

СВЕТИ ГРИГОРИЈЕ ПАЛАМА

"ГОСПОДЕ, ПРОСВЕТИ ТАМУ МОЈУ"

(САБРАНЕ БЕСЕДЕ)

Садржај:

1. БЕСЕДА - О међусобном миру, изговорена три дана након доласка у Солун
2. БЕСЕДА - У Недељу Приче Господње о царинику и фарисеју
3. БЕСЕДА - На причу Господњу о спасеном блудном сину (Лк. 15; 11-32)
4. БЕСЕДА - На Еванђеље о Другом доласку Христовом и о милосрђу и творењу добра
5. БЕСЕДА - На Сретење Господа и Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа, у којој се говори и о целомудрености и о злу које јој је противно
6. БЕСЕДА - Која побуђује на пост, у којој се сажето говори и о стварању света, а која је била изговорена у прву недељу Великог поста
7. БЕСЕДА - О посту
8. БЕСЕДА - О вери, изговорена на Недељу Православља; садржи и излагање Православног Исповедања
9. БЕСЕДА - У време поста и молитве
10. БЕСЕДА - У другу недељу Свете Четрдесетнице, која садржи изложење еванђелског казивања о томе како је Господ исцелио одузетог у Капернауму; у њој се, такође, говори и о недоличности разговарања у цркви за време свештених богослужења
11. БЕСЕДА - О часном и живототворном Крсту
12. БЕСЕДА - Изговорена у четврту недељу Свете Четрдесетнице, која излаже о Еванђељу читаном тога дана; у њој се говори и о супротстављању унутарњим помислима
13. БЕСЕДА - Изговорена у пету недељу поста; у њој се говори и о чињењу милосрђа
14. БЕСЕДА - Изговорена на Благовести Пречисте Владичице наше Богородице и Приснодјеве Марије
15. БЕСЕДА - Изговорена на Цветну недељу
16. БЕСЕДА - О домостроју Оваплоћења Господа нашег Исуса Христа и облагодатености оних који искрено верују у Њега

17. БЕСЕДА - Тумачење тајне суботе и недеље, дана Господњег, изговорена на Нову (Младу, Томину) недељу
18. БЕСЕДА - Изговорена у Недељу Мироносица; у њој се говори и о томе да је Богородица прва видела Господа васкрелог из мртвих
19. БЕСЕДА - На Еванђеље Христово о Самарјанки, и о томе да треба презирати добра земаљског живота
20. БЕСЕДА - Изговорена на Недељу о слепорођеном, на осмо недељно јутарње Еванђеље по Јовану; у њој се говори и о томе да они који до краја побожно остају у храму за време богослужења бивају удостојени великих дарова
21. БЕСЕДА - На Вазнесење Господа и Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа, у којој се говори и о томе како се испуњава законска (старозаветна) Субота
22. БЕСЕДА - Изговорена на исти празник; у њој се говори о страстима и врлинама
23. БЕСЕДА - На десето јутарње васкрсно Еванђеље (Јн. 21,1-14); у њој се говори и о борби која нам предстоји, како у чулној тако и у духовној области
24. БЕСЕДА - У којој се говори о јављању и дељењу Божанског Духа у дан Педесетнице и о покајању
25. БЕСЕДА - Изговорена у Недељу Свих Светих
26. БЕСЕДА - Изговорена у време жетве; у њој се говори и о духовној жетви
27. БЕСЕДА - Која је такође изговорена у време жетве; у њој се говори и о нашој будућој духовној жетви
28. БЕСЕДА - Изговорена на празник светих и врховних апостола Петра и Павла
29. БЕСЕДА - Која за тему има исцељење одузетог у Капернауму, о чему приповеда еванђелист Матеј; у њој се говори и о жалости по Богу
30. БЕСЕДА - У којој се говори о слепима који су прогледали у кући, о чему приповеда еванђелист Матеј; у њој се казује и о томе да је без покајања немогуће имати истинску веру
31. БЕСЕДА - Изговорена на молебану (литији) одржаном првог дана августа
32. БЕСЕДА - На читање из Еванђеља по Матеју у девету недељу, у којој се говори и о искушењима

33. БЕСЕДА - О врлинама и страстима које су им супротстављене, и о томе да "свет" којим влада ђаво није Божија творевина, него да су то они који су му се покорили услед злоупотребе творевине. Изговорена на молебану
34. БЕСЕДА - Изговорена на свето Преображење Господа и Бога и Спаса нашег Исуса Христа; у њој се доказује да је светлост која се појавила приликом Преображења нестворена
35. БЕСЕДА - На Преображење Господње која доказује да, иако је сама по себи божанска светлост нестворена, она ипак није суштина Божија
36. БЕСЕДА - На читање из Еванђеља по Матеју у 11. недељу, а чија је тема парабола у којој се каже: Царство је небеско слично човеку идру којихтедеда се прорачуна са слугама својим (Мт. 18; 23). У њој се говори и о дуготрпљењу и састрадању
37. БЕСЕДА - На свечасно Успење Пречисте Владичице наше Богородице и Приснодјеве Марије
38. БЕСЕДА - О томе да божанско крштење није довољно за спасење уколико се човек не труди да испуни Божије заповести
39. БЕСЕДА - Изговорена на молебану, одржаном поводом незапамћене и непрекидне смртоносне епидемије која је харала у то време
40. БЕСЕДА - О свечасном Христовом Претечи и Крститељу Јовану
41. БЕСЕДА - На 14. недељно Еванђеље по Матеју, где се говори о свадби царевог сина
42. БЕСЕДА - Беседа на спасоносно Рождество Пренепорочне Владичице наше Богородице и Приснодјеве Марије
43. БЕСЕДА - На Еванђелско читање по Матеју у 17. недељу, где се говори о Хананејки. У њој се говори и о људској ништавности и о похвале достојном смирењу
44. БЕСЕДА - Изговорена на дан спомена светог Апостола и Еванђелиста и Христовог највољенијег ученика Јована Богослова; у њој се говори о љубави према Богу и ближњем
45. БЕСЕДА - На друго недељно читање из Еванђеља по Луки где се каже: И како хоћете да вама чине људи, чините тако и ви њима (6; 31), а у којој се говори и против зеленаш

46. БЕСЕДА - На треће недељно читање из Еванђеља по Луки, у којем се говори о Господњем васкрсењу сина наинске удовице, а такође и о снисходљивости и састрадању једних према другима

47. БЕСЕДА - На четврто недељно читање из Еванђеља по Луки, у којем се каже: Изађе сејач да сеје семе своје (Лк. 8; 5); у њој се говори и о добрим делима која треба да сатворимо пре сејања

48. БЕСЕДА - На читање из Еванђеља по Луки, у пету недељу, где се каже: Човек неки беше бошт и облачаше се у скерлет и свиљу (Лк. 16; 19), и у којој се говори о богатима и сиромашнима и о томе који се међу њима спасавају

49. БЕСЕДА - Која је посвећена светом великомученику и чудотворцу Димитрију Мироточивом

50. БЕСЕДА - На читање из Еванђеља по Луки, у шесту недељу, у којем се каже: А кад Исус изађе на земљу срете га неки човек из града у коме бијаху демони дуго времена... (Лк. 8; 27-39)

51. БЕСЕДА - О томе да је непрекидно обраћање Богу путем молитве и псалмопојања темељ и залог сваког добра и удаљавање и избављење од сваког зла и сваке тешкоће

52. БЕСЕДА - Изговорена на празник Ваведења Пресвете Владичице наше Богородице и Приснодјеве Марије у Светињу над светињама

53. БЕСЕДА - На Ваведење Пресвете Владичице наше Богородице и Приснодјеве Марије у Светињу над светињама и о њеном богоподобном животу на том месту

54. БЕСЕДА - У којој се говори о томе да се, након доласка Господњег, увећала награда праведника али и кажњавање непокорних, као и о различитим страстима и врлинама (Изговорена поводом еванђелског читања по Луки у 10. недељу, односно ону која претходи Недељи праотаца)

55. БЕСЕДА - Изговорена у Недељу Праотаца. У њој се говори о онима што су немарни за слушање учења, позивајући се на неповољне околности и телесне потребе (Лк. 14; 16-24)

56. БЕСЕДА - О светим и страшним тајнама Христовим, изговорена четири дана пред Рођење Христово

57. БЕСЕДА - Изговорена на Недељу Праотаца, где се говори о родослову по телу Господа нашег Исуса Христа и о Приснодјеви Богородици Која Га је у девствености родила

58. БЕСЕДА - Изговорена на спасоносно Рођење по телу Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа

59. БЕСЕДА - О чину светог Крштења, о покајању и ономе шта о њему каже св. Јован Крститељ (изговорена уочи празника Богојављења)

60. БЕСЕДА - Изговорена на свети празник Богојављења и обухвата откривење тајне Христовог Крштења

61. БЕСЕДА - Изговорена у 12. недељу на еванђеље по Луки, чија је тема чудесно исцељење десеторице губавих. У њој се говори и о миру са Богом, самима собом и другим људима

62. БЕСЕДА - Изговорена поводом читања из Еванђеља по Луки, у 15. недељу, чија је тема исправљање и спасавање цариника Захкеја, а такође и среброљубље

63. БЕСЕДА - У којој се говори о онима који јадикују због невоља што нам се дешавају

1. Беседа

О међусобном миру, изговорена три дана

након доласка (Св. Григорија Паламе) у Солун

1. Сви смо ми браћа, јер нас је саздао један Господар и Творац, и у том смислу смо задобили заједничког Оца. Међутим, то опште братство имамо и у односу на бесловесну, па чак и на неживу (не-осетљиву, не-одушевљену) природу. Осим тога, ми смо један другоме браћа и зато што смо сви потекли од једног, земнородног Адама, и зато што смо једино ми створени по образу Божијем. Ово је заједничко и нама и свим народима уопште. Поред тога, ми смо један другоме браћа и тиме што смо истога рода и што живимо у истом месту. Најзад, браћа смо и по богатству да имамо заједничку Мајку - Свету Цркву и благочашће (побожност), којој је Началник и Савршитељ Христос, истински Син Божији, Који не само да је наш Бог, него је благоизволео да нам буде и Брат и Отац, и не само то, него и Глава Која све нас сабира у једно Тело и чини да будемо удови један другом и Њему Самом.

Када се после Свог тродневног васкрсења из мртвих јавио женама које су дошле на гроб, Господ је рекао: *Идите, те јавите браћи Мојој нека иду у Галилеју, и тамо ће Ме видети* (Мт. 28; 10). Видите ли како нас је удостојио да Се назове нашим братом? Зато и апостол за Њега каже: *Не присаједини се ангелима, него се присаједини семену Авраамову: стога је требало да у свему буде подобан браћи* (Јевр. 2; 16-17). Међутим, како је Христос и наш Отац Који нас је препородио кроз свето Крштење и Својом божанском благодаћу, Он Своје ученике назива "децом" и, одлазећи на спасоносно Страдање објављује да их неће оставити као сирочиће. Тако апостол опет каже: *А пошто та деца имају заједницу у крви и месу, и Он узне најприснијег удела у томе, да смрћу сатре онога који има моћ смрти, то јест ђавола* (Јевр. 2; 14). Павле је уверен да смо сви ми у Христу једно Тело и каже: *А ви сте Тело Христово и удови понаособ* (1. Кор. 12; 27). И као што је тело једно а има многе удове, тако и удови имају једно тело и, премда су многи, чине (образују) једно тело. Тако је и са Христом, будући да смо у једном Духу сви крштени у једно Тело.

3. За нас је, дакле, браћо, била једна бања препорођења и рођења у Богу: једна вера, једна нада, један Бог над свима, кроз све и у свима нама, Који нас је божанском љубављу сабрао око Себе и учинио да будемо удови један другоме и Њему Самом. Међутим, дејствовањем лукавога наступила је мржња једних према другима и протерала љубав. Тачније речено, то се није догодило само једном, него се она (мржња) више пута понављала, уништавајући наше јединство у љубави једних према другима и према Богу. Она не само да заједничке удове града разлучује једне од других и чини да буду као одузети (парализовани), него те стране (странке,

партије) супротставља једне другима и подстиче саплеменике не непомирљиве раздоре, пометње и нереди. Постигавши да саплеменици постану противници и учинивши да град изгледа тако као да су њиме загосподарили непријатељи, подстакла је (та мржња) град да сажалева самога себе, да према себи самоме постане злонамеран и непријатељски расположен. Будући у том мрском положају, постао је (град) самоме себи загонетка.

4. Ко су ти што пустоше град, што понекад руше куће и отимају оно што је у кућама? Ко су ти што махнито прогоне господаре ових кућа и гаје погубна (смртоносна, убиствена) осећања према њима, немилосрдна и нечовечна? Зар то нису сами житељи овога града?! Ко су они што трпе тако велико безумље и урлике, нападе и насртаје? Зар то нису они исти житељи овога града, од којих се он (град) некада наслађивао толиким добрима? О, какво страдање! Авај, каква велика несрећа! Град војује сам са собом, заратио је са собом самим,гази се својим сопственим ногама, руши се својим сопственим рукама, одзвања својим сопственим узвицима. Оно што је код њега добро бива презрено, док оно што је неплеменито и рђаво злосрећно преовладава. Зар ова болест која вас је задесила није много гора од оне коју су имали одузети (раслабљени, парализовани) описани у Еванђељу? Колико су ова злодела гора и штетнија од њиховог неделанја?

5. Ви, међутим, немојте да се срдите што ово чујете. Ја вам то не говорим зато да бих вас кудио, него да бисте, ако сада будете трезвени, познали своју болест. На тај начин ћете потражити разлог због којег сте у њу пали и пожелети оздрављење а затим се побринути и за своје исцељење, да га задобијете и сачувате када вам Бог подари и оснажи то исцељење, као што је учинио и са онима ослабљенима (парализованима, одузетима). Он их, дакле, није само исцелио, него им је дао и снагу, како би сваки од њих устао са одра на којем је лежао и несметано могао да корача.

6. Шта је био узрок болести оних ослабљених које је исцелио? Њих је било двојица: један је лежао поред Силоамске бање у Јерусалиму и други, којег су носила четворица, у Капернауму. Шта је, дакле, било узрок њихове болести (слабости)? Грех. Господ је једном од њих, видевши његову веру и пре телесног исцељења, рекао: *Чедо, опраштају ти се греси твоји* (Мт. 9, 2). Другоме је, наставши га после исцељења, рекао: *Ето постао си здрав, више не греши, да ти се што горе не догоди* (Јн. 5, 14). И као што је код њих грех и из једног и из другог прогнао здравље а њих учинио одузетима (раслабљенима, парализованима), тако је и код вас заједнички грех прогнао љубав и учинио да један другоме постанете непријатељи. Који је други узрок, ако не грехољубива воља, учинио да буде нарушена ваша узајамна веза, односно, љубав према Богу и (љубав) једних према другима? *Зато што ће се умножити безакоње, охладнеће љубав мношких*, каже Господ у Еванђељу (Мт. 24,12) а када се љубав потпуно охлади, не могу се одржати божанска благодат и брига.

7. Да бих вам кроз пример представио садашње страдање, рећи ћу да је душа свакога од нас слична кандилу, при чему су добра дела уље а љубав фитиљ на

којем, као светлост, почива благодат божанског Духа. Када, дакле, понестане тога уља, односно добрих дела, онда нужно пресушује љубав, која као фитиљ постоји у души. Тако се светлост божанске благодати и бриге удаљује од људи који су протерали врлину и учинили да са њом буде протерана и љубав. Када пак међу њима (таквим људима) дође до међусобне пометње, Бог од њих одвраћа Своје лице, о чему пророк Давид каже: *Одврати лице Своје, и жалоси се се* (Пс. 104, 29). Тако се услед греха међу нама појављују грађански ратови и нереди, доносећи са собом све видове зла и усељавајући у предводнике побуне и побуњенике началника (кнеза) зла, који их претвара у звери. Неће бити претерано ако се каже да оне у којима се настанио он (кнез таме) припрема да прихвате демонску ћуд. Тако се догађа да онај, који је од почетка човекоубица и човекомрзац, учини да и сам човек постане човекоубица и противник Животодавца Христа, а тим пре непослушан и противан земаљским царевима или духовном оцу, пастиру и учитељу.

8. Обратите се, дакле, на пут Еванђеља Христовог и чврсто га се придржавајте, како би ваше једномислије вечно цветало и било постојано, па ће се и Господ опет обратити ка вама и на вама ће, заједно са миром, отпочинути и благодат божанственог Духа. Онај ослабљени из Јерусалима лежао је поред Силоамске бање која је исцељивала болесне; тако се ни ви никада нисте у потпуности удаљили од Цркве Христове која награђује миром. Међутим, као што онај човек није имао никога ко би му помогао да прими благодат од ове бање, тако ни овде код вас није било пастира који би проповедао мир, сабирао расејане удове и састављао их једне са другима а из Тела Цркве Христове одстрањивао болест и слабост које су се појавиле услед мржње.

9. Сада смо већ ми постављени и са вама смо заједно у Христу, и у Христу вас молимо, као да вас Он Сам моли кроз нас: измирите се са Богом! Познајте своје међусобно сродство, не само по души, него и по телу, које потиче од ваших предака. Сетите се оних пређашњих мирних дана: каквим сте се добрима тада наслађивали, а сада сте их потпуно лишени. Немојте помишљати на зло и немојте пожелети да на зло узвратите злом, него зло побеђујте добром. Пригрлите узајамну љубав, да бисте стекли љубав Божију и да бисте показали своју љубав према Њему, јер они који не воле своју браћу не могу да воле ни Бога, нити могу да, као плод овога (тј. љубави), задобију Његову божанствену благодат и бригу.

10. Браћо, послушајте мене који сам вам сада дошао и који, сагласно заповести Господњој, пре свега свима вама и према свима благовестим мир. Помозите ми у томе и опростите један другом ако је неко некога увредио, као што је и Христос опростио нама, да бисте постали синови мира или, другачије речено, синови Божији. Он и јесте наш Мир који од две стране начинио једну и срушио преграду која нас је раздвајала, победивши непријатељство на Свом Крсту. Он Сам је Својим ученицима рекао - а посредством њих и нама - да, улазећи у неки град или дом, тамо објављујемо мир. У измирењу се и састоји читаво дело Његовог доласка; управо ради тога је, приклонивши небеса, Он сишао на земљу, зато је Давид за Њега и прорекао: *Засијаће у дане Његове правда и мноштво мира* (Пс. 71; 7); док у

другом Псалму опет за Њега каже: *Он изриче мир народу Својему и преподобнима Својим, и онима који се обраћају срцем к Њему* (Пс. 84; 8).

11. И анђелска химна поводом Његовог Рођења показује да је Он сишао са небеса да би нам донео мир: *Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добра воља* (Лк. 2, 14). Када је извршио домострој спасења, Он је Својим ученицима у наслеђе оставио мир, говорећи им: *Мир вам остављам, мир Свој дајем вам* (Јн. 14; 27), *Мир имајте међу собом* (Мк. 9; 50) и: *По томе ће сви познати да сте Моји ученици ако будете имали љубав међу собом* (Јн. 13; 35). Последња молитва коју нам је дао усходећи Своме Оцу такође утврђује узајамну љубав: *Дај им, каже, да сви једно буду* (Јн. 17; 21).

12. Нека, дакле, не отпаднемо од отачке молитве и нека не будемо одбачени из наследства Небеског Оца, нити лишени печата и знамења припадности Њему, као и усиновљења, благослова и учеништва, како не бисмо отпали од обећаног (вечног) живота и били удаљени од духовне брачне ложнице и стога од Самог Оца, началника (господара) мира, зачули: "Не познајем вас, идите од Мене, јер сте узроковали мржњу, непријатељство и саблазни". Да нам се не би догодило да тако пострадамо, Он је посредством Својих светих ученика и апостола целом свету послао мир.

13. Због тога су они у својим беседама и посланицама мир ставили пре сваке друге речи, говорећи уместо увода: *Благодат вам и мир од Бога*. И ми смо, као служитељи у овој служби, објавили мир одмах по доласку к вама и заједно са Павлом говоримо вам: *Старајте се да имате мир са свима и светост, без којих нико неће видети Господа* (Јевр. 12,14). Ако без мира са свима нико неће видети Бога, зар ће онда у будућем веку видети Бога онај који није у миру чак ни са својим сународницима? Напротив, неће ли тада чути: *Нека се узме безбожник, да не види славу Господњу* (Ис. 26,10)?! Нека вам се не догоди да чујете те страшне речи, него се посредством мира, љубави и једномислија измирите и саберите у једно и нека, према Његовом слатком обећању, и Он буде међу вама - наш Господ Исус Христос, Који ће нам олакшати терет садашњег живота, а када дође време, подарити вечни живот, славу и Царство,

14. Којега нека се сви ми удостојимо и нека га задобијемо благодаћу и човекољубљем Дароватеља мира, Бога и Господа нашег Исуса Христа, Којем доликује слава, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

2. Беседа

У Недељу Приче Господње о царинику и фарисеју

1. Изобилујући злом, духовни началник зла поседује вештину да на самом почетку незнањем и безверјем обори оне људе који су у душу већ положили темеље врлине. Исто тако, он има моћ да и на пола пута немарношћу и леношћу нападне оне који су већ подигли зидове дома врлине. Он путем гордости и неразборитости може да обори чак и онога ко је већ поставио кров добрих дела (на дом својих врлина). Ви, међутим, издржите и не плашите се, јер је онај који је усрдан вичнији у одржавању добра, док врлина добија много већу снагу у борби са злом када се обogaћује вишњом подршком и за саборца има Онога Који је силан у свему и Који, по благодати Својој, даје силу свима онима што љубе врлине. На тај начин, врлина не само да остаје непоколебива пред разноликим и злобним лукавствима противника, него је у стању да пробуди и подигне оне који су пали у дубину зла, те да их са лакоћом, путем покајања и смирења, приведе Богу.

2. Довољан пример за ово је и данашња прича. Иако је цариник био цариник, иако је, може се рећи, живео на самом дну греха, он је захваљујући једној, и то краткој речи, постао заједничар оних што живе врлинским животом, растеретио се и вазнео, уздижући се изнад било какве греховности и придружујући се збору праведника, будући да га је оправдао непоткупљиви Судија. Фарисеј је, међутим, због речи био осуђен, и то стога што је био фарисеј и имао високо мишљење о себи (досл. мислио је о себи да је нешто), док заправо није био праведан. Осим тога, био је прилично дрзак на речима, а то није ништа мање допринело да се Бог разгневи.

3. Зашто смирење узноси на висину праведности, а преузношење спушта на дно греховности? Зато што онога који има високо мишљење о себи, и то пред лицем Божијим, Бог оправдано напушта, будући да такав и не сматра да му је потребна помоћ Божија. Онај пак, који себе сматра ништавним и стога гледа на вишње милосрђе, оправдано задобија Божије састрадање, помоћ и благодат, јер је речено: *Господ се противи гордима, а смиренима даје благодат* (Приче Сол. 3; 34).

4. Показујући ово кроз параболу, Господ каже: *Два човека уђоше* (грч. *ἀνέβησαν* - "узиђоше, подиглоше се") *у храм да се моле Богу, један фарисеј а други цариник* (Лк. 18, 10). Желећи да очигледно представи корист која потиче од смирења а такође и штету која потиче од гордости, Он је на две целине поделио све који долазе у храм, или, боље речено, све који узлазе у њега. Наиме, они који у храм Божији долазе ради молитве управо то и чине, јер је природа молитве таква да човека уздиже са земље на небо, и, подижући га изнад свега наднебесног, изнад сваког имена, сваке узвишености и сваког достојанства, доводи га пред Самог Господа свега постојећег. И онај древни храм се налазио на узвишењу, на брду изнад града.^[1]

Видевши у време помора у Јерусалиму на његовом врху смртоносног ангела са мачем подигнутим на град, Давид је узашао онамо и поставио Господу жртвеник, принео жртву и тако зауставио помор. Био је то праобраз спасоносног и духовног усхођења посредством свете молитве, као и умилостивљења које се савршава њеним посредством (јер је све ово било праобраз нашег спасења). Ако хоћете, био је то и праобраз наше свете Цркве, која се уистину налази на висини као исто такво, ангелско и надземаљско место, где се ради избављења целог света, уништења смрти и изобиља бесмртног живота Богу приноси бескрвна, велика и заиста угодна жртва.

5. Он због тога није рекао: "Два су човека дошла у храм", него: *узиђоше у храм*. И сада, међутим, постоје они што, долазећи у свету цркву не усходе, него, боље речено, оповргавају Цркву која изображава небо. То су они што у храм долазе ради сусрета и разговора са познаницима или зато да би понудили или поручили робу. Ови људи су међусобно слични, пошто једни нуде робу, а други речи и међусобно их размењују (једни речи а други робу). И као што је Господ прве одлучно истерао из храма, говорећи им: *Написано је: Дом Мој дом молитве нека се зове; а ви начинисте од њеи пећину разбојничку* (Мт. 21,13), тако је и друге одбацио овим речима, јер то нису они који усходе у цркву, макар и свакога дана овамо долазили.

6. И фарисеј и цариник су ушли у цркву јер су обојица имали исти циљ: да се помоле, иако је фарисеј, тек што је узашао, срушио самога себе, изопачивши начин на који се молио. Циљ усхођења је, дакле, код обојице био исти јер су обојица ушли да се помоле, али су начини на који су се молили били противни: један је узашао као скрушен и смирен, јер је од Псалмопојца-Пророка научио да Бог неће презрети скрушено и смирено срце. Знајући то из искуства, пророк и за самога себе каже: *Понизих се, и спасе ме Господ* (в. Пс. 114; 6). И зашто уопште да кажем - пророк, када је и Господ пророка ради нас смирио Себе и постао оно што смо ми, због чега је, према апостолским речима, (Филипл. 2; 8-9), и Бог Њега високо уздигао! Фарисеј је узашао надмено и разметљиво, намеравајући да оправда самога себе и то пред Богом пред Којим је сва наша праведност као нечиста крпа. Он није послушао онога што каже: *Мрзак је Господу које год поносита срца* (Приче Сол. 16; 5) и: *Господ се противи гордима* (Приче Сол. 3; 34) и: *Тешко онима који сами себе правдају и сами су себи мудри* (Ис. 5; 21).

7. Њих нису раздвајале само различита нарав и начин (на који су се молили), него и сам вид молитве, која је такође била двојака. Уистину, молитва није само прозба, него и благодарење. Један од оних што се моле узлази у храм Божији да би прославио Бога и заблагодарио Му за оно што је од Њега примио, а други да би тражио оно што још није добио а где спада и отпуштање грехова, посебно за нас који грешимо у сваком часу наших дана. Што се тиче нашег обећања које из благочашћа приносимо Богу, оно се не назива молитвом, него "заветом". То је обзнанио и онај што каже: *Заветујте се и испуните (завете) Господу Богу нашем* (Пс.75; 12), а такође и онај који говори: *Боље је да се не заветујеш, него да се заветујеш па да не испуниш* (Књ. проп. 5; 9).

8. Код оба ова вида молитве постоје и два вида недоличности која прети непажљивима: вера и скрушеност, уз уздржавање од зла, чине да молитва и прозба за отпуштање грехова буду делотворне, док их очајање и окорелост (срца) чине узалудним. Благодарене за добра, добијена од Бога, Њему је угодно само ако га прате смирење и одсуство преузношења. Међутим, преузношење приликом благодарења, као да смо та добра добили захваљујући својој усрдности и знању, као и осуђивање оних који та добра немају, чини да благодарење не буде угодно Богу. Фарисеј је боловао и од једног и од другог, осудивши самога себе и сопственим речима. Он је у храм ушао да заблагодари а не да моли. Он је, са благодарењем Богу, неразборито и несрећно помешао преузношење и осуђивање, јер је речено: *Фарисеј стаде и мољаше се у себи овако: Боже, хвала Ти што нисам као остали људи: грабљивци, неправедници, прелубници* (в. Лк. 18; 11).

9. Понашање фарисеја није указивало на положај слуге, него на бестидну гордост, а што је сасвим супротно ономе који се, услед свог смирења, није осуђивао чак ни да очи подигне према небу. Фарисеј се заиста молио "у себи", јер се није уздигао ка Богу, иако није остао непримећен од Онога Који седи на Херувимима и надзире најкрајње дубине. Његова молитва била је оваква: рекавши *Боже, хвала Ти*, он није додао "што си услед Свог милосрђа мени, слабом да се супротставим, подарио слободу од замки лукавога." Уистину је, браћо, потребна душевна одважност да би се путем покајања избавио онај који је упао у замке непријатеља и био ухваћен у омчу греха. Због тога нашим делима управља вишњи промисао и, често уз мало или нимало сопственог старања, уз помоћ Божију бивамо изнад многих и великих страдања, која нам Он милосрдно олакшава ради наше слабости. Стога би требало да познамо Дароватеља и да пред Његовим лицем не будемо надмени, него смирени.

10. Фарисеј, међутим, каже: *Боже, хвала Ти*, али не зато што сам добио Твоју помоћ, него *зато што нисам као остали људи* - као да сам по себи и захваљујући сопственим силама поседује такве особине, па није грабљивац, неправедан и прелубник. Он није пазио на себе, због чега би било могуће поверовати да је праведан на основу онога што сам за себе то каже. Напротив, он је гледао на друге а не на себе, и - какво безумље! - све је ниподаштавао, сматрајући да је једино он праведан и целомудрен. *Јер нисам*, каже, *као остали људи: грабљивци, неправедници, прелубници, или као овај цариник*. Какво безумље! Неко би могао да каже: ако су, осим тебе, сви грабљивци и неправедници, где су онда они што трпе грабеж и неправду? Шта значе речи: *овај цариник*, и зашто превасходно показујеш на њега? Он је један од многих и зар самим тим, да тако кажемо, не потпада под заједничку и свеопшту осуду? Или је он заслужио двоструку осуду будући да су га осудиле и твоје фарисејске очи, иако је био далеко од тебе? Осим тога, ако знаш да је незаконик, пошто је очигледно да је цариник, одакле знаш да је и прелубник? Зар ћеш му неодговорно наносити неправду и блатити га због тога што је он нанео неправду другима? То није тако, није тако! Он ће, смиреноумно подносећи твоју горду осуду и приносећи Богу, заједно са молитвом, и осуђивање самога себе, праведно од Њега добити ослобађање од казне за безакоња која је починио. Ти ћеш, међутим, праведно бити осуђен, јер надмено оптужујеш и њега и све друге људе и

од свих правдаш једино самога себе: *Јер нисам као остали људи: Грабљивци, неправедници, прелубници.*

11. Ове речи показују да је фарисеј презирао и Бога и све остале људе. Осим тога, оне сведоче и о погрешности његових запажања: он отворено ниподаштава све људе уопште, а своје уздржавање од зла не приписује сили Божијој, него својој сопственој. Ако и изражава благодарност, он одмах уз то, све људе, изузев себе, сматра за раскалашне, неправедне и отимаче, као да никога, осим њега, Бог није удостојио да покаже врлину. Међутим, ако су сви људи такви (каквима их представља фарисеј), онда би, следствено томе, морали да приграбе и имовину овог фарисеја. Чини се, међутим, да није тако, јер он сам додаје: *Постим дванут у седмици; дајем десетак од свега што стекнем.* Он не каже да је дао десети део имовине коју је раније стекао (κέρηται), него да даје десетак од свега што стекне (κτάται), што означава умножавање и увећање његове имовине. Он, дакле, има оно што је имао и раније, и томе несметано придодаје колико год може. Како су онда сви људи осим њега могли да грабе и отимају? Тако зло само себе разобличује и издаје! Тако се неразборитости увек придружује и лаж!

12. Он је, дакле, давање десетка од имовине навео као доказ своје велике праведности: како би онај ко даје десети део своје имовине могао да отима туђе? Пост наводи као доказ своје целомудрености, јер је пост узрочник непорочности. Нека, дакле, буде тако: ти си целомудрен и праведан и, ако хоћеш, ти си и мудар, и разуман, и храбар, а поседујеш и друго што је слично томе. И ако заиста све то поседујеш захваљујући самоме себи, ако то ниси добио од Бога, зашто онда притичеш лажи у обличју молитве, те *усходиш* у храм и испразно говориш да приносиш благодарење? Ако те особине поседујеш зато што си их примио од Бога, онда их ниси добио зато да би се њима разметао, него зато да би њима поучавао друге а на славу Дародавца. Требало је, дакле, да се радујеш истински и са смирењем, а такође и да благодариш Дародавцу за дарове које си добио, јер светилка не добија светлост ради себе, него ради оних што гледају. Говорећи о суботи, фарисеј не мисли на седми дан недеље, него на седам дана, од којих два пости и због тога се размеће, не знајући да је врлина људско, а гордост (преузношење) демонско дело. Услед тога, када је с њима сједињена, гордост врлине чини бескориснима и поништава их, чак и ако су истините, а посебно кад су кривотворене.

13. Овако је говорио фарисеј. *А цариник издалека стајаше, и не хтеде ни очију уздигнути небу, него се бијаше у прса своја говорећи: Боже, милостив буди мени грешноме!* Видите ли колико је његово смирење, вера и самоосуђивање? Видите ли да су се с молитвом овог цариника сјединили крајње смирење мисли и осећања, као и скрушеност срца? Када је ушао у цркву да се помоли за отпуштање својих грехова, са собом је унео и дивне посреднике пред Богом: непостидну веру, самоосуђивање које ослобађа од осуде (Божије), скрушеност срца која се не може унизити и смирење које га узноси. С молитвом је била сједињена и највећа пажња, јер је речено да тај цариник *издалека стајаше*. Христос није рекао да је "стао", како је речено за фарисеја, него: *стајаше*. Тиме указује на стајање током дужег времена,

а такође и на дуготрајност прозбе и молитвених речи. Он ништа друго није нити додавао нити измишљао, него је пазио само на себе и на Бога, окренувши се само прозби и понављајући само молитву од једне реченице, која и јесте најкориснији вид молитве.

14. *А цариник, каже, издалека стајаше, и не хтеде ни очију уздишнути небу.* И само његово стајање означавало је истовремено и стајање и потчињеност, указујући не само на понизног слугу, него и на положај осуђеника. Он тиме указује и на душу која се избавила од грехова али је још увек далеко од Бога, јер још није стекла одважност пред Њим каква се задобија добрим делима. Постоји, међутим, нада да ће се ова душа приближити Богу, пошто се уздржава од зла и има добру намеру. *А цариник издалека стајаше, и не хтеде ни очију уздишнути небу.* Он на тај начин и својим понашањем и својим изгледом показује своје самопрекореване и самоосуђивање, јер се сматрао недостојним и неба и земаљског храма. Зато је и стајао у предворју, не усуђујући се ни да погледа ка небу, а камоли да подигне очи ка Богу небеса. Услед велике скрушености и бијући се у прса као онај ко заслужује такве ударце, дубоко тугујући и све гласније јецајући, оборивши главу попут осуђеника, називао је себе грешником и са вером тражио милост, говорећи: *Боже, милостив буди мени грешном!* Поступао је тако јер је веровао ономе који говори *Грех мој познадох, и безакоње моје не сакрих. Рекох: Исповедићу против себе безакоње моје Господу и Ти си опростио безбожност греха мога* (Пс. 31; 5-6).

15. Шта се догодило након тога? Овај (тј. цариник) - каже Господ - *отиде оправдан дому своје, а не онај (тј. фарисеј), јер сваки који себе узвисије понизиће се, а који себе понизије узвисиће се.* Њаво представља саму надменост и гордост је зло које је посебно карактеристично за њега. Када се она (гордост) придружи било којој људској врлини, она њу (врлину) нужно побеђује и поништава. Насупрот томе, смирење пред Богом је врлина добрих ангела и оно побеђује свако људско зло које може да задеси посрнулог. Смирење су кочије које узносе ка Богу, слично облацима који ће у будућности вазнети ка Богу оне што ће обитавати уз Њега у бесконачне векове. О томе је пророковао апостол, говорећи: *А потом ми живи који останемо бићемо заједно с њима узнесени на облацима у сретане Господу у ваздуху, и тако ћемо свагда с Господом бити* (1. Сол. 4; 17). Оно што је облак, то је и смирење: сједињено с покајањем, оно из очију изводи источник суза и недостојне чини достојнима, узноси и сједињује са Богом, оправдавајући једино због добре намере.

16. Цариник је, дакле, најпре непоштено присвајао туђу имовину, али се потом одрекао непоштења. Он није правдао самога себе и на крају је био оправдан. Фарисеј, пак, није отимао туђу имовину, али је самога себе истицао као праведника и био је осуђен. Колико ће тек пострадали они што присвајају туђе и при томе покушавају још и да се правдају?

17. Ми о њима нећемо говорити, јер ни Господ о таквим људима није рекао ништа, можда зато што они не могу да се убеди речима. И нама се често догађа да се током молитве смиримо и да сматрамо да ћемо бити оправдани као цариник. То, међутим,

није тако: требало би да обратимо пажњу на то да је он, будући презрен од фарисеја, чак и онда када се удаљио од греха презирао и осуђивао самога себе и не само да није противуречио фарисеју, него је био и сагласан са њим у иступању против самога себе.

18. Тако и ти, када се одрекнеш зла, престани да противуречиш онима који те вређају и презиру (због греха), него заједно са њима осуди самога себе као рђавога. Са скрушеношћу и молитвом притеци једино милости Божијој, знајући да си спасени цариник. И заиста, многи себе називају себе грешницима, тако говоре и тако мисле. Међутим, срце се испитује у понижењу (обешчашћењу). Тако и велики Павле, који је био далеко од фарисејске разметљивости, пише оним Коринћанима који су говорили језике: *Благодарим Богу мојему, што говорим језике више од свих вас* (1. Кор. 4; 18), док на другом месту за себе каже да је свима смеће (1. Кор. 4; 13). Он ово, дакле, пише зато да би уразумио људе који су се преуносили овим даром над онима што га нису поседовали. И као што је Павле који је ово писао био далеко од фарисејске надмености, тако је могуће и да се изговарају речи оног цариника, и да се човек смири по узору на њега, па опет да не буде оправдан као он, јер цариниковим речима треба да присаједини и одвраћање од зла, и расположење душе, и скрушеност, и уздржаност. И Давид је показао да онај ко себе сматра кривим пред Богом и покаје се, треба да поднесе и издржи оправдано вређање и срамоћење од стране других. Након што је починио грех, Давид је слушао Симејеве увреде а онима, који су због тога хтели да казне Симеја, рекао: *Оставите га, нека проклиње; јер му је Господ рекао: проклињи Давида* (2. Сам. 14; 10). Тиме је желео да каже да му је (Симеју) Бог заповедио да га вређа због његовог греха. Давид се тада борио са несрећом и великом невољом, јер се у то време његов син Авесалом побунио против њега.

19. Давид је с неподношљивим болом и против своје воље напустио Јерусалим и побегао. Стигао је у подножје Маслинове горе и ту наишао на нову невољу, тј. на Симеја. Овај га је гађао камењем, непрестано проклињао, дрско вређао и називао га крвопијом и зликовцем, желећи да прекори цара и да га подсети на злочин који је учинио Вирсавеји и Урији Хетејину. Симеј није само једном или два пута изрекао проклетство и бацио на њега камење, заједно са речима које су ударале јаче од камења, него је, каже Писмо, цар ишао са свим својим људима док је Симеј корачао низ падину брда, недалеко од цара, проклињући га са ове косине, гађајући га камењем и посипајући га прашином. Цару нису недостајали људи који би га (Симеја) спречили да то чини. Војвода Ависај није могао то да поднесе, па је рекао цару: *Зашто да псује овај мртви нас цара Господара мојеш? Идем да му скинем Главу* (2. Сам. 16; 9). Цар је, међутим, зауставио и њега и све своје слуге, говорећи: *Оставите га нека псује... не би ли Господ погледао на невољу моју, и узвратио ми добро за псовку његову данашњу* (2. Сам. 16; 12).

20. Оно што се тада савршило и што се на делу збило, то се, како показује и ова прича о царинику и фарисеју, заиста увек догађа. Како да онај који себе уистину сматра достојним вечне муке не поднесе одважно не само срамоту, него и губитак, и болест, и сваку невољу и патњу уопште? Показавши такво трпљење, као да је

дужник или кривац, он се, кроз лакшу, пролазну и ограничену осуду, ослобађа оног уистину тешког, неподношљивог и бескрајног мучења. Понекад се ослобађа и од недаћа које га сада муче, будући да божанска доброта још овде има почетак као да се због трпљења задужује. На темељу тих невоља које су га задесиле, он почиње да прима умирење од Бога, као дуг за трпљење. Зато је један од оних које је Бог за наук казнио, рекао: *Подносићу гнев Господњи, јер Му сагреших* (Мих. 7; 9).

21. Нека и ми будемо за наук кажњени, са милосрђем а не са гневом и јарошћу Божијом. Немојмо падати у малодушност због казне Божије, него се, како каже Псалмопојац, исправљајмо до краја, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Кома доликује свака слава, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и пресветим и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Јерусалимски храм био је саграђен на брежуљку Мориа, због чега су се они, који су долазили у њега, успињали.

3. Беседа

На причу Господњу о спасеном блудном сину (Лк. 15: 11-32)

1. *Биће глад*, рекао је пророк, оплакујући Јерусалим, *али не глад хлеба и воде, него глад слушања речи Божије* (Ам. 8; 11). Глад је стање лишености и уједно жеље за најнеопходнијом храном. Постоји, међутим, и глад која је гора и мучнија од ове глади, а то се догађа онда кад човек, будући лишен онога што је неопходно за спасење, не схвата своју несрећу и нема чак ни жељу за спасењем. Гладан човек који не налази храну обилази све уздуж и попреко, тражећи не би ли негде нашао хлеба; обрадује се чак и када пронађе плесниво тесто, или када му неко понуди погачу од проса или мекиња, или какву другу слабо цењену храну, и то у оној мери, у којој је пре, док је гладовао, патио. Тако и човек који је духовно гладан, тј. који је лишен духовне хране а има жељу за њом, обилази све уздуж и попреко у потрази за оним ко има дар учења од Бога; ако га нађе, са радошћу окуша хлеб духовног живота, тј. спасоносну реч. Ову реч не може да не нађе онај ко је до краја упорно тражи: *Свако ко иште добиће, и ко тражи наћи ће, и ко куца отвориће му се*, рекао је Господ (в. Лк. 11; 10).

2. Постоје и они који услед вишедневног гладовања ума губе чак и жељу за храном. Они постају неосетљиви за губитак (који трпе) и због дуготрајне духовне глади губе и саму жељу да је задовоље. Они постају немарни, па чак и кад је учитељ ту, они одбијају чак и да слушају поуке. Када не би имали учитеља не би га ни тражили, него би живели грешније и од блудног сина. Иако се својим одласком (удаљавањем) лишио заједничког Хранитеља, Оца и Господара, блудни син је допао још веће глади и, осетивши лишеност, покајао се, вратио и изнова добио божанску и чисту храну, те је благодарећи покајању у тој мери задобио дарове Духа, да је постао предмет зависти богатог.

3. Међутим, боље да кренемо од почетка и изложимо вашој љубави ову Господњу еванђелску параболу (причу), која се данас, као што је уобичајено, чита у црквама.

4. Човек неки - каже Господ - имађаше два сина. Под изразом "човек" Господ овде подразумева Самог Себе, и ту нема ничег чудног. Ако је Он ради нашег спасења заиста постао Човек, зашто би онда било чудно ако ради наше користи (у причи) Себе представи као једнога од људи - Он Који, као Господар и Творац и једног и другог, свагда брине о нашој души и телу, Који је једини показао дела љубави према нама и преобилну бригу, још и пре него што смо постали?

5. Он нам је, како Сам каже, припремио вечно наслеђе Царства и пре постања света (в. Мт. 25; 34). Претходно је нас ради створио ангеле који се, како каже Павле, шаљу на служење ради оних што треба да наследе спасење (в. Јевр. 1; 14)

Претходно је, такође нас ради, над целим тим видљивим (досл. чувственим, чулима доступним) светом распростра небо, подигавши га као неку заједничку и за све подједнако присутну скинију над овим краткотрајним животом, небо које је свагдапокретно, многопокретно и непокретно. Непокретно је стога да својим променама не би изазвало пропадање онога што на њему обитава; многопокретно пак стога што се чини да уравнотеженим покретањем самога себе задржава себи својствено место. Будући свагдапокретно у самоме себи, оно са собом устројено носи и мноштво звезда, да бисмо се из тога научили пролазности садашњег живота и да бисмо се свим тим наслађивали, како оним што је под небом, тако и оним што је изнад наших глава. Он је ради нас а пре нас створио велико светило да управља даном и мања светила да управљају ноћу. Њих и друге звезде поставио је на небески свод да се крећу у истом или у супротном правцу као и свод, да се разнолико спајају или раздвајају, како би нам послужили као знаци за времена и периоде. Ово није потребно нити умној (духовној) природи која је изнад чувственог (чулно уочљивих појава), нити пак бесловесним животињама које се руководе једино својим чулима. То је, дакле, саздано за нас да бисмо се чулима тиме наслађивали, као и осталим, видљивим даровима и красотатама чије знакове, посредством чула, поимамо умом.

6. Он је ради нас утврдио земљу, распростра море и над њим богато излио ваздух. Над ваздухом је затим премудро поставио стихију ватре, како би уравнотежио прекомерну хладноћу у ономе што је испод ње, али и да би остала сачувана топлота те ватре у њеној области. Премда је бесловесним животињама ради њиховог опстанка потребно исто што и људима, њих је ипак створио пре нас да би служиле људима, као што у Псалмима каже пророк Давид (в. Пс. 103; 14).

7. И пре него што је створио нас, наш Творац је, дакле, ради опстанка нашег тела васцели космос призвао ("извео") из небића. Шта све није учинио добротољубиви Господар да би поправио нашу нарав и да би нас руководио ка врлини? И сам овај видљиви космос створио је као својеврсно огледало надкосмичког (надсветовног, надземаљског) како бисмо кроз духовно созерцање овдашњег, као по некој чудесној лествици, могли да се уздигнемо до оног вишег света. Положио је у нас природни (урођени, укорени) закон као неко непопустљиво начело, као непогрешивог судију и учитеља који се не може довести у заблуду, тј. нашу сопствену савест. На тај начин нам, уколико усредсредимо своју мисао, није потребан други учитељ за разумевање добра. Ако долично пренесемо ум ка опажању спољашњег, тада, према речима Апостола, *оно што је на Њему невидљиво, од постања света умом се на створењима јасно види* (Рим. 1; 20).

8. Откривши, дакле, познање врлине кроз природу и твар, Он је поставио ангеле-чуваре, подигао је оце и пророке да нас руководе, показао је знамења и чудеса која воде ка вери, дао нам је писани Закон који помаже закону положеном у нашу словесну (разумну) природу и познању добијеном посматрањем твари. Коначно, пошто смо ми све то занемарили - о, какав немар са наше стране, и напротив, какво дуготрпљење и брига од стране Онога Који нас љуби - Он је Самог Себе предао за нас, потиснувши (досл. испразнивши) богатство Свога божанства у нашој слабости,

примивши нашу природу, и, пошто је постао човек као што смо ми, благоволео је да постане наш Учитељ. Он Сам нас поучава узвишености човекољубља, показавши то и речју и делом и подстичући нас да подражавамо Његово састрадавање према људима, док истовремено оне што су Му послушни одвраћа од каменосрдности.

9. Дар љубави је својствен онима што управљају државом, пастирима оваца и онима шта господаре сопственим имањем. Међутим, он ту није толико силан као код оних који су повезани крвљу и родством а посебно као код очева и њихове деце. Он стога њихову љубав наводи као пример Свога човекољубља, називајући Себе Човеком и Оцем свих нас, будући да је и постао Човек ради нас и да нас је препородио кроз божанско крштење и благодат Свог божанског Духа.

10. *Тако, Човек неки, каже Он, имађаше два сина.* Овде је разлика у нарави разделила једну природу на двоје, као што је и разлика између врлина и греха водила разлучењу мноштва на две целине. И ми понекад кажемо да је нека личност двојака кад има дволичну нарав, као што кажемо и то, да многи представљају једно када су међусобно сагласни. *И рече млађи од њих оцу* - уистину "млађи", јер је поставио младалачки (незрео) и сасвим неразуман захтев. Тако је и грех, који неко смишља и који доводи до отпадања (од Бога), млађи и пореклом познији пород наше зле воље. Врлина је старија по пореклу, она од вечности постоји у Богу и њу је Бог, према Својој благодати, од почетка положио у нашу душу.

11. Млађи син је, дакле, приступио оцу и рекао: *Оче, дај ми део имања који припада мени.* Каква је то неразборитост! Он није пао на колена, није замолио, него је просто "рекао"; и не само то, него је наступио као да захтева враћање дуга од Онога Који по благодати свима све даје. *Дај ми део имања који припада мени.* Који је то закон и како може да буде праведан, ако су по њему очеви дужници своје деце?! Напротив, и сама природа је показала да су деца дужна очевима, пошто су од њих примила живот (дос. природу). Ово показује и незрелост његовог размишљања.

12. Шта је учинио Онај Који шаље кишу и праведнима и неправеднима, и заповеда сунцу да светли и на зле и на добре? *Он им, каже, подели имање.* Видиш ли да овоме Човеку и Оцу ништа не недостаје? Други, наиме, не би разделио имање само на двојицу и на два дела, него би трећи део сачувао за себе. Он, међутим, као Бог, како каже и пророк Давид, *нема потребе за нашим добрима* (Пс. 15,2) те је само тој двојници синова разделио имање, тј. цео свет. И као што се једна природа услед различитости нарави дели на двоје, тако се и један свет дели због различитости коришћења. Један, на пример, говори: *Сав дан, Господе, пружах к Теби руке своје* (Пс. 87; 10), *Седам пута на дан хвалих Те за судове правде Твоје* (Пс. 118; 164), *У поноћ устајох да Ти се исповедам за судове правде Твоје* (Пс. 118; 62), *Поуздах се у речи Твоје* (Пс. 118; 42) и *Ујутро избивах све грешнике земље* (Пс. 100; 8), одсецајући све пожуде тела које воде ка сладострашћу. Други пак проводи дан у пијанству и гледа где је нека пијанка, док ноћ проводи у недоличним и незаконим делима, жури да прави скривене замке или да отворено оствари зле намере, жури да

отима новац и смишља зло. Зар њих двојица не деле исту ноћ и исто сунце, а пре овога и исту природу, користећи и једно и друго на потпуно различит начин? Бог је свима подједнако поделио целу творевину, препустивши свакоме на вољу како ће да је употреби.

13. *И после неколико дана, каже, покупи млађи син све своје, и отиде у земљу далеку.* Зашто није отишао одмах, него тек после неколико дана? Зато што лукави шаптач ђаво не предлаже одмах човеку самовољу и грех, него нас постепено вешто поткрада, дошаптава нам и говори: "Ако будеш живео по сопственој вољи, не посећујући храм Божији и не марећи за учење Цркве, моћи ћеш да видиш шта треба да чиниш и да се не удаљиш од добра". Када некога одвоји од свештених богослужења и од слушања свештених учитеља, самим тим одваја га и од божанског надзора и предаје га рђавим делима. Бог је свуда присутан; само је једно далеко од добра (од Бога), а то је зло у којем се налазимо услед греха и посредством којег се и ми удаљујемо од Бога. *Безаконици неће стајати пред очима Твојим, говори Богу пророк Давид (Пс. 5; 6).*

14. Тако се млађи син удаљио (од свога Оца) и отишао у далеку земљу где је, каже, *просуо имање своје живећи развратно.* На који је начин *просуо имање своје!* Наше главно имање и богатство је - наш рођени ум. Све дотле док се држимо спасоносног пута, ум је усредсређен на себе и на Први и Највиши Ум - на Бога. Када пак отворимо врата страстима, он брзо расипа, у сваком тренутку лута по телесним и земаљским стварима, по разноликим настрадама и страсним помислима које су са њима повезане. Богатство ума је здрав разум који у њему пребива и способан је да разликује добро и зло све дотле док остаје послушан заповестима и саветима најузвишенијег Оца. Ако он збаци узду, тад се расипа на блуд и безумље, расипа се час на једно а час на друго зло.

15. Исто се односи на сваку нашу врлину и силу, јер су оне уистину наше богатство које се расипа ако се препусти дејствовању многоликог зла. Сам ум управља своју чежњу ка једином и суштом Богу, једином благом, једином жељеном, једином што пружа истинску насладу, непо мешану са било каквом патњом. Кад пак ум отупи, онда се душевна сила истинске љубави окреће од овога уистину пожељног и расипа се на разне тежње за настрадама: час се расипа на жељу за јелима која нису неопходна, час на недоличне прохтеве тела, час на жељу за некорисним стварима, а понекад га привлачи испразна и неславна слава. Тако се несрећни човек расипа на ситнице: будући бригама везан за такве ствари, он и само сунце, и сам ваздух, то заједничко богатство свих, посматра и удише без задовољства.

16. Сам наш ум, који још није одступио од Бога, побуђује у нама гнев против ђавола и употребљава душевну одважност за борбу против рђавих страсти, против кнезова мрака, против духова зла. Ако се не придржава божанских заповести и Господа који га је наоружао, онда ратује против ближњих, бесни на своје сународнике, срди се на оне који не одобравају његове безумне тежње, па тако, авај, човек постаје човекоубица, уподобљујући се не само бесловесним животињама, него чак и гмизавцима и отровницама. Онај који је постављен да буде

међу синовима Божијим постаје као шкорпија или змија, као пород аспидин. Видиш ли на који је начин расуо и изгубио своје имање? *А кад потроши све*, каже, (млађи син) *поче оскудевати*. Гладовао је, али још није помишљао на то да се преобрати, пошто је био развратан. *Зато се приби код једног житеља оне земље, и он га посла у поље своје да чува свиње*.

17. Ко су грађани и владари те земље која је далеко од Бога? То су, наравно, демони, под чијом је влашћу син Небеског Оца постао постао житељ разбојничке јазбине, и главни цариник, и вођа разбојника, и предводник побуњеника, јер се свака страст због крајње нечистоте назива свињским начином живота. Свиње пак представљају оне што се ваљају у блату страсти. Млађи син је, превазилазећи све остале по сладострашћу, постао њихов предводник, јер није могао да се насити рошчићима које су оне јеле, тј. није могао да задовољи (досл. засити) своју страст.

18. Како то да природа тела није довољна да служи жудњама сладострастника? Када се нађу у рукама златољубивог или среброљубивог човека, злато или сребро увећавају и потребе. Колико год злата и сребра да им притекне, толико ће већу жудњу изазвати у њима и тешко да би читав свет или, боље речено, могуће је да читав свет неће бити довољан за једног користољубивог или властољубивог. Пошто је таквих људи много, а свет је један, како уопште неко од њих може да задовољи своју страст? Тако и онај који је одступио од Бога није могао да се насити, *"јер му нико не даваше"*. Ко би му и дао? Бог је био далеко, и једино созерцавајући Њега онај ко созерцава може радосно да се насити, као што је и казано: *А ја ћу се у правди јавити лицу Твојем; наситићу се када угледам славу Твоју* (Пс. 16; 15). Ђаво не жели да човеку дозволи да засити своје срамне жеље, пошто у колебљивима (у онима што су склони променама) ситост обично изазива преокрет у односу на те жеље. Дакле, с правом му нико није дао да једе.

19. Тек онда када је дошао себи и схватио у каквом се рђавом стању налази, овај син који се одвојио од Оца, почео је да оплакује самога себе говорећи: *Колико најамника у Оца мога имају хлеба исувише, а ја умирем од глади!* Ко су ти најамници? То су они који задобијају спасење као неку плату за сузе покајања и за смирење. Синови су пак они што се из љубави према Њему повинују Његовим заповестима, због чега Господ каже: *Ако Ме неко љуби, реч Моју држаће* (Јн. 14; 23).

20. Тај најмлађи син је, дакле, лишио себе достојанства сина и по сопственој вољи отпао из свештене Отаџбине. Када је пак допао глади, осудио је самога себе, смирио се и у покајању рекао: *Уставши отићи ћу Оцу својему, на ћу рећи: Оче, стреших небу и Теби*. Оправдано смо у почетку рекли да је Отац из ове приче Бог: како би другачије син који је оставио оца сагрешио небу, ако то не би био небески Отац? Он, дакле, каже: *Сагреших небу*, тј. против светих на небу, чије је живљење на небесима, и сагреших Теби, Који са Својим светима обитаваш на небу. *И више нисам достојан назвати се сином Твојим: прими ме као једнош од најамника Својих*. Разборито у садашњем смирењу додаје и ово: *Прими ме*, јер нико сопственим силама не ступа на степенице које воде ка врлини, иако се то не догађа

без човекове слободне воље. *И уставши, каже, отиде Оцу својему. А кад је још подалеко био...* Како треба схватити то да је "пошао", и да је, истовремено, "био далеко"? Зашто му је Отац, сажаливши се на њега, изашао у сусрет? Човек који се из душе каје, тиме што има добру вољу и што је одступио од греха, приближава се Богу. Међутим, будући да се још увек налази под тиранијом зле навике и погрешних схватања, он је далеко од Бога: а би се спасао, потребна му је велика милост и помоћ са небеса.

21. Због тога Отац сваког добра снисходи према њему и излази му у сусрет, грли га, љуби и заповеда слугама, тј. свештеницима, да га одену у првобитно свечано рухо, тј. у достојанство сина, у које је раније био обучен кроз свето Крштење. Заповеда и да му ставе прстен на руку, тј. да му се на делатни део душе, који симболише рука, стави печат созерцатељне врлине као залог будућег наследства. Такође каже да му се на ноге да обућа, тј. божанска заштита и сигурност, која му даје моћ да стаје на змије и шкорпије и на сваку силу ђаволску. Затим заповеда да се доведе угојено теле, да се закоље и изнесе за јело. Ово Теле јесте Сам Господ Који излази из скривености Божанства, од престола који се налази изнад свега постојећег, да би се као Човек јавио на земљи, као теле био заклан (жртвован) за нас грешне и понудио нам Самога Себе као Хлеб за храну.

22. Поред тога, Бог се заједно са светима Својим радује и весели, прихватајући по Свом великом човекољубљу оно што је нама својствено и говорећи: *Дођите, даједемо и да се веселимо.* Међутим, старији син се расрдио. Чини ми се да је ту Христос представио Јудејце који су се љутили због призивања незнабожаца, као и књижевнике и фарисеје који су се саблажњавали тиме што Господ прихвата грешнике и једе са њима. Ако пак ово желиш да схватиш у том смислу да се ту говори о праведницима, шта је изненађујуће у томе ако ни праведнику није познато све богатство милосрђа Божијег, будући да оно превазилази сваки ум? Зато га заједнички Отац теши и поучава праведности, говорећи му: *Ти си свагда са мном и учествујеш у непроменљивој радости. Требало је развеселити се и обрадовати, јер овај брат твој мртав беше, и оживе; и изгубљен беше, и нађе се.* Он је био мртав услед греха а васкрсао је благодарећи покајању; пропадао је, јер се није налазио у Богу. Када је пронађен, испунио је небеса радошћу, као што је и писано: *Велика је радост на небу због једног грешника који се каје* (Лк. 15; 7).

23. Шта је нарочито ражалостило старијег сина? *Мени никада ниси дао ни јарета да бих се провеселио са пријатељима својим. А када дође тај Твој син, који је расуо имање Твоје са блудницама, заклао си му теле угојено:* до те је мере преобилна милост Божија према нама, да би, како каже први међу апостолима, Петар, и сами ангели желели да се приближе благодати која нам се даје кроз Његово оваплоћење (в. 1. Петр. 1; 12). Праведници су такође желели да због тих добротина Христа дође и пре времена одређеног за Његово оваплоћење, као што је и Авраам хтео да види *дан Његов.* Међутим, Он тада није дошао; а када је дошао, није позивао праведнике, него грешнике на покајање и ради њих се разапео, узевши на Себе грехе света, *јер где се умножи грех онде се још више умножава благодат* (Рим. 5; 20).

24. А то да праведницима, упркос њиховом захтеву, није дао ниједно јаре, тј. ниједног од грешника, можемо да видимо како на основу многих других примера, тако, нарочито, и из виђења светог и блаженог Карпа.^[1] Он је проклињао неке зле људе и говорио како није праведно да се безаконици и они који искривљују праве путеве Божије остављају у животу, али не само да није био услишен, него је чак осетио незадовољство Божије и чуо страшне речи које доводе до познања неизрецивог и за наш ум недокучивог дуготрпљења Божијег, речи које нас уче да не проклињемо људе који живе у греху, јер таквима Бог даје још времена за покајање ("Ево, удари Ме", рекао је Господ Карпу у виђењу, "спреман Сам још много пута да будем распет за спасење људи, драже ми је то него да људи греше. А ти види је ли ти драже да се нађеш у провалији заједно са змијом, која као и ти мрзи грешнике и жели да их погуби, или да будеш на небу заједно са Богом и са човекољубивим и добрим ангелима?"). Дакле, Бог оних који се кају и Отац милосрђа изложио је ову причу (о блудном сину) како би показао и представио то да онима који Му се обраћају кроз покајање Он дарује велике дарове - дарове који изазивају завист.

25. Прихватимо се и ми, браћо, покајања на делу, разлучимо се од злога и од његових пастира. Будимо далеко од свиња и од рошчића којима се хране, тј. од гнусних страсти и од оних који су привезани за њих; одвратимо се од лошег пашњака, тј. од зле навике; бежимо из земље страсти, тј. из неверовања, незаситости и неумерености, бежимо из земље у којој влада тешка глад за добром, и тешко стање, страшније од глади; притекнимо Оцу непропадљивости, Дародавцу живота, идући посредством врлине путем живота, јер ћемо тамо наћи Њега, Који нам човекољубиво излази у сусрет и дарује опроштај наших грехова, знамење бесмртности, залог будућег наследства. Тако и блудни син, како нас учи Спаситељ, за све време свога пребивања у земљи страсти, иако је помишљао, па чак и изговарао речи покајања, ипак није добијао никакво добро све док није напустио сва та грешна дела и похрлио Оцу. Када је пак добио оно што је превазилазило сваку његову наду, коначно је у смирењу провео остатак свога живота, живећи целомудрено и праведно и чувајући неповређено божанску благодат обновљену у њему,

26. Нека и ми задобијемо и сачувамо неповређеном ову благодат, како бисмо се и у будућем веку радовали заједно са спасеним блудним сином у Горњем Јерусалиму, Мајци свих живих, у Цркви прворођених, у Самом Христу Господу нашем, Коме доликује слава у векове. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Епископ Карп је мученички пострадао у 2. веку, у време цара Марка Аурелија, заједно са Папилоном и Агатоником (прим. изд.).

4. Беседа

На Еванђеље о Другом доласку Христовом и о милосрђу и творењу добра

1. У претходни недељни дан Црква се причом о спасеном блудном сину подсећала несравњивог човекољубља Божијег према нама. Ове недеље она поучава о страшном Суду Божијем, држећи се ваљаног и дивног поретка и следећи пророчке речи, јер је записано: *Милост и суд певаћу Ти, Господе* (Пс. 100; 1) и: *Једном говораше Бог и ово двоје чух: да је моћ Божија и Твоја је, Господе, милост, јер ћеш Ти узвратити свакоме по делима његовим* (Пс. 61; 12-13).

2. Милосрђе и дуготрпљење Божије претходе, дакле, Његовом Суду. Бог у Себи поседује и Собом обухвата сваку врлину, Он је сушта праведност и милосрђе. Међутим, како се милосрђе не сједињује са судом (тј. са непристрасном праведношћу суда), као што је писано: *Да не поштедиш ни ништега на суду* (Приче Сол. 24; 23), Он је праведно расподелио време и за једно и за друго, тако да је садашњи век устројио као доба милосрђа, а будући као доба праведне плате. Због тога је све што се твори у Светој Цркви благодаћу Духа Светога установљено тако да нас научи да овде добијемо опроштај грехова, да пожуримо да, док смо у овом животу, задобијемо милост и да учинимо себе достојнима Божијег човекољубља, јер је онај, последњи суд, немилосрдан за оне који нису творили милост.

3. Недавно смо говорили о неупоредивом милосрђу Божијем према нама а данас нам предстоји беседа о Другом доласку Христовом и са њим повезаним страшним Судом, као и о оним несазнајним стварима које ће се због њега догодити, а *које ни око не виде, ни ухо не чу, ни у срце човеково*, ако није причасно божанственом Духу, *не дођоше* - о стварима што превазилазе не само чула, него и ум и разум људски. И премда нас овоме поучава Онај Који све зна и Који ће свој земљи судити, Он ипак снисходи ка нашим моћима поимања, предочавајући нам примерене појмове. Стога се уводе појмови као "муња", "облаци", "глас трубни", "престо" и њима слични, премда, сходно Његовом казивању, ми очекујемо нова небеса и нову земљу, када се ови садашњи измене.

4. Ако пак то што је речено - и то у виду снисхођења ка нашем поимању - душе савесних слушалаца испуњава страхом и трепетом, шта ће тек бити онда, када се све ово буде на делу догађало?! Колико би достојни требало да будемо у светом владању и у благочашћу док чекамо дан Доласка Божијега, због кога ће, као што говори свети Петар, *небеса с хуком проћи, а стихије ће се ужарене распасти и земља и дела што су на њој изгореће* (2. Петр. 3; 10,12)? А пре него што се ово саврши, десит ће се тегобни долазак и утицај антихристов ради борбе са вером, који ће бити допуштен на кратко време. Када се то стање не би прекинуло, нико се не би спасао, као што проповеда Господ у Еванђељима. Стога Он саветује Своје

ближње, говорећи: *Бдите, дакле, у свако време молећи се да се удостојите да избегнете све што се има догодити, и да станете пред Сина Човјечијега* (Лк. 21; 36).

5. Све нас то, уистину, испуњава великим трепетом. Међутим, онима што живот проводе у неверју, неправди и немарности прети нешто још страшније од овога, а о чему и Сам Господ казује: *Проплакаће сва племена на земљи*. Племена земаљска су они што се нису потчинили Ономе Који је дошао с небеса, нити су познали и призивали Оца небескога, нити су се пак сличношћу својих дела узнели ка Његовом племену. Каже се и следеће: *Јер ће доћи (онај дан) као замка на све који живе (досл. седе) на лицу васцеле земље* (Лк. 21; 35), односно на оне што су у преједању, пијанству, раскоши и житејским бригама приковали себе за земљу и земаљско, потпуно се приволевши ономе што чулима изгледа као блиставо - богатству, слави и насладама. Изразом "*лице земље*" Господ прикривено наговештава у чему се састоји њихова привидна радост. Говорећи како такви "*седе*" (грч. καθήμενος) Господ је указао на њихову постојану, дубоко укорењену учмалост. Он овим речима безбожнима придружује и оне што без покајања до краја пребивају у греху, као што је Исаија предказао: *Заједно ће горети грешник и безаконик, и никога неће бити да ушси* (Иса. 1; 31). - *Наше живљење је на небесима, откуда очекујемо и Спаситеља, Господа Исуса Христа*, каже апостол (Фил. 3; 20) и *Ви нисте од свеша*, казао је Господ Својим ученицима, којима поручује и ово: *А када се почне ово збивати, усправите се и подините главе своје, јер се приближује избављење ваше* (Лк. 21; 28).

6. Видите ли како се они што живе у Христу испуњавају радошћу и неизрецивом одважношћу због онога што ће се неизоставно збити одмах након ових догађања, док су они што живе по телу испуњени стидом, чемером и посрамљеношћу? Стога и Павле ускликује, казивајући: *Бог ће дати свакоме по делима Његовим: живот вечни онима који истрајношћу у добрим делима траже славу и част и бесмртност; а јарост и гнев онима што се упорно противе истини а покоравају неправди. Невоља и туга на сваку душу човека који чини зло* (Рим. 2, 6-9). Тако је било и у Нојево доба, када се грех силно умножио и овладао готово свима људима, и када од Бога дође потоп, који је уништио све што дише, сачувавши само овог праведник са читавим његовим домом, а ради стварања другог света. Бог је и после овога донекле пресецао зло које би се умножило у свету: огњем је спалио Содомљане, фараонове људе потопио је у мору, а безочни род јудејски истребљивао је глађу, немирима, болестима и страшним одмаздама.

7. Иако је свеопшти Исцелитељ ради људског рода употребио болне лекове и поступке исцељивања, Он није пропустио ни она средства која радују и која се с угодношћу користе: тако је уздигао оце, показао Пророке, сатворио знамења, дао Мојсејев закон, послао ангеле. Међутим, све је ово било слабо пред незадрживом бујицом нашег зла, и Сам Логос Божији приклонио је небеса и сишао на земљу, као велики Лек Који полаже крај и најтежим сагрешењима. Он је у свему, изузев греха, постао онакав какви смо и ми, у Себи Самоме укинуо грех и, оснаживши нас,

отупео његов жалац. Крстом је посрамио његове началнике и сатруднике, смрћу уништивши онога који располаже смртном моћи.

8. И као што је у дане Нојеве Господ грешнике потопио водом, тако је доцније Својом праведношћу и благодаћу потопио и сам грех, васкрсао Себе као бесмртног, као неко Семе и Првину (први плод) вечитог света, као пример и изображење нашег васкрсења, којем се с поуздањем надамо. Васкрснувши и вазневши се на небеса, Господ је по читавој васељени послао апостоле, извео небројени збор мученика (или сведока, грч. μαρτύρων), истакао мноштво учитеља, показао Цркву светих (досл. преподобних). И пошто је све савршио, не пропустивши да учини ништа од онога што је било неопходно, увидео је да се нашем самовољом опет увећава зло или, боље речено, увидеће да се зло умножава у тој мери да ће се људи, оставивши Самог истинитог Бога и Самог истинитог Христа, поклонити антихристу и и бити му послушни. Тада ће Он Сам сићи са небеса са силом и великом славом, али не више ради тога да би био дуготрпељив, него да би казнио оне који су својим лукавим делима у време дуготрпељивости сакупили против себе гнев Божији. Он ће те неисцељене грешнике одсећи од здравих као иструлели уд и предаће их огњу, док ће Своје избавити од утицаја лоших људи и саживота са њима и учиниће их наследницима Царства небеског.

9. А одмах после мрске дрскости антихристове Онај Који све држи у Својој десници изазваће огромни потрес свега, сагласно ономе што је изрекао преко Пророка: *Нећу потрести само земљу, него и небо* (Агеј 2; 21). Он ће, дакле, потрести свет и раскинути највише границе свега, савиће небески свод, земљу помешати са огњем и све уништити, одоздо ће порушити, да их тако назовемо, темеље васељене, а одозго ће, као неизрециве ударе муња, послати мноштво звезда на главе оних што обоготворују лукавога, како би најпре казнио оне што су поверовали антихристу који им је свезао ум, тако да су га поставили уместо Бога. Затим ће се појавити Он Сам са неописивом славом и са силним трубним гласом и оживеће све што су уснули од постања света као што је некада Својим дахом оживео нашег праоца (Адама), и показаће их пред Собом као живе. Он безбожнике неће извести на суд, шти ће их удостојити ма и једне речи, јер, сагласно речима Писма, безбожници неће васкрснути на суд, него на осуду.

10. Према данас прочитаним еванђелским речима, Он ће на суд изнети све наше, јер је казано: *Када дође Син Човечији у слави Својој и сви свети ангели са Њим*. Приликом Његовог Првог доласка, слава Његовог Божанства била је скривена испод тела које је нас ради примио на Себе. Сада се она скрива код Оца на небесима, заједно са равнобожним (грч. ὁμόθεος)[1] телом. Тада ће се, међутим, открити сва слава Његова, јер ће се од истока до запада показати како сија и све крајеве васељене обасјава лучама божанства. Њу ће пратити глас живототворне трубе који ће испунити читаву васељену и, заједно са тим гласом (ова пројављена слава Божија) позиваће све ка Њему. И док је раније Он невидљиво спутавао ангеле, задржавајући њихово ревносно противљење богоборцима, тада ће Он доћи наочиглед свих и неће оћутати, већ ће с презиром одбацити непокорне и предати их на муке.

11. Дакле, *"када дође Син Човечији у слави Својој и сви свети атели са Њим, тада ће сести на престо славе Своје"*, записано је у Еванђељу. На исти начин ово је предсказао и предвидео и пророк Данило, говорећи: *Гледах докле се поставише пријестоли, и седе Старац Дана... и гле, као Син Човечији иђаше с облацима небеским, и дође до Стараца Дана и стаде пред Њим, и даде Му се свака сила и част, и тисућа тисућа служаше Му, и десет тисућа по десет тисућа стајаху пред Њим* (Дан. 7; 9, 10; 13). Са овим је сагласно и свето Еванђеље: *И сабраће се пред Њим сви народи, и разлучиће их између себе као пастир што разлучује овце од јаради. "Овцама"* Он назива праведнике као људе кротке и добре, људе што су ходили равним путем врлина који је Он прокрчио и који су се Њему уподобили, будући да је и Њега Самог пророк и Крститељ назвао Јагњетом, говорећи: *Гле, Јагње Божије Које узима на Се гријехе свијета* (Јн. 1; 29). "Јарадима" пак назива грешнике као људе безочне, који пред собом нису имали пута, него су се сурвавали са стрмих литица греха. Оне прве, који су чинили праведна дела, поставиће са десне стране Себи, а оне који нису попут њих - са леве. *"Тада ће рећи Цар"*, говори Он, не додајући који Цар или Цар чега, јер осим Њега другога Цара нема: јер ако овде и има много царева и владара, ипак постоји само један истински Господ, један Цар, природни Господар васељене. Према томе, тада ће једини Цар казати онима што Му стоје с десне стране: *Ходите благословени Оца Мојега; примите Царство које вам је припремљено од постања свијета* (Мт. 25; 32).

12. И заиста, управо ка томе је од самог почетка било усмерено стварање света, ка том циљу била је управљена она небеска и најстарија намера Очева, према којој је Ангео Очевог Великог савета створио живог човека не само по Свом образу, него и по Свом подобију, човека који ће једном узмоћи да у себе смести величанство Царства Божијега, блаженство наслеђа Бо-жијега, свесавршенство благослова Оца Небескога, и кроз коју је (намеру) постало све видљиво и невидљиво. Он није рекао: од постања чулног света, него једноставно - *"од постања света"*, како небеског, тако и земаљског. И не само ово, него су и божанствено и неизрециво умањење (грч. κένωσις), богочовечански начин живота, спасоносна Страдања и све Свете Тајне које су промислитељски и премудро устројене, имали за циљ да онај који је у овоме животу био веран из уста Спаситељевих зачује речи: *Добро, слуго добри и верни, у маломе си био веран, над многим ћу те поставити; уђи у радост Господара својега* (Мт. 25; 21). Ви што сте се, по Мојој замисли, благоразумно користили земаљским, пропадљивим и пролазним светом, ходите да наследите овај свет који је наступио и који сада јесте, свет небески, каже Господ, јер *огладнех, и дадохте Ми да једем; ожеднех, и напојисте Ме; странац бејех, и примисте Ме; наг бејех, и оденусте Ме; болестан бејех, и посетисте Ме; у тамници бејех, и дођосте Ми*.

13. Овде би требало испитати због чега Он спомиње само милостињу, ради које је подарио благослов и наслеђе Царства? Међутим, онима што слушају са разумевањем јасно је да (Господ) није споменуо само њу, јер је оне што творе милосрђе претходно већ назвао "овцама". Тиме је потврдио њихову сличност са Собом и испуњеност сваком врлином, као и то да су они ради добра увек били спремни да иду на смрт, слично Њему Самом, као што је писано: *Као јагње на*

заклање вођен би и као овца нема пред оним који је стриже не отвори уста Својих (Иса. 53; 7).

14. Да би, дакле, такви били и они, посебно велича творење добра, јер је потребно да онај што ће наследити вечно Царство и ово поседује као пројаву (доказ) и плод љубави, као главу која надвисује све остале врлине. Господ је ово показао и у причи о десет девојака (в. Мт. 25; 11). Наиме, нису сви што су се онде задесили били уведени у божанствену (брачну) ложницу, него само они који су били украшени девственошћу. Девственост се пак неће успешно до краја очувати уколико је не буду пратили аскетизам и уздржање, као и многи и разнолики подвизи у задобијању врлине. Осим тога, девојке што у својим рукама држе светиљке, тј. свој ум и познање које му је поверено, као и делатност своје душе а што је сликовито представљено као "руке" - јесу они што уздижу, укрепљују и током читавог свога живота посвећују Богу ум и душу, због чега се и повезују са светиљкама. Неопходно је такође да буде и довољно уља, како би светиљке могле горети. Уље је љубав, као круна врлина. И као што би, поставивши темељ и подигавши зидове али не доградивши кров, читав свој рад учинио бескорисним, тако ће се догодити и ако стекнеш све врлине, али не задобијеш љубав: тиме ћеш све њих учинити бескорисним и узалудним. Ме-ђутим, подједнако је тачно да се ни кров на кући не може доградити без зидова који га подупиру одоздо.

15. Према томе, Господ даје наслеђе Царства онима који су остале врлине запечатали делима љубави: такви су дошли до љубави или својим беспрекорним животом или су преко покајања у њој нашли уточиште. Као чуваре тајанственог рођења од Бога, оне прве међу њима називам "синовима". Друге пак називам "најамницима", јер су, захваљујући обиљу зноја покајања и смирења, поново задобили благодат као неку плату (за свој труд).

16. Због тога је, изложивши претходно у светим Еванђељима оно што се односи на суд, Господ затим навео и оно што се односи на љубав као нешто што усавшава или подстиче на већ набројане врлине (творења добра). Праведници ће пак одговарајући казати: *Господе, кад Те видесмо Гладна, и нахранисмо? Или жедна, и напојисмо? Кад ли Те видесмо странца, и примисмо? Или нагог, и оденусмо? Кад ли Те видесмо болесна или у тамници, и дођосмо Теби!* Видите ли те праведнике што стоје с десне стране Бога? Њима је, значи, услед праведности и напореда са праведношћу својствено и милосрђе. Видите ли и још једну врлину посведочену код праведника као допуну пуноћи љубави, која је слична благовремено подигнутом бедему (да штити све врлине), а то је смирење? Такви тврде да су недостојни величања и похвала, као да нису учинили никакво добро - и то управо они о којима имамо сведочанство да ниједно добро нису пропустили да учине!

17. Управо због тога, како мислим, Господ одговара на њихову одважност, како би се свима показали, како би се својим смирењем узвисили и праведно задобили Његову благодат коју Он штедро дарива смиренима, *јер се Господ гордима противи, а смиренима даје благодат.* Тако им и сада Он говори: *Заисша вам кажем: кад учинисте једноме од ове Моје најмање браће, Мени учинисте.*

"Најмањима" их назива услед сиромаштва и незнатности њиховог положаја, а "браћом" због тога што је и Сам тако (у сиромаштву) живео на земљи у телу.

18. Почујте и зарадујте се ви, који сте сироти и убоги, јер сте по томе браћа Господња; и без обзира на то што сте сироти и убоги били независно од ваше воље, тиме што ћете трпети и благодарити (Богу), учинићете да то ваше благо постане добровољно. Почујте и ви, богати, и пригрлите блажено сиромаштво, да бисте постали санаследници и браћа Христу, и то још рођенија него што су то људи који сиротују противно својој вољи, јер је и Он, нас ради, добровољно сиротовао. Почујте и заридијте ви што охоло презирете своју страдалну браћу или, боље речено, браћу Господњу, те од вашег обиља убогима не дајете ни храну, ни уточиште, ни одећу, ни неопходно старање, и свој остатак (сувишак) не користите за попуњавање њиховог недостатка. И боље би било да кажем "почујмо и заридијмо", јер и мене самога, који вам ово говорим, прекорева савест, будући да нисам потпуно слободан од страсти: све док има много оних што се смрзавају и гладују, дотле сам ја пресит и одевен. Великог плача су достојни они што добра, која премашују свакодневне потребе, поседују и задржавају, па чак и брину како да их умноже. Њима је заповеђено да љубе ближње своје као себе саме, а они их не сматрају вреднима чак ни праха земаљскога! То значи да смо сребро и злато заволели више него своју браћу!

19. Обратимо се и покајмо се, и помажући потребама браће која сиротују у нашој средини учинимо их заједничарима имовине којом располажемо. Ако својевољно не изаберемо да богољубиво поделимо читав свој иметак, немојмо немилосрдно задржати све за себе. Учинимо ово једно, а због онога што пропустимо смиримо се пред Богом па ћемо добити Његово опроштај, јер ће Његово човекољубље допунити наш недостатак. Нека се никако не догоди да зачујемо онај страшни глас како каже: *Идите од Мене, проклетти*. О, како је то страшно: удаљите се од живота, будите изузети из насладе, будите лишени светлости!

20. То, међутим, није све, јер каже и ово: *Идите од Мене, проклетти, у огањ вечни који је приправљен ђаволу и анђелима његовим*. Они што се налазе с десне стране ће имати живот, и то "у изобиљу": имаће га у изобиљу по томе што се налазе у близини Божијој, али и по томе што ће обитавати као синови и наследници Царства. Насупрот овоме, они што стоје са леве стране су удаљавањем од Бога изгубили истински живот. Они ће изобилувати злом, јер ће бити придружени демонима и предати пакленим мукама.

21. Какав је тај огањ који спаљује и словесна телесна бића и бестелесне духове, тако да се муче а остају бесмртни, огањ од кога ће се наш земаљски огањ растопити, као што је записано: *Стихије ће се ужарене растопити* (2. Петр. 3; 12)? Колико се патња увећава због одсуства наде у избављење, будући да је тај огањ неугасив! А шта означава то насилно бацање у огањ? Постоји, кажу, река која носи тај огањ и односи људе све даље и даље од Бога. Зато Христос није рекао: *"отиђите"*, него: *"идите"* (тј. непрестано се удаљавајте) *од Мене проклетти*, јер сте проклетти и због сиромаша и, премда би вас они трпели, достојни сте проклетства.

Идите, говори Господ, у огањ који није приправљен вама већ ђаволу и ангелима његовим. Није таква била Моја првобитна воља, нисам вас ради тога створио, нити сам због вас саздао тај огањ. Тај неугасиви огањ запаљен је ради демона којима је зло постало навика, али је ваша нераскајана воља, слична њиховој, и вас међу њих уврстила. Ви сами сте добровољно изабрали саживот са злим анђелима: *Јер огладних, и не дадoste Ми да једем, ожедних, и не напојисте Ме; странац бејаш, и не примисте Ме; наг бејаш, и не оденусте Ме; болестан и у тамници бејаш, и не посетисте Ме*". И као што, браћо, љубав и дела љубави представљају пуноћу врлина, тако и мржња и дела мржње, одсуство састрадања и воља да ништа ни са ким не делимо представљају пуноћу греховности; и као што врлине прате човекољубље и постоје упоредо са њим, тако и мржњу прате греси и зато људи већ и само због ње (мржње) бивају осуђени.

22. Желео сам да кажем да нема већег примера мржње према људима него када неко обиље новца цени више него брата. Међутим, видим да се може пронаћи још веће зло и још гори пример мржње према људима, јер има и таквих људи који не само што неће делити милостињу од свога богатства, него ће и туђе присвојити. Нека, дакле, на основу онога што је одлучено за немилосрдне, закључе шта заправо себи припремају, каквих ће страдања допасти, какве су непојамне и страшне осуде достојни, нека се удаље од неправде и нека делима покајања умилостиве Бога. Они ће тада овако говорити: *Господе, кад Те видесмо гладна или жедна, или странца или нага, или болесна или у тамници, и не послужисмо Ти?*

23. Примећујете ли (у овим речима) и оно најкрајње зло - гордост, која је увек повезана са безосећајношћу (досл. са одсуством састрадања, грч. бкгоцжхбеш), као што је, насупротив томе, састрадање повезано са смирењем? Тако праведници, будући похваљени због творења добра, не желе да се оправдавају, него се још више смирују. Они пак (гордељивци), пошто их Праведни Судија осуђује због њихове бездушности, не падају ничице и не смирују се, него противурече и правдају саме себе, због чега ће и зачути: *Заиста вам кажем: кад не учинисте једноме од ових најмањих, ни Мени не учинисте*. Тако ће, казује (Еванђеље), отићи *"ови у муку вечну, а праведница у живот вечни"*.

24. Будимо, дакле, браћо, милостиви према самима себи тако што ћемо бити милостиви према ближњима; састрадањем ћемо задобити састрадање, учинимо добро да би и нама било учињено добро, јер ће наша плата бити саобразна томе. Међутим, наше добротинство и човекољубље, наша љубав, милосрђе и састрадање се ни по мери ни по значају не могу поредити са оним што их далеко превазилази. Ти, наиме, пружаш од онога чиме располаже човек, и колико је човек кадар да учини добро, а примаш стоструко више из божанских и непресушних ризница и задобијаш живот вечни, а добротинства примаш од онога колико Бог може да чини добро, односно од онога *што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође* (1. Кор. 2, 9).

25. Похитајмо, дакле, да задобијемо богатство милости, да за мало новца купимо вечно наследство. Престрашимо се на доличан начин због одлуке која је донета за

немилосрдне, да не бисмо и ми били тамо осуђени на основу ње. Не плашимо се да ћемо, делећи милостињу, и сами осиромашити, јер ћемо и ми зачути од Христа: *Ходите благословени Оца Мојега, наследите Царство*. Престрашимо се и учинимо све да због немилосрдности не останемо изван љубави према Богу јер, како казује Еванђелиста, *који не љуби брата својега којега види, како може љубити Бога, Којега није видео* (1. Јн. 4; 20)? И како би онај што не љуби Бога и могао да обитава уз Њега? Онај пак који није с Њим, отићи ће од Њега, а ко оде од Њега сурваће се у пакао.

26. Ми ћемо, међутим, показати дела љубави према нашој браћи у Христу: пружајући милост сиромасима, враћајући заблуделе на прави пут, ма каква била њихова заблуда или потреба, будући праведни према неправеднима, укрепљујући оне што леже услед слабости, било да страдају од видљивих или од невидљивих непријатеља, било да трпе муке због злих духова или због страсти бешчашћа, посећујући сужње у тамницама, подnoseћи оне што нас нападају и угађајући један другоме чак и ако је неко негодује због свог брата, јер је и Христос нама угађао. Једноставно речено, на све начине, свим делима и речима, свим чиме располажемо покажимо љубав један према другоме, да бисмо и од Бога задобили љубав и да би нас Он благословио, да бисмо наследили небеско и вечно Царство које нам је обећано и припремљено за нас од постања света.

27. Нека се сви ми удостојимо овог Царства благодаћу и човекољубљем Господа нашега Исуса Христа, са Којим нека је Оцу, као и Светоме Духу, част и слава у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. В. G. W. H. Lampe, *Patristic Greek Lexicon*, где се овај придев преводи са: "раван Богу", "истоветан Богу" и у том смислу користе га, на пример, св. Григорије Богослов и св. Јован Дамаскин (в. Тачно изложење православне вере, III, 61) (прим. прев.).

5. Беседа

На Сретење Господа и Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа,

у којој се говори и о целомудрености и о злу које јој је противно

1. Пре доласка Христовог сви смо имали оно што је постојало од Прародитеља - проклетство и општу и једнаку осуду коју су сви добили од једног Прародитеља, предавану као од корена роду и наслеђивану заједно са (људском) природом. Свако је за оно, што је лично учинио, добијао од Бога осуду или похвалу, али нико ништа није могао против оног општег проклетства и осуде, тог злог наслеђа које је му је од почетка било предато и које је он преносио својим потомцима.

2. Међутим, дошао је Христос, Ослободилац природе, Који је опште проклетство претворио у општи благослов, примивши од Пречисте Дјеве нашу праведно осуђену природу, да би је у Самоме Себи показао у новом лику и непричасну старом семену, тј. као невину и оправдану, како би они који су потом од Њега у Духу рођени остали изван тог прародитељског проклетства и осуде. Зар дакле постоји нешто, што не би сваком човеку допустило да учествује у Његовој благодати? Има ли некога ко од Њега не добија опроштај за своје преступе? Не, тако нешто не може бити, јер Он од нас није примио само нашу ипостас (наш лик, наше лице) него (васцелу) нашу природу коју је обновио, сјединивши се с њом у Својој Ипостаси. Желећи да се сви спасу, Он је заиста "савио" небеса, сишао (на земљу) ради свих, кроз дела и речи и Страдања показао читав пут спасења и узашао на небеса, позивајући тамо оне који су поверовали у Њега. Он није само природи, коју је по нераскидивом сједињењу прихватио од нас, него је и свакоме ко верује у Њега подарио потпуно искупљење, које је уистину сатворио и не престаје да га твори, мирећи са Оцем кроз Самог Себе, враћајући силом (сопствене) послушности свакога од нас и исцељујући нашу непослушност.

3. Он је ради тога завештао божанско крштење, оставио спасоносне законе, свима проповедао покајање и предао Своје Тело и Крв, јер ни крштење, ни живот према божанским заповестима, ни причасност обоготворујућем Хлебу и Чаши не прихвата природа као таква, него управо ипостас (личност) сваког верујућег. Посредством свега тога Христос нас оправдава као посебне личности (грч. шоатсткгос;) и враћа у послушност Небеском Оцу. Саму природу, коју је примио од нас, Он је обновио и показао као освештану, оправдану и у свему послушну Оцу, због чега се и Он Сам по ипостаси (ипостасно, грч. шоатсгакгос;) сјединио с њом и, у складу с њом је деловао и страдао, што се односи и на догађај који данас празнујемо, тј. на Његово усхођење у онај стари храм или на представљање ради очишћења, на Симеоново богонадахнуто Сретење и исповедање (пророчице) Ане, која целог живота није напуштала храм.

4. После Спаситељевог Рођења од Дјеве, и после Обрезања, које се по закону савршава осмога дана, када се, како каже еванђелиста Лука, *навршише дани за очишћење њихово по закону Мојсејеву, донеше Га у Јерусалим да Га ставе пред Господа, као што је написано у закону Господњем* (Лк. 2; 22). Он прима Обрезање по закону, приводи се по закону, бива представљен како је написано у закону и, сагласно ономе што је речено у закону Господњем, приноси се и жртва.

5. Видите ли како је Творац и Господар Закона у свему био послушан Закону? Шта је тиме савршио? Нашу природу је у свему учинио послушном Оцу и тако исцелио нашу непослушност, преобразивши проклетство у благослов. Као што је у Адаму била сва наша природа, тако је и у Христу; и као што смо се кроз Адама, који је настао из земље, сви ми који смо од њега постали, вратили у земљу и били послати у ад, тако смо кроз Адама Који је са Небеса, према речима апостола, сви изнова позвани на небо и удостојени тамошње славе и благодати, иако је то сада прекривено тајном, јер се каже: *Ваши је живот сакривен са Христом у Богу. А кад се јави Христос, живот наши, онда ћете се и ви сви с Њиме јавити у слави* (Кол. 3; 4). Који то "сви"? Реч је о онима који су усиновљени Христу у Духу, и који су на делу показали да су Његова чеда.

6. *А кад се навршише дани за очишћење њихово, донеше Га да Га ставе пред Господа.* О коме је ту реч? Закон каже да су дужни да се очисте како новорођени, тако и они који су их родили у заједници брака. Због тога Псалмопојац каже: *У безакоњима се зачех и у гресима роди ме мати моја* (Пс. 50; 7). Пошто се ту не ради о родитељима, него о једној Која је родила, и пошто је Она Дјева, пошто је у питању рођење Детета Које је бесемено зачето, онда ту, наравно, није било ни потребе за очишћењем, него је и оно представљало дело послушности које враћа непослушну природу, дело исправљања кривице за непослушност. Када се, дакле, *навршише дани за очишћење њихово, донеше Га да Га ставе пред Господа,* да Га посвете, да Га представе као првенца, сагласно ономе што је написано у Закону Господњем: *Свако мушко које отвори утробу мајке своје, светим ће се Богу назвати (Посвети Ми сваког првенца, што год отвори материцу у синова Израиљевих: јер је Моје - 2. Мојс. 13; 2).*

7. И заиста, Он је био једини Који је Својим зачећем отворио утробу и без брачног сједињења био ношен у њој силом једне речи и знамења Божијег, као што је Ангео и саопштио Дјеви. Зашто Закон каже: *свако мушко које отвори утробу мајке?* Слично као што су се многи називали пророцима и христосима (помазаницима) - како и Бог говори кроз Псалмопојца: *Не дотичите се помазаника Мојих, и пророцима Мојим не чините зла* (Пс. 104; 15) - а само је један заиста био Христос (помазаник) и један Пророк, тако и овде, мада се каже "сваки првенац", свако мушко које отвори утробу мајке, утробу је уистину отворио само Он, једини Светац Израиљев. Донеше Га - каже - *да принесу жртву као што је речено у Закону Господњем: две грлице или два голубића.*

8. Приношење пара грлица представљало је целомудреност родитеља, оних који живе по закону брака; а два голубића, који не познају брак, јасно су наговештавала

Дјеву и од ове Дјеве рођенога, Који је до краја Девственик. Обрати пажњу на строгу тачност Закона: говорио је о пару грлица, будући да грлице означавају оне који су сједињени браком; када је пак реч о птићима, на њих ово не може да се примени, јер ни Она Која је родила ни Онај Који је рођен нису знали за јарам (брака). Наговештавајући још у старини девствено рођење, Закон га предсказује овим прасликама (предизображењима). Након што се на чудесан начин родио, Он је сада био донесен у храм, док је Дух Свети припремио друге, достојније грлице и голубиће. Кога то? Симеона и Ану, јер би они због свог младенаштва (детињег узраста) када је у питању грех оправдано могли да буду названи голубићима или пак грлицама, с обзиром на њихову крајњу целомудреност.

9. Изложимо сажето еванђелске речи. Будући уистину праведан и богобојажљив, Симеон је представљао оруђе Духа Светог и сада је, Њиме покренут, дошао у храм, пожурио им у сусрет и примио у наручје овог Небеског и уједно Земаљског Младенца, приносећи Му, као Богу, химну и прозбу, молећи да се у миру разлучи од свог тела, објављујући свима и тврдећи да је Он (Младенац) Спасоносна Светлост, Која ће да обори невернике и да подигне оне који верују у Њега.

10. Затим је и Дјеви, Матери Младенца, предсказао бол који ће да осети крај Синовљевог Крста и који ће показати да је Она по природи Мајка овог Богочовека-Младенца, као и да ће се колебљиве помисли, које ће се открити, избрисати из срдаца. Симеон је, наиме, прекрасно доказао да ће туга коју ће Јој донети страдања Сина и дубока патња и састрадање са Њим показати да је Она истинска Мајка овог чудесног Сина.

11. Пророчица Ана, кћи Фануилова, удовица од осамдесет четири године, ревносна у постовима и молитвама, која никада није одлазила из храма, тада је посебно била обузета божанским Духом, заблагодарила је Богу и објавила да је наступило избављење за све који га чекају, а то је овај Младенац.

12. Такве словесне грлице послао је Дух Свети ради Сретења Христа Који је усходио у храм, и показао нам какви треба да буду они што у себе примају Христа. Осим тога, показао нам је и какве треба да буду жене које, изгубивши мужа, остају без средстава за живот, као и мужеве који изгубе своје супруге. Ова Ана, кћи фануилова, била је удовица, али и пророчица. Зашто? Зато што је оставила световне и житејске бриге и није одлазила из храма, зато што је живела непорочно, проводећи и дан и ноћ у постовима и бдењима, у молитвама и псалмопојању. Природно је стога што је препознала Господа, Којем је служила свим својим делима, онда када је Он дошао (у храм), као што Му и Псалмопојац-Пророк каже: *Певаћу и разумећу на путу непорочном: када ћеш доћи к мени* (Пс. 100; 2).

13. Такви треба да буду они који су из брака, посредством честитог удовиштва, приступили девственичком животу да би тако живели. Дакле, ако на други брак у потпуности гледаш с висине као на мање вредан, онда се чврсто држи своје намере и иди за онима који су од почетка до краја били безбрачни. Мада је апостол Петар имао ташту, није заостао за Јованом Девствеником који је потрчао ка

живототворном Гробу, па га је чак и претекао. Зато га је заједнички Господар поставио да буде предводник предводника. На такву висину узводи богочежњивост, пренесећи од тела ка духу!

14. Пази да одрицањем од првог (тј. брака) као од мање вредног и посезањем за другим (тј. за девственошћу) које не можеш да досегнеш не скренеш са пута и на посрнеш, не поступајући више по закону или изнад закона, него против закона. Ако и оне који живе у удовиштву сматрамо достојнима осуде уколико не живе целомудрено, па чак и ако су се на законит начин свезали у други брак, не сматрамо их потпуно беспрекорним (пошто су, како каже Павле, одбацили првобитну веру), колико су веће осуде достојни они који законитом браку претпостављају незаконито уживање и они који се, иако живе са (законитим) женама, не клоне разврата?! Потоп који је задесио читав свет наступио је услед блудничења оних што су се од старине називали "синовима Божијим"; због блудничења је на Содому сишао огањ с неба; несреће су стигле и Израиљце који су сагрешили са Моавкама. Узрок ондашњег истребљења великог броја људи био је блуд, а мислим да он и данас за нас представља узрок пораза које трпимо од иноплеменика и разних унутрашњих и спољашњих зала и несрећа.

15. Писмо је "синовима Божијим" најпре назвало оне што потичу од Еноса, а он је био први који је полагао наду у призивање имена Господњег. Енос је био син Сита, чији се род разликовао од рода проклетог Каина и живео је целомудрено. Ради њих је тада још опстајао свет, све док нису, како је писано, видели кћери људске, тј. девојке из рода Каиновог. Оне су биле лепе, због чега су они, опчињени њиховом раскалашном лепотом, почели да их узимају за жене, коју год су хтели, док се нису научили њиховим делима и док се није умножило зло на земљи. Тада је наступио Потоп и све их уништио. Да се тада на земљи није нашао Ноје и Нојеви синови који су живели целомудрено - а да су живели целомудрено види се из тога што је сваки имао по једну жену са којом је и ушао у Ковчег - не би остало никаквог корена ни основа из којег би постао други свет.

16. Видите ли како је у старини због блуда могао да пропадне овај свет, да се није сачувао благодарећи целомудренима? Неће ли они који су недостојни овог света пошто га доводе у неред, бити одбачени и у будућем веку и предати огњу пакленом, јер се никако нису супротстављали огњу телесних наслада, осим ако не пожуре да га кроз покајање угасе и да сузама овде сперу нечистоту из прошлости?! Нека знају да ће, ако не пожуре да се кроз покајање супротставе страсти а повремено и срамној страсти која је по природи још гора од оне што јој је претходила и која је пород развратне пожуде, још овде привући паклени огањ који ће уграбити раскалашне и предати их вечним мукама.

17. Ко не зна за Содомљане и за њихово распаљивање противприродним блудом, за којим је уследила огњена киша и њихова пропаст? Често је и цео град страдао због једног развратника, као што се житељима Сихема догодило да их потпуно истребе Јаковљеви синови зато што је Сихем уграбио Дину, Јаковљеву кћер. Оставимо сада оно што је било пре (Мојсејевог) Закона и упитајмо: зар и сам Закон не заповеда да

се невеста која није сачувала девственост убије камењем? Да се кћи свештеника која је пала у телесни грех сажеже огњем? Не забрањује ли да се плата блуднице даје као принос у храм? Зар није због Израјлаца који су блудничили са Моавкама у једном дану било побијено двадесет и три хиљаде њихових мушкараца? Зато нам и велики Павле каже: *Нити да блудничимо, као што неки од њих блудничеше, и паде их у један дан двадесет и три хиљаде* (1. Кор. 10; 8). Овако је пре Мојсејевог Закона, у време Закона и после њега кажњаван блуд.

18. Шта онда рећи за нас, који имамо заповест да распнемо тело са његовим страстима и похотама, а ипак поново падамо у оно за шта долази гнев Божији на синове противљења? Упозорени смо на то да треба да умртвимо своје удове на земљи, и блуд, и нечистоту, и злу страст, и похоту, али не обраћамо пажњу на упозорења. Зар се не плашимо, ако ничег другог, а оно макар гнева Божијег, који нам прети и са неба и са земље, како овдашњим тако и вечним мукама? Не осећамо ли побожни страх пред јављањем у телу Сунца Правде, Христа, и зар никако нећемо да долично ходимо, као по дану? Не задрхтимо ли пред апостолским претњама, судовима и саветима, у којима се каже: *Не знате ли да сте храм Божији и да Дух Божији обитава у вама? Ако неко разара храм Божији, разориће њега Бог* (1. Кор. 3; 16-17), *позната су дела тела, која су: прељуба, блуд, нечистота, бесрамност... зависти, убиства, пијанства, раскалашности, и слично овима за која вам унапред казујем, као што сам и раније говорио, да они који тако нешто чине неће наследити Царства Божијега* (Гал. 5; 19-21), *Јер знајте ово, да ниједан блудник, или нечист, или лакомац, којије идолопоклоник, нема наслеђа у Царству Христа и Бога* (Еф. 5; 5) *и јер ово је воља Божија: светост ваша* (у грчком тексту: "наша"), *да се чувате од блуда, и сваки од вас да зна држати своје тело у светости и у части, а не у страсној жељи, као и незнабошци који не познају Бога... Јер нас не призва Бог на нечистоту, него у светост. Који, дакле, одбацује, не одбацује човека него Бога, који је и дао Светога Духа Својега вама* (1. Сол. 4; 3-8).

19. Да ли би ико могао набројати све изреке апостола и пророка које се односе на ово? А ево шта апостол препоручује целомудренима, онима који су постали удови Христови: *Писах вам у посланици да се не мешате са блудницима* (1. Кор. 5; 9). Ако се они сами не одврате од блуда, апостол саветује друге да се одврате од њих и да их тако постиде, говорећи: *Да се не мешате с неким који се брат зове, ако је блудник... с таквим заједно и да не једете* (1. Кор. 5; 11). Видиш ли да онај ко се ваља у блуду представља заједничку срамоту за Цркву и да зато таквога сви треба да се клоне и да га изгоне? И сам Павле је сатани предао блудника из Коринта, не показавши нити љубав према њему нити га прихвативши назад све дотле док овај на одговарајући начин није показао своје покајање.

20. О, човече, свим силама спасавај своју душу од таквих зала, садашњих и будућих, и то двоструких: и у будућем и у овом веку. Исавов род је одбачен због тога што је он био блудник и оскврнилац, а Ровоам је био лишен већег дела царства зато што је био љубитељ жена. Његов родитељ, Соломон, који је волео жене као нико други, отишао је из овога живота не доживевши такву несрећу, и то

због Давида који је једном починио тежак преступ, али га је очистио потоцима суза и другим делима покајања.

21. Бежите од блуда, браћо - заповеда опет Апостол. Да је и Самсон бежао од блуда, не би пао у Далилине руке, нити би заједно са косом изгубио снагу и очи, нити би пак неславно окончао живот међу иноплеменцима. Да су они које је Мојсеј предводио као војсковођа и законодавац бежали од блуда, не би принели жртву Велфегору и не би јели жртве за мртве, не би пали у оној мери у којој су пали. Да је од блуда бежао Соломон, не би одступио од Бога Који му је дао царство и мудрост, и не би подигао храм идолима.

22. Видите ли како блудна страст води човека чак и у безбожност? Ни лепота Сузанае која је опчиниола старце-судије у Вавилону не би их потом савладала и не би били побијени камењем да су од самог почетка бежали од те гнусне страсти, и да је (Сузану) претходно нису свакога дана развратно посматрали. Ни Олоферну не би била одсечена глава да најпре Јудитине сандале, како је записано, нису привукле његов поглед и да њена лепота није заробила његову душу. Зато Јов каже: *Завет положих очима својим да не помишљам на девојку* (Јов. 31; 1). Зар се ово утолико пре не односи на жену недоличног понашања, разведену или удату?

23. Према томе, богољупче, подвизавај се или у безбрачности или у богодарованом браку! Пиј воду из својих бунара, или, тачније речено, из твог јединог бунара, па и то чини целомудрено. У потпуности се уздржавај од незаконитог пијења, јер је то онда вода Стикса која се улива у (адску реку) Ахеронт, вода која је испуњена смртоносним отровом и има моћ да те отрује, јер оне који је пију одвлачи пред адска врата или, боље речено, у саме дубине пакла. Бежи од меда са развратних усана, јер се зна да оне лукаво узрокују смрт развратника, која се огледа у удаљавању од Бога. Давид о томе каже: *Гле, који себе удаљују од Тебе пропаиће, погубио си сваког прељубника* (Пс. 72; 27).

24. Нужно је, дакле да онај чије је тело посредством Светог Духа постало храм Божији и у коме обитава Дух Божији, буде чист или да се бар очишћује, да стално буде неоскрнављен и да се уздржава од препуштања насладама, да се труди да задобије непорочност и целомудреност и да бежи од сваког блуда и нечистоте, да бисмо сви ми у радости вечно обитавали уз непропадљивог Женика у непорочним ложницама, молитвама Оне Која Га је ради нашег спасења девствено родила, Његове приснодевствене, пренепорочне и преславне Мајке, сада и увек и у векове векова. Амин.

6. Беседа

Која побуђује на пост, у којој се сажето говори и о стварању поста,

а која је била изговорена у прву недељу Великог поста

1. Веома је вешта у злу и веома лукава, или боље речено, свезлобна је она духовна змија, која је зачетник зла. Она има начина да постави препреке сваком нашем добром делу и свакој доброј намери. Ако не спречи његов почетак, измишља друге обмане којима отежава да га извршимо до краја. Ако пак не може да онемогући његово извршавање негде на средини пута, опет ће смислити друге подвале и пронаћи ће начин да већ извршено дело учини бескорисним, или, још горе, учиниће да то дело нашкоди онима који нису били сасвим опрезни. Пре свега, она ће нам га представити као напорно и недостижно и тако нас навести на нерад и безнађе, као да тежимо нечему претешком и немогућем, због чега своју намеру не можемо да спроведемо у дело. Осим тога, она чини да подвижници посумњају у награде које је обећао Бог.

2. Зато би, браћо, требало да уз помоћ душевне одважности, усрдности и вере избегнемо ту замку, имајући на уму да, као што земља не даје корисне плодове ако се не трудимо око ње, тако ни душа без духовних подвига неће дати ништа богоугодно, што служи на спасење. И док је земља непогодна за земљоделство, дотле је свака словесна душа по природи пријемчива за врлину. Будући да смо услед прародитељске осуде принуђени да живот проводимо у труду и напорима и да то нико не може да избегне, учинимо то онда у добром расположењу и оно, што нам је без наше воље постало својствено, принесимо Богу као добровољни дар, дајући тако пролазно у замену за постојано. За (наше) напоре бићемо награђени добрим уделом, задобијајући привременим трудом вечни мир: трудећи се сада на врлини, свакако ћемо задобити обе ћани починак у будућем веку. Уистину је поуздан Онај Који је то обећао и Који представља спремног Помоћника онима што су пре-дано ступили у подвиг врлине. Може ли онда било шта бити неуспешно, ако помаже Он Који је силан у свему?!

3. Када о томе размислимо и усрдно приступимо творењу врлина, онај злобник ће, знајући да добро није добро ако се не савршава на добар начин, настојати да нас одврати од творења добра са богоугодним циљем. Тачније речено, неће нас покренути жељом да прославимо Бога, него жељом да нас виде људи, да би нас на тај начин лишио духовних и небеских дарова које добијамо од Бога. Ми ћемо, међутим, осујетити и овај његов покушај ако, с једне стране, будемо помишљали на узвишеност добара која су припремљена онима што богоугодно живе, а са друге на ништавност угађања људима које не само да је недостојно поређења са будућом величином славе од Бога, него је недостојно и страдања и исцршвања тела.

4. Међутим, и после такве победе над њим, овај зачетник зла ће у нама лукаво изазивати гордост, као неку крајњу и најпрљавију јаму, дошаптавајући нам помисли преузношења и разметљивости, као да смо сопственом снагом и проицљивошћу задобили врлину. Ми ћемо се, међутим, опоменути Саме Истине, која каже: *Без Мене не можете чинити ништа* (Јн. 15; 5). Тако ћемо избећи различите замке лукавога, делајући на добар начин и савршавајући добро у доличном смирењу. При том ћемо знати да ће онај, који има сасуд са скупоценим миром, у сваком случају оскрнавити и уништити то миро уколико га (миро) излије у нечистоћу или ако нечистоћу улије у сасуд (са миром). Тако је и са врлином: ако је неко одгурне или одбаци својим неделанством или ако са њеним творењем помеша злобу, на сличан начин ће је оскрнавити и уништити.

5. Говорим ово вашој љубави управо сада јер је време поста, да бисмо га сачували непомешаног са било каквим злом. И мада је постио два дана у седмици, онај еванђелски фарисеј није од тога имао никакве користи, јер је његов пост био помешан са гордошћу и осуђивањем ближњег. Значи ли то да пост не доноси никакву корист? Међутим, колико је пост користан онима који га савршавају богоугодно и како доликује, показали су Мојсеј, Илија и Сам Господ.

6. Мојсеј је савршавао четрдесетодневни пост на гори (разбудите, молим вас, своје умове, и успните се, кад вам је дато време за то, заједно са Мојсејем на гору, код Бога, да бисте се посредством тога, као по путу, ушли до Христа Који, међутим, не обитава на гори него на небесима и полази заједно са нама). Мојсеј је, дакле, савршавао четрдесетодневни пост на гори, и према Писму, видео Бога, али не у загонеткама него у откривењу, беседио је с Њим и разговарао као што се разговара са пријатељем. Бог га је поучио, па је и сам Мојсеј друге поучавао о Њему, говорећи да је Он Вечно-суштни који не прелази у небиће (непостојање), него, напротив, из небића призива у биће и све из небића приводи у биће, не допуштајући му да се распадне у небиће. Он је на почетку једним знаком и само Својом вољом васцелу видљиву (вештаствену, чулну) творевину у једном тренутку извео из небића. У Писму је речено: *У почетку створи Бог небо и земљу* (Пост. 1;1). Они нису једно од другог били растављени потпуно празним простором, без ичега што би било између њих. Земља је била помешана са водом, при чему су и једна и друга биле испуњене (досл. бремените) ваздухом, животињама и биљкама свих врста. Небо је било преиспуњено различитом светлошћу и ватром, којима се одржава васељена.

7. Тако је Бог у почетку створио небо и земљу, као неко вештаство у којем се све садржи и које све може да изнесе из себе), изврсно побијајући оне што погрешно сматрају да је вештаство пр-вобитно настало само по себи. Затим је, прекрасно стварајући и украшавајући свет, у шест дана расподелио у свакоме од њих (тј. од тих дана) одговарајући и њему својствени поредак, зависно од његових својстава/особина, и тако допунио његово украшавање. Раздвојивши их (дане) само Својом заповешћу, Он као да је из неке скривене ризнице на видело извео све оно што је у њој било похрањено, распоредивши га и поставивши са највећим складом, прилагодивши појединачно свему, свако појединачно свеукупности и целину свему

појединачно. Непокретној земљи, као неком средишту, поставио је вечнопокретно небо као неки узвишени круг и премудро их сјединио посредством онога што је између њих, да би сам непокретни свет очувао упоредо са покретним. Будући да су вечнопокретна и тела која се крећу веома брзо у потпуности кружно постављена, било је нужно да оно што је непокретно добије место у средини, тако да његов положај представља противтежу кретању и да се на тај начин васељенска сфера не би померала у виду цилиндра (ваљка, свитка).

8. Када је највећи Уметник, Бог, свакоме од два краја васељене доделио одговарајуће место, утврдио је и благоустројено покренуо, да тако кажемо, овај свет. У оном простору који се налази између ових крајева опет је распоредио оно што припада свакоме од њих, али поставља одгоре и распоређује да истовремено и благоустројено лебди и све време се креће заједно са горњом границом свега оно што је лагано и дејствено и што се може преносити на корист онога што се налази ниже. А то је толико уздигнутије од средине, да, унаоколо распоређено, може са једне стране да своди на праву меру претерану свежину горњих крајева, крећући се у супротну страну, и да местимично држи и оно друго супротним кретањем, како би нам пружало корисно разликовање годишњих доба и мере временских растојања, а умнима и знање о Богу Који је све то саздао, распоредио и устројио.

9. Једно је, дакле, поставио горе у висину да двоструко кружи на такав начин, ради лепоте читавога света и вишеструке користи, а друго је поставио доле и око средине, а то је оно што има тежину и што је трпне природе, што је створено да настаје и да изнова настаје, што се може разликовати и упоређивати, и када трпи да се више мења ка ономе што је корисно, постављајући и то као украс, као и однос међу њима, како би све могло заиста да се назива космосом (поретком).

10. После свега тога био је створен и човек, који је и пре и после стварања био од Бога удостојен велике части и промишљања. Тако је и овај чулни свет, који је створен ради њега, створен пре њега; и Царство Небеско, које је такође припремљено за њега исто тако је створено пре њега, од постања света. Њему (човеку) је претходила нарочита воља Божија: он је створен руком Божијом и по образу Божијем, што значи да није све добио од вештаства и од овог чулног света као остала жива бића. Такво (вештаствено) је било само његово тело, док је његова душа надсветовног порекла или, боље речено, она потиче од Самог Бога, посредством неизрецивог удахнућа, као нешто велико и чудесно што превазилази све остало, као нешто што све надзире и над свим влада, способно да позна Бога, да Га прими и да Га пројави, као савршено дело преузвишене величине Уметника. Због тога је за своје обитавалиште добио рај који је нарочито засадио Сам Бог. Овде је могао да созерцава Бога и да беседи с њим *лицем у лице*, овде је добио савет и заповест од Бога Који му је наложио да пости сагласно са овим местом како би, ако одржи и сачува заповест, свагда био бесмртан, не упознавши труд и патњу.

11. Он је, нажалост, уместо овој заповести и савету, добровољно дао првенство наговору оне змије, зачетника зла, и тако нарушио заповеђени пост. Уместо вечног живота примио је смрт а уместо места непомућене радости ово место греха,

преиспуњено страдањима и патњама. Поред тога, био је осуђен на ад и на тамошњи мрак. Наша природа би и остала у преисподњој, где ју је и спустила она змија која ју је на почетку обманула, да није дошао Христос и, почевши од поста, у потпуности уништио његову тиранију, да нас није ослободио и оживео, о чему је пророковао Мојсеј. Постећи тада на гори, он је добио две од Бога саздане плоче, на којима је прстом Божијим био написан Закон. У сагласности с њим (законом), Мојсеј је поучавао свети народ, на делу предизображавајући и унапред представљајући све што се односи на Христа, будући да је он био ослободилац и спаситељ Авраамовог племена, као што је и Христос затим постао ослободилац и спаситељ целог људског рода.

12. И Илија је такође, постећи четрдесет дана, и сам на гори видео Бога, али не у огњу, као што су Га раније виђале старешине Израилеве, него Га је, превазилазећи богоугодним постом виђење у огњу, видео у гласу који је провејавао кроз лаки поветарац, а што више одговара речима Господњим: *Бог је дух; и који Му се клањају, у духу и истини треба да се клањају* (Јн. 4; 24). Овај глас (у виђењу пророка Илије) предизображавао је истину и проповед Саме Истине, која ће се проповедати до свих крајева земаљских, јер је провејавање тихог гласа кроз поветарац наговестило Духа Светога и благодат.

13. Благодарећи овом боговиђењу током поста Илија је добио силу да помаже пророка уместо себе и да удвостручено пројави ону благодат која је обитавала у њему самом, али и због тога да би са земље био вазнет високо на небо, као очигледни праобраз каснијег Вазнесења Христовог са земље на небо. И сам Христос је, постећи у пустињи, силом савладао заједничког кушача, и, одузевши му моћ коју је имао над људима и уништивши у потпуности његову тиранију, ослободио нашу природу и учинио овога (ђавола) предметом подсмеха за све оне који желе да живе по Његовом Еванђељу. Он је испунио пророштва пророка и то што се њима догађало у виду праобраза Он је објавио на делу као благодат и истину.

14. Видите ли дарове поста, и чега смо и колико његовим посредством удостојени? Међутим, и на основу његових супротности, тј. преједања и неумерености, може се видети какву корист доноси пост. Током претходне две недеље, преједање и неумереност су сасвим овладали градом: неред и повици, туче и немири, раскалашне песме, сатански плесови и недоличан смех. Пост, који је почео ове недеље, све је преобразио у један доличнији начин живота, протеравши сујетне бриге везане са расипништвом и обуздавши тешки напор утробе остављене без посла, пренео нас је на дела покајања, убедио нас да се не трудимо над храном пропасти, него над храном вечног живота.

15. Где је сада клање бесловесних животиња и мирис сагореле масти, припремање свакаквих ђаконија и брижљивост куvara? Где су они који претрчавају улице и разуздани крици који скрнавe ваздух? Где су они који на све стране ударају у добоше и свирају флауте, увесељавајући куће и трпезе, и они што се заједно излежавају, заједно плескају рукама и излазе пред тимпане и флауте, прекомерно

пунећи своју утробу? Где су они који дан и ноћ проводе на пировима? Где су они који гледају где ће бити пијанка и зову један другога на пијанчење и на срамоту који потиче од пијанства? Тек што је стигао пост, а све зло је ишчезло и уместо њега је дошло свако добро. Уместо непристојних песама сада им је на уснама певање свештеног псалма, уместо недоличног смеха сада преовлађују спасоносна туга и сузе, уместо разуздане јурњаве и тумарања по путевима сада за све постоји један заједнички пут који води у свету Христову цркву. И као што стомакоугађање производи мноштво грехова, тако пост представља корен сваке врлине и почетак (испуњавања) божанских заповести.

16. Несумњиво је да неуздражање истовремено представља и старо и ново зло, иако оно по времену никако није старије од своје супротности, тј. од поста. Због неуздражања наших прародитеља у рају и њиховог презирања старијег поста, смрт је ушла у свет и зацарио се грех, доносећи са собом осуду наше природе, од Адама па све до доласка Христовог. Услед неуздражања Адамових потомака који су живели у истом свету у којем живимо и ми и због њиховог презирања старије целомудрености, на целу земљу је дошао потоп. Бог је у то време говорио Ноју: *Неће се Дух Мој довека прети с људима, јер су тело* (1. Мојс. 6; 3). Која су то телесна дела? Зар то нису стомакоугађање, пијанчење и раскалашност из којих проистичу сва остала зла? Због проклете раскоши и неуздражања Содомљана на њих се спустио огањ са неба, како каже пророк Језекиљ: *Ово беше безакоње Содома: раскош у изобиљу хлеба* (Језек. 16; 49). Они су услед раскоши сагрешили чак и против своје природе и застранили су у погубне противприродне везе. Шта је прворођеног Јаковљевог сина Исава лишило предности првородства и очинског благослова? Није ли то била похота и неразумна потреба за храном? Шта је синове Илија првосвештеника осудило на смрт, а њега самог - који није показао довољно бриге око њиховог васпитања - довело дотле да буде напрасно узет из овога живот када је добио вест о њиховој смрти? Зар то није било неправовремено узимање залогаја (жртвеног) меса из котлова и његова употреба? И сав јеврејски народ се, као што је писано, наслађивао у време када је Мојсеј ради њих постио на гори - јели су, пили и играли, а поклоњење идолу било је за њих забава, пошто су тада начинили златно теле.

17. На тај начин, раскош није само узрок греха, него је и узрок безакоња (тј. греха против саме вере). Насупрот томе, пост и уздржање не користе само врлинама, него и побожности, будући да пост мора да буде праћен уздржањем. Зашто? Зато што zasiћеност јелима спречава очишћујућу жалост по Богу, бол у срцу и скрушеност, који ненаклоњеност покајању преобраћају у спасоносно покајање. Наиме, без скрушеног срца не може се достићи искрено покајање. Скрушеност срца подстичу ограничење у храни и сну, као и уздржавање чула, наводећи га да жали због својих грехова.

18. И ако је онај еванђелски богаташ самоме себи говорио: *једи, пиј и весели се* (Лк. 12; 19) и самога себе, несрећник, учинио достојним вечног огња и недостојним чак и овог живота, ми ћемо, напротив, говорити самима себи да се уздржавамо и да постимо, да бдимо и ограничавамо се, да се смирујемо и злопатимо ради свог

спасења. На тај начин ћемо овај живот проживети добро и богољубиво и наследићемо вечну добробит.

19. Нека се сви ми припремимо да је задобијемо благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Којем доликује слава, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

7. Беседа

О посту

1. Очима је угодно да посматрају мирно море како се блиста и сија јасном светлошћу, док његова глатка површина одражава блесак светлости. Међутим, много је пријатније не само видети Цркву, него и говорити у њој, сабраној у Богу, ослобођеној пометње, тајанствено озареној божанском светлошћу и устремљеној ка том Блистању и рукама и очима, и свим осећањима и мислима. Пошто ми је благодат Духа данас подарила да угледам тај прекрасни призор, као и вас који сте даноноћно присутни у храму Божијем, старајући се да му приступите без икаквог недостатка, могао бих да вас упоредим са изданцима надземаљског стабла, засађеног крај извора воде Духа. И ја ћу, колико могу, потпомоћи том орошавању. Као што ви јутарњим додајете и дневне молитве, тако ћу и ја, уколико ми то време дозволи, јутарњој додати и вечерњу поуку, јасно вам указујући на оне замке помоћу којих непријатељ нашег спасења на разне начине настоји да бескорисним учини не само пост, него и нашу молитву.

2. Постоје, браћо, и друге врсте рђавог преједања и опијања, али оне не долазе нити од јела и пића, нити од наслада које од њих потичу, него од гнева на ближњег, од мржње и злопамћења, као и од сваког оног зла које они рађају, о чему и Мојсеј говори у песми: *Вино је њихово отров змајевски и неизлечиви јед аспидин* (5. Мојс. 32; 33). Зато пророк Исаија каже: *Тешко онима што су без вина пијани* (Иса. 28; 1) и саветује, говорећи: *Немојте постити будући у свађи* (Иса. 58; 4). Онима који у таквом стању посте, он као да говори у име Господње: *То ли називаш постом угодним Богу - кад повијеш врат свој као срп? Зато одвраћам очи своје од вас кад ширите руке своје к Мени, и када умножавате молитве своје, Ја не слушам* (Иса. 58; 5,1; 15).

3. Према томе, пијанство такве врсте, које потиче од мржње и које је, више него било шта друго, разлог да се Бог одврати од нас, ђаво настоји да изазове код оних што се моле и посте. Он их подсећа на сагрешења других људи према њима, подстиче их на злопамћење и оштри им језик за клевете. Он при том чини да се уподобе оном човеку којег Давид описује како се моли преиспуњен зломом: *Смишљах безакоње по цео дан, неправду је смислио језик твој, као бријач оштар учинио си превару* (Пс. 51; 3-4). Давид моли Бога да га избави од таквих људи, говорећи: *Избави ме, Госпode, од човека злога, и од мужа неправедног ослободи ме... изоштрише језик свој као у змије, отров аспидин је под уснама њиховим* (Пс. 139; 1,3)-

4. Молим вас, браћо, да ми, у време поста и молитве, од срца опростимо ако смо некад уистину имали или мислили да имамо нешто против некога и да сви

пребивамо у љубави. Осим тога, мислимо боље један о другоме, подстичући се узајамно на љубав и добра дела. Говоримо добро једни о другима и у самима себи расуђујмо и размишљајмо о ономе што је добро пред Богом и пред људима, да бисмо постили похвалним и беспрекорним постом и да би молитве које упутимо током поста биле Богу угодне, како бисмо Га по благодати на доличан начин називали Оцем и могли одважно да Му кажемо: *Оче, опрости нам дугове наше као што и ми опраштамо дужницима својим* (Мт. 6; 12).

5. Постоји, опет, и друга недолична ствар коју злонамерник током поста и молитве полаже у наше душе. То је преузношење, које је у себи носио и онај фарисеј: премда је постио и молио се, вратио се (са молитве) без плода (досл. празан). Ми пак, знајући да је нечист сваки који је надменог срца и да га Бог не прихвата, и знајући да смо дужници Богу у многим и великим стварима и да враћамо тек најмањи део дуга, занемарићемо оно што је иза нас као сасвим ништавно и стремићемо оном што је испред нас, постећи и молећи се скрушеног срца, уз самопрекоревачење и смирење, да би и наш пост био чист и богоугодан, и да би у храму Божијем владали пажња и будност.

6. Други начин деловања лукавога, који чини да наш труд поста и молитве буде бескористан, састоји се у томе да нас убеди да то чинимо (тј. да постимо и да се молимо) из славољубља и лицемерја. Зато Господ у Еванђељу саветује, говорећи: *Уђи у собу своју и, затворивши врата своја, иомоли се Оцу своме Који је у тајности; и Отац твој који види тајно, узвратиће теби јавно* (Мт. 6,6).

7. Он то не говори зато што нам заповеда да се отуђимо од сабирања у храму, од (заједничке) молитве и псалмопојања. У том случају не би Му Псалмопојац - пророк говорио: *Усред Цркве хвалићу Те* (Пс. 21; 23), *Исповедаћу Те и хвалити међу народима, Господе, псалмовећу Ти међу незнабошцима* (Пс. 56; 10) и *Завете моје испунићу пред онима који Га се боје* (Пс. 21; 26), а нама: *У црквама благосиљајте Бога* (Пс. 67; 27) и *Ходите, поклонимо се и припаднимо Њему и плачимо пред Господом Створитељем нашим* (Пс. 94; 6). Време нам не дозвољава да сада наведемо и друге, још узвишеније примере. Господ, дакле, поучава да се молимо у самоћи, у својим кућама, па чак и на својој постељи. подстиче нас да се молимо Богу и у цркви, као што молитва која се твори "изнутра", тј. умом, подстиче да се молимо и уснама. Онај пак који хоће да се помоли само онда када уђе у храм Божији, али ни код куће, ни на путу, ни на трговима не мари за молитву, неће се истински молити ни онда кад се нађе у храму Божијем.

8. То показује онај што после речи: *Готово је (приправно је) срце моје, Господе, додаје: Певаћу и псалмопојаћу у славу Твоју* (Пс. 56; 8) а на другом месту каже: *Када бих Те спомињао на постељи мојој, у јутрима бих размишљао о Теби* (Пс. 63; 7). Речено је, међутим, и следеће: *А када постите, каже Христос, не будите суморни као лицемери; јер они натмуре лица своја да се покажу људима како посте. Заиста вам кажем: примили су плату своју. А ти када постиш, намажи главу своју, и лице своје умиј, да те не виде људи где постиш, него Отац твој Који је у тајности; и Отац твој, Који види тајно, узвратиће теби јавно* (Мт. 6; 16-18).

9. О, какво неупоредиво човекољубље! Господ нам је овим речима сада објавио пресуду и одлуку која ће се пројавити на будућем суду, да бисмо још овде задобијали бољу пресуду и бољи удео. Онима који живе славољубиво, а не према Његовим заповестима Господ ће изговорити речи које су сагласне с оним што сад говори: "Примили сте своју награду током свога живота" као што је и Авраам, према еванђелској параболи, рекао оном богаташу у пламену: *Примио си добра своја у живошу своје* (Лк. 16; 25). Онима пак који се подвизавају у врлини имајући само Њега у виду, Он каже да ће им *узвратити јавно*, тј. да ће им пред оним општесветским сабором (досл. призором) узвратити благословом, наследством, радошћу и непорочним и вечним наслађивањем. Онај Који жели да се сви спасу и да дођу у познање истине, не жели да неко буде лишен овога наследства, због чега, као што сам рекао, сада објављује Своју непристрасну и непроменљиву пресуду, показујући да су синови Божији само они што су презрели људску славу.

10. Због тога Он казује о овоме и о другоме, говорећи: *Отац твој, Који види тајно, узвратиће теби јавно*, да би оне што су презрели празну и људску славу учинио Својим синовима и санаследницима и да би их показао као такве. Оне друге ће, међутим, уколико се не покају, лишити усиновљења. Господ ово говори зато да наша молитва и пост не би били видљиви за људске очи, услед чега од њих не би било никакве користи: догодило би се да одважно истрајавамо у труду молитве и поста, а да се лишавамо награде за то! Говори нам да намажемо главу уљем и да умијемо лице, тј. да се не трудимо да будемо бледи, прљави и суве главе, као да смо измучени постом и као да презиремо тело, због чега бисмо добили похвалу од људи. Тако су услед славољубља поступали фарисеји, због чега су праведно отуђени од Христове Цркве, и Господ строго забрањује да их подражавамо.

11. Ако неко узвишено каже да се овде мисли на главу душе, односно на ум као на њен владајући део и да лице овде означава маштовити део душе (уобразиљу) у којем се налази постојано средиште оних утисака (досл. дејстава) која потичу од чула, онда је добро ако, док постимо, помазујемо главу уљем, тј. ако свој ум учинимо милосрдним, и ако умијемо своје лице, тј. своју уобразиљу, од срамних и нечистих помисли, од гнева и сваког лукавства. Такав пост, који се савршава на такав начин, не протерује и не посрамљује само све рђаве страсти а заједно са њима и подстрекаче и творце ових страсти, односно демоне, него и поснике придружује добрим ангелима и преображава их у ангеле, чини да ангели буду њихови чувари и побуђује их (ангеле) да им помажу и да буду њихови сатрудници.

12. У старини се, код оне тројице младића у Вавилону, украшених истим таквим уздржањем и постом, показало да је заједно с њима у пламену и четврти, који их је сачувао неповређенима и чудесно их орошавао. На сличан начин је пред Данила, који је упражњавао вишедневни пост, стао ангео, умудрујући га и предсказујући му будуће догађаје. Другом приликом, када је он (Данило) молитвом и постом затворио уста лавовима, ангео је са великог растојања пренео кроз ваздух пророка, који му је донео храну. Тако ће и у нама, који заједно упражњавамо телесни и духовни пост и молимо се, уз садејство добрих ангела бити погашен огањ телесних жеља, гнев ће бити укроћен као они лавови, и бићемо причасни пророчкој храни са

надом у будућа добра, вером и умним созерцањем, биће нам дато да газимо змију и шкорпију и сву силу ђаволску.

13. Пост који није такав и који се не савршава на такав начин сродан је злим ангелима: њима је својствено гладовање (досл. неузимање хране, грч. агрсхрш) повезано са гневом и мржњом, са гордошћу и противљењем Богу. Због тога ћемо им се супротставити, будући да смо ми послушници и служитељи Добра, *јер не ратујемо против крви и тела*, каже апостол, *него против поглаварства, и власти, и господара таме овога света, против духова злобе у поднебесју* (Еф. 6; 12). Ми не можемо да им се успротивимо искључиво постом, него ћемо, за своју заштиту, користити и оклоп праведности, шлем спасоносне милостиње, штит вере као и мач Духа, најмоћнији у одбрани, а то је нама упућена, спасоносна реч Божија. На тај начин, треба да водимо добру битку, да сачувамо чврсту веру и да погасимо стреле лукавога и да, показавши се у свему као победници, задобијемо небеске и неувеле венце, радујући се заједно са ангелима у Самом Христу нашем Господу.

14. Њему приличи свака слава, власт, част и поклоњење са беспочетним Његовим Оцем и свесветим, благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

8. Беседа

О вери, изговорена на Недељу Православља,

садржи и излагање Православног Исповедања

1. "Верујемо у Бога" и "верујемо Богу" не значи једно исто, јер "веровати Богу" значи да Његова обећања која нам је дао сматрамо чврстим и истинитим, док "веровати у Бога" подразумева да се о Њему мисли на православан начин. Ми смо дужни да одржимо и једно и друго, да истинујемо (ἀληθεύειν) и у једном и у другом и да то одржимо тако што ћемо (у Божија обећања нама) бити уверени више него да смо видели сопственим очима. Треба да будемо верни Богу у Којега верујемо а пошто смо верни, да тако будемо и оправдани, јер је речено: *Верова Авраам Богу и то му се урачуна у праведност* (Рим. 4; 3). Како је Авраам веровао када је био оправдан? Он је од Бога добио обећање да ће се у семену Његовом, а то је био Исаак, благословити сва племена Израилјева. Затим је добио заповест од Бога да принесе на жртву Исаака. Он је тада још био у детињем узрасту и био је једини кроз којега је требало да буде испуњено обећање. Ништа не питајући, отац је био спреман да сопственим рукама закоље дечака, иако је тада веровао да кроз њега треба да се испуни обећање које је сматрао за чврсто и ненарушиво.

2 Видите ли каква је вера која оправдава?! И нама је Христос обећао наслеђе вечног живота, наслађивање, славу, и Царство, а затим заповедио да живимо у сиромаштву, да постимо, да живимо савршено и уздржано, да будемо спремни за смрт, да распнемо саме себе са страстима и похотама. Похитајмо, дакле, према томе и поверујмо у оно обећање Божије, уистину верујући Богу угледајући се на Авраама, и то ће нам се урачунати у праведност.

3. Видите ли шта је уследило за таквом намером? Спремност да се Исаак преда на заклање представљала је не само снажно сведочанство и доказ Авраамове вере, него и разлог због којег је од његовог семена (тј. од потомства) требало да се роди Христос, кроз Којег су благословена сва племена на земљи а обећање испуњено. На неки начин, Бог је постао дужник ономе који је ради Њега предао свог јединородног и истинитог сина тако да и Он, са Своје стране, ради обећања које му је дао предаје Свог Јединородног и истинитог Сина. Слично је и када смо ми у питању: целомудреност, праведност, смирење и трпљење оних који нам на било који начин причињавају зло, раздавање свога имања, као и исцрпљивање тела у постовима и бдењима, једном речју распињање себе са страстима и похотама у испуњавању заповести Божијих, не представља само доказ да уистину верујемо обећањима Христовим, него, у неком смислу, чини да Бог буде дужан да нам узврати вечним и непропадљивим животом, наслађивањем, славом и Царством.

4. Због тога је и Он Сам, гледајући Своје ученике, рекао: *Блажени сиромашни духом, јер је њихово Царство Небеско. Блажени који плачу. Блажени милостиви. Блажени гладни и жедни правде. Али тешко вама боштима, тешко вама који се смејете сада, тешко вама који сте сити сада, тешко вама када стану сви људи добро говорити о вама* (Мт. 5; 3, Лк. 6; 24-26). Реци ми онда може ли се за онога, ко не обраћа пажњу на блаженства Господња него на оно што Господ сажалева, поверовати да верује у Бога? *Показаћу ти, каже, веру своју из дела својих. Ко је међу вама мудар нека покаже од доброг понашања дела своја* (Јак. 2; 18, 3; 13).

5. Нека то, да уистину верујемо Богу, односно да смо познали истинитост и постојаност обећања или претњи које нам је упутио, као и наше очекивање да се они брзо пројаве, покажу наша добра дела и очување заповести Божијих. Како ћемо, међутим, међутим, доказати да у Бога верујемо православно, тј. да добро, непогрешиво и побожно мислимо о Њему? Тако што ће наше исповедање бити сагласно са нашим богоносним Оцима. Незаблудна вера у Бога не узрокује само противљење телесним страстима и замкама лукавога, него и противљење острашћеним људима, који нас прелешћују и наговарају на рђаве насладе. Тако се православно веровање у једног истинитог Бога показује не само кроз противљење незнању и наговорима противника, него и кроз противљење безбожним људима, који нас вребају и заједно са собом повлаче у сопствену пропаст. Када су у питању обе ове вере (тј. веровање Богу и веровање у Бога), највећу помоћ пружају нам не само Бог и сила познања коју нам је дао, него и добри ангели и благочестиви људи који живе сагласно са вољом Божијом.

6. Због тога наша духовна и заједничка Мајка и Хранитељка, Црква Христова, данас још јасније и још свеобухватније оглашава о онима који су засијали у побожности и врлини. Објављујући о њиховим свесвештеним Саборима и о божанским догмама које су тамо проглашене, она уједно одбацује следбенике безбожништва (јереси) и њихова лукава учења и схватања, како бисмо их се и ми клонили и како бисмо, следећи оне који божанствено мисле, веровали у једног Бога Оца, и Сина и Духа Светог, од Кога, Којим и у Кога је све постало, Који је пре свега, над свим, у свему и изнад свега; Јединица у Тројици и Тројица у Јединици, несливено сједињена и недељиво раздељена, Јединица и Тројица свемогућа.

7. Отац надвремени (безвремени), беспочетни и вечни, једини узрок и корен Божанства Које се созерцава у Сину и Духу Светоме, не само Творац, него једини Отац једног Сина и једини Производител једнога Духа Светога, вечносуетни и свагдасуетни Отац, свагдасуетни једини Отац и једини Производител Светога Духа, Којем је (Његов) једини Син савечан, а када је реч о времену савремен, али није и беспочетан, јер је Њему родитељ, корен, источник и почетак Отац, од Којег је Јединог пре свих векова произашао, бесплотно, бестрасно и непроменљиво рођен али не и раздвојен, Који је Бог од Бога, не другачији као Бог, него другачији као Син Који је вечносуетни и свагдасуетни и увек у Богу несливено суети, Логос живи, Светлост истинита, уипостазирана Премудрост, узрок и почетак васцеле творевине јер је све ово кроз Њега постало, Који је на свршетку векова, како су Пророци предсказали, Сам Себе унизио, примивши ради нас обличје какво је нама

својствено. Благовољењем Оца и садејством Духа Светога био је зачет и родио се од Приснодјеве као Онај који се заиста оваплодио и постао нам сличан у свему осим греха, остајући и после оваплоћења у једној Ипостаси истинити Бог као што је и био. Чинећи све божанско као Бог, а као Човек све људско, изложивши Се непорочним људским страдањима, будући бестрасан (у смислу "неподложен страдању", грч. αλαθής) и бесмртан и остајући Бог, добровољно је ради нас телесно претрпео страдања као човек и био распет, и умро, и био погребен, и у трећи дан васкрсао, и Својом смрћу и васкрсењем поразио онога који је био господар смрти. Након васкрсења јављао Се и вазнео на небеса и сео са десне стране Оцу, учинивши нашу природу равноправном и сапрестолном, јер је она потпуно јединствена са Божанством. Са том природом (тј. у људској природи коју је Он примио оваплоћењем) ће поново доћи у слави да суди живима и мртвима који ће поново бити призвани у живот силом Његовог Доласка, и даће сваком према делима његовим. Знајући да је оно што је узео од нас, тј. наша природа, подложно чулном опажању и да је описиво, ми Њега изображавамо на иконама и побожно се клањамо. На иконама такође изображавамо и побожно се клањамо и Оној Која Га је у девствености родила, као и онима који су Му савршено угодили. Симболе Његових страдања а нарочито Крст, поштујемо и клањамо им се као божанским знамењима победе над заједничким непријатељем. Свакодневно се подсећајући на Њега ми, по Његовој заповести, свештенодејствујемо у божанским тајинствима (тј. савршавамо божанску Евхаристију) и причешћујемо се. Према Његовој заповести пре свега бивамо крштени и крштавамо, у име Оца и Сина и Светога Духа, Које поштујемо и Којем се клањамо.

9. Од превечног и беспочетног Оца исходи и Дух Свети, Који је сабеспочетан Оцу и Сину, будући надвремен (безвремен) али не и безузрочан, јер и Он за Свој корен, почетак и узрок има Оца, од Којега бестрасно и непроменљиво исходи пре свих векова, нер-аздељив од Оца и Сина као Онај што од Оца исходи и у Сину по-чива, имајући са Њима несливено јединство и недељиву раздељеност. Он јесте Бог и Сам је од Бога; не други као Бог, него Дру-ги као Утешитељ, као самоипостасни Дух Свети Који од Оца има биће и кроз Сина се шаље за почетак вечног живота и залог будућих и вечно постојећих добара; и Сам је узрочник свега што је створено, јер је све у Њему постало. Он је непроменљиво исти као Отац и Син, изузев по својствима нерођености (као својства Оца), и рођења (као својства Сина). Син Га је послао на Своје ученике, тј. Дух Свети се појавио (открио, показао), и у том смислу треба разумети "слање" Духа Светога: како би другачије био послат Онај Који је свуда присутан и неодвојив од Онога Који шаље? Стога се Дух Свети не шаље само од Сина, него и од Оца, и Сам по Својој вољи долази, јер слање или показивање Духа Светог пред-ставља заједничко дело Оца и Сина и Духа.

10. Он се не показује по Својој суштини, јер нико никада није видео и објавио божанску природу, него по благодати, сили и дејству, која је заједничка Оцу, Сину и Духу. Лично својство Свакога од Њих јесте Његова Ипостас и оно што се о Њој опажа, што представља ипостасну особину. Њима није заједничко само оно што је непројављено, неизрециво и непричасно а то је божанска суштина, него и благодат, сила, дејство (енергија), сијање, непропадљивост и Царство и све оно чиме Бог по

благодати општи и сједињује се са светим ангелима и људима а да при том не бива лишен јединства и простоте, нити због раздјељености и различитости ипостаси, нити због раздјељености и разноликости божанских сила и енергија. Тако ми верујемо у једног Бога, у једно триипостасно и свемогуће Божанство, и свечано објављујемо о онима који су такво вером угодили Богу. Одбацујемо оне који не верују на овај начин него проглашавају своје сопствене јереси, или до краја следе своје јересијархе. Знајте, браћо, да су рђаве страсти и безбожна учења узајамно тесно повезани, да представљају извор једно другом и да су узрок оправдане богоостављености ове врсте људи.

11. Пишући о Јелинима, велики Павле поучио нас је да читав рој грехова потиче од безбожништва: *И како не марише да познају Бога, не прославише Га као Бога нити Му захвалише, и предаде их Бог у покварен ум да чине што је неприлично, њих који су испуњени сваке неправде, блуда, злоће, лакомства и другога* (Рим. 1; 28-29, 21). И опет, чињеницу да се кроз огреховљеност уводи безбожништво могу да докажу многи што су то сурово претрпели. Тако је Соломон, препустивши се телесним насладама, пао у идолопоклонство. Јеровоам је, савладан крајњим властољубљем, принео жртве златној телади а Јуда издајник је боловао од среброљубља, због којег је пао у богоубиство.

12. Због тога је вера без дела мртва и неделатна, као што су и дела без вере узалудна и некорисна. Зато је благодат Духа Светога данас, у ово свето време поста и подвизавања у врлини, сјединила како похвалу оних који су правилно поучавали речи по божности (тј. православном исповедању), тако и одбацавање оних чије је учење неправославно. Према томе, побринимо се и за једно и за друго: покажимо веру кроз дела и кроз веру задобијмо корист од свога труда.

13. Рђаве страсти и безбожност не само да припремају једно друго, него су и међусобно слични. То ћу укратко да разјасним вашој љубави, говорећи о онима који су се појавили у наше време, а размишљају другачије од нас. Као што је Адам од Бога добио власт да куша од сваког дрвета у рају па ипак тиме није био задовољан него је, убеђен саветом оне змије, зачетника зла, јео од јединог дрвета за које му је било заповеђено да га се не дотиче. Тако је, може се рећи, и са оним добрим даровима Божијим, уистину достојним Његовој љубави, које је Он пружио свакоме ко жели да им буде причастан. За ове дарове је, како је неко рекао, карактеристично следеће: "Обожени ће по благодати бити удостојен свега онога што је Бог, осим истоветности са Богом по суштини."^[1] Постоје, међутим, неки људи који уче да смо и ми причасни самој надсуштаственој суштини Божијој, и тврде да је се она (суштина Божија) може именовати на одговарајући начин. Подражавајући ону змију, зачетника зла, ови људи искварено тумаче и искривљују речи Светих, баш као што је она (змија) учинила са речима Божијим. Ми смо, међутим, од Господа примили силу да стајемо на змије и шкорпије и на сву силу вражију и лако ћемо разорити свако њено лукавство и замку, било да је усмерено против благочашћа или против благочестивог начина живота. Тако ћемо се у свему показати као победници и задобићемо небеске и непропадљиве венце праведности у Самоме Христу, непоткупљивом Судији и Дародавцу Који нам даје награду,

14. а Којем припада свака слава, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и пресветим и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Св. Максим Исповедник, Таласију, 22, PG 90, 320.

9. Беседа

У време поста и молитве

1. Истина и чврсто веровање, усаглашени и једномислени са нашим богоносним Оцима, представљају крајњи циљ божанских догми, истрајног рада на њима и созерцања. За делатну врлину, међутим, то не представља крај и пре би се могло рећи да је то њен почетак, који ће, ако се не здружи са одговарајућим завршетком, бити узрок још веће осуде за онога ко њу на себе привуче, јер је речено: *А онај слуга који је знао вољу господара свога и није учинио по вољи његовој, биће много бијен* (Лк. 12; 47). На тај начин, за делатну врлину није довољно знање о њој и истина, него је учињено добро оно што представља њен завршетак.

2. Према томе, када видимо људе који су непоколебиви у познатом добру, који га претварају у дело и путем дела постају добри, не допуштајући никакво одступање од правилног веровања које носе у души, нећемо таквима много говорити ? праведним поступцима, целомудрености, уздржању и сличним стварима. Кома није познато да је свака од ових врлина добра, а особито живот у уздржању, који, као што сви знамо из личног искуства, доноси велику корист и души и телу? Међутим, многи ово знају, и то врло добро, али острашћеност и гнев надвлађавају њихову добру вољу, као што каже апостол: *Видим друш закон у удовима мојим који се бори против закона ума мога и поробљава ме законом греха који је у удовима мојим* (Рим. 7,23). Зато вас ми, браћо, стално саветујемо, да бисмо вас усправили и да бисте се без скретања и правилним размишљањем латили творења добрих дела и тако њиховом познању (тј. знању ? добрим делима) придодали и добар крај. *Доброг су разума*, каже Давид, *сви који творе заповести Његове* (в. Пс. 110,10) и: *Правда је Његова на синовима синова оних који чувају завет Његов и памте заповести Његове да их извршују* (Пс. 102; 17-18). Павле, опет, каже: *Нису праведни и пред Богом они који слушају закон, него ће се оправдати они који испуњавају закон* (Рим. 2; 13). Господ пак обојици каже: *Кад ово знате, блажени сте ако то творите* (Јн. 13; 17).

3. Досегнимо, браћо, посредством дела прекрасна дарове поста и добре дарове уздржања; добрим делима потврдимо своју добру вољу према њима (посту и уздржању). На делу покажимо какве плодове они доносе, јер се *дрво по плоду познаје*. Међутим, *земљорадник треба први да окуси од плодова*. *Разуми шта говорим* (2. Тим. 2; 6), каже апостол. Тако свака од врлина очишћује и украшава или душу, или тело, тачније речено - само неки део душе или тела. Рецимо, молитва и знање украшавају и очишћују ум, кротост обуздава гнев, целомудреност гаси пожуду. Пост и уздржање умирују побуну тела, махнитост гнева и гасе пожуду, стварајући у уму чисто и ведро небо без иједног облачка и очишћујући душу од испарења насталих услед преједања као и помрчину која отуда следи.

Благодарећи посту и уздржању, спољашњи човек копни, а сразмерно томе колико он копни, унутрашњи човек се обнавља, као што каже апостол. Неко је рекао да препун желудац не рађа истанчани ум[1]; према томе, сразмерно томе уколико човек бива истанчанији услед поста и уздржања, утолико истанчанији бива и његов ум.

4. На тај начин се све што је прекрасно и добро успешно окончава и савршава. Пост и уздржање су двоструке зидине, и онај који живи унутар њих наслађује се великим спокојством, као да се налази унутар Јерусалима, пошто "Јерусалим" у преводу означава "мир". И ево, у освајачком походу под ове зидине стиже "архи - кувар" вавилонског кнеза! Тамо, где опази да зидине нису изнутра беспрекорно утврђене, наваљује и руши их обманама куварске вештине, као ратним пробојним направама.

5. Они пак који се налазе иза ових зидина, не само да презиру разноврсна јела него, ради уштеде, сами и хлеб месе. Тачније речено, они су, благодарећи једино уздржању, срушили мадијамске шаторе. Управо је то предизображавала повест о Гедеону: *Гле, печен хлеб јечмени, каже, котрљаше се ка тaborу мадијамском* (Суд. 7; 13). Јечмени хлеб представља скромност и уздржање оних који су ратовали заједно са Гедеоном, чак и у погледу неопходног јела. *И докотрља се до шатора мадијамских и испремета их, и попадаше шатори*, речено је у наставку. Мадијамски шатор, оборен јечменим хлебом (у нашем поређењу) представља жарка жеља грла и стомака чије јаросне захтеве одсеца пост и скромна трпеза. Онај вољени човек, Данило, не само да је тестом убио змаја, бога оних којима је бог - стомак, него је, не окушајући жељеног хлеба и не пијући вина током многих недеља, имао нова виђења и био удостојен архангелског надзора.

6. Тако је поступио Данило. Напротив, незасити и незахвални народ је говорио: *Ко ће нас нахранити месом, јер нам је сада душа изнемогла* (4. Мојс. 11; 6). Међутим, кад су се толико наситили меса да им је и на нос излазило, били су погођени опаком болешћу. *И разгневи се, каже, Бог на људе и ситост се њихова обрати у колеру*. "Грбови незаситости (пожуде, похоте)" о којима се говори на том месту (4. Мојс. 11; 33,35) означавају споменик божанског гнева на те људе. Гледајући на овај споменик, бежимо од стомакоугађања и пригрлимо уздржање, заволимо ове дане поста, јер они чине да тело буде послушно души и истанчавају ум, због чега се он хитро узноси ка Богу. Јован, Претеча благодати, током читавог живота хранио се само акридама и дивљим медом. Петар је употребљавао само усољене маслине, вучји боб и очишћено поврће. Шта тек можемо рећи о Павлу, који каже: *У глади и жеђи, често у постовима* (2. Кор. 11; 27)?

7. Период четрдесетодневног поста не обухвата цели твој живот. Осим тога, из дана у дан залазак сунца ограничава твој пост.[2] О, зар није свима лако, зар свима не погодује ово уздржавање од хране?! Нека оброци буду примерени посту, тако да ни онај ко се умерено уздржава од хране и умерено једе не буде много иза онога који гладује. Ти се, можда, бринеш за тело и клониш се поста мислећи да те он исцрпљује? Напротив! Управо преједање узрокује костобољу, главобољу и остале

болести, док је пост мајка здравља. Услед тога, против свог тела не грешти само блудник, него и прождрљивац, јер тело чини славим и болеснијим.

8. Пошто се неуздражање пројављује кроз сва чула, онда ћемо свима њима наложити уздржање. Ако постиш у погледу хране а очи те наводе на прељубу у скривеним одајама душе, на радозналост и на клеветање, ако те уши наводе да слушаш увреде, рђаве песме и злобна дошаптавања, ако се и осталим чулима излажеш стварима које ти шкоде на њима својствен начин, каква је онда корист од поста? Наравно, никаква! Ти, на пример, бежиш од једног зла, али посредством чула отвараш улаз за она друга (зла). Ми смо сложени од душе и тела; ми, дакле, немамо само тело, него и душу која се састоји од више делова (јер она има хранитељни, жељни, вољни и разумски део). Због тога је прави само онај пост који се распростире на све, који све очишћује и све исцељује. Исцељење душе постом је благо и човекољубиво, због чега су га наши Оци ради нас и установили у ове дане.

9. Ако се, дакле, будемо неразумно клонили поста, очекују нас паклене муке, одсецање и горење, јер ће Христос неисцељене одсећи и предати неугасивом огњу на вечну казну. И као што некад нисмо постили у рају па смо били протерани у овај многострадални живот, тако ћемо и сад, ако не будемо постили и ако, сагласно својим снагама, не будемо живели у уздржању, бити бачени у неугасиву и неподношљиву геену (пакао).

10. *Обратите се, синови одступници*, каже пророчанство (Јер. 3,14)! Ништа потпуније не садејствује милости Божијој према преобраћенима као пост, чему нас учи пример преобраћених Ниневљана. Ништа пак тако не умртвљује као стомакоугађање, а што показује Онај Који говори о преобраћеном блудном сину: *Овај син мој беше мртав и оживе; и изгубљен беше, и нађе се* (Лк. 15; 24). Блудни син је изабрао свињски живот, наслађивао се свињским блатом, изједначивши се са свињама и уподобивши им се, свукавши са себе подобје Божије. Велики Јов каже да се он уподобио не само животињама него и потпуно неосетљивом мочварном биљу, дивљим травама, папирусу и трсци, међу којима борави сваштождер левијатан. Давид је ову влагу прогнао тако што је живео у уздржању, због чега каже: *Сасуши се као опека снаш моја... и кости моје као сува грана сасушише се... колена моја изнемогоше од поста и тело моје се измени јелеја ради* (Пс. 21; 16, 101; 4. и 108; 24). Изменивши самога себе, изменио је и "десницу Вишњега" (тј. одлуке Божије за њега) и васцелог себе предао Њему, у свему Га гледајући испред себе и имајући Га пред собом чак и у помислима срца.

11. Ово ћемо, љубљени, и ми подражавати, и не само да ћемо од себе удаљити размажен и разнежен начин живота, него ћемо наш пост, молитву и псалмопојање савршавати тако као да је ту присутан и да нас посматра Сам Бог. При том ћемо знати да нас ни пост, ни псалмопојање, ни молитва не могу спасти сами по себи, него да нас спасавају када их творимо пред очима Божијим. И као што сунце греје оне које обасјава, тако нас и очи Господње освећују када нас посматрају.

12. Све ово пак творимо пред пред лицем Божијим онда, када ум нетремице мотри на Њега и када, гледајући на Њега, постимо, певамо псалме и молимо се. Међутим, ако нам се током молитве и псалмопојања ум понекад узноси ка Богу, а понекад малаксава и бива расејан, то значи да се још нисмо потпуно предали Богу и да циљ онога што чинимо није само и једино закон Божији. Дакле, у оној мери у којој одступамо од дела праведности, у тој мери не можемо да опстанемо пред очима Божијим, као што је речено: *Безаконици неће стајати пред очима Твојим* (Пс. 5; 5). Ми, који лежимо изранављени, призивајмо Господа Који може да стави мелеме и завоје на наше ране.

13. Молим вас да себи не допустимо да ослабимо, и да Га постом, молитвама, сузама и на сваки други начин призивамо све дотле док нам се не приближи и док нас не исцели. Покажимо и делима да смо толико богати да за Женика имамо Христа, Којега са надом ишчекујемо, иако је сада далеко од нас и скрива се у небеском. *Доћи ће дани када ће бити отет од њих Женик, и онда ће постити* (Мт. 9; 15). Отуда је очигледно да они које Христос призива морају цео живот проводити у уздржању и у посту, ишчекујући у доброј нади Његов страшни Други долазак. Посебно пак треба да постимо и да се припремамо у ове дане, када очекујемо и годишњи дан Васкрсења Христовог, како бисмо као чисти чисто прославили Његова страдања и посредством њих задобили бесмртни и блажени живот који нам је Сам Господ приуговорио.

14. Нека се и сви ми удостојимо овог блаженог и бесмртног живота, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Коме приличи свака слава, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и пресветим и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Стара изрека (прим. изд.).
2. У време Св. Григорија Паламе, подразумевало се да онај који пости током читавог дана не узима храну, и да умерено једе тек после заласка сунца (прим. изд.)

10. Беседа

У другу недељу Свете Четрдесетнице, која садржи изложење еванђелског казивања

о томе како је Господ исцелио одузетога (раслабљенога) у Капернауму;

у њој се, такође, говори и о недолжности разговарања у цркви

за време свештених богослужења

1. Отпочињући беседу, данас ћу вашој љубави изговорити речи самога Господа, боље речено, сам почетак еванђелске проповеди: *Покајте се, јер се приближило Царство Небеско* (Мт. 3; 2). И не само да се приближило, већ је оно и унутра у нама. *Јер, гле, Царство је Божије унутра у вама*, опет говори Господ (Лк. 17; 21). И не само да је оно унутра у нама, него ће ускоро постати још видљивије, да би уништило свако начело, власт и силу (вражију) и да би донело непобедиву снагу, неисцрпно богатство, неизменљиву и бесконачну насладу, славу, власт и силу, али само онима који живе по Богу, који богоугодно проводе свој живот.

2. Будући да се Царство Божије приближило, да је већ у нама и да ће ускоро наступити, делима покајања учинимо себе достојним Царства Божијега. Присилимо се да одсечемо зле жеље и навике, јер се Царство Небеско на силу стиче и подвижници га задобијају. Узревнујмо у трпљењу, смирењу и вери наших богоносних Отаца, како каже апостол: *Гледајући на свршетак њиховог живота, угледајте се на веру њихову* (Јевр. 13; 7). Умртвимо наше удове који су на земљи: блуд, нечистоту, страсти, злу похоту и похлепу, нарочито у ове свештене дане Поста. У том циљу нас је и благодат Духа најпре упозорила на будући Страшни суд Божији, затим нас је опоменула на изгнанство Адамово да би нам коначно, након свега, предочила у чему се садржи непоколебива вера, да бисмо се са страхом због првог и плачем због другог непоколебиво придржавали вере и смирили себе; да се не бисмо препуштали неуздражању и, услед неверја и незаситости утробе, отварали врата свим страстима и давали им место; да се не бисмо нашли на пространом и широком путу и пропали због тобожњих уживања, него да бисмо, пригрливши тесан и узан пут који води у живот вечни а чији је почетак и прво поприште управо Пост, усрдно оконча-ли ову великопосну Четрдесетницу.

3. Како каже Соломон, свака ствар има своје време и све има свој час. Према томе, ево правог тренутка за онога који тражи повољно време за савршавање врлина, а то је ова Четрдесетнице. И ако свецели човеков живот представља време повољно за задобијање спасења, колико је онда повољније ово време Поста! Тако је и Началник и Руководитељ нашега спасења, Христос, почео управо од поста и на

попришту поста поразио и посрамио ђавола, узрочника страсти, који Га је на сваки начин нападао. И како је неузддржање утробе родитељка острашћености будући да искорењује врлину, тако је, напротив, уздржање мајка бестрашћа, јер поништава скверну која потиче од неузддржања. Ако неузддржање - чак и тада када у нама нема страсти - уводи (у нас страсти) као што их је и увело, како онда да их не умножава и не оснажује када су оне већ ту, и обрнуто: како да их пост не умањује и не уништава? Пост и (опште) уздржање су међусобно повезани, иако они који их разборито следе понекад дају предност једноме а понекад другоме.

4. Ми их, међутим, нећемо раздвајати једно од другог, него ћемо се током пет дана седмице више држати поста (у свој његовој строгости), док ћемо се суботама и недељама више усредсређивати на уздржање (тј. општу умереност у храни), да бисмо разборито саслушали еванђелске речи које нам данас приповедају о чудесном исцељењу, које Господ није савршио у Јерусалиму, него у Капернауму. *У време оно*, како говори богонадахнути Марко, *уђе (Господ) у Капернаум после неколико дана* (Мк. 2; 1). Тај град, Капернаум, еванђелист Матеј назива градом Господа (Исуса), када, приповедајући о одузетоме (раслабљеном), говори: ... *И дође (Исус) у Свој град* (Мт. 9; 1). Пошто Га је Јован крстио и Дух са небеса сишао на Њега, Христос је био одведен у пустињу да би био подвргнут искушењу ђаволовом. Тамо је победио кушача а затим је, вративши се у јорданске пределе, обилазио околна места. Крститељ је тада више пута сведочио о Њему, све док Ирод није бацио Јована у тамницу. Дакле, после свега овога, како говори (еванђелист) Матеј, *отиде у Галилеју. И оставивши Назарет дође и настани се у Капернауму приморскоме* (Мт. 4; 12-13).

5. И из тога града Христос је одлазио у пустињу ради молитве или пак у суседне градиће да би проповедао, а затим се поново вратио у њега (у Капернаум). Зато еванђелист Матеј тај град назива "Његовим градом". Еванђелист Марко говори: *И уђе опет у Капернаум после неколико дана, и чу се да је у кући. И одмах се скупише многи тако да не могаху ни пред вратима да се сместе...*" (Мк. 2,1-2). Будући да је највише времена проводио у том граду, као и због многих и великих (тамо учињених) чуда и поука, Христос је био веома познат тамошњему становништву. И зато, када би се чуло да је Он био на неком другом месту, а поготово када би се изнова вратио (у Капернаум), к Њему је притицало мноштво народа. *А долажаху Му*, како говори Лука, *из разних градова, а међу њима беше и књижевника и фарисеја и законика, и Он им*, говори еванђелист, *казиваше реч*. То је било Његово превасходно дело, што је показао и у параболу (о сејачу), говорећи: *Изиђе сејач да сеје семе своје*, тј. слово (реч) учења, и: *Дођох да грешнике позовем на покајање*, а тај се позив савршава кроз слово учења. То показује и св. ап. Павле, говорећи: *И тако вера бива од проповеди, а проповед од речи Божије* (Римљ. 10; 17).

6. Господ је, уистину, свима заједно и не побуђујући ничију завист говорио реч покајања, еванђеље спасења, речи живота вечнога. И заиста, сви су слушали, али нису сви и послушали. Сви ми волимо и да чујемо и да видимо, али не и да творимо врлину. И заиста, сви смо ми створени тако да, више од свега осталог, желимо да сазнамо о ономе што се тиче нашег спасења. Због тога многи не само да са

благодарношћу слушају свештено учење, него и брижљиво изучавају речи (вере), које свако разматра са свог становишта, сагласно знању или незнању које поседује. Међутим, да би те речи биле оживотворене на делу или да би, на основу њих, вера доносила корисне плодове, неопходни су разборитост и добронамерност, које, пак, није лако стећи, а посебно не онима који себе оправдавају и сами себе представљају као учене, какви су заправо и били јудејски књижевници и фарисеји.

7. Зато су и тада, и поред тога што су слушали реч (Господњу) и гледали учињена знамења, више хулили него што су хвалили Онога Који је и и делима и речима чинио добро. И заиста, када је Господ поучавао и док су сви, или бар већина, с пажњом (досл. отворених ушију) слушали речи благодати које су излазиле из Његових уста, *дођоше неки к Њему, како вели еванђелист, носећи узетога (раслабљенога), кога ношаху четворица. И не могавши приближити се к Њему од народа, открише кров од куће где Он беше, и прокопавши спустише одар на коме узети лежаше* (Мк. 2; 3-4). Вама се можда чини да је васцело ово дело представљало последицу вере оних што су донели одузетога и да је Господ, видевши њихову веру, подарио оздрављење одузетоме. Ја, међутим, мислим да то није тачно. Истина, Господ је исцелио сина старешине синагоге а да од њега није тражио веру, као (што је није тражио) ни од кћери Хананејкине нити од кћери Јаирове, задовољивши се вером оних који су дошли уместо њих. То се, међутим догодило зато што је ова прва била мртва а друга, тј. кћер Хананејкина, у то време безумна, док се син старешине синагоге није ни налазио на том месту. Зато Господ од њих и није могао да тражи веру и њима је спасење донела вера њихових ближњих. Међутим, овај одузети је био присутан и, премда одузетога тела, био је господар свога разума. Зато и се чини да ће пре бити да је његова добра нада и његова вера била та која је учврстила веру у Господа и код оних који су га донели. Одузети их је наговорио да дођу, да га донесу и попну на кров да би га одатле спустили пред Господа. Они то нису учинили против његове воље и његова одузетост није значила и слабост његовог разума, него је он, очигледно, био изнад онога што омета и спречава веру.

8. У то време, љубав према људској слави одвраћала је фарисеје од вере у Господа, и зато им је Он и говорио: *Како ви можете веровати кад примате славу један од другога, а славу која је од једнога Бога не тражите* (Јн. 5; 44)? Њима су препреку да приђу Господу представљали иметак, брак и бриге о житејским делима, тј. оне ствари којих је телесна слабост лишила одузетога и потпуно их одстранила из његових мисли. Због тога је за грешнике болест често боља од здравља, будући да садејствује њиховом спасењу. Болест отупљује човеков укорењени порив према злу и, на неки начин, преступници отплаћују свој дуг кроз болесничка страдања која човека чине способним да изнова прими најпре душевно, а потом и телесно оздрављење. То се посебно догађа онда када болесник разуме да је његова несрећа исцељење које је послато од Бога, па га племенито подноси и са добром надом припада Богу, док делима, колико му то допуштају његове снаге, успева да измоли милост. То је и овај одузети, колико је могао, показао својим делима, а Господ је то објавио и делом и истинитим речима, док су фарисеји, не могавши то да схвате, хулили и роптали. Тамо је речено: *Видевши веру њихову, тј. како веру узетога,*

болешћу прикованог за постељу, којег су спустили, тако и веру оних који су га спустили кроз кров, Господ говори: *Синко, опраштају ти се греси твоји!*

9. О, блаженог ли именована! *Синко*, слуша одузети (Господње) обраћање којим је био усиновљен Небескоме Оцу, ступајући у присну заједницу са безгрешним Богом и постајући, услед отпуштања грехова, тог тренутка и сам безгрешан. Да би за овим уследило и обновљење тела, узети најпре прима душу, (Богом) уздигнуту над греховношћу (тј. оздрављену - прим. прев.) од Онога Који зна да су - услед тога што је душа на почетку пала у мреже греха - према Његовом праведном суду дошли и телесна болест и смрт.

10. Књижевници, међутим, зачувши ове речи, *помишљаху у срцима својим*, говорећи: *Што овај тако хули на Бога? Ко може опраштати грехе осим једнога Бога?* Као Творац срца, Господ је познавао скривене помисли срца ових књижевника, и зато им одговара: *Што тако помишљате у срцима својим? Шта је лакше? Рећи узетоме: Опраштају ти се греси; или рећи: Устани и узми одар свој и ходи?* Књижевници су помишљали да је Господ, немајући моћ да исцели узетога, прибегао ономе што се не може видети, односно отпуштању грехова, које - исказано само на речима и то самовласним и заповедним тоном - не само да представља хулу, већ и нешто што лако може да учини ко год то зажели. Зато им Господ и говори: да сам желео само да изговорим те празне речи које на делу не доносе никакав исход, онда сам исто тако могао и да не повезујем једно с другим, односно исцељење узетога са отпуштањем његових грехова. Међутим, учинио сам то стога да бисте ви разумели да Моја реч није бездејствена и да нисам само прибегао отпуштању грехова зато што немам моћ да исцелим болеснога, него да као Син једносуштан са небеским Оцем имам божанску власт на земљи, иако сам по телу постао једносуштан и са вама, неблагодарнима. Тада (Господ) рече узетоме: *Теби говорим, устани и узми одар свој и иди дому своје. И уста одмах, и узевши одар изиђе пред свима...*

11. Ове речи и ово чудо били су противни помислима књижевника, иако су донекле били и сагласни са њима, јер нико од људи не може сам по себи да опрашта грехе, а што се уистину и показало. У томе пак и јесте заблуда и безумље фарисеја, јер су они Христа сматрали за обичнога човека а не за свемогућег Бога. Овде се открило оно што нико раније није нити видео нити чуо - Сам Бог и човек, Који има две природе и две енергије, Који, заиста, говори онако како је својствено нама људима, али Који као Бог речју и заповешћу твори шта хоће и Својим делима потврђује да Он јесте Онај Који је у почетку све створио, како је речено у псалму: *Он рече, и постадоше, Он заповеди, и показаше се* (Пс. 32; 9). Зато је и у овом случају одмах по Његовој речи уследило и дело: *И узевши одар свој изиђе пред свима тако да се сви дивљаху*, јер се и међу људима, ако је неко некога увредио, речју даје опроштај за (учињене) преступе. Међутим, да силом једне заповести и речи одступи болест, и то таква болест, могуће је једино Богу. Зато еванђелиста, казујући (причу), говори да се *дивљаху сви који видеше* и да сви прослављаху Бога, тј. Творца овог чудесног дела, Онога Који твори славна и страшна дела којима нема броја, говорећи: *Никада тако нешто не видесмо.*

12. Ти људи су, дакле, речима прослављали и објављивали чудо, веће од свих претходних чуда, говорећи: *Никада тако нешто не видесмо*. Ми данас не можемо тако да говоримо, јер смо видели многа и неупоредиво већа дела (Божија), која је учинио не само Христос, већ и Његови ученици и њихови потоњи наследници, и то једноставним призивањем Имена Христовога. Зато ћемо, браћо, и ми данас прослављати Бога делима, прихвативши ово чудо као пример који ће нас руководити ка творењу врлине. Сваки, који се препустио насладама, ослабљен душом лежи на одру сладострашћа са очигледном слабошћу тела која је последица тога. Међутим, када га убеди еванђелске поуке и када се покаје, он сла ви победу над својим гресима, као и над ослабљеношћу душе коју су они узроковали. Он тада пред Господа доноси ово "четворо": самопрезрење, исповедање пређашњих сагрешења, обећање да ће се убудуће уздржавати од зла и молитву Богу. То четворо пак не може да приступи Богу уколико најпре не *"открију кров"* (душе) и не размакну цреп, глину и остали материјал. Кров је онај разумски део душе, који се налази изнад свега онога што је у нама и у себи садржи мноштво нагомиланог "вештаства", а то је наша веза са страстима и земним стварима. Када, дакле, горепомнутих "четворо" разреши и збаци ову везу, ми уистину можемо да будемо спуштени (пред Господа), тј. да се истински смиримо, да припаднемо и приступимо Господу, да од Њега затражимо и примимо исцељење.

13. Када су извршена ова дела покајања? Онда када је Исус дошао у *Свој град*, тј. када је, обучен у тело, дошао у овај свет, тј. у исти онај свет који је Он створио, како и еванђелиста говори о Њему: *Својима дође, и своји Га не примише. А онима који Га примише даде власт да буду деца Божија, онима који верују у Име Њешиво* (Јн. 1; 11-12). Зато је и ослабљени духом, с вером припадајући ка Господу, одмах од Њега зачуо *"синко"* и примио, како отпуштење грехова, тако и исцељење. Поред тога, добио је и силу да узме одар на којем је лежао прикован и да га понесе. Под *"одром"* се подразумева тело у којем почива ум и посредством којег се (ум) предаје грешним делима, следећи телесне пориве (пожуде).

14. Када пак оздрави, наш ум води и носи њему потчињено тело, којим се сада пројављују плодови и дела покајања. Они који то гледају прослављају Бога, видевши данас као еванђелиста онога који је јуче био цариник, као апостола онога који је био гонитељ, као богослова онога који је био разбојник, као сина Оца Небескога онога који је недавно обитавао међу свињама и, ако хоћете, они истовремено виде и усхођење онога што му је положено у срце и његово узношење из славе у славу, док свакога дана напредује ка бољем (узвишенијем). Зато Господ и говори Својима: *Тако да се светли светлост ваша пред људима, да виде ваша добра дела и прославе Оца нашега Који на небесима* (Мт. 5; 16). Господ то не говори као заповест да сами себе истичемо, него као заповест да богоугодно живимо. И као што светлост лако привлачи к себи погледе оних што гледају, тако и богоугодни живот, заједно са људским очима, привлачи к себи и људске мисли. Код светлости сунца не хвалимо ваздух који учествује у њеном блистању, него сунце које у себи носи и садржи извор њеног блистања. И ако чак и ваздух хвалимо као оно што је светлоносно, колико ћемо више хвалити само сунце? Тако је и са

човеком који врлинским делима пројављује блистање Сунца Правде: он и друге, чим га виде, приводи ка прослављењу небеског Оца и Сунца Правде - Христа.

15. Занемаривши сада и веће врлине, рећи ћу вам следеће: када се, стојећи заједно с вама пред Богом у свештеној Цркви, осврнем и погледам на оне који разборито и скрушено узносе Богу песмопојања и прозбе или, пак, видим некога где ћутећи стоји и пажљиво слуша сабранога ума, тај један једини поглед ме испуњава радошћу и усхићењем и ја прослављам Оца Који је на Небесима и Христа без Кога нико не може чинити ништа добро и кроз Кога се савршава сваки људски напредак.

16. Шта, међутим, да кажемо о онима који не стоје (пред Богом) у ћутању нити учествују у појању славословља, него разговарају један са другим и нашу словесну службу Богу мешају са световним празнословљем, сами не слушајући свештене и богонадахнуте речи а ометајући оне који желе да слушају? Докле ћете, љубљени, храмати на обе ноге, како би рекао Илија Тесвићанин, ви који желите истовремено да учествујете и у молитвама и у недолечним, овоземаљским разговорима, који не исправљате један другог као што би то требало, но један другог упропашћавате, боље рећи - један другог уништавате? Докле ћете, неузддржавајући се од сујетних речи, претварати Дом Молитве у дом трговачки? Докле ћете водити острашћене разговоре у овом Дому, у коме се изговарају и слушају речи живота вечнога? Тај вечни живот, ми, с наше стране, тражимо од Бога са непостидном надом и тај се живот, са Божије стране, дарује онима који се свом својом душом и умом моле за њега, али не и онима који, тако да кажемо, чак ни језик свој у потпуности не покрећу на молитву.

17. Сада се код нас, браћо, Жртва више не приноси кроз огањ као у Мојсејево време, већ се савршава речју. У оно време, када се Богу кроз огањ узносила жртва (пальеница), они који су принели туђи огањ и заједно са Корејем устали против Мојсеја, били су сажежени свештеним огњем, који се разбуктао на њих (в. 4. Мој. 16; 1-35). Заплашимо се да ћемо и ми, уносећи спољашње и туђе речи у овај словесни божанствени Жртвеник - говорим о Цркви - на крају и сами бити осуђени, божанственим речима које су у њој (Цркви), учинивши тако саме себе достојним изрицања проклетства и осуде. О, заплашимо се, молим вас, и док год смо у цркви, стојећи пред Богом, са страхом Му приносимо своје прозбе. Излазећи из цркве, изменимо од сада своје живот набоље и нека нас не обману добици, посебно они неправедни. Бежимо од заклињања, а поготово од оног лажног. Уздржавајмо се од срамних речи, а још више од њима сагласних дела: клеветања, лукавства и хвалисања. Нека сваки наш уд и свако чуло буде руковођено и покренуто благочестивим умом. Носимо, или, боље речено, узносимо тело са разборитошћу и са страхом Божијим, и не потчињавајмо се телу, унижавајући се до његових приземних и мрских порива, не допустимо да они овладају нама. Од Павла смо научили да ћемо, ако живимо по телу умрети, а ако пак духом умртвимо дела телесна, живети у векове.

18. Покренимо сада ка слави Божијој све који нас гледају, знајући добро да овај Дом у себи носи Христа, да прихвата све ослабљене душом и заповеда им да

устану и да са продуховљеним и богоугодним помислима Њему принесу телесна чула и осећања, уместо да она неразборито носе и понижавају нас. Тако ћемо се узнети у наш истинити Дом, односно у небески и наднебески завичај, где је Христос, Наследник и наш Дароватељ наслеђа.

19. Њему приличи слава, власт, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и пресветим и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

11. Беседа

О Часном и Животворном Крсту

1. Крст Христов од давнина беше предобјављиван и у разним видовима предизображаван, и да не беше силе Крста човек се никада не би могао измирити са Богом. После оног, у Рају Божијем почињеног, прародитељског преступа кроз дрво (познања), оживео је грех. Ми смо тада умрли и пре смрти тела били подвргнути смрти душе, која је удаљење душе од Бога. Живот који смо живели после (прародитељског) преступа беше живот у греху и живот по телу. Грех се не покорава закону Божијем, нити може (да се покорава), те и они који по телу живе, не могу да угоде Богу.

2. Апостол каже: *Тело жели против духа, а дух против тела* (Гал. 5; 17),^[1] а Бог је Дух, сама Доброта и Врлина. Пошто се дух наш, саздан по Његовом образу и подобију, услед и због греха искварио, зар се ико икада могао обновити и измирити са Богом а да не дође до укидања греха и живота по телу? Крст Христов управо и јесте то и такво укидање греха. Зато и неко од наших богоносних Отаца - упитан од неверника - "да ли верује у Распетог?" - и одговара: "Да, у Онога Који разапел грех". Многи који су живели до Закона и после Закона (Мојсејевог), дакле још пре јављања Крста Христовог, беху од Самога Бога посведочени као пријатељи Божији. Цар и пророк Давид који и сам припадаше броју пријатеља Божијих говори: *Мени су веома цењени пријатељи Твоји, Боже* (Пс. 138; 17). Како то може бити да су и пре Крста постојали људи које су проглашавали за "пријатеље Божије?" Ја ћу вам ово објаснити ако будете богољубиво и пажљиво саслушали моје речи.

3. Као што, на пример, још пре доласка "човека греха, сина погибељи", а ја говорим о антихристу,^[2] љубљени Христов ученик (Јован) Богослов говори: *И сада су се појавили многи антихристи; отуда знамо да је последњи час* (1. Јов. 2,18), тако и Крст поче да се испуњава код праотаца и још пре њихових времена. Велики Павле нас још јасније учи да је, и пре но што ће доћи, антихрист већ међу нама, јер, како вели, *тајна безакоња већ дејствује* (2. Сол. 2; 7). Тако и Крст Христов, иако се још не беше јавио, већ је дејствовао код Праотаца, јер се тајна његова већ савршавала међу њима.

4. Нећу сада да говорим о Авељу, Ситу, Еноху, Ноју и онима који су пре Ноја угодили Богу и који уопште припадају том времену, него ћу почети од Авраама, који је прозван "оцем многих народа": Јудејаца по телу, а нас (хришћана) по вери. Почећу, дакле од тог, по духу нашег оца, и од самог почетка, од зачетка добра и од првог призива Божијег. Које беху прве речи којим му се обрати Бог? *Иди из земље своје и од рода својега и из дома оца својега у земљу коју ћу ти Ја показати* (1. Мој. 12,1). У самим тим речима била је, дакле, садржана тајна Крста, јер то јасно

пројављује Павле, који - хвалећи се Крстом - говори: *Мени се разане свет* (Гал. 6; 14). За онога који без освртања одлази из своје отаџбине или из овога света, земаљска отаџбина и свет умиру и падају у заборав, а то и јесте Крст.

5. И пре него што Авраам одбеже од живота међу безбожницима, Бог му рече: *Иди из земље твоје... у земљу* - не коју ћу ти дати, већ коју ћу ти показати, и тим речима као да указује на неку другачију, духовну земљу. Које беху прве речи Божије Мојсеју пошто је овај побегао из Египта и узашао на гору? *Изуј обућу своју са ногу својих* (2. Мојс. 3; 5). Овде се открива (друга) тајна Крста, која природно проистиче из прве. "Из Египта си побегао", говори (Мојсеју) Бог, "одбацио си служење фараону и презрео почаст да се назовеш "сином кћери фараоново" и, колико је од тебе зависило, окончачо си са светом злог робовања и напустио га, али сада би требало да томе придружиш и самога себе." Шта значи то: *Изуј обућу своју са ногу својих*? То значи: "скини кожне хаљине" у које си се обукао и посредством којих дејствује грех, јер те оне одвајају од свете земље. Према томе, рећи: *Изуј обућу своју са ногу својих*, исто је што и рећи: немој више живети по телу и у греху, већ нека буде укинут и умртвљен богопротивни живот, и телесно умовање, и закон греха у удима који се противи закону духа и поробљује (човека) законом греха. Нека закон греха више не го-сподари и нека не дејствује, будући умртвљен силом боговиђења. Зар то није Крст? Јер Крст, опет сагласно божанственоме Павлу, јесте: *А који су Христови распеше тело са страстима и жељама* (Гал, 5; 24).

6. *Изуј обућу своју са ногу својих, јер је света земља на којој стојиш*: ове речи указале су Мојсеју на будуће освећење које ће наступити на земљи благодарећи Крсту, после јављања Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа. Созерцавајући величанствени приказ, тј. грм орошен усред огња, Мојсеј предвиде (тј. виде у антиципацији - прим. прев.) будући долазак Христов: зато што созерцање у Богу[3] јесте (трећа) тајна Крста, већа од оне претходне (тј. од распињања себе свету). Да су и удаљење из света и распињање себе свету међусобно нераздвојно повезани показали су и велики Павле и наши божанствени Оци: Павле говорећи не само да се - *мени свет разане*, већ и додајући: *и ја свету*; а Оци - заповедајући нам да не журимо да се успињемо на крст пре крста; јер се, наравно, и удаљење из света и распињање себе свету јавља као израз и тајна Крста.

7. Према томе, прва тајна Крста јесте у одвајању од света и удаљењу од ближњих по телу када су они препрека побожности и побожном начину живота, као и у телесном аскетизму, који је сам по себи (без постојања духовних подвига - прим. ред.) мало користан, како и говори ап. Павле (1. Тим. 4, 8). На тај начин, сагласно овој првој тајни Крста, нама и свет и грех бивају распети када од њих бежимо. Друга тајна Крста јесте у распињању себе свету и страстима, када страсти и грех беже од нас. Немогуће је, наравно, да страсти и грех потпуно побегну од нас и да не дејствују заједно у нама уколико се не будемо погружавали у богосозерцање: јер ми распињемо себе свету и страстима тек када упражњавањем врлина узиђемо ка созерцању и кад, украсивши и очистивши нашег унутарњег човека, у себи самима пронађемо скривено божанствено благо и изнова откријемо Царство Божије које је унутра у нама, а што и јесте распињање самога себе за свет и за страсти. Од таквих

мисли у срце улази духовна топлина, која разгони зле помисли као муве, излива духовни мир и утеху у души и даје освећење телу, како и каже Псалмопојац: *Запали се срце моје у мени, и у размишљању моме разгоре се огањ* (Пс. 38; 4). Управо то и јесте оно чему нас је pouчио један од богоносних Отаца, говорећи: "Уложи сваки труд да твоје унутарње делање буде по вољи Божијој и тада ћеш победити спољашње страсти". На то нам обраћа пажњу и велики (апостол) Павле: *По Духу ходите, каже, и похоту телесну нећете чинити* (Гал. 5; 16). Зато нам и на другом месту пише, саветујући нас: *Стојте, дакле, опасавши бедра своја истином* (Еф. 6; 4): јер созерцање укрепљује и помаже жељни део душе, гасећи телесне жеље. И велики (апостол) Петар још очигледније нам је показао шта су то бедра, а шта је то истина: *Зато опасавши бедра својега ума, будите трезвени, сасвим се надајте благодати која ће вам се донети када се јави Исус Христос* (1. Петр. 1; 13).

8. Према томе, будући да се не можемо потпуно удаљити од рђавих страсти и света греха, нити од тога да оне заједно дејствују у нама уколико не обитавамо у богосозерцању, то се и такво созерцање, које распиње свету оне који су га удостојени, такође јавља као тајна Крста. Тако је и у Мојсејево време оно (његово) созерцање грма који је горео а није сагоревао пројавило тајну Крста, већу и савршенију од оне која је била пројављена у призивању Авраамовом. Значи ли то да је Мојсеј био савршеније посвећен у тајну Крста од Авраама? Да ли се и каквим се доказом може потврдити оваква тврдња? Требало би знати да Авраам, када је био призван, и поред чињенице призивања још увек није био посвећен у ту трећу тајну Крста, тј. у созерцање, што се догодило касније, након тог призивања, и то не једном или двапут, већ више пута, мада сада немамо довољно времена да о свему томе говоримо.

9. Подсетићу вас (само) на једно, чудесније од осталих, (Авраамових) созерцања, када је јасно видео Једнога Троипостаснога Бога, Који још не беше објављен као Тројица. Ту се каже: *Јави се њему Бог у равници мамвријској... (И подшавши очи своје погледа) и, гле, три човека стајаху према њему. (И угледавши их) потрча им у сусрет* (1. Мојс. 18; 1). Он је, дакле, Једнога Бога Који му се јавио видео у Три Лица. Зато се и каже: *Јави се њему Бог.. и, гле, три човека...*, а затим потрчавши им у сусрет, он са њима беседи као са Једним, говорећи: *Госпode ако сам нашао милост пред Тобом, немој проћи слуге Својеш.* И, гле, њих тројица као један разговарају са њим, јер се каже: *И они му рекоше: Где је Сара жена твоја? ... Догодине у ово доба опет ћу доћи к теби, а Сара ће жена твоја имати сина.* А пошто се Сара, чувши ово, у себи насмејала, *рече Господ (Аврааму): Што се смеје Сара жена твоја?* Дакле, Један Бог а Три Ипостаси, и Три Ипостаси а један Бог, јер се каже: *Рече Господ.*

10. Тако се на Аврааму савршила тајна Крста. Исаак, пак, сам беше предображење тајне (на Крст) Прикованогa, будући послушан оцу своме до смрти, баш као и Христое (Богу Оцу). Ован којег су приносили као дар предизображавао је Јагње Божијег, Које се нас ради предало на заклање; а шипражје у које се ован заплео роговима беше тајно предображење Крста, због чега се и назива "шипражјем

спасења", као што се и Крст назива "*спасоносним дрветом*". И на Јакову, сину Исааковом, савршила се тајна и предображење Крста, јер му се посредством дрвета и воде умножило стадо. То дрво је било предображење Крснога Дрвета, док је вода била предображење божанственога Крштења, које у себи садржи тајну Крста: *У смрт Христову се крстисмо* (Римљ. 6; 3), говори апостол (Павле). Христос је Дрветом и Водом, тј. Крстом и Крштењем умножио Себи на земљи Своје словесно стадо.

11. Јаков је још јасније показао праобраз Крста: када се поклонии врху палице и када је, благосиљајући унуче, укрстио руке једну преко друге. Уз то, будући од почетка до краја послушан родитељима и зато вољен и благословен, а због чега га је омрзнуо брат Исав. Јакову, који је одважно подносио свако искушење, током целог његовог живота савршавала се тајна крста. Зато је Бог и казао: *Јакова узљубих, а Исава замрзех* (Малах. 1; 2). Нешто слично се догађа и међу нама, браћо. Онај који се потчињава како духовном, тако и телесном оцу, сагласно заповести апостолској: *Децо, слушајте своје родитеље* (Еф. 6; 1), по своме послушању сличан је љубљеноме Сину Божијем и сам бива љубљен од Бога. Непослушник, пак, несличан Љубљеноме Сину (Божијем), бива од Бога омрзнут. И како то важи не само за Јакова и Исава, но свагда и свугде, премудри Соломон, показујући ту истину, говори: *Син послушни ће живети, а непослушни ће погинути* (Приче Сол. 13; 1).

12. Да ли је Јаков, као син послушања, уз све то био посвећен и у вишу тајну Крста, тј. у созерцање, благодарјећи коме се човек савршеније распиње и умире греху и живи за врлине? Да! Он сам сведочи о себи, а у вези са богосозерцањем и спасењем: *Видех Бога*, говори он, *лицем к лицу и би спасена душа моја* (1. Мојс. 32, 30). И где су ти (јеретици), којих има међу нама и који исказују празну и неправославну мисао (тј. да боговиђење није могуће - прим. прев.)? Боље нека чују да је Јаков видео лице Божије и не само да због тога није био лишен живота, него је, како сам каже, био и "спасен", иако сам Бог говори: *Не може човек видети лица Мојега и остати жив* (2. Мој. 33, 20). Да ли можда не постоје два Бога: Један Који има лице доступно виђењу светих и Други Који, такође, има лице, али које превасходи сваку моћ виђења? О, каквог ли богохуљења! Ово, међутим, треба појмити у смислу да виду доступно лице Божије није ништа друго до божанствена благодат и дејство (енергија) које Бог пројављује достојнима. Лице, које никако није доступно виђењу, треба разумети као оно што се односи на природу Божију која превасходи сваки опис и виђење, јер, како је написано, нико никада није видео нити објавио Бога у ипостаси или у суштини. Созерцање у Богу и божанствена тајна Крста не само да од душе одгоне зле страсти и демоне које их узрокују, него и оповргавају лажна мњења и њихове заговорнике, и изгоне их из тора свештене Христове Цркве. Налазећи се у Њеним недрима, угодно нам је да празнујемо и тумачимо божанствену благодат и дејство Крста који су се савршавали на Праоцима пре јакљања Крста у свету.

13. Према томе, на Аврааму се савршила тајна Крста, а његов син је и сам постао предображење Онога Који је касније био распет. Тако се тајна Крста савршавала и

кроз свецели живот Јаковљев, а Јосиф, син Јаковљев, и сам беше предображење и тајна Онога Који ће бити распет - Богочовека Логоса. И Јосиф је, услед зависти, био одведен на заклање и то" од својих сродника по телу, ради којих га је отац и послао, као што је потом Отац послао и Христа. И нема ничега чуднога у томе што Јосиф није био убијен, као што ни Исаак није био заклан: јер они не беху истина (стварност) сами по себи, него праобрази долазеће истине (стварности). Могуће је да у њима треба видети и двоструку тајну две природе Исусове: тиме што су били вођени да буду убијени они су предизобразили Страдање оваплоћенога Богочовека, а тиме што нису пострадали предизобразили су бестрашће божанства. То се може рећи и за Јакова и Авраама: премда су претрпели искушења, ипак су победише, што је јасно било написано и за Христа. И тако, од те четворице који су се и пре Закона прославили врлинама и побожношћу, код двојице је, тј. Авраама и Јакова, тајна Крста дејствовала у њиховом животима, док су двојица других, тј. Исаак и Јосиф, сами собом на чудесан начин предизобразили тајну Крста.

14. Зар потом и Мојсеј, који је први од Бога примио Закон и предао га другима, није и пре Закона био спасен посредством дрвета и воде, када је - пошто га положише у колевку - био пуштен низ реку Нил, а затим и када је сам дрветом (тј. палицом) и водом (тј. растављеним морем) спасао израиљски народ, дрветом предизобразивши Крст, а водом божанствено Крштење? То и тајнозналац Павле јасно објављује: *Сви се у Мојсеја крстише у облаку и мору*. Павле сведочи да је Мојсеј, још пре мора и оне палице (која је раставила море), добровољно прихватио Крст Христов: *Сматрајући поругу Христову за веће богатство од свега блага египатскога* (Јевр. 11,26). Поруга Христова од стране неразумних јесте Крст, како, опет, сам Павле говори о Христу да *Он претрпе Крст, не марећи за срамоту* (Јевр. 12,2). Као претеча Христов, Мојсеј је и сам сасвим јасно предизобразио Христа и образ Крста и спасење које од њега долази: усправно поставивши палицу, он је преко ње раширио руке и тако, по слици Крста представио себе (као разапетог) на палици, потпуно нагнао Амалика у бекство. Поставивши попреко бакарну змију на палицу и тако очигледно сатворивши образ Крста, Мојсеј је заповеди оним Јудејцима које уједе змија, да гледају у њега, као у Самога Спаситеља, да би се излечили од змијскога уједа.

15. Недостаје ми времена да приповедам о Исусу (Навину) и онима после њега: о Судијама и Пророцима, о Давиду и онима после њега, који су дејством тајне Крста задржавали реке, заустављали сунце, рушили незнабожачке градове, побеђивали у ратовима, надвладалама противничке војске, избегавали оштрице мачева, гасили силни огањ, затварали уста лавовима, посрамљивали царе, у пепео претварали моћне кнежеве, подизали мртве, речју затварали небеса и опет отварали, чинили да облаци на небу буду суви а потом кишоносним. Апостол Павле и говори да је све то савршила вера, тј. сила вере у спасење: јер је све могуће ономе који верује. И управо са таквим и јавља Крст Христов онима који верују. Реч о Крсту је, како каже ап. Павле, *лудост онима који ину, а сила Божија нама који се спасавамо* (1. Кор. 1; 18).

16. Да бисмо броју оних који се спасавају силом Крста могли прибројати и све оне који су живели у старозаветна времена, и пре Закона и под Законом, Сам Христос, кроз Кога јесте све и у Коме јесте све, рекао је пре Крста: *И који не узме крста својега и не пође за Мном, није Мене достојан*" (Мт. 10, 38). Видите, дакле, да је и до Крста Христовог Крсту било назначено да дејствује, да је Крст још тада спасавао? Чак и онда када је Господ отворено прорекао ученицима Своје страдање и крсну смрт, Петар, чувши то, није могао да се уздржи, већ Га је, сматрајући да је у Његовој власти да тако не буде, усрдно одвраћао говорећи: *Боже сачувај, то неће бити од Тебе* (Мт. 16; 22). Господ му је тада запретио као ономе који о Њему мисли *што је људско, а не што је божанско*. И призвавши народ заједно са ученицима Својим, рече им: *Ко хоће за Мном да иде нека се одрекне себе и узме крст свој, и за Мном иде. Јер ко хоће живот свој да сачува, изгубиће га, а ко изгуби живот свој мене ради и Еванђеља онај ће и сачувати* (Мк. 8,34-35).

17. Заједно са Својим ученицима, Господ призива и народ, и сведочи и објављује те превелике и уистину не човечанске, већ Божанске мисли које превасходе природу, да би показао да су оне неопходне не само изабраним ученицима Његовим, већ и свакоме који у Њега верује. Следити Христа значи - живети по Еванђељу Његовом, прослављујући сваку врлину и побожност. Онај који жели да следи Христа мора да се одрекне себе и да узме свој крст, да више не штеди себе, већ да - ако се наврши време - буде спреман и на срамну смрт ради врлина и истине божанствених догмата. Иако је одрицање од самога себе и предавање у крајње понижење и смрт велико и натприродно, то ипак није и неосновано: па зар и за земаљским царевима, а посебно онда када они крећу у рат, не иду управо и само они који су *спремни да умру за њих*? Шта је онда чудно у томе што и Цар Небески, сагласно обећању, дошавши на земљу ради борбе против непријатеља рода људског, тражи да управо такви људи иду за Њим? Земаљски цареви, међутим, не могу да врате живот погинулима у рату, нити пак ни приближно (Цару Небеском) могу да награде оне који су за њих положили своје животе. Шта од царева да прими онај који више није жив? Међутим, чак је и онима који су животе положили за благочестиве (царева) нада у Господа. Онима пак који су - идући за Христом - положили своје животе, Господ дарује живот вечни.

18. Земаљски цареви захтевају да они који их окружују ради њих буду спремни на смрт, док је Господ Самога Себе нас ради предао на смрт. И *не Себе ради, већ управо нас* ради Господ нас саветује да будемо спремни на смрт, и показујући да је то управо нас ради Он додаје: *Јер ко хоће душу своју да сачува, изгубиће је, а ко изгуби душу своју Мене ради и Еванђеља онај ће је сачувати*. Шта значе речи: *Јер ко хоће... да сачува, изгубиће... а ко изгуби... онај ће сачувати!* Човек је двострук: постоји спољашњи (наш човек), тј. тело, и унутарњи наш човек, тј. душа. Стога, када наш спољашњи човек преда себе на смрт, он тиме губи и своју душу која обитава у њему. Када, пак, он Христа ради и Еванђеља ради (предајући тело на смрт) изгуби своју душу, он је тад уистину спасава и проналази, обесмрћујући је небеским и вечним животом, те ће, имајући је таквом и благодарећи њој (таквој), при свеопштем васкрсењу и сам, тј. и телесно, постати небески и вечан. Онај који воли свој живот, али због љубави према овом пролазном веку и стварима овога

века није спреман да на тај начин (тј. Христа и Еванђеља ради) изгуби своју душу, који наноси штету својој души, лишавајући је истинитога живота, и сам се, заједно са њом, подвргава казни, предајући је, авај, на вечно мучење. И оплакујући таквога човека и показујући сву величину његове несреће свемилостиви Владика говори: *Каква је корист човеку ако сав свет добије а души својој науди? Или какав ће откуп дати човек за душу своју?* (Мт. 16; 26), јер неће сићи са њим (у гроб) слава његова, нити иједно од, у овоме веку цењених, почести и уживања, које је он претпоставио (за његову душу) спасоносној смрти (Христа и Еванђеља ради). Шта је могао наћи међу стварима овога века а што би могло бити откуп за његову словесну душу које ни читав свет није вредан?

19. Према томе, ако би неко и читав свет задобио, браћо, он од тога никакве користи не би имао, ако би притом души својој наудио. Колико је онда ужасније када онај који задобија само ништавно премалени део овога света услед страсне везаности за то премалено наноси штету својој души уместо да, радије, подигне образ и смисао Крста и следи Животодавца, јер је и Крст поклоњења достојан образ и смисао тога Образа?

20. О смислу и тајни Крста већ је било речи и то смо данас растумачили вашој љубави, боље рећи, то је пре нас учинио ап. Павле који, хвалећи се Крстом, расуди да не зна ништа осим Господа Исуса Христа и то Распетог. Шта он то говори? *Крст је распињање тела са страстима и похотама његовим.* Мислите ли да он то говори само о уживањима и нечистим телесним страстима? Зашто би онда писао Коринћанима: *Све док је међу вама завист и неслош и раздори, зар нисте телесни?* (1. Кор. 3,3). Тако се и они који воле славу и они који, настојећи на својој вољи, односе победу над супарницима показују као телесни, као они који по телу живе: јер управо због тога и бивају раздори, како говори Јаков, брат Господњи: *Откуда ратови и борбе међу вама? Не отуда ли, од сладострашћа ваших, која се боре у удима вашим? Желите и немате; убијате и завидите, и не можете да добијете; борите се и војуете, и немате, јер не иштете* (Јак. 4; 1-2). Распети тело са страстима и похотама његовим, дакле, значи: да човек престане да чини све оно што није угодно Богу; јер ако тело клизи наниже и истрајава на своме морамо се потрудити да га подигнемо у висину крста. Шта хоћу да кажем? Бивајући на овој земљи, Господ је проживео животом сиромаша, и не само да је живео већ је и проповедао сиромаштво, говорећи: *Сваки од вас који се не одрече свега што има, не може бити Мој ученик* (Лк. 14; 33).

21. Нико да не јадикује, браћо, молим вас, слушајући нас који без околишања објављујемо добру и пријатну и савршену вољу Божију, и да се не узмућује сматрајући да те заповести није могуће испунити, него нека пре свега нека зна да се Царство Небеско на силу отима и да га подвижници с напором задобијају. И нека слушају Петра, првоврховног апостола Христовог, који говори да *Христос, пострада за нас, остављајући нам пример да идемо стопама Његовим* (1. Петр. 2; 21). Затим, нека схвати да ученик - иако уистину бива дужан своме учитељу док не плати све - ако скромно понуди и исплати оно што је његовој моћи, и ако се у погледу онога што је остало неплаћено смири пред учитељем, таквим својим

смирењем изазива (учитељево) састрадање к себи, чиме допуњава и оно што недостаје. Стога, ако ко види да су мисли његове усмерене на жудњу за богатством и на поседовање, нека зна да је начин његовога мишљења телесан, и нека му то буде повод за (духовно) буђење: ко је прикован на крст нема више жеља за таквим нечим. Њему је, дакле, неопходно да се уздигне у висину крста да му се не би десило да се, сам себе сурвавши, одели од Распетог на крсту Христа.

22. Како да се човек успне у висину крста? Надајући се у Христа, Руководитеља и Кормилара свију, нека се одрекне од сваког неправедно стеченога прихода, а што се тиче иметка који се стиче на праведан начин, нека и то - не везујући се за њега никада превише - употребљава на добар начин, тако што ће и сиромасима омогућити да учествују у њему. Ако заповест и налаже одрицање од тела и узимање крста свога, они који су Божији и који по Богу живе у своје власништву увек имају и неки иметак: не везујући се исувише за њега, они се њиме користе по потреби као својим сарадником, спремни да га - када се наврши време - одбаце. Према томе, онај који у погледу материјалнога стицања и потреба поступа на такав начин, чак и када није у стању за нешто веће (од овога), ипак се влада благочестиво и богоугодно. Затим, види ли неко у себи да га жестоко нападају блудне помисли, нека му буде јасно да још увек није разапео себе. Како (такав) да себе разапне? Нека избегава радознало погледање на жене и недоличну присност са њима; нека умањи све оно што потхрањује похоту; нека избегава претерану употребу вина, опијање, прождрљивост и многоспавање. Таквом удаљењу од зла, нека придружи и смиреност и нека у скрушености срца дозива Божију помоћ за борбу против страсти. Тада ће сам он моћи да каже: *Видех безбожника који се преузнасаше и рашириваше као кедри ливански, али прође, и ево нема га ; и потражих га" - у молитви и смирењу - "и не нађе се у мени место његово (парафраза Пс. 36; 35-36)"*

23. Узнемиравају ли те сујетне (досл. славољубиве) помисли? Одмах се и пред судом своје савести сети Господњег савета о томе, из Еванђеља, који каже: не гради се већим од других; а ако и имаш каквих врлина, савршавај их у тајности, само за Бога и тако да их једино Он види, и Отац твој видећи тајно, платиће теби јавно. А ако, пак, и пошто већ нанесеш одлучујући удар узрочницима сваке страсти појединачно, унутарње помисли и даље наставе да те узнемиравају - не бој се: нека оне за тебе буду само нови повод за стицање (победничких) венаца, јер оне више не наговарају ни на шта, нити имају икаквог дејства, већ се јављају само као немоћни (досл. мртви) покрети, као поражени (непријатељи) у твојој борби за Бога.

24. Управо то и јесте "смисао (реч) Крста", и будући таквим он се уистину јавља као велика и божанствена тајна не само код Пророка, пре свога остварења, него и данас после свог остварења. На који начин? Споља гледано, изгледа да онај ко себе не узноси и у свему се смирује понижава себе самога; да онај који бежи од телесних уживања себи наноси муку и бол, као и да онај који раздаје свој иметак постаје виновник сопственога сиромаштва. Међутим, силом Божијом то сиромаштво, тај бол и то понижење постају извор вечне славе, неисказане насладе и непотрошеног богатства и у овом и у будућем веку. И оне који у ово не верују и који веру не пројављују својим делима, ап. Павле сврстава међу мртве и Јелине (тј.

идолопоклонике, пагане, многобошце), говорећи: *Ми проповедамо Христа Распетога, Јудејцима саблазан* (због њиховога неверја у Спаситељево страдање), *Јелинима лудост* (како због тога што су њима пролазне ствари изнад свега тако и због њиховог потпуног неверовања у божанска обећања), *а нама позванима... Христа, Божију силу и Божију премудрост* (1. Кор. 1; 23-24).

25. У томе се, дакле, и показује Божија премудрост и сила: побеђивати кроз немоћ, узвишавати се кроз смирење, богатити се кроз сиромаштво. Нису, међутим, само "смисао" и тајна Крста - божанствени и достојни поклоњења, већ је то и само знамење Крста, Спасоносно Дрво, Царски Скиптар, Божанствени Знак Победе над видљивим и невидљивим непријатељима, јер је знамење Крста свештени и часни Печат који освећује и савршава, од Бога дарована људскоме роду, натприродна и неизречена блага, сакрушујући проклетство и осуду, уништавајући трулежност и смрт, дајући живот вечни и благослов; иако неразумни јеретици у своме безумљу одбацују (такво поштовање Крста Господњег), јер нису разумели значење апостолске молитве (Еф. 3,14), те онда ни не могу да, са свима светима, разумеју "шта је ширина и дужина, а шта дубина и висина": јер се Крст Господњи јави као оно што објављује свецели домострој Доласка Господњег у телу, као оно што у себи садржи сву тајну тог Доласка, као оно што се простире до свих крајева и као оно што све обухвата - тј. оно што је горе, што је доле, што је околу и што је између. Правдајући се изговором због кога би, напротив - када би имали ума - требало да се заједно са нама клањају Крсту, они (јеретици) се одвраћају од Символа Цара Славе, Символа којег Сам Господ, пре него што ће се на њега попети, јавно назива Својим узвишењем и Својом славом. Када дође време Његовога будућег Доласка и Јављања, Њега ће *са силом и славом многим* предобјавити управо ово Знамење (Крст) Сина Човечијег.

26. На њему је, будући прикован, Христос умро - говоре (јеретици) - и зато ми не трпимо ни облик (крста) нити (Крсно) Дрво на коме је Он убијен. Међутим, *на чему* је била прикована наша обвезница (греха), којом смо били обременени услед престапа везаног за дрво (познања) када се према њему пружио рука Праоца (Адама)? И благодарећи *чему* је та обвезница била избрисана и уклоњена, чиме смо поново ушли у благослов Божији? На чему сакруши Христос начелства и власти духова лукавства, који на основу дрвета престапа загосподарише нашом природом, на чему их потпуно одагна и победивши посрами, чиме смо (изнова) примили слободу? *На чему* је била разрушена *преграда која је растављала* и наше непријателство према Богу било сакрушено и уништено? И кроз *шта* смо се измирили са Богом и примили благовест за мир са Богом, ако не *на Крсту и кроз Крст*? Нека они (јеретици) слушају речи Апостола, који пише Ефесцима: *Јер је Он мир наш, (Који и једне и друге састави у једно) и разруши преграду која је растављала... да обадва сазда у самоме Себи у једнога новог човека, стварајући мир: и да помири с Богом и једне и друге у једном телу Крстом, убивши непријатељство на њему* (Еф. 2; 14-16). Колошанима он пише следеће: *И вас који бесте мртви у гресима и у необрезању тела вашег, оживе вас с Њим, опростивши нам све грехе: избриса обвезницу која нас својим прописима*

оптуживаше и беше против нас, и уклони је приковавши је на Крст; разоружавши началства и власти, и жтоса их јавно, победивши на њему (Кол. 2,13-15).

27. Како, дакле, да не поштујемо и да се не служимо тим божанственим Победничким Знамењем општега ослобођења људскога рода, чија сама појава наводи на бекство, побеђује и посрамљује змију, зачетника зла, објављујући њен пораз и сакрушење, (Знамењем) које прославља и велича Христа, објављујући свету победу Његову? А ако Крсту не би требало указивати поштовање због тога што на Њему Христос умре (као што мисле јеретици) нити, пак, сматрати да Његова крсна смрт беше свештена и спаситељска, зашто се онда, како говори апостол (Павле), управо у *смрт Њешву крстисмо!* Како да будемо учесници Његовога Васкрсења ако не постанемо сродни Њему и по подобiju Његове туге? Осим тога, ако би се ко поклањао (некаквом) знамењу крста на коме не би стајало исписано Христово име, таквом би се, може бити, с правом могао упутити прекор због чињења нечега непотребног, али када пред Именом Исуса Христа приклањају колена сви небесни, земни и преисподњи - а управо то Име коме се клања све Крст носи на себи - какво би онда било безумље не приклањати колена пред Крстом Христовим!?

28. Ми ћемо пак, заједно са коленима приклањајући и срце, прићи и поклонити се заједно са псалмопојцем и пророком Давидом месту "где стајаху Ноге Његове" и где се раширише Руке Његове да све нас пригрле и где нас ради би у мукама распето животноначално Тело Његово. Поклонивши се у вери и целивајући (Крст), захватимо од преобилног освећења Крста и сачувајмо га, да бисмо се - при преславном будућем Доласку Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа, видећи Његов Крст (Знамење Сина Човечијега) где у слави долази пред Господом - узрадовали и узвеселили радошћу непрестаном, примивши на дар стајање с десне стране (Оца), и чувши речи, и примивши благослов обећаног блаженства, у славу телом Распетог нас ради Сина Божијега.

29. Њему приличи славословљење са беспочетним Његовим Оцем и пресветим и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Навевши ове речи Ап. Павла, Преподобни Теодор Студит даје овакво тумачење: "напор тела ослабљује дух, а напор духа ослабљује тело. Будимо обазриви и - при употреби јела, пића, сна и свега другога - држимо строгу меру да тело не би однело преваду над душом, већ да би, напротив, душа одржала превагу над телом" (Монашке поуке 224, Добротољубље IV).
2. Постоје два начина за писање имена антихристовог: један са великим, а други са малим почетним словом. Ми се држимо другога начина зато што, без обзира на то што се ради о личном имену, оно није достојно никаквога уважавања.
3. "Созерцање" (које се понекад преводи мање снажним појмовима као што су "богомислије" или "медитација") јавља се у свом изворном значењу као плод највишег ступња подвижништва. Нама који живимо у свету и житејској сујети созерцање је готово недоступно. Св. Макарије Велики нас поучава следећем: "Свако је дужан да зна да постоје очи које су унутарњије од ових очију и да постоји слух који је унутарњији од овога слуха. И како спољашње очи чулно виде и препознају лице пријатеља или вољенога, тако и очи достојне и верне душе, просвећене божанственом светлошћу, духовно виде и препознају истинитога Пријатеља, најслађега и пречезнутаго Женика-Господа... И на тај начин душа мислено созерцавајући чезнуту и једину неисказиву лепоту, бива рањена божанственом љубављу и окреће се ка свим духовним врлинама, задобија тиме бескрајну и неисцрпну љубав према пречезнутаго Господу" (Добротољубље, том I, "Поуке св. Макарија Великог, глава 277). У вези са "созерцањем" код преп. Теодора Студита читамо: "Монах је онај који једино у Бога гледа, који једино за Богом чезне, који једино Богу приања, који се стара да једино Богу угоди, који мир једино у Богу има и који извором мира бива међу другима... Тада душа пребива у покоју, ослобођена од погубних страсти, што и јесте мир са Богом кроз Господа нашега Исуса Христа, у Коме се душа, смиривши се, радује радошћу великом и наслађује сладошћу ненаситном, волећи да размишља о Богу и да се погружава у созерцање неизрецивога Његовога величанства до заборавља себе саме" (Добротољубље, том IV, Поуке, 258, 266).

12. Беседа

Изговорена у четврту недељу Свете Четрдесетнице,

која излаже о Еванђељу читаном тога дана

1. Говорећи често, нарочито у ове свештене дане, вашој љубави о посту и молитви, вашем богољубивом слуху и вашим душама нисам до сада изложио о томе каквим даровима бивају награђени они који на њима ревнују, и каквим су великим добрима посредници пост и молитва за оне који их савршавају. О томе је посведочио и глас Господњи у Еванђељу које смо данас прочитали. О чему се ради? О нечем великом! Може се рећи - највећем. Поред осталог, пост и молитва могу дати такву власт над злим духовима, да се ови могу изгонити и истеривати, и да се они који су опседнути злим духовима могу ослобађати штете коју им ови наносе. Када су Ученици питали Господа за глувог и немог демона: *Зашто га ми не могосмо изгнати*, Он им је одговорио: *Овај се род не изгони осим молитвом и постом* (Мт. 17; 19-21).

2. Можда се баш зато после молитве на гори, када је засијао божанском светлошћу, Он полако спустио на место где се налазио младић обузет тим демоном. Пошто је узео изабране ученике, отишао је на гору да се помоли и засијао као сунце; и ето, јавили су се поред Њега Мојсеј и Илија - који су се од свих људи највише подвизавали у молитви и посту - пројавивши кроз своје присуство за време Његове молитве сагласност и узајамну повезаност молитве и поста, тако што пост као да беседи са молитвом која, са своје стране, беседи са Господом. Ако крв убијеног Авеља вапије ка Господу, како је Он Сам рекао Каину а што знамо преко Мојсеја, онда, коначно, и делови тела и сви удови који су се намучили у посту вапију ка Господу и, постевши у складу са молитвом и на неки начин и сами се молећи, заиста је чине (молитву) угоднијом Богу, дајући праву вредност добровољно преузетом подвигу поста. Дакле, након што се помолио и засијао на божански начин, спустивши се с горе, Господ иде к народу и ученицима којима је био доведен ђавоимани. На гори им је показао ону награду која следује за пост и молитву и која је не само велика, већ и више но велика, тј. показао им је да је награда (за пост и молитву) божанско озарење. Сада пак, када се спустио доле, показао им је да је награда (за пост и молитву) и власт над демонима.

3. Пошто је у данашњу недељу обичај да се у црквама чита о овоме чуду, прођимо од почетка целу ову прочитану еванђелску повест. Када је, дакле, Исус дошао ученицима и народу који је у то време био с њима, запитао их је о чему се ради а неко из народа му је одговорио: *Учитељу, доведох к Теби сина својега у коме је дух неми. Кад год га ухвати ломи га, и пену баца, и шкргуће зубима и суши се.*

4. Зашто је бацао пену, шкргутао зубима и сушио се? Зато што код оних који су обузети демоном најпре и више од других делова тела страда мозак, јер демон користи као мостобран психички дух који се у њему налази и одатле, као из неког утврђења, угњетава цело тело. Када се пак мучи мозак, тад се и на нервима и на зглобовима одвија упални процес, онемогућивши нормално дејствовање које потиче од психичког духа. Тако се догађају пометеност, сломљеност, невољни покрети свих делова тела којима се (иначе) вољно управља, а нарочито вилица, будући да је најближа најпре пострададом делу (тј. мозгу). При том долази до великог одливања течности која се, услед близине мозга, кроз канале стиче у устима. Поред тога, појачано дисање не може несметано да се обавља због нарушавања правилног рада органа и код невољника се појављује пена на устима. Због тога је и онај ђавоимани испуштао пену и шкргутао зубима, који су у безумној раздражености страшно ударали једни у друге. После овога он се суши и сахне због силнијег демонског утицаја: као што се услед дејства сунчевих зрака од влаге ствара пара, а затим, ако се та топлота повећа, она влагу коначно и уништава, тако се догађа и услед демонског насртаја: влага која се лучи из организма, недуго затим, са појачавањем демонског дејства, пресахне, као и уопште влага која је својствена телу, и, као последица тога, ђавоимани сахне, тј. суши се.

5. Обраћајући се Господу, отац ђавоиманог је рекао да је од ученика тражио да истерају демона, али да они нису могли то да учине. Тада се Господ обратио не само њему, него и свим присутнима речима: *О, роде неверни и покварени! Докле ћу бити с вама? Докле ћу вас трпети?* Мени се чини да је немогућност ученика да истерају демона Јудејцима дала повод да хуле. Ако ни услед чудеса која су савршавана нису престајали да хуле, може се замислити шта су тек говорили сада кад су имали повод. Знајући за њихово гунђање и изругивање, Господ их у потпуности разобличује и постићује, не само веома оштрим речима, него - и делима и речима пуним човекољубља јер је, говорећи тако, додао: *Доведите ми га амо, и доведоше га.* Када је демон видео Господа, одмах је почео да ломи тог човека тако да је овај пао на земљу, ваљајући се и испуштајући пену, пошто је демону било допуштено да јавно покаже своје зло.

6. Господ је упитао дечаковог оца: *Колико има времена како му се то догодило?* Ово питање Господ је поставио из човекољубља, приводећи га вери, и кроз веру молитви. Тај човек је био тако далеко од вере, да чак није ни молио за спасење сина. Зато ни ученике он никако није молио, јер се каже да је рекао: *И рекох ученицима Твојим да га истерају,* што значи да није пао пред њихове ноге, да није молио, нити преклињао. Види се да он чак ни Господа никако не моли. Зато Господ разговара с њим, милостиво допустивши да његово дете лежи ту испред, питајући га о времену болести и уједно подстићући га на молбу. И он одговара: *Из детињства. И много пута баца га у ватру и у воду да га погуби, и додаје: Ако што можеш, помози нам, смилуј се на нас.*

7. Видите ли како је велико неверовање овога човека? Он каже: *Ако можеш,* и тиме показује да не верује да Он то може. Господ је као одговор на то рекао: *Ако можеш веровати, све је могуће ономе који верује.* Он то каже не зато што му није познато

неверовање тога човека, него зато да би га постепено привео к вери, и уједно, да би му показао, да је управо то његово неверовање било разлог због кога ученици нису могли да истерају демона. Пажљиво истражуј шта прича Еванђелист: он не каже да је Господ дечаковом Оцу рекао *Ако можеш веровати* - из тог разлога што је увек захтевао да они који добијају исцељење покажу веру, него да је у датом случају Он то рекао зато што је, будући Владика и Чувар душа, желео да и њих (тј. душе) исцели посредством вере. Отац оног дечака, само што је чуо да за веру његову следи исцељење сина, са сузама је одговорио: *Верујем Господе, помози мојему неверју!* Видите ли диван напредак природе овога човека? Он не само да је поверовао у могућност исцељења свога детета, него и у то, да ако Господ пожели, Он може да надвлада и његово неверје. И у то време, некако баш код ових речи, скупио се народ, а Господ је, како стоји, запретио нечистом духу речима: *Душе неми и глуви, ја ти заповедам, изађи из њега и више не улази у њега!*

8. Види се да је демон био веома тежак и веома дрзак, јер силина забране и заповести да више не улази, указује на ту крајњу дрскост овога демона: да није било ове заповести, он би се, иако истеран, вратио. Он је силно овладао овим човеком и чврсто се везао за њега, био је глув и нем, а пошто људска природа није могла да задовољи неумерености његовог беснила, она је била доведена до готово потпуне безосећајности. После овога он, *повикавши и изломивши га врло, изиђе; и би као мртав тако да многи говораху: умре.* То што су се чули крици не противречи ономе да је демон био нем, јер разумевање речи представља пројаву нечег разумног, док је крик - неразговетан звук. Демону је допуштено да до те мере потресе овог човека и да га доведе у стање обамрлости, како би све његово зло постало видљиво. Господ је узео за руку тог човека, подигао га, показујући тако да влада најразличитијим поступцима: да узме за руку - то је била пројава тварног дела, које је својствено нама; али подигнути га исцељењем од невоље, била је пројава не тварног, него божанског и живототворног дејства (енергије).

9. Кад су га ученици после насамом питали: *Зашто га ми не могосмо истерати*, Он им је одговорио да се тај демон *ничим не може истерати до молитвом и постом.* Неки кажу да је такву молитву и пост требало да упражњава онај који је и страдао, иако је, у ствари, другачије. Како би могао да се моли или са коришћу за себе да пости онај ко се налази под утицајем злог духа и то тако силног, будући да је овај био његово оруђе и потпуно опседнут њиме?

10. Изгледа да је тај толико страшни демон био демон разуданости који час баца у ватру онога ко је њиме захваћен - такве су хаотичне и безумне љубавне страсти - час га погружава у воду, што је последица преједања и неумерених и честих гозби и пијанчења. У таквим људима обитава управо овај глуви и неми дух; пошто је подвргнут утицају таквог демона, он није лако приступачан за слушање или говорење божанских ствари. Међутим, што се тиче онога ко није обузет злим духом и само се налази под његовим утицајем, тај, када пожели да се преобрати, а пошто још увек има власт над собом - треба да се моли и да пости, како би кроз пост обуздао тело и зауставио његову побуну, а кроз молитву обеснажио и успавао страсне склоности и помисли и на тај начин да надвлада страсти и да у молитви

спречи сатану да приђе и изруга му се. Када је пак неко не само подвргнут ђаволском утицају, него је и опседнут и трпи страдања која људи нису у стању да отклоне, он сам, наравно ништа не може да учини за своје оздрављење. Тада ће управо оно што би он сам урадио када би имао слободан ум, а што ће ради њега савршити слободни или, боље речено, људи у којима обитава божанствени дух, у највећој мери помоћи у истеривању демона.

11. Од нас се никако не тражи да овладамо силом да изгонимо демоне, а ако бисмо их и могли изгонити, од тога не бисмо имали никакве користи ако бисмо уз то водили немаран живот, јер Христос каже: *Мнош ће ми рећи у онај дан: Господе, Господе, нисмо ли у име Твоје пророковали, и Твојим именом демоне изгонили, и Твојим именом чудеса многа творили? И тада ћу им јавно казати: никад вас нисам знао; идите од мене сви који чините безакоње* (Мт. 7; 22-23). Дакле, много је корисније да се постарамо да истерамо страсти блуда, гнева, мржње и надмености из душе, неголи да изгонимо демоне. Није довољно да се само удаљимо од телесних грехова, него би требало да очистимо и она дејства (енергије) која су се угнездила у души. Из срца нашег излазе зле помисли, прељубе, убиства, крађе, тврдичлук и слично томе, а то је оно што покреће човека. *А ја вам кажем да сваки који погледа на жену са жељом за њом, већ је учинио прељубу са њом у срцу своје* (Мт. 5; 28), јер, иако је тело непокретно, греху је било дозвољено да се догоди у мислима. Међутим, када душа изнутра, кроз молитву и трезвеност, и сећање на смрт, и жалост по Богу, и плач - одбаци ђавољи наговор, тада и тело задобија освећење и постаје непокретно за зло. То је оно о чему говори Господ, када каже да чаша није чиста ако се очисти само споља, а не и изнутра. Стога, ако се постараш да твоје унутарње делање буде по Богу, победићеш и страсти које долазе споља. Ако је корен свет, свете су и гране, и ако је свет квасац, и тесто ће бити свето. У вези с тим Павле каже: *По духу ходите и похоту телесну нећете чинити* (Гал. 5; 16).

12. Из тог разлога Христос није прекршио ни јудејско обрезање, него га је, напротив, испунио. И Он Сам каже: *Нисам дошао да укинем Закон него да испуним* (Мт. 5; 17). На који начин га је испунио? Закон је представљао печат, знак и символ обрезања злих помисли у срцу, за шта се Јудејци нису старали. Због тога су изазивали опомене Пророка као они који не обрезају срце, због тога су омрзнути од Онога Који гледа на срце, да би на крају били одбачени. *Јер човек гледа на лице, а Бог гледа на срце* (1. Цар. 16; 7). Ако је оно (срце) испуњено нечистим и лукавим помислима, онда такав човек заслужује да се Бог окрене од њега. Зато нас, опет, апостоли саветују да молитве савршавамо без гнева и сумње.

13. Поучавајући нас да треба да се старамо за оно духовно обрезање срца, Господ блаженима назива оне који имају чисто срце и који су сиромашни духом, објављујући да ће награда за такву чистоту бити виђење Бога, док сиромашнима духом обећава Царство Небеско. Сиромашнима назива оне који живе у недаћама и беди, али не једноставно све такве људе, већ само оне који су сиромашни духом, тј. оне који имају унутарње смирење, смирење срца и који имају добру вољу те се тако односе према свему спољашњем, проводећи живот у сиромаштву. Он забрањује не

само убиство (као што чини Закон), него чак и гнев, и заповеда нам да од срца праштамо онима који су нас увредили, не примајући ни дарове које смо Му принели, ако се прво не смиримо и не престанемо да се гневимо.

14. Тако је и када су у питању телесне страсти, јер Он и само љубопитљиво гледање, и жудњу која се услед тога појављује у срцу, осуђује као прељубу. Обухвативши све то још уопштеније, каже: *Ако је дакле светлост која је у теби - тј. ум и расуђивање - тама - тј. када је оно што управља обузето тамом - колика је тек тама!* - тј. шта је тек са телом и чулима који сами по себи не поседују разумну светлост од које се рађа истина и бестрашће (Мт. 6; 23). Ако светлост која је у теби буде чиста, ако је телесне помисли не буду помрачивале, душом ћеш постати у потпуности лучезаран, као када те светиљка обасја. Такво је духовно обрезање срца којим је Господ испунио телесно обрезање што је постојало по закону, и које је Јудејцима било дато као знамење оног духовног, а да би их привело к Њему. За оне који се не старају да задобију духовно обрезање, њихово телесно обрезање постало је, како каже апостол Павле - необрезање (тј. изједначило их је са незнабошцима), и они су се отуђили од Бога, тј. Онога Који гледа не на видљиво телесно оправдање, него на срце, тј. на невидљиво кретање помисли које су у нама.

15. Зато вас, браћо, молим да и ми покажемо старање и да очистимо наша срца од сваке нечистоће, како се не бисмо сјединили са онима који су осуђени. Ако је закон саопштен преко Мојсеја био чврст, и ако је за сваки преступ и непослушност следила заслужена казна, како ћемо је избећи ми, будући да се не трудимо око свога спасења, које су, пошто га је *испрва проповедао Господ, у нама утврдили они што су слушали од Њега, уз сведочење од Бога, кроз знамења и чудеса, и различитим моћним делима, и раздавањем Духа Светога* (Јевр. 2; 2-4). Ми, дакле, треба да се бојимо Онога Који испитује срца и скривене помисли (досл. утробе, бубреге), да умилостивимо Господа освете, да учинимо да у нама обитавају мир, светост, скрушена молитва, јер без њих нико не може видети Господа, треба ватрено да зажелимо, са најчвршћом вером, виђење Бога које је обећано онима што имају чисто срце, и да учинимо све да бисмо то задобили, јер то прати вечни живот, чиста, истинска лепота, невиђено благо, неизменљиве и непролазне насладе и слава и Царство.

16. Нека га сви ми задобијемо у Самоме Цару векова Христу, Коме Једином доликује свака слава, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем, и Прсветим и Благим и Живототворним Духом, у непролазне векове. Амин.

13. Беседа

Изговорена у пету недељу поста;

У њој се говори и о чињењу милосрђа

1. У морским дубинама постоје и места која пружају уточиште и храну големим зверима - китовима. Стога морепловци, отиснувши се у такве пределе, о своје лађе каче звонца, како би се китови разбежали када зачују њихов звук. И море нашег живота пружа уточиште и потхрањује многе, кудикамо опасније зверове - имам у виду рђаве страсти и њихове покровитеље, злобне демоне; а кроз то море, као својеврстан брод, плови Света Црква, и од ње се, као звоно, разлеже глас духовних учитеља, чије свештено учење нагоне духовне звери у бекство. Тако је као образ (слика, символ) свега овога, и Аронова одежа била искићена милосвучним звонцима обешеним о њу. Било је веома свечано слушати њихов звук док је овај свештенослужитељ био.

2. Ми пак, на чудесан начин претварајући слово у дух, "звонићемо" вам, сходно томе, у духовном смислу, особито у ово доба поста, када видљиве и невидљиве звери нарочито устају на нас. Видљиве су: стомакоугађање, пијанство и томе слично, док друге невидљиве вребају у заседи: сујета, гордост, преузношење и лицемерје. А ова "звоњава", с једне стране, такве зверове нагони на бекство, а с друге чува и штити оне што се држе поста.

3. Пост и неузддржање су, дакле, толико међу собом супротни, колико је живот далеко од смрти. А заповест о посту једнако је стара, као и живот и природа људска, и дата је од Бога Адаму ради очувања богодарованог му живота и благодати Божије. Неузддржање пак представља одлуку која доводи до смрти тела и душе, а дата је од ђавола на подмукао начин Адаму преко Еве са циљем да обоје отпадне од живота и постану туђи оној благодати која ис ходи од Бога. Бог, напосред, није створио смрт, нити се радује пропасти живих. Дакле, ко је такав човек да жуди за животом и жели да стекне благодат што је у Богу и што је Бог дарује? - Нека се та-кав клони смртоносног неузддржања и нека прибегне посту и уздржању који човека обожују, како би се у радости вазнео у рај.

4. Тако је Мојсеј, држећи на гори четрдесетодневни пост, узлетео на висину боговиђења и задобио таблице закона; за то време се јеврејски народ, налазећи се доле, у свом пијанству сурвао у бешчашће и излио кумира - божанство налик на египатског теоца Асписа. И да Мојсеј није стао пред Бога да заступи свој народ, претходно Га умилостививши беспопштеним истребљењем криваца за народно безаконје, Бог Израилу ово никако не би опростио. Стога се и ми, ако већ уживамо у милости Божијој, немојмо опијати вином нити отежавати од преједања, у чему је

разврат и бешчашће. И Илија је био боговидац, али тек пошто се претходно очистио постом. И Данило се удостојио боговиђења и виђења једнога од Архангела који му је подарио прозрење будућности, али је претходно читавих двадесет дана уздржавао од хране. А другог пророка је, насупрот њему, усмртио лав, зато што је окусио од јестива не обазирјући се на заповест Божију. Наравно, чули сте и за Исава, сина Исааковог, који је због стомакоугађања изгубио очев благослов, будући лишен и других предности које припадају најстаријем сину. Стога се заплашимо да и ми, пошто смо се предали стомакоугађању, не будемо лишени онога обећаног благослова и наследства Оца Небескога! Није вам непознато ни како су три младића, прилежна у посту, својом обућом и телима које није сажегао огањ надвладали ужарену вавилонску пећ, која је због њиховог погубљења седам пута потпаљивана.

5. И ми ћемо, будемо ли се држали истинскога поста, надвладати и угасити овдашњи огањ свога тела, као што ћемо неоштећени проћи и кроз ону будућу пећ, када ће, према речима апостола Павла, огањ испитати свачија дела. А шта бисмо ли тек били кадри казати о Господу над Пророцима, Који је, примивши наше тело и нас ради поставши човек, показавши нам начин како да побеђујемо ђавола, успео да га надвлада, премда је овај на Њега наводио мноштво искушења, и Који је за немог и глувог демона Својим ученицима изрекао овакве речи: *Овај се род изгони само молитвом и постом.*

6. А сада, браћо, дозволите да вам покажемо у чему се састоји богоугодни и истински пост: морате, наиме, знати да ми не хвалимо телесни пост сам по себи, него као средство које помаже другом, души кориснијем делању; јер, како и свети Павле говори, телесно делање (само по себи) доноси мало користи. Из овог разлога богоносни Оци, који говоре на основу духовног искуства, не одобравају вишедневно неузимање хране, већ сматрају да је боље узимати храну једном дневно, и то не до насићења, називајући такав пост прикладним и разумним. То казује и Свето Писмо, упозоравајући нас да се не прелашћујемо насићењем желуца и наслађивањем грла, него (само) да задовољавамо природну потребу за храном, док њена каквоћа и количина морају бити у сразмери са снагом и укупним стањем тела, како би и оно и његово здравље били сачувани колико је то могуће. Ако пак, због своје слабости, немоћан човек узима од датих му јестива, али не додајући ономе што је неопходно било шта сувишно и непотребно, и ако осећа потребу за пићем, но не жуди за опијањем, и има жељу за умереним узимањем (хране и пића), не тежећи, међутим, неумерености, неуздржљивости и злоупотреби - он се, због неопходности да узима већу количину или бољу каквоћу хране, неће лишити светиње поста.

7. Ово је, дакле, почетак истинског и богоугодног поста; његов крај и циљ ради којег је он узаконен и ради којег је тако почаствован код хришћана јесте очишћење душе. Каква је корист човеку ако се уздржава од телесне хране, а у исто време се предаје телесним помислима и страстима? И какав је добитак уздржавати се од вина, а у исто време бити мучен жељу и опијати се, премда не од вина, већ, како се казује у Светом Писму: "тешко пијанима што се од вина не опише", од тога

што је душа растрзана гневом и завишћу? Каква је корист уздржавати се од раскошних гозби, а немати у исто време душу скрушену, и, телом *изнемогавши од поста* (Пс. 108; 24), не смирити душу у посту, како је себе смиривао Давид? Какав је добитак ослободити се од магле испарења, усковитлане од преобилних јестива, али бригама и испразним мислима ум учинити неприкладним, тако да и молитве Богу буду бескорисне?

8. Због тога је ваљан онај пост који се држи у циљу гашења страсти, довођења душе у стање смирења, омрзнућа гордости, уништења гнева, одстраења злопамћења, очишћења ума и творења молитве.. Ако живиш у благостању, нека ти сувишак хране послужи за помоћ невољнима. Будеш ли се на овај начин придржавао поста, не само да ћеш постати заједничар Мука и Смрти Господње, већ ћеш са Њим и саваскрснути, сазацаривши се са Христом у бесконачне векове. Уподобивши се кроз овакав пост Његовој смрти, бићеш и заједничар Васкрсења и наследник живота у Њему. Онај који пости, и ако буде подвргнут искушењу, побеђује онога што га куша; а ако не носи искушења, чува мир душевни и телесни, изнурујући и покорављујући (духу) тело, по примеру Павловом, који се плашио да оно не постане сувишним (тј. погубним за душу). А ако се овога плашио сам Павле, колико би онда ми требало да страхујемо?! Дакле, онај што пости надвладава тело и чини душу опитном; онај пак што тело своје, које ће ускоро иструнути, гоји, што се не храни толико да би живео него живи да би јео, попут животиња које људи узгајају да би их доцније одвели на заклање, онај што неопходном додаје сувишак како би плот своју угојио или је навео на скверне страсти, или уопште (тако поступа) ради телесног сластољубља, не чини ништа друго него готови обилнију храну црвима. Стога Пророк Давид лепо казује: *Каква је корист у крви мојој, када сићем у пропаст* (Пс. 29; 10).

9. Следствено томе, постећи и хранећи се са уздржањем, немој сувишак остављати за сутра, већ, као што је Господ, осиромашивши, нас обогатио, тако и ти, добровољно гладујући, нахрани онога што глад трпи из нужде, и нека пост твој буде налик на голубицу што носи маслинову гранчицу и јавља ти радосну вест о ослобођењу од Потопа. *Ако избациш између себе јарам и престанеш пружати прст и творити зло*, говори велики Исаија, *и ако отвориш душу своју гладноме, и наситиш душу невољну; тада ће засјати у мраку видјело твоје и тама ће твоја бити као подне* (Ис. 58,9-10). Уколико не желиш да пружиш од својега, онда се макар уздржи од туђега и не задржавај код себе оно што ти не припада; чувај се да се не богатиш нечасно отетом имовином сиромаша, да не би какогод по правди зачуо глас истога Пророка који говори: *Такав ли је пост који изабрах... да (човек) савија главу своју као сита... то ли ћеш звати пост и дан угодан Господу!* (ст. 5), *... да развежеш свеже безбожности, да раздријешиш ремење од бремена... и да изломите сваки јарам* (ст. 6). *Тада ће синутти видјело твоје као зора, и здравље ће твоје брзо процвати, и пред тобом ће ићи правда твоја, слава Господња биће ти задња стража* (Ис. 58; 5, 6, 8).

10. Не пружаш ли убоготе од својега, и то - од сувишка, макар се немој богатити на његов рачун, премда Владар над свима, Христос, одгонећи у огањ оне што су Му с

леве стране и проклињући их, изриче осуду не зато што су такви били крадљивци, већ зато што нису уделили убогима. Крадљивци и лопови неће васкрснути да положе рачуне о делима својим и да изађу на суд, већ их одмах чека казна и осуда, пошто се и овде, очигледно, они својом душом нису приближавали Богу. *Једу народ Мој као што једу хлеб, а Господа не призивају*, казује се у Псалмима (Пс. 13; 5). Богаташ којем је добро родила њива и онај што се облачи у пурпур и свилу праведно ће бити осуђени - не као крадљивци нечије имовине, већ као немилостиви, пошто од онога што су стекли нису делили убогима.

11. Она блага, којима је извор заједничка ризница Божијих добара, припадају свима. Није ли зато крадљивац и онај ко себи присваја заједничку имовину, премда није наочиглед свију пљачкао туђе? Зато ће један, као зли слуга (који је злоупотребио заједничку имовину), бити страшно расечен (Мт. 24, 51), док ће други (тј. пљачкаш туђе имовине) упасти у још теже и ужасније стање, и ни први ни други никада неће моћи да избегну овакав удео, изузев уколико не буду (сада, у овоме веку) показали милосрђе према сиромасима: први - тако што ће на најбољи начин почети да управља имовином повереном му од Бога, а други - што ће на најбољи начин раздати оно што је неправедно стекао.

12. Велики Павле у Посланици Солуњанима, прецима свију нас,^[1] казује о братољубљу овако: *А о братољубљу не треба да вам се пише, јер сте сами од Бога научени да се љубите међу собом* (1. Сол. 4; 9).

13. Пошто је Господ некима казивао: *Да сте дјеца Авраамова, чинили бисте дјела Авраамова* (Јн. 8; 39), и ми смо дужни да се устрашимо ових^[2] речи, које нисмо у то доба зачули, већ их - не дао Бог! - можемо зачути у онај страшни дан када се, управо према нашим поступцима, буде одређивало наше сродство: када сви што заволеше сиромаштво у Христу или макар узљубише сиромаше, када сви што презреше славу људску и пригрлише уздржање, када сви који не само што слушаху Еванђелску благу вест већ је и испуњаваху на делу, када сви такви, дакле, сагласно молитви заједничког по благодати Оца, природно постану једно; јер Он казује: *Да буду једно као што смо ми једно* (Јн. 17,22); када, дакле, правосудни мач Духа наочиглед свију растави човека од оца његовог, и кћер од матере њезине, и разлучи оне који нису били сродници међу собом по начину како су проживели свој земни век; јер ако и овде тако бива, како ли је тек тамо, где Онај Који све зна обзнањује свакоме који му не одговара врлинама својим: *Не познајем вас*. Очигледно је, наиме, да такви не носе у себи лик Оца Небескога: нису били милостиви, какав је Отац свију; заједничка добра нису чинили доступним и за убоге, како је Он свакога чинио причасником добара које је даривао свету; нису били добронамерни према ближњима; нису добротворствима приближили себи оне што су им били далеко. Пошто немају овакво сродство са Њим, Свеблаги Господ такве не познаје и не уводи их у Свој дом. Ако пак Он тако поступа, онда ће и они што су овде живели по Његовом примеру, а којима је тамо уготовљено сазацарење са Њим, вероватно исто то рећи ближњима, сродницима својим по крви, који им, међутим, нису били блиски и сродни по врлини.

14. Рекне ли когод: "Ја сам твоје дете", или: "Био сам ти отац", или "Брат ти бејаш" - авај, ваистину ће зачути речи: *Човјек неће никако брата ослободити* (49,7); неки ће ушима својим чути: "Нико није отац, осим Јединога Бога", други пак: "Да си био моје чедо, на мене би се угледао; а сада си син онога оца чију си вољу творио; иди к њему, да би са њим пребивао вавек, јер ја те не познајем: све оно што је Божије јесте и моје, но ти ниси Божији; па и самом појму "мога" и "твога" овде нема места, и ради оваквога будућег живота ми омрзнусмо имовину (на земљи), поставши зато наследници овога Царства." Тамо где је на лицу утиснут печат те хладне речи ("моје"), нема савеза љубави и Христос је прогнан, уче Свети Оци; онима којима је овладала оваква страст (стицања имовине) постају својствени самољубље, среброљубље, мржња према брату и сваки облик зла, који их и сада (у овом, привременом животу) срамоти.

15. Стога вас молим , браћо, да се устрашимо свега овога, јер је то заиста - ужасно! Управљајмо својом имовином онако како је угодно Богу; опростимо, да би и нама било опроштено; учинимо милосрђе, да би и нама на многе начине била учињена милост; јер Онај што нас ради осиромаша, примајући милостињу као да је Њему Самоме пружена, умножава награду са Своје преизобилне штедрости. Нека зато човек буде сиромашан угледајући се на Њега да би живео заједно са Њим, а нека заједничарима свога иметка начини сиромаше, на Њега се угледајући, ради чега ће се и сам спасти. Саградимо милосрдно срце; пружимо доказ да имамо љубав према брату и да смо привољени Оцу Владару свију. Повољнији час за овакво прегнуће од ових дана поста нико неће наћи. Онај ко посту дометне и милостињу спраће са себе сваки грех, те ће се са смелошћу поклонити Спасоносним Мукама, сазрадовати у Васкрсењу Христовом и задобити вечно Искупљење.

16. Нека се сви ми удостојимо да га примимо у Самоме Христу Богу нашем, Коме приличи свака слава, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и Пресветим и Благим и Живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Светитељ се обраћа својој солунској пастви, називајући древне Солуњане којима је апостол Павле упутио своје две посланице "Прецима свију нас".
2. Односно, вероватно напред поменуте речи Светог апостола, упућене древним Солуњанима.

14. Беседа

Изговорена на Благовести

Пречисте Владичице наше Богородице и Приснодјеве Марије

1. Набрајајући различита дела стварања и созерцавајући Премудрост Божију у њима, Псалмопојац Пророк је, будући свецело обузет усхићењем, усред писања ускликнуо: *Како су велика дела твоја, Господе! Све си премудро створио!* Како ћу пак ја, покушавајући да по својим моћима а у циљу прослављења обзнаним јављање у телу Речи Која све сатвори, учинити да моја беседа буде саобразна предмету? Уколико је све испуњено чудом, и уколико је привођење из небића у биће дело божанствено и преславно, колико ли је тек чудесније и божанственије, и колико достојније да буде опевано оно што, будући међу творевином, постаде Бог, и не просто Бог, већ управо оно што истински представља Бога, и то у моменту када наша природа није ни могла, нити пожелела да очува оно достојанство у којем је била саздана, те је стога с правом изагнана у најнижи елемент земље? Чињеница да је наша природа постала једно са Богом, и да нам је тиме подарен повратак у оно боље стање, толико је величанствена и божанствена, неизрецива и недокучива, да је остајала у истинској несазнајности, као од века скривена Тајна, и за свете ангеле, и за људе, па чак и за саме Пророке, премда су они задобијали прозрења благодарећи дејству Духа. Али шта говорим: докле се није збила? - И када се збила, она ипак остаје тајна: не у смислу да ли се збила или није, већ у другом смислу - на који се начин збила; ми, дакле, верујемо, али не знамо; клањамо се, али не истражујемо; и клањамо се, и верујемо једино посредством Духа. *Шта је у Богу нико не зна осим Духа Божијега* (1. Кор. 2; 11), и управо Његовим посредством ми се клањамо и у Њему молимо, - казује апостол.

2. Да је ова тајна несазнајна (досл. непојмљива) не само људима, већ и ангелима и самим архангелима, јасно показује и данашњи празник. Архангел је заиста благовестио Дјеву да ће зачети, али када је Она пожелела да сазна на који ће се начин ово збити, казавши му: *Како ће ми то бити кад ја не знам за мужа*, Архангел, не будући никако у стању да објасни овај начин зачећа, и сам прибегава Богу: *Дух Свети доћи ће на Тебе, и сила Свевишњега осениће те*. Исто би се догодило и да је неко запитао Мојсеја: на који је начин од земље постао човек? Како су из праха саздане кости, и жиле и крв? Како су се у неосетљивом појавила осетила? И како је из Адамовог ребра опет настао човек? Како се та његова кост исправила и поделила и наместила и спојила? На који су начин из те кости настали унутрашњи органи, различити сокови (телесне течности) и све остало? Дакле, уколико би когод оваква питања поставио Мојсеју, он не би казао ништа више осим да је ово учинио Бог, Који је узео прах земаљски и сатворио Адама, а затим узео једно од његових ребара и сатворио Еву; према томе, он одговара Ко је био

Саздатељ, али не одговара на који начин се ово догодило. Исто важи и за Гаврила: он казује да ће Дух Свети и сила Свевишњег учинити бесемено Рођење, али не говори на који начин. Ако је потом и поменуо Јелисавету, казавши да је она зачала у старости и будући неплодна, тиме он ипак није изрекао ништа више од чињенице да је у Бога све могуће што каже; шта би он онда могао открити у вези са дејством чијом је силом Дјева требало да зачне и роди?

3. Све што је Архангел казао Дјеви садржало је у себи нешто више, али је истовремено чинило тајну још дубљом, јер он казује: *Дух Свети доћи ће на Тебе, и сила Свевишњег осениће Те*". А у ком циљу? - Зато што Онај који долази на свет није Пророк, нити је просто човек, као Адам што је, већ ће се назвати Сином Свевишњег и Спасом и Избавитељем рода људскога и Царем Вечним. Као што камење, одваљено са врха планине, стрпоштавајући се све до њеног подножја, постаје плен бројних стрмени (или "провалија"), тако су и нас, који смо отпали од заповести дате у рају и блаженог живота у њему и стрпоштали се до самога ада, сустигле многе невоље. Последица проклетства изреченог Праоцу, наиме, није само то што је земља произвела чкаљ и трње, у којима не пребива душа, него и то што смо (ми људи) познали далеко горе, многолико трње злих страсти и мрски чкаљ греха. Роду људскоме није, међутим, пао у део само овај јад, који је постао својина наше Прамајке, осуђене да у мукама рађа као последица изреченог проклетства, већ, може се рећи, и читав наш живот постао је сушти јад и мука.

4. Међутим, откако је човекољубиви Бог, Саздатељ наш, по милосрђу Своме приклонио небеса и сишао (к нама), Он је обновио нашу природу, претходно је примивши од Свете Дјеве, и повратио је или, још више од тога, узвео је на божанску и небеску висину. Желећи да оствари, или боље рећи - да у садашње време испуни Своју превечну замисао, Он шаље Архангела Гаврила, како говори еванђелист Лука, у *Назарет, девојци зарученој за мужа, по имену Јосифа, из дома Давидова; и девојци бјеше име Марија*.

5. Дакле, Бог шаље Архангела Дјеви Коју, уз очување Њене девствености, чини Матером Својом искључиво силом благовештења; јер, да је зачала од семена, Онај Који се родио не би постао нови човек, нити би био безгрешан, нити Спаситељ грешнима. Наиме, покретање тела на рађање деце, стихијски се мешајући у замисао што ју је Бог установио о нама, на тај начин овладава нашим способностима, показујући да оне нису сасвим слободне од греха. Због овога и Давид казује: *У безакоњима се зачех, и у гресима роди ме мати моја* (Пс. 50,7). Следствено овоме, да је зачеће Божије било од семена, Он не би био нови човек и Зачетник новог живота који никако не стари. Да је Он имао удела са људима старог кова, да је био наследник још оног прародитељског греха, Он не би могао да у Себи носи пуноћу чистог божанства, и да Своје тело начини непресушним врелом освећења, исто као што не би могао да оскврњење Прародитеља спере обиљем снаге, нити да доцније успостави Своју владавину ради освећења свега постојећег. Стога није ни ангео, нити човек, већ Сам Господ, оваплотивши се у утроби Дјеве и оставши неизменљивим Богом, дошао и спасао нас.

6. Било је потребно (Богу) да и Дјева буде сведок Његовог бесеменог зачећа и помоћница у ономе што се догађало у домостроју (нашега спасења). О чему је реч? О одласку у Витлејем, где су и ангели небески објављивали и славили Рођење Његово. О уласку у храм, где су Симеон и Ана сведочили за Њега, још младенца, да је Господ живота и смрти; о бекству од Ирода у Египат, сагласно свештеним пророштвима; и о другоме, што нема потребе да сада набрајамо. Ради овога је био узет Заручник Јосиф, и ангел је послат Дјеви, обрученој за мужа по имену Јосиф. Израз *из дома и рода Давидова* односи се на њих обоје: на име, и Дјева и Јосиф воде порекло од Давида.

7. *И дјевојци бјеше име Марија*, казује се у Еванђељу; ова реч у преводу значи "Госпођа", што представља и врлину Дјеве, и потврду девствености, и особеност Њеног начина живота, и марљивост у свему, а што би се једном речју дало исказати као свенепорочност. Носећи господствено (односно са истинском величином) то тако значајно име Дјеве, Марија је у потпуности поседовала чистоту, будући Дјева и телом и душом и душевним силама својим, и богатећи се свим телесним осећањима која немају на себи ничега ни најмање саблажњивог; и све је ово тако у потпуности потврђено, и, онако како то Госпођи приличи, за сва времена ни у чему ненарушено - да је Она попут затворених двери ризнице и књиге запечаћене што свештене списе чува скривене од људских погледа. Стога је за Њу и били писано: *Ово је Књига запечаћена и Биће ово двери затворене, и нико кроз њих неће проћи.*

8. Постоји још један разлог због кога Пресвета Богородица представља Госпођу по врлини и части, а то је чињеница да Она, Која у девствености заче и на божански начин роди по природи Владику свега света, над свим влада. Осим тога, Она је Госпођа не само зато што је слободна од ропства и што има удела у божанском господству, већ и зато што представља извор и корен ослобођења рода људскога, особито силом Свога неизрецивог и радосног Порођаја; јер жена која је обручена мужу пре је потчињена господару неголи госпођа, нарочито због тога што рађа у великим боловима и мукама, према проклетству изреченом још Еви: *С мукама ћеш децу рађати, и воља ће твоја стајати под влашћу мужа твојега, и он ће ти бити господар.* Ослобађајући људски род од овога проклетства, Дјева-Мати је уместо оваквога (удела) примила преко Ангела поздрав и благослов јер Еванђеље казује да, *ушавши к Њој ангео, рече: Радуј се, благодатна! Господ је с Тобом, благословена си Ти међу женама!* Говорећи речи *Господ је с Тобом*, он Јој не објављује оно што ће тек доћи, већ оно што је - будући (за Њу) невидљиво - сам видео као нешто што се већ савршава. И поимајући Њу, украшену сваком благодаћу Духа Светога, као стециште божанских и људских дарова, он Њу уистину проглашава *Благодатном*. Видевши да је готово већ зачала Онога у Коме је Ризница свега, и прозревши да Њена трудноћа неће бити праћена тегобама, као што ће и рођење (младенца) протећи без бола, он Је зове да се радује, оглашавајући Њу као уистину једину Благословену и Славну међу женама, јер није било друге жене, макар и прослављене, која би преизобилем славе била толико славна да би се могла поредити са Богородицом Дјевом.

9. Видевши га и уплашивши се да то не буде којим случајем какав ангео што долази да преласти, уводећи у заблуду неразумне, слично ономе који негда обману Еву, Дјева прихвата поздрав, али не без намере да га не испита, још увек не разумевајући у потпуности чему је толика Њена близина Богу коју јој је овај благовестио, и смути се, као што је написано, од речи његових, које прими, да тако кажемо, тешка срца, намерна да се чврсто држи девствености. *И мишљаше: какав би ово био поздрав?* Стога и Архангел, љубљени Божији, истога трена одгони страх Благодатне Дјеве, казујући Јој: *Не бој се, Марија! Јер си нашла благодат у Бош!* А каква је то благодат? - (Благодат) могућа једино Ономе Који је у стању да учини немогуће, и само за Тебе сачувана пре свих векова. *Ево зачећеш!* Зачувши вест о зачећу, говори Архангел, нипошто не помишљај да је девственост Твоја укинута, и стога не брини и не смућуј се; јер, како указује благовесник, када се речи "ево зачећеш" казују Дјеви, то значи да ће зачеће протицати упоредо са девственошћу.

10. Дакле, *ево зачећеш*, говори, и *родићеш сина*; јер, располажући оним чиме Ти располажеш и чувајући девственост ненарушивом, зачећеш и родити Сина Свевишњега. Исаија је, прозревши ово много година унапред, предсказао: *Ево, Дјева ће зачети, и родиће Сина, и: Приступих Пророчици.* А како је Пророк приступио Пророчици? - Исто онако како Јој сада Архангел приступа; јер оно што сада он види, и Пророк је унапред видео и предсказао. Што се пак тиче израза "Пророчица", он се односи на Дјеву, пошто је Она имала дар пророковања, у шта се свако може уверити на основу песме коју је узнела Богу, а чије су речи наведене у Еванђељу (Лк. 1, 46-55).

11. Дакле, приступи, како се казује, Исаија Пророчици - разуме се, у пророчком духу - и (Она) заче у утроби Својој, избегавши болне трудове још пре но што су наступили, и роди Сина. Архангел Јој сада, међутим, казује: *Родићеш сина и наденућеш му име Исус* (што у преводу значи "Спаситељ") и *Он ће бити велики*. А Исаија би, опет, рекао овако: *"Дивни Саветник, Бог силни, Отац вјечни, Кнез мирни*. Са овим је сагласан и Архангел, који говори: *Он ће бити велики, и зваће се Син Свевишњега*. Зашто, пак, Архангел не каже: "Он је велики и Син је Свевишњега", већ "биће" и "назваће се?" "Зато што говори само о људској природи Христовој, обзнањујући истовремено да ће Га сви познати и прогласити за Таквог; као што је и Павле доцније имао да каже: *Бог се јави у тијелу, оправда се у Духу, показа се ангелима, проповеди се незнабошцима, верова се у свету*" (1. Тим. 3,16). Ангео тада додаје: *И даће Му Господ Бог престо Давида оца Његова; и цароваће над домом Јаковљевим вавек, и царству Његову неће бити краја*; а Онај Чије је царство што постоји у векове, царство којему нема краја, јесте Бог. Њему је отац и Давид, што значи да је Он такође и Човек. На тај начин, Онај Који има да се роди јесте Бог и истовремено Човек, Син Човечији и Син Божији, Који, као Човек прима од Бога и Оца царство беспрејемствено, као што је то видео и унапред објавио Данило, говорећи: *Гледах докле се поставише пријестоли, и Старац сједе... и гле, као Син Човјечији иђаше с облацима небеским, и дође до Старца и стаде пред Њим: и даде Му се власт и слава и царство; власт је Његова власт вјечна, која неће проћи и царство се Његово неће расути* (Дан. 7, 9; 13-14).

12. Сешће на престо Давидов и цароваће над домом Јаковљевим: јер Јаков је уистину патријарх свију благочестивих, док је Давид, први међу свима царевима, благочестиво и богоугодно царовао изражавајући Христа, Који ће патријарашку и царску службу спојити у једно небесно начело. А Благодатна Дјева, зачувши ове необичне и божанствене речи што Јој их упутује Архангел: *Господ је с Тобом* и: *Ево зачећеш и родићеш Сина* Који ће царовати у векове, Сина Свевишњег, изусти: *Како ће ми то бити, кад ја не знам за мужа?* Иако Ми доносиш Благу вест која је сва од Духа и која стоји изнад сваке телесне страсти, ипак Ми јављаш о зачећу, трудноћи и порођају, што све проистиче из зачећа; али како ће Ми то бити, када не знам за мужа?

13. Дјева ове речи никако не изговара због неверовања речима Архангеловим, већ из жеље да сазна, уколико је то могуће, како ће се то догодити. Због тога јој и Архангел јавља: *Дух Свети доћи ће на Тебе, и сила Свевишњег осениће Те; зато и оно што ће се родити биће свето, и назваће се Син Божији*, јер Ти си ваистину света и благодатна, Дјево, казује Ангео; Дух Свети, са Своје стране, доћи ће на Тебе, и дометањем вишњег освећења, устројиће и припремити у Теби дејство Божије; сила Свевишњег осениће Те, оснажујући Те и уједно сама саздајући људску природу у Теби осећењем и дотицањем, тако да Оно што се роди буде свето, Син Божији, сила Свевишњег која узима облик човека; ето, и Јелисавета, рођака Твоја, која читавог живота беше неплодна, сада, у старости, по вољи Божијој, на чудесан начин носи плод у утроби својој, јер је у Бога све могуће што рече.

14. А како је, као одговор на све ово, поступила благодатна Дјева и Њен божанствени и неупоредиви дух? - Са Своје стране, Она прибегава к Богу и Њему се пружа у молитви, казујући Архангелу: ако ће Дух Свети, по речима твојим, доћи на мене, још већма очишћујући и снажећи Моју природу како бих могла примити у Себе Спасоносни Плод; ако ће Ме сила Свевишњег осенити, обликујући у Мени као човека Бога Који јесте, и устројавајући бесемено рођење; ако је Оно што ће се родити Свето и Син Божији, и Бог и Цар вечни, јер је у Бога све могуће што рече, онда *Ево слушкиње Господње; нека Ми буде по речи твојој*. И отиде Ангео од Ње, оставивши у утроби Њеној Творца свега Који се спојио са телом, подаривши спасење свету, Кома је Она послужила оваквим спајањем (са телом). Исаија је такође, преко онога што је видео и што је био блажено удостојен да испита, јасно овообразио: он је, наиме, угледао да није непосредно (голим рукама) Серафим узео живи угљен са небесног, мисленог жртвеника, већ клештима, којима се дотакао усана његових, дарујући му очишћење. Исто што (је садржано) у овом значајном виђењу клешта присутно је и у виђењу Мојсејевом - имамо у виду купину огњем опаљивану, али несагориву.

15. Ко сада не схвата да Ова Дјева-Мати представља и Купину и Клешта јер је зачећем неопаливо, уз служење Архангела, примила у Себе Божански Огањ, који је кроз Њу спојио Одстранитеља греха света са родом људским, очистивши нас у потпуности преко овог неизрецивог састава? Следствено томе, Дјева-Мати представља једину границу између тварне и нестворене (Божанске) природе; и сви

који знају Бога познају и Њу као Сместилиште Несместивог; и сви који хвале Бога опевају и Њу после Бога. Она је Узрок и оних (благослова и дарова роду људскоме) што пре Ње беху, и Посредница садашњих, и Заступница вечних. Она је Основ Пророка, Почетак Апостола, Тврђава Мученика, Темељ Учитеља. Она је Слава земних и Радост небесних, Украс свега саздања. Она је на небесима нама уготовљени Почетак и Извор и Корен наде.

16. Нека се сви ми удостојимо да ту наду задобијемо Њеним молитвама за нас, у славу Рођенога предвечно од Оца и у последња времена Оваплоћенога од Ње Исуса Христа Господа нашег, Коме приличи свака слава, част и поклоњење, сада и увек и у векове векова. Амин.

15. Беседа

Изговорена на Цветну Недељу

1. У време погодно услиших те, и у дан спасења помогах ти (Иса. 49; 8), рекао је Бог преко Исаије. Зато ће бити добро да се данас вашој љубави упуте апостолске речи: *Ево сад је најпогодније време, ево сад је дан спасења: одбацимо дакле дела таме и обуцимо се у оружије светлости. Да ходимо поштено као по дану* (2. Кор. 6; 2, Рим. 13; 12) - јер нам се приближава сећање на спасоносна Страдања Христова, приближава се нова, велика и духовна Пасха, награда за бестрашће (тј. палмина грана), почетак будућег века. То је најавио Лазар, када је изашао од оних што су скривени у аду; на једну заповест и реч Бога Који има власт над животом и над смрћу, онај што је четири дана био у гробу, устао је из мртвих. И по наиласку Божанственог Духа, деца и незлобиви народ поздрављају Онога Који избавља од смрти, изводи душе из ада, дарује вечни живот души и телу.

2. Ако неко жели живот и хоће да види добре дане, *нека уздржи језик свој од зла, и уста своја да не говоре лаж; уклони се од зла и чини добро* (Пс. 33; 13-14). Зло представљају стомакоугађање, пијанство и распуштеност. Зло - то је среброљубље, прождрљивост и неправедност; зло, то је сујета, дрскост и гордост. Нека се свако клони таквих зала и нека чини добро. А шта је добро? То је - уздржање, пост, целомудреност, праведност, милосрђе и великодушност, љубав и смирење, јер само ако тога има, ми можемо достојно саучествовати Јагњету Божијем Које је заклано ради нас и тако примити залог бесмртности, који треба да сачувамо са тврдом надом на обећано нам наслеђе на небу. Можда ћеш рећи да се добро тешко постиже, и да је врлине теже упражњавати него зла дела. Ја не гледам тако, јер пијанац сам по себи доноси веће непријатности него онај ко се уздржава; и распусник више но целомудрени; и онај ко је гладан богатства, од онога који је задовољан оним што има; и онај који жели да стекне славу, од онога који време проводи као непознат. Међутим, како нам услед наше љубави према насладама врлине изгледају теже од злих дела, треба да се уздржавамо: *Царство Небеско с напором се осваја, и подвижници га задобијају* (Мт. 11,12).

3. Да бисмо из своје душе одстранили мрске похоте и уместо њих завели поредак врлина, свима нама - и угледнима и простима, и кнежевима и потчињенима, и богатима и сиротима - неопходни су разборитост и трезвеност. И земљорадник и кожар, и зидар, и кројач, и ткач, и уопште, сви они који својим трудом и својим рукама добијају за живот, заиста су блажени, само ако одбаце од своје душе похоте богатства, славе и наслађивања јер су они - сиромашни духом, којима припада Царство Небеско, и зато је Господ за њих и рекао: Блажени сиромашни духом. Сиромашни духом, то су они који сиромаштво подносе скромно, без самоуверености и не тражећи насладе за душу или разум, који га подносе или

добровољно, или пак без своје воље, али у добром расположењу духа. Они који су богати и наслађују се, и који се задовољавају пролазном славом, и сви они који у своју душу примају сличне жеље, налазе се поред још страшнијих страсти и упадају у веће, многобројније и гнусније ђаволске заседе. Страст за богаћењем не напушта онога који се обогатио, него још више нараста, и тражи више него пре. Такви су - и похотљивац, и прождрљивац, и развратник, и неуздржљиви и њихови пороци, уместо да буду одбачени, постају све гори и гори. Они који имају власт и славу уз то још имају и моћ да творе и веће неправде и безакоња.

4. Зато је ономе ко има власт тешко да се спасе, и богатом је тешко да уђе у Царство Небеско. *Како ви можете веровати, када примате славу један од другог, а славу која је од јединога Бога не тражите?* - говори Господ (Јн. 5,44). Нека се, међутим, не узнемирава онај које богат или угледан, јер и он може, ако хоће, да тражи славу од Бога, да се уздржава и да прекине са творењем гнусоба. И он може да саврши велика и добра дела и да искорени велика злочинства, и то не само из себе, него и из многих других, ако они сами не желе то да ураде. Такав може да поступа праведно и целомудрено, он на многе начине може да обузда и онога ко хоће да живи развратно и неправедно; може не само себе да учини покорним Еванђељу Христовом и његовим речима, него и оне који су дрски да покори Цркви Христовој и онима који њоме управљају у Христу, чинећи то не само силом и влашћу, коју је примио од Бога, него и својим сопственим примером у сваком добром делу - примером за оне који су мањи од њега, јер потчињени подражава господара.

5. Свима су потребни старање, труд и пажња, али не свима у истој мери јер је ово потребније онима који су одевени у славу, богатство и власт, и који су учени и поседују мудрост, ако желе да се спасу. То се види из Еванђеља Христовог које је прочитано јуче и данас. Када је чудо над Лазарем савршено, и када је Христос потпуно јасно пројавио да је Он Бог, народ је то прихватио и поверовао, док су неки кнезови, тј. књижевници и фарисеји, били толико далеко од вере да су неразумно смишљали зло против Њега и, по своје безумљу, желели да смрти предају Онога Који је, и кроз то што је рекао и кроз то што је учинио, представио себе као Господара живота и смрти. Зар не би свако рекао, како су они лако могли да схвате да је Он раван Оцу, онда када је Христос подигао очи ка небу и рекао: *Оче, благодарим Ти што си Ме услышио.* Јер Он је Сам тада појаснио: *А ја знадох да ме свагда слушаш; него рекох народа ради који овде стоји, верују да си ме Ти послао* (Јн. 11; 41-42), тј. зато да би они знали да је Он једно са Богом и да долази од Оца и да се Њему ни у чему не супротставља, него да по вољи Очевој твори чудеса. Подигао је пред свима очи Своје ка Оцу, и обратио му се тим речима, како би они схватили да је Он, Који говори на земљи, раван Највишем Оцу, Који је на небесима. Саветовање је претходило како почетку стварања које је требало да приведе човека у биће, тако и сада - приликом пресаздавања човека у лику Лазара. Тада је, намеравајући да створи човека, Отац рекао Сину: *Да начинимо човека,* и Син је послушао, па је тако човек дошао у живот. Овде пак, сада, када је Син говорио, Отац га је послушао, и тако је Лазар оживео.

6. Видите ли овде исту част и једнако поштовање? Ове речи, иако због народа изговорене у облику молитве, нису биле речи молитве, него власти и господарења: *Лазаре, изиђи напоље!* - и одмах је Лазар, четири дана мртав, стао пред Њега жив; зар нису дакле једно били заповест Живог и молитва Живототворног? Он је викнуо громким гласом, и то је било ради присутних, јер могао је не само тихо, него и само вољом да га васкрсне, и то издалека, док је још камен лежао на гробу. Он је пак пришао гробу и рекао присутнима да склоне камен, те су ови осетили задах распадања и тада је громким гласом позвао Лазара, позвао га к Себи, и баш тада га је васкрсао. И све то - зато да би они видели сопственим очима - јер су били крај гроба, да би сопственим носом осетили смрад мртваца који је четири дана био у гробу, и да би осетили сопственим додиром - пошто су својим рукама дотакли камен када су га уклањали са гроба, затим плаштаницу и убрус на глави када су их одвијали, као и да би лично чули глас Господњи - који је допирао до ушију свих присутних: кроз све то, дакле, они су спознали и поверовали да је Он - Онај Који *зове непостојеће као постојеће* (Рим. 4; 17), Који све носи речју силе Своје и Који је у почетку једном Својом речју све привео из небића у биће.

7. Тако је, после свега што се догодило, незлобиви народ поверовао у Њега, и то не само да је ћутећи имао веру, него је почео на делу и на речи да проповеда Његово Божанство. После васкрсења четвородневног Лазара, Господ је, нашавши магарца кога су ученици претходно припремили, како каже еванђелиста Матеј (21; 1), сео на њега и ушао у Јерусалим, сагласно пророштву Захаријиним, који је рекао: *Не бој се кћери Сионска, ево Цар твој иде к теби, праведан је и спасава, кротак је и јаше на магарици, и магарету, младунчету товарне животиње* (Зах. 9; 9). Пророк је овим речима објавио да тај Цар о коме је пророковано представља јединог истинског Цара Сиона. Цар твој, каже он, није страшан, нити љут, нити чини зло, нити води за собом штитоносце и маченосце, или мноштво пешадије и коњаника, нити је грамзив, нити му је потребно да га послужују и да наређује, нити му требају ропство и служење који су нечасни и погубни, него је знак Његов - смирење, сиромаштво и скромност, јер Он долази седећи на магарету, без пратње великог мноштва људи. Стога је Он - Једини праведни Цар, Који спасава у праведности; и Он је кротак, јер има нарочиту кротост, како Сам каже за Себе: *Научите се од Мене, јер Ја сам кротак и смирен срцем* (Мт. 11; 29).

8. Када је, дакле, васкрсао Лазара из мртвих, Цар је, седећи на магарцу, тако ушао у Јерусалим. Сви људи - деца, одрасли, старци, простирући своју одећу по путу и са палминим гранчицама у рукама које су символ победе, журно су Му пошли у сусрет, као Живототворцу и Ономе Који је победио смрт. Пали су ничице пред Њега а онда пошли за Њим, не само на улазу у град, већ и у самом светом месту, певајући у глас: *Осана сину Давидову, осана на висини*. Похвална песма "Осана" узноси се Богу, јер у преводу она значи: "Спаси Господе". Додајући "на висинама", показали су да се Он песмом прославља не само на земљи и не само од стране људи, већ и од стране ангела на небесима.

9. Певајући Му тако, они Га признају за Бога, супротстављајући се тиме опаком и богоборном плану књижевника и фарисеја који су намерили да Га убију. Они су о

Њему безумно говорили: *Шта да радимо? Овај човек чини многа знамења. Ако га оставимо тако, сви ће поверовати у Њега, па ће доћи Римљани и узети нам и земљу и народ* (Јн. 11; 47-48). А шта каже народ? - *Благословен Који долази у име Господње*, показујући тако да је Он - Онај Који је од Бога и Оца и Који је дошао у име Очево, како је и Сам Господ говорио о Себи: *Ја сам дошао у име Оца Мојега; изиђох од Оца и дошао сам на свет* (Јн. 5; 43; 16,28). Под речима: "Благословено Царство Оца нашег Давида које долази", подразумева се такво царство, у које ће по пророштву поверовати и многобошци, а нарочито - Римљани. Тај Цар није само нада Израилја, него и ишчекивање многобожаца, и Он, према пророштву Јаковљевом, *веже за чокот мтаре Своје, и за племениту лозу младе у мтарице Своје* (1. Мојс. 49; 11). Гранчице винове лозе јесу ученици Господњи, којима је Он рекао: *Ја сам чокот, ви сте лозе* (Јн. 15; 5). Кроз те лозе, Господ је Себи присајединио *младунче магарице Своје*, тј. Нови Израил од незнабожаца, оне који су по благодати постали Авраамови синови. Ако то Царство преставља наду и за незнабошце - као да су рекли (они који су дочекали Христа) - зашто бисмо се онда ми који верујемо у Њега плашили Римљана?

10. Будући, дакле, као деца, не умом него по незлобивости, надахнути Духом Светим, они су Господу принели савршену и најпотпунију химну, сведочећи да је Он, као Бог, оживео четвородневног мртваца Лазара. Видевши таква чудеса и ту децу која певају "Осана сину Давидову", књижевници и фарисеји су узнегодовали и рекли Господу: *Чујеш ли шта ови говоре?* (Мт. 21; 16). Како лако би им Господ могао рећи: "Је ли могуће да још не видите, не чујете, не разумете?", јер Он, Који је на достојан начин био опеван, обраћајући се онима који су га порицали, могао је рећи: "Да, на невидљив начин Ја чујем оне који расуђују о Мени, а такође и оне који Ми певају, но и када би они заћутали, камење би проговорило. Ви све до сада нисте разумели пророштво: *"Из уста одојчади и деце начинио си себи хвалу."* Било је то велико чудо што су и прости, и деца, и неуки на савршен начин богословствују о Богу ваплоћеном ради нас, узевши на своја уста анђелску химну. И као што су анђели на Рождеству Господњем запевали: *Слава на висини Богу и на земљи мир* (Лк. 2,14), тако су сада ови, приликом уласка Његовог у Јерусалим запевали одговарајућу химну, говорећи: "Осана сину Давидову, осана на висини".

11. Браћо! Будимо и ми, у односу на зло, и млади и стари, а исто тако и кнежеви и потчињени - незлобиви као деца, како бисмо, будући оснажени од Бога, добили награду и понели символ победе не само над мрским страстима, него и над невидљивим и видљивим непријатељима, и да бисмо благодаћу Логоса задобили правремену помоћ. Управо то младо магаре, на које се нас ради удостојио да седне Господ, било је праслика народа који ће се покорити Њему, а међу којима се налазимо и ми, било да смо кнежеви или потчињени.

12. Као што у Исусу Христу, како каже божански апостол, нема ни мушког ни женског пола, ни Јелина ни Јудеја, него су сви - једно, тако у Њему нема ни кнеза ни потчињеног него сви ми - вером у Њега, по благодати Његовој - представљамо једно. Налазећи се у Телу Његовом, у Цркви, ми имамо једну главу - Њега; благодаћу Свесветог Духа сједињени смо у један дух; сви смо примили једно

крштење; и сви имамо једну наду; и један је наш Бог, над свима, и кроз све, и у свима нама. Љубимо, дакле, један другог, и примимо један другог, и постарајмо се један за другог, јер смо сједињени један с другим. Знак по којем познају да смо ученици његови јесте - љубав, и очинско наслеђе које нам је Он оставио одлазећи из овога света јесте - љубав. И последњи савет који нам је дао одлазећи Оцу Своме утврђује нашу међусобну љубав.

13. Старајмо се да следимо Очински савет и да не одбацимо Његово наслеђе, ни знамења која нам је дао, како тиме не бисмо одбацили - ни синовство, ни благослов, ни учеништво којег нас је удостојио, и да нам се тако не деси да отпаднемо од онога чему се надамо. И као што је на путу за Јерусалим, уочи Страдања Спаситељевих, народ полагао своју одећу пред Њега, и не само народ, него и кнежеви народни (говорим о апостолима Господњим), тако и ми, и кнежеви и потчињени, простримо одежде које су нам својствене, управо - тело наше, покуравајући његове жеље духу, како бисмо се не само удостојили да видимо и да се поклонимо Спасоносним Страдањима Христовим и Светом Васкрсењу, него и да бисмо се насладили сједињењем са Њим. Јер ако *постадосмо сједињени*, каже апостол, *са обликом смрти Њешиве, онда ћемо и са васкрсењем* (Рим. 6; 5),

14. које нека сви дочекамо благодаћу и човекољубљем Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа, Којем доликује свака слава, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и Живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

16. Беседа

О домостроју Оваплоћења Господа нашег Исуса Христа

и облагодаћености оних који искрено верују у Њега

1. Превечни и безгранични Логос Божији, Сведржитељ и Свемоћни Син, могао је и без оваплоћења да избави човека од смртности и робовања ђаволу, јер се све одржава речју силе Његове и све се покорава Његовој божанској власти, као што каже Јов: *Њему ништа није немогуће*. Власти Творца не може да се супротстави сила творевине, и ништа није моћније од Сведржитеља. Међутим, за Савршитеља (Делатника, Извршитеља) и најприкладнији и најпримеренији нашој природи и слабости био је онај начин који је остварен благодарећи Оваплоћењу Логоса Божијег, будући да он у себи садржи и праведност без које Бог ништа не чини. *Праведан је Господ и правду заволе, правоту зна лице Његово* (Пс. 10,7), како каже Пророк Псалмопојац. А како је на почетку човек праведно напуштен од Бога, јер је сам први Њега напустио, и пошто је својевољно приступио началнику зла (ђаволу), поверовавши му када га је овај, обмањујући га, саветовао да чини супротно (заповести Божијој), због тога је праведно и препуштен њему. Тако је, завишћу лукавога и по праведном допуштењу Доброга (Бога) смрт ступила у свет, а онда, због изузетне злобе началника зла постала двојака: она није само постала природна, него је, његовим деловањем, смрт постала и вечна.

2. Пошто смо праведно били предати у ропство ђаволу и смрти, било је потребно да и враћање људског рода у слободу и живот Бог изврши по начелу праведности. Није, међутим само човек праведним Божијим судом био предат у ропство завидљивом ђаволу, него је и сам ђаво, одстранивши од себе праведност и незаконито поставши приврженик власти и самовлашћа, боље речено тираније која се бори против правде, почео да користи силу против човека. Богу је, дакле, било угодно да ђавола сруши пра-ведношћу против које се овај стално борио а затим и да га (ђавола) силом сруши у дан Васкрсења и будућег Суда. То је, дакле, најизврснији поредак, будући да сили претходи правда, а што је дело истински божанске и добре владавине а не тираније (где би правда могла само да уследи за силом).

3. Као што је од почетка човекоубица ђаво устао на нас због мржње и зависти, тако је и Животоначалника подстакло изобиље Његовог човекољубља и доброте. И као што је онај незаконито жудео да уништи Божију творевину, тако је Творац силно желео да спасе оно што је створио; као што је онај помоћу безакоња и обмане остварио победу и пад човеков, тако је Ослободилац помоћу праведности и премудрости потпуно поразио злоначалника и обновио Своју творевину. Бог је, дакле, пропустио да најпре делује силом и поступио је онако како је доликовало.

Због тога је деловао по праведности, дајући јој предност као Онај Који поседује несавладиву силу. Требало би, дакле, да и људи науче да овде, у овом веку смртности, делима пројаве праведност да би је, задобивши силу, постојано сачували и у веку бесмртности.

4. Требало је, осим тога, да победник буде побеђен од побеђене природе и да довитљиви буде надмудрен довитљивошћу. За то је било нужно и неопходно да човек постане слободан од греха. То је, међутим, било немогуће. Јер, *нико није безгрешан*, каже Писмо, *ако је живео макар и само један дан* (Јов. 14; 45) и: *Ко се може похвалити да има чисто срце* (Приче 20; 9). Нико није безгрешан осим самог Бога (в. Мк. 10; 18). Зато је Бог Логос, Који је од вечности од Бога, али Који у Њему и пребива јер је немогуће чак и да замислимо да је Бог било када без Логоса, него је Он заједно с Њим, будући да је Један Бог. Као што ни сунчево сијање није нека друга светлост, него управо светлост тог сунца, ни сунчев зрак није пројава неког другог сунца, него једног јединог. Из тог разлога је и један једини безгрешни Син и Логос Божији постао Син Човечији, непроменљив по божанству и безгрешан (беспрекوران) по човештву. Како је прорекао Исаија, *греха не учини, нити се нађе лаж у устима, Његовим* (Ис. 53; 9). Он је, осим тога, био једини Који није зачет у безакоњу, нити рођен у гресима, како је у Псалмима Давид сведочио о самом себи или, тачније речено, о сваком човеку. Побуна тела је невољна и отворено се противи закону ума, иако је целомудрени силом задржавају (обуздавају) и ослобађају је само ради рађања деце. У сваком случају, она је узроковала првобитну осуду јер јесте и назива се пропадљивошћу и неминовно рађа за пропадљивост. Она представља страствено кретање човека који није свестан части какву је наша природа добила од Бога, али се затим уподобила животињској.

5. Бог стога није само постао Човек, него је и рођен од свете Дјеве, слободне од нечистих телесних помисли, као што су и пророци предсказали о Њој. До зачећа у Њој дошло је приступањем Светога Духа, а не телесном жељом. Благовест (Архангела) и вера (Пресвете Дјеве) били су узрок настањивања Бога, а не побуда и искуство страсне пожуде. Такво нешто било је потпуно удаљено од Пресвете Дјеве Њеном молитвом и духовним радовањем, јер је ова непорочна Дјева, Која је зачала и родила, ангелу-благовеститељу рекла: *Ево Слушкиње Господње, нека ми буде по речи твојој*, како би Победник ђавола, Човек, будући Богочовек, примио само корен (тј. само природу) људског рода, али не и грех. Пошто је Он једини који није био зачет у безакоњима, нити рођен у гресима, односно у страсној наслади тела и нечистим помислима (људске) природе упрљане преступом, да би у пуном смислу речи био чист и непорочан. То се није догодило зато што је Њему Самоме била потребна ова чистота, него је нас ради Он све мудро примио и тако заиста постао Нови Адам, који не стари и који ће у Себи Самом и кроз Себе пресаздати старог Адама и заувек очувати младим и снажним, имајући моћ да потпуно одагна старост (овешталост). Бог је и оног првог Адама у почетку створио као непорочног и младог, али је он добровољно поверовао ђаволу и, окренувши се телесним насладама и упрљавши се греховном нечистотом, остарио и пао у стање противно својој природи.

6. Услед тога, Господ га (старог Адама) није само руком на чудесан начин обновио, него га је и усвојио у Самоме Себи, не само примајући људску природу и уздижући је изнад грехопада, него се свецело у њу обукавши, на несхватљив начин се неразделиво сјединивши с њом и родивши се као Човек, Он Који је Бог; родио се од Жене, да би узвисио ону природу коју је Он створио, а злонамерни лукави украо; родио се пак од Дјеве зато да би створио новог човека. Да је Он настао од семена, тада Он не би био Началник и Руководитељ новог и ни најмање овешталог (остарелог) живота. У том случају, будући старог кова, Он не би могао да прими у Себе пуноћу чистог Божанства и да Своје тело учини неисцрпним извором освећења који ће преизобиљем силе спрати прародитељску скверну и бити довољан за освећење свих потоњих. Због тога ни ангео ни човек није благоволео да нас по милости тако спасе и обнови (васпостави), него Сам Господ, неизменљиво остајући Бог и поставши потпуни Човек, какви смо и ми.

7. Рађа се тако, од Свете Дјеве, једини човек од искони неподложен греху, једини који је због тога достојан да не буде остављен од Бога. И пре него што је упознао зло Он је одабрао добро, као што је и речено у пророштву (в. Иса. 7; 16), живећи потпуно безгрешним животом. У Његовом животу уистину није нађено ништа због чега би заслужио да Га Бог остави, пошто ни Он Сам није оставио Бога, за разлику од првог Адама који Га је оставио преступањем заповест. Као извршитељ сваке Божије заповести и васцелог закона Божијег, Он је самим тим праведно био слободан од робовања ђаволу. На тај начин ђаво, који је одавно победио човека, бива побеђен од Човека. Онај који је давно победио природу, саздану по образу Божијем, због чега се силно разметао, сада бива лишен своје разметљивости, јер је човек васпостављен из душевне и истинске смрти, тј. оне смрти којом је умро одмах након што је окусио од забрањеног дрвета и којом је Бог претио Адаму и Еви пре непослушности, говорећи им: *У онај дан у који окусите од њега, смрћу ћете умрети* (Пост. 2, 17). Након непослушности били смо осуђени и на смрт тела, због чега је Бог рекао Адаму: *Земља си, и у земљу ћеш се вратити* (1. Мојс. 3; 19). Као што смрт тела наступа када се душа одвоји од тела и напусти га, тако и за душу смрт наступа када се одвоји од Бога и када је Бог напусти, иако она на другачији начин остаје бесмртна. Иако душа, када се одвоји од Бога, постаје наказнија и мрскија него мртво тело, она се ипак не разлаже после смрти као што то бива са телом, пошто она своје биће (своје постојање) не добија спајањем стихија (елемената).

8. То свако може да види и на (неживим) стварима: оне међу њима које су простије, оне су и трајније. Зато словесна душа, будући одвојена од доброг дејствовања (добре енергије) Божијег, не само да постаје немарна за творење добра, него и сама по себи почиње да дејствује сагласно рђавим склоностима и да, непокајана, живи веома мучно. Она продужава тако да живи и после разлучења са телом да би на крају, у време Суда, заједно са телом, у нераскидивој и неподношљивој свези, била предата на вечно мучење, које је Бог припремио за ђавола и његове ангеле. Наиме, сви они су мртви, иако прилежно чине зло, због чега су праведно одбачени од Бога, Који је истински Живот. Први који је искусио такву смрт био је сатана. Он је, због непослушности, праведно одбачен од Бога а затим је злобним наговором и нас

одвукао у непослушност према Богу и учинио нас, заједно са собом, њеним учесницима. Христос је, својим животом као човек, пројавивши кроз дела сваку послушност, ослободио нашу природу од ове смрти (досл. од овог мртвила).

9. Требало је да Он обесмрти не само људску природу, коју је примио у Себе, него и сав људски род и да га уведе у причасност оном животу који ће, у одређено време, бити узрок вечног живота и за тело, као што је (насупротив томе) она смрт душе била узрок смрти и за тело. Зато је било и нужно и корисно како да се обзнани овај домострој, тако и да се представи Његов начин живота ради подражавања, јер се Бог излаже созерцању да би се и људи и добри ангели угледали на Њега. Пошто смо некад давно пали са висине овог созерцања и својевољно га се лишили, вишњи Бог је по неисцрпном човекољубљу сишао к нама не умањујући своје Божанство и, живећи међу нама, показао Себе као пример повратног пута у живот.

10. Постоји, међутим, још нешто: Он постаје и наш учитељ, речју указујући на пут који води у живот и потврђујући речи учења великим чудима. На тај начин се оправдава људска природа, будући да она није сама по себи зла, а оправдава се и Бог, будући да Он није ни узрочник ни творац ма каквог зла. Да се савечни Логос Очев није очовечио, било би очигледно да грех по самој природи постоји у човеку, пошто од искони није било човека који је безгрешан. То би онда могло послужити као основ да се Творцу пребаци како Он, тобоже, није Творац добра, или да Сам није добар и да је, штавише, неправедни Судија, јер је неправедно осудио човека који је због Њега заслужио осуду.

11. Бог стога прима људску природу, да би показао да је она толико изван греха и толико чиста да је било могуће да се Он ипостасно сједини са њом како би она неразделиво савечновала са Њим (вечно обитавала са Њим, грч. *συνδιακωνίζειν*). Тако је заиста свима јасно показано да је Бог добар и праведан, Творац добра и надзорник (чувар) праведне пресуде. Иако су сатана и ангели који су одступили заједно са њим отпали од небеса, на основу ангела који су сачували свој чин, може видети да зло у ангелима није природно. Напротив, њима је у природи добро и добро је природа њиховог Творца Који је праведном пресудом сатану осудио на вечни мрак, пошто је овај одступањем од Добра сам по себи постао узрочник (досл. творац) зла. Након што је и Адам пао, одступивши од добра ка злу, није било никога ко се не би окренуо ка злу, нити се после Адама појавио такав човек.

12. Зато се јавио Нови Адам, Христос, Који, како каже Исаија, *греха не учини и не помисли*, а тим пре није ни рекао (ништа греховно), јер се у устима Његовим не нађе лукавство. Није рекао "из уста", него "у устима Његовим" (в. Иса. 53; 10), како бисмо схватили беспрекорност (непорочност) Његових мисли, као што на другом месту Исаија каже да је Он, и пре но што је познао зло, изабрао добро. Тако се Бог оправдао, као што је горе било речено, и показао се као истински добар и Творац добрих дела: човек је био створен као безгрешан и чистота која се пројавила у Христу била је првобитно садржана у људској природи.

13. Пошто је требало открити и објавити овај неизрециви домострој, Бог из пустиње шаље Јована, симболично прозваног Претеча. Он крсти оне који му прилазе и проповеда им да буду спремни да поверују у Оног Који ће доћи и Који ће их, како каже, крстити Духом Светим и огњем (в. Мт. 3; 11), а толико је већи од њега (Јована) колико Дух Свети превасходи воду. Он је Владар, сведочи Јован, и Творац свега, Господар ангела и људи. Његова духовна њива су сви људи и лопата за вејање жита, тј. силе које Му служе налази се у руци и у власти Оног Који долази. Претеча Господњи не сведочи једино сам од себе говорећи да је такав Онај Који долази, него наводи и Исаију, јер је и овај пророковао о Њему као о Господу. Самога себе Јован назива слугом послатим да најави Његов долазак и да побуди верујуће, како би се припремили да Га дочекају, говорећи: *Ја сам глас вапијућег у пустињи: направите пут Господњи* (Лк. 3; 4, Јн. 1; 23).

14. Сведочи, такође, да је Он већ постојао и пре него што је Јован био зачет и родио се. *Пре мене беше, вели, онај који за мношвом долази* (Јн. 1; 15), иако је Његово зачеће и рођење било после Јовановог. Дакле, ако је Он био први, онда то, наравно, није по телу, него пре него што је постао Тело. Настављајући, Јован сведочи да је Он Јагње Божије које је узело грехе света и пророкује о Његовој Жртви и заклању ради отпуштања наших грехова. Јован, међутим, сведочи и да је Он вишњи Бог Који је сишао са небеса, да је бескрајно моћан и да је Духа од Оца примио без мере. Онима што верују у Њега обећава живот вечни, а неверујућим прети неизбежним гневом Божијим. Када су га пак његови ученици упитали за њега самог, он им одговара: *Он треба да расте, а ја да се умањујем* (Јн. 3; 30). И указујући на то због чега не само он, него и сви други толико заостају за Њим колико је земља нижа од наднебесја, каже: *Који одозго долази, над свима је* (ст. 31); Он је узвишенији од свих и, као Вољени Син, у целости чува Очево превасходство: *Отац љуби Сина, и све је дао Њему у руку. Ко верује у Сина, има живот вечни; а ако је непослушан Сину, неће видети живота, него гнев Божији остаје на њему* (ст. 35-36).

15. Христос, дакле, долази да се крсти, да најпре испуни послушање према Ономе Који је послао Јована, као што и Он Сам каже: *Тако нам треба испунити сваку правду* (Мт. 3; 15), а затим и ради Свог јављања, као и да би поставио почетак спасоносног пута и учинио га веродостојним и поузданим за оне који Га буду следили и крштавали се. Осим тога, Он Сам је дао пример и показао да се (у томе) дарује Дух Свети, и Он је установио крштење као лек за очишћење нечистота које су се појавиле у нама као последица страсног рођења и живота. Њему Самом чак ни као човеку није било потребно очишћење, јер се родио од непорочне Дјеве и живео изван сваког греха, али се нас ради Он родио и нас ради очистио (у крштењу).

16. Зато је примио крштење од Јована, а када је излазио из воде отворише Му се небеса и зачу се Очев глас: *Ово је Син мој љубљени који је по мојој вољи* (Мт. 3; 17). Тада је на Њега сишао Дух Божији у виду голуба, објављујући присутнима сведочанство са небеса. Тако је Он јавно посведочен као истинити Син; јавно је посведочен и Отац на небесима као истинити Отац; јавно је посведочен и Дух Свети, који по бићу проиходи од Оца, а по природи почива на истинском Очевом Сину. У води крштења присутна је благодат Његова, као и Очева и благодат Духа,

да би касније, будући по узору на Њега усвојена од оних што се крштавају, та благодат и њих на божански начин препородила, обновила и тајанствено пресаздала као оне који више нису од старог Адама, од кога су на себе навукли проклетство, него су рођени од Новог Адама, од Кога добијају благослов, пошто више нису чеда тела, но чеда Божија, која нису рођена ни од крви, ни од телесне жеље, ни од жеље мужевљеве, него од Бога.

17. Иако су ради подвизавања, испитивања, исправљања и разумевања овог, многострадалног века, они још обременени тежином пропадљивог тела, ипак су се невидљиво обукли у Христа са циљем да, ваљано се трудећи, прихвате Његов начин живљења и да по одласку са земље постану заједничари Његовог блаженства, блистања и непропадљивости. Као што је од једнога, Адама, и на потомке рађањем прешла казна смрти, тако од једнога, од Богочовека Логоса, на све од Њега поново рођене прелази благодат вечног и небеског живота. Зато је за њих и отворено небо, које ће их примити у одређено време ако, хранећи се вером у Њега и праведношћу примереном тој вери, постану наследници Божији, како би примили власт и били санаследници Христа, постајући заједни чари Његовог непропадљивог живота и бесмртности, нераздвојно с Њим пребивајући и наслађујући се Његовом славом. Небо је за нас раније било затворено и ми смо били синови гнева који се састојао у томе што смо због нашег греха и непослушности били праведно остављени од Бога. Међутим, због безгрешности наше природе у Христу и због покорности Богу, постали смо чеда благовољења и вољени синови сједињени са Христом. Небо нам је отворено да би и на нас сишао Дух Божији и пребивао у нама, да бисмо у одговарајуће време и ми били Њиме узнети на небо. Тада ће Онај Ко је подигао Христа из мртвих оживети и наша смртна тела кроз Духа Његовог који обитава у нама, преображавајући наше унижено тело и саображавајући га телу славе Христове, кроз Кога смо се обогатили бесмртношћу и призвани смо на небеса, где је, изнад сваког начала и власти, наша природа постављена на престо са десне стране Вишњега.

18. О, дубино богатства и премудрости човекољубља Божијег! Тако је само Бог знао да Својом премудрошћу, силом и човекољубљем преобрати наше посрнуће, проистекло из нашег добровољног удаљавања (од Њега), у нешто несравњиво боље! Да Син Божији није сишао са небеса, за нас би повратак на небо био безнадежан; да се није Он оваплотио и телесно пострадао, да није нас ради васкрсао и вазнео се, ми не бисмо познали безмерну љубав Божију према нама. Да се није Он, још у оно време кад смо били неблагочестиви, нас ради оваплотио и поднео страдања, ми који смо Њиме узнесени на такву висину не бисмо могли да се избавимо од унижавајуће разметљивости. Сада пак, када смо без икакве наше заслуге узнесени на висину, ми пребивамо у смирењу и, схватајући величину обећања и добротинства, постајемо све смиренији, а отуда и потиче спасење.

19. Дакле, Син Божији је постао човек зато да би показао на какву нас висину Он узводи, да се не бисмо гордили како смо ми, наводно, својим силама постали победници; да би, имајући двојаку природу, заиста био Посредник, сједињујући оба дела у једно (тј сваку од двеју природа свог Богочовештва); да би раскинуо окове

греха; да би очистио нечистоту свезану са телом; да би пројавио Божију љубав према нама; да би показао у какву дубину зла смо упали и да је за наше спасење било потребно Божије оваплоћење; да би за нас постао пример смирења које, повезано са телом и страдањем, представља исцелитељски лек против гордости; да би показао да је Бог нашу природу створио као добру; да би постао Началник и Јемац Васкрсења и вечног живота, искоренивши очајање (безнађе); да би, поставши Син Човечији и учесник (причасник) смртности, учинио људе синовима Божијим, тиме што их је учинио заједничарима божанске бесмртности; да би показао колико је природа људска, саздана по образу Божијем, узвишенија од свих осталих створења јер је толика била њена блискост са Богом, да јој је било могуће да се сједини с Њим у једну Ипостас; да би указао поштовање телу (и то смртном) како охоли духови не би сматрали да су достојнији части од човека и да не би сами себе обоготворавали због своје бестелесности и привидне бесмртности; да би спојио људе и Бога, који су били раздвојени сагласно својим природама, тако што је Он Сам постао Посредник двојачке природе. И шта још да кажемо: да се није оваплотио Логос Божији, тада се ни Отац не би пројавио као истински Отац, ни Син као истински Син, ни Дух Свети као од Оца исходећи, ни Бог у суштини и ипостасима, него би творевини изгледао као некаква Сила (енергија), како су и говорили древни безумни мудраци, а сада и следбеници учења Варлаама и Акиндина.

20. Као што смо рекли, Господ је овим, колико је то било могуће, пројавио Самога Себе и Свој Домострој, показавши нам и да је узвишени Отац уистину Његов Отац. У оно време показао је онима који су то желели, али и будућим покољењима, пут повратка к Њему, побудивши, призвавши и руководећи Својим сопственим начином живота, учењем, савршавањем чуда и пророковањем, боље речено, уистину божанским и натприродним премудрошћу и знањем којем ништа није скривено, како будуће, тако ни садашње тајно кретање у дубини срца. Требало је, дакле, оне који Га послушају учинити слободнима од ропства ђаволу. Пошто је човек, искусивши на себи гнев Божији - а он се састојао у томе што је човек праведно био остављен од Доброга - био предат ђаволу у ропство, требало је човека помирити са Творцем, јер га на други начин и не би било могуће ослободити од тог ропства.

21. Била је, значи, неопходна Жртва која би нас помирила са најузвишенијим Оцем и посветила, будући да смо били оскрнављени општењем са лукавим. Била је, дакле, неопходна Жртва очишћујућа и чиста, али је такође био неопходан и Свештеник (Јереј), и то чист и безгрешан. Неопходно нам је било и васкрсење, не само васкрсење духа, него и тела, ради будућих људи, васкрсење које ће се збити у одговарајуће време. Није, дакле, било довољно да нам се само дарује ово ослобођење и васкрсење, него је било потребно да се оно и обезбеди. Осим тога, требало је да нам се дарује и вазнесење и бесконачно грађанство на небесима. Све ово, међутим, није било потребно само онима који су тада живели и будућим људима, него је - и то много више - било потребно за све од памтивека рођене, јер је у аду било много више људи, него што ће их бити у будућности, много више него оних који ће поверовати и истовремено се спасти. Зато је, мислим, Христос дошао при крају векова. Било је, дакле, потребно да се и у аду проповеда Еванђеље

и да буде објављен овај велики Домострој (спасења), да буде даровано потпуно ослобођење од робовања ђаволу, освећење и обећање будућих добара. Било је свакако неопходно да Христос сиђе и у ад, али и да се све то изврши по правди, без које Бог ништа не чини.

22. Поред свега реченог, требало је праведно надмудрити преваранта - ђавола и преотети му богатство које је прикупио путем обмана, и при том мудрошћу победити зло у којем је надмени зачетник зла достигао савршенство; та његова разметљивост не би била срушена да је био надвладан божанском силом, уместо што је лишен власти мудрошћу и правдом. Пошто су се сви људи приклонили злу делом, речју или помишљу, свим тим или бар са два од ова три, и тако оскрnavили чистоту коју је Бог даровао људској природи, било је потребно освећење. Освећење се, пак, од памтивека врши посредством жртве коју сваки човек за себе приноси Богу, и та жртва треба да буде чиста. Ми, међутим, нисмо имали такву жртву да бисмо је принели Богу. Зато се јавио једини неоскрnavљени Христос и Самога Себе принео Оцу као Жртву за нас и као Првину, да бисмо, гледајући на Њега и верујући Њему, сједињени с Њим кроз послушање Њему, кроз Њега изашли пред лице Божије и, нашавши милост, сви задобили освећење. То је оно о чему Господ говори у Еванђељу: *Ја посвећујем Себе за њих, да и они буду посвећени истином* (Јн. 17; 19). Није било потребно да само Жртва буде чиста и безгрешна него и Првосвештеник који Жртву приноси, као што и Апостол каже: *Такав нам Првосвештеник требаше: свет, незлобив, чист, одвојен од грешника и виши од небеса* (Јевр. 7; 26).

23. Ради овога и сличног, Логос Божији не само што је постао Тело и боравио међу нама, био видљив на земљи и општио са људима, него је примио и тело као што је наше. И премда је то тело било савршено чисто, ипак је било смртно и подложно страдању. Тим телом је, као богомудрим "мамцем", помоћу Крста уловио змију, зачетника зла, и ослободио сав људски род који јој је робовао: када је тиранин пао, сви тиранисани беху ослобођени. То је управо оно што Сам Господ у Еванђељима каже: *Свезан је јаки и покућство (тј. сасуди) његово је разграбљено* (в. Мт. 12; 29). Оно "покућство (тј. сасуди)" које је Христос дохватио, било је ослобођено, оправдано, испуњено светлошћу и обogaћено божанским даровима. Зато Давид псалмопоје: *Узихао си на висину - на висину Крста, свакако, или, ако хоћеш на небо, запленио си плен, узео си даре у људима* (Пс. 67,19).

24. Тако је Он страдањима и телом нагнао ђавола у бекство, приносећи то тело Богу и Оцу на Жртву као свечисто и свеосвештано Заклање (о, неописиве дарежљивости!), помиливши са Богом нас који смо постали истог рода са Њим (Богочовеком). Пошто је по вољи Оца претрпео страдања, дао је пример нама, који смо непослушношћу погубили себе, а Христовом послушношћу смо спасени. Показао је и да је смрт Његова неупоредиво драгоценија од ђаволу својствене бесмртности која је гора од десет хиљада смрти и подлеже будућој казни, док је смрт Његова постала узрок ваистину бесмртног живота а не друге и вечне смрти, и она (смрт Христова) пребива са Христом у небеским скинијама. Уставши после три дана из мртвих и показавши се жив ученицима, узневши се на небеса и остајући

бесмртан, Он нам је даровао васкрсење и бесмртност и на небесима вечни, непоколебиви и уистину блажени живот, учинивши га потпуно извесним и сигурним; једном смрћу Свога Тела и једним његовим Васкрсењем, исцелио нас је од двојаке за нас смрти (душе и тела) и ослободио нас од двојаког ропства, ропства душе и тела.

25. Када је због свесног и својевољног греха праведно био остављен од Бога, истинског живота, лукави је постао мртав дух. Будући пуноћа зла, завидљиви кнез, лажљивац и зачетник зла, он није могао поднети да човеков живот протиче у месту наслађивања тј. у рају него је, преваривши га погубним наговором, учинио човека заједничарем греха и духовног мртвила. За овом смрћу духа нужно је следила и смрт тела. Тако је лукави, кроз своју сопствену смрт, нама причинио двоструку смрт и одгурнуо нас ниже чак и од њега самог. Разметљиво се преузносећи, он се самоме себи учинио великим и узвишеним јер нас је надмудрио и преварио и, као бесмртан, авај, представио нам се као бог. После смрти постао је наследник наших душа, остављених од Бога, збацио их у ад и закључао у тамницу из које се, како је изгледало, не може утећи.

26. Сажаливши се над нашом несрећом, наш Створитељ Бог благоволео је да сиђе тамо где смо ми пали и да нас призове (изведе) одатле, као једини слободан међу мртвима, који је сишао тамо живог духа, али и више од тога: обасјавајући их (мртве) божанском светлошћу и исијавајући живототворну силу, да би просветио оне што седе у тами и по духу оживео оне који су тамо (у аду) поверовали у Њега. Оживеће, такође, и тела свих у онај дан у који је назначио да оживи цео људски род и да му суди, као што нас у својој Посланици учи првоврховни апостол: *Зашио је и мртвима проповедано Еванђеље, да приме суд по човеку телом, а да живе по Богу духом* (1. Петр. 4; 6). Показујући, нешто раније, у истој посланици ко је и на какав начин проповедао Еванђеље мртвима у аду, каже: *Зато и Христос једанпут за грехе наше пострада, праведник за неправеднике, да нас приведе Богу, усмрћен телом, а оживевши духом; којим и сиђе и проповедаше духовима у тамници* (тј. душама мртвих од памтивека) (1. Петр. 3; 18-19).

27. И као што је лукави једном својом смрћу по духу произвео нама двоструку смрт (и душе и тела), тако нас је Благи једном својом смрћу по телу исцелио од двоструке смрти, и једним васкрсењем Свога Тела даровао нам двоструко васкрсење, тако што је посредством (Своје) телесне смрти оборио онога који је због смрти имао власт над нашом душом и телом, ослобађајући нас од оба вида његове тираније. Лукави узима на себе изглед змије да би тиме обмануо човека, а Логос Божији узима људску природу да би помоћу ње надмудрио обмањивача. Он је узима као неприступну за обману и чисту и такву је до краја чува, приносећи је Оцу као Жртву (Првину) да бисмо ми, преко наше људске природе, били освештани. Да је, пак, Логос Божији примио тело неподложно смрти и страдању, како би онда ђаво могао бити обманут и како би Му могао прићи он који је сам по себи Завист?

28. Он због тога и није приступио све док није сазнао да Христос има тело подложно страдању. Постећи у пустињи четрдесет дана и не огладневши (иако је имао тело које је могло да претрпи страдања, не би тада то савршио и не би издржао да то није допустила сила Свемогућег, сједињена са телом), Он, како каже Еванђеље, *најзад огладне*. Први пут се тада дрзнувши и нападајући, зачетник зла му намеће искушења, тражећи начин да продре до Његовог духа. Пошто је био силом одбачен, опет је приступио, нападајући новим насладама, али је с влашћу побеђен, те је, раздражен, клонуо и постиђен побегао. Зашто је поражен кушач који се дрзнуо да приступи помоћу телесних страсти? Зато што је безгрешног човека наговарао да почини грех. Он је, дакле, постиђено побегао а Христос, не ослабевши од његових искушавања, изгони га из душа ђавоиманих, исцељује свезане болешћу, васкрсава мртве, не само недавно умрле, него и оне што су почели да се распаДају, и то чини само једном једином заповешћу. Уз то проповеда покајање и објављује да се приближило Царство небеско, приводећи душе вери и начину живота супротном од онога којем их је учио непријатељ, јер прихвата и преображава грешнике, а поред тога и Својим ученицима дарује власт над демонима.

29. Да ли је то могао да поднесе сатана и ангели који су пали заједно са њим? Размишљајући како да уништи ту непријатељску силу, зар је могао а да ништа не предузме? Зар је могао да поднесе да живи такав Човек, Који га изгони из људи и руши његову многолику тиранију над њима? Ђаво је био махнито разјарен против Христа, јер из искуства зна да је она богоодважна душа неприступна за какву било страст или страсти чији је он сам зачетник и савршено непријемчива за смрт коју је он сам по себи створио за људе. Иако је Христово тело подложно страдању и смрти, ђаволу није допуштено да Му он сам нанесе телесну смрт, због чега покреће душе неверних Јудејаца да Га убију. У њима побуђује завист и махниту мржњу према Н>ему, јер је Христос и њих разобличавао и одбацивао као зле. Он, дакле, покреће и побуђује њих да Га убију тако што ће Га подвргнути срамотној казни која се примењује само према злочинцима и нечаснима, сматрајући да ће тако и Њега одстранити са земље, а и само име Његово осрамотити на земљи. Надао се да ће, када Он умре, и Његову душу, као и душе свих људи од памтивека, затворити у ад.

30. Тако се онај који вара преварио, нападајући на Христово тело, као подложно страдањима и смрти. Међутим, он је против своје воље унео Светлост у мрачну и страшну преисподњу и показао Дародавца живота душама које је тиранисао духовним умртвљавањем. Осим тога, он је и Тело, од кога је дошло васкрсење и бесмртност, помешао са мртвацима, журећи да Га преда смрти и гробу. Господ је могао да развеје и ове његове зле намере, али није то учинио. Напротив, још више је пожелео да ради нас поднесе страдања ради нас, јер је зато и постао Богочовек: да није био Човек, не би могао пострадали; а да није био Бог, остајући и даље нестрадалан по Божанству, Он не би могао да ради нас телом прими такву смрт, благодарећи којој нам је даровао да се усправимо или, боље речено, даровао нам је васкрсење и бесмртност. Да Он није био Бог, не би се веровало да је Он заиста могао да не искуси страдања, али Он је добровољно изволео да пострада, да би показао да нас је Његово смирење ослободило и усправило. Тиме нас је такође

научио како се и делом треба до смрти борити за праведност и открио верујућима силу бесмртности, бесмртности која ће се састојати не само у свагдашњем постојању, него у постојању слободном од вечне погибије (говорим о ужасним мукама припремљеним за ђавола), у животу који ће значити савечновање са добрим ангелима, санаслађивање прекрасним и бесконачним Царством.

31. Ето зашто се Он подвргао смрти којој ништа није дуговао, али коју је поднео ради нас, да би нас, подвргнуте смрти због дуга, ослободио (искупио) од ропства ђаволу и смрти; мислим, пак, на смрт и духом и телом, у времену и у вечности. Предавши за нас криве због греха Крв Своју невину услед безгрешности искупио нас је од кривице, отпустио наше грехе, обвезницу њихову на Крсту поцепао и избавио нас од тираније ђавола. Преваривши се и разјапивши широм чељусти да би што пре пролио Крв Владичину (Која је наше Искупљење), не само невину, него и богату божанском силом, онај не само да тиме није ништа добио, него се, напротив, нашао чврсто везан и Крстом Христовим изложен порузи. На тај начин смо ми били избављени од робовања њему и премештени у Царство Сина Божијег. Ми, који смо раније били сасуди гнева (Божијег) сада смо, благодарећи Њему, постали сасуди милости Божије, (сасуди) Онога Који је свезао јакога (у поређењу с нама) ђавола и разграбио његове сасуде, Који се потом праведно, пошто је по наговору ђавола неправедно убијен, зацарио над нама, праведним судом тајанствено победивши злоначалника и јавно показавши свемоћну силу, и савладавши смрт по телу, и уставши из мртвих после три дана, и узневши се на небеса, и седнувши с десне стране Оца у том истом телу које је ради нас носио и којим је умро, зајемчивши нам васкрсење из мртвих, повратак на небо и наследство Царства ако само и ми, следећи колико год то можемо, Њега, будемо праведношћу побеђивали кнеза греха, одбијајући његове нападе и подстицања на одурне страсти и јуначки подносили његове лукаве смицалице.

32. Ето зашто нам је Господ, иако нас је божанским крштењем наново родио, и благодаћу Духа Светог запечатио за дан Искупљења, ипак оставио ово смртно и страшно тело, и мада је Он изагнао злоначалника (тј. руководиоца зла) из душа људских, ипак му допушта да нас напада споља, како би човек, обновљен, сагласно Новом Завету, тј. Еванђељу Христовом, живећи у врлини, покајању и презирући животна задовољства, подносећи страдања и калећи се кроз вражје нападе, припремио себе у овом веку да прими непропадљивост и она будућа блага, која ће бити примерена будућем веку.

33. Верујући, дакле, треба да се радује с надом; и пошто ће се овдашњи живот окончати, треба благоразумно с вером да очекује блаженства, која ће будући живот без конца садржати у себи. У разумевању вере треба истрајно да трпи оне недаће које у виду казне овај живот правично носи у себи, и кроз непопуштање греху, ако треба и до крви да се супротстави началнику и сатруднику греха и лукавим замкама које нам поставља. Јер, осим греха, ништа у овом животу, па ни сама смрт није несрећа, макар и личила на несрећу. Зато су Преподобни сами причињавали патњу (несрећу) своме телу, а Мученици су смрт, коју су им други насилно нанели, учинили славном и претворили је у извор живота и славе и Царства вечног и

небеског, искористивши је одважно и богоугодно. Након што је Својим Васкрсењем укинуо смрт, Господ је допустио да она још увек остане за Његове верне, а са њом и друге овоземаљске невоље, како би човек борећи се у Христу при оваквим околностима за Истину, пројављивану кроз начин живота и догмате вере Новог Завета, био припремљен за онај будући нови и нестариви век.

34. Тако и саме невоље и несреће доносе корист онима који их са вером неустрашиво подносе: оне затиру грехе, вежбају, испробавају, помажу да се сагледа сав јад и беда овог живота, подстичу на хшамену молитву и истрајно искање оног неутуђивог и вечног усиновљења и Искупљења и заиста новог живота и блаженства. А пошто је наше у Христу усиновљење и обновљење по души и телу многоструко, имајући почетак, завршетак и оно између ово двоје, Он је као почетак поставио благодат крштења, која дарује отпуштење свих грехова и прегрешења, а назива се "купел (бања) препорођења", а као завршетак дарује васкрсење, којем се надају верни, и живот обећан у будућем веку. Међу њима је и живот сагласан Христовом Еванђељу којим човек, напредујући у Богу, јача, узраста и обнавља се из дана у дан у богопознању, у праведности и освећењу тек незнатно мањем од оног ангелског, изгонећи из себе привезаност ка приземном и преусмеравајући се са видљивих, телесних, привремених ствари ка оним мисленим, ду-ховним и вечним.

35. Ова три степена обновљена у Христу, Созерцатељ неизрецивих тајни Духа, Сасуд Изабрани, Велики Павле, учећи нас, описује укратко у Посланици Римљанима: *Који се крстисмо у Исуса Христа, у смрт се Његову крстисмо. Тако се с Њим погребосмо кроз крштење у смрт* (Рим. 6; 3-4). То је почетак нашег обновљења: јер је Христос на Крсту поцепао обвезницу наших грехова и оне који се сапогребавали са Њим кроз крштење учинио недужнима. Почуј, пак, о средини која следи за почетком: *Да бисмо, као што Христос устаде из мртвих славом Очевом, тако и ми ходили у новом животу* (исто); и затим додаје завршетак обновљења (васпостављања), казујући: *Јер ако постадосмо сједињени са обликом смрти његове, онда ћемо и са васкрсењем* (ст. 5). А онда, показујући још очигледније какав је почетак и каква врста обновљења и усиновљења, каже: *Ими, који прве дарове Духа имамо, и ми сами у себи уздишемо, чекајући усиновљење* (Рим. 8; 23). "Првим даровима Духа" назива освећење и благодат Духа, коју примамо у божанском крштењу. Ослобађајући се од грехова и бесплатно се обнављајући, бивамо оправдани Христовом благодаћу, јер су у томе садржане првине оних будућих блага. Говорећи пак "чекајући усиновљење", он, показујући да не говори о усиновљењу на основу крштења, него о оном будућем, савршеном и неутуђивом усиновљењу, додаје реченоме: "избављење (чекајући) тела нашег" (исто), тј. избављење од страдалности и пропадљивости (тљености, трулежности) његове; јер овде усиновљење често бива злосрећно, а оно у обнављању и васкрсењу из мртвих савршено је и ваистину постојано.

36. И у Посланици Филипљанима он још јасније излаже завршетак (крајњи циљ) овог обновљења, говорећи: *Спаситеља Господа нашег Исуса Христа очекујемо Који ће преобразити наше понижено тело, тако да буде саобразно телу славе*

Његове (Филипљ. 3; 20-21). Као што је Христос умро у немоћи и пониженог тела а устао у сили и слави Божанској, тако и они који живе у Христу одлазе у смрт, кажимо опет речима Павла, у немоћи и бешчашћу, а устаће у сили и слави, примивши прослављено и чисто тело, какво је имао Христос после васкрсења, поставши Првенац из мртвих и Првина упокојених. А то обновљење по телу сада се, да тако кажемо, гледа вером. И то не као нешто видиво, остварено него (се гледа) надом; и само обновљење има свој почетак као што рекосмо, у божанском крштењу, кроз отпуштање грехова, јача и узраста кроз праведност у вери, све више и више се обнављајући у богопознању и одговарајућим врлинама; а завршетак ће му бити у будућности, у гледању Бога лицем у Лице; јер овде видимо као у огледалу и загонетки.

37. Зато је и Јован (Богослов), кога Христос веома вољаше сједињујући у једно оба обновљења, тј. обновљење тела и обновљење душе, рекао: "Сада смо деца Божија." То је почетак усиновљења, али *и још се не откри шта ћемо бити; а знамо да када се открије бићемо слични (подобни) Њему, јер ћемо Га видети као што јесте* (1. Јн. 3; 2). То је завршетак усиновљења Богу и обновљења које нам је даровано у Христу). Исти он и у Еванђељу о томе вели: *А онима који Га примише, даде власт да буду чеда Божија, онима који верују у име Његово, који се не родеше од крви, ни од жеље телесне, ни од жеље мужевљеве, него од Бога* (Јн. 1:12-13).

38. Говорећи да се нисмо родили од тела него од Бога, он указује на препорођење и усиновљење кроз божанско крштење, о чему и у посланици говори, да смо "ми сада деца Божија". Говорећи, пак, да нам је Он дао власт да будемо деца Божија као да још нисмо то, он је указао на завршетак усиновљења. Као што новорођени младенац има од саме природе моћ да постане мудар, и постоји могућност да је мудар, а са протицањем година, ако уз то постоје и околности које погодују развоју, он ће и заиста постати мудар, тако је и наново рођени кроз божанско крштење заиста примио потенцијалну силу да постане саобразан телу славе Сина Божијег, и ако буде ходио у новом животу, живећи сагласно Христу и по Његовом Еванђељу, онда ће у васкрсењу, овако опремљен силом за савршенство, не више вером и надом, него истински стварно добити прослављено и најчистије тело, какво је и Сам Господ имао после Васкрсења. И мртва тела безбожника ће васкрснути али не у небеској слави, пошто они неће бити саобразни телу славе Христове; неће они угледати вернима обећано виђење Бога које се још назива и Царством Божијим. Јер је речено: *Нека се узме нечастиви, да не види славе Господње* (Иса. 26; 10). Они који су рођени и отхрањени у Христу и који су дошли, колико је то могуће, у меру раста пуноће Христове, блажено ће се удостојити божанског блистања и сами ће, као што је написано, заблистати као сунце у Царству Оца њиховог.

39. Адам је пре престапа био заједничар тог божанског озарења и светлости и, будући заиста одевен као у неку свечану одежду славе, не беше наг нити се стидео што је наг, него украшен беше неупоредиво више, да је и описати немогуће, од оних који сада на себи носе дијадеме украшене мноштвом злата и драгог камења. Ову нашу природу, услед престапа срамотно обнажену од овог божанског блистања и светлости, Логос Божији је, помиловавши и по човекољубљу

примивши, изабраним међу Ученицима на Тавору показао поново и у још већој мери одевену у ту божанску светозарност, него што је некада била, и јасно представио какви ћемо ми, који верујемо у Него и задобијамо у Њему савршенство, бити у будућем веку.

40. Наћи ћеш да су залоге овог савршенства, које припада онима који живе у Христу, биле нескривено дате још овде (у овом животу) Светима Божијим, који су се већ сада наслађивали благом будућег века. Претходно је то пројавио Мојсеј, када синови Израилјеви нису могли гледати на славу лица његовог, а после тога још очигледније је то показао Сам Господ, просијавши на гори у светлости Божанства до те мере светозарно, да чак ни изабрани међу његовим Ученицима, иако су тада примили духовну силу, нису могли, гледајући, да то издрже. Лице Стефаново, као што пише, беше налик лицу Ангела, а сам он је, гледајући са земље иза границе небеса, где Христос седи с десне стране Величине, видео наднебеску славу Божију. Дуго би потрајало да набрајамо и наводимо примере свих оних који су још овде примили залоге будућих блага и блажено примили оно божанско блистање и светлост,

41. коју нека и ми задобијемо благодаћу и човекољубљем нас ради оваплоћеног, пострадалог, погребеног и васкрслог, Који је нашу унижену природу узнео на небеса и почаствовао је седењем са Оцем Исуса Христа Господа нашег, Којем заједно са свесветим и живототворним Духом приличи слава, част и поклоњење, сада и увек и у векове векова. Амин.

17. Беседа

Тумачење тајне суботе и недеље, дана Господњег,

изговорена на Нову (Младу, Томину) Недељу

1. Данас празнујемо Нову недељу или, боље речено, савшавамо обновљење новог дана Господњег. Наше слово има за свој циљ да вашој љубави, колико нам то време допусти, дубље разоткрије тајну дана Господњег. Будући да је ова тајна велика и узвишена и да се због тога не може лако схватити, требало би да узнесемо благодарност Господу сваке твари по Којем је и овај дан добио свој назив и Који је, благодарећи Свом доласку у телу, онима што Му с вером приступају разоткрио макар и мали део онога што је тешко доступно и речи и уму.

2. Обратите пажњу на суштину онога што се говори. Ако неко и не буде у стању да све разуме, и из онога малог (што буде схватио) разумеће опште значење, јер је учење Духа слично светлости. Бог, дакле, шестога дана није створио и украсио само васцели овај видљиви свет, него и једину своју творевину која је састављена и од чулног (видљивог) и од духовног елемента: створио је живог човека, оживотворио га и подарио му власт над живим бићима и над свим биљем земаљским, да би седмога дана отпочинуо од Својих дела. Томе нас је поучио Мојсеј, удостојен да созерцава стварање света које се збило много пре њега или, боље речено, поучио нас је Сам Дух Свети Који је то кроз његова (Мојсејева) уста човекољубиво обзнанио нашим устима и душама. *И благослови Бог седми дан*, речено је, *и посвети га* (1. Мојс. 2. 3). Зашто је посветио и благословио управо тај дан, у којем ништа није створио, а не први дан који је, како се чини, превасходнији? Зашто је Мојсеј тако говорио само о том дану, али не и о првом, у којем је Бог ни из чега створио васељену и озарио је новом светлошћу, иако још није успоставио одговарајући поредак, изводећи све по реду и врстама? Ако и није посветио тај дан, зашто није (посветио) онај који је за њим уследио и у којем је утврдио и распростра ову велику површину, под чим подразумевам небо које је око нас, а после првог и оно друго небо? Зашто пак не онај дан који је дошао после тога или дане који су уследили, тј. дане током којих је земља, после повлачења воде, почела да постоји и да добија сав свој поредак и украсе, положене на њу и њој својствене, када је небо добило два велика светила, слична неким очима и кад су се, на заповест Божију, из воде појавиле птице и водене животиње по својим врстама?

3. Оставимо сада све то и запитајмо се зашто Бог није, више од осталих, благословио шести дан, када не само да је из земље извео живе душе гмизаваца и четвороножаца, него је показао и дело достојно Свог савета, све крунисавши у његовом лику, сјединивши чулно (видљиво) и духовно, дело јединствено и величанствено јер је по благодати оно у себи одразило Њега Самог, будући да је

створено према Његовом образу и подобију као живо биће које Га познаје, односно, дан када је на земљи показао човека. Зашто није посветио и благословио тај дан, него дан седми, који је био дан недељања? Желећи да дам објашњење и да разрешим недоумицу, а будући да се међу мојим слушаоцима налазе и они ученији, неопходно је да оповргнем неправилна мишљења. Постоје, на пример, они који сматрају да је број седам свети број. Такви су Јосиф (Флавије), Филон и остали који, слично њима, кажу да је он нерођен, али и девствен, јер не рађа, какво је, по њиховом мишљењу, и Божанство. Они то тврде стога што не могу ни да замисле да, и рађајући, Бог не нарушава девство, јер рађа без брачног сједињења, бесемено и безболно. А други тврде да је због тога од свих дана у недељи једино овај, седми дан, добио божанствени благослов због светих особина самог броја седам и не измишљају само против Бога, Чију плодност оспоравају, него и против самог седмог дана, јер се сваки број рађа (исходи) од јединице, а будући да је и седам број, отуда следи да ни он није нерођен. Ни од чега другог се, кажу, не ствара множина него од једнине, а нерођени није онај који је од множине, него онај који се ни од кога не рађа, док број седам не поседује такву особину.

4. Затим, ако је дан благословен зато што је тај број такав, далеко више би приличило да је први дан примио благослов, а посебно пошто га је Мојсеј назвао "првим". Јер јединица је потпуно нерођена. Али она, кажу, када се умножи рађа и сваки број од оних који се налазе у десетици, а седмица не рађа ниједан од бројева у десетици и зато је девствена. Нека зато буде девствена она која уопште не рађа, не из нужде, али нека буде. А она која не рађа малобројне, него бројне, што више рађа свакако је даља од девства. Седмица, дакле, умножена и састављена од онога што је у десетици не рађа ништа, али рађа многе од оних који су изнад десетице. И како је онда девствена? Али, избегавајући наше замке, они као да се пењу на месец и планете, говорећи да је планета седам, а да се месец у седам дана раздељује напола, кроз других седам бива пун и у једнаким размацама поново се враћа на почетак. Јер они не знају да, ако је седам за њих свет број, и други бројеви су једнако свети, а више од њих њихово начело, јер читав чулни свет је један и читаво небо је једно, или не више од два. И једно је сунце у свемиру и један месец, да не говорим о томе да све садржи један Бог Који је пре свега и кроз све и над свим, Који објављује онима који исправно схватају истинско јединство.

5. И ако је свака од звезда и планета кружног облика, као и свемир, а круг је састављен од двоје, тачке и линије, и без тога двога не може да постоји ништа чулно, онда је и број два веома користан и потребан у свемиру. Али будући да у свемиру не постоји само линија, него и раван, зато између бројева на исти начин постоји и тројка. Изоставићу друге предности тога броја. А пошто, опет, ништа од поменутог није само круг, него и тврдина и сфера, а то без четворке не може да постоји, јер им је неопходна и друга размера, како да и четворка не буде такође достојна похвале? Из сличних разлика тако треба да буде и са петицом, а више од других и са шестицом, јер она је прва међу савршеним, будући да се пре других изједначаје са својим деловима. Зато је и свет током шестог дана завршен.

6. Из свега овога происходи да они који поштују број седам обмањују саме себе: они, у суштини, не поштују само број седам него, једноставно, сваки број, јер сваки од њих поседује довољно основа за поштовање. Међутим, како је број, као и све што постоји, створио Бог, и како је све што је Бог створио *добро*, и то *добро веома*, о чему је Сам Творац посведочио посредством Мојсеја, ако би неко узео неки број и брижљиво га изучио, открио би да је и он добар, и то *добар веома*, и сам по себи и због других разлога, чудесно сразмерно одговарајући и себи самом, и другим. Међутим, ниједан од дана, узетих по свом броју, није у том погледу превасходнији од осталих, јер Мојсеј не каже да је Бог похвалио број неког дана, него су дела која је Он савршавао свакога дана била овенчана похвалом. Према томе, ни седми дан није ради тога био достојан похвале (него је постојала друга основа за то). Будући да ми указујемо на разлог због којег је Бог нарочито посветио и благословио овај дан, започећемо од самих Мојсејевих речи, односно: *И отпочиу Бог у седми дан од свих дела Својих која учини (сатвори)* (1. Мојс. 2; 2). После тога додаје: *И благослови Бог седми дан, и посвети га*, одмах указујући на разлог благослова, понављајући оно исто: *Јер отпочину Бог од свих дела Својих која поче да ствара*. Према томе, постоје и таква дела Божија која Он није почео да твори (тј. дела која су Богу својствена и која су самим тим беспочетна, односно савечна Њему) и од чијег творења није отпочинуо, као што нам је открио Сам Господ, говорећи: *Отац Мој до сада дела и Ја дела* (Јн. 4; 17).

7. Желећи да нам, колико је то у нашој моћи, допусти да познамо управо таква дела и да нам покаже да управо њих треба да тражимо више него било шта вештаствено, Бог је благословио и посветио седми дан у којем је отпочинуо од стварања чулног (видљивог) света, као неки повратак, путем починка, од нижег света (досл. доњег) ка ономе који припада бољој и надсветовној (надземаљској) сфери. Да употребим речи великог Дионисија, Бог услед преобиља доброте бива изван Самога Себе и, узносећи се од свега, силази ка ономе што је у свему, по иступитељном (екстатичком) надсуштаственом дејству које се не одваја од Њега. Сишавши човекољубиво онолико колико је Он желео и колико је то било неопходно, и створивши овај наш чулни свет за шест дана, у седми дан Он се, како је то и одговарало божанству, вратио у Себе и на Њему својствену висину коју Он, међутим, није ни напуштао, и као благословен показао је починак тога дана. Тиме је и нас научио да желимо да, колико је у нашој моћи, усходимо у онај починак, а то је наше умно созерцање и кроз њега узношење ка Богу. На овај починак нас недвосмислено побуђује и апостол јер, наводећи речи које је Бог кроз Псалмопојца изрекао о јудејском народу, односно: *Тако се заклех у гневу Своме: Нећеш ући у покој Мој* (Пс. 94; 11), он затим додаје: *Јер рече негде за седми дан овако: И почину Богу дан седми од свих дела Својих* (Јевр. 4; 4) и нешто касније: *Постарајмо се, дакле, да уђемо у тај починак* (ст. 11), јер ће онај који у њега уђе отпочинути од својих дела као што је и Бог отпочинуо од Својих.

8. Желите ли да јасније дознате у чему се састоји тај починак и на који ћемо начин ући у њега? Ако познамо она божанствена дела која Бог није започео, будући да су беспочетна, још ћемо више разјаснити значење овог починка и уласка у њега. Каква су то дела? Нека нам у овом делу помогне Псалмопојац, који овако пише о Богу:

Дела руку Његових су истина и суд (Пс. 110; 7). То значи да је оно дело Божије које нема краја познање свега постојећег и предзнање онога што ће бити: ако би неко ово дело именовано као "истину", не би погрешно. Беспочетна и бесконачна дела Божија јесу суд и промишљање, јер ономе што постоји и пре постања било је неопходно Божије предзнање и суд, јер потребно је да то настане и да не нестане када му није време, нити да се нешто у одређено време промени на сопствену или свеопшту корист, а да друго остане неизмењено. Беспочетно дело Божије састоји се и у повратку Себи самом, јер Он се беспочетно кретао у самосозерцању.

9. Уистину, онај ко то здраво истражује, могао би да наведе још много примера за то. Нека сваки од нас, браћо, удаљивши се од брига које га приземљују и муче (обремењују), као и од дела која им одговарају, отвори свој слух и обрати пажњу на учење Духа. Њега ће пре свега похвалити Господ, Који није одобрио Марти јер се бринула о многим, иако је њен труд био због Њега. *Марија је, седећи поред Њега и пажљиво слушајући речи учења, добар део изабрала којијој се неће одузети* (Лк. 10; 42).

10. Видиш ли дело којем нема починка? Затим ће онај, чији ум прихвати ове речи учења Духа и када дубоко размисли о њима, кад их у разуму душе буде претпоставио свакој страсти и земаљској помисли, услед тога и сам показати бригу о свом животу да би се спасао и за делање у свом срцу имати истину и суд, као што каже Псалмопојац-Пророк: *Говори истину* (Пс. 14; 2). Када удаљиш свој ум од сваког расуђивања, макар оно било и добро, и када га васцелог сабереш у њему самоме, достигавши то путем упорне усредсређености (пажње) и непрестане молитве, тада ћеш, на тај начин, и ти ући у божанствени починак и задобићеш благослов седмог дана, обитавајући у самосозерцању и кроз самосозерцање се узносећи ка богозрењу (боговиђењу). Кажу да се исход молитве садржи у узношењу душе ка Богу. То је један од узрока благослова који је дат седмом дану а који је и Мојсеј открио у Закону, установивши да се седми дан празнује. Међутим, недељање тога дана односи се на ствари које користе телу, док душа треба да дела.

11. Онај Који је за шест дана створио свет предвидео је и човекову склоност ка злу и, као последицу тога, његову управљеност ка земљи, његов пад који ће досегнути до ада и човекову заточеност у аду, овешталост читавог овог света због човека и његов долазак до пропасти, а такође и његово обнављање које ће наступити кроз Његово очовечење (оваплоћење). До тог обнављања дошло је силаском оваплоћеног Бога у ад, посредством смрти, и Његовог обећања да ће призвати душе које се тамо налазе, а што се догодило у суботу. Управо је то дело седмог дана које је Он предвидео и вероватно да је због тога једино тај дан и удостојио благослова. То је у тајности било приуговорено седмога дана, тј. у суботу, а било је откривено и на савршен начин окончано осмога дана, дана Васкрсења Господњег. Због тога се тај дан и назива Даном Господњим. Какав је однос петка према суботи, такав је и однос суботе према Дану Господњем који је очигледно превасходи, као што завршетак и истина превасходе почетак, праобраз и сенку. Такво превасходство и светост Дана Господњег проистичу из благословеног окончања

дела у тај дан и очекиваног на тај дан свеопштег васкрсења, и узласка достојних у божанствени починак и препорађања васцелог света.

12. Ма колико доказа да наводе они што поштују суботу, то ће се, уз додатке, односити и на осми дан, јер је тај дан окончање (или "савршенство") суботе. И Мојсеј је скривено увео поштовање овог осмог дана, тј. Дана Господњег. Јубиларна година коју је он озаконио и назвао "годином отпуштања" не броји се према седмицама година, избројаних по закону, него долази после свих њих, и била је то осма година, оглашена по истеку ових последњих година. Мојсеј је то исто учинио и са седмицама недеља. На тај начин, Законодавац не само да је прикривено увео поштовање осмог дана, који ми називамо Даном Господњим (или васкрсењем, васкрсним даном), као дан освештан Васкрсењем Господњим, него је заповедио и да се он дочека празником који је именовао као "Дан труба" и назвао га "исходним", тј. границом и концем свих празника. Тиме се јасно показује да ми и осми дан морамо називати "светим", као да предоглашава божанствено, свеславно и свештено достојанство Дана Господњег, који ће наступити када прође све што је старозаветно.

13. На тај начин, и он је из тог разлога поштовао седми дан, јер он води ка истински поштованом осмом дану. И као што Закон који је дат посредством њега заслужује поштовање будући да приводи ка Христу, тако поштовање заслужује и седми дан, будући да приводи ка осмом дану у којем се догодило васкрсење Господње, пошто је тај дан био осми. Као што после седмог дана према рачунању долази осми, тако ћеш, ако испиташ, открити да је после седмог од свих васкрсења која су се догодила у свету, Васкрсење Господње било осмо по реду. На тај начин, оно се није само догодило у осми дан, него се и рачуна као осмо после свих оних која су му претходила. Оно је, међутим, истовремено и прво, јер се непосредно везује за очекивано свеопште васкрсење (за васкрсење свих) у Христу или, боље речено, према васкрсењу због којег се прославља и Христос, првина упокојених и прворођени из мртвих. На тај начин, Дан Господњи није само осми дан због тога што се броји као осми после оних дана који му претходе, него и је истовремено и први у односу на оне дане који за њим следе, тако да, пошто испуни круг, буде исти тај, нови и први од дана који ми називамо даном Господњим, а Мојсеј га није именовао првим него "једним", будући да својим значајем он далеко превасходи остале дане и представља почетак будућег века, јединог и незалазног (бесконечног) дана.

14. Нека буде сасвим очигледно превасходство дана Господњег над осталим празничним данима и због следећег: сваки други дан, обилазећи (пролазећи) годишњи ток, једном годишње са собом доноси празник. Кроз непрекидно периодично последовање током читаве године, Дан Господњи нам доноси празник четири пута месечно, чинећи нам годину уистину "годином отпуштања" и "годином угодном Богу". Установљујући нам да празнујемо тај дан по истеку сваке минуле седмице, Господ се због тога најпре јавио ученицима окупљеним у дому и то у време кад Тома није био са њима. Он им се показао као жив, подарио им мир и кроз Своје удахнуће обновио оно прво (удахнуће) које је Бог дао човеку на почетку

света, подарио им је благодат Светога Духа и у њих положио силу да свезују и раздрешују грехе, учинивши их учесницима власти која је на небу, говорећи: *Примите Дух Свети! Којима опростите грехе, опраштају им се, а којима задржите, задржани су* (Јн. 20; 22.-23).

15. Ту силу и ту благодат Господ је подарио јавивши се на сами дан Свог васкрсења, односно на Дан Господњи. Затим се, када је истекло још седам дана, или, на Дан Господњи који ми управо данас празнујемо, опет јавио на исти начин, у том истом дому, Сам је обновио његово празновање и сумњичавог Тому привео вери. Сагласно љубљеном Спаситељевом еванђелисти и ученику, *после осам дана опет бејаху унутра ученици Његови и Тома с њима. Дође Исус кад бејаху врата затворена и стаде на средину и рече: Мир вам* (Јн. 20; 26).

16. Видите ли да се на дан Господњи догодило и сабрање ученика Христових и Господњи долазак код њих? Био је, дакле, Дан Господњи кад им се, окупљенима, Он јавио први пут и опет, после седам, дана, када је био Дан Господњи, Он им се јавља, када су се поново окупили. Црква Христова непрестано изображава ова свештена сабрања, савршавајући богослужења, а посебно на дан васкрсења, када смо заједно с вама и говоримо вам општа начела која се односе на дело спасења, побуђујући вас на побожност и на благочестив живот.

17. Нека зато нико услед нерада или услед свакидашње бриге о земаљском не напусти ова васкрсна (недељна), свештена и од Бога предата сабрања да се не би догодило да, будући праведно од Бога напуштени, доживимо нешто слично Томи, који није дошао у право време. Ако би се једном и догодило да, будући прекомерно заузет, неко тада и не дође, нека касније врати дуг и нека самога себе принесе Цркви Христовој, како не би остао искључен из ње, са душом оболелом од неверја које се пројављује или кроз речи, или кроз дела, не долазећи при том у Христово лечилиште и не допуштајући свештено лечење, као божанствени Тома. Постоје, дакле, не само мисли и речи него и дела која су пројава вере, јер је речено: *Покажи ми веру од дела твојих* (в. Јак. 2; 18). Онај који их нема сигурно је далеко од Цркве Христове и целога себе предао је таштини. Његова вера је мртва или, боље речено, он нема никакву веру, због чега је и сам, услед греха, постао мртавац.

18. Неки су у недоумици на који је начин Христос, будући да је био у телу ушао кроз *врата затворена*. Такви људи очигледно не знају да се духовно саображава духовном и да се једно другим доказује, као што каже божанствени апостол (в. 1. Кор. 2; 13). Ако Он није нарушио утробу Дјеве Која Га је родила по телу, ни најмање је не отворивши, него су и у рођењу остала неповређена обележја девствености, иако је Он и тада био обучен у тело које је смртно и подложно страдањима, зашто би нас онда чудило ако је, обесмртивши тело које је примио и сада већ поседујући бесмртно тело, ушао кроз затворена врата? Међутим, како онда да је Он, имајући бесмртно и бестрасно (неподложно страдању) тело истовремено могао да има и ране и пробијена места на рукама и на ребрима? Еванђелиста приповеда да је Господ рекао Томи: *Пружи прст свој амо и види руке Моје, и пружи руку своју и метни у ребра Моја и не буди неверан неш веран* (Јн. 20; 27).

Како, дакле, да је Он имао ране? Смртно и страдално тело не би могло да покаже ране и пробијена места и да истовремено буде читаво и здраво. Он је, међутим, имао моћ да, заједно са бесмртношћу и бестрашћем тела покаже, коме пожели, и ране и повреде које је раније примио и да при том Његово тело не буде ништа мање бесмртно и бестрасно.

19. Из тога такође закључујем да и они који су пострадали за Христа на свом телу носе своје ране као неке вечне украсе. Као што, на пример, прозорски отвори ни најмање не нарушавају чврстину здања и не чине га нескладнијим, и представљају неопходни део куће јер унутра пропуштају светлост и допуштају онима који живе унутра да виде шта се догађа напољу, на исти начин су и страдања на телу која су поднета Христа ради, као и трагови које су она оставила, за оне што су их примили постали нека врста прозора који пропуштају незалазну светлост и, приликом блистања те светлости, они се препознају по божанственој красоти и сјају, и не само да не нарушавају бестрасност, него су радије залог бесмртности.

20. Христово тело је унутар себе имало извор божанствене светлости, одакле је заблистало и просветило сумњичавог Тому, тако да је он у истом тренутку почео савршено да богословствује и узвикнуо: *Господ мој и Бог мој!* Господ му је на то рекао: *Зато што си Ме видео, поверовао си. Блажени су који не видеше а повероваше* (Јн. 20; 29), показујући тиме да они, који су сопственим очима гледали (Његову) славу, немају ништа више од оних који су посредством њих поверовали у Њега. Ако Он није рекао "који ће поверовати" него "који повероваше", то је зато што је то речено са божанственом силом предзнања Онога Који све зна и пре него што се догоди и за Којега је будућност иста као и оно што се већ догодило.

21. Управо ми је дошла мисао коју ћу открити и вашој љубави. Видевши да је Тома, за време свог одсуствовања, још увек био неверан, и да, после састанка с онима што су поверовали, ни најмање није погрешно у вери, дошло ми је на ум да ни грешан човек, само ако би се клонио дружења с рђавим људима и обратио се праведнима, никада не би сагрешно у праведности и, благодарећи њој, ни у делу спасења своје душе. Мислим да управо то хоће да каже и Псалмопојац-Пророк, величајући онога који не седи на *већу безбожничком* и не сусреће се с рђавим људима. О томе говори и други пророк: *Не говори много с онима чије су намере зле* (Прем. Сир. 16; 7), као и писац Прича: *На збориштима грешних распламсава се огањ; иди с премудрима и премудар ћеш бити* (Приче Сол. 13; 21).

22. Због тога ћемо се, браћо, често састајмо и предајмо се Цркви Божијој, јер ће се сваки, ко је уистину благочестив, ревносно њој предати и непоколебио обитавати у њој. Нека свако од нас, ушавши у њу, као пример узме побожнијег од себе, а они се могу препознати и по самом свом изгледу, јер су ћутке усредсређени на молитву. Нека, дакле, свако обрати пажњу на пример побожнијих и оних који се, много више од осталих, боје Господа. Нека им се повери и нека заједно с њима стоји пред Богом, нека се њих придржава. Када пак изађе после отпуста - и ако је то дан Господњи када је слободан од сваког овоземаљког делања, ради Господа, по Којем је овај дан и назван - нека брижљиво тражи има ли некога ко подражава апостоле

који су, иако потпуно затворени, живели у ишчекивању Господа - кроз молитву у тишини, и псалмопојање и кроз другачији, томе одговарајући начин живота. Нека се придружи таквом човеку и нека с вером уђе у његову келију као на неко небеско место унутар којег се налази освештавајућа сила Духа. Нека седи поред њеног житеља и нека остане с њим колико год је могуће. Нека с њим беседи о Богу и божанственим стварима, распитујући се и смирено се поучавајући, молитвено призивајући помоћ. Поуздано знам да ће му, уколико тако тражи, невидљиво приступити Христос и подарити унутрашњи мир човеку који размишља на тај начин, да ће га привезати за веру и дати му непоколебивост и да ће га у своје време сјединити и са изабранима у Царство небеско,

23. што нека сви ми задобијемо у ради нас умрлом и васкрслем Цару векова Христу Који ће опет доћи, јер Њему доликује слава у векове. Амин.

18. Беседа

Изговорена у Недељу Мироносица; у њој се говори

и о томе да је Богородица прва видела Господа васкрслог из мртвих

1. Васкрсење Господње представља обнову људске природе, оживљавање, пресаздање и враћање у бесмртни живот првог Адама, који је кроз грех био усмрћен, и смрћу враћен у земљу од које је био створен. У почетку, када је створен и призван у живот, он није видео никога од људи, јер у том часу осим њега није био створен нити призван у живот ниједан човек. Након што је преко даха Божијег примио дах живота, прво што је угледао била је жена, јер је Ева била прво људско биће после њега. Тако и други Адам, Који је Господ, уставши из мртвих није видео никога од људи, јер од Њему блиских нико није био присутан, а војници који су чували гроб обамрли су од страха; након што је устао, Он је од других људи прво угледао Жену, како смо чули када је данас Марко благовестио: *А Исус, васкрснувши рано у први дан недеље, јави се најпре Марији Магдалини* (Мк. 16; 9).

2. На основу реченог чини се да Еванђелист јасно указује и на час у који је Господ васкрсао - тј. на рано јутро - и на то да се у сам час Васкрсења најпре јавио Марији Магдалини. Он то, међутим, не каже, како ће мало даље постати јасно онима који буду брижљивије расуђивали. Непосредно пре тога и он, сагласно са другим еванђелистима, каже да је та Марија долазила и раније са осталим Мироносицама на (Христов) гроб и будући да је видела да је пуст, отишла. Одатле је јасно да је Господ васкрсао знатно пре јутра, када је она видела Његов гроб. Одређујући то време (када су Мироносице дошле на гроб, он није рекао просто рано (тј. "изјутра"), као горе, него врло рано (Мк. 16; 2). Сходно томе, он овде не указује на излазак сунца, него на магловиту светлост која му претходи на хоризонту. Означавајући ово, и Јован каже да је Марија Магдалина дошла рано, још по мраку, и да је видела како је камен са гроба одваљен (Јн. 20; 1).

3. Она тада, како каже Јован, није сама ушла у гроб, него је отишла од гроба а да није видела Господа. Отрчала је и дошла код Петра и Јована, али их није обавестила о Васкрсењу Господњем, него о томе да је Он узет из гроба. Она, дакле, још увек није знала за Васкрсење. Господу једноставно није било угодно да се јави у први час, него по истеку првог часа дана (када се већ сасвим разданило). Постоји, међутим, нешто што су еванђелисти замагљено објавили, а што ћу ја сада да откријем вашој љубави. Дакле, блавест о Васкрсењу Господњем прва од људи примила је од Господа Богородица, што је било прикладно и оправдано. Она Га је пре свих видела Васкрслога, и насладила се Његовим божанским речима. Она не само да Га је очима видела и чула сопственим ушима, него се прва и једина привила уз Његове пречисте ноге, иако еванђелисти то не саопштавају отворено,

јер не желе да Мајку наведу као сведока, како невернима не би дали повода за подозрење (у Васкрсење Господње). Сада се, међутим, по благодати Васкрслога, обраћамо вернима, и пошто нам празник налаже да за предмет расуђивања узмемо Мироносице, ми ћемо - држећи се речи Онога Који је казао да *неће бити ничег тајног што неће постати јавно* - показати и ово (тј. да је Богородица прва видела Васкрслог Христа).

4. Мироносице су, дакле, биле оне жене које су пратиле Господа заједно са Његовом Мајком. Оне су биле присутне и у време спасоносних Страдања Спаситељевих и побринуле се да миром помажу и припреме тело Господње за погреб. Када су Јосиф и Никодим од Пилата измолили и узели Владикино тело, када су Га скинули са крста и обавили плаштаницама натопљеним миомирисима, када су Га положили у камени гроб а на врата гроба ставили велики камен, ту су, према еванђелисти Марку, биле присутне и посматрале су све то Марија Магдалина и друга Марија, седећи преко пута гроба. Изразом: и друга Марија он је означио Богородицу. Она се такође назива и Мајком Јакова и Јосије, који су били синови Јосифа Заручника. Осим њих, како саопштава Лука, присутне су биле и друге жене које су посматрале погреб Господњи: *А иђаху у пратњи и жене, које бејаху дошле са Исусом из Галилеје, и видеше гроб и како би положено тело Његово... А шо бејаху Магдалина Марија и Јована и Марија Јаковљева и остале с њима* (Лк. 23; 55; 24; 10).

5. *Па се вратише - вели - и припремише мирисе и миро* (Лк. 23; 56); јер још нису могле јасно да разумеју да је Он истински миомирис живота за оне који Му са вером приступају, као и мирис смрти за оне који упорно остају у неверовању, и да мирис Његове одеће, тј. Његовог тела, превазилази све миомирисе, те да је име Његово - Миро Изливено, којим је целу васељену испунио божанским миомирисом. Оне су, међутим, миро и миомирисе припремиле како због указивања поштовања Погребеном, тако и због ублажавања задаха распадања тела, мислећи да ће га сачувати помазивањем.

6. Оне су, дакле, припремиле миро и миомирисе. Суботу су, према (старозаветној) заповести, провеле одмарајући се, јер још није дошла истинска Субота, и оне још нису познале ту преблагословену Суботу - превођење наше природе из адских бездана на светлу и божанствену небеску висину. *А у први дан недеље дођоше врло рано на гроб, и донесоше мирисе што приправише* (Лк. 24; 1). Матеј пак каже: *А пошто мину субота, на освитку првог дана недеље, две жене дођоше на гроб* (Мт. 28; 1). Јован пак каже да је, док још беше мрак, дошла сама Марија Магдалина. Марко каже да су врло рано у први дан недеље *дошле три жене* (Мк. 16; 2), док то да је Пасха била у први дан после суботе тврде сви еванђелисти. Што се времена тиче, они говоре о свитању првог дана недеље, врло рано, док још беше мрак, онда када се светлост још меша са тамом, тј. када се на хоризонту појављује зора која најављује дан. Ако би неко хтео тачније да одреди време, боја неба почиње да се мења око деветог часа ноћи, када до наступања дана остају цела три часа.

7. Види се, међутим, да код еванђелиста постоји неслагање не толико о времену доласка Жена Мироносица на гроб, колико о броју жена. Као што сам рекао, Мироносица је било много, оне на гроб нису долазиле све одједном, него у два, три наврата, у групама у којима нису била исте особе. Све су долазиле у сам освет зоре, али не све у исто време. Једино је Магдалина дошла поново и дуже остала (код гроба Христовог). Неки Еванђелисти, заобилазећи друге жене које су дошле, помињу само њу. Међутим, како ја закључујем, сабирајући из излагања свих Еванђелиста а што сам и раније рекао, пре свих је на гроб Сина и Бога дошла, заједно са Маријом Магдалином, Богородица. Овако нас учи нарочито еванђелиста Матеј: *А пошто мину субота, на осветку првог дана недеље, дођоше Марија Магдалина и друга Марија да осмотре гроб. И гле, земља се затресе веома; јер ангео Господњи сиђе с неба, и приступивши одвали камен од врата гробних и сеђаше на њему. А лице његово беше као муња, и одело његово бело као снег и у страху од њега уздрхташе стражари, и постадоше као мртви* (Мт. 28; 1-4).

8. Све остале жене дошле су, дакле, након што се земља затресла и стражари разбежали и нашле да је гроб отворен а камен одваљен. Међутим, Мати Дјева је дошла у часу када се збио земљотрес и када се камен одвалио, (у часу) када су се присутни стражари, пошто су се повратили од страха, дали у бекство. Богородица се, међутим, није уплашила, Она се обрадовала када је видела шта се догодило. Мислим да је прво ради Ње Животоносац отворио онај гроб. Све оно што је горе на небесима и доле на земљи најпре нам је преко Ње открио. Он је ради Ње послао ангела да заблиста као муња, како би Она, док је још био мрак, благодарећи обилној светлости ангела, видела не само празан гроб него и сложене плаштанице које су сведочиле о Васкрсењу Погребенога.

9. Исти онај ангео Гаврило био је (и сада) благовесник (Васкрсења). Онај који јој је у почетку рекао: *Не бој се, Марија, јер си нашла благодат у Бога* (Лк. 1,30), и сада, видевши да је дошла на гроб, поново хита и спушта се да Приснодјевини објави исто, да јој благовести Васкрсење из мртвих Онога Који се од Ње бесемено родио, да одвали камен и покаже пуст гроб и погребне покрове, те да тако сведочанство учини веродостојним. *Анђео, каже, одговарајући рече женама: Не бојте се ви, јер знам да Исуса распетог тражите. Није овде; јер устаде као што је казао. Ходите да видите место где је лежао Господ* (Мт. 28,5-6; Мк. 16,6). "Иако видите да су стражари престрашени - каже ангео - ви се не бојте, јер знам да тражите Исуса распетог. Он је устао, није овде. Врата, преворнице и печати ада, смрти и гроба нису могли да Га зауставе, будући да је Он Господ нас бесмртних и небеских ангела, и само Он је Господ свега. Погледајте место на коме је лежао Господ. "Пожурите", каже, "ученицима Његовим, па им јавите да је васкрсао из мртвих".

10. *Изишавши брзо из гроба, са страхом и радошћу великом похиташе да јаве ученицима Његовим* (Мт. 28; 8). Чини ми се такође да су Марија Магдалина и остале жене које су дошле у тај час још осећале страх, пошто нису схватиле значење анђелових речи, нити су биле у стању да у потпуности прихвате светлост како би јасно виделе и разумеле јасно, док је Богородица осетила велику радост, пошто је схватила оно што јој је ангео саопштио и сва је постала као светлост,

будући сасвим очишћена и божански облагодатаћена, у свему тврдо познавши истину и поверовавши архангелу, јер га је још од пре много година по делима његовим сматрала достојним највећег поверења. Како би могло да се догоди да богомудра Дјева, Која је присуствовала тим догађајима, не схвати шта се то догодило? Она је видела земљотрес и оног великог ангела како у виду муње силази са небеса, видела је обамрлост стражара, померање камена, празан гроб и велико чудо смиром и алојом слепљених и неподераних плаштаница у којима није било тела, и уз то и радостан изглед и благовест ангела. Изашавши после те благовести, Марија Магдалина као да није чула ангела, који можда и није говорио ради ње, те је опазила само то да је гроб пуст, док плаштанице уопште није приметила и потрчала је Симону Петру и другом ученику, како каже Јован.

11. Придруживши се осталим женама, Мајка Божија, Дјева, за то време поново полази на то место са кога је стигла, и тада - како вели Матеј - *срете их Исус шворећи: Радујте се!* (Мт. 28; 9). Видите ли да је Мати Божија пре Марије Магдалине видела Онога Који је ради нашег спасења телом страдао, био погребен и васкрсао? *А оне, каже, приступивши ухватише се за ноге Његове и поклониле Му се* (Мт. 28; 9). Као што је само Богородица схватила значење онога што је објављено када је заједно са Маријом Магдалином чула ангелску благовест о Васкрсењу, тако је и сада, када је заједно са другим женама срела Сина и Бога, прва међу њима видела и препознала Васкрслога и, приступивши, ухватила се за ноге Његове, постајући тако апостол за апостоле. Од Јована сазнајемо да Марија Магдалина није била с Мајком Божијом у тренутку када ју је на повратку са гроба сусрео, јавио јој се и обратио Господ: *Онда отрча (Марија Магдалина) и дође Симону Петру и другом ученику кога љубљаше Исус, и рече им: Узеше Господа из гроба, и не знамо где Га положише* (Јн. 20; 2). Како би она могла рећи да су Господа "узели и негде положили, али не знамо где", да Га је видела, дотакла рукама и чула (Његов глас)? Чак и након што су Петар и Јован дотрчали до гроба, угледали плаштанице и ушли, кажу да је Марија (Магдалина) плачући стајала напољу, покрај гроба.

12. Видите ли да она не само да није видела Господа, него да није чак ни чула (за Васкрсење)? И када јој се ангео јавио и упитао је: *Жено, зашто плачеш?*, она је опет одговорила тако, као да је Христос мртав. Па и када се окренула и угледала Христа, опет није схватила шта се догађа, него је на Његово питање: *Зашто плачеш?* одговорила као и претходно, све док је Он није позвао по имену и уверио је у то да је жив. Тада је и она приступила, тражећи да загрли Његове ноге, на шта јој је Он рекао: *Не дотичи Ме се*. Одатле можемо да разазнамо да је Он, онда када се прво јавио Мајци и женама које су биле са Њом, само Мајци допустио да загрли Његове ноге, иако Матеј то каже и за остале жене, не желећи, због разлога на који смо напред указали, да Мајку отворено истиче код таквих ствари.

13. Након што је Приснодјева Марија прва дошла на гроб и прва примила благовест о васкрсењу, за њом су дошли и многи други. Они су видели одваљен камен и чули ангеле, да би се на повратку, после ових речи и виђења, раздвојили. Једни, како каже Марко, *побегоше од гроба, јер их ухвати страх и трепет, и ником ништа не*

казаше, јер се бојаху (Мк. 16; 8). Други су следили Мајку Господњу, видели Владиду и чули Његове речи. Магдалина је пошла Петру и Јовану, и за њима је поново дошла на гроб - сама. Када су они отишли била је удостојена да сама види Господа, и поново је била послана Апостолима. Дошла је к њима, *објављујући свима*, како каже Јован, *да је видела Господа и да јој ово рече* (Јн. 20; 18). Марко говори о томе да је ово виђење било рано ујутро, тј. на самом почетку дана, пошто је наступила зора. Он, међутим, не тврди да се Васкрсење Господње збило тада, и да је то било прво Његово јављање.

14. Ми смо истражили дела Мирносица и имамо горе доказану сагласност четири Еванђеља о њима. Ученици, који су на сам дан Васкрсења чули од Мирносица и Петра, од Луке и Клеопе, да је Господ жив и да су Га видели, нису поверовали, због чега их је Он укорио када им се касније, кад су били сви на окупу, јавио. Пошто им се много пута јавио показујући да је жив, они не само да су поверовали, него су то посвуда и проповедали: *По свој земљи изиђе глас њихов и до крајева васељене речи њихове* (Пс. 18; 5); а они отидоше и проповедаше свуда, и Господ им помагаше, и *реч потврђиваше знамењима која су се потом показивала* (Мк. 16; 20), јер су знамења била неопходна све док реч није била објављена по целој земљи. Ако су знамења и чудеса потребна за показивање и утврђивање Истине која се проповеда, онда су, с друге стране, не чудеса него знамења потребна и онима који примају реч, да покажу јесу ли тврдо поверовали. Каква су то знамења? Она, која проистичу из дела, јер се каже: *Покажи ми веру из дела твојих* (Јак. 2; 18) и: *Ко је међу вама мудар и разуман, нека покаже од доброг понашања дела своја* (Јак. 3; 13). Ко ће за побожног сматрати човека који има божанствен, велик и узвишен, да тако кажемо, небески ум, ако истрајава у порочним делима и прикован је за земљу и земаљске ствари?

15. Никакве користи нема од тога, браћо, ако неко каже да има божанску веру, а при томе нема дела која таквој вери одговарају. Какву су корист лудим девојкама донеле светилке у којима није било уља, тј. дела љубави и састрадања? Шта је оном богаташу, који није имао самилости према Лазару па се зато мучио у неугасивом огњу, донело обраћање оцу Аврааму? Шта је ономе вредела спремност на повиновање позиву на свадбу, када није био одевен у рухо добрих дела које приличи божанском браку и брачној ложници? Био је позван и дошао је, имао је савршену веру, сео је онамо са тим светим гостима, али је био осуђен и постиђен, јер је био одевен у порочно понашање и дела, и, пошто су му немилосрдно свезали руке и ноге, био је бачен у огањ паклени, тамо где је плач и шкргут зуба,

16. који нека не искуси нико од оних које је Христос позвао, него, вером показавши у свему доличан живот, нека се удостојимо да уђемо у брачну ложницу чисте радости, вечно пребивајући са светима - тамо, где је обитавалиште свих који се радују. Амин.

18. Беседа

Изговорена у Недељу Мироносица; у њој се говори

и о томе да је Богородица прва видела Господа васкрслог из мртвих

1. Васкрсење Господње представља обнову људске природе, оживљавање, пресаздање и враћање у бесмртни живот првог Адама, који је кроз грех био усмрћен, и смрћу враћен у земљу од које је био створен. У почетку, када је створен и призван у живот, он није видео никога од људи, јер у том часу осим њега није био створен нити призван у живот ниједан човек. Након што је преко даха Божијег примио дах живота, прво што је угледао била је жена, јер је Ева била прво људско биће после њега. Тако и други Адам, Који је Господ, уставши из мртвих није видео никога од људи, јер од Њему блиских нико није био присутан, а војници који су чували гроб обамрли су од страха; након што је устао, Он је од других људи прво угледао Жену, како смо чули када је данас Марко благовестио: *А Исус, васкрснувши рано у први дан недеље, јави се најпре Марији Магдалини* (Мк. 16; 9).

2. На основу реченог чини се да Еванђелист јасно указује и на час у који је Господ васкрсао - тј. на рано јутро - и на то да се у сам час Васкрсења најпре јавио Марији Магдалини. Он то, међутим, не каже, како ће мало даље постати јасно онима који буду брижљивије расуђивали. Непосредно пре тога и он, сагласно са другим еванђелистима, каже да је та Марија долазила и раније са осталим Мироносицама на (Христов) гроб и будући да је видела да је пуст, отишла. Одатле је јасно да је Господ васкрсао знатно пре јутра, када је она видела Његов гроб. Одређујући то време (када су Мироносице дошле на гроб, он није рекао просто рано (тј. "изјутра"), као горе, него врло рано (Мк. 16; 2). Сходно томе, он овде не указује на излазак сунца, него на магловиту светлост која му претходи на хоризонту. Означавајући ово, и Јован каже да је Марија Магдалина дошла рано, још по мраку, и да је видела како је камен са гроба одваљен (Јн. 20; 1).

3. Она тада, како каже Јован, није сама ушла у гроб, него је отишла од гроба а да није видела Господа. Отрчала је и дошла код Петра и Јована, али их није обавестила о Васкрсењу Господњем, него о томе да је Он узет из гроба. Она, дакле, још увек није знала за Васкрсење. Господу једноставно није било угодно да се јави у први час, него по истеку првог часа дана (када се већ сасвим разданило). Постоји, међутим, нешто што су еванђелисти замагљено објавили, а што ћу ја сада да откријем вашој љубави. Дакле, блавест о Васкрсењу Господњем прва од људи примила је од Господа Богородица, што је било прикладно и оправдано. Она Га је пре свих видела Васкрслога, и насладила се Његовим божанским речима. Она не само да Га је очима видела и чула сопственим ушима, него се прва и једина привила уз Његове пречисте ноге, иако еванђелисти то не саопштавају отворено,

јер не желе да Мајку наведу као сведока, како невернима не би дали повода за подозрење (у Васкрсење Господње). Сада се, међутим, по благодати Васкрслога, обраћамо вернима, и пошто нам празник налаже да за предмет расуђивања узмемо Мироносице, ми ћемо - држећи се речи Онога Који је казао да *неће бити ничег тајног што неће постати јавно* - показати и ово (тј. да је Богородица прва видела Васкрслог Христа).

4. Мироносице су, дакле, биле оне жене које су пратиле Господа заједно са Његовом Мајком. Оне су биле присутне и у време спасоносних Страдања Спаситељевих и побринуле се да миром помажу и припреме тело Господње за погреб. Када су Јосиф и Никодим од Пилата измолили и узели Владикино тело, када су Га скинули са крста и обавили плаштаницама натопљеним миомирисима, када су Га положили у камени гроб а на врата гроба ставили велики камен, ту су, према еванђелисти Марку, биле присутне и посматрале су све то Марија Магдалина и друга Марија, седећи преко пута гроба. Изразом: и друга Марија он је означио Богородицу. Она се такође назива и Мајком Јакова и Јосије, који су били синови Јосифа Заручника. Осим њих, како саопштава Лука, присутне су биле и друге жене које су посматрале погреб Господњи: *А иђаху у пратњи и жене, које бејаху дошле са Исусом из Галилеје, и видеше гроб и како би положено тело Његово... А шо бејаху Магдалина Марија и Јована и Марија Јаковљева и остале с њима* (Лк. 23; 55; 24; 10).

5. *Па се вратише* - вели - *и припремише мирисе и миро* (Лк. 23; 56); јер још нису могле јасно да разумеју да је Он истински миомирис живота за оне који Му са вером приступају, као и мирис смрти за оне који упорно остају у неверовању, и да мирис Његове одеће, тј. Његовог тела, превазилази све миомирисе, те да је име Његово - *Миро Изливено*, којим је целу васељену испунио божанским миомирисом. Оне су, међутим, миро и миомирисе припремиле како због указивања поштовања Погребеном, тако и због ублажавања задаха распадања тела, мислећи да ће га сачувати помазивањем.

6. Оне су, дакле, припремиле миро и миомирисе. Суботу су, према (старозаветној) заповести, провеле одмарајући се, јер још није дошла истинска Субота, и оне још нису познале ту преблагословену Суботу - превођење наше природе из адских бездана на светлу и божанствену небеску висину. *А у први дан недеље дођоше врло рано на гроб, и донесоше мирисе што приправише* (Лк. 24; 1). Матеј пак каже: *А пошто мину субота, на освитку првог дана недеље, две жене дођоше на гроб* (Мт. 28; 1). Јован пак каже да је, док још беше мрак, дошла сама Марија Магдалина. Марко каже да су врло рано у први дан недеље *дошле три жене* (Мк. 16; 2), док то да је Пасха била у први дан после суботе тврде сви еванђелисти. Што се времена тиче, они говоре о свитању првог дана недеље, врло рано, док још беше мрак, онда када се светлост још меша са тамом, тј. када се на хоризонту појављује зора која најављује дан. Ако би неко хтео тачније да одреди време, боја неба почиње да се мења око деветог часа ноћи, када до наступања дана остају цела три часа.

7. Види се, међутим, да код еванђелиста постоји неслагање не толико о времену доласка Жена Мироносица на гроб, колико о броју жена. Као што сам рекао, Мироносица је било много, оне на гроб нису долазиле све одједном, него у два, три наврата, у групама у којима нису била исте особе. Све су долазиле у сам освет зоре, али не све у исто време. Једино је Магдалина дошла поново и дуже остала (код гроба Христовог). Неки Еванђелисти, заобилазећи друге жене које су дошле, помињу само њу. Међутим, како ја закључујем, сабирајући из излагања свих Еванђелиста а што сам и раније рекао, пре свих је на гроб Сина и Бога дошла, заједно са Маријом Магдалином, Богородица. Овако нас учи нарочито еванђелиста Матеј: *А пошто мину субота, на осветку првог дана недеље, дођоше Марија Магдалина и друга Марија да осмотре гроб. И гле, земља се затресе веома; јер ангео Господњи сиђе с неба, и приступивши одвали камен од врата гробних и сеђаше на њему. А лице његово беше као муња, и одело његово бело као снег и у страху од њега уздрхташе стражари, и постадоше као мртви* (Мт. 28; 1-4).

8. Све остале жене дошле су, дакле, након што се земља затресла и стражари разбежали и нашле да је гроб отворен а камен одваљен. Међутим, Мати Дјева је дошла у часу када се збио земљотрес и када се камен одвалио, (у часу) када су се присутни стражари, пошто су се повратили од страха, дали у бекство. Богородица се, међутим, није уплашила, Она се обрадовала када је видела шта се догодило. Мислим да је прво ради Ње Животоносац отворио онај гроб. Све оно што је горе на небесима и доле на земљи најпре нам је преко Ње открио. Он је ради Ње послао ангела да заблиста као муња, како би Она, док је још био мрак, благодарећи обилној светлости ангела, видела не само празан гроб него и сложене плаштанице које су сведочиле о Васкрсењу Погребенога.

9. Исти онај ангео Гаврило био је (и сада) благовесник (Васкрсења). Онај који јој је у почетку рекао: *Не бој се, Марија, јер си нашла благодат у Бога* (Лк. 1,30), и сада, видевши да је дошла на гроб, поново хита и спушта се да Приснодјевини објави исто, да јој благовести Васкрсење из мртвих Онога Који се од Ње бесемено родио, да одвали камен и покаже пуст гроб и погребне покрове, те да тако сведочанство учини веродостојним. *Анђео, каже, одговарајући рече женама: Не бојте се ви, јер знам да Исуса распетог тражите. Није овде; јер устаде као што је казао. Ходите да видите место где је лежао Господ* (Мт. 28,5-6; Мк. 16,6). "Иако видите да су стражари престрашени - каже ангео - ви се не бојте, јер знам да тражите Исуса распетог. Он је устао, није овде. Врата, преворнице и печати ада, смрти и гроба нису могли да Га зауставе, будући да је Он Господ нас бесмртних и небеских ангела, и само Он је Господ свега. Погледајте место на коме је лежао Господ. "Пожурите", каже, "ученицима Његовим, па им јавите да је васкрсао из мртвих".

10. *Изишавши брзо из гроба, са страхом и радошћу великом похиташе да јаве ученицима Његовим* (Мт. 28; 8). Чини ми се такође да су Марија Магдалина и остале жене које су дошле у тај час још осећале страх, пошто нису схватиле значење анђелових речи, нити су биле у стању да у потпуности прихвате светлост како би јасно виделе и разумеле јасно, док је Богородица осетила велику радост, пошто је схватила оно што јој је ангео саопштио и сва је постала као светлост,

будући сасвим очишћена и божански облагодатаћена, у свему тврдо познавши истину и поверовавши архангелу, јер га је још од пре много година по делима његовим сматрала достојним највећег поверења. Како би могло да се догоди да богомудра Дјева, Која је присуствовала тим догађајима, не схвати шта се то догодило? Она је видела земљотрес и оног великог ангела како у виду муње силази са небеса, видела је обамрлост стражара, померање камена, празан гроб и велико чудо смиром и алојом слепљених и неподераних плаштаница у којима није било тела, и уз то и радостан изглед и благовест ангела. Изашавши после те благовести, Марија Магдалина као да није чула ангела, који можда и није говорио ради ње, те је опазила само то да је гроб пуст, док плаштанице уопште није приметила и потрчала је Симону Петру и другом ученику, како каже Јован.

11. Придруживши се осталим женама, Мајка Божија, Дјева, за то време поново полази на то место са кога је стигла, и тада - како вели Матеј - *срете их Исус шворећи: Радујте се!* (Мт. 28; 9). Видите ли да је Мати Божија пре Марије Магдалине видела Онога Који је ради нашег спасења телом страдао, био погребен и васкрсао? *А оне, каже, приступивши ухватише се за ноге Његове и поклониле Му се* (Мт. 28; 9). Као што је само Богородица схватила значење онога што је објављено када је заједно са Маријом Магдалином чула ангелску благовест о Васкрсењу, тако је и сада, када је заједно са другим женама срела Сина и Бога, прва међу њима видела и препознала Васкрслога и, приступивши, ухватила се за ноге Његове, постајући тако апостол за апостоле. Од Јована сазнајемо да Марија Магдалина није била с Мајком Божијом у тренутку када ју је на повратку са гроба сусрео, јавио јој се и обратио Господ: *Онда отрча (Марија Магдалина) и дође Симону Петру и другом ученику кога љубљаше Исус, и рече им: Узеше Господа из гроба, и не знамо где Га положише* (Јн. 20; 2). Како би она могла рећи да су Господа "узели и негде положили, али не знамо где", да Га је видела, дотакла рукама и чула (Његов глас)? Чак и након што су Петар и Јован дотрчали до гроба, угледали плаштанице и ушли, кажу да је Марија (Магдалина) плачући стајала напољу, покрај гроба.

12. Видите ли да она не само да није видела Господа, него да није чак ни чула (за Васкрсење)? И када јој се ангео јавио и упитао је: *Жено, зашто плачеш?*, она је опет одговорила тако, као да је Христос мртав. Па и када се окренула и угледала Христа, опет није схватила шта се догађа, него је на Његово питање: *Зашто плачеш?* одговорила као и претходно, све док је Он није позвао по имену и уверио је у то да је жив. Тада је и она приступила, тражећи да загрли Његове ноге, на шта јој је Он рекао: *Не дотичи Ме се*. Одатле можемо да разазнамо да је Он, онда када се прво јавио Мајци и женама које су биле са Њом, само Мајци допустио да загрли Његове ноге, иако Матеј то каже и за остале жене, не желећи, због разлога на који смо напред указали, да Мајку отворено истиче код таквих ствари.

13. Након што је Приснодјева Марија прва дошла на гроб и прва примила благовест о васкрсењу, за њом су дошли и многи други. Они су видели одваљен камен и чули ангеле, да би се на повратку, после ових речи и виђења, раздвојили. Једни, како каже Марко, *побегоше од гроба, јер их ухвати страх и трепет, и ником ништа не*

казаше, јер се бојаху (Мк. 16; 8). Други су следили Мајку Господњу, видели Владиду и чули Његове речи. Магдалина је пошла Петру и Јовану, и за њима је поново дошла на гроб - сама. Када су они отишли била је удостојена да сама види Господа, и поново је била послана Апостолима. Дошла је к њима, *објављујући свима*, како каже Јован, *да је видела Господа и да јој ово рече* (Јн. 20; 18). Марко говори о томе да је ово виђење било рано ујутро, тј. на самом почетку дана, пошто је наступила зора. Он, међутим, не тврди да се Васкрсење Господње збило тада, и да је то било прво Његово јављање.

14. Ми смо истражили дела Мирносица и имамо горе доказану сагласност четири Еванђеља о њима. Ученици, који су на сам дан Васкрсења чули од Мирносица и Петра, од Луке и Клеопе, да је Господ жив и да су Га видели, нису поверовали, због чега их је Он укорио када им се касније, кад су били сви на окупу, јавио. Пошто им се много пута јавио показујући да је жив, они не само да су поверовали, него су то посвуда и проповедали: *По свој земљи изиђе глас њихов и до крајева васељене речи њихове* (Пс. 18; 5); а они отидоше и проповедаше свуда, и Господ им помагаше, и *реч потврђиваше знамењима која су се потом показивала* (Мк. 16; 20), јер су знамења била неопходна све док реч није била објављена по целој земљи. Ако су знамења и чудеса потребна за показивање и утврђивање Истине која се проповеда, онда су, с друге стране, не чудеса него знамења потребна и онима који примају реч, да покажу јесу ли тврдо поверовали. Каква су то знамења? Она, која проистичу из дела, јер се каже: *Покажи ми веру из дела твојих* (Јак. 2; 18) и: *Ко је међу вама мудар и разуман, нека покаже од доброг понашања дела своја* (Јак. 3; 13). Ко ће за побожног сматрати човека који има божанствен, велик и узвишен, да тако кажемо, небески ум, ако истрајава у порочним делима и прикован је за земљу и земаљске ствари?

15. Никакве користи нема од тога, браћо, ако неко каже да има божанску веру, а при томе нема дела која таквој вери одговарају. Какву су корист лудим девојкама донеле светилке у којима није било уља, тј. дела љубави и састрадања? Шта је оном богаташу, који није имао самилости према Лазару па се зато мучио у неугасивом огњу, донело обраћање оцу Аврааму? Шта је ономе вредела спремност на повиновање позиву на свадбу, када није био одевен у рухо добрих дела које приличи божанском браку и брачној ложници? Био је позван и дошао је, имао је савршену веру, сео је онамо са тим светим гостима, али је био осуђен и постиђен, јер је био одевен у порочно понашање и дела, и, пошто су му немилосрдно свезали руке и ноге, био је бачен у огањ паклени, тамо где је плач и шкргут зуба,

16. који нека не искуси нико од оних које је Христос позвао, него, вером показавши у свему доличан живот, нека се удостојимо да уђемо у брачну ложницу чисте радости, вечно пребивајући са светима - тамо, где је обитавалиште свих који се радују. Амин.

20. Беседа

Изговорена на Недељу о слепорођеном,

на осмо недељне јутарње Еванђеље по Јовану;

у њој се говори и о томе да они који до краја

побожно остају у храму за време богослужења

бивају удостојени великих дарова

1. Јован Девственик је једини, по благодати, као ризницу примио за Мајку неупоредиву Мати Дјеву. Христос га је нарочито љубио и он је "Син Грома", којег је Христос подигао на небо и преко њега загремо, због чега је више од других заслужио да као дар добије назив "Син Грома". Стога је из свег гласа проповедао разјашњавајући нам догађаје везане за Васкрсење Господње из мртвих, а описао је и начин на који се Господ јављао после Васкрсења, што се у Цркви чуло прошле недеље, кроз оно што је он написао у Еванђељу: *А у први дан седмице дође Марија Магдалина на гроб рано, док још беше мрак, и виде да је камен дигнут са гроба. Онда отрча и дође Симону Петру и другом ученику кога љубљаше Исус - и ту говори о самом себи.*

2. Саслушајмо сада шта каже у наставку: *А Марија стајаше напољу код гроба и плакаше.* И сами Јован и Петар, чувши њене речи и дотрчавши до животоначног Гроба, видели су оно што се догодило и доказе (који су се ту налазили), те су поверовали и задивили се, а потом кренули натраг. Марија је пак остала, стојећи напољу код гроба и плачући, јер се још није у потпуности уверила у то да је Господ Васкрсао иако је већ два пута, заједно са другим женама долазила на гроб: најпре заједно са Богородицом, како саопштава Матеј када каже: *А пошто мину субота, на освитку првог дана недеље, дођоше Марија Магдалина и друга Марија да осмотре гроб. И гле, земља се затресе веома* (Мт. 28,1-2), а сада долази са Петром и Јованом, који су поверовали на основу онога што су видели и отишли веома задивљени. Иако је, дакле, два пута са другима долазила на Гроб, при чему су они поверовали и уверили се у истинитост (Васкрсења Христовог), она, као да није примила никакав доказ, неутешно плаче.

3. Може се приметити да се нешто слично догађа и када су у питању врлински подвизи. Међу онима што се подвизавају, некима благодат одмах долази у сусрет и даје им да се унапред у потпуности увере тако што ће окусити обећане награде - као да пружа према њима човекољубиву руку, као да их прихвата и помазује за даље подвиге. Код других (она) очекује крај њихових подвига, припремајући им, у

коначном исходу, венце за њихово трпљење. По речима неког богоносног Оца, једни примају свештене награде пре подвига, други у току тих подвига, остали - у време свог исхода (из тела).

4. Све се ово догађа према свемудром божанском промислу који на различите начине уређује све што се односи на нас и свакоме додељује оно што му следује и служи на корист, како када су у питању врлинска дела, тако и у односу на тајне вере. Устројавајући, дакле, мудро и човекољубиво и када је реч о Марији Магдалини, Господ је просудио да она још не треба да се увери у његово Васкрсење, како би на њеном примеру и оне који долазе касније привео и приволео на трпљење. Саслушајмо каквих се све дарова она удостојила након тога, због своје постојаности и трпељиве чврстине: *А Марија стајаше напољу код гроба и плакаше. И када плакаше - каже Еванђеље - надвири се над гроб и виде два атела у белим хаљинама где седе, један чело главе, а други чело ногу, где беше лежало тело Исусово* (Јн. 20; 11-12).

5. То што се она погнула и што је, дубоко потресена, очи управила ка Гробу, показује крајњу душевну напетост. Најпре, међутим, треба истражити следеће: како је могла, како каже Еванђелист, још док је био мрак све јасно да види, и то сваки детаљ, па још и извана да види оно што се налази унутар пећине? Очигледно да је тада напољу био мрак јер чувствени дан још није коначно засијао. Пећина је пак била испуњена светлошћу Васкрсења, коју је Марија видела и која је у њој још више распламсала љубав према Христу - светлошћу која је њеним очима дала снагу да приме виђење ангела, и не само да их види, него и да беседи са њима, јер је такву силу поседовала она светлост.

6. Видела их је у белим одежама, не само због чистоте и блистања ангелске природе, него и као оне који својим сијањем објављују и показују тајну Васкрсења и заједно са нама празнују овај уистину лучезарни дан васкрсења Господњег. Она их је видела како седе, да би јасно познала како они нису дошли тек тада, него да су и раније били ту, иако се нису показали, а такође и да би схватила колико су неки од њих узвишени, будући да се не виде чак ни онда када су присутни. Седели су тако, чини ми се, и због своје љубави, јер су желели да се приближе месту на коме је претходно лежало тело Господње. Проникнути љубављу, они су седели на гробу, један код главе а други код ногу, показујући како је и за ангеле у истој мери (као и за људе) омиљено и поштовано како божанство Христово - чији је символ место на којем је почивала Његова глава, тако и Његово очовечење - које је представљено местом на коме су лежале Његове ноге. И они јој рекоше: *Жено, што плачеш?* (Јн. 20,15).

7. Гледаш небо у тој пећини, или, боље рећи - храм небески, подигнут на месту земаљског гроба и тамнице, у коме су уместо земаљских стража небески ангели, који имају велику част да чувају гроб Животодавца Бога и са радошћу га штите сад кад је пуст. А ти, жено, зашто плачеш? Они не питају зато што им околности нису познате, него зато да би је повратили, да би је учинили способном да их прихвати и да би створили добру основу за извршење свога дела, а дело ангела који седе на

гробу Животодавца састојала се у томе да објаве славу Васкрслога. На питање ангела о разлогу због кога плаче, она одговара: *Зато што узеше Господа мојега, и не знам где Га положише. И ово рекавши, обазре се натраг.* Шта је Марију подстакло да се изненада окрене натраг? Несумњиво, подстакло ју је покорно клањање ангела Господу Који се појавио: она је Њега назвала само својим Господом (каже: *Узеше Господа мојега*), сматрајући да је реч о крађи и одношењу Тела, чиме је, истина, показала наклоност своје душе према Њему, али никако о Њему није размишљала онако како доликује Богу. Они пак на делу показују да је Он Господ и самих ангела Божијих, јер док Он још није дошао седели су на гробу, а када се непосредно појавио, хитро су устали и са побожношћу и усхићењем, како то доликује њиховом чину, усрдно Му се поклонили.

8. Марија се окренула да би видела шта је то пренуло ангеле и угледала Исуса како стоји, мада није схватала да је Он пред њом, јер је Васкрсење сматрала нечувеним и готово немогућим. Пошто је, осим тога, сумрак још преовладавао над дневном светлошћу, а Господ јој није показао (Своје) божанско сијање, него је био онакав каквим Га је знала за живота и у време страдања, она Га није препознала, него је од Онога који обрађује душе и Творца света мислила да је градинар овдашњег врта. Када јој се Он обратио по имену, говорећи: *Марија*, она Га је препознала и, променивши мишљење, одговорила је: *Равуни, што ће рећи: Учитељу!* Ни тада јој, међутим, иако је видела да је жив, није пало на памет да о њему помисли као о Богу, већ се према Њему понела просто као према човеку Божијем и учитељу божанских ствари, те је стога похрлила не само да Му се поклони, него и да се из љубави дотакне Његових ногу, али је зачула: *Не дотичи Ме се!* Он тиме као да јој каже: ако твоја мисао не дотакне дубину тајне о Мени - да сам Ја Бог Којега ти сада видиш у телу, и то у телу које је сада божанско, онда Ме се не дотичи.

9. То је морало да буде остављено за Мајку Божију - то, да Она једина од жена по Васкрсењу дотакне тело Бога Који се ради нас од Ње оваплотио. То се и догодило, како саопштава Еванђелист Матеј, јер због Ње су се - каже он - (Жене Мирносице) дотакле ногу (Васкрслог Господа Христа). А Марији Магдалини (Господ) каже: *Не дотичи Ме се, јер још нисам узишао Оцу Својему* (Јн. 20; 17) - што у потпуности одговара ономе што је потом рекао ученицима: *Узлазим Оцу Мојему*, док сада вели: *Још нисам узишао.* Он ово говори зато да би се они двоструко потрудили, да би распламсао њихову љубав и подстакао их на предану тежњу ка томе да Га виде. Међутим, ове последње речи Спаситељеве односиле су се на Марију Магдалину: *Не дотичи Ме се*, јер сада је то тело у које сам се обукао силније од огња устремљеног у вис, и више је испуњено силом; не само да је у стању да узиђе на небо, него и до самог наднебесног Оца. Ја, међутим, још нисам узашао Оцу Своме, јер се, након васкрсења из мртвих, још нисам јавио Својим ученицима.

10. *Иди браћи Мојој* - јер сви смо ми од једног Оца, иако не на исти начин, будући да сам Ја Син од Његове природе и једносуштан са Њим, док је њих Он кроз мене усинио. *Иди*, дакле, *браћи Мојој и кажи им: Узлазим Оцу мојему и Оцу вашему, и Богу Мојему и Богу вашему* (Јн. 20; 17). Он је наш Отац по благодати усиновљења Духа, а Његов Отац по божанској природи. Као Творац природе Он је наш Бог, а

Његов Бог је силом оног домостроја којим је примио људску природу. Ово је рекао одвојено зато да бисмо схватили међусобну различитост. Тиме што је рекао да усходи Оцу, Он им је разјаснио да је Његово тело (након Васкрсења): управо оно (тело) у којем је Он на земљи и раније непрестано пребивао и све време био са њима.

11. Марију Магдалину величамо као једну од Христових Мирносица, у коју се, након што је Христос из ње истерао седам злих духова, уместо тога, у потпуности уселила седмоструко јача божанска благодат Духа. Тако је дакле, ова Магдалина Марија због своје истрајности била удостојена виђења ангела и беседовања са њима да би затим, угледавши Господа, постала Његов апостол и за саме апостоле, те из самих божанских уста била научена и коначно добила потврду (Васкрсења Христовог), отишла апостолима и објавила им да је видела Господа, а што јој је Он рекао.

12. Размислимо о томе, браћо: колико је Марија Магдалина у достојанству заостајала за Петром, првоврховном међу апостолима, или за Јованом, Христовим љубљеним Богословом, а колико је узвишенијега него они била тада удостојена! Они су, дакле, по доласку на Гроб видели само плаштаницу и повоје, док је она, благодарећи унутарњој истрајности - будући да је до краја остала код улаза у Гроб - пре апостола видела не само ангеле, него и Господа ангела Који је у телу устао из мртвих, постала је Његова послушница, и Он ју је Својим божанским устима послао да изврши заповест.

13. И ево, овај храм у којем се сада налазимо, представља обличје оне пећине, боље рећи, и више него обличје. И он има иместо где лежи тело Господње - у унутарњој просторији, иза завесе, где се налази свесвештена Трпеза. Стога онај ко духовно прибегава овој божанској и уистину богопримној пећини и ту пребива и остаје до краја, усредсређујући и усмеравајући своју мисао ка Богу, тај не само да ће познати у овоме богонадахнуте речи Светог Писма које као какви ангели сведоче о божанској и људској природи нас ради оваплоћеног Божанског Логоса - него ће очима свога ума јасно видети и Самог Господа, рећи ћу чак - и телесним очима, јер онај ко са вером гледа на тајанствену Трпезу и на Хлеб Живота који на њој почива, види Самог уипостазираног Логоса Божијег који је постао Тело и настанио се међу нама. Ако учини себе достојним да се Он настани и у њему, онда не само да ће Га видети, него ће постати и Његов причасник, и Он ће обитавати у таквоме, и биће (такав човек) испуњен божанском благодаћу коју Он даје. Као што је Марија Магдалина видела оно што су апостоли желели да виде, тако и овакав човек бива удостојен тога да види и да се наслади оним у шта би, по речима Апостола, и ангели хтели да проникну, те кроз созерцавање тога и кроз св. Причешће, васцели човек постаје боголик.

14. Дакле, браћо, исправите поново ваше руке које се не дижу да би чиниле врлине и ваша ослабљена колена, и усмерите ваше кораке да иду право, ходећи правим путевима Господњим: праведношћу, целомудреношћу, љубављу, смирењем, истином. Изопачени и потпуно криви путеви, какви су мржња, лаж, издајство,

убиство, прождрљивост, гордост и томе слично - не само када се овако нешто твори, него и када се гаји у срцу - чине да човек заслужи да се Бог одврати од њега, јер човек гледа на лице, док Бог гледа срце, будући да Он испитује срца и оно што је скривено.

15. Ви који сте се сабрали у храму Божијем, *опасавши бедра разума својега*, како каже први међу апостлима, Петар, *будите трезвени, сасвим се надајте благодати која ће вам се донети откривењем Исуса Христа* (1. Петр. 1; 13). Немогуће је да онај ко стоји у свештеној Цркви Божијој, ко сабира свој ум и усмерава га ка Богу, ко прониче у садржај светих песама које се поју, пазећи на њих од почетка до краја, не привуче к себи Бога, сходно предмету својих мисли о Богу и о божанским речима. Као последица таквог размишљања јавља се нека топлина у срцу која одгони рђаве помисли као мушице и души доноси духовни мир и утеху, а телу дарује освећење, сходно реченом: *Запали се срце моје у мени, и у размишљању моме разгоре се огањ* (Пс. 38; 4). То је управо оно чему нас је и неко од богоносних Отаца поучавао речима: на сваки начин се потруди да твоје унутарње делање буде по Богу, јер тако ћеш победити спољашње страсти. И велики Павле нас на то подстиче када каже: *По Духу ходите, и ихошу телесну нећете чинити* (Гал. 5; 16).

16. Тако и на другом месту саветује и пише: *Стојте, дакле, опасавши бедра своја истином* (Еф. 6; 14). Тако бива када је мисао окренута према божанском и пребива у божанској истини, док се појудне склоности душе држе унутар брижљиво постављених граница, а жеље тела су изгнане. Кад су телесне помисли угушене, онда душу која пребива у миру прихвата благодат Духа и чини је способном да окуси она будућа и неописива блага, која око страсног и немарног човека није видело, ни ухо чуло, нити су у срце таквога човека улазила. Ова способност (да се окуси будуће) представља такође и залог тих духовних блага, а срце које их је примило постаје духовно и потпуно сигурно у своје спасење. Онај ко пожели да стекне такву сигурност и да тачно спозна такве духовне залоге (вечних блага), нека живи онако како је сада показала и представила реч, и на тај начин ће бити суграђанин светих Божијих и причасник вечних и неописивих блага која су њима обећана,

17. а која и сви ми нека добијемо, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Којем доликује слава, власт, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

21. Беседа

На Вазнесење Господа и Бога и Спаситеља нашега Исуса Христа,

у којој се говори и о томе како се испуњава законска (старозаветна) Субота

1. Јудејци су по Закону празновали Пасху, односно прелазак из Египта у Палестину. Ми празнујемо еванђелску Пасху, тј. прелазак наше природе у Христу из смрти у живот, из пропадљивости унепротадљивост. Која би реч могла да изрази различитост у узвишености између онога што је старим законодавством било установљено као светиња и повода за наше празнике? Људска реч, наравно, не може да изрази такво превасходство и стога је сада уипостазирана Премудрост највишег Оца, превечни и надсуштаствени Логос Божији Који се човекољубиво сјединио са нама и настанио код нас, делима показао повод за празник и јасно означио висину тог превасходства.. Ми сада празнујемо прелазак наше природе у Њему, али не из подземне сфере (преисподње, подземља) на површину земље, него са земље на небо небеса, а затим и до престола Онога Који влада над свима.

2. На данашњи дан Господ није само, након Васкрсења, стао међу Своје ученике, него се и одвојио од њих. Он се пред њиховим очима вазнео на небо, ушао у истинску Светињу над Светињама и сео са десне стране Оца, изнад сваког началства и власти, изнад сваког имена и достојанства које се познаје и именује како у овом тако и у будућем веку. Као што је и пре Васкрсења Господњег било много васкрснутих, тако је и пре Његовог Вазнесења било много вазнетих. Дух је узнео пророка Јеремију, а ангео Авакума. Изнад свега се пише о ватреној кочији којом је био узнесен Илија. Он, међутим, није прешао границу земље (земљине атмосфере) и била је то само нека промена места, јер вазнесењем је сваки од њих узиман са земље, али није излазио изван граница земље. Исто тако су се и они који су били васкрснути изнова враћали у земљу и умирали. Међутим, када је Христос васкрсао из мртвих, смрт није могла да овлада Њиме, исто као што се сада, када се вазнео, сва висина наша под ногама Његовим, сведочећи свима да је Он Бог Који је изнад свега.

3. *Ово је откривена (јављена) Гора Господња*, каже Исаија (Иса. 2; 2), а изнад свих врхова духовних гора је дом Божији - тело Господње, јер у телу није дошао ни ангео ни човек, него Сам Господ Који нас је спасао, поставши ради нас сличан нама и истовремено непромењено остао Бог. И као што, силазећи, није променио Своје обитавалиште него је снисходио, тако ни сада, усходећи, Он није променио обитавалиште божанске природе, него је на вишњи престо посадио нашу природу коју је примио. Заиста, требало је да прворођени из мртвих изведе пред Бога нашу природу, као неки зачетак прворођених испред целог рода.

4. Ма колико претходних васкрсавања и вазнесења да је било, ниједно не празнујемо тако као Васкрсење и Вазнесење Господње, јер ми нисмо нити ћемо бити учесници тих других (васкрсавања и вазнесења). Од њих немамо другу велику корист, осим тога што нас она приводе вери у Васкрсење и Вазнесење Спаситељево, а ми јесмо и бићемо причасници тога Васкрсења и Вазнесења, јер је то Васкрсење и Вазнесење људске природе (коју је Господ наш Исус Христос примио Оваплоћењем), па чак не ни само људске природе (као такве), него и оних који верују у Христа и ту веру показују на делу. Све оно што је Господ, нерођен и нестворен по Својој Божанској природи, учинио - учинио је ради нас. И тај земаљски живот који је проживео - Он је проживео ради нас, показујући нам пут који води у истински живот; и то што је пострадао у телу - пострадао је ради нас, исцељујући наше страсти; ради наших сопствених грехова отишао је у смрт; ради нас је и васкрсао и вазнео се, припремајући нам Васкрсење у бескрајном веку, јер сви који наслеђују овај живот подражавају, колико је то могуће, савршавање Његовог домостроја на земљи.

5. Почетак тог подражавања је свето крштење које представља изображење погребенија и васкрсења Господњег. Средина је врлински живот и управљање према Еванђељу, а крај се огледа у победи над страстима путем духовних подвига, победи која доноси безболан, непролазан и небески живот, о чему говори и Апостол: *Јер ако живите по телу, помрећете; ако ли Духом умртвљујете дела телесна, оживећете* (Рим. 8; 13). Они, дакле, који живе по Христу, подражавају Његов живот у телу. Свако од њих ће умрети када дође време, пошто је и Он умро у телу, а тако ће (као тело Његово) и да васкрсну, прослављени и нетрулежни, но не сада, него када дође време. Осим тога, они ће се и узети, како и Павле каже: *Бићемо узнесени на облацима у сретање Господу у ваздуху, и тако ћемо свгда с Господом бити* (1. Сол. 4; 17).

6. Видите ли како свако од нас, ако пожели, постаје заједничар Васкрсења и Вазнесења Господњег, наследник Божији и санаследник Христа? Зато се радујемо празнујући Васкрсење и Вазнесење и узвођење наше природе, и почетак васкрсења и вазнесења свакога од верних, наводећи еванђелске речи које данас треба да се читају: (Васкрсли) *Исус стаде међу њих* (тј. међу Своје ученике).

7. Зашто је стао међу њих и ишао са њима? *Изведе их напоље до Витаније* - каже Еванђелист - *и подшавши руке Своје блаГослови их* (Лк. 24,50). Зато, да би показао да је потпуно здрав и неповређен; да би показао да су Му ноге снажне и сасвим јаке; али и да су ране од клинова и руке управо онакве какве су биле када су прибијене на Крст, и копљем прободено ребро, а можда и трагове од удараца, показујући све то као доказ Спасоносних Страдања. Чини ми се да речима *стаде међу њих* Еванђелист показује да је Он самом Својом појавом и благосиљањем утврдио њихову веру у Њега. Он није стао само посред свих њих, него и посред срца свакога од њих и утврдио је веру, тако да се за свако срце може рећи оно из Псалма: *Бог је усред њега, неће се поколебати* (Пс. 45; 6). Од тог времена, апостоли Господњи постали су чврсти и непоколебиви.

8. Он је стао међу њих и рекао им: *Мир вам!* - тај слатки, познати и за Њега уобичајен поздрав. Мир има двојако значење: постоји мир који имамо у односу према Богу и који је превасходно плод благочашћа (побожности), али постоји и мир који имамо у односу један према другом, који обично настаје као последица еванђелских поука. Оба (ова мира) Господ је предао у једном Свом поздраву. И као што им је заповедио да чине када их је први пут послао - *У коју год кућу уђете најпре кажите: Мир дому овом* (Лк. 10,5) - тако и Сам чини. Улазећи у кућу у којој су били сабрани, Он им је одмах предао мир. Како је, међутим, видео да су они били потресени неочекиваним и невероватним виђењем - јер се каже да су помислили да виде духа и да је то што виде привиђење - Сам им објављује немир њихових срца и показује да је управо Он тај коме су и пре страдања и васкрсења говорили: *Сад знамо да све знаш, и не треба ти да те ко пита* (Јн. 16; 30), уверавајући их кроз испитивање и додир. Када је видео да су прихватили истину, Он их још више утврђује у њој и кроз овај испит. Истовремено док им је предавао мир, Он је предложио да учествује у њиховом обеду. *И док још не вероваху и док се чуђаху*, али не због сумње него од радости, рече им: *Имате ли овде шта за јело? А они му дадоше комад рибе печене, и меда у саћу. И узевши једе пред њима* (Лк. 24; 41-43).

9. Његово пречисто тело узимало је храну и након Васкрсења, али не зато што је имало потребу за храном, него да би им на тај начин пружио потврду Свога Васкрсења и да би показао да је Његово садашње тело исто оно које је са њима кушало храну пре Страдања. Њему храна није била потребна по природи смртних тела, него према божанском дејству (енергији) или, како би неко рекао: као што огањ троши восак, само са том разликом, што је огњу, да би постојао, потребно запаљиво вештаство, а бесмртним телима није потребна храна да би се одржала.

10. Окусио је комад печене рибе и мед у саћу, који представљају и симболе његових тајни јер је нашу природу, која као риба плива у води страсног живота испуњеног насладама, Логос Божији ипостасно присајединио Самом Себи. Он ју је божанским и неприступним огњем Свога божанства очистио од сваке страствене склоности, учинивши је пламеноликом и причасном божанству. Причасношћу том огњу за који Господ каже да је дошао да га баци на земљу Он не обожује само тело које је примио од нас, него и свакога од оних који су удостојени општења с Њим. Поред тога, наша природа је налик и пчелињем саћу, јер у телу крије ризницу разума, као што се у саћу крије мед. Још већу сличност овоме показује свако ко верује у Христа: као што је мед сабран у саћу, тако и он у души и телу има похрањену благодат божанског Духа. Од овога куша и Господ, јер је Њему пријатна храна спасење свакога ко учествује у Његовој природи. Он не једе све, него само меда у саћу, тј. одређен део, пошто нису сви поверовали. И није Он Сам узео тај део, него је узео оно што Му дају ученици, јер ученици Му приводе само оне који су поверовали, одвојивши их од неверујућих.

11. Окусивши пред Својим ученицима комад печене рибе и меда у саћу, Господ их је подсетио на речи које им је раније саопштио полазећи на Страдање и показујући им да је говорио истину, јер се догодило као што је предсказао. Он им је отворио

ум да разумеју Писмо и да схвате да се збило онако како је било написано и како је и требало да буде: да услед безграничног океана Свог човекољубља Јединородни Син Божији ради људи постане човек, да се јави и да Очинским гласом и појавом Духа Светога добије сведочанство са висина, да Својим необичним делима и речима приведе вери и изазове дивљење, да претрпи завист и да буде предат људима који нису тражили славу Божију него људску, да буде распет и погребен, да устане из мртвих у трећи дан и да у Име Његово буде проповедано покајање и опроштај грехова, почев од проповеди у Јерусалиму; да они треба да буду проповедници и сведоци онога чему су били очевици и Онога Чији су служитељи били. Обећавајући да ће им са небеса послати Очево обећање, тј. Духа Светог, Он им заповеда да седе у Јерусалиму док се не обуку у силу са висине.

12. Након што је са Својим ученицима беседио о делу спасења, Он их је извео из дома и повео до Витиније. Ту их је благословио, а затим одступио од њих и узнео се на небо. Користећи облак као кочију, узишао је у слави и ушао у нерукотворену Светињу над Светињама, сео са десне стране Величанства на небесима, учинивши наше тело (тј. нашу људску природу) причасником како божанства, тако и престола, Пошто апостоли нису престајали да гледају на небо, појавили су се ангели и објавили да ће Он поново доћи са неба и то на исти начин како су видели (да се узноси). И Сам Господ је (о томе) говорио, а Данило је први предсказао: *Видех, каже, како Син Човечији иђаше с облацима небеским* (Дан. 7; 13), док је Господ рекао: *Угледаће Сина Човечијег где долази на облацима небеским са силом и славом великом* (Мт. 24; 30).

13. Тада су се ученици попели на Елеонску (Маслинову) гору са Које се вазнео и поклонили се пренебесном Владици који је сишао овамо и онебесио земљу, Који се узнео са тога места где ће поново доћи, Који је сјединио оне доле (земне) са онима горе (тј. са небеским) и установио једну Цркву у славу Свога човекољубља, небеску и истовремено земаљску. Одатле су се радосно вратили у Јерусалим и били непрекидно у Цркви имајући ум на небесима, радујући се и благосиљајући Бога и припремајући се за примање обећаног доласка божанског Духа.

14. Ово је, браћо, да сажето кажемо, начин на који треба да живе сви они што се називају по Христу: они треба да пребивају у молитвама и прозбама и да, подражавајући ангеле, имају духовни вид устремљен ка пренебесном Владики, да се радују и благослове Владiku непорочним начином живота, те да тако ишчекују Његов тајанствени Долазак, сагласно Псалмопојцу који му каже: *Певаћу и разумећу на путу непорочном: када ћеш доћи к мени* (Пс. 100; 2). И велики Павле је, објављујући исто то, рекао: *Наше живљење је на небесима, откуда очекујемо и Спаситеља Господа Исуса Христа* (фил. 3; 20, Јевр. 6; 20). Тако убеђује и предводник Апостола, Петар: *Сасвим се надајте благодати која ће вам се донети откривењем Исуса Христа* (1. Петр. 1; 13), *Којега не видевши љубите* (8). Ово каже и Господ: *Нека буду бедра ваша опасана и лампе упаљене, и будите као човек који чека Господара свога да се врати* (в. Лк. 12; 35). Он, дакле, није укинуо ни суботу, него ју је испунио, показавши заиста благословену суботу, дан који је већи од дана (простог) одмора од телесних дела, те стога има двострук благослов: одмарајући се

од земаљских, па дакле и бескорисних ствари, ми пребивамо у Богу са непостидном надом тражећи оно што је небеско и непропадљиво.

15. По старом Закону, субота је била једини такав дан у седмици, па се зато неразумним Јудејцима и учинило да је Господ нарушио законску суботу. Он пак каже: *Не мислите да сам дошао да укинем Закон или Пророке; нисам дошао да укинем, него да испуним* (Мт. 5; 17). Како то Он није укинуо ову суботу него ју је, сагласно Закону, испунио? Дух Свети је обећан као дар онима што Га даноноћнотраже. Он је пак заповедао сталну спремност и бдење, говорећи: *Зато и ви будите спремни; јер у који час не мислите доћи ће Син Човечији* (Мт. 24; 44). За оне који желе да Му у потпуности буду послушни, Он је сваки дан претворио у благословену суботу, и тако није укинуо, него је и ту испунио Закон.

16. Ви, дакле, који сте спутани светским стварима, ако одбаците користољубље и међусобну мржњу, ако се будете трудили да истинујете (тј. да живите истинољубиво, при чему не мисли се само на говорење истине, него и на провођење живота сагласно Истини - прим. прев), ако будете целомудрени - сваки ћете дан учинити својом суботом, јер нећете творити никакво зло. Када пак наступи дан спасоноснији од других (тј. празнични дан), онда треба да будете слободни од сваког посла и речи, да стрпљиво пребивате у храму Божијем, да савесно слушате оно што се чита и проповеда и да се скрушено предате прозбама, молитвама и појању Богу, јер ви на тај начин испуњавате суботу - живећи сагласно Еванђељу божанске благодати, досежући духовним оком до Онога Који седи изнад небеса са Оцем и Духом, до Христа, Који нас је учинио синовима Божијим - усињеним не само по имену, него заједницом божанског Духа, Самим Телом и Самом Крвљу Својом, тесно сједињеним са Богом и међу собом.

17. Сачувајмо, дакле, ово међусобно јединство кроз неразрушиву љубав. Свагда гледајмо на вишњег Родитеља, јер више нисмо од земље и земни, као први човек, него смо постали небески као и други Човек, Господ. Какав је земни, такви су и земни; какав је небески, такви су и небески. Као што смо носили лик (образ) земног, тако ћемо носити и лик (образ) Небеског, а срце ћемо имати горе, код Њега, и созерцаваћемо ово велико виђење: нашу природу као савечну невештастvenом пламену божанства. Одбацимо везе са кожном одећом у коју смо обучени услед престапа и ступимо у Свету Земљу, а ту свету земљу свако показује сам у себи путем врлина и непоколебиве устремљености ка Богу,

18. Нека тиме задобијемо одважност да, када Бог дође у огњу, приступимо да се озаримо и да у векове обитавамо уз озарене, у славу Његове највише Светлости, тросунчаног и најједноначалнијег Блистања, Којем припада свака слава, сила, част и поклоњење, сада и увек и у векове векова. Амин.

22. Беседа

Изговорена на исти празник;

у њој се говори о страстима и врлинама

1. Видите ли ово наше заједничко празновање и радовање, које је у Васкрсењу и Вазнесењу Господ наш Исус Христос даровао онима који верују у Њега? Оно нам је дошло кроз туговање. Видите ли живот, или боље рећи, ову бесмртност? Она нам се јавила кроз смрт. Видите ли небеску висину, на коју је, вазневши се, засео Христос, и превечну славу, којом је био прослављен у телу? Она се јавила кроз његово смирење и униженост (досл. лишеност славе), како и апостол каже: *Унизио је Себе и био послушан до смрти, и то смрти на Крсту. Зато и Њега Бог високо уздиже, и дарова Му Име које је изнад сваког имена. Да се у име Исусово поклоним свако колено што је на небесима и на земљи и под земљом; и да сваки језик призна да је Исус Христос Господ на славу Бога Оца* (Фил. 2; 8-11).

2. Дакле, ако Бог уздиже Христа Свога због тога што се Овај смирио, поднео срамоту, био искушан и претрпео Крст и срамну смрт, како ће онда да спасе, прослави и узнесе нас, ако и ми не прихватимо смирење, ако не покажемо љубав према ближњима, ако кроз претрпљена искушења не задобијемо душе своје, ако кроз уска врата и пут који води у вечни живот не будемо спасоносно следили свога Руководитеља? Управо зато што смо на ово призвани, Петар, првоврховни међу апостолима, каже: *Јер сте на то и позвани, јер и Христос пострада за вас, остављајући вам пример да идете Његовим стопама* (1. Пет. 2,21).

3. Зашто је Христос Божији прошао кроз таква страдања, зашто је Њега Бог кроз то уздигао, и зашто нас позива да учествујемо у страдањима Његовог Сина? Он, Једини Бог, јесте Онај који свагда - пре векова и у векове и даље - остаје неизменљив, не почиње, не престаје, не ствара се, не уништава се, не увећава се, не умањује се и не мења ни вид ни место, беспочетан је, нестворен, непроменљив, несливен, неограничен, и по сопственом хтењу све мења на боље, али допуштајући да се нагоре промене они који страдају од тога. Утврђује све што има почетак и што је подложно промени (јер је почетак сам по себи један вид промене). Дакле, сва творевина је подложна променама, како видљива тако и невидљива, како чувствена тако и нечувствена, како разумна (словесна) тако и неразумна (бесловесна). Међутим, само је разумна природа, која поседује слободу (тј. која је самовласна), способна за промену, како на боље тако и на горе, по сопственој вољи и сама по себи. Ако се (таква природа) држи воље Божије, онда захваљујући њој непрестано напредује, мења се и тежи ка добру; а ако се противи вољи Божијој, онда је Он оправдано оставља, и она тако пада у још горе стање.

4. Ниједна од две разумне (словесне) суштине које је Бог створио - најпре невештаствене ангеле, а потом вештаствене људе - није сачувала послушност према Творцу и Господару природе, него је управо небеско војводство невештаствених ангела, које је и било прво створено, прво и осетило бол богоотпадништва. Међутим, они ангели који су остали изнад ове болести, представљају светлост и свагда су испуњени светлошћу, постајући и сами све светлији и светлији, јер добро користе способност за промену, својствену својој природи, и радосно због тога ликују у близини Прве Светлости, гледајући Њега и непосредно се од Њега и сами просветљујући, опевајући непресушни Источник Светлости и ниспошиљући, као служитељи Светлости, светлотворну благодат на оне који су мање савршени у просветљивању светлошћу.

5. Побунивши се и одбивши покорност Богу, сатана је отпао од светлости и пао у таму, био осуђен на вечни мрак, постао сасуд и створитељ мрака и његов узрочник и служитељ, најпре у односу на самог себе и пале ангеле, а потом - о, несреће! - и у односу на нас, који у рају Божијем нисмо веровали Богу него смо поверовали њему. Сви пали ангели мрачни су сами по себи, као и он, јер таму не поседују као сапричасници него су сам почетак и пуноћа непокорности Богу, и уз то горки корен и извор сваког греха, нарочито стога што су они узрочници томе и онда када смо ми у питању. Они не могу да добију опроштај за грех и увек незауоставиво теже још мрачнијој непокорности, чинећи то сами и не обазирјући се на просветљење сваке разумне природе. Нас, међутим, који нисмо били самопокренути на зло, Бог од самог почетка милосрдно одгаја. Ако смо и осуђени на смрт - а то је да бисмо прихватили покајање - она долази после одређеног, дугогодишњег времена, које је и Адам после престапа проживео, и које пролази свако од нас.

6. Одатле јасно произилази и то да не треба да очајавамо због свог спасења и да никако немамо разлога за очајање, јер је читав наш живот време покајања, будући да Бог не жели смрт грешника, како каже Свето Писмо, него да се они обрате и да живи буду. Зашто смрт није уследила одмах након престапа, или зашто ми који смо сагрешили нисмо лишени живота, ако не зато што постоји нада у преобраћање? Тамо пак где постоји нада у преобраћање, нема места очајању.

7. И Авелј је, син Адамов, на самом почетку од Бога добио сведочанство да Му је угодан и пријатан (1. Мојс. 4; 4). Мало времена након нашег пада и Енос је имао наду у призивање Господа (1. Мојс. 4; 26). Енох не само да је угоднио Богу, него је и пренесен (жив у телу) на небо (1. Мојс. 5; 24), поставши очевидна пројава милосрђа (Божијег према нама). Грех се, међутим, опет појавио, и Бог се опет одвратио од нашег рода, те смо заслужено били предати општесветском потопу, али поново гнев (Божији) није био неумерен, нити је пресуда била немилосрдна. Праведног Ноја, који је у своме племену угоднио Богу, Бог је чудесно сачувао као неки други корен нашег рода, као да је по Своме Провиђењу подсекао лоше израсли људски род, а да га при томе, по Своме милосрђу, није уништио и искоренио. После њега, Авраам се показао верним и угодним Богу, и као о таквоме, Бог је посведочио о њему. За њим су уследили и син његов Исаак, и син Исааков Јаков, и од њега патријарси којима је било дато обећање и пресказање још веће милости и

човекољубља - обећање, које је силно превладало и уздигло се изнад наше грешности, односно, обећање да ће Он, Велики Пастир, сићи са светих небеса ради тражења изгубљене овце. Затим су уследили законодавци, судије и царски род, од кога ће, како је обећано, по телу доћи Христос.

8. Сада је дошао и јавио се Христос, онај превечни Логос Божији Који нас је у почетку саздао, и ради нас постао човек као ми, да би обновио и пресаздао оне који су остарели и разорени грехом. Пошто је до овог разарања дошло услед наше добровољне потчињености греху, и наше обнављање, које као да долази од нас самих, мудро и човекољубиво се савршава у нама, у лицу Човека који је од девичанске утробе нас ради примио тело и устројио сву тајну спасења, дајући нам силу за повратак кроз Своје сопствено сједињење са нама, начинивши нам Својим животом пут ка небесима и објављујући нам Својим учењем тај узвишени пут.

9. Пошто се супротно супротним лечи, а пошто смо се ми потчинили смрти захваљујући злом савету лукавога, кроз добри савет Доброга изнова смо оживотворени. Пошто је савет који је довео до смрти нудио насладу, славу и раскалашност, тј. оне ствари које обмањују наш род и обарају га са висине, Саветник истинског живота Сам пролази предводећи нас и показујући нам узан и тесан пут који води у виши живот: *Уђите - каже - на уска врата; јер су уска врата и тесан пут што воде у живот, а широка врата и широк пут што воде у пропаст* (Мт. 7; 13-14). На другом месту Он још убедљивије поучава да треба избегавати тај пут пропасти, јер каже: *Тешко вама богатима, тешко вама који сте сити сада, тешко вама који се смејете сада, тешко вама када стану сви људи добро творити о вама* (Лк. 6; 24-26). Он на тај начин несрећнима назива славољубиве, сластољубиве и среброљубиве и додаје: *Не сабирајте себи блага на земљи* (Мт. 6; 19), *пазите на себе да срца ваша не отежају преједањем и пијанством и бригама овога живота* (Лк. 21; 34) и: *Како ви можете веровати када примате славу један од другог, а славу која је од јединога Бога не тражите?* (Јн. 5; 44).

10. Овим речима Он одвраћа од пута који води у смрт. Пут живота на другом месту показује као блаженства: *Блажени сиромашни духом, блажени који плачу, блажени кротки, блажени гладни и жедни правде* (Мт. 5; 3-6); затим: *Продај све што имаш и подај сиромасима, и имаћеш благо на небу* (Мт. 19; 21); *сваки који је оставио кућу, или браћу, или сестре, или оца, или матер, или жену, или децу, или земљу, имена Мога ради, примиће сто пута онолико, и наследиће живот вечни* (Мт. 19; 29). Он је до те мере смирио душу, да је објавио како је гнев исто што и убиство, те да подлеже једнакој осуди: онај кога је гнев подстакао да понизи другог, крив је паклу огњеном. Он не само да хвали кротост, него је и удостојава највећих награда. Он до те мере обуздава неуздражање да и страсни и љубопитљиви поглед на туђу жену назива прељубочинством. Међу блаженима је оне чисте (непорочне) означио као оне који ће Бога видети. Осим тога, Он у тој мери није желео да се произноси лажна заклетва, да је објавио како све осим "да" и "не" потиче од ђавола: *нека буде реч ваша да, да; не, не, а што је више од тога од злога је*. Чему ово понављање (речи "да" и "не")? Зато, да би у односу на оно за шта кажемо "да" или "не" постојала одговарајућа дела, јер када (дела) одговарају (ономе што кажемо), онда

заиста "да" постаје "да", и "не" - "не", тј. "да, да" и "не, не". А ако овога нема, онда ће "да" постати "не", и "не" - "да". Јасно је да то долази од ђавола, јер он када говори лаж - говори своје и не стоји у истини.

11. Тако је Христос учинио умереним и обуздао све оно што ми говоримо и радимо, ограничивши наш живот умереношћу ради истине, праведности, непорочности и негневљења. Шта нам Он саветује, како да се односимо према онима који нам смерају зло, према онима који нас речју и делом нападају и вређају? *Победи* - каже - *зло добрим* (Рим. 12; 21), *не чините освету за себе, љубљени, него подајте место гневу* (Рим. 12; 19), *да се не противите злу* (Мт. 5; 39), *гледајте да нико не враћа коме зло за зло* (1. Сол. 5; 15) и увреду за увреду, него - *Љубите непријатеље своје, благосиљајте оне који вас куну, чините добро онима који вас мрзе и молите се за оне који вас вређају и гоне* (Мт. 5; 44). Какав је крај таквог мукотрпног живота и каква је награда за подвиге? *Да budete синови Оца својега Који је на небесима* (Мт. 5; 45), наследници Божији и санаследници Христови, да имате бесмртни живот и да добијете Царство неизрециво, непоколебљиво и непролазно, живећи и царујући са Богом у бесконачне векове.

12. Видите ли како је узан и тесан овај пут, и зашто се он од нас захтева, и до какве славе, радости и користи он доводи онога ко пожели да иде по њему? Ако би неко обећао да ће ти пружити дубоку старост само ако га послушаш, зар не би радо извршио све оно што ти каже, јер при том не захтева ништа што је немогуће? Ако би ти, осим тога, обећао да ћеш уз дуг живот имати и здравље, славу и радости, шта све због тога не би био спреман да претрпиш? Ако би томе додао и царство, и то царство без ратова и немира, заједно са дугим животом и здрављем, зар не би добио крила - ако је то што ти је обећано истина - и зар ти се не би, у поређењу са тим, бреме које носиш чинило сасвим лаким, будући да си укрешвен надом и да се наслађујеш очекиваним царством, које као да већ јесте у твојим рукама?

13. Ми, дакле, желимо дуг живот, а за вечни не маримо? Толико желимо и толико се трудимо око царства, које мада је дуго, ипак има крај, и око славе и радости, које мада су велике, ипак вену, и око богатства које ишчезава са овим животом. Зар онда нећемо тражити она блага која су бескрајно изнад свега, непролазна и непропадљива, и зар нећемо уложити ни најмањи напор да бисмо их наследили? Замислимо царство које живи у миру - таквога нема на свету; замислимо живот без брига - наћи ћеш га само на небесима. Ако неко ово жели, нека стреми ка небу, нека иде за тим, радујући се уз наду и будући трпељив у недаћама.

14. Треба да знате све: зашто се људи предају страдањима и смрти? Зар војник није у стању да се за малу плату изложи смртним опасностима и ранама? Не презире ли трговац због мале зараде опасност да потоне, да пострада од ветрова или сурових људи које сусреће на земљи и на мору? Не постају ли многи често и за мало црног хлеба слуге нечовечних господара? Зар ми нећемо да послужимо Господару Који је по природи човекољубив? Зар нећемо да претрпимо опасности по живот? Зар нећемо да се одрекнемо непотребног богатства да бисмо задобили небеско благо? Зар нећемо да истрпимо срамоћење од стране људи и људске увреде, и то су

углавном безначајне ствари, да бисмо задобили божанску славу, добијајући уместо пропадљиве ону бесмртну? Зар нећемо да поднесемо и глад и жеђ како бисмо окусили Хлеб Живота који је сишао са небеса, и како бисмо пили Воду уистину живу, јер онај ко се удостоји да од овога окуси и пије неће огладнети и ожеднети довека? Зар нећемо да очистимо око душе, удаљујући се од сваке скверне душе и тела, како бисмо видели Светлост блиставију од сунца, или, боље рећи, како бисмо постали чеда те светлости, постајући кроз причасност њој и сами друге светлости које држе реч Живота (в. Филипљ. 2; 16).

15. Молим вас, браћо, да светлости не претпоставите таму, Богу ђавола, божанској и вечној радости похоту, која је служавка смрти и пакла, љубави која нас обогашује богатство у пороцима, вештаству које онима што су га стекли служи за распламсавање вечног огња (како нам је то саопштио Господ у параболи о богаташу). Живимо, дакле, по образу Његовог живота, како нам је Он Сам показао и поучио нас када је постао исти као ми. Носећи свој крст пођимо за Њим, разапевши своје тело са страстима и похотама, како бисмо се и прославили и васкрснули са Њим, и после васкрсења узнели се к Њему, као што се и Он данас вазнео к Оцу. И заиста, будући да *стаде међу ученике*, како вели Лука, штавише, будући да им *се јави*, како пише Марко (јер им се није само тада, када им се јавио стао пред њих, него је увек био са њима, показујући им се на видљив начин када је то желео), Он им је дао заповест да проповедају и обрадовао их обећававши им Духа Светога, као и да ће пребивати са њима до краја света. После ових речи, подигао је руке и благословио их и тада се пред њиховим очима вазнео, показујући тиме да ће се после васкрсења и они који Њега послушају узнети Богу.

16. Удаљивши се од њих телом - јер божанством је, како им је и обећао, остао са њима - и вазневши се, Он је у нашој природи сео с десне стране Оца. Као што је Он живео и умро, васкрсао и вазнео се, тако ћемо и ми живети и умрети, и сви ћемо васкрснути. Вазнесење пак неће бити за све нас, него само за оне којима је живот Христос, и смрт ради Њега добитак (в. Филипљ. 1; 21), и који су пре смрти распели грех кроз покајање и живот по Еванђељу. Само ће, дакле, они после општег васкрсења бити узнети на облацима у сретање Господу у ваздуху, јер и Њега Самог је, док се узносио, узео облак, како приповеда Лука у Делима Апостолским. Као некада ученици после Вазнесења, тако ћемо и ми, гледајући духовним а не чулним очима и поклонивши се Господу, остати у миру, како унутарњем, духовном, тако и у миру једни са другим, јер Јерусалим у преводу и значи "мир". Он се налази у горњици нашег духа, односно у уму: пребивајући и молећи се у њему, очистимо се од страсних и ниских помисли.

17. На тај начин ће и нама доћи Утешитељ, и у духу и истини поклонимо се Оцу и Сину и Светоме Духу, сада и увек и у векове векова. Амин.

23. Беседа

На десето јутарње Еванђеље (Јн. 21, 1-14);

у њој се говори и о борби која нам предстоји,

како у чулној тако и у духовној области

1. Иако такозвана "јутарња васкрсна Еванђеља" - тј. одломци из Еванђеља који говоре о догађајима везаним за Васкрсење Христово и који се читају на јутрењима у васкршње дане - носе назив "јутарња" по зори, тј. по јутарњим сатима дана, то ипак не значи да говоре о догађајима који су се одиграли у јутарње сате, али се и поред тога називају "јутарњим". Тако се и јављања Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа свештеним апостолима након Васкрсења, ради потврђивања овог догађаја, називају "јутарњим", иако је до њих долазило не само у јутарње сате, него и у подне, и пред вече, па чак и ноћу. Није било рано јутро када је Господ сусрео Луку и Клеопу на путу за Емаус и придружио им се. *А када су се приближили селу у које су путовали, Он се чињаше да хоће даље да иде. А они Га устављаху говорећи: Остани са нама, јер је дан нагнуо и близу је вече* (Лк. 24; 28-29). После тога, када је преломио леб и поделио им га, препознали су га и Он је постао невидљив за њих; тада су уморни и истога часа се вратили за Јерусалим да би испричали осталим ученицима шта им се догодило на путу. Док су говорили, Сам Исус је стао међу њих, а то је било на крају дана, увече. Други пут, Он се опет, након трпезе, обраћа Петру и поставља га за пастира Својих словесних оваца. *А кад обедоваше, рече Исус Симону Петру: Симоне Јонин, љубиш ли Ме више него ови? Када је он дао потврдан одговор, Господ му је рекао: Напасај јагањце Моје* (Јн. 21; 15).

2. Како је дакле ово могло да буде јутарње јављање и да се зове тако, када се заправо није догодило у јутарње сате? Сунце Правде, Христос, будући беспочетан и предвечан, неподложен измени и непроменљив, јер нема ни сенке промене и не зна ни за почетак ни за крај, светли светлошћу истинитом и производи незалазни дан, у коме заједно са ангелима пребивају и душе праведника. Кад се оконча овај век, праведници ће заједно са својим телима бити наследници Светлости и синови истинског Дана. Тај, дакле, Дан, будући незалазан и, када је време у питању, целовит, нема нити је имао јутро, јер је - беспочетан.

3. Нас је, међутим, обухватила ноћ и уграбила нас је сенка смрти, јер смо пали у грех и услед тога се лишили моћи гледања, моћи која нам је, по благодати Божијој, била својствена и благодарећи којој примамо Светлост која води у истински живот. Дакле, смрт је нашој природи донела и ноћ, не зато што се Истинска Светлост одвратила од нас, него зато што смо се ми сами по себи одвратили и што смо

изгубили моћ да гледамо на ту животоносну Светлост. Међутим, Дароватељ свагдапостојеће светлости и Узрочник истинског живота, Који се милосрдно стара о нама, не само да је, нас ради, при крају векова сишао до нас, поставши исти онакав Човек какви смо и ми, него је нас ради и Крст и смрт примио, и уништивши Својом смрћу адско царство након три дана васкрсао, изнова показавши нашој природи чисту светлост и бесмртни живот, задобивши за њу блистање Васкрсења.

4. Пошто је Његово Васкрсење постало почетак за упокојене, и пошто у време Његовог Другог Доласка светлост бесмртног живота треба да узме у наручје Његове ученике те да за све засија истински и целовити Дан, Васкрсење Господње је схваћено као свитање и јутро тога Дана који долази, и зато сва читања Еванђеља која приповедају о Васкрсењу представљају "јутарња". Зато и сва та јављања Спаситеља, која, независно од тога јесу ли се догодила ујутро или увече према схватању времена чулног дана, свеједно представљају "јутарња", те се тако и зову.

5. Ово јутарње Еванђеље које је данас пред свима прочитано, двоструко је "јутарње", јер не само да излаже оно што се тиче Васкрсења Господњег и Његовог јављања после тога, него говори и о догађајима који су се одиграли у зору чувственог дана. *А кад већ настаде јутро*, каже еванђелиста, *стајаше Исус на обали, али ученици не познаше да је то Исус*. Еванђелиста на почетку каже да се Исус, уставши из мртвих, јавио Својим ученицима на Тиверијадском мору. Да, заиста, Он се јавио, но пошто су ученици били у лађи на отвореном мору и пошто су били заузети риболовом, нису Га препознали.

6. Тада им се Он обратио: *Децо!* О, каквим је смирењем, каквом љубављу, каквом сладошћу испуњено ово обраћање! Дакле, Он им каже: *Децо, немате ли што зајело!* Није их ово питао из незнања, него промислитељски и као да припрема пут за чудо. Када су му одговорили: *Немамо*, Исус им каже: *Баците мрежу са десне стране и наћи ћете. Наћи ћете* - тиме је показао да зна да су целе ноћи бацали мреже али да ништа нису нашли. Пошто су из тога видели да је Њему познато шта они раде, иако није био са њима, лако су поверовали Његовим речима и послушавши Га, бацили су мрежу.

7. Кад су нашли толико рибе да мрежу нису могли да извуку у лађу, тада се Јован, који је био најспремнији за божанско познање, и нарочито вољен од стране Господа и Учитеља, вероватно присетио оног чудесног риболова на Генисаретском језеру, када је у баченим мрежама било толико рибе да је било зачуђујуће како се мреже од толике количине нису поцепале. Дакле, *онај ученик, кога љубљаше Исус, рече Петру: То је Господ*; Петар, ватренији и спремнији на делање од других, *када чу, каже, да је (оно) Господ, опаса се огртачем, јер беше наг, и баци се у море*. Огртач је горња одећа коју Сиријци и Феничани носе преко остале одеће, због чега се и назива огртач (епендима). Понекад се облачи и директно на наго тело, као што је био случај са оним следбеником Господњим кога су Јудејци ухватили, па им је утекао наг, оставивши огртач у рукама војника. Петар, који је био наг, није обукао тај огртач, него га је савио и опасао се њиме, иако му је предстојало пливање, јер је од обале био удаљен око двеста лаката. Тако је Петар, који је био најватренији,

стигао пре свих. Остали ученици стигли су лађом, вукући са собом рибу, између осталог и због тога да би је предали Дародавцу, и да би могли да Му се обратe оним свештеним речима: "Твоје - од Твојих".

8. *Чим пак изиђоше на земљу* - приповеда даље Еванђелист - *видеше огањ наложен и на њему положену рибу, и хлеб*. Неки су сматрали да се овде говори о жару, тј. о ужареном угљу на који је била положена риба. Међутим, из онога што следи, кажу други, реч огањ не може да се схвати буквално, јер хлеб није могао да буде положен на огањ. Зато, кажу они, Еванђелист није рекао огањ наложен, него "жар који лежи", из чега произилази да се под "жаром" подразумева некаква кожа коју су путници употребљавали уместо стола (простирући је на земљу и стакљајући храну на њу). Сходно томе, апостоли су по изласку на обалу видели још и нешто друго - чудо веће од онога које се збило на мору, јер су видели хлеб и рибу која није узета из морске дубине, него је створена ни из чега, како лежи припремљена за обед, и у то су сви заједно видели Господа, те су у усхићењу заборавили на уловљену рибу. Зато им Господ вели: *Донесите од рибе што сада ухвати-сте*, подсећајући их на то да свој улов треба да извуку на обалу, како неко не би рекао да је оно мноштво риба само плод њихове уобразиље.

9. *А Симон Петар уђе* - каже - *и извуче мрежу на земљу пуну великих риба, сто педесет и три; и од толиког мноштва не продре се мрежа*. Сила Христова која је сачувала мрежу неподераном могла је свакако да и онима који су мрежу извлачили да снагу, или да им терет учини лакшим, али она то није урадила, како би апостоли могли боље да осете чудо. Зато је Петар морао да уђе у лађу како би помогао осталима који нису били у стању да то учине сами. Желећи да се покаже свакоме од њих појединачно, Господ им каже: *Ходите, обедујте*. Сопственим рукама Он им пружа поменути хлеб и рибу, откривши кроз ово служење још и то, да је Он Сам - Онај који се стара и Промислитељ, како када је у питању садашња, тако и када је у питању будућа сладост - сладост која ће наступити после лова апостолске мреже, тј. након што апостоли, кроз еванђелску проповед, саберу у истинско богопоштовање све који су достојни из свих народа. Међу овим (сабранима) тада ће се наћи и 153 - мислећи ту на хиљаде или десетине хиљада (људи) - што је познато само Њему Који твори чудеса и савршава испуњене тајне.

10. Бесплодни труд током целе ноћи изображава бесплодност учења које је постојало пре Његовог јављања. Бацање мреже с десне стране лађе и богат улов тога јутра показују успешност еванђелске проповеди која је уследила после Његовог Доласка (у свет). Ово се и догодило ујутро зато што нам се у телу јавило Само Сунце Правде и зато што учење које је сабрало и извукло мноштво оних који се спасавају било успешно и делотворно. Кад је испричао о раздавању хлеба и рибе, еванђелиста каже: *Ово се већ трећи пут јави Исус Ученицима Својим пошто устаде из мртвих*. Први пут Он им је дошао увече истог оног дана када је васкрсао, док су били сабрани у кући. Затим, после осам дана, Он је поново дошао у време када је и Тома био са осталима. А ево, трећи пут Он више не долази к њима, неко им се показује, дајући им тако до знања да је увек био са њима, иако нису могли да

Га виде чулним очима. Допустио им је да Га виде онда када Му је то било угодно, јер бесмртна тела поседују такву силу (способност).

11. Ово, браћо, значи, да је Он и са сваким од нас, иако Га ми не видимо. Зато је приликом Вазнесења и рекао Апостолима: *Ја сам са вама у све дане до свршетка века* (Мт. 28; 20). Пошто је Он увек са нама, свакодневно ћемо Га са страхом поштовати и чинити оно што је богоугодно пред лицем Његовим. Ако и не можемо да Га видимо телесним очима, можемо непрекидно да Га посматрамо (созерцавамо) духовним очима уколико будемо духовно будни, и не само да посматрамо, него и да одатле добијемо плод великих добара, јер и само размишљање о Богу представља удаљавање од сваког греха и очишћење од сваког зла. Овакво созерцање представља делатни почетак сваке врлине, родитељку чистоте и бестрашћа, дародавца вечног живота и бесконачног Царства. Трудећи се око таквог слатког созерцања и усмеравајући духовни поглед на Христа Који као да је присутан, свако од нас говори исто што и Давид: *Ако се построји на ме табор (непријатеља), неће се уплашити срце моје; ако се на ме подигне рат, ја ћу се и тада надати* (Пс. 26; 3).

12. Постоји, браћо, код нас борба, која се води споља и огледа се у привлачењу на грех, посредством (пет) чула, а највише је воде они што се не супротстављају на одговарајући начин. Међутим, рат ове врсте не води се стално у нама, јер, као прво, наша чула не делају непрестано. Осим тога, догађа се да се и онда када чула делују грех ипак не догоди, или услед недостатка онога што је за грех потребно, или због неодговарајућих околности или места, без чега ни лопов, ни разбојник, ни блудник, ни прељубочинац, ни отимач ни користољубац не спроводе у дело свој незаконит поступак. Постоји пак и друга борба, која се кроз помисли одвија унутра, у нама самима. Та борба је много тежа од оне која долази споља, преко чула, јер ова (духовна) борба се одвија увек, и не захтева ни средство, ни одговарајуће време, ни место. Борба против греха у области чула има за почетак (за повод) ствари и утиске који су за њих везани - оно што се чује, види и слично; а ова друга борба - духовна, она која се одвија у нама самима, подстакнута је непосредно од стране злих духова, путем њихових насртаја и наговора. Ако би неко и победио у чулној борби, то још не значи да би остао непобеђен и у духовној. Међутим, онај ко је одолео у духовној борби, тај моћно разбија главе непријатеља и у спољашњој; то је оно што каже апостол: *По Духу ходите, и похоту телесну нећете чинити* (Гал. 5; 16).

13. Заповешћу о избегавању чињења грехова, Стари Завет (досл. стари закон) је у највећој мери пршремио човека за борбу са оним што долази споља, тј. за вођење борбе у области чула. Када је пак реч о унутрашњој борби, оној која се води у нама самима, наоружани смо законом благодати - еванђелским учењем које забрањује гнев у срцу, прељубу у срцу и похоту покренуту у срцу као последицу ђавољег утицаја, наоружава нас и подиже да бисмо тај утицај одбили, о чему говори апостол Павле у посланици Ефесцима: *Обуците се у свеоружје Божије, да бисте се могли одржати против лукавства ђаволскога. Јер не ратујемо против крви и тела, него против поглаварстава, и власти, и господара таме овога света, против духова злобе у поднебесју* (Еф. 6; 11-12). Ова бића тешко подносе свој пад и бесно

воде рат против нас, који кроз устремљеност ума према Богу имамо живот на небесима.

14. Зато вас молим да се са сваком усрдношћу уздржавамо од пијанства и наслада, од срамних речи и призора, јер ово узнемирава наше тело, изазива нас на битку у невреме и не дозвољава нам да правилно сагледамо и водимо нашу унутрашњу борбу. Из тога разлога, нама се нужно догађа да будемо побеђени и да падамо, да у потпуности или већим делом будемо поробљени грехом, ми, који смо слепи када су у питању невидиви непријатељи, док смо у исто време врло пажљиви када се ради о спољашњим. Удаљивши се од рђавих и непотребних наслада тела, устанимо против владара страшног мрака који у наше срце убацују страсне мисли и ружне жеље. Устанимо против демона који су предводници мрачног зла, јер су они били први који су жудели за злом, устанимо против оних који управљају светом, али само над онима на које се никако не односе Владикине речи: *Ви нисте од света, него вас Ја изабрах од света, препородих вас Својом благодаћу и усвојих.*

15. Дакле, зли духови владају само над таквим људима на које ово што је речено никако не може да се односи и који су им се потчинили по сопственој вољи. Ми се пак нећемо бојати ако будемо духовно будни и ако духовно око усмеримо на Владику Који нас је искупио од горког ђаволског ропства, ако Га будемо слушали као да је увек ту са нама, како је речено код Псалмопојца: *Нећеш се бојати од страха ноћнога, од стреле која лети по дану, од ствари која проходи по тамни, од сусрета и демона подневнога* (Пс. 90;6), него ће они који покушају да насрну на нас пасти а да нам се и не приближе, и неће уздрмати темеље и склоништа која је сазидала врлина, како и сам Псалмопојцац (досл. песмописац) за себе каже: *Провиђах Господа преда мном свагда, јер је с десне стране мени, да не посрнем* (Пс. 15; 8). Ако, дакле, увек будемо гледали на Њега као на Онога Који је ту, пред нама, час Му појући, час Га молећи, а у другом тренутку, према снази, и благодарећи Му, Он ће узети десницу свакога од нас и повешће нас по Својој вољи и сили, и избавиће нас од власти мрака, и узвешће нас у Своје Царство, дарујући нам истински и вечни живот.

16. Тај живот сви нека добијемо у славу Њега и беспочетног Његовог Оца и савечног и живототворног Духа, сада и увек и у векове векова. Амин.

24. Беседа

У којој се говори о јављању и дељењу Божанског Духа

у дан Педесетнице и о покајању

1. Недавно смо великим очима вере созерцавали Христа како се узноси на небо, и то не мање од оних који су били удостојени да Га гледају својим телесним очима. Стога ни најмање нисмо лишени њиховог блаженства, будући да је Господ рекао: *Блажени који не видеше а вероваше* (Јн. 20; 29), а такви су они који су се уверили на основу онога што су чули и који виде кроз веру. Недавно смо, дакле, созерцавали Христа како се у телу узима од земље, а сада, на основу тога што је ученицима послао Духа Светог, видимо куда је Он то и на какво (велико) достојанство узвео нашу природу коју је примио, јер је Он, у крајњој линији, узашао тамо одакле је сишао Дух Којега је послао. А одакле је сишао Дух - то је показао Онај Који је говорио кроз пророка Јоила: *После ћу излити Дух Свој на свако тело* (Јоил 2,28), и Којем се Давид обраћа речима: *Кад им пошаљеш Духа Свога опет се изграђују, и тако обнављаш лице земље* (Пс. 104; 30). Христос је, дакле, пошто се вазнео, узашао најузвишенијем Оцу, у сама недра Очева, одакле потиче и Свети Дух. Тиме што је и Он такође послао са небеса Духа Светог Који исходи од Оца и Којега Отац шаље, показао је да чак и својом људском природом учествује у достојанству које је својствено Оцу. Када пак чујемо да Духа Светог шаљу и Отац и Син, нека нико не помисли да Он (Дух Свети) није истога достојанства као и они (Отац и Син); Јер Он није само од оних који се шаљу, него је и Сам од Оних Који шаљу и показују Своје благовољење.

2. Бог Који говори кроз пророка јасно је то показао: *Ја сам руком Својом утврдио земљу и простро небеса, а сада Ме посла Господ и Дух Његов* (Иса. 48; 13-16). Христос преко истог Пророка на другом месту каже: *Дух је Господњи на Мени, Њега ради помаза Ме, да јављам добре гласе кроткима* (Иса. 61; 1). Тако, Дух Свети не само да бива послат, него и Он сам шаље Сина који је послат од Оца, из чега произилази да је Он исте природе, исте силе, истог дејства и исте части као и Отац и Син. Дакле, благовољењем Оца и садејством Духа Светога, по Својој неизмерно дубокој човекољубљивој јединородности Син Божији је спустио небеса и сишао са висине, постао видљив на земљи, као Човек био међу нама и савршио и поучио нас ономе што је чудесно, велико, узвишено и заиста богодолично, а за оне који Њега слушају уистину божанско и спасоносно.

3. Затим је и добровољно страдао ради нашег спасења, и био погребен, и васкрсао трећег дана, па се вазнео на небеса, сео да десне стране Оца и тамо саучествовао у силаску божанског Духа на ученике, сапославши Га заједно са Оцем, како им је и обећао. Он је засео на висини како би нам одатле саопштио: ако неко жели да се

придружи тој слави, да постане причасник Царства небеског, да се назове сином Божијим, да задобије бесмртни живот, неизрециву славу, чисту сладост и непропадљиво богатство, нека слуша Моје заповести и нека, сразмерно својој снази, подражава Мој начин живота, нека живи онако како Сам живео Ја Који сам у телу дошао на земљу, савршио и поучио, утемељио спасоносне законе и Сам Собом дао пример. Својим делима и чудесима Господ је пружио потврду еванђелског учења. Запечатио је то Својим страдањима. Велику корист која долази од еванђелског учења и његову спасоносност показао је Својим васкрсењем из мртвих, Својим вазнесењем на небеса и спуштањем одатле божанског Духа на ученике, што је догађај који данас празнујемо. Након Васкрсења из мртвих и јављања Својим ученицима, Он им је, узносећи се, рекао: *Ево Ја ћу послати обећање Оца Својега на вас; а ви седите у Граду Јерусалиму док се не обучете у силу с висине. Примите силу када сиђе Дух Свети на вас; и бићете Ми сведоци у Јерусалиму и по свој Јудеји и Самарији и све до краја земље* (Лк. 24; 49, Дела ап. 1; 8).

4. А када се навршило педесет дана по Васкрсењу, чега се данас опомињемо, и када су сви ученици били сабрани заједно, једнодушно боравећи у одаји оног светог места, а такође и у одаји своје душе, сваки усредсређен духом, јер сви су се у тиховању и сабраности посветили молитви и појању свештених песама Богу, настаде - вели еванђелист Лука - *шум са неба, као хујање силнога ветра, и напуни се сав дом где они сеђаху* (Дела ап. 2; 2). То је онај шум који је предсказала пророчица Ана када је примила обећање за Самуила: *Господ загрме с неба: Он ће дати снаху и узвисиће рог Помазаника Свога*, каже она (1. Сам. 2; 10). Тај шум је такође предсказан и у виђењу пророка Илије, јер се каже: *Дође глас тих и танак; и тамо беше Господ* (1. Цар. 19; 12); јер глас тих и танак, то је шум ветра. Праслику овог гласа и даха можеш наћи и у Еванђељу Христовом. У последњи дан великог Празника, тј. на Педесетницу, стаде Исус, како приповеда Богослов и Еванђелист Јован, и повика: *Ко је жедан нека дође Мени и пије! А ово рече о Духу кога требаше да приме они који верују у Име Његово* (Јн. 7; 37-39). И после Васкрсења, Он је дунуо на ученике Своје и рекао: *Примите Дух Свети!* (Јн. 20; 22).

5. Тако је онај глас (Исусов) предзнаменовао овај шум, а то што је дунуо на ученике предзначило је овај дах, који се сада бурно разлио са висине и пустио са неба велики и моћни шум, који позива сву земљу под небесима, а свима који са вером приступају дарује благодат и усељава се у њих. Јавља се са силом, све побеђује, гази зидове лукавога, уништава градове и сва утврђења непријатељска, смирује онога ко се преузноси, узноси онога ко је смирен у срцу, утврђује оно што је било рђаво растављено, разбија окове греха и одрешује окове ропства. Испунио је дом у коме су се они налазили, чинећи га духовном купељи, и тако се остварило оно обећање Спаситељево, које је дао када се узносио: *Јован је крстио водом, а ви ћете се крстити Духом Светим, не дуго после ових дана* (Дела ап. 1,5). Он је такође показао оправданост назива који им је дао, јер су силом овога шума са небеса апостоли заиста постали "синови грома". *И показаше им се раздељени језици као огњени, и сиђе по један на свакога од њих. И испунише се сви Духа*

Светога и стадоше говорити другим језицима, као што им Дух даваше да казују (Дела ап. 2; 3-4).

6. Окончана су та чудесна дела која је Владика савршио у телу, показујући да је Он, по Својој ипостаси, Син Јединородни Који се на крају времена сјединио са нама. Сада почиње да се савшава оно што пројављује Духа Светога у Његовој сопственој ипостаси, да бисмо познали, а такође и усвојили, велику и поклоњења достојну тајну Пресвете Тројице. Дух Свети је заиста деловао и раније - тако што је говорио кроз Пророке и најављивао будуће, а деловао је и кроз ученике када су изгнали демоне и исцељивали болесне. Сада се кроз огњене језике показао свима у Својој ипостаси и као Господар на престолу, отпочинуо је на ученицима Христовим (досл. "сео је на ученике"), учинивши их оруђима Своје силе.

7. Зашто се, међутим, јавио у виду језика? Зато да би показао да је сродан Речи Божијој, јер нема ничег сроднијег речи од језика. Учинио је то и ради благодати учитељства, јер учитељу у Христу неопходан је облагодаћен језик. А зашто се јавио у виду огњених језика? Не само услед једносуштности Духа са Оцем и Сином - јер Бог наш је огањ, и то огањ који прождире безакоње - него и због двоструког дејства апостолске проповеди. Она мора истовремено и да чини добро и да прекоревачка. Као што је огањ устројен тако да може и да светли и да спаљује, тако и реч учења у Христу просвећује слушаоце, док оне који се упорно противе предаје огњу и вечном мучењу. Апостол Лука не каже да су ти језици били огњени, него - као огњени, како неко не би помислио да се тај огањ могао чувствено опазити и да је био вештаствен, и да бисмо на основу примера могли да створимо представу о јављању Духа Светога. Зашто су им се језици показали раздвојени? Зато што се Дух Свети једино Христу Који је сишао са небеса, не даје од Оца на меру, јер Он и у телу поседује свецелу божанску силу и енергију. Ни на једноме од њих (Апостола) није починула свеобухватна благодат Духа, него је сваки добија делимично - један добија једне, а други друге благодатне дарове, да неко не би помислио како благодат која се светима даје од Духа представља саму Његову природу (а не дејство, енергију).

8. Израз *седе*[1] не означава само господарско достојанство, него и јединство божанског Духа. Седе, каже, по један на свакога од њих. И испунише се сви Духа Светога (Дела ап. 2; 3-4). Иако се разделио према Својим различитим силама и енергијама (дејствима), Он је свуда целовит, неразделљиво раздвојен, и предаје се у потпуности, као сунчев зрак. *Стадоше Говорити другим језицима*, тј. на разним језицима обраћали су се онима који су се ту сабрали из разних народа, *као што им Дух даваше да казују*, јер су постали оруђа божанског Духа која делују и покрећу се по Његовој вољи и сили. Свако оруђе које се узима споља не учествује у природи него у дејству онога који делује и коју добија од њега. Тако бива и са оруђима Духа Светога, као што каже и Давид, говорећи о Њему: *Језик је мој трска писара брзописца* (Пс. 44; 2). Сходно томе, трска за писање, која је оруђе писара, не постаје учесник у природи писара, него у његовој енергији, и пише оно што писар жели и може.

9. Зашто Дух Свети представља обећање Оца? Зато што је био обећан преко пророка. Преко Језекиља Он је говорио: *Даћу вам ново срце, и нов ћу дух метнути у вас; дух Свој метнућу у вас* (Јез. 36; 26), а преко Јоиља: *И после ћу излити Дух Свој на свако тело* (Јоиљ 2; 28). И Мојсеј га је желео и наговестио: *Камо да сав народ Господњи постану пророци и да Господ пусти Свој Дух на њих* (4. Мојс. 11; 29). Пошто је исто - благовољење и обећање Оца и Сина, Христос онима који верују у Њега каже: *А који пије од воде коју ћу му Ја дати ... постаће у њему извор воде која тече у живот вечни* (Јн. 4; 14); и: *Који у Мене верује, као што Писмо рече, из утробе његове потећи ће реке воде живе*, што еванђелиста тумачи овако: *А ово рече о Духу кога требаше да приме они који верују у Име Његово* (Јн. 7; 38-39). У одласку на спасоносно страдање Господ је својим ученицима рекао: *Ако Ме љубите, заповести Моје држите, и Ја ћу умолити Оца, и даће вам другог Утешитеља да пребива с вама вавек: Духа Истине* (Јн. 14; 15-17), *ово сам вам Говорио док сам боравио с вама. А Утешитељ Дух Свети, Кога ће Отац послати у име Моје, Он ће вас научити свему и подсетиће вас на све што вам рекох* (Јн. 14; 25-26) и: *Када дође Утешитељ, Кош ћу вам Ја послати од Оца, Дух Истине, Који од Оца исходи, Он ће сведочити за Мене* (Јн. 15; 26).

10. Сада је обећање испуњено. Сишао је Дух Свети Којега шаљу и дају Отац и Син, просветио је свете ученике и на потпуно божански начин запалио их као светиљке, или, боље рећи, начинио је од њих звезде целог света и надсветовне, које имају реч вечног живота, и преко којих је просветио целу васељену. Као што неко једном светиљком упали другу, а другом трећу, при чему светлост предавањем од једне светиљке другој остаје сачувана и никада се не мења, тако и кроз полагање руку апостола на њихове наследнике, а потом рукополагање других од стране ових, и тако редом, благодат божанског Духа која се предаје протиче кроз сва покољења и просвећује све оне који се поверавају духовним пастирима и учитељима.

11. Тако сваки архијереј долази у своје време, доносиће граду ову благодат и дар Божији, и кроз Еванђеље - просвећење божанским Духом. Они који одбацују било кога од њих (од архијереја), прекидају божанску благодат и прекидају божанско прејемство - колико је то у њиховој моћи - те тако сами себе одвајају од Бога, доспевају у погубно стање и свакојаке несреће, што сте и ви недавно из искуства научили. Окренувши се сада пастиру ваших душа који долази од Бога, ако послушате мене који вам саветујем оно што служи на спасење, онда ћете заиста дивно прославити успомену на Силазак божанског Духа ради нашег спасења, по неизрецивом човекољубљу, због чега и услед чега је и Јединородни Син Божији, приклонивши небеса, сишао и примио тело од нас.

12. Да Он Сам није у телу узашао на небеса и послао Духа Светога - како би Овај утврдио ученике Његове и пребивао с колена на колена са њима и њиховим наследницима, учитељима Еванђеља Благодати? Онда ни проповед Истине не би била објављена свим народима, нити би дошла све до нас. Због тога је најчовекољубивији Владика сада показао да су Његови ученици причасници и оци и служитељи светлости и вечног живота, који порађају за вечни живот и од достојних чине децу светлости и оце просвећења, јер ће тако и Он Сам пребивати

са њима до краја века, што је било обећано за Духа Светога. Он је једно са Оцем и Духом, не у смислу ипостаси, него у смислу божанства, јер је један Бог у Тројици, у једном троипостасном и свемогућем божанству. Дух Свети је увек био заједно са Сином у Оцу. Како иначе могао бити беспочетни (безначални) Отац и Ум без Сина и сабеспочетне (сабезначалне) Речи (Логоса)? И како би могла бити вечна Реч без савечног Духа? Дакле, увек је био, јесте и биће - Дух Свети, Који ствара са Оцем и Сином у време стварања, Који са Њима обнавља повређено, Који одржава постојеће, Онај Који је свуда и све испуњава и свиме управља и све чува. *Куда ћу поћи од Духа Твога, и од лица Твога где ћу побећи, обраћа се Псалмопојац Богу (Пс. 139; 7).*

13. Не само посвуда, него и над свима; и не само у сваком веку и времену, него и пре сваког века и времена: Дух Свети неће бити са нама само до краја века, како је обећано, него ће и у будућем веку пребивати са достојнима, обесмрћујући их и испуњавајући вечном славом, а такође и њихова тела, што је и Господ показао када је ученицима објавио: *Ја ћу умолити Оца, и даће вам другог Утешитеља да пребива с вама вавек (Јн. 14; 16).* И заиста, према апостолским речима сеје се, тј. бива погребено душевно тело које умире, оно (тело) које се назива и физичким (природним), састављено од душе и тела који заједно јесу (постоје) и крећу се. Устаје пак, тј. оживљава, духовно тело, над-природно (над-физичко), јер га је саставио и њиме руководи божански Дух и јер је силом Духа обучено у бесмртност, славу и непропадљивост. *Први човек Адам, каже Апостол, постаде душа жива, а последњи Адам дух који оживљује. Први човек је од земље; други човек је Господ са неба. Какав је земљани, такви су и земљани; и какав је небески, такви су и небески (1. Кор. 15; 45-48).*

14. На кога се ово односи? На оне који су постојани и непоколебиви у вери, који на делу Господњем увек доносе плодове, и кроз своју послушност увек на себи носе лик Небескога. Према еванђелисти Јовану, Претеча Господњи говори: *Ко је непослушан Сину, неће видети живота, него гнев Божији остаје на њему (Јн. 3; 36);* а гнев Божији може ли ко да издржи? Страшно је, браћо, пасти у руке Бога живог. Ако се плашимо непријатељских руку док нам Господ говори: *Не бојте се оних који убијају тело (Мт. 10; 28),* ко се онда, ако има памети, неће уплашити руку Божијих што се у гневу подижу против неверника? Гнев Божији подићи ће се против сваке оне душе која у разузданости и неправди проводи живот, не знајући за обраћење, и држи истину у неправди (Рим. 1; 18).

15. Бежимо, дакле, од овог гнева; потрудимо се да путем покајања задобијемо милост и састрадање Свесветог Духа. Ако неко мрзи некога, нека се помири и врати на љубав, како његова мржња и непријатељство према ближњем не би послужили против њега, као сведочанство за то да он Бога не љуби: јер ако не љубиш брата свога, кога видиш, како ћеш онда љубити Бога, кога не видиш? Имајући љубав један према другоме, ми имамо истинску и нелицемерну љубав и показујемо је на делу. Тако, не говоримо и не чинимо - па и више од тога, не допустимо чак ни да се чује ништа што је увредљиво или штетно за нашу браћу,

како нас је и Христов љубљени Богослов pouчио: *Дечице моја, не љубимо речју ни језиком, него делом и истином* (1. Јн. 3; 18).

16. Ако је неко пао у блуд, или прељубу, или сличну телесну нечистоту, нека одступи од те срамне скверни и нека се очисти путем исповести, сузама, постом и сличним подвизима. Непокајане блуднике и прељубочинце Бог ће осудити и отерати од Себе и предати паклу и неугасивом огњу и другим вечним мукама, говорећи: Нека се уклони нечисти и проклети, да не види и да се не наслади славом Господњом (в. Иса. 26; 10). Лопов, грабљивац или користољубац нека не краде, нека не чини насиље, нека не отима туђе, него нека од свога да сиротињи. Једном речју, ако желите живот, ако желите да видите добре дане и да се избавите од видљивих и невидљивих непријатеља, од варвара који сада насрћу и од мука које су припремљене за зачетника зла и његове ангеле, уклоните се од сваког зла и чините добро. Не варајте се: *ни блудници, ни идолопоклоници, ни прељубници, ни рукоблудници, ни мужеложници, ни лакомци, ни лопови, ни пијанице, ни опадачи, ни отимачи неће наследити Царство Божије*, каже апостол Коринћанима (1. Кор. 6; 9-10). Онај ко нема заједницу са Богом и ко није Божији, тај ни Бога нема за Оца.

17. Удаљимо се, браћо, молим вас, од Богу мрских дела и речи, како бисмо смело могли Бога да називамо Оцем. Обратимо се Њему у истини, како би се и Он обратио нама и како би нас очистио од сваког греха и удостојио Своје божанске благодати. Тако ћемо и сада и до века славити и празновати богонадахнуто и духовно остварење божанског обећања - долазак Свесветог Духа људима и Његово почивање на њима, као исход и испуњење блажене наде у Самом Христу, Господу нашем,

18. Којем доликује слава, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и пресветим и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. У српском преводу: сиђе (прим. прев.).

25. Беседа

Изговорена у Недељу Свих Светих

1. Уистину, *диван је Бог у светима Својим*. Када неко размисли о подвизима мученика који превазилазе људску природу, о томе како су они, будући у слабом телу, посрамили силнога у злу као да нису осећали страдања и ране, како су се својим телима борили и са огњем, и са мачем, и са различитим, смртоносним облицима мучења, истрајношћу се успротивили и у време док су им секли тело, кидали удове и ломили кости верно очували целовито, неповређено, чисто и непоколебиво исповедање Христа због чега им је била благодатно дарована неоспорна премудрост Духа и незамислива снага, када неко замисли трпљење преподобних и како су они, као да су бестелесни, подносили вишедневно гладовање, бдења и остале, разнолике телесне патње и при том се добровољно борили у унутрашњој борби против поглаварстава, власти и духова зла какву водимо и ми сами, против лукавих страсти, против различитих облика греха, до самог краја им се супротстављајући, исцрпљујући и умртвљујући спољашњег а обожујући и обнављајући унутрашњег човека, због чега су им благодатно даровани дар исцељења и дејствовање силама, када, дакле, неко размисли о свему овоме и помисли колико све то превазилази нашу природу, задивиће се и прославиће Бога Који им је подарио такву благодат и силу. Иако су они (мученици и преподобни) имали благу и добру вољу, без Божије помоћи не би могли да се уздигну изнад природе и да, будући у телу, надвладају бестелесног непријатеља.

2. Због тога и Псалмопојац - Пророк, рекавши: *Диван је Бог у светима Својим*, додаје: *Он ће дати силу и утврђење народу Своме* (Пс. 67; 36). Размислите разборито о снази пророчких речи: иако каже да ће Бог дати силу и утврђење целом Свом народу - будући да код Бога нема пристрасности - Он је диван само у светима Својим. Иако сунце са висина изобилно и свима подједнако излива своје луче, њих виде само они што имају очи и они што их не затварају. Јасним блистањем наслађују се само они што, захваљујући чистоти очију, имају оштар вид, а што није доступно за оне којима је услед болести, замагљења или нечег другог ослабио вид. Тако и Бог са небеса свима даје изобилну помоћ, јер је Он неисцрпно извирући, спасоносни и просветљујући источник милости и доброте. Међутим, Његовом благодаћу и силом за творење врлине, усавршавање па чак и за чудотворење не наслађују се сви, него само они који су показали добру вољу и кроз дела пројавили веру и љубав према Богу, они који су се у потпуности одвратили од сваког порока и чврсто се придржавали Божијих заповести, уздигавши своје очи према Сунцу Правде, Христу. Христос, пак, не само да са небеса невидљиво пружа Своју руку према подвижницима, него нас данас кроз Еванђеље подстиче тако да сви чујемо, говорећи: *Сваки који исповеди у Мени (тј. Мојом силом, уз Моју помоћ, грч. εν εμοί)*

пред људима, исповедићу и Ја о њему пред Оцем Својим Који је на небесима (Мт. 10; 32).[1]

3. Увиђате ли да без Његове силе и садејства ни ми нисмо у стању да одважно искажемо своју веру и да исповедимо Христа? Исто тако, ни наш Господ Исус Христос не може да нас заступи у будућем веку, да нас представи и присвоји пред небеским Оцем, уколико Му ми, са наше стране, не дамо основу за то. Када је ово рекао, Он није казао: "Сваки који Ме исповеди", него *сваки који исповеди у Мени (Мојом силом, уз Моју помоћ)*, зато што само у Њему и благодарећи Његовој помоћи неко може одважно да исповеди благочашће. Тако је и у наставку, јер Он није рекао "њега", него *у њему*, односно због доброг живљења и истрајности које је онај што исповеда пројавио према благочашћу. Погледај како затим говори малодушнима (плашљивима) и онима што су издали благочашће: *А ко се одрекне Мене пред људима, одрећи ћу се и Ја њега пред Оцем Својим Који је на небесима* (Мт. 10; 33). Није, дакле, рекао: "Који се одрекне у Мени", јер се онај, који се одриче, одриче Бога и бива лишен Његове помоћи. Зашто је он остављен и напуштен од Бога? Зато што је он најпре оставио (Бога), будући да је привремена и земаљска добра заволео више од вечних и небеских добара која је Бог обећао. Тако се и Христос, са своје стране, не одриче "у њему", него "њега", јер "у њему" није нашао ништа што би могао да употреби у његову корист.

4. Будући да, према речима Христовог љубљеног Богослова, "онај који љуби Бога обитава у Богу и Бог у њему", онда онај што уистину љуби Бога праведно твори исповедање *у Богу*, јер Бог обитава у ономе који Га љуби, а како и он обитава у Богу, и Бог ће сатворити исповедање у њему. Према томе, речи: *Сваки који исповеди у Мени (ἐν ἐμοί) пред људима, исповедићу и Ја у њему пред Оцем Својим Који је на небесима* показују нераскидиву везу између Бога и онога који Га исповеда, од које се удаљио онај што се одрекао. На тај начин, божанствене награде садрже у себи божанствену правду, доносећи, на основу сличности, (подобја) и одговарајуће исходе.

5. Таква је, дакле, сличност између награда које долазе од Бога и онога што ми приносимо Њему. Размотрите колико је превасходство награде од Бога онима који су Га исповедили у Њему (тј. уз Његову помоћ)! Сваки од светитеља је, будући слуга Божији, одважно принео исповедање у овом привременом животу и пред смртним људима или, боље речено, током кратког времена овог века и, као што смо рекли, пред малим бројем људи. Наш Господ Исус Христос, будући Бог и Господар неба и земље, исповеда о њима у оном вечном и непролазном свету, пред лицем Бога и Оца, пред ангелима, архангелима и свим небеским силама и у присуству свих људи који су живели од Адама до свршетка света, јер ће сви васкрснути и стати испред престола Христовог. Тада ће, када сви буду присутни и кад сви буду видели, Он обзнанити, прославити и овенчати оне што су до краја сачували веру у Њега.

6. Зар би вредело и да покушамо да представимо оне натприродне венце, оне неупоредиве будуће награде, какве наше око не може да види, нити наше ухо да

чује, нити наше срце да замисли? Уосталом, која ће реч достојно изобразити и оно што је сада присутно и што је видљиво, односно славу коју је Бог подарио светитељским гробовима, остатке њихових костију који су се сачували у свим временима, свети миомирис који допире од њих, изливање мира, даровање исцељења и дејствовања сила која се ради нас многолико и спасоносно пројављују у њима?

7. Опет ћу рећи да су они, са своје стране, принели оно што човек може да принесе Богу, односно, одважност да сваки светитељ исповеди Бога током, како сам рекао, кратког времена и пред неким велможама и царевима. Њих (светитеље) сада опевају, величају и поштују, прослављају их и клањају им се, и то не само њима, него и њиховим иконама; клањају им се као господарима, па и више него господарима и царевима. Цареви, кнежеви и њихови поданици клањају им се радосно и по сопственој вољи, желећи изнад свега да их, после себе, оставе и својој деци, као неко богато наслеђе и извор вишњег благостања. Ово је пример, залог и својеврсна претходница оне будуће неизрециве славе коју и сада имају на небесима душе праведника, а коју ће у будућем веку добити и њихова тела, јер су заједно са њима до краја довела подвиг (досл. борбу) Бога ради. Показујући то преизобиље славе и будућих добара, Господ је Својим светим ученицима и апостолима рекао: *Заиста вам кажем да ћете ви који пођосте за Мном, у новом животу, кад седне Син Човечији на престо славе Своје, сести и сами на дванаест престола и судити над дванаест племена Израиљевих*, а што се тиче свих верних каже: *Сваки који је оставио кућу, или браћу, или сестре, или оца, или матер, или жену, или децу, или земљу, имена Мојега ради, примиће сто пута онолико, и наследиће живот вечни и Који љуби оца или матер већма него Мене, није Мене достојан* (Мт. 19; 29,10; 37).

8. Пошто је Бог и Отац дао Сина Свог љубљеног и пошто је Сам Јединородни Син Божији Себе предао за нас, Он оправдано захтева да и ми занемаримо ближње по сродству ако они постану препрека за побожност и за начин живота какав јој доликује. И зашто да кажем само: ближње по сродству? Када за то дође време, праведно је и неопходно да свако и душу своју (живот свој) положи ако жели да задобије живот вечни, јер је и Сам Син Божији положио душу Своју за нас. Он због тога каже: *Ко не узме крст свој и не пође са Мном, није Мене достојан* (Мт. 10; 38). Под крстом се подразумева распињање тела са страстима и похотама.

9. Када, дакле, настане мирно време за побожност, онда човек који путем врлина умртвљује зле страсти и жеље на тај начин узима свој крст и иде за Господом. Када пак настане време прогона, онда човек узима свој крст и иде за Господом тако што презре свој живот и преда своју душу за побожност, наслеђујући живот вечни. Христос каже: *Који изгуби живот свој Мене ради, наћи ће га* (Мт. 10,39). Шта значе речи: Који изгуби живот свој (душу своју; прим. прев), наћи ће га? Човек је двострук: спољашњи, под чиме се подразумева тело, и унутрашњи, што подразумева душу. Када неко преда смрти спољашњег човека, он тиме губи и своју душу, која се одваја од њега. Када је овако изгуби за Христа и Еванђеље, онда ће је заиста пронаћи, пруживши јој небески и вечни живот, а о свеопштем васкрсењу, благодарећи томе што је она таква, и он сам ће по телу постати небески и вечан.

Будући да је заповест да распнемо тело са страстима и похотама, да будемо спремни на срамоту и понижавајућу смрт ради добра и да изгубимо своје душе ради Еванђеља, тешка и велика, да је дело савршених и, да тако кажемо, апостолско дело, оно што Господ затим говори, служи за утеху онима што немају снаге да превазиђу природу и који нису савршени у подвигу спасења: *Који вас прима* - тј. Апостоле, Оце и Учитеље побожности који их следе - *Мене прима*, каже, а који прима Мене, *прима Онога Који Ме је послао* (Мт. 10; 40).

10. За савршене, дакле, припрема да буду примљени, а онима пак који нису такви омогућује да се спасу тако што ће примити савршене. Зар не видиш како је велика награда за оне што примају људе који живе по Богу, Учитеље Истине, јер ко њих прима, прима Оца и Сина? Како би пак требало да их примамо? Не само тако што ћемо им указивати гостопримство и пружати коначиште, него и тако што ћемо им бити послушни. Упозоравајући да ће бити и оних који ће их одбацити, Он на другом месту каже Својим ученицима: *Који вас прима, Мене прима; а који прима Мене, прима Онога који Ме је послао* (Мт. 10; 40). Онај ко покаже гостопримство према људима Божијим и пружи им конак и ако то учини у име Божије, добиће велику награду. Показујући ово, Господ је рекао: *Који прима пророка у име пророчко, плату пророчку примиће; и који прима праведника у име праведничко, плату праведничку примиће* (Мт. 10; 41). Како ће они примити *плату пророчку и плату праведничку*? Онако како каже апостол: *У садашње време ваш сувишак да буде за њихов недостатак, да и њихов сувишак буде за ваш недостатак* (2. Кор. 8; 14). Тако ће онај, који у име Божије прими и збрине праведника као праведника, чак и ако га не обдари богато, него пружи нешто мало, имати велику корист од тога, јер Христос каже: *И ако неко напоји једнога од ових малих само чашом студене воде у име ученичко, заиста вам кажем, неће му плата пропасти* (Мт. 10; 42).

11. Овим речима и саветима Он показује да не брине само за праведнике и ученике, него да још више брине за оне који их примају. Када би Он бринуо само за њих (праведнике и ученике), онда би се ограничио на оно на шта је упозорио; захтевао би да их примају, да им пружају уточиште и указао би на начин на који то треба да чине. Овако, међутим, додајући: *у име пророчко, и ученичко, и праведничко*, Он изражава велику бригу и за оне који их примају, усмеравајући њихове склоности ка бољем, да би награда уследила за врлином. Поштујући и после смрти оне који су истински живели по Богу, Црква Христова свакога дана у години савршава успомену на светитеље који су се тога дана преставили и отишли из овог привременог живота. Истовремено, Она нам ради наше користи предочава житије свакога од њих и њихов крај, тј. говори нам да ли се свети мирно упокојио или је пак живот окончао мученички.

12. Сада, после Педесетнице, сабирајући их све заједно, Она им узноси општу химну, и то не само зато што су сви они били међусобно сједињени и што, сагласно Господњој молитви, представљају једно: *Да сви једно буду*, обраћа се Господ у Еванђељу своме Оцу, *као Ти што си у Мени и Ја у Теби, да и они у Нама једно буду да свет верује да си ме Ти послао* (Јн. 17,20). Не узноси им, дакле, Црква Божија

општу химну само из овог разлога, него и зато што се стара да током свете Четрдесетнице и свете Педесетнице, која за њом следи, објави и прослави сва дела Божија. Тако је, као што знате, све објављено, односно, и како је Бог у почетку створио свет и како је Бог Адама прогнао из раја, и како је био призван стари народ, и како је он због престапа био удаљен од блискости са Богом, и како је Јединородни Син Божији приклонио небеса и нас ради сишао и савршио чудесне ствари, научио нас нашем спасоносном путу, страдао и умро за нас, био погребен као Човек а као Бог васкрсао трећег дана, како се потом у телу вазнео на небеса, одакле је и сишао, и како је одатле, пошто је сео здесна Оцу, послао Духа Светога. Након што је све то опевала, Црква Божија сада додаје и уједно објављује и остало, тачније, како су велике и многобројне плодове за вечни живот сабрали долазак Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа и сила Свесветог Духа. Зато се Црква данас опомиње Свих Светих, свима заједно узноси химну и исказује част.

13. Поштујмо и ми, браћо, светитеље Божије. На који начин? Тако што ћемо се, подражавајући њих, очистити од сваке нечистоте тела и духа, што ћемо да одступимо од зла, како бисмо на крају, кроз уздржање од зла, дошли до њихове светости; тако што ћемо језик зауздати за заклетве или лажне заклетве, за празнословље и увреде, тако што ћемо уста чувати од лажи и клевете и на тај начин им (светима) принети похвалу.

14. Ако себе тако не очистимо, онда ће оправдано свако од нас од њих зачути оно што је Бог рекао грешницима: како се усуђујеш да памтиш и изговараш имена светитеља и говориш о њиховим житијима која су испуњена врлином и чистотом, када си у исто време ти сам замрзео врлински начин живота и од себе одагнао чистоту душе и тела?! *Ако видиш лопова, помажеш му, и са прељубником удео свој имаш. Уста твоја умножише злобу, и језик твој плете лукавство. Седећи клеветао си на брата свога, и против сина матере твоје стављао си замку* (Пс. 49; 19-20). Браћо! Ни Бог ни светитељи Божији не примају похвалу из таквих уста! Када неко од нас испрља руку блатом, не користи се њоме док је не опере. Хоће ли онда Бог да прими оно што се приноси од нечистих тела и уста, ако се ми најпре не очистимо? Нису ли грех, завист, лаж, мржња, користољубље, издајство, срамне мисли и речи, као и мрска дела која за њима следе много гнуснији од блата? Како ће се очистити онај који је пао у то? Покајањем, исповешћу, добротворством и усрдном молитвом Богу.

15. Када, дакле, празнујемо успомене на светитеље и када смо слободни од својих послова и брига, требало би да бринемо како да се удаљимо и ослободимо од грехова и нечистота у које је неко од нас пао. Ако и тада (на празнике светитеља) збијамо шале на штету сопствених душа, ако се опијамо и односимо равнодушно према празнику, како онда можемо рећи да, док истовремено скрнавимо тај дан, празнујемо светитеље?! Молим вас, браћо, да не празнујемо тако, него да бар у те празничне дане учинимо да се и наша тела и душе покажу као угодни Богу, како бисмо по молитвама светих и сами постали причасници оне бесконачне славе и радости,

16. коју нека сви ми задобијемо благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Којем доликује слава, са беспочетним Његовим Оцем и Пресветим и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. У српском преводу: Сваки који призна Мене пред људима, признаћу и Ја њега пред Оцем Својим Који је на небесима.

26. Беседа

Изговорена у време жетве;

у њој се говори и о духовној жетви

1. Свестворитељ и Свевладика, Који је услед Своје доброте све саздао из небића, услед обиља Своје силе и неизрецивог и незамисливог богатства премудрости и блажности на чудесан начин створио је и човека, и тако у једној сићушној твари сјединио и усредредио васцелу творевину. Он је човека управо због тога и створио на самом крају, како би у себи имао нешто и од једног и од другог света и да би био украс и једном и другом, односно и видљивом и невидљивом свету. Он је на неизрецив начин у човеку сјединио ум (дух) и осећање (чуло), користећи као посреднике међу њима најприродније везе - уобразиљу, мишљење и разум. Тако је створио биће које је уједно и духовно и видљиво, као што је и растојањем које се налази између њих свагдапокретно небо повезао са непокретном земљом и тако учинио да исти свет истовремено буде и непокретан и покретан. Како су по начину стварања човек и свет (космос) дело једног Уметника, међу њима постоје многе сродности. Они превазилазе један другог - свет човека превазилази величином, а човек својом свешћу превазилази свет. Човек је драгоценост у свету, слично као што је у велелепној кући нека скупопцена ствар вреднија од свог окружења. Таква је, на пример, гиздава и драгоценца царска одежа у дворцу: дворца је сазидан од огромног камења које се лако налази и свуда сусреће, док је одежа начињена од сићушних каменчића, који се тешко проналазе и свима су драгоценци.

2. О, колико је људски ум (грч. "νοῦς") бољи од неба! Он представља лик (образ, икону) Божији, познаје Бога и, ако хоће, једини од оних који су у свету може да постане бог (по благодати), узвисујући и смирено тело! О, колико се од земље разликује човеково чулно опажање! Оно не само да уочава њене мере и различита својства, него знањем досеже и до небеских сфера и упознаје њихова различита и разноврсна кретања, као и разнолике скупове планета и звезда и растојање међу њима и на тај начин се наслађује научним сазнањем (тј. умним, или разумским, логичким наукама). Они што се налазе између неба и земље (тј. звезде и планете) по достојанству су мањи од оних који се налазе у границама ума и осећања. Они су исти према начелу аналогije, али се разликују по обиму који обухватају.

3. Бог је на тај начин украсио нашу природу, јер ће она постати Његова будућа одежа. У њу је требало да се обуче од Девствене крви, да је пресазда у боље и постави на висину, изнад сваког начала и власти и сваког имена које се може назвати како у садашњем, тако и у будућем веку. Устројивши све ово унапред, мудро и уједно човекољубиво, Он је нашу природу обдарио многим, или, тачније, најразличитијим даровима. Подарио нам је двојаку, односно вишеструку моћ

познања. Пружио нам је ум и чула, као и оне способности које се налазе између ово двоје, при чему је сваку од тих способности које су нам дате ради познања и делања саздао у двојаком и вишеструком облику.

4. Код нас је управо сада време годишње жетве, али жетве у нама самима нема! За нас, наиме, не постоји само вештаствена жетва, него и жетва умна и духовна. У годишњем циклусу ("кругу"), за сваку жетву постоји одговарајуће време. Данас, кад стојимо унутар зидина храма, узвисимо се умом изнад овог места, положимо наду на Господа и преместимо ум на небо, промишљајући о умној и духовној жетви. О овоме ћемо понешто рећи вашој љубави, пружајући вам одатле полазиште за спасење. И заиста, сваки пут у то доба године, када наступи тај период, видим многе како хитају изван градова и марљиво раде на жетви, на убирању и сакупљању плодова. У мени се тада јавља мисао да постоји и жетва људи, жетва која их коси из овог привременог и пролазног живота и преноси их у други, будући и непролазни живот. Како се онда онај који жање беживотно класје или друге унајмљује за овај посао, који убира плодове или их купује од оних што их беру па их сакупља у житнице и спремишта, не опомене те будуће жетве на коју би требало да помисли? Како се не забрине да се, када за то дође време, пред Земљоделцем наших душа покаже као угодан и достојан да буде примљен у небеске житнице и обитељи? Зар су се сви погнули према земљи, као што су погнута тела оних што сами обрађују земљу, па нити главу могу да подигну, нити да своју разум узвисе над земаљским?

5. Ако је већ тако, ми онда ни по чему не превазилазимо незнабожце, јер су управо њима све душевне и телесне силе биле обузете земаљским бригама. Они нису имали никакав појам о будућем, нити веру, нити познање о небеском. Услед тога, као што је написано, читав живот безбожника пролази у бригама о земним и пропадљивим стварима. Зато нам и Христос у Еванђељу каже: *Не брините се, дакле, говорећи: Шта ћемо јести, или шта ћемо пити, или чиме ћемо се оденути?* А потом додаје: *Јер све ово и незнабошци ишту* (Мт. 6; 31-32). Не треба се клонити делања (рада), него треба удаљити бригу (о земаљском) и своју наду положити на Бога, како наше делање не би било безнадежно и како у њега (делање) не бисмо полагали рђаве наде. *Не брините се, дакле, говорећи: шта ћемо јести, или шта ћемо пити, или чиме ћемо се оденути.* Непрестано размишљајући о томе, као да одбацујемо замишљену покуду, управљамо ка томе своју душу и погужавамо је у то, не допуштајући јој чак ни да погледа према небу.

6. Бог је зато нашу природу и саздао као такву: и док тело не мора само да мирује, него може и да се креће, да се премешта и да чини све што је потребно, дотле разум може да се бави другим стварима. На тај начин, телом чинимо оно што је њему својствено, а душом гледамо на Бога и тражимо оно што је небеско. Саветујући нам да не бринемо за свој живот онако као што је својствено незнабошцима, Он додаје: *Иштите најпре Царство Божије и правду Његову, и ово ће вам се све додати* (Мт. 6,33). Тиме показује да, ако брига твоје душе буде усмерена ка Богу, нећеш претрпети никакву штету у погледу телесних потреба. Осим тога, Бог ће тако да устроји да ћеш заједно са спасењем душе несумњиво добити и ово (тј. неопходна

земаљска добра), јер је то Онај Који отвара Своју руку и све живо испуњава добрима, а о Којем и Давид говори: *Лето и пролеће, Ти си их саздао* (Пс. 73; 17). Он овде не говори само о видљивим стварима, него и о духовним, због чега је "лето" (тј. време жетве) ставио испред "пролећа". То значи да, ако најпре не одсечеш неверје и рђаве поступке и не одбациш рђаве људе, нећеш достићи пролеће које означава цветање врлина.

7. Жетва, пролеће и семе не постоје, браћо, само у телесном, него и у умном смислу, и не само у умном, него и у духовном. Постоји такође и ницање и сабирање плодова, као што постоји и обрада земље (њиве) и њива. Ову њиву обрађује Бог, како и апостол каже Коринћанима: *Јер ми смо Божији сарадници, а ви сте Божија њива, Божија грађевина* (1. Кор. 3; 9). И Сам Господ је ученицима рекао: *Ја Сам Чокот, ви сте лозе, а Отац Мој је Виноградар* (Јн. 15; 1-5). На другом месту опет је за Самога Себе казао: *Изиђе сејач да сеје семе своје* (Лк. 8; 5), а ово семе је реч учења.

8. Ако, дакле, реч учења у себи садржи и појам духовног семена, онда је сасвим сигурно да постоји и жетва тог семена, која се обавља кроз веру. Показујући ово, Господ је, када су људи са свих страна почели да прихватају веру у Њега, Својим ученицима рекао: *Подигните очи своје и видите њиве како се већ жути за жетву. И који жање прима плату, и сабира род за живот вечни* (Јн. 4; 35-36). Као што се услед топлоте чулног (видљивог, вештаственог) сунца класје суши (тј. сазрева) и ослобађа влаге, а затим добија беличасту нијансу и постаје спремно за жетву и убирање, тако ће тада и Сунце Правде, Које је у телу обитавало на земљи, силом Свога доласка убелити очишћене људске душе, јер ће поништити помрачење и слабост који су се у њима појавили услед живљења у насладама и немару. Оне ће тада бити спремне за духовну жетву, јер ће се у потпуности искоренити безбожност и безверје, и оне ће кроз истинску веру бити сабране у живот вечни.

9. Ако пак неко пожели да просуди о истинитости ове речи, односно о томе да је сила доласка Господа нашег Исуса Христа тада учинила да људска срца постану убељена, чистија и спремна за веру благочашћа, нека помисли да нису сви незнабошци тада исповедали једног Бога као Господара и Творца свега, него су се сунцу, месецу, планетама, другим стварима и својим идолима клањали као боговима. Сила Христовог доласка подстакла је све њих да исповедају Једнога Бога, Господара и Творца свега. Оно што су Авраам, Исаак, Јаков, Мојсеј и Закон који им је дат савршили само у јудејском народу, тј. убедили га да поштује јединог Бога, па чак ни у том једном племену нису ову веру укрепили до краја, иако им је посредством њихових предака божанствено учење било предато од самог почетка, управо то је у свим племенима и народима савршила сила доласка Христовог. Они су постали њиве спремне за духовну жетву онда када су се у сваком народу јавили они што су поверовали да је Један Творац свега, они што су спремно приступили Христу и истинском богопоштовању, с разумевањем слушајући пророчку и апостолску проповед и истражујући Писма.

10. Господ је и самим Својим јављањем на земљи васцели људски род пробудио из идолске прелести, иако није све учинио побожнима. Тако ће и у будућем веку сила Његовог Другог доласка све подићи из мртвих, иако се неће сви удостојити истинског живота. Неће га се удостојити безбожници и неверници и они што кроз исповест и покајање нису примили опроштај грехова овде, као ни они који се нису сачували и очистили од неумерених телесних жеља какве су преједање, претерана употреба вина и пијанство, од којих потиче неумереност подстомачних страсти, рукоблудништво, блуд, прељубочинство и свака жудња за гнусним речима и песмама, као и дотеривање и улепшавање. Све то захтева крађе, лакомство и нарушавање правде, а оне који су овим страстима захваћени чини грабљивцима. Зашто бисмо уопште наводили све гнусобе, свађе и безбројан рој срамних страсти и помисли у души које из тога произилазе? Дакле, они који себе нису сачували од тога, или нису умилостивили Бога кроз исповест и покајање, васкрснуће, додуше, али ће подносити живот који је страшнији од смрти. Биће предати мукама, патњама, угњетавању и вечној срамоти, обитавајући уз недремане црве, горећи у мрачном и неугасивом огњу, како каже и пророк Исаија: *Заједно ће горети грешник и незаконик, и никога неће бити да угаси* (Ис. 1; 31).

11. Зато и Апостол говори Ефесцима: *Јер знајте ово, да ниједан блудник, или нечист, или лакомац, који је идолопоклоник, нема наслеђа у Царству Христа и Бога* (Еф. 5; 5). Да би ово потврдио и ућуткао оне који о томе уче другачије, он додаје: *Нико да вас не заварава празним речима; јер због тога долази гнев Божији на синове противљења. Не будите, дакле, саучесници њихови* (Еф. 5; 6-7). Слично томе, и у посланици Коринћанима он каже: *Не варајте се: ни блудници, ни идолопоклоници, ни прељубници, ни рукоблудници, ни мужеложници, ни лакомици, ни лопови, ни пијанице, ни опадачи, ни отимачи, неће наследити Царство Божије* (1. Кор. 6; 9-10).

12. Они што правилно верују у Господа нашег Исуса Христа и своју веру показују делима, они што пазе на себе, или се, кроз исповест и покајање, очишћују од горенаведних скверних грехова, они што творе врлине које су противне овим гресима, а то су уздржање, целомудреност, љубав, давање милостије, правичности истинољубивост, јесу они што ће, када васкрсну, зачути глас Самог Цара Небеског: *Ходите благословени Оца мојега; примите Царство које вам је припремљено од постања света* (Мт. 25,34). Они ће се на тај начин зацарити са Христом, наследиће Царство Небеско и непролазно, и живеће вечно у неизрецивој и незалазној светлости коју никаква ноћ никада не прекида, и обитаваће заједно са свима светима од вечности, у неисказаној наслади у недрима Аврамовим, "одакле одбеже сваки бол, туга и уздах".

13. Када је у питању беживотно класје постоји, дакле, једна жетва, а када је у питању словесно класје, а ту подразумевам људски род, постоје две жетве: једна је она о којој смо управо говорили, тј. она која људе одваја од безверја и сабира у веру оне што су примили еванђелску проповед. Њени жетеоци су апостоли Господњи и њихови наследници, а током времена и учитељи Цркве за које је Христос претходно рекао: *Који жање прима плату, и сабира род за живот вечни*

(Јн. 4; 36). Ову плату примају од Бога и учитељи побожности, будући да сабирају верне за живот вечни. Друга жетва представља прелазак свакога од нас, кроз смрт, из овдашњег живота у будући. Ова жетва за жетеоце нема апостоле, него ангеле, који су у нечему повлашћенији од апостола, јер они после жетве одабирају и одвајају зле од добрих као кукољ од пшенице и добре шаљу у Царство Небеско, а зле одбацују у пакао огњени. Међутим, излагање овог предмета на основу Еванђеља Христовог представићемо вам други пут, када буде погодно време за то.

14. Будимо, као што смо и сада, избрани народ Божији, род свети, Црква Бога Живога, одвојена од свих злих, безбожних и неблагочестивих и нека у будућем веку будемо одељени од кукоља и прибројани међу оне који су спасени, у Самом Христу Господу нашем Који је благословен у векове. Амин.

27. Беседа

Која је такође изговорена у време жетве;

у њој се говори и о нашој будућој духовној жетви

1. Реч коју Ја говорих, она ће му судити у последњи Дан, каже Господ у Еванђељу (Јн. 12; 48). Ту реч, браћо, проповедамо и ми вама, и нека је зато нико не прима као звук који се распине у ваздуху, него нека је прихвате као нешто што остаје и што ће у будућности дати спасење онима који веру доказују делима. Оне пак што је (ову реч) одбацују и чине оно што јој је противно, она ће разобличити на оном најстрашнијем будућем Суду. И као што свако од нас има кућу, родбину, њиву, а можда и виноград, стадо, новац и другу имовину, тако и Бог нас, по Својој човекољубљу, сматра за Своју имовину. *Његов дом смо ми*, каже апостол, *ако смело поуздање и наду којом се хвалимо до краја непоколебљиво одржимо* (Јевр. 3; 6). *"Смелим поуздањем"* означава благочашће (побожност), а *"надом којом се хвалимо"* богоугодан живот, као што је Бог и рекао преко пророка: *Будите свети као што сам Ја свет* (4. Мојс. 11; 44). И вољени Христов ученик, Јован, објављује говорећи: *И још се не откри шта ћемо бити; а знамо да, када се открије, бићемо слични Њему; и сваки који ову наду има у Њега; очишћава себе, као Он што је чист* (1. Јн. 3; 23). Ми, дакле, јесмо и остајемо дом Онога Који каже: *Уселићу се у њих и бићу им Бог* (2. Кор. 6; 16), уколико уз благочашће будемо имали и чист живот. Ако пак будемо живели рђаво и без покајања, од Њега ћемо чути: *Ето ће вам се оставити кућа ваша пуста* (Мт. 23; 38) и бићемо напуштени - да се опет изразим речима Писма - *као кућа у винограду и колиба у усевима* (Иса. 1; 8), које, када прође време њиховог коришћења, никоме више нису потребне.

2. Сам Господ каже да нас сматра Својом родбином: *Јер ко изврши вољу Оца Мога који је на небесима, тај је брат Мој и сестра и мати* (Мт. 12; 50). Видите ли чиме се задобија то најузвишеније сродство? Богољубивим начином живота, врлинским живљењем, понашањем сагласним са божанским заповестима, јер је управо то воља најузвишенијег Оца. Онај пак ко не твори вољу најузвишенијег и небеског Оца толико је далеко од сродства са Њим, да чак ступа у сродство са противником Божијим. Зато је Господ и рекао Јудејцима: *Вама је отац ђаво, и жеље оца свога хоћете да чините*. А када су Му ови узвратили да су они деца Авраамова, Он им је казао: *Да сте деца Авраамова, чинили бисте дела Авраамова* (Јн. 8; 44, 39).

3. Виноград Господа Саваота је *"дом Израиљев"*, као што каже Исаија (5; 7), а то су сви који су прихватили благочашће. Када тај виноград доноси богоугодне плодове, он заслужује Божији труд и бригу. Међутим, ако уместо грожђа рађа трње, а то су жаоке смрти или, другачије речено, греси, онда престаје и брига око њега и он се уистину препушта зверима и злим демонима да га изгазе, и предаје се огњу да би

био спаљен. Зато је и Господ, говорећи Својим ученицима, рекао: *Ја сам чокот, а ви лозе, и Отац Мој је Виноградар, и онда додао: Сваку лозу на Мени која род рађа, чисти да више рода роди; а свака која не рађа рода избаћиће се напоље као лоза, и осушиће се, и скупиће је, и у огањ бацити, и спалити* (Јн. 15; 1-6). Да нас сматра за Своју паству, Створитељ је рекао врховном и узвишеном апостолском збору: *Петре, љубиш ли Ме? Напасај јагањце Моје, напасај овце Моје* (Јн. 21, 15, 17). Сви смо ми залутали као овце, и изгубили смо се као драхма која је испала из Господареве руке. Међутим, дошао је Добри Пастир, Господар природе: потражио нас је, нашао, спасао и на неизрецив начин сјединио са Собом.

4. Следимо зато, браћо, Доброг Пастира Христа, Који нас одводи на пашњаке и у торове вечног живота. Сачувајмо кроз врлине Његов образ и подобје, да не бисмо отпали од животоносне руке. Донесимо Му плод добрих дела да бисмо били виноград Господа Саваота и Његов љубљени нови засад. Сатворимо вољу Божију благу, угодну и савршену, да бисмо се обогатили тиме што ћемо Њега добити за Оца. Очистимо се од сваке нечистоте тела и духа, да бисмо постали дом Бога Којем наш (људски) род није потребан само као виноград и дом, него и као ораницу и засејану њиву. *Царство Небеско је као човек што посеје добро семе на њиви својој. А када људи поспаше, дође његов непријатељ и посеја кукољ по пшеници, па отиде* (Мт. 13; 25).

5. Благовремена реч довела нас је у средиште приче, јер, благодарећи њој, можемо да одужимо дуг и да испунимо обећање које смо вашој љубави дали у претходној беседи. Учећи вас о умној и духовној жетви (λογικόν και πνευματικόν θέρος), рекао сам и показао да су жетеоци оне духовне жетве, која се састоји у преласку из неверја у веру, били свети апостоли, њихови наследници и учитељи благочашћа (побожности) кроз покољења, све до наших дана. Што се тиче словесне (умне) жетве, која се састоји у пресељењу сваког од нас из овдашњег света у будући живот, жетеоци су свети ангели Божији који имају већа овлашћења од апостола, јер после жетве они одабирају и одвајају, с једне стране добре, а са друге - рђаве. Добре упућују у Царство Божије, а рђаве одбацују у геену огњену.

6. Иако сам говорио о томе, нисам то доказао и обећао сам да ћу, када Бог да времена и повода, изнети и доказе, којих сада довољно даје ова парабола Господња: *Тада, каже, дођоше слуге домаћинове и рекоше му: Хоћеш ли, дакле, да идемо да га почупамо? А он рече: Не, да не би, чупајући кукољ, заједно са њим почупали и пшеницу; а у време жетве рећи ћу жетеоцима: Саберите најпре кукољ и свежите га у снопље да се сажеже, а пшеницу одвезите у житницу Моју* (Мт. 13; 27-30).

7. Као што је и Господ рекао, кукољ су синови лукавога, јер услед сличности дела и носећи његова обележја, постају његови потомци и усиновљеници. Време жетве је крај овога века: иако је започела пре много времена, иако се кроз смрт (појединаца) и сада савршава, тада ће се све привести крају. Жетеоци су ангели, јер су они слуге небескога Цара и особито ће се у то време показати као такви: *Као што се, дакле, кукољ сабира и огњем сажижје, тако ће бити и на послетку овог века. Послаће*

Син Човечији - а Он је и Син најузвишенијег Оца - *ангеле Своје, и сабраће из царства Његовог све саблазни* (ст. 40, 41), јер је наш Господ, Исус Христос, као Бог Владар свега и Цар неба и земље, и оних који су на небу. Као Човек Који се нас ради оваплотио и Крстом поразио онога што је на превару поробио наш род, Собом нас искупио и привео Свом Родитељу, Он је Цар људског рода, а особито свете Цркве, сабране из свих народа.

8. Он ће, дакле, послати Своје ангеле и они ће из Царства Његовог сабрати све саблазни и оне што чине безакоње, тј. јеретике, све оне који нису одступили од грехова и нису се покајали делима, јер је сваки грех безакоње. Када их дакле сабере, баћиће их у пећ огњену, где ће бити плач и шкргут зуба. Видите ли, браћо, да су жетва и раздвајање уистину веома страшни и ужасни?! Истину смо казали када смо рекли да ће ангели бити жетеоци у оној жетви и да ће имати већа овлашћења него апостоли. Када, дакле, слуге Господарева, тј. ангели Божији, видеше кукољ у њиви, тј. грешне и рђаве људе како живе међу добрима и у Цркви Христовој, и како живе заједно са њима, рекоше Господу: *"Хоћеш ли да идемо да га почупамо"*, тј. да их смрћу уклонимо са земље? Господар им пак рече: *"Не, да не би, чупајући кукољ, почупали заједно са њиме и пшеницу"*.

9. Како би им се могло десити да, сабирајући кукољ и посредством смрти одсецајући рђаве и одвајајући их од праведних, почупају и пшеницу, тј. оне добре међу људима? Многи рђави и грешни, обитавајући међу благочестивима и живећи поред праведних, понекад се временом покају и промене, науче се благочашћу (побожности) и врлини, и од кукоља постану пшеница. Зато би се десило да, при сакупљању кукоља, заједно са њим буде почупана и пшеница, ако би их ангели почупали пре него што успеју да се покају. С друге стране, многи рђави људи су добијали децу или унуке добрих душевних склоности. Зато Онај, Који зна све и пре него што се збуде, није допустио да се кукољ почупа пре времена. *А у време жетве рећи ћу жетеоцима: Саберите најпре кукољ и свежите га у снопље да се сажеже, а пшеницу одвезите у житницу Моју.*

10. Ово је у потпуном складу са оним што Господ говори у другој причи: *А ушавши цар да види госте, угледа онде човека необучена у свадбено рухо. И рече му: Како си, пријатељу, ушао овамо без свадбеног руха? А он оћута. Тада рече цар слугама: Свежите му руке и ноге, па га узмите и баците у таму најкрајњу; тамо ће бити плач и шкргут зуба* (Мт. 22; 11-13). Као што је тамо са добрим семењем био и кукољ, тако је и овде, заједно са одевенима у добра дела као у свадбено рухо, пирио човек у прљавој и срамној одећи греха. И као што тамо Господ заповеда да се најпре сакупи кукољ, па да се потом баци у огањ, тако и овде најпре каже: *Свежите му руке и ноге*, а затим: *Баците га у таму најкрајњу* и додаје оно што је и тамо рекао: *Тамо ће бити плач и шкргут зуба*, јер је "тама најкрајња" (σκότος το εἰσόδου) исто што и огњена геена.

11. Зашто се то најмрачније место не назива местом унутарње, него спољне (εἰσόδου), најкрајње таме? Незалазна, истинита и вечнопостојећа Светлост у којој се сада налазе духови праведника и у којој ће се тада свети налазити заједно са

својим телима, јесте Бог, пошто је Он Сунце Правде. И сада се они што живе у нечистоти и неправди налазе изван овог Сунца и светлости коју Оно зрачи. Међутим, овде они имају наду да ће се покајати, живе наслађујући се вештастеном (чулном) светлошћу и добијају утеху коју им пружају друга створења Божија, како је то Бог човекољубиво допустио, дуготрпељиво очекујући да се они преобрате. Они, међутим, који се нису овде покајали, тада ће бити лишени Божијег милосрђа, трпељивости и оне насладе коју су добијали од вештастених створења Божијих. Удаљивши се још више од Бога и изгубивши и саму наду, биће тада предати на вечне муке. Дакле, они који су сада ван ове истините Светлости, тада ће, као што смо рекли, још више бити изван ње, и биће предати тамо која се налази ван ове Светлости, неутешној жалости и тескоби, као што и апостол каже: *Доброта те Божија на покајање води, а ти својом упорношћу и непокајаним срцем сабираш себи гнев за дан гнева и откривања праведнога суда Бога* (Рим. 2; 4-5).

12. Ко ће поднети гнев Божији ? Ко ће тада издржати разобличење и онај стид, на који нам је Господ указао кроз еванђелску параболу (причу), говорећи човеку одевеном у наказну одећу греха: *"Како си ушао овамо без свадбеног руха, без благодатне одеће врлина?"* Он је ћутао, не усудивши се да отвори уста. Ко ће поднети с гневом изречену Божију одлуку (пресуду) и незадрживу тежњу ангела да је испуне, хватајући осуђеног и одвајајући га од праведника као кукољ од пшенице, а затим га немилосрдно везујући и, на жалост, одгурнувши у геену? Ко ће поднети ону најкрајњу и занавек непрозирну таму, непрестану и неутешну услед силне жалости, пометње, шкргута и цвокотања зуба, непрестано и неиздрживо страдање од жежења неугасивог огња? Какав је то огањ који захвата и тела и душе, како оне што се налазе у телу, тако и оне бестелесне, мучи их, а уједно их оставља у бесмртности, огањ који ће разорити и нашу (земаљску) ватру, као што је написано: *А стихије ће се ужарене растопити* (2. Петр. 3; 12). Како се то страдање увећава због чињенице да се на том месту не може очекивати избављење? Шта рећи о томе да они не могу чак ни да виде то зло место на које су доведени, јер у том огњу нема светлости?

13. Та жетва је исто што и оно гумно које ће Христос очистити, држећи у рукама лопату за вејање, како је поучавао Његов Претеча и Крститељ: *И сабраће пшеницу у житницу Своју, а плеву ће сажећи огњем неугасивим* (Мт. 3; 12). Лопатом, која се налази у рукама Христовим, Крститељ је назвао ангелске силе, а та лопата је вејача (за одвајање зрна). И као што се она у рукама ратара креће онамо и онако како он то пожели, тако се и ангели, будући да су у рукама и у власти Господа нашег Исуса Христа, крећу куда и како Он пожели и испуњавају Његову вољу. Оно што је Господ, казујући о жетви, назвао *"њивом"*, Претеча је овде назвао *"гумном"*, јер се на гумну разврстава све што је сабрано на њиви. Оно што је Господ тамо представио као чупање кукоља, Претеча је овде назвао чишћењем гумна. Он је кукољ овде назвао *"плевом"*, јер и кукољ, будући да је лаган и да у себи нема плода, ветар носи заједно са плевом. Вероватно да израз *"плева"* овде наговештава и нешто више, јер огња нису достојни само они који су штетни по добре суседе - као што се кукољ преплиће са корењем пшенице - него и они који нису штетни по друге, али су због своје бесплодности непостојаности бескорисни за себе саме.

Тамо је рекао: *"Пећ огњена"*, а овде *"огањ неугасиви"*, показујући тиме да ће оно будуће мучење бити бесконачно за оне што су се због немара према врлинама и острашћеног и грешног живота уподобили кукољу и плеви. Оно што је Претеча овде назвао *"житницом"*, тамо се тумачи као Царство Божије, јер је речено: *Тада ће праведници засијати као сунце у Царству Оца њиховог* Зашто није рекао: *"у Царству Божијем"*, него *"у Царству Оца њиховог"* Зато да би показао да човек најпре треба да постане Син Божији и достојан да Бога назове Оцем, да би затим праведно могао постати и наследник Његовог Царства. На који начин човек постаје Син Божији? Тако што ће се делима уподобити Богу. Зато и Господ, одговарајући Јеврејима који су тврдили да су *"деца Аврамова"*, каже: *Да сте ви деца Аврамова, чинили бисте дела Аврамова.* А када су они узвратили: *Ми једнога Оца имамо Бога,* Он им је казао: *Да је Бог ваш Отац, ви бисте љубили Мене; јер Ја од Бога изиђох и дођох; вама је отац ђаво, и жеље оца свога хоћете да чините* (Јн. 8; 39-44).

14. Видите ли како човек услед рђавих жеља и дела постаје син ђавола а самим тим и наследник вечног огња? Насупрот томе, добрим жељама и делима човек се уподобљује Богу, постаје Његов син и наследник Његовог Царства. Показујући да је врлина подобје Божије (тј. да врлина значи уподобљење Богу), Господ каже: *Заповест нову дајем вам: Да љубите једни друге као што Ја вас љубих, да и ви љубите једни друге. Кад вам, дакле, опрах ноге, Ја Господ и Учитель, и ви сте дужни једни другима прати ноге. Јер сам вам дао пример да, као што Ја учиних вама, тако и ви чините* (Јн. 13, 34,14) и: *Научите се од Мене, јер сам Ја кротак и смирен срцем, и наћи ћете покој душама вашим* (Мт. 11; 29), *Будите милостиви, као и Отац ваш што је милостив* (Лк. 6, 36) и: *Љубите непријатеље своје, и чините добро, и дајте у зајам не надајући се ничему; и плата ће вам бити велика, и бићете синови Свевишњега, јер је Он добар и према незахвалнима и злима* (ст. 35).

15. Онај, дакле, који се кроз љубав и остале врлине уподоби Богу, обогатиће се тиме што ће посредством својих дела за оца добити Бога и постати наследник Очевог царства. Онај пак који од њега (тј. од Царства) отпадне, није га једноставно изгубио, него ће бити предат непрозирној тами и огњу који неподношљиво и бесконачно сажиге. Ко, дакле, жели да се избави од ове бесконачне муке и да постане наследник вечног Царства Божијег, нека не буде кукољ, рђаво и погубно семе које наноси свеопшту штету и телима и душама ближњих, које је мрско пред Богом и представља пример рђавих дела и речи; нека не буде плева и слама, толико лагана да је без тешкоће може развејати сваки дашак и налет лукавих духова, због чега ће, будући тако бескорисна, бити предата за храну бесловесним страстима и демонима. Напротив, нека буде пшеница, која се уздржава од сваке недоличности (досл. од свега бескорисног), од рђавих речи и дела, творећи оно што им је противно а то су врлине, и доносећи плодове покајања. На тај начин ће бити достојан небеске житнице и достојан да се назове сином Свевишњег небеског Оца, тако да ће као наследник радосно ући у Његово Царство, озарен Његовом божанском славом,

16. коју нека сви задобијемо, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Којем приличи слава са беспочетним Његовим Оцем и пресветим и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

28. Беседа

Изговорена на празник светих и првоврховних апостола Петра и Павла

1. Помен сваког светитеља, којим је тај дан установљен као његов празник, представља повод за свеопшту радост, како међу народом, тако и у граду, како за грађане, тако и за градске старешине. То је узрок велике користи за све који празнују, јер *помен праведника прате похвале*, како каже мудри Соломон, *и када хвале праведника радују се људи* (Приче Сол. 10; 7). Као што светиљка упаљена ноћу зрачи светлост ради користи и задовољства свих присутних, тако и богоугодан живот сваког светитеља и његов блажени крај, као и благодат коју му Бог дарује због чистоте његовог живота доноси окупљенима општу духовну радост и корист као нека блистава светиљка коју је његов помен унео међу нас. И као што се добром роду земље не радују само земљоделци него и сви остали људи (јер је наслађивање плодовима земље заједничко за све), тако и они плодови, које свети посредством врлина приносе Богу, не радују само Земљоделца наших душа него и све нас, као нешто што је принето за општу насладу и корист. Онима који их савесно слушају и посматрају светитељи још док су у овом животу представљају подстицај на врлину, јер су они живе иконе врлина, покретне статуе на којима је изображена свака лепота, живе и речите књиге које руководе ка бољем. Преносећи нас из овог живота посредством помена (подсећања) на красоте које су у њима, пружају нам бесмртну корист. Помен њихових добрих дела јесте њихова похвала коју смо дужни да им узнесемо због њихове претходне велике помоћи, каква нам и данас долази од њих.

2. Опмињући се њихових дела, ништа нећемо додати њиховим добрим особинама. Како бисмо то и могли да учинимо, кад ни њихову васцелу врлину не можемо да представимо? Они су стремили ка почастима какве пружају неисказане награде, обећане од Бога, због чега је требало да, колико то људска природа садржи у себи, пројаве и одговарајући начин живота који превазилази сваку реч. Ми, дакле, када их хвалимо, не умножавамо њихове награде, нека је далеко од нас таква мисао! Напротив, ми тиме умножавамо она добра која они творе за нас кад се узвисујемо према њима као према неким богозарним светиљкама и све више поимамо и прихватамо силу добротинастава која од њих исходи.

3. Ако се, као што смо рекли, помен сваког светитеља савршава уз химне и одговарајуће похвале, онда то утолико више треба да учинимо када је реч о Петру и Павлу, најузвишенијим врховима узвишеног апостолског збора. Они су оци и руководитељи свих што су се назвали по Христовом имену - апостола, мученика, преподобних, свештеника, архијереја, као и свих напасаних и поучаваних, као архипастири и прво-градитељи ("архитекте") побожности и врлине која је заједничка за све. Као светила која су у свету распростирала реч живота, толико су

снажније заблистали од оних што су блистали благочашћем и врлинама, колико сунце својим блистањем превазилази друге звезде или колико небо небеса, која на висинама објављују славу Божију и која толико превазилазе величину небеса и лепоту звезда, и хитрину и једног и другог, и устројство и силу: они, наиме, објављују и оно што надвисује вештаствени свет и припада наднебеском и надсветовном, јер објављују Светлост у којој нема изменљивости нити сенке промене (в. Јак. 1; 17), не само тако што из таме изводе на ту чудесну Светлост, него и тиме што, раздељујући је људима, и њих чине причасницима и чедима савршене Светлости, како би сваки од њих, у време будућег Доласка у слави и јављања Началника Светлости и Богочовека Логоса могао да заблиста као сунце.

4. Таква светила су нам се данас, једно са другим, показала и озарила Цркву. Њихов сусрет не ствара помрачење, него преобиље светлости. Овде се не догађа да једно светило, када се у свом кретању уздигне, заузме на висини место оног другог, нити да се ово друго спусти и засени оно прво. Не догађа се ни то да једно сија дању а друго ноћу тако да, када се једно нађе на другој страни, падне у сенку. Није им својствено ни то да једно од њих зрачи светлост а да је оно друго прима, због чега би трпело промене, добијајући други пут другачије осветљење, сагласно са својим растојањем. Напротив, будући да су у истој мери причасни Христу, том непресушном Извору вечне светлости, они поседују подједнаку висину, славу и блистање. Због тога тај сусрет значи узајамно повезивање ова два светила које душама верујућих пружа двоструко озарење.

5. Први отпадник, који је на отпадништво од Бога подстакао и првог човека, видео је како Онај што је створио Адама, оца васцелог људског рода, поново ствара, и то ствара Петра, будућег оца рода истинских богопоклоника. Он није само видео, него је и чуо како му Он каже: *Ти си Петар, и на овом камену сазидаћу Цркву Своју* (Мт. 16; 18). Када је то дознао, зачетник зла искушавао је и родоначелника богопоклоника оним истим самоубилачким злом којим је некада искушавао и Адама, родоначелника људског рода. Знајући да је овај (апостол Петар) украшен разборитошћу и да пламти љубављу према Богу, није се одважио да га нападне непосредно (досл. с лица, с предње стране), него је то учинио посредно (досл. са бока) као да је у питању добро дело, доводећи га замком у велику заблуду и устројивши да овај учини више од онога што је било потребно. У време спасоносних Страдања, када је Господ рекао Својим ученицима: *Сви ћете се ви саблазнити о Мене ову ноћ* (Мт. 26; 31), Петар Му је непослушно противуречио. То није било све, него је себе поставио изнад свих осталих и рекао: *Ако се и сви саблазне, ја нећу* (в. Мт. 26; 33 и Мк. 14; 29). Поставио је себе изнад других, као да је био обузет самохвалисањем, да би се касније и смирио више од њих и заблистао више од осталих. Он није као Адам, који је био искушаван и истовремено побеђен и потпуно срушен, него је, будући искушаван, накратко био заведен, али је затим победио кушача. На који начин? Неодложним осуђивањем самога себе, великом жалошћу, покајањем и јаким леком за умилостивљење Бога - сузама, јер *срце скрушено и унижено Бог неће одбацити* (Пс. 50; 19), *жалост која је по Богу доноси покајање на спасење* (2. Кор. 7; 10) и *они који у сузама сеју молитву, у радости ће пожњети* отпуштање грехова (в. Пс. 125; 5).

6. Када ово истражимо, можемо да видимо да он путем покајања и дубоке жалости није исцелио само одрицање којим је био заведен, него је из своје душе искоренио и ону страст услед које је себе поставио изнад других. Желећи да то свима покаже, Господ је после Својих, нас ради Страдања по телу, и након тродневног Васкрсења из мртвих, говорио речима које смо данас читали у Еванђељу и упитао Петра: *Симоне Јонин, љубиш ли Ме више него ови* (Јн. 21; 15), тј. Моји ученици? Погледај како га обраћа ка што већем смирењу. Раније је Петар, иако није био упитан, самога себе поставио изнад осталих, говорећи: *Ако се и сви саблазне, али ја нећу*. Сада пак, када је упитан да ли Христа љуби више (него остали), он потврђује своју љубав, али то да Га љуби више (од осталих) изоставља и каже: *Да, Господе, Ти знаш да Те волим*.

7. Шта је онда учинио Господ? Будући да је Петар показао да није отпао од љубави према Њему и да је томе додао и смирење, отворено испуњава обећање које му је некад дао и каже: *Напасај овце Моје*. И заиста, када је (Христос) пожелело да сабор оних што верују у Њега назове здањем, Он тада обећава да ће поставити његов темељ и каже: *Ти си Петар, и на том камену сазидаћу Цркву Своју* (Мт. 16; 18). Када се говорило о риболову, рекао му је да ће бити ловац на људске душе: *Од сада ћеш људе ловити* (Лк. 5; 10), а када пак Своје назива овцама, Петра поставља за пастира: *Напасај јтањце Моје, напасај стадо Моје*. Из овога, браћо, можемо да схватимо колико Господ жели наше спасење, будући да од оних што Га љубе Он не тражи ништа више осим да нас усмере на пашњак и у тор спасења.

8. Пожелимо и ми своје сопствено спасење, и речју и делом покажимо послушност онима који нас тамо воде. Уистину, довољно је да свако од нас пожели да ступи на пут спасења и појавиће се учитељ којег нам је приуговорио заједнички Спаситељ и руководитељ ка спасењу који је, будући испуњен човекољубљем, спреман да се јави и без нашег позива, као да је он сам тај који нас подстиче на то. Три пута је Христос упитао Петра, да би, одговарајући три пута, принео добро исповедање и кроз трократно исповедање исправио трократно одрицање. Три пута га је (Христос) поставио за пастира Својим јагањцима и овцама, потчињавајући Петру и три чина оних што се спасавају: ропство, најамништво и синовство, тј. девственост, целомудрено удовиштво и частан брак. Будући да је опет и опет испитиван да ли воли Христа, Петар се ражалостио због овог поновљеног испитивања, мислећи да му не верује. Знајући да воли Христа али не знајући да га Онај Који га испитује познаје боље него што он познаје самога себе, и осећајући се као да је притешњен са свих страна, исповеда не само да Га воли, него и обзнањује да је Онај Којега воли Бог сваке твари и каже: *"Господе, Ти све знаш, Ти знаш да Те волим"*, јер је свезнање својствено једино Богу сваке твари.

9. Онога који је искрено принео такво исповедање Господ није рукоположио само за пастира и архипастира васцеле Своје Цркве, него му је обећао и да ће га опасати таквом силом да ће чврсто стајати све до смрти, и то до крсне смрти - онога, дакле, који пре него што је поседовао такву силу, није поднео ни испитивање и расправу с једном девојком. *Заиста, заиста ти кажем*, говори му Христос, *када си био млађи*, тј. у телесној и духовној младости, *опасивао си се сам*, тј. користио си своју

сопствену снагу, *и ишао си куда си хтео*, тј. кретао си се и живео по сопственој вољи, својственој твојој природи, *а када остариши*, када достигнеш крајњи телесни и духовни узраст, *раширићеш руке*: тим речима изобразио је крсну смрт и тиме посведочио да распеће на крсту неће бити противно Петровој вољи. Према томе, *раширићеш руке своје и други ће те опасати* тј. укрепити, *и одвести куда не желиши*, као што је својствено људима, будући да природа не жели своје уништење до којег долази кроз смрт. Тим речима показује везу наше природе са животом, али и да Петрово мучеништво превазилази природу. Ти ћеш то добровољно поднети ради Мене и ради сведочења о Мени, а Ја ћу те због тога укрепити, јер природа није саздана као таква да жели оно што природу превазилази.

10. Такав је био Петар, и то се може познати на основу неколицине ствари. Какав је био Павле и који језик или, боље речено, колико би и каквих језика било потребно да се макар делимично изобрази његово трпљење Христа ради, које је ишло до смрти? Павле је свакодневно умирао или, да се боље изразимо, стално је био мртав пошто, према његовим речима, није више живео он, него Христос у њему (в. Галат. 2; 20). Услед љубави према Христу он не само да је садашњост сматрао за смеће, него је за њега и будућност, у поређењу с љубављу, била на другом месту, јер каже: *Уверен сам да нас ни смрт, ни живот, ни садашњост, ни будућност, ни висина, ни дубина, нити икаква друга твар неће моћи одвојити од љубави Божије која је у Христу Исусу* (Римљ. 8; 38-39). Он је имао такву ревност по Богу зато да би учинио да и ми ревностно ревнујемо по Богу. И коме би од свих осталих, осим Петру, могао да уступи предност у погледу исте такве ревности? Што се тиче његовог смирења, поново послушај шта он о самоме себи каже: *Ја сам најмањи од апостола, који нисам достојан назвати се апостол, зато што гоних Цркву Божију* (1. Кор. 15; 9).

11. Шта, дакле, одатле следи? Будући да је он истоветан с Петром у погледу исповедања, ревности, смирења и љубави, зар неће добити и истоветну награду од Онога Који све праведно вага и одмерава? Чиме се то потврђује? Тиме што Господ Петру каже: *Ти си Петар, и на овом камену сазидаћу Цркву Своју* (Мт. 16; 18). А шта је Господ Ананији рекао о Павлу? *Он ми је сасуд изабрани, да изнесе Име Моје пред незнабошце* (Дела ап. 9; 15). Које је то име? Наравно, оно које је дато нама у Цркви Божијој, коју као темељ носи Петар. Увиђате ли да Петар и Павле имају једнак значај и част и да Цркву, на неки начин, носе и један и други? Због тога им Она сада и указује једну исту част, савршавајући данас празник у части која је једнака за обојицу. Када размислимо о таквом исходу, подражаваћемо њихов начин живота ако ни по чему другом, а оно бар по њиховом поправљању путем смирења и покајања. Она друга, велика и узвишенија дела, одговарају великим људима и велике људе воде ка њиховом подражавању. Исто тако, постоје и таква њихова дела која нико не може да подражава. Међутим, поправљање путем покајања више приличи нама него њима, јер сваки од нас свакодневно толико греша да не бисмо имали никакве наде за спасење кад је не бисмо задобијали непрестаним покајањем.

12. Покајању претходи познање сопствених грешака, што представља велики повод за умилоствљенење (Божије), јер Пророк-Псалмопојац каже Богу: *Помилуј ме, Боже... јер безакоње моје ја знам* (Пс. 50; 1, 5). Он је познањем својих грехова

приклонио Бога ка милости, а исповедањем и самопрекореванњем задобио је и потпун опроштај, јер каже: *Рекох: Исповедићу против себе безакоње моје Господу, и Ти си опростио безбожност греха мога* (Пс. 31; 5). Наиме, за познањем сопствених грехова следи самоосуђивање, а после њега и жаљење због грехова, које је Павле назвао "жалосћу по Богу". Из те жалости по Богу рађа се исповедање скрушенога срца и прозба (молитва) Богу уз обећање да ће се човек убудуће уздржавати од грехова, а то и јесте покајање.

13. Из тог разлога је онај Манасија био ослобођен казне за свој грех, иако је пао у многа, велика и дубока сагрешења, огрезнувши у њима током многих година. Услед његовог покајања, Бог Давиду није само опростио грехе, него га ни пророчког дара није лишио. Користећи се покајањем, Петар не само да је након пада устао и добио опроштај, него је био удостојен и руковођења Црквом Христовом. Открићеш да се Павле бринуо о покајању и после свог преобраћања, напредовања и превазилажења свих по блискости са Богом. Уколико је истинито и уистину долази из срца, покајање побуђује онога који га је задобио да се више не предаје гресима, да се више не везује за оне што пропадају, да не жуди за рђавим насладама, него да, насупрот томе, презире садашње, да се придржава будућег, да се бори са страстима, да тежи врлинама, да у свему буде уздржан, да бди у прозбама (молитвама) Богу, да се клони неправедне добити, да буде милостив према онима што га вређају, да буде милосрдан према убогим и благонаклон према онима којима је потребна његова помоћ, да буде спреман да им помогне како год може, било речима, делима или новцем, да искрено буде свима понизан, како би човекољубљем задобио човекољубље и за љубав према ближњима задобио љубав Божију према себи, да би стекао Божију благонаклоност и добио вечну милост и непролазни Божији благослов и благодат.

14. Нека се сви ми тога удостојимо благодаћу и човекољубљем Јединородног Сина Божијег, Којем доликује слава, сила, част и поклоњење са беспочетним Његовим Оцем и прсветим и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

29. Беседа

Која за тему има исцељење одузетог (раслабљеног, парализованог)

у Капернауму, о чему приповеда еванђелист Матеј;

у њој се говори и о жалости по Богу

1. На основу много чега учимо се да еванђелске речи поредимо са пчелињим саћем. Тако су, како пише у Песми над песмама, слатка уста духовног Женика душе, Који је украшен лепотом више од свих синова људских. Оној души, која Му је путем мудрости и непорочности постала невеста, исти писац Песме говори: *С усана твојих капље сат, невесто, под језиком ти је мед и млеко* (4; 11). У потпуности су такви и сви Еванђелисти. Њихова реч садржи повест која се може упоредити са саћем, док се њен прикривени или сасвим отворени морални смисао може упоредити са млеком будући да она, као неко духовно млеко, не одговара само савршенима, него и несавршенима. Писац Песме каже да са усана духовне невесте *капље*, а не да *"обилно истиче"*, имајући у виду безмерну дубину премудрости и силе оног Небеског Женика и мноштво пројава такве Његове премудрости и силе. Како каже најбогословнији (ὁ θεολογικώτατος) Еванђелист, *има и много другог што учини Исус, које кад би се редом написало, ни у сами свет, мислим, не би стале написане књиге* (Јн. 21; 25).

2. За нас пак и ова кап представља неисцрпну дубину и пучину. Иако смо чудо са одузетим (раслабљеним, парализованим) растумачили вашој љубави онда када Марко благовести Цркви о томе, иако смо тада благодаћу која се у њему садржи нахранили ваше душе, и данас ћемо, истражујући ово чудо о којем приповеда и еванђелиста Матеј, опет пронаћи у њему обиље богатства духовне хране, боље рећи, и данас ћемо открити нешто мало од богатства које се у њему крије. И то мало ће, међутим, бити довољно за све, па ће још и да претекне, као што се догодило и са оним хлебовима којима је Господ у пустињи нахранио хиљаду људи, умножавајући их истовремено док их је делио. Дакле, тада сам вам најпре за храну понудио мед у саћу, изложивши, уз тумачење истанчанијег (ужег) и моралног смисла, и саму повест овог чуда. Сада пак, пошто сам исцедио мед, ја ћу, колико ми то време дозволи, радосно њиме угостити оне што су се данас сабрали на духовној гозби.

3. *И ушавши (Исус) у лађу, пређе и дође у Свој град. И гле, донесоше Му одузетог који лежаше на одру.* Раније смо, дакле, показали да овај одузети (раслабљени) није онај о коме прича апостол Јован, тј. онај који је исцељен у Јерусалиму. Објаснили смо и зашто се једино овај град, тј. Капернаум, назива "Његовим" градом. Понудивши вам, као духовним гостима (досл. сатрпезницима), да окусите

мед који се налази унутра (у сању), и узевши ту еванђелску причу за пример који поучава врлини, показали смо да за Исуса "Његов град" представља овај свет у који је дошао, јер, како каже еванђелиста, *Својима дође* (Јн. 1,11). Казали смо такође да је душа сваког човека одузета (раслабљена, парализована), а када се преобрати и уразуми, приноси Господу ових четворо: презир према самој себи, исповедање грехова, обећање да ће се уздржавати од зла и молитву Богу.

4. Овде би пак, када слушамо како Матеј каже да је Христос, *ушавши у лађу, прешао и дошао у Свој град*, требало да ту причу схватимо у другом смислу, сагласном са претходним, иако привидно различитим од њега. Обукавши се у нашу природу, заједнички Спаситељ свих је прешао море овог нашег живота и дошао у Свој град, на онај наднебесни престо и у Своје обитавалиште, изнад сваког начала и власти, изнад сваког имена и достојанства које је познато у овом веку или у будућем, јер то је заиста "Његово место", које је и доступно само Њему. Показујући то, Псалмопојац Пророк је рекао: *Небо небеско је Господу* (Пс. 113; 24), јер постоји небо и место које је истински дом Господњи. Пошто је Господ дошао у Своје место а да није скинуо са Себе нашу (људску) природу, овај еванђелиста каже да је Исус, *ушавши у лађу прешао* у свој град, али не додаје да је и изашао из лађе када је дошао у Свој град, него да је, *ушавши у лађу, прешао и дошао у Свој град* са том истом лађом, под чиме подразумевам да Он у нашем телу обитава у наднебесним сферама.

5. Када је, дакле, Христос дошао у вишњи град и заиста ушао у Светињу над Светињама, када је у људској природи сео са десне стране Оцу, задобивши, према речима апостола, вечно искупљење за нас, тада су апостоли привели оне незнабошце који су примили проповед истине, и који су се, разумевши оно што су чули, престрашили и смирили. Међутим, ови незнабошци као да су још увек лежали на одру сладострашћа, исцрпљени и одузети (раслабљени), јер су још увек били неспособни да приме исцељење душевних болести, а то и јесте опроштај грехова, због чега су имали тела непокретна за творење добра. Апостоли их издвајају и раздвајају од оних што нису прихватили проповед покајања и благочашћа и приводе их Христу, а више од осталих апостола (такве Христу приводе) они што су написали Еванђеља, којих је четворица.

6. Господ пак, видевши њихову веру, тј. веру апостола који их приводе (пошто су они наши учитељи и посредници пред Богом) ради њихове савршене вере дарује усиновљење и несавршенима, обраћајући се свакоме од оних који Му се приводе на следећи начин: *Не бој се чедо, опраштају ти се греси твоји* (Мт. 9,2). Остави, каже, страх због грехова, јер они ти се опраштају; остави трепет због казне која ти је претила, јер си прихватањем онога што ти је објављено постао Мој син и Мој наследник. Управо то се савршава кроз божанско крштење у коме се препорађамо духом усиновљења, добијајући опроштај претходних сагрешења и, према обећању, постајемо наследници Божији и санаследници Христови.

7. Књижевници и фарисеји, незнабошци (досл. "Јелини") и Јудејци не верују у силу и благодат божанског Крштења као што верујемо ми, него кажу: "Ко може да

опрашта грехе?" Ми, међутим, који смо раније услед наслада и страсти били одузети (парализовани, ослабљени) душом и телом, и остајали непокретни за творење добра, чујемо: *Устани, узми одар свој и иди дому својем*, баш као и онај, еванђелски одузети (ослабљени). Пошто смо укрепљени божанском благодаћу и силом Крштења која се налази у нама, постајемо снажни и лако се покрећемо на творење врлина. Силе душе и тела, као и вештаство које им је у делању подређено и којем смо раније робовали јер смо му били потчињени, сада управљамо тако да то буде угодно и Богу и нама и да на тај начин, колико је то могуће, вечне и небеске обитељи уистину преобратимо у своје домове. Богољубиво устројивши наша дела, изазивамо чуђење оних што нас гледају и прослављају Бога Који је дао такву силу и власт онима што у Њега верују тако да, иако још живе на земљи, већ имају живљење на небесима. Према човекољубљу Онога Који их дарује, благодат и сила крштења и даље пребивају у нама иако ми грешимо и после крштења, али здравље и чистота душе не бивају сачувани.

8. Због тога нам је потребно да, када сагрешимо, тугујемо и жалимо због учињених (претходних) грехова, да покајнички паднемо на колена, како би свако од нас опет тајанствено зачуо оно што и одузети (ослабљени): *Не бој се, чедо*. Када пак опет задобијемо милост, преобразићемо тугу у радост. Ова туга представља духовни мед који узимамо из тврде стене, као што је праобразно речено: *Даваше му да сиса мед из тврде стене* (5. Мојс. 32; 13), а та стена, као што каже Павле, *беше Христос* (1. Кор. 10; 4). Не чудите се што сам тугу назвао медом, јер она представља оно за шта је Павле на другом месту рекао: *Јер туга која је по Богу доноси покајање за спасење* (2. Кор. 7; 10). Као што се ономе што има повређен језик чини горким и мед који му принесу а када се излечи од повреде доживљава га као најслађи, тако и страх Божији, када на основу еванђелске проповеди приступи пажљивим душама, узрокује тугу све дотле док су оне захваћене ранама грехова. Када пак те ране нестану будући излечене покајањем, уместо туге појављује се еванђелска радост, сагласно ономе што је рекао Спаситељ: *Али ће се ваша туга окренути на радост* (Јн. 16; 20). Каква је та туга? Онаква какву су осетили ученици Господњи када су остали без Господа и Учитеља, какву је осетио Петар када Га се одрекао, какву осећа свако ко је благочестив и ко се каје због својих грехова и због тога што услед сопственог немара оскудева у врлини. Ако нам се догоди тако нешто, нећемо окривити никога другог до себе саме јер ни Адаму, када је преступио заповест, никакву корист није донело пребацивање кривице на Еву, као што ни њој није (користило пребацивање кривице) на зачетника зла, тј. на змију: Бог нас је саздао као самовласне и као оне којима је дато неограничено господарење над страстима, тј. унутарње руководеће начело душе (односно, ум, грч. то ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς), због чега нико не влада над нама, нити може да нас присили.

9. То је, дакле, спасоносна туга по Богу: то што ћемо саме себе а не некога другог кривити за оно што смо сами погрешно учинили, што ћемо јадиковати због тога и што ћемо, кроз исповедање наших грехова и дубоку скрушеност због њих, настојати да умилостивимо Бога. Овом самооптуживању и скрушености темељ је положио онај древни Ламех, отворено исповедивши свој грех, судивши самоме себи и осудивши се више од Каина, јер он каже: *Кад ће се Каин осветити седам*

пута, Ламех ће седамдесет и седам пута (1. Мојс. 4; 24). Оплакавши тако самога себе као кривца, он је, путем своје дубоке скрушености, избегао Божију осуду, како је и пророк касније рекао: *Кажу безакоња своја пре, да се оправдаш* (Иса. 43; 26). Ово каже и апостол: *Јер да смо сами себе испитивали, не бисмо били осуђени* (1. Кор. 11; 31).

10. Овако је било записано да је Ламех био први који је путем покајања и туге због прегрешења избегао небеску казну. После њега то су учинили и Ниневљани, тј. читав град и мноштво (људи) које се није могло пребројати. Ниневљани нису само сагрешили, него су од Бога добили и пресуду, али су се одважили да је пониште (досл. превазиђу, надвладају) путем покајања и дубоке скрушености која му је својствена. Чули су Јону и поверовали су ономе који објављује божанску пресуду: *Још три дана па ће Ниневија пропасти* (Јон. 3; 4). Када су ово чули и поверовали, они се нису бацили у злу провалију очајања, нити су на своје срце положили камење безосећајности, него су говорили и сами себи и један другоме: *Ко зна, можда ће се обратити Бог и умилостивити, те нећемо изгинути* (Јона 3; 9). Тако се сваки одвратио од свог рђавог пута и од неправде својих руку. Прогласили су пост и сви су се, од најмањег до највећег, обукли у вреће, тако да је и сам цар заједно са њима седео у пепелу одевен у врећу и кајао се. Ни одојчад нису хранили, јер су и мајке, како се чини, од силног плача, заборавиле своје младенце на грудима. О томе говори и Псалмопојац: *Заборавих хлеб свој јести од гласа уздихања мога* (Пс. 101; 5-6). Ни домаће животиње нису пасле: гоничи и пастири оставили су их затворене у торовима и шталама, јер су и сами били обузети великом жалости. На тај начин су сјединили спасоносну сагласност и спасоносну жалост по Богу и изменили Божију пресуду, зауставивши небески гнев и претворивши га у божанску благонаклоност.

11. Пошто и нама, браћо, готово читав живот протиче у гресима, морамо да стекнемо ту спасоносну тугу и живот у покајању. Ако то не учинимо, онда ће нас, како каже Господ, о васкрсењу осудити Ниневљани, пошто су се они покајали због Јонине проповеди, док се ми нисмо покајали ни због проповеди Христове, иако је Он и Јонин Бог. Поред тога, Јона није проповедао покајање, него је, као што смо рекли, објављивао пресуду Божију, лишавање живота, истребљење, смрт и потпуно уништење. Христос је дошао ради тога да бисмо ми имали живот, па и више од тога, односно усиновљење и Царство Небеско. Јона је проповедао о потпуном уништењу и није им ни саветовао да се покају, нити им је обећавао Царство небеско. Христос је, проповедајући покајање и обећавајући Царство, предказао и општу и неминовну пропаст. Као што су се у Нојево доба, каже Он, људи без страха и уздржаности предавали телесном па је изненада дошао потоп и све их уништио, тако ће бити и на крају овога века; јер *пролази обличје овога света*.

12. Јона је Ниневљанима претио уништењем само оног видљивог, али не и престолом страшног Судије и непоткупљивим судом после свеопштег уништења, неугасивим огњем, недреманим црвом, најдубљом тамом, језивим шкргутом зуба и неутешним плачем. Господ је пак претио пропању и открио да је и једно и друго после краја света припремљено за каменосрдне (безосећајне). Ово време, међутим,

неће наступити по истеку три дана, како је Јона објавио (Ниневљанима), него по истеку дугог времена, што ће се такође збити по дуготрпељивости Господњој. Дуготрпење Божије води те, дакле, ка покајању, а ти гледај да због своје суровости и безосећајног, немилосрдног и непокајаног срца не сакупиш за себе гнев у дан праведног суда и откривења Божијег, јер Господ ће свакоме дати по делима његовим. Онима који кроз дела покајања у трпљењу и скрушеног срца траже опроштај грехова даће опроштај, радост, вечни живот и неизрециво Царство. За оне пак који се безосећајно и непокајано препуштају гресима, наступиће патња и тескоба и неподношљива и бескрајна мучења.

13. После оних Ниневљана, тугу по Богу отелотворио је и Давид,^[1] као живо и речито изображење спасоносне и скрушене жалости по Богу. Он је и у писаном облику изложио грех који је починио, показујући Богу колико је велика његова туга и покајање, због чега је и задобио велику милост од Бога. Он каже: *Рекох: Исповедићу против себе безакоње моје Господу, и Ти си опростио безбожност срца мога* (Пс. 31; 5). Називајући безбожношћу корен зла, односно страст која обитава у души, а безакоњем грех који је извршио на делу и који је у свему надвладао а ради којег се скрушио и плакао, он не само да је добио опроштај, него је примио чак и унутрашње исцељење.

14. Да бисмо видели колико је патио, послушајмо га како каже: *Бејаш бијен сваки дан, и избличење моје биваше свако јутро* (Пс. 72; 4), *по читав дан плачући и сетујући, тако се смиривах* (Пс. 34; 14), *сваку ноћ квасим одар свој, сузама својим постељу своју обливам* (Пс. 6; 7), *бејаш као ноћна врана на зидинама, бдех и бих као птица, усамљена на крову куће..., прашину као хлеб једох и пиће своје са плачем мешах* (Пс. 101; 7-10), *колена моја изнемогоше од поста и тело се моје измени* (108; 24), *понизих се, и спасе ме Господ*. Овим је речима он вапио Господу: *Господе, немој ме јарошћу Својом прекорети, нити ме гневом Твојим казнити. Помилуј ме, Господе* (Пс. 6; 1-2), *безакоње моје ја знам и грех је мој стално преда мном* (Пс. 50; 5) и: *Господе услиши молитву моју...ине иди на суд са слушм Твојим* (Пс. 142,1-2).

15. Приђите, дакле, и ви, браћо, поклонимо се, паднимо ничице и заплачимо као што се и Давид обратио пред Господом Који нас је створио и призвао на покајање, на ову спасоносну тугу, плач и скрушеност. Онај који ово нема није послушао Онога што нас је призвао и неће се прибројати призиваним светитељима Божијим, неће задобити блаженства обзнањена у Еванђељу, нити обећану божанску утеху: *Блажени су, каже, који плачу, јер ће се утешити* (Мт. 5; 4).

16. Шта ако неко каже да је безгрешан и да нема због чега да плаче? То је веома тешко, сасвим ретко и готово немогуће. Пожељно је да човек буде умерен у својим страстима. Међутим, реч (Божија) нам је показала други почетак и други узрок овом спасоносном плачу: наиме, ученици су туговали јер су остали без уистину благог Учитеља, Христа, без Којега смо и ми сада. Ми нисмо само без Њега, него и без рајске насладе, јер смо отпали од ње и као замену за место у којем нема страдања добили ово место патње и напорног труда. Остали смо без беседе са

Богом лицем у лице, без саживота са Његовим ангелима и без вечног живота. Ко неће заплакати када позна овај губитак? Онај ко то није познао нема ни удела међу вернима. Ми ћемо пак, браћо, познавши из богонадахнутог учења тај губитак, оплакивати сами себе. Жалашћу по Богу очистимо се од своје греховне оскрнављености, како бисмо пронашли милост, вратили се у рај и у вечни живот и задобили утеху.

17. Нека сви ми то задобијемо благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Којем доликује свака слава, сила, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и свесветим и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Овде је дошло до грешке у хронологији, јер је Давид старији од Јоне (прим. изд.).

30. Беседа

У којој се говори о слепцима који су прогледали у кући,

о чему говори еванђелист Матеј;

у њој се казује и о томе да је без покајања немогуће имати истинску веру

1. Живећи на земљи у телу које је нас ради од нас примио, наш Господ Исус Христос исцелио је многе који су били слепи, како по телу тако и по души. Ако неко узме у обзир и духовно прогледавање које се огледа у преласку из неверовања у веру, и из непознања у познање Божије, онда је немогуће бројем изразити ту количину слепих који су благодаревши оваплоћењу Господњем прогледали, јер је њихов број познат само Ономе Којем је познат и број власи на нашој глави. Ако пак истражујемо прогледавање телесних очију, наћи ћемо да су у једном случају многи били исцељени само речју Христовом, а други једним Његовим додиром, једни самим приближавањем Христу и падањем пред Њега, док су други примили исцељење од Христа кроз помазивање пљувачком или блатом. Када је Христос дошао на Галилејско море, како приповеда Матеј, приступило му је мноштво народа, међу којима је било хромих, слепих, немих, богаља и многих других, које су положили пред ноге Његове и које је Он исцелио, те му се народ дивео и прослављао га је видећи *неме како говоре, хроме како ходају, богаље како су оздравили и слепе како гледају* (Мт. 15; 29-31).

2. Када је, као што је проречено, седећи на магарету чудесно ушао у Јерусалим, и када су Га деца прославила као Бога, Он је, како опет каже Матеј, *исцелио све хроме и слепе који су му приступили* (Мт. 21,14). Када је дошао у Витсаиду довели су Му слепога, молећи, како каже Марко, да га се дотакне. Господ га је извео ван насеља, пљунуо му на очи и, положивши руку на њега учинио да овај нејасно (тј. делимично) прогледа, а затим му је, положивши опет руке на њега, даровао да јасно (тј. потпуно) прогледа (в. Мк. 8; 22-25). Када се, како приповеда Лука, приближио Јерихону, једном речју је исцелио слепога који је седео крај пута и тражио милостињу, овако одговоривши на његову молбу да га исцели: *Прогледај* (Лк. 18; 35). Када је пак излазио из Јерихона, како прича Марко, даровао је вид и другом слепом тј. Вартимеју сину Тимејеву, одговарајући на његову молбу за исцељење речима: *Вера твоја спасе те* (Мк. 10; 52). У Јерусалиму, како прича Јован, видевши слепога од рођења, Он је, иако није био замољен него се покренуо Сам, по Својој доброты, пљунуо на земљу и начинио блато и помазавши очи слепога рекао му: *Иди и умий се у бањи Силоамској; овај је отишао, умιο се и вратио гледајући* (Јн. 9; 6-7).

3. И после васкрсења умрле кћери Јаира, старешине синагоге, када је Исус одлазио оданде, како смо данас чули Матеја да благовести, *за њим иђаху два слепца вичући и говорећи: Помилуј нас, сине Давидов* (Мт. 9; 27). Он је ушао са њима у кућу и дохватио се очију њихових говорећи: *По вери вашој нека вам буде*, те их је тако исцелио. Дакле, осим оних исцељења која нису избројана, помињу се шесторица слепих, а ја мислим да од оних који су тада живели у Јудеји или њеној околини ниједан слеп није остао, а да није прогледао. Зато је и Исаија, као да говори у име Христа, предсказао да је Он послат од Оца и Духа Његовог зато да би *заробљенима проповедао ослобођење и слепима да ће прогледати* (Иса. 61; 1). Зашто Пророк није рекао да је Он послат да слепима дарује вид, као што је заиста и било, него да је послат да слепима проповеда да ће прогледати? Зато што Господ на земљу није дошао првенствено ради тога да би отворио телесне, него духовне очи које, кроз еванђелску проповед, задобијају вид; сходно томе, пророштво оправдано говори да је Господ слепима проповедао да ће прогледати.

4. И Сам Господ нас саветује да тражимо духовна блага: *Трудите се*, каже, *не за јело које пролази, него за јело које остаје за живот вечни* (Јн. 6; 27). Он обећава да ће нам и телесна добра дати ако будемо тражили оно што је корисно за душу: *Тражите Царство Божије*, каже, *и све ово ће вам се додати* (Лк. 12; 31). Тако поступа и у односу на слепе. Приклањању небеса и човекољубивом силаску на земљу да би кроз еванђелску проповед отворио очи наше душе и даровао нам духовно прогледавање, Он је додао још и исцељење телесно слепих очију. Зато постоји још и већа сличност између једног и другог прогледавања, тј. између прогледавања тела и прогледавања душе. Као што су и међу онима који су били слепи телесним очима једни одмах добили вид, као на пример онај који је чуо: *Прогледај* и истога се часа исцелио, а други пак постепено, као онај који је, пре но што је примио потпуно исцељење, говорио: *Видим људе да иду као дрвеће*, тако су и међу онима који су кроз веру примили исцељење духовних очију једни то добили одмах, као на пример онај који је од цариника одједном постао еванђелист, а други постепено, као ноћни ученик Никодим.

5. Од оних који су били слепи по телу, неки су само речју добили исцељење, као на пример Вартимеј, док су други исцељени и делом (Христовим), јер Он је на очи слепца из Витсаиде ставио и Своју пљувачку, будући да је овај, како је описано, имао очи, али пусте, пошто је из њих истекла очна влага, коју је сада добио од Бога кроз пљувачку. Слепи од рођења чак и није имао очи (досл. очне капке), те је зато било потребно начинити их од земље, што је овај и добио путем мешања блата Владичиним прстима. Дакле, као што су међу онима који су били слепи по телу, неки исцељење добили, како сам рекао, само речју Христовом, а други и делом Његовим; тако је и са онима који су добили исцељење својих душевних очију, тј. промену стања од неверовања у веру. Некима су била потребна чудеса да би поверовали, као на пример онима које је послао Јован Крститељ да би питали: *Јеси ли Ти Онај што ће доћи, или другога да чекамо* (Мт. 11; 3)? Други су пак ово примили само речју, поверовавши ономе што су чули, као онај капетан за кога је Господ посведочио да вером превазилази Израилъ.

6. Такви су и они што су, према Матеју који нам је данас благовестио, добили од Христа телесни вид, јер су они поверовали и пре исцељења. Уосталом, пошто су били слепи, они су и могли да поверују само по слуху. Речено је: *А кад је Исус одлазио оданде, за њим иђаху два слепца вичући и говорећи: Помилуј нас, сине Давидов!* (Мт. 9; 27) Како би Га следили, и како би, са вапајима Га следећи, молили да прогледају њихове слепе очи, да нису веровали? И оно што следи показате веру тих слепаца. *А кад је Исус - каже - одлазио оданде...* Одакле то "оданде" и зашто је Еванђелист узео ту реч? И не само на том месту, него и нешто више, јер се каже: *И одлазећи Исус оданде виде човека Иде седи на царини, по имену Матеја* (Мт. 9,9) - овога Еванђелисту, кога је Он тада само речју преобразио. Чини ми се да Еванђелист говори на тај начин са циљем да покаже како они који разумно слушају треба ствар да разумеју и у другом, узвишеном смислу, јер онај ко пажљиво размотри читав домострој Господњег оваплоћења, сажето представљен у тој (еванђелској) причи, наћи ће да је она објављена мудро и чудесно.

7. Господ је боравио у Капернауму и зато Еванђелист каже: *Настани се у Капернауму приморскоме* (Мт. 4; 13). Његово тадашње обитавалиште изображавало је небо, јер је крило у себи Онога Који обитава на небесима. Стога и Господ на једном месту каже: *И ти Капернауме, који си се до неба подигао* (Лк. 10; 15). И као што је изашао из оног обитавалишта, тако је, кроз примање тела, сишао са небеса, а ако то схватиш као Његов силазак (досл. "излазак", ексоодос) са небеса, пролазећи овуда изабрао је апостоле и исцелио склоност наше природе ка нечистоти. Ако то пак схватиш у смислу Његовог изласка из места у коме је живео, из Капернаума, наћи ћеш да је Он (тада) Својим делима потврдио речи које је изрекао раније, јер је тада Матеја од цариника преобразио у апостола и у пролазу је исцелио крвоточиву жену. Потом је дошао до умрле кћери Јаираве, оживео је (васкрсао) и тако показао да је Победник над смрћу, да би се потом вратио онамо одакле је дошао.

8. Вративши се и поново одлазећи оданде, Он је отворио очи слепцима који су Га пратили. Тако је и снисходио све до смрти, и Васкрсењем Својим уништио власт смрти, вазнео се (на небо) и изнова сишао (на земљу). Отворио је - како је написано - ум Својих ученика за разумевање Светог Писма. Они су пак изашли и објавили Га свуда по земљи, баш као што Еванђелист каже и за слепце који су прогледали *да су они изашли и разгласили Господа по свој земљи оној* (Мт. 9; 31). Видите ли у овој повести јасан (символички) знак, може се рећи, целог богочовечанског домостроја? Због тога је и било два пута речено: *одлазећи оданде*, да бисмо под овим подразумевали Његов излазак и повратак. Попут овога изласка и повратка Он је и као Свештеник сишао са божанског престола и, сишавши све до последњих, вазнео се поново онамо одакле је дошао и сео (на престо Свој).

9. Дакле, за Господом, Који је на повратку (Своме у Капернаум) пролазио поред, пошла су два слепца, изображавајући два народа: Јудејце и незнабошце. Они су викали и говорили: *Помилуј нас, Сине Давидов* (Мт. 9; 27), показујући да је Онај о Којем су говорили пророци и очекивани (тј. Месија). Господ пак, испуњавајући Свој домострој и уједно испитујући или показујући веру слепаца, води их за Собом, ћутећи (у одговор на њихову молбу) све до тренутка када је ушао у кућу из

које је на почетку изашао. Затим их упита: *Верујете ли да могу то учинити? А они му рекоше: Да, Господе* (Мт. 9; 28). Не пита их Он то зато што не зна, него зато да би веру слепаца јасно показао онима којима она није позната. Зато је, дотакавши њихове очи, рекао: *По вери вашој нека вам буде*. И отворише им се очи, за сведочанство тога да су поверовали и уједно да би се видело кога представља Онај у Којега су они поверовали. Он је Бог и Човек; јер је као човек био и Син Давидов, и Својим се рукама дотакао њихових очију, а као Бог и Творац светлости даровао је светлост помраченим очима.

10. Пошто још није било време да Се открије свима, јер то је било остављено за време после Његовог Страдања и устајања из мртвих, Он им је запретио говорећи: *Гледајте да нико не дозна*, заповедајући им са највећом строгошћу да ћуте о ономе што се догодило. *А они изишавши, разгласише Га по свој земљи оној*. Да им није било заповеђено да ћуте они би по целом свету проповедали Његову силу, а овако, примивши Његову заповест, уздржали су се од тога да иду даље, али нису се побојали да проповедају по оближњим крајевима. На тај начин, слепци који су пошли за Христом потпуно су се просветили, не само по телу, него и по души.

11. Пођимо и ми, браћо, за Светлошћу која просвећује душу и тело. Пођимо за Његовим сијањем и путоваћемо угодно, као у дан Господњи. Прославимо Га нашим добрим делима, па ћемо и оне који нас гледају подстаћи на то да Га прослављају. Бежимо од њему противне таме а коју представљају грех и кнез греха, ђаво. Ова Светлост, као Сунце сваке Правде, целомудрености, мира, састрадавања, дуготрпљења (незлопамтивости), љубави и, уопште, сваке врлине, чини оне који јој се приближавају својим причасницима. Тама која јој је противна, будући да је тама зла, чини пак оне који јој се приближавају блудницима, прељубницима, злопамтилима, малодушницима, лакомисленима, отимачима, и, уопште, онима који чине свако зло. Како, кажи ми, можемо другачије да разликујемо верног од неверника, просвећеног од непросвећеног а то је исто као да кажемо: крштеног у Христу и сједињеног са Христом, од некрштеног и сједињеног са ђаволом, ако не на основу речи, ако не на основу дела, ако не на основу понашања?

12. Није ли онај ко је у овоме налик непросвећенима, иако тврди да је крштен у Христу, очигледно исти као они за које апостол каже да *говоре да знају Бога, а делима га се одричу* (Тит. 1; 16)? Кажи ми, дакле, коме ћемо да присајединимо ове који исповедају и истовремено одричу Бога? Вернима? Они их се одричу својим делима. Невернима? Они, међутим, језиком исповедају веру и заиста су као неко дволочно и тешко замисливо чудовиште. Ипак, упозоравајући, Псалмопојац отклања нашу недоумицу речима: *Узвратиће Господ свакоме по делима његовим* (Пс. 61; 12). Сам Господ је назвао неразумним таквог човека који слуша Његове речи а ипак их не испуњава. Павле, са небеса призвани апостол, каже да ће Господ дати свакоме по делима његовим: *Живот вечни онима који истрајношћу у добрим делима траже славу и част и бесмртност; а јарост и гнев онима који се упорно противе истини и покуравају неправди* (Рим. 2; 6-9), *нису праведни пред Богом они који слушају Закон, него ће се оправдати они који испуњавају Закон* (Рим. 2; 13). И: *Зар ти који се хвалиш Законом, преступањем Закона вређаш Бош* (Рим. 2; 23)?

13. Као што је Павле рекао Јудејцима, да *обрезање користи, ако Закон испуњаваш; ако ли си преступник Закона, обрезање је твоје необрезање постало* (Рим. 2; 25), неће бити нетачно ни ако вам кажем да вера доноси корист ако неко живи по савести и путем исповести и покајања очишћује себе и ако се завети дати приликом божанског Крштења спроводе у дело. Ако се пак савест не послуша и ако се одбаце завети, вера таквога човека постаје невера. На основу чега смо поверовали да ћемо се спасити ако се крстимо? Свакако на основу тога што смо чули Господње речи: *Који поверује и крсти се биће спасен, а који не верује биће осуђен* (Мк. 16; 16). Пошто је Сама Истина навела и једно и друго, тј. неопходност вере и крштења, немогуће је да се спасе онај ко не жели да се крсти, иако тврди да верује, а такође не може да се спасе ни онај ко не верује, макар и био крштен. Можда ћеш рећи да верује свако ко се крстио? Саслушај пак шта каже Апостол: *Покажи ми веру твоју из дела твојих* (Јак. 2; 18). Зато је и Господ сјединио веру са божанским Крштењем, сједињујући са крштењем чување Својих заповести до чега долази по вери. Зато је, говорећи најпре ученицима: *Идите по свему свету и проповедајте Еванђеље сваком створењу, одмах потом додао: Који поверује и крсти се биће спасен* (Мк. 16; 15-16).

14. Шта, дакле, они који су због тога послати кажу приликом проповедања Еванђеља и како треба да верују они који ту проповед слушају? Тако, да Христа љуби онај ко зна заповести Његове, и извршава их, и чува; и да је спасење могуће задобити кроз трпљење, тегобе и недаће и да, *ако наша праведност не надмаши праведност књижевника и фарисеја, нећемо ући у Царство Небеско* (Мт. 5; 20). То је оно што им је (Господ) заповедио да објављују у еванђелској проповеди.

15. Следствено томе, верује онај ко се труди да сачува заповести. Онај пак ко не мари да их испуни и сачува, и чак у томе (немару) не види никакав губитак, ко неће да се путем покајања врати на чување божанских заповести не може се ни убројати међу крштене, чак ни ако би тврдио да је крштен. Христос каже да ће такав бити расечен напола и да ће му се дати удео са невернима (Мт. 24; 51). Када смо ми у питању ово се још налази у области претње, пошто Владика услед Свог човекољубља очекује наше покајање; Јудејце је међутим, да би нас уразумио, одвојио још овде, и лишио их сродства са Собом и са Авраамом, говорећи им: *Вама је отац ђаво, и жеље оца свога хоћете да чините* (Јн. 8; 44). И још: *Да сте деца Авраамова, чинили бисте дела Авраамова* (Јн. 8; 39). Кома још није познато да су они били од рода Авраамова? Ако различитост у делима и карактера поништава чак и крвно сродство, тако да и синови по крви бивају лишени синовства, како нас онда различитост дела и карактера (између Њега и нас) неће лишити Божанског усиновљења и сјединити са противником?

16. Господ нас је зато човекољубиво удостојио да нам ово буде објављено, и ми се, мада смо и сами подвргнути истим страстима, зато и усуђујемо да вам о томе говоримо, како то не бисмо чинили, како не бисмо страдали од тога, како не бисмо сами себе подвргли осуди за оне који се до краја не прикључе. Сада је могуће не само избећи ово путем покајања, него и, благодарећи плодовима покајања, сјединити се и уподобити Сину Божијем, Који и од недостојних може да начини

достојне, и да их кроз Себе усини најузвишенијем Оцу, да их учини наследницима и санаследницима Своје и Очеве славе и Царства.

17. Нека сви ми то добијемо у Самом Христу Господу нашем, са Којим доликује свака слава Оцу, са Светим Духом, у векове векова. Амин.

31. Беседа

Изговорена на (литији) одржаном првог дана августа

1. Бог није створио смрт, и не радује се погибији живих (Прем. Солом. 1, 13). Ако Господ није створио смрт и није виновник свих тегоба које прате смрт, откуда онда код нас немоћи, болести и остале недаће од којих потиче и смрт? Одакле долази и сама смрт? Она је последица наше првобитне непослушности Богу и нашег преступања заповести коју нам је Бог дао, од греха наших прародитеља у рају. На тај начин и болести и немоћи и разноврсно бреме искушења проишходе од греха, јер смо се услед греха оденули у "кожну одећу", тј. у ово болешљиво, смртно и многострадално тело, и прешли у овај привремени и пропадљиви свет, осуђени да живимо острашћеним животом, преиспуњеним многим несрећама. Дакле, овај кратак и тегобан пут, на који је грех извео људски род, уистину јесте болест, чија је крајња тачка и завршетак смрт.

2. Бог не само да није створио смрт, него је и спречавао њено појављивање. Пошто је човека створио као живо биће са слободном вољом, Он не би њу (смрт) могао спречити а да самим тим не наруши Своје дело, јер би нам одузео слободу коју нам је Он дао да владамо собом. Међутим, Он је у Својој премудрости и доброты пронашао начин како да човека упозори на смрт и да у исто време у потпуности сачува слободу његове воље. Како је Он то учинио? Чим га је створио и оживео, Он му је дао савет који је у себи садржао бесмртност. Нарочито наглашавајући овај живототворни савет, дао му је облик заповести и јасно предсказао да ће у случају преступања ове животоносне заповести уследити смрт, али не толико смрт тела, колико смрт душе, због чега и говори оном пару наших прародитеља: *У онај дан у који окусите од дрвета познања добра и зла, смрћу ћете умрети* (1. Мојс. 2; 16-17). Обратите пажњу на то да им Он не говори у облику наредбе: у онај дан, када окусите, умрите. Његова наредба је почетак постојања свега, као што је казано: *Он рече (нареди), и постадоше* (Пс. 32; 9). Он, међутим, није наредио смрти да постане, него је предсказао да ће се она појавити због преступа, говорећи: "Немојте окусити од тог дрвета; у онај дан у који окусите, умрећете" да, држећи се савета и бежећи од преступа, не бисмо били подвргнути смрти. Да је Он то говорио о смрти душе, а не о смрти тела, види се из тога што они телом нису умрли оног дана када су окусили са забрањеног дрвета.

3. У чему се састоји смрт душе? У богоостављености. Када постоји светлост, није могуће да истовремено са њом постоји и тама. Међутим, када светлост напусти неко место, наступа тама која своје пост(ој)ање не добија од светлости, него од онога што је спречава, односно од сенке. Исто тако, када је Бог, Који је Сам живот и Живот свих живих, а посебно оних што живе по Богу, присутан у нашим душама, није могуће да тамо постоји и смрт. Међутим, када је (душу) Бог напусти, онда јој

се приближава смрт, која своје постање не добија од Бога, него јој је узрок богоостављеност чему је, опет, узрок грех. Увиђате, дакле, да смрт није од Бога, него од греха.

4. Како то да душу оставља Онај Који је свугде присутан и ниоткуда није одсутан? Тако што најпре она оставља Њега и што Он не примењује силу према самовласној души; јер није Бог Који нас је створио виновник наше богоостављености него смо то ми сами. Тако се ми, авај, појављујемо као родитељи сопствене смрти, свесно оставивши Владикау Који нас је створио за живот, Који је свугде присутан и све оживотворава, поставши слични онима који у само подне затварају очи и намерно се лишвају светлости, иако је она ту и обасјава их. Оставивши животоносну Светлост и услед престапа оставивши Бога и свесно одступивши од Живота, ми смо прихватили смртоносни савет сатане, и тиме сами сместили у себе њега, који је мртав дух, јер је још раније напустио Бога, постајући виновник нашег умртвљења и смрти, и то у прво време смрти душе, пошто је она, одвојивши се од Бога, како вели Павле, *жива умрла*. Њен живот (у таквом стању) гори је од смрти, јер је она немарна за било какво добро дело, а прилежна и хитра за свако зло. Она тада самој себи поставља замке и самоубиственим злом непрестано саму себе подстиче на све горе ствари.

5. Можда ће многи окривити Адама зато што је, брзо послушавши зли наговор, преступио Божију заповест и тиме постао виновник наше смрти. Није, међутим, једно те исто желети пробати неку смртоносну биљку пре сазнања да је она смртоносна и страшно желети да је окусимо након тог сазнања. Већи прекор заслужује онај ко, упркос сазнању, прогута отров и тако несрећно усмрти себе, него онај ко, не знајући, поступи тако и претрпи последице таквог искуства. Адам је из неискуства преступио савет и заповест Благог, послушавши зли наговор. На жалост, тако поступа и свако од нас иако се све то већ догодило, иако се претња већ испунила. Зато свако од нас заслужује већи прекор и већу осуду него Адам. Рећи ћеш можда да нема код нас никаквог дрвета, нити сада постоји заповест Божија која нам забрањује да са њега окусимо? Међутим, ако и нема никаквог дрвета међу нама, заповест Божија ипак и сада важи за нас који јој се потчињавамо и желимо да живимо по њој, јер нас ослобађа од казне за све наше сопствене грехе, а уједно и од прародитељског проклетства и осуде. Оне, пак, који је и сада преступају, претпостављајући јој наговор и насртање лукавог, она шаље у ону вечну огњену геену, припремљену ђаволу и ангелима његовим.

6. Која је то заповест Божија што нам је понуђена? То је покајање, чија се суштина састоји у томе да се и не дотичемо онога што је забрањено. Након што нас је Бог прогнао из места наслађивања и након што смо праведно удаљени из Божијег раја, након што смо пали у ову мочвару и осуђени да ту обитавамо и проводимо живот заједно са бесловесним животињама, били смо лишени сваке наде на повратак у рај, ако је она још и постојала. Тада је Сама Правда, узевши на Себе казну, или, боље рећи, праведно се саглашавајући да нас она постигне (примајући је на Себе) по изобиљу човекољубља и доброте, по милосрдности Свога срца нас ради сишла к нама и, поставши човек као што смо ми, изузев греха, да би сличним научила и

спасила слично, објавила спасоносни савет и спасоносну заповест покајања, говорећи: *Покајте се, јер се приближило Царство небеско* (Мт. 4; 17). До оваплоћења Логоса Божијег Царство небеско било је удаљено од нас колико је небо далеко од земље, а када је Цар Небески поживео међу нама и благоизволео да се сједини с нама, тада се свима нама приближило Царство небеско.

7. Зато вас, браћо, молим да се покајемо и донесемо плодове достојне покајања, да бисмо наследили Царство небеско. Пошто се оно приближило нама, немојмо сами себе рђавим делима удаљавати од њега. Заблистала нам је незалазна Светлост: закорачимо према њој помоћу добрих дела. Јавио нам се вечни живот: задобијмо га трудећи се у врлинама. Чинећи нас блаженима, Христос је дошао к нама: следимо Га усрдно. Бежимо од несреће оних што седе у тами и сенци смрти. Зажелимо и стецимо дела покајања: смирен дух, скрушеност и духовни плач, кротко срце пуно милосрђа које воли правду, стреми чистоти и мирно је, миротворно и трпељиво у време прогона и срамоћења за истину и правду, које у време невоља, клевета и страдања памти речи Онога Који говори: *Блажени сиромашни духом, јер је њихово Царство небеско; блажени који плачу, јер ће се утешити; блажени кротки, јер ће наследити земљу; блажени гладни и жедни правде, јер ће се наситити* и остало (Мт. 5; 34).

8. Зашто је, говорећи "*блажени сиромашни*", Господ додао "*духом*"? Зато да би благословено сиромаштво одвојио од недаће а затим и да би, укратко, свако сиромаштво представио као благословено, а онда и зато да би нам показао узрок блаженства. Када је наш дух, у којем се зачиње свако осећање, настројен благородно и богољубиво, он нас чини блаженима; а када је настројен лоше и богопротивно, чини нас несрећнима. Зато је Господ ово поставио као почетак блаженстава. Постоје, пак, три врсте сиромаштва. Прво је сиромаштво у погледу начина живота и човекове имовине и испољава се у оскудности средстава неопходних за живот и чему се као супротност јавља богатство, по речима: *Богатство и сиромаштво не дај ми* (Прем. Сир. 11; 14). Друга врста сиромаштва односи се на човеково тело када оно, због слабе и лоше исхране постане усахло и оронуло, као што је речено: *Колена моја изнемогоше од поста и тело се моје измени* (Пс. 108; 23). Трећа врста је уздржаност и скромност душевног устројства (расположења), што се испољава у смирености духа наше душе, чему је супротно стање гордости.

9. Ових двоје, односно сиромаштво у погледу имовине и у погледу телесног стања достојни су блаженства уколико су сједињени са смиреним расположењем душе. Уколико су, међутим, гордошћу раздвојени од смирења, онда су уистину, испуњени несрећом. Ако је неко сиромаш у погледу средстава за живот или стања тела, он је то онда или својевољно, или противно својој вољи. Онај ко је сиромаш противно својој вољи и нема добро расположење душе које потиче од покајања, тј. од смирења, тај своје невољно сиромаштво не подноси на благородан начин, него још и негодује на Бога, окривљујући Божији промисао за неправедност. Такав наноси штету људима на разне начине, не обазирјући се на Бога, а свако ко полаже наду на Бога, не бива постићен. И уместо да мање дангуби, трудећи се рукама и

тако зарађујући за живот, или да са смирењем проси од богатих, такав човек постаје лопов, разбојник, гробокрадица, грабљивац или паразит, клеветник, лажов и лицемер. Он пројављује подлост и лажну снисходљивост према имућнима, очекујући од њих неку корист. Није ли такав сиромас најнесрећнији човек? Није ли оваква врста људи веома, веома далеко од оних које Христос назива блаженима?

10. Ако пак неко сиротује по својој вољи, али то не чини са смирењем, него са некаквом гордошћу, и не одбацује насладе и богатство ради похвалног сиромаштва духа, тај је скоро сасвим сличан демонима, јер је код њих сиромаштво (досл. Непоседовање имовине) и неузимање хране повезано са гордошћу. Зато Господ и каже: *Блажени сиромашни духом*, тј. унутарњим смирењем расположењем душе, који су прихватили сиротовање тела настало као последица њиховог уздржаног начина живота, и којима је њихово нестјажатељства (некористољубље, својевољно сиротовање) пожељније од било каквог богатства. Ако се њима, мимо њихове воље, деси било каква невоља, они то трпљењем и благодарношћу својевољно претварају у своје драгоцено благо. Таквим људима уистину припада Царство небеско.

11. Потрудимо се, браћо, да и ми будемо такви сиромаси, да бисмо задобили Царство небеско. Ако ли, пак, не желимо да будемо такви сиромаси, онда помажимо таквим сиромасима, дајући милостињу и чинећи их заједничарима нашег богатства. Стецимо пријатеље мамоновом неправдом, тј. сувишком нашег богатства док смо још у овом животу, да би нас они, када се преставимо из овог живота, примили у своје вечне обитељи. Желео бих браћо, верујте ми, да вам објасним и значење свих потоњих заповести блаженства, наведених у Еванђељу Господњем, али ми време не допушта и ваља ми наставити почетну тему беседе, јер нам је задатак био да покажемо да Бог није створио ни смрт, ни болести, ни немоћи. То смо и показали у погледу смрти душе, чија је првобитна жаока био грех.

12. Сада би требало да проучимо и размотримо оно што се тиче телесне смрти: шта је њен узрок, пошто ни ову врсту смрти није створио Бог, будући да је Он Сами Живот, пуноћа Живота и Узрочник сваког вида живота, било у времену или у вечности, а особито оног вечнопостојећег и божанског. Бог, значи, није створио ни дао ни телесну смрт, нити је наредио да настане. Ако, дакле, ни ту смрт није створио Бог и ако Он није узрочник телесних болести, откуда онда код нас телесне немоћи и болештине? И откуда уопште смрт тела? Откуда уопште и сама смрт? Слушајте пажљиво, и разумите: духовна змија, која је зачетник зла, након што је на самом почетку пришла злу, лишила се добра и истинског живота и била их је праведно лишена, јер се прва од њих и уклонила. Тако је постала мртав дух, али не по природи (тј. По суштини) пошто смрт (мртвило, умртвљавање) нема своју природу (суштину) као такву, него она потиче од одбацивања истинског Живота. Не наситивши се сопственом жудњом за злом, она је постала дух који обманом доноси смрт и тако, авај, и човека учинила саучесником своје умртвљености.

13. Поставши, противно вољи Творца, једномислени са сатаном и свукавши са себе од Бога озарене светле и животоносне одежде, наши су прародитељи, авај, и сами постали духовно мртви, као што је и сатана. Пошто сатана није само мртав дух, него и дух који усмрћује оне што му се приближе, и како саучесници његове умртвљености имају тело којим је смртоносни савет спроведен у дело, они су и своја тела предали умртвљавању и умртвљујућим духовима смрти. Човеково тело би се одмах распало и претворило у земљу, да му није - одржаваном Промислом и јачом силом Онога Који једном речју све носи - одложено испуњење пресуде. Он је, како што смо рекли, задржао и одложио пресуду о смрти тела и дубином мудрости и човекољубља тако ју је тада савршио да је њено испуњење у будућности сачувано за Њега. Он није рекао Адаму: "Пошто си јео од дрвета, од којег сам ти забранио да једеш, врати се у оно од чега си постао", него је, дајући, између осталог и оцену овог живота, додао: *Јер си земља и у земљу ћеш се вратити*, не наређујући него предсказујући и допуштајући и праведно не спречавајући оно што је требало да се догоди. Видите ли да ни телесна смрт не потиче од Бога, него од греха и душе која је починила грех, и од змије која нас је на превару уграбила? Према томе, и телесне болести потичу од греха.

14. Зато је први човек, који је имао болесно тело, био Каин, чије се тело стално тресло. Он је оболео услед греха јер ови грчеви, које лекари називају "спазми" представљају невољне покрете оних органа који су саздани за то да регулишу или да усклађују рад удова. Такво стање, које настаје због недостатка природних сокова тела, надилази лекарску вештину и потпуно излечење. Дакле, пошто је Каин на гнусан начин коначно раскинуо везе које су га природно спајале са рођеним братом, обративши љубав у мржњу потеклу из осећања зависти а окончану убиством. Како је гашење (братске љубави), потекло од зависти, садејствовало овој страсти (мржњи), кажњено је неизлечивом болешћу која је захватила нерве и мишиће као повезујуће елементе тела.

15. Да ли јасно увиђате да од греха не потиче само смрт, него и болести и немоћи тела? То нам показује и Господ у Еванђељу када је, намеравајући да у Капернауму исцели ослабљеног, кога су код Њега донела четворица, рекао овоме: *Чедо, опраштају ти се греси твоји* (Мт. 9,2). Ономе који је лежао у Овчијој бањи у Јерусалиму, после исцељења, каже: *Ето си постао здрав; више не греши, да ти се што горе не догоди* (Јн. 5, 14). И Павле, знајући ово, тј. да већина болести потиче од грехова, говорећи о ономе који недостојно приступа тајинственој Трпези (св. Причешћу, прим. прев), каже да такав човек једе и пије себи на суд и додаје: *Зато су међу вама многи слаби и болесни, и доста их умире* (1. Кор. 11, 30). Невоље смртне природе, од којих долази свака болест, свакако потичу од греха. Ретки су они који страдају ради славе Божије, попут оног од рођења слепог, кога је Господ исцелио.

16. Пошто је од четири годишња доба лето најопасније по наше здравље, а међу летњим месецима нарочито је опасан август,^[1] зато што наш организам, прегрејан од многог знојења и високе температуре, постаје пријемчивији за болести, човекољубље богоносних светих Отаца је, знајући да је то време опасно по здравље

јер погодује болестима, установило да савршавамо ово кропљење освећеном водом, да бисмо, приступивши са вером и добивши освећење, остали нетакнути од болести које нас нападају. Уз то они нас уче да, ако се когод и разболи, не треба да иде код разних врачара и гатара, него да прибегне Богу и Његовим светима, да посегне за молитвама, прозбама и молбама посвећеним Њему, које ми целог живота и приносимо за нас. Ко прибегава врачарама и гатарама, тај пориче постојање Бога и, дружећи се са демонима, умртвљује своју душу. Када се, према Писму, разболео Охозија, син Ахаава, послао је своје људе да о његовој болести дознају код божанства у Акарону, чији житељи беху идолопоклоници и обраћали су се врачарама и предсказивачима. А Илија Пророк, изишавши у сусрет посланима, рече им: *Зар нема Бога у Израилу, него идете да питате Ваала, бога у Акарону? Зато нећеш устати са постеље на коју си легао, него ћеш умрети* (в. 4. Цар. 1).

17. Видите ли да они који од врачара и гатара желе нешто да сазнају, одричу (самим тим) да Бог постоји међу нама и зато навлаче на себе смрт душе, а понекад и смрт тела? Онај пак ко у невољама и болестима прибегава Богу и Његовим светима, ако му је то на корист, избавља се и од животних невоља и од болести, увек добијајући и душевно здравље и опроштај грехова. Тако говори и Христов апостол и брат, Јаков: *Болује ли ко међу вама, нека дозове презвитере црквене, и нека се моле над њим, помазавши га уљем у име Господње. И молитва вере ће спасти болесника, и подигнуће га Господ; и ако је грехе учинио, опростиће му се* (Јак. 5; 14-15). И ви сами треба да преобраћењем, исповешћу, творењем милостиње и другим покајничким делима садејствујете молитвама које се читају за вас: *Много је моћна усрдна молитва праведника* (ст. 16).

18. Сви ми, будући слободни од душевних и телесних недаћа, који сада живимо у умерености, нека лако прођемо пут овдашњег живота, и прошавши га, нека у погодно време постанемо учесници вечног, блаженог и непропадљивог живота, савршено бестрасног и лишеног телесних страдања, у Самоме Христу, Лекару и Богу душа и тела наших, Којем нека је слава заједно са Оцем и Светим Духом у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Посебно због маларије, која је харала како у античко доба, тако и током средњег века (прим. изд.).

32. Беседа

На читање из Еванђеља по Матеју у девету недељу,

у којој се говори и о искушењима

1. Сваку радост имајте, браћо моја, када паднете у различита искушења, рекао је Јаков, брат Господњи (в. Јак. 1; 2). Он није једноставно рекао "радујте се", него сваку радост имајте. Он нас не саветује да будемо неосетљиви према болним стварима, него нам саветује да их надвладамо богоугодним помислима. Рекао је: сваку радост, тј. радост савршену, велику и непрекидну, посебно у разним искушењима. Зашто? Зато што кроз трпљење у искушењима постајемо крепкији и опитнији пред лицем Божијим. И не само то, него и бивамо познати као опитни. И заиста, тако се и у Премудрости Соломоновој говори о светима: *Бог их испроба и нађе их достојне Себе Самога* (Прем. Сол. 3; 5). Зар таква искушења нису достојна сваке радости? Тако је и Бог говорио Јову, ослободивши га патње кроз искушења, казавши: *Мислиш ли да сам због нечег другог тако поступио, осим да те покажем као праведног* (Јов 40; 8. - овај стих постоји само у Септуагинти, прим. прев.). Шта је тиме желео да му каже? Тако сам поступио с тобом, јер сам испробавао (искушавао) твоју веру у Мене онда, кад си био здрав, славан и богат, и ти си се показао као праведан; све си то користио сагласно с Мојом вољом када ти је она то подарила и када сам Ја то пожелео, расподељујући и управљајући тиме. Поступио сам с тобом тако кад си био болестан, лишен славе и сиромашан, и ти си се показао као праведан, говорећи: *Добро смо примали уз руке Господње, па зар зла нећемо претрпети* (Јов 2; 10)?

2. Одакле онда потиче трпљење у искушењима? Од истинске вере у Бога. Искушења представљају пробу за веру. Због тога и Јаков, брат Господњи, који нас саветује да се радујемо када доспемо у искушења, додаје: *Кушање ваше вере гради трпљење, каже, а трпљење нека усавришује дело* (Јак. 1; 3-4). Када на тебе наиђу искушења, нека твоја врлинска дела не буду оштећена (досл. осакаћена) и нека не ослабе услед искушења, него нека се твојом трпљењу присаједини и савршена врлина. Човек се не усавршава само кроз оно што је независно од његове воље, него је потребно да са тим буде повезано и оно што од његове воље зависи, као што је разборитост, праведност, љубав према Богу и ближњима и пројаве те љубави, јер и то користи нашем савршенству. Због тога нам божанствени апостол у својој посланици пише и следеће: *Трпљење нека усавршава дело, да будете савршени и потпуни без икаквог недостатка* (ст. 4), отворено говорећи: ако желите да своју веру у Бога покажете као савршену, није довољно да само племенито подносите недаће које вам долазе споља, него је нужно да и сами од себе творите оно што је богоугодно, чак и ако је то напорно. Када делање и страдање ради добра иду једно уз друго, они човека усавршавају у Богу.

3. Зашто апостол није рекао: "Радујте се када творите врлину", него каже: *Радујте се када на вас наиђу искушења?* Зато што творење врлина зависи од нас и у нашој је власти. Међутим, од нас не зависи хоћемо ли dospети у искушење. Како без њих (искушења) не може да буде ни савршенства, ни пројављивања вере у Бога, човек, када стреми ка савршенству, пада у искушења и треба да им се радује, као да је нашао оно посредством чега ће достићи савршенство. Искушења су корисна савршенима у вери да би пројавили своје савршенство. Међутим, оно што још више чуди, јесте то што искушења, када нападну несавршене, и њих чине савршенима, а што се показало и кроз еванђелске речи које су данас прочитане.

4. Ми ћемо их вашој љубави изложити од самог почетка. *У време оно принуди Исус ученике Своје да уђу у лађу и иду пре Њега на ону страну док Он отпусти народ. И отпустивши народ попе се на гору да се насамом помоли* (Мт. 14; 22-23). О каквом смо то "оном времену" говорили? О оном када је са пет хлебова и две рибе Он тако обилно нахранио пет хиљада људи са женама и децом, да је и дванаест корпи било напуњено преосталим јелом, а о чему смо прошле недеље слушали у цркви.

5. Можда ће се неко наћи у недоумици: зашто је Господ приморао ученике да уђу у лађу? Могло би се рећи да је Он и спољашње околности устројавао, хитајући ка оним делима ради чијег је творења и дошао на земљу. Ја бих био у недоумици да Он ученике није приморао да уђу у лађу. Желећи да кроз дела свима Себе представи као пример свега прекрасног, Он је показао како би требало општити са народом па да он од тога има и душевну и телесну корист и преостало Му је још да покаже како би требало општити са Богом, узносећи ка Њему свој ум, ослобођен од свега земног (досл. доњег, приземног). То у великој мери подстичу усамљеништво, пустиња и тишина која у њој влада. Како је дошло време да и то покаже, тј. да је добра пустиња, тишина, молитва и усамљеништво, требало је да се попне на гору и да се тамо у по-моли у самоћи. Ученици су жудели да свагда буду с Њим и тешко су се раздвајали од Њега. Како би онда могао сам да се попне на гору, да их најпре није принудио да уђу у лађу и да пређу на другу страну?

6. Из овога се може јасно видети и нешто друго. Као што је исцелио, поучио и на чудесан начин нахранио мноштво људи, па их отпустио и попео се на гору, а онда приморао Своје ученике да се препусте мору и таласима, тако је и кроз Своје оваплоћење исцелио нашу природу, поучио нас и нахранио Самим Собом, телесно нас напустио и вазнео се на небо, а онда послао Своје ученике у цео свет, а то је исто као да кажемо да их је послао у море народа, горко-слано услед мноштва искушења, са Еванђељем као са лађом и са еванђелском Црквом, са којом су заједно били предати искушењима. Он их није само послао, него их је и принудио. Ако је неке познато оно што приповеда Јован, Христов љубљени Богослов, ако неко зна зашто се догодила несрећа везана за Стефана и прогон који је за њом уследио, онда разуме шта хоћу да кажем: ученици нису желели да оду из Јерусалима, али су се, приморани прогоном, расејали по свету и на тај начин извршили своје апостолско дело.

7. Они нису били приморани само да плове по житејском мору, где постоји свака невоља и сваки вид искушења, него су морали да пређу и на другу обалу, тј. да победе и да надвладају искушења. Међутим, они без Исуса не би били у стању да то учине, пошто *лађа беше већ насред мора*, приповеда еванђелиста, *угрожена од валова, јер бејаше противан ветар* (ст. 24). Неживи (досл. бездушни) ветар није им се тада ништа више противио него касније Дометијан, Трајан и Нерон. Боље би било да кажемо да су ти и њима слични људи били дивљи и страшни таласи који су устали на Цркву а које је подизао и подстицао противан ветар, тј. лукави дух, свагдашњи непријатељ Цркве Христове. *А у четврту стражу ноћи отиде к њима Исус ходећи по мору*, каже еванђелиста. Било је то после деветог часа ноћи, јер је за ноћне страже уобичајено да време ноћи поделе на четири дела, сагласно својим сменама, тако да је почетком десетог часа ноћи почињала и четврта стража.

8. Он је допустио да буду изложени бури да би се научили трпљењу и постали способни да поднесу тешкоће. Међутим, кад им се после тога јавио, допустио је да Га сматрају за привиђење и то-лико су се уплашили да су од страха повикали, иако је Он дошао да их спасе. Можеш да видиш да је Он на исти начин поступио и са оним древним народом (тј. са Израилем). Када је требало да се ис-пред њих на чудесан начин раздвоји море и да им отвори пут спасења, они су се нашли у крајњој опасности, притешњени неминовном пропашћу и будући окружени непријатељима. Сада, у време Његовог присуства, када их ослобађа од демона који су њима овладели, ослобађању претходи велика пометња. На тај начин, Његова добротина нису била само прекрасна, него су и дуго остајала у сећању оних којима су учињена. Он се јавља њима који су, несумњиво, у оној бури призивали Бога сваке твари, показујући да Он јесте Бог над свим и да пружа руку помоћи онима што Га призивају. Он корача по таласима разбеснелог мора и јасно показује да је управо Онај о Којем пророштво каже да ће ходати по мору као по копну, о Којем и Давид пророчки говори: *У мору су путеви Твоји и стазе Твоје у водама многим* (Пс. 76; 20) и: *Ти владаш над силом мора и буру таласа њихових Ти укроћујеш* (Пс. 88; 10), а што је Он касније и учинио. Када је видео да су они толико уплашени да Га нису ни препознали - осим тога, била је и ноћ - без оклевања је почео да разговара са њима да би Га препознали на основу самог Његовог гласа, рекавши: *Ја сам, не бојте се*. Ја сам Бог и свагдапо-стојећи, и Човек који је у последња времена вас ради постао Онај Којег сада видите и чујете и Којем је све могуће. Због тога у телу ходам по таласима, и имам моћ да то дам и другима. И заиста, када Му је Петар рекао: *Господе, ако си Ти, реци ми да дођем Теби по води* (ст. 28), Он је заповедио и тако се и догодило.

9. Међутим, вратимо наше слово ка поређењу које смо већ поменули када смо, објашњавајући, рекли да се онда кад су апостоли послати у житејско море народа, Господ вазнео на небеску висину као на неку гору, где свагда за нас узноси молитве, због нас поставши Првосвештеник и ушавши у унутрашње светилиште, иза завесе, ради умилоствљена за грехе народа, како о томе говори апостол (в. Јевр. 2; 17). Будући, дакле, послати да пређу море, тј. да победе и надвладају кушаче, ученици их нису до краја победили, јер је противник неуморан а народи се махнито буне против Цркве Христове. *У четврту стражу ноћи*, тј. после

природног закона, после писаног закона и после Првог доласка Господњег и закона благодати који је кроз њега дат, неминовно ће доћи и време Другог доласка Христовог који је прекрасно упоређен са четвртом стражом ноћи. Тада долази Господ, газећи, поништавајући и потчињавајући свако поглаварство, власт и силу, јер Њему доликује да у потпуности поништи и погази таласе који се махнито подижу на Цркву Његову.

10. Сећате ли се да таласима које покреће и подстиче противан ветар слово тајанствено изображава кнежеве овога света? Пропустићемо делимично разматрање онога што се догађало у међувремену. Када су у лађу ушли Исус и Петар, који је изашао из лађе и пошао ка Њему, ветар се умирио, а они су, прешавши, стигли на копно. Тако ће Господ и сви свети који су се преселили од нас а које је предизобразио Петар, у време Другог доласка Христовог бити са нама; Он ће коначно уништити духовни противни ветар и ми ћемо, прешавши усталасано житејско море, стићи у земљу кротких одакле је протеран сваки бол, жалост и уздах. *А они у лађи приступише и поклонише Му се Говорећи: Ваистину си ти Син Божији, јер ће се и тада (у време Другог доласка) у име Исусово поклонити свако колено што је на небесима и на земљи и под земљом, и сваки језик признаће да је Исус Христос Господ на славу Бога Оца* (Филипљ. 2; 10-11).

11. Оставимо сада ово алегоријско поређење и сетимо се почетка нашег слова, односно, сетимо се да искушења нису корисна само савршенима као што су Јов, Петар, Павле и њима слични, него да она усавршавају и несавршене. У то време, нису само Петар и остали ученици, који су тада и сами били несавршени, задобили корист за своју веру од буре што их је задесила, него су је задобили и сви остали у лађи, тако да су устали и пришли да се поклоне Исусу и да Му кажу: *Ваистину си Ти Син Божији*. Уистину прекрасно говори апостол чије смо речи поменули на почетку: *Блажен је човек који претрпи искушење, јер кад буде опробан примиће венац живота* (Јак. 1; 12).

12. Не желим, браћо, да вам остане непознато да се искушења јављају у двојакном виду и због тога ћу сада говорити о томе. Искушења долазе људима и кроз радост и кроз жалост, и кроз здравље и кроз болест, и кроз славу и кроз срамоту, и кроз богатство и кроз сиромаштво. Међу њима су далеко тежа она која долазе кроз насладу и здравље, кроз славу и богатство, и то је уистину тако. Ја, међутим, не желим да вам говорим о том двојакном виду искушења. Шта бих, онда, желео да сада сазнате? Пажљиво слушајте и дознаћете. Овај велики Јаков, који се по телу назива братом Господњим услед веридбе Дјеве Богородице са Јосифом која се догодило према божанственом домостроју, каже: *Сваку радост имајте, браћо моја, када паднете у различна искушења... Блажен је човек који претрпи искушење, јер кад буде опробан, примиће венац живота*. Затим је, као да му је неко рекао ово: "постоје и они који хуле када падну у искушење, док други потпуно падају у очајање; неки на себе стављају омчу уколико искушења долазе од природених или телесних узрока, од страсти и жеља; догађа се да неки падну и у (грех) убиства, а да се неки предају разуданости; зар су и таква искушења од Бога, зар и она доносе венце", додао: *Ниједан кад је кушан да не говори: Бог ме куша, јер Бог је*

непријемчив за кушање злом и не куша никога (ст. 13). Под "искушењима" се овде јасно подразумевају зло и грех и пад у њега (грех), због чега Христос није подлегао искушењима, иако је био искушаван: *Пошто је и Сам страдао будући кушан, зато може помоћи онима који бивају кушани* (Јевр. 2; 18). Након што се крстио на Јордану, Он се, како приповеда Еванђеље (Мт. 4; 1), попео на гору да би био искушаван.

13. Искушењима се називају и недаће које људима долазе споља у виду телесних страдања, као и сами демонски напади (насртаји), иако су у Његовом случају били безуспешни. Искушењима се називају и греси којима бива искушаван сваки од нас, као што каже и сам Јаков: *Свакога искушава сопствена жеља, која га маме и вара. Тада жеља, затрудневши, рађа грех, а грех учињен рађа смрт* (ст. 14-15). Какву смрт? Вечну, која услед греха доводи до разлучења душе од Бога и за којом, почев од Адама па до свршетка света, следи и телесна смрт. Тада, у будућем веку, за оне који се нису овде покајали уследиће неизрециве и бесконачне муке душе и тела, праведно осуђених од Онога Који има моћ да и душу и тело погуби у пакленом огњу.

14. Бежимо, браћо, колико год можемо од таквих искушења, јер је бежање од њих у нашој моћи. Када видимо да смо пали у такво искушење, јадикујмо због тога. Ако због њега будемо жалили како доликује, принећемо истинско покајање које неминовно води ка спасењу. Ја сам овде због тога да бих вас избавио од такве врсте искушења која не доносе штету и губитак у оном што је привремено, него у оном што је вечно. Наш Господ Исус Христос, Чијом смо благодаћу ми служитељи, јесте Архијереј будућих, а не привремених добара и Својом Крвљу је уистину ушао у Светињу над светињама, задобивши за вас не привремено, него вечно искупљење. Ово вечно избављење је и наш циљ, и требало би да ми поверите ваша душевна а не телесна искушења, јер ни наше оружје није телесно него, према апостолским речима, сила од Бога за уништење утврђења, али не вештаствених, него оних која је против нас подигао духовни непријатељ (в. 2. Кор. 10; 4).

15. Ви, међутим, како ми се чини, не разумете и не тражите ово ослобођење од душевних искушења, јер јадикујете због оних (искушења) због којих би требало да се радујете и која ће, ако то пожелимо, бити узрочници вечног ослобођења. Ви од мене у великој мери тражите да вас ослободим вештаствених искушења и ја сам овамо дошао да бих састрадавао са вама, иако овом ослобађању од видљивих недаћа придајем мањи значај. Међутим, уколико више будемо жалили због својих сагрешења него због недаћа које нас сналазе, не само да ћемо задобити спасење душе и вечно избављење, него ћемо се ослободити и од привремених искушења. Зашто је наш живот постао мучан и тегобан, испуњен борбама и несрећама? Зар није због тога што смо, преступањем заповести, саме себе бацили у забрањено искушење, односно у грех? Ако се сада путем покајања очистимо од сваког греха, и овде ће нам бити потребна лакша искушења, и у своје време ћемо ступити у живот без жалости и искушења.

16. Обравивши се овој спасоносној мисли, жалићемо и бринути не због телесних недаћа и губитака, него због душевне штете која је уистину искушење и достојна је жаљења, да бисмо Богу говорили онако, како нас је Он Сам научио: "Не уведи нас у искушење", искушење које је забрањено и за које смо одговорни, "него нас избави од лукавога", јер је Твоје царство и сила и слава у векове векова. Амин.

33. Беседа

*О врлинама и страстима које су им супротстављене,
и томе да "свет" којим влада ђаво није Божија творевина,
него да су то они који су му се покорили услед злоупотребе творевине,
изговорена на молебану*

1. Ко шта посеје на обрађену земљу, то ће и да пожање: ако се ту посади дрвеће које даје добре плодове, или се посеје жито и јечам, или нешто од корисних трава, земља ће то да исхрани, да му омогући да израсте и да достигне савршенство; ако пак земља остане необрађена и незасејана, она ће свакако да храни растиње, али не оно које је корисно - храниће нарочито трње и коров, сходно проклетству под које смо потпали. Слично томе ће и дрво, ако на њој израсте, бити бесплодно и некорисно. Исто је и са душом: какве ко склоности у њу положи, тако ће и да добије. Ко води корисне разговоре, ко слуша духовне поуке и то што чује спроводи у дело, тај негује врлине и бива угодан Богу, пријатан другим људима и добар према самоме себи. Ако пак нечији разговори нису добри, ако не слуша духовне поуке, а и то што чује сматра за некакве бесмислице, он постаје дивљи и необуздан, гаји зле страсти и рађа трње и жалце смрти душе и тела, а то су греси.

2. Зла змија је у почетку, као што сви знате, грехом убола човека и учинила га смртним, избацивши га из места радости и преместивши га у овај пропадљиви и многострадални свет. Онај пак ко се сада, путем покајања, не постара око исцељења својих рана, тај ће бити послат у вечну муку и паклени огањ. Као што у дивљим шумама и трновитом шипражју своје брлоге имају звери и гмизавци, тако и онај зли змај, велика и васељенска звер, по речима Књиге о Јову, обитава под сваким дрветом сладострашћа, а пред њим, каже, иде пропаст. Желећи да ви сви будете изнад те пропасти и да све чините у том правцу, ја се, браћо, исцрпљујем ради вас, трудећи се и око речи и око духовне поуке, коју свакодневно дајем посетиоцима у црквама, а, када време то допусти и свима уопште, јер моја духовна поука "крчи" ове мрачне шуме, чупа дубоко корење греха, отупљује жалац зла, доноси победу над злим змајем, показује прави пут и пружа спасоносно знање.

3. Пошто Црква Христова, нарочито у овом великом граду, има не само просте, него и мудре људе, који су такви или по природи или од учења везаних за световне науке или од мојих сопствених поука, беседа коју вам предајем није ни одвећ учена, ни одвећ проста, мада тежим да уздигнем оних који стоје ниже, него да ради њих спустим оне који стоје више. Онај ко пази и пажљиво слуша поуку, чак и ако је прост, неће у потпуности бити лишен разумевања онога што се говори; а

благодарећи томе што је у стању да ово прими и задржи и спроведе у дело, макар то било и сасвим мало, протераће све што је зло за његову душу. Примивши ово божанско учење, он ће раширити, испунити и спасити своје срце. Узмимо пример из богонадахнутог Писма: оно постаје налик оном камену о коме је говорио Данило, говорећи да је он откинут од горе када је био сасвим мали, да је ударио лик ових пролазних (непостојаних) ствари, разбио га и раздробио, те да је сам, распршивши се, напунио сву земљу (в Дан. 2; 35). Сада је нарочито важно, не само за просте људе него и за мудре, да пазе на оно о чему се говори, јер иако нашу беседу некако прихватају и прости људи, она ипак у себи крије знање које није безначајно, као и корист која није мала. Представићу вам зле страсти и врлине и, откривајући корене сваке од њих, показаћу вам да они (корени) нису исти, него различити, да бисте тако и ви једне подсецали, а за другима силно жудели.

4. Дакле, љубав према Богу представља корен и почетак сваке врлине, док је љубав према свету узрочник сваког зла. Зато су те две љубави супротстављене једна другој и једна поништава другу, како и брат Божији говори: *Не знате ли даје пријатељство према свету непријатељство према Богу? Јер који хоће свету пријатељ да буде, непријатељ Божији постаје* (Јак. 4,4). И Христов љубљени Јован каже: *Ако неко љуби свет, љубави Очевој нема у њему; јер све што је у свету: похота телесна, и похота очију, и надменост живљења, није од Оца* (1. Јн. 2,15). Пазимо, браћо, да, заволевши рђаве насладе и будући надмени пред другима, не отпаднемо од љубави Небеског Оца, јер је у та два (греховна стања) апостол обухватио сваку страст која нас раздваја од Бога.

5. Корен и почетак и узрок те две супротстављене љубави, а мислим на љубав према свету и љубав према Богу, јесу друге две такве љубави које са непомирљивом мржњом ратују између себе. Љубав према нашем телу је узрок љубави према свету, јер свет љубимо због тела и његових наслада. Напротив, љубав према духу тј. души је узрок љубави према Богу, јер свако од нас љуби Бога због своје душе, (њеног) починка у будућем веку и доброг наследства. Да су ове две љубави супротстављене једна другој сведочи и велики Павле, који каже: *Јер тело жели против духа, а дух против тела* (Гал. 5; 17).

6. Како то да се из човекове љубави према души јавља љубав према Богу? Запрећено је паклом са неугасивим огњем, и, истовремено, обећано је вечно Царство Божије, односно, вечно Царство за оне који слушају и извршавају заповести Божије, а пакао огњени за оне који на делу не показују веру у Еванђеље Христово. Они, дакле, који заиста верују, они који љубе своје душе и желе да их сачувају за вечни живот, слушајући ова обећања и ове претње одмах у себи зачињу жељу и страх, тј. страх од бескрајне муке пред претећим паклом огњеним, и жељу за обећаним Царством Божијим и радошћу која свагда пребива у њему.

7. У жељи да задобију ову чисту и божанску радост и плашећи се оног огњеног мучења, они се одрешују од страсних и греховних земаљских веза, настојећи да се путем усрдне молитве приближе Богу, Који једини има силу и власт да ослободи од страдања у паклу и удостоји вечне радости која превазилази ум. На тај начин се

рађа љубав према Богу, а кроз њу долази се до још приснијег сједињења са Богом и задобијања сваке врлине. Када Бог делује у нама, тада је присутан сваки вид врлине, а када Бог не дејствује у нама, тада све што учинимо представља грех. Зато и Господ у Еванђељу каже: *Без Мене не можете чинити ништа* (Јн. 15; 5). Схватајући ово, истински делатници врлине неће се гордити ни због једног од својих добрих поступака, него ће смирено славити Бога, источника врлина, од којег се испуњавају блистањем добротинастава. Као што је ваздух испуњен светлошћу сунца и не показује нам своју, него сунчеву славу и сијање, тако и они, који се путем извршавања божанских заповести приљубљују уз Бога, по речима апостола Павла, представљају миомирис Христов, и поседују миомирис Христов, и објављују врлине Онога Који их је из таме позвао у Своју чудесну светлост.

8. Тако се путем духовних поука у нама зачиње знање о будућем, и, путем истинске љубави свакога према својој души, у нама који верујемо рађа се жеља и страх у односу на будуће ствари, а услед тога и усрдна и непрестана молитва и прозба Богу, док се услед непрестане молитве јавља љубав према Њему и привезаност за Њега. Од привезаности се рађа свака врлина, присаједињујући смирење познању Онога Који у нама твори сваку врлину. Како се, међутим, услед љубави према телу рађа љубав према свету и услед ове љубави зле страсти а отуда и мноштво грехова? Као што душа по својој природи тежи само будућим и непролазним сладостима, тако и тело тежи ономе што му је својствено и што је пролазно, а то је чулна наслада која дејствује путем наших чула и извршава се чулима, која и јесу овај свет. Зато је телолубиви истовремено и светолубиви. Због ове љубави према телу ми се, неумерено желећи световне насладе, јурећи за њима и о њима бринући, облачимо у најразличитије срамне страсти. Пошто се овоземаљске насладе савршавају путем чула, а ми имамо много различитих чула, онда су и са њима повезана задовољства различита, баш као и страсти које им одговарају: неке (страсти) потичу од вида, неке од слуха, неке од мириса, неке од додира, а неке од укуса.

9. Узрок рђавих страсти повезаних са чулом укуса није храна, него је то неумереност која представља насладу. То се изражава кроз стомакоугађање, прождрљивост, неумерену употребу вина и пијанство. Стомак пак, који ради задовољства које му пружа чуло укуса, узима сувише хране и пића, нуди обиље вештаства за зло, представљајући некакав извор који је испуњен нечистотом и испушта нечистоту, којом се подржавају подстомачне страсти као што су: блуд, прељуба, разузданост, раскалашност и свака телесна нечистота. Оне (страсти) које поробљавају слух, вид и мирис, чине их љубитељима блата, ружних речи, блудних песама, сатанских плесова, мазања миомирисним уљима ради срамних дела, гнусних масажа, дотеривања драгоценим одежама и накитом. Све ово споља украшава острашћене људе, док су изнутра обучени у срамне страсти и заиста постају налик окреченим гробовима: споља изгледају украшени, док су изнутра испуњени смрадом и сваком нечистотом. Органи чула, будући потчињени злу како споља тако и изнутра, изблиза и издалека обухватају зле (грешне) утиске, и на тај начин, кроз "враташца" (отвори за чула) својствена нашој природи, грех који води у смрт не само да излази, него и улази у нас. *Јер оно што излази из уста, излази из*

срца и то погани човека (Мт. 15; 18) и сваки који погледа на жену са жељом за њом, већ је учинио прељубу са њом у срцу своје (Мт. 5; 28).

10. Таква, телољубива душа, жудећи на сваки начин за насладама и сабирајући са свих страна вештаство за задовољства доставља га чулима, и путем додира, укуса и других чула ствара љубав према поседовању (иметку) и среброљубље. Оне, са своје стране, доносе отимачину, неправде и све врсте користољубља. Постоји, међутим, осим ових и друго осећање, које не поседује телесни орган, а то је свеобухватно унутарње осећање - умишљеност о себи, из кога, код оних који љубе свет, ничу и друга задовољства и страсти, какве су надменост, охолост и разметљивост. Из чулног доживљаја и умишљености стварају се опет неке друге помешане страсти, какве су: човекоугађање, славољубље и гордост (преузношење).

11. Наслада душе, која потиче од Бога и од божанских ствари, чиста је, бестрасна и непомешана са тугом. Овај свет, по самој својој природи, уз радост доноси и тугу, не само због различитих промена и измена, него и зато што чак и када неке даје најнеугледнији део, он га лишава нечег већег. Свет је један, а дели се ради мноштва, можда и безброја људи, од којих сваки стреми и покушава да овлада и управља целим светом. Онај који љуби свет жедан је свега, било да има више од осталих, било да има мање од њих, било да има више од свих осталих, ипак тугује за оним што не поседује, док онога ко заостаје за њим огорчује својим преобиљем. Насупрот томе, када се божанска духовна сладост и радост на неразделив начин доделе човеку, чак и када би он могао да их прими у целини, други од тога неће претрпети никакву штету. Тако свако од нас свецело поседује побожност и тиме никако не штети своје ближњем, него му, напротив, на многе начине помаже.

12. Овај свет, дакле, као што сам рекао, заједно са задовољством доноси и тугу, а наше тело задовољство прихвата, док тугу одбацује. Зато је овај свет за њега уједно и пријатан и непријатан. Треба се клонити оних који су обузети љубављу према своје телу и нису упознали природу ствари овога света, тј. да он није само угодан, него да је и болан, и не схватају да се онога, што толико уважавају, треба клонити. Када их задеси невоља, што је заиста у природи овога света, они као да се боре у ноћи, јер неће схватити разлог страдања, него ће сваки пут у невољама које их задесе кривити један другог. Одатле се несрећном људском роду открива нови рој непријатних страсти, као што су увреде, оговарања, клевете, гнев, мржња, свађе, завист и свака жеља испуњена горчином, услед чега по целом свету долази до ратова и убистава, а нарочито у нашем покољењу, јер се љубав охладила и умножио се грех.

13. Ми, међутим, треба да се сачувамо у једнодушности (досл. једномислију), сједињени међусобно узајамним миром, удаљавајући се од сваке махнитости против другог, јер то и душу и тело доводи до пропасти. О, браћо, молим вас, праштајмо један другом, ако је неко љут на другог, као што је и Христос нама опростио, да бисмо не само у храмовима Божијим, него и у кућама и на улици били тихи, и да бисмо једнодушно и једним устима славили Оца нашег, Који је на небесима. На целом овом злом списку погубних страсти, бременитих

задовољствима и тугом, постоје још и друге, које нису ни безболне ни пријатне. Оне као полазиште свога постојања имају помешане противречности а то су неискреност, улагивање, лукавство и лицемерје.

14. Видите ли прелест и обману овога света и до које је мере она многолика? Видите ли каквим нас све видовима зла окружује? Видите ли на које нас све начине одваја од Бога? Ми смо на разне начине обузети мноштвом страсти које нас лишавају бестрашћа. Зато је и Сам Господ рекао: *Свет овај у злу лежи*, а ђавола је назвао "кнезом овога света". Међутим, немојте помислити да лукави влада небом и земљом и створењима Божијим која су између њих, те да га је Господ због тога назвао "кнезом овога света". Нека је далеко од нас тако безбожна мисао, јер свет не лежи у злу сам по себи. Онај који је измерио небеса измерио педљима, како каже пророк, и који земљу држи на свом длану (в. Иса. 40; 12), једини је њихов Творац. Међутим, злоупотреба ствари, острашћеност према ономе што поседујемо, свет неправде, зла похота и надменост - како каже Христов љубљени Богослов - нису од Оца.

Дакле, овај свет лежи у злу због наше злоупотребе и рђавог управљања њиме, и то је тај свет чији је кнез сатана. Ово горенаведено мноштво страсти устројила је наша грехољубива воља уз садејство лукавога. Они, што се нису ослободили (од греха) путем покајања, чине ђавола својим господаром.

15. Ми, који смо се привезали за Христа, зажелимо горњи свет; зажелимо Царство које нам је Христос обећао; удаљимо се од наслада које уништавају душу; страхујмо од пакла огњеног који прети сластољупцима; бежимо од неуздржаности, пијанства, блуда, прождрљивости, користољубља, неправде, славољубља, гордости, мржње, гнева, нечовечности. Због тога смо, авај, ђавола поставили за кнеза нама самима и овом свету. Бежимо, дакле, од прелести овога света и од његовог кнеза, и покажимо кроз своја добра дела да смо и сами дело свеблагих руку Божијих. Тако ћемо дивно користити ствари садашњег века и, када дође, време уживањемо у обећаним вечним добрима.

16. Нека их сви ми задобијемо благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, са Којим нека је слава Оцу, са Светим Духом, у векове векова. Амин.

34. Беседа

Изговорена на свето Преображење Господа и Бога и Спаса нашег Исуса Христа;

у њој се доказује да је светлост која се појавила

приликом Преображења нестворена.

1. Пажљиво проматрајући ово велико дело Божије - мислим на целу видљиву творевину - ми га хвалимо и дивимо му се. Њу пажљиво испитују и јелински (незнабожачки) мудраци, па јој се такође диве и узносе јој похвале. Ми то, међутим, чинимо у славу Творца а они противно Његовој слави, јер су се безбожно поклонили творевини а не Творцу (в. Римљ. 1; 25). Исто тако, ми тумачимо (разјашњавамо) пророчке, апостолске и отачке речи на корист људима и у славу Духа који је говорио кроз пророке, апостоле и оце. Њих тумаче и предводници јереси које су се појавиле у зла времена, али они то чине на штету оних који су се за њима повели, и удаљујући се од истине која је у благочашћу (пoboжности), користећи се речима Духа против Духа. И у самој речи еванђелске благодати, која је узвишена и одговара зрелом (досл. старачком) слуху и поимању, наши богоносни Оци својим устима изглађују оно што је у њој тешко разумљиво, и чине је доступном за све нас несавршене. Као чедолубиве мајке, они зубима омекшавају претерано тврду храну, чинећи је погодном и лако прихватљивом за децу која су још на грудима, јер и влага која се налази у устима мајке по телу постаје храна за децу. Тако и мисли које постоје у срцима богоносних Отаца постају погодна храна за душе људи који слушају и верују. Уста пак лукавих и по злу чувених људи испуњена су смртоносним отровом, који, када се помеша са животоносним речима (Светога Писма), чини и њих смртоносним за оне што их неразумно слушају.

2. Бежимо стога од оних који не прихватају светоотачка тумачења, него покушавају да сами од себе уведу нешто супротно. Претварајући се да поштују речи Светог Писма заправо одбацују њихово благочестиво поимање. Да, бежимо од њих више него од змије, јер змија, када окуси тело, предаје смрти оно што је пролазно, одвојивши бесмртну душу; а они (јеретици), зубима дохватају саму душу и одвајају је од Бога, у чему се и састоји вечна смрт бесмртне душе. Дакле, свом снагом бежимо од таквих људи, и притекнимо онима који саветују оно што је побожно и спасоносно, јер је сагласно Отачким предањима.

3. Ово сам сада рекао вашој љубави и дао као увод, пошто данас славимо свето Преображење Христово на гори, и треба да говоримо о светлости која се при томе појавила, а против које њени непријатељи воде велику борбу. Представимо сада нешто подробније еванђелске речи које су данас читане, како бисмо разјасниши тајну и показали истину. *И после шест дана узе Исус Петра и Јакова и Јована,*

брата његова, и изведе их на Гору високу саме. И преобрази се пред њима, и засија лице Његово као сунце (Мт. 17; 1-2). Као прво, треба појаснити следеће: после ког дана апостол Христов и еванђелист Матеј рачуна шест дана, после којих је наступио дан Преображења Господњег? После ког дана, дакле? То је онај дан, у који је Господ, поучавајући Своје ученике, рекао да ће доћи Син Човечији у слави Оца Свога, и додао да има неких међу вама што стоје овде, који неће окусити смрти док не виде Сина Човечијег где долази у Царству Своме (Мт. 16; 27-28), називајући славом Оца и Царством Својим светлост Свога Преображења. И Еванђелист Лука, показујући и још јасније излажући ово, каже: А око осам дана после ових речи, узе Он Петра и Јована и Јакова и попе се на гору да се помоли Богу. И док се мољаше постаде изглед Његовог лица другачији, и одело Његово бело и блистајуће (Лк. 9; 28-29).

4. Како се они међусобно слажу? Један јасно каже да је између објављивања и јављања прошло осам дана, док други каже: после шест дана? Слушајте па ћете сазнати. На (Таворској) гори је било осам, а изгледало је да има шест; заједно са Њим попела су се и ова тројица: Петар, Јаков и Јован, и тамо су видели Мојсеја и Илију како са Њим беседе; тако их је свеукупно било шест. Међутим, заједно са Господом невидљиво су били присутни и Отац и Дух Свети, Први - сведочећи Својим гласом, да је Он Син Његов љубљени, а Други - сијајући у светлом облаку и показујући везу и јединство светлости, како између Себе и Сина, тако и између Себе и Оца, јер се Њихово богатство састоји у повезаности и у заједничком зрачењу светлости. На тај начин шесторица представља осморицу. Као што тада шест и осам нису представљали никакву неусаглашеност, тако ни Еванђелисти - један када каже: после шест дана, а други: осам дана после ових речи - нису међусобно несагласни, него као да су нам, кроз један и други број који су на гори тајанствено и у исто време очигледно показани, пружили неки вид изображења.

5. Неко би тако, гледајући на слово, могао оправдано да нађе да су богопроповедници узајамно сасвим сагласни, јер када Лука каже: осам дана, он не противуречи Матеју који је рекао: после шест дана, јер број осам укључује и онај дан када су речи биле изговорене, и онај дан у који се Господ преобразио; и Матеј онима који разумно проучавају ствар даје то да схвате: зато је и ставио реч после, што означава следећи дан (након што је Господ изговорио поменуте речи - Мт. 16,27-28), чега код Луке нема; зато он и не каже "после осам дана", како каже Матеј, него: у осми дан. Тако, дакле, у излагањима Еванђелиста нема никаквог разилажења.

6. У њиховој привидној несагласности видљиво је и нешто друго, велико и тајанствено. Пошто сте већ боље припремљени за разумевање смисла, молим вас да усмерите пажњу на оно што ће бити речено. Зашто је један рекао: после шест дана, а други је поменуо осми дан, док је седми пропустио? Зато што велико виђење светлости Господњег Преображења припада тајни осмога дана, тј. будућег века, који се јавља после краја овога света, створеног за шест дана, и после нестајања осета који у нама делују на шест начина, јер ми имамо пет ула којима додајемо још и реч (или "мисао"; прим. прев), која изражава оно што чула примају, и представља

шесту енергију (дејство) у области наших осета. Но, Царство Божије, обећано онима који су достојни, не само да је изнад чула, него и изнад речи (тј. "мисли"). Зато после чудесног прекраћивања делатности ових шест начина пројављивања енергије - чије неделање чини част седмом дану - у осми дан, силом бољег дејства, наступа Царство Божије. Ову силу божанског Духа, чијим дејством они који су достојни созерцавају Царство Божије, Господ је, како предаје божански Лука, предсказао Својим Ученицима говорећи: *Заиста вам кажем: Има неки међу овима што стоје овде који неће окусити смрти док не виде Царство Божије да је дошло у сили* (Мк. 9,1), што значи да ће се онима који гледају (созерцавају) подарити сила да виде невидљиво, пошто се претходно очисте од смртоносне и душегубне скверне, а то и јесте грех, чије кушање представља зачетак зла у мислима. Они који су се претходно очистили од тога неће окусити душевну смрт јер ће им, како ја мислим, сила будућег јављања (епифаније) душу и ум сачувати неоскрнављенима.

7. *Има неких међу овима што стоје овде који неће окусити смрти, док не виде Царство Божије да је дошло у сили.* Цар васељене се налази свуда, и свуда је Царство Његово. Када пак говори да Његово Царство "долази", Он не каже да ће доћи са неког другог места, него управо да треба да се покаже силом божанског Духа, због чега је и рекао да оно "долази у сили". Ова сила није случајна и неће се дати било коме, него само онима који стоје са Господом, тј. онима који су утврђени у вери у Њега и који су се угледали на Петра, Јакова и Јована које је Логос најпре извео на високу гору, тј. изнад ништавности наше природе. Господ се на гори јавио, како неко објашњава, делимично Сам снисходећи са Своје висине, а делимично узводећи нас из наше земне унижености - да би Необухватни, онолико колико је то могуће, био обухваћен рођеном (тј. створеном) природом. Ово јављање (Бога) никако није потчињено разуму, него је много силније и узвишеније од њега, пошто се збило силом божанског Духа.

8. Светлост Господњег Преображења није светлост која настаје и нестаје, не може се ограничити и није подложна моћи чулног опажања, мада је за кратко време и на самом врху горе била видљива телесним очима, или, како неко каже: "Променом чула коју је у њима изазвао Дух Свети тајници Господњи били су тада приведени из стања тела у стање духа". На тај су начин они, колико им је то даровала сила божанског Духа, видели ту неизрециву Светлост. Они који сада хуле на њу, пошто не разумеју, приписали су светлост божанског Преображења коју су видели избрани апостоли вештаственој и створеној сили, и самим тим покушавају да на творевину сведу не само ту светлост, односно Божију славу и Царство, него и саму силу божанског Духа, којом се божанска јављања откривају достојнима тога. Они, дакле, нису чули нити поверовали Павлу који каже: *Што око не виде и ухо не чу, и у срце човеку не дође, оно припреми Бог онима који Га љубе. А нама Бог откри Духом Својим, јер Дух све испитује, и дубине Божије* (1. Кор. 2; 9-10).

9. Када је, како је речено, настао осми дан, Господ је узео Петра, Јакова и Јована и изашао на гору ради молитве. Он је увек све удаљавао, укључујући ту чак и апостоле. Молио се у самоћи, као што се догодило оног дана када је са пет хлебова и две рибе нахранио пет хиљада људи са женама и децом, а затим их све отпустио и

све ученике приморао да се укрцају у лађу, а Сам отишао на гору да се помоли. Понекад је са Собом водио неколицину оних што су превасходили остале. И заиста, кад се приближавало време спасоносних Страдања, осталим ученицима је рекао: *Седите ту док ја одем тамо да се помолим Богу* (Мт. 26; 36), а са Собом повео Петра, Јакова и Јована. У овом случају, узевши само њих, извео их је на високу гору и преобразио се пред њима, тј. на њихове очи.

10. Шта значи "преобразио се"? Златоусти Богослов каже: "Открио им је, колико је Он благоволео, мало од Свог божанства, и тајницима показао Бога који у Њему обитава." Како каже Лука: *Док се мољаше постаде изглед Његовог лица другачији; и: Засија лице Његово као сунце*, како пише Матеј. Он каже: *Као сунце*, не зато да би неко замислио ту светлост као вештаствену, јер је то умно слепило оних који нису у стању да схвате ништа узвишеније од (видљивих) природних појава ("феномена"), него зато да бисмо ми схватили да оно што за људе који живе по чулима и виде сагласно чулима представља сунце, то за оне који живе духом и гледају духовно (на духовни начин) представља Христос, као Бог. У том боговиђењу боговидиоци немају потребу за

другом светлошћу. Од вечности је светлост Он Сам, а не неко други. Какву потребу за другом светлошћу имају они који поседују највећу светлост? Тако је Он засијао за време молитве и открио изабраним ученицима ту неизрециву светлост, док су томе истовремено присуствовали и највећи међу пророцима, како би показао да је молитва узрок овог блаженог виђења, и како бисмо ми схватили да кроз приближавање Богу, које се постиже врлинама, као и кроз сјединење нашег ума са Њим, настаје и јавља се то сијање које се даје и које је видљиво свима онима што се путем усрдног творења добрих дела и чисте молитве непрестано уздижу ка Богу. Истинска и најдивнија Лепота - каже неко - може да буде видљива само ономе ко је очистио свој ум, будући да се она односи на божанску и блажену природу, и онај ко созерцава Њено сијање и благодати и сам добија нешто од Ње, као да је и сопствено лице обојио неким блиставим сјајем. Отуда се и Мојсејево лице просветлило (досл. прославило) приликом беседе са Богом.

11. Видите ли да се и Мојсеј преобразио када је изашао на гору (Синајску) и тако угледао славу Господњу? Мојсеј је, међутим, "био подвргнут" преображењу и није га извршио он сам, и то онолико колико му је мера сијања Истине допустила да види и понесе светлост Божију. Наш Господ Исус Христос је у Себи имао то сијање. Он зато није имао потребу ни за молитвом која би Његово тело озарила божанском светлошћу, него је тиме (молитвом) показао одакле ће светитељима долазити то озарење Божије и како ће га они видети, јер ће и *праведници засјати као сунце у царству Оца њиховог* (Мт. 13; 43). Тако ће, поставши свецело божанска светлост, као пород божанске светлости, видети Христа како божанствено и неизрециво сија, Христа Чија се божанска слава, својствена Његовој природи, јавила на гори Тавор као заједничка и Његовом телу - услед јединства Ипостаси. Тако је, услед ове светлости, лице Његово *засијало као сунце*.

12. Они међу нама који се хвале јелинском науком (тј. незнабожачком, хуманистичком философијом; прим. прев) и мудрошћу овога света, и који никако не желе да слушају духовне људе када је у питању учење Духа, него им се чак и противе, када чују за светлост Преображења Господњег на гори, која је била видљива апостолским очима, одмах је своде на вештаствену и створену светлост, унизујући на ту раван ову невештаствену, незалазну и свагдапостојећу светлост, која не само да превазилази чула, него и моћ ума, јер, будући да су и сами приземни, не могу себи да представе нешто више од земаљског. Он Сам, Који је засијао том Светлошћу, показао је да је она нестворена називајући је "Царством Божијим" - јер Царство Божије није потчињено и створено, него је једино које није подвлашћено господарима, које је неосвојиво и налази се са оне стране (изван граница) сваког времена и века. "Царство Божије", каже неко, "не настаје и није везано за неке векове или времена". Верујемо да је такво и наслеђе оних који се спасавају.

13. Будући да се Господ преобразио и засијао, да је показао славу, блистање и ту светлост, и да ће поново доћи такав каквим су га видели ученици на гори, зар је могуће да је Он тек тада добио светлост, у виду додатка који ће да поседује у векове, али који дотле (тј. пре Свога Преображења) није поседовао? Нека је далеко од нас таква хула! Онај ко тако говори признао би у Христу три природе: божанску, људску и природу те светлости. Не, није Он показао никакво друго блистање до оно које је имао непројављено (скривено) у Себи. Он је под телом имао скривено сијање божанске природе. Према томе, та светлост је божанство и није створена. Како тврде богослови, Христос приликом Преображења није примио ништа што дотле није имао нити се изменио у нешто што пре није био, него је то учинио да би Својим ученицима показао оно што Он јесте, отварајући им очи и чинећи да слепи прогледају. Видиш ли да су очи које физички гледају слепе за виђење те Светлости? Дакле, нити је та светлост била вештаствена, нити може да се види једноставним гледањем чулним очима, него очима које су силом божанског Духа припремљене да је виде.

14. Они су били измењени, и само тако видели су измењени облик, не онај који се тек показао, него онај који је Он примио од самог сједињења са нашом природом, обоженом сједињењем са Логосом Божијим. Одатле је и Она која је зачала у девствености и родила на чудесан начин познала Бога који је од Ње рођен и носио тело; а такође и Симеон, који Га је као младенца примио на руке, и старица Ана која Му је изашла у сусрет. Божанска сила се пројављивала као кроз стаклену опну, озарујући оне којима су очи срца очишћене.

15. Зашто Он између осталих бира само оне врховне и узводи их, и то насамом? Сигурно зато да би показао нешто велико и тајанствено. Шта је велико и тајанствено било у гледању чулне (вештаствене) светлости, које је и пре узласка на гору било својствено како овима који су се попели, тако и онима који су остали доле? Зашто би им била потребна сила Духа, и, благодарећи њој, припремање или измењивање њихових очију, да би видели ту светлост, ако је она била вештаствена и створена? Зар вештаствена светлост може да буде слава и Царство Оца и Духа?

Зар ће у таквој слави и Царству у будућем веку да дође Христос - тада кад не буде потребе ни за ваздухом, ни за светлошћу, ни за местом ни за било каквом, томе сличном стихијом (елементом), него када ће нам, уместо свега тога, како вели апостол, бити Бог? Ако ће да буде уместо свега, онда ће, наравно, да буде и уместо светлости. Из свега тога се, опет, показује, да је та светлост - светлост Божанства. Тако и највећи богослов од свих еванђелиста, Јован, у Откривењу показује да онај будући и непролазни (постојани) град *не потребује сунца ни месеца да му светле, јер га слава Божија осветли, и светлост је његова Јагње* (Отк. 21; 23). Зар нам није и овде јасно показао Исуса Који се сада божанствено преобразио на Тавору, и Који је заиста имао тело као светило, а уместо светлости славу божанства која се на гори показала онима који су са Њим на њу ушли? И за оне који у том граду обитавају он каже да им неће требати светиљке, ни светлост сунчана, јер ће их обасјати Господ Бог, *и ноћи више неће бити* (Отк. 22; 5). Каква је то светлост *код које нема изменљивости ни сенке промене* (Јак. 1; 17)? Каква је то неизменљива и незалазна светлост? Није ли то светлост Божанства?

16. Како су пак и Мојсеј и Илија, а нарочито Мојсеј, чија душа није била сједињена са својим телом, могли да буду видљиви и прослављени вештаственом светлошћу, јер су и они, који су се показали у слави, говорили о Његовом исходу који је требало да се саврши у Јерусалиму (Лк. 9; 31). Како су их апостоли препознали, познање)?

17. Да не бисмо одвише уморили ваше умове, остале еванђелске речи сачуваћемо до времена свесвештеног и божанског свештенослужења. Верујући онако како су нас научили они које је просветлио Христос, тј. они једини што поседују савршено знање, јер је, како Бог каже кроз Пророка, *тајна Моја за Мене и Моје*, дакле - дивно верујући онако како смо научени, и разумевајући тајанство Господњег Преображења, пођимо ка сијању те светлости и, чезнући за лепотом непроменљиве славе, очистимо очи ума (душе) од земаљске нечистоће. Презримо све оно пријатно и заводљиво што није постојано, и што, мада се чини слатко, узрокује вечну патњу, све што, чак и ако улепшава тело, душу облачи у ону наказну хаљину греха услед које ће онај ко није имао одећу непропадљивог сједињења (са Христом) везаних руку и ногу бити бачен у огањ и у таму најкрајњу.

18. Нека се сви ми од тога избавимо озарењем и познањем нетварне и свагдапостојеће Светлости Господњег Преображења, у славу Његову и беспочетног Његовог Оца и живототворног Духа, Којима је једино својствено то блистање, и Божанство, и слава и Царство и сила, сада и увек и у векове векова. Амин.

35. Беседа

На Преображење Господње која доказује да,

иако је сама по себи божанска светлост нестворена,

она ипак није суштина Божија

1. Пророк Исаија предсказује о Еванђељу говорећи да ће "Господ реч сажету сатворити по читавој васељени" (Ис. 10; 23 - в. Септуагинту или црквенословенски превод, где је смисао овог стиха знатно другачији него у Даничићевом преводу). Сажета је она реч која у мало казивања обухвата велику мисао. Испитајмо, дакле, поново оне еванђелске речи које смо данас већ разматрали и приложимо им и остале, да бисмо сви били проникнути чистим смислом који се у њима садржи и обузети божанским надахнућем.

2. *И после шест дана узе Исус Петра и Јакова и Јована, брата његова, и изведе их на гору високу саме, и преобрази се пред њима и засија се лице Његово као сунце* (Мт. 17; 1-2). И гле, сада је погодно време, гле, сада је дан спасења, браћо, дан божански, нови и вечити, дан који се не мери временским размацима, дан који нити нараста нити се умањује, нити га ноћ прекида. То је дан Сунца Правде, у којег нема изменљивости нити сенке промене (Јак. 1; 17). Уз благовољење Очево и садејство Светога Духа, то Сунце је од тог доба човекољубиво засијало над нама и извело нас из таме на своју зачуђујућу светлост, вечно распростирући своје блистање над нашим главама, јер је то недоступно сунце.

3. Будући Сунце правде и истине оно не допушта да заблиста онима што се служе лажима и речима уздижу неправду или је делима испољавају, нити им пак допушта да га познају, него се показује и поверава онима што творе правду и љубе истину, и радује их својим блистањем. О томе говори Писмо, казујући да *светлост засија праведнику и правима срцем весеље* (Пс. 96; 11). Због тога и Псалмопојац Пророк ускликује Богу: *Тавор и Ермон имену Твоме обрадоваће се* (Пс. 88; 12), унапред описујући радост каква ће касније настати на гори за оне што видеше то блистање. Исаија каже: *Да разрешиш ремење од бремена, да отпустиш потлачене и да изломите сваки свој јарам* (Ис. 58; 6). А шта сле-ди за тим? *Тада ће синутти видело твоје као зора, и здравље ће твоје брзо процвати, и пред тобом ће ићи правда твоја, и слава Господња биће ти задња стража* (ст. 8) и: *Ако избациш између себе јарам и престанеш пружати прст и говорити зло, и ако отвориш душу своју гладноме и наситиш душу невољну, тада ће засјати у мраку видело твоје и тама ће твоја бити као подне* (ст. 9-10), јер ће и они, које очигледно озари то Сунце, и сами заблистати као сунца, будући да ће *праведници засјати као сунце у царству Оца свога* (Мт. 13; 43).

4. Одбацимо, дакле, браћо, дела таме и творимо дела светлости, не само зато да бисмо долично ходили у том дану, него и да бисмо постали "синови дана". Приђите и успнимо се на гору на којој је заблистао Христос, да бисмо видели шта се тамо дешава или, боље речено, када такви постанемо и удостојимо се таквог дана, сам Логос Божији ће нас правремено тамо узвести. Сада пак напрегните и подигните своје духовне очи ка светлости еванђелске проповеди да бисте се најзад преобразили обновљењем свога ума и да, привучени на тај начин божанским озарењем са висине, постанете саобразни подобју славе нашег Господа (в. Фил. 3; 21), Чије је лице данас заблистало на гори као сунце.

5. Како то да беше "*као сунце*"! Некада се сунчева светлост није налазила унутар овог диска као унутар неког сасуда, јер је најпре настала светлост, а диск је тек четвртог дана створио Онај што је све начинио, и са њиме повезао светлост, па тако утврдио светило да твори дан и да истовремено буде видљиво током дана. Ни светлост божанства није се, дакле, некада налазила у Христовом телу као у неком сасуду јер је она (светлост) превечна, а оно (тело) придодато (присаједињено), будући да га је од нас примио Син Божији, и касније је ради нас било саздано, обухватајући у себи пуноћу Божанства и показујући се на тај начин као обоготворено и, истовремено, богоозарено светило. Тако је, дакле, лице Христово заблистало "*као сунце*" и хаљине његове постале беле као светлост или, како каже св. Марко, *хаљине Његове постадоше сјајне, врло беле као снег, какве не може белиља убелити на земљи* (Мк. 9; 3).

6. Том светлошћу заблистало је и поклоњења достојно Христово тело и Његове хаљине, али не истом снагом, јер је Његово лице заблистало као сунце, а хаљине су постале блиставе будући непосредно уз (Његово) тело. Кроз њих (одежде) се показало каква је одежа славе у коју ће се у будућем веку обући блиски Богу и какве су одежде безгрешности што их је Адам преступом скинуо, увидео да је наг и постидео се. Божанствени Лука каже: *Постаде изглед лица његовог другачији, и одело његово бело и блистајуће* (Лк. 9;29) увиђајући да свему ономе што се тамо дешава није претходило ништа слично. Марко, међутим, изображава хаљине, говорећи да бејаху врло блиставе и беле као снег, али указујући да и то изображење и тај пример заостају за изгледом оних хаљина. И заиста, снег је бео, али не и блистав и на његовој површини увек има неравнина, будући да је услед ваздуха који се у њему налази у потпуности састављен од ситних мехурића, а како се не згушњава као облак, није у стању да истисне ваздух који се налази унутра, смрзава се услед силе хладноће и спушта се будући ношен ваздухом, сличан пени и по белини и по неравнинама.

7. Како, дакле, белина снега није довољна да би изобразила лепоту тог призора, спомиње се и сјај, и еванђелиста је тиме показао натприродност оне светлости којом су хаљине постале сјајне и беле. Светлости није својствено да учини сјајним и белим оно што обасја него, напротив, показује боју онаквом каква уистину јесте, док је ова светлост како се показало прекрила или, боље речено, изменила боје, што уистину није својство чувствене светлости. Што је још чудније, иако их је изменила, сачувала их је непромењеним, што се убрзо након тога и показало. Зар

нешто такво може да учини светлост какву знамо? Због тога еванђелиста не представља само преузвишени сјај и лепоту лица Господњег него и натприродно блистање Његових хаљина. Придруживши белини снега блистање, удаљује помисао да је та лепота била природна. Тако и уметност, чини ми се, додаје природи извесну лепоту, претпостављајући лепоту уметничким дотеривањима, због чега каже да "белиља не може тако убелити на земљи".

8. Будући да се превечни Логос, ипостазирана премудрост Очева, нас ради оваплотио, Он у Самоме Себи у потпуности носи речи еванђелске проповеди и та реч као да је Његова одежа, бела, јасна и истовремено блистава, сјајна и седефаста, боље речено, богодолична и богонадахнута за оне који у духу виде што је од Духа, богодолично тумаче речи Писма и тако показују да су речи еванђелске проповеди оно што "белиља на земљи" тј. мудрац овога века не може протумачити. И шта то кажем, да не може протумачити, кад не може ни да схвати оно што други протумаче, јер, по речима апостола, *Телесни човек не прима што је од Духа Божијега... и не може да разуме* (1. Кор. 2;14). Оно што, као божанствено и духовно блистање, превазилази ум, погрешно тумачи као чувствено, *упуштајући се у оно што није видео и узалуд надимајући се телесним умом својим* (Кол. 2;18).

9. Петар, чији је ум био озарен тим најблаженијим виђењем и узнесен према божанској љубави и још снажнијој богочежњи, није више желео да се раздваја од ове светлости: *Добро нам је овде бити*, рекао је Господу, *ако хоћеш, начинићемо овде три сенице, једну Теби, једну Мојсеју, а једну Илији*, не знајући шта говори, јер време васпостављања још није наступило, а када пак дође то време, неће нам бити потребне рукотворене сенице. Није приличило ни да истоветношћу сеница изједначи Господара са слугама, јер се Христос, као истински Син, налази у Очевом наручју, док пророци, као истински синови Авраамови, на одговарајући начин обитавају у наручју Авраамовом. Када је Петар, и не знајући, говорио тако, *облак сјајан заклони их*, прекративши Петрове речи и показујући каква сеница доликује Христу. Шта је, међутим, био сам тај облак и како то да их је, будући светао, заклонио? Зар тај облак није она неприступна светлост у којој обитава Бог и она светлост у коју се Он одева као у одежду, јер се каже: *Поставио си облаке за подножје своје* (Пс. 103; 3) и: *Поставио си таму за скровиште Своје* (Пс. 17; 11). Како каже апостол, *Он који једини има бесмртност живи у светлости неприступној* (1. Тим. 6;16), тако да су овде једно исто и светлост и тама која засењује преизобилним блеском.

10. И свештени богослови сведоче да је неприступно оно што су најпре угледале очи апостола. "Данас је", како каже један од њих, "бездан неприступне светлости, данас су на Таворској гори апостоли гледали безгранично изливање божанског блистања" (св. Јован Дамаскин, Беседа на Преображење, 2, Р. G 96, 545. Б). И велики Дионисије, говорећи да је та неприступна светлост примрак у којем обитава Бог, тврди да у њему свако "бива удостојен да види и позна Бога". Била је то, дакле, она светлост коју су апостоли најпре видели како сија са лица Господњег, а затим и као засењујући светли облак. Тада је због слабијег блистања могао бити виђен а затим је, засијавши много снажније, услед преизобилног блистања постао

невидљив, и тако засенио Извор божанственог и непресушног светла - Сунце Правде, Христа. Чувствено сунце такође допушта да буде виђено када се излива у облику зракова, али то онемогућује када се неко загледа непосредно у њега, јер његов сјај превазилази меру (тј. могућности, нап. прев.) наших очију.

11. Чувствено сунце се показује, што је и природно, али не по сопственом хтењу нити пак само онима којима би хтелo. Сунце Истине и Правде Христос, не поседује само природу и природно блистање и славу, него и одговарајућу вољу, тако да промислитељски и спаситељски озарује само оне које пожели и онолико колико пожели. Због тога је, пожелевши тако, и очи апостола озарио и био за њих видљив као сунце, али само накратко, а затим је по Својој вољи још снажније заблестао, постајући невидљив за очи апостола због преизобилног блистања и као да је зашао за осветљени облак. Из облака се међутим, зачуо глас: *Ово је Син Мој љубљени који је по Мојој вољи, Њега слушајте* (Мт. 17; 5). Приликом крштења Господњег на Јордану су се отворила небеса и зачуо се тај исти глас који се разлегао из оне исте славе коју је касније, нетремице мотрећи, видео и Стефан када су се за њега отворила небеса и када се испунио Светим Духом. Сада се пак тај глас зачуо из онога облака што је осенио Исуса. Тај облак је, дакле, истоветан са наднебеском славом Божијом. Може ли, према томе, чувствена светлост да буде наднебеска?

12. Глас Оца из облака поучаваше да је све, што се дешавало пре доласка на земљу Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа, односно жртве, законодавство и усиновљење, било несавршено и да није постојало нити се савршавало према првобитној вољи Божијој него је, напротив, било само допуштено због будућег доласка и јављања Господњег. Он је Тај Који је као љубљени Син по вољи Очевој, у Којем почива Отац и Који савршено удовољава Оцу, због чега (Отац) саветује да Га слушају и да Му се покоравају. Ако Он каже: *Уђите на уска врата, јер су широка врата и широк пут што воде у пропаст, а уска врата и тесан пут што воде у живот*, послушајте Га; ако каже да је та светлост Царство Божије, послушајте Га и верујте Му, и учините себе достојнима тога светла.

13. Када се показао светли облак и када се глас Очев зачуо из облака, ученици, каже Еванђелиста, *"падоше ничице"*, али не због тог гласа будући да су га и раније чули, не само на Јордану него и у Јерусалиму када се приближило спасоносно страдање. Када је Господ рекао: *Оче, прослави име Своје*, и тада је дошао глас са неба: *Прославих, и опет ћу прославити* (Јн. 12;28) и зачуло га је читаво мноштво људи, али нису падали ничице. Овде се то дакле није десило само због гласа, него и због светлости која се појавила заједно са тим гласом. Због тога богоносни (Оци) оправдано сматрају да ученици нису пали ничице нити због гласа нити због речи, него због овог промењеног и натприродног светла, будући да, како каже еванђелист Марко, *"бејашу уплашени"* и пре него што су зачули глас, односно (бејашу уплашени) због овог богојављења.

14. Када се свим тим показало да је та светлост божанствена, натприродна и нестворена, шта би још хтели они што су се претерано препустили спољашњим и душевним (тј. овоземаљским, житејским, недуховним) наукама и што нису у стању

да спознају оно што је од Духа? Они међутим падају и у други понор, и ту светлост не именују као божанствену славу, Божије царство, лепоту, благодат и блистање, као што чинимо ми, поучени Господом и богословљем, него, напротив, одлучно тврде да је та светлост, за коју су претходно говорили да је чувствена и створена, суштина Божија. Господ у Еванђељу не каже да је та слава заједничка само за Њега и Оца него и за свете ангеле, као што пише божанствени Лука: *Ко се постиди Мене и Мојих речи њега ће се Син Човечији постидети када дође у слави Својој и Очевој и светих ангела* (Лк. 9; 26). Они, дакле, што тврде да је ова слава суштина, рећи ће да је она (суштина) истоветна за Бога и за ангеле, а то је већ крајње безбожништво.

15. Тој слави и Царству нису, дакле, причасни само ангели него и свети међу људима. Отац и Син са Божанственим Духом поседују, међутим, ту славу и Царство по природи, док јој ангели и људи бивају причасни по благодати и отуда од ње задобијају просветљење. То су нам потврдили Мојсеј и Илија, будући заједно са Њим виђени у тој слави. Мојсеј није заблистао само сада на Тавору, поставши заједничар божанске славе, него и онда, када се његово лице толико прославило да синови Израилеви нису могли да га гледају. То потврђује онај што говори да је Мојсеј "бесмртну славу Очевој показао у свом смртном лицу" (Симеон Метафраст, *О слободи ума*, 21, PG 34, 956 ABC). Онај, што противуречи Евномију будући да овај пориче причасност Сина слави Сведржитеља, одговара: "Чак и да је било речи о Мојсеју, не бих допустио такво мишљење".

16. Заједнички су и јединствени та слава, и то Царство, и та светлост Богу и светима Његовим. Због тога и пророк-Псалмопојац ускликује: *У светлости лица Твога ходиће* (Пс. 88; 16). Нико се, међутим до сада није одважио да каже како Бог и свети имају заједничку и једну исту суштину. Сада се (на Преображење) на гори показао божански сјај који је заједнички божанству Логоса и Његовом телу; међутим, говорити да је заједничка суштина божанства и тело значило би говорити на начин Евтиха и Диоскора, а не оних који желе да буду побожни. Ту славу и светлост ће сви видети када се Господ покаже блистајући од Истока до Запада. Њу су и сада видели они што су се присајединили Исусу. Нико, међутим, није обитавао у самој ипостаси и суштини Божијој, нити је видео и разоткрио природу Божију. Та божанска светлост даје се по мери и може се примати више или мање, сагласно достојности онога ко је, нераздељиво раздељиву, прима. Ево и непосредног сведочанства о томе: лице Господње заблиста јаче од сунца, а хаљине посташе сјајне и беле као снег. Мојсеј и Илија су се такође могли видети у тој слави, али ниједан од њих није тада заблистао као сунце, па су и сами ученици час гледали ону светлост, а час одвраћали поглед од ње.

17. Ова светлост се дакле мери на тај начин, и нераздељиво се раздељује, и даје се у већој или мањој мери. Она се делимично спознаје сада, а делимично касније. Зато и божанствени Павле каже: *Делимично знамо, и делимично пророкујемо* (1. Кор. 13; 9). Савршено је нераздељива и несхватљива суштина Божија, и ниједна суштина не допушта нити умањење нити увећање. Између осталог, проклетим месалијанцима је својствено да сматрају како достојни могу видети суштину Божију. Ми дакле, који се одвраћамо како од старих тако и од садашњих јеретика и верујемо, као што

смо и научени, да свети виде Царство, славу, блистање, неприступачну светлост и благодат Божију и да постају причасни њој, али не и суштини Божијој, корачајмо ка блистању благодатне светлости да бисмо познали Трисветлосно Божанство и поклонили Му се, Оном Које из једне троипостасне природе исијава јединствену неизрециву светлост. Очима ума узнесимо се према Логосу, Који се сада заједно са телом налази изнад небеских сводова. Он богодолично седи са десне стране Величанства и као из даљине, обраћа нам се оваквим гласом: "Ако неко жели да се приближи овој слави нека онда, колико год је могуће, корача Мојим путем и нека подражава начин живота какав сам показао док сам био на земљи".

18. Созерцавајмо, дакле, унутрашњим (духовним) очима ово велико виђење, нашу природу која је вечно присаједињена невештастеном божанском огњу. Када одбацимо "кожне хаљине" у које смо се обукли услед престапа, а са њима и земаљске и телесне бриге, ступимо на свету земљу, односно, нека свако кроз врлине и кроз устремљеност ка Богу покаже *своју* свету земљу, да бисмо задобили одважност када Бог дође у светлости и почне да просветљује, како би се, просветљени, вечно присајединили слави Тросунчане и Једноначалне Светлости, сада и увек и у векове векова. Амин.

36. Беседа

На читање из еванђеља по Матеју, у 11. недељу,

а чија је тема парабола у којој се каже:

Царство је небеско слично човеку цару

који хтеде да се прорачуна са слугама својим (Мт. 18:23).

У њој се говори и о дуготрпљењу и састрадању (самилости)

1. Стварајући човека као самовласног (биће са слободном вољом), Бог га је удостојио и великог промишљања да ту самовласност (слободу воље) добро употреби и да не буде наклоњен злу него добру. Он га је истовремено створио по Свом сопственом образу и подобију како човек, мотрећи на благи Праобраз, не би отпао од добра. Бог би, како и доликује, према њему као према Свом образу показао богатство Свог милосрђа више него према било ком другом Свом створењу и Он би га услед тога, путем подражавања, привукао ка добру какво је сразмерно и одговара човеку. Човеку је, дакле, могуће да кроз ово подражавање буде добар, јер је створен по образу Творца, али је немогуће да човек буде толико и неизменљиво добар као Бог.

2. Размислите о мноштву и величини благодатних дарова које нам Бог показује и дарује, представљајући Самога Себе као узор добротинастава. Изоставићу овога пута добротинства својствена нашој природи, каква нам је даровао да бисмо им и сами стремили и о којима Давид каже: *Чудесно је за ме знање Твоје за мене, надјача ме, не могу према њему* (Пс. 138; 6). Сада ћу, дакле, укратко говорити о ономе што је изван нас и око нас. Наиме, све видљиво и невидљиво Он је створио ради човека, не само небо, земљу, воду, ваздух и ватру и све оно што се у њима садржи, не само разнородне биљне и животињске врсте које појединачно не можемо ни да набројимо, него је чак и само разнолико и небројено мноштво ангела створио ради човека. Неке од њих је поставио да управљају светом и буду старешине народне, као што Божији пророци, од њих научени, уче нас, а неке пак као служитеље оних који ће наследити вечно спасење, као што је велики Павле, и сам од Бога поучен, открио нама (в. Јевр. 1; 14). И зашто се ограничавам само на оно што је створио, кад је Он и Самога Себе ради нас учинио човеком. Која ће реч изразити оне речи које Он ради нас изговори, начин живота и врлине које нам је Самим Собом показао, величину чуда која је ради нас Он Сам савршио? Међутим, чудо које превазилази сва остала чуда јесте то што је ради нас и Самога Себе предао смрти и васкрсао, и ради нас се вазнео, будући увек жив као Бог на

небесима или, боље речено - Који је свугде и над свим, постојећи пре векова и у векове векова, па и даље.

3. Све што је Он за нас учинио проистиче из милосрђа. Шта Га је друго покренуло према таквим и толиким добротинама, ако не човекољубље, љубав и милосрђе? То милосрђе се, међутим, двојако пројављује: пре него што смо сагрешили пред Њим, Он је, по Својој милости, многобројним добротинама допунио слабости наше природе. И након што смо сагрешили пред Њим, Он је, по милости Својој, показао дуготрпелјивост и не само то него је, услед великог сажаљења, те дарове увек чинио све бољим и већим. Он не само да нам није враћао зло за зло и одговарао на зло добрим, него је показао и највеће добро изнад којег нема ничега, нити ишта боље од њега постоји, будући да је затим и Самога Себе предао за нас, и то је прво, највеће и крајње добро, боље рећи, једино што је уистину добро и несравњиво.

4. Ако је, дакле, доброта милосрђа двојака, онда се она на један начин показује у давању крова, уточишта и хране и у благовременој помоћи онима, којима је то потребно. Њен други вид се испољава у дуготрпљењу, незлопамћењу и самилости према онима што су нас ражалостили. Поставши ради нас човек и удостојивши нас да буде наш Учитељ, Син Божији нас подстиче на први вид милосрђа, а он се састоји у томе да онима којима је потребно, допустимо да учествују у нашем иметку, јер каже: *Који иште у тебе, подај му* (Мт. 5; 42) и: *Сабирајте себи блага на небу где ни мољац ни рђа не квари, и где лопови не поткопавају и не краду* (Мт. 6; 20). На другом месту каже: *Подајте милостињу од онога што је унутра и гле, све ће вам бити чисто* (Лк. 11; 41).

5. Не подстичући нас на милосрђе само тим речима него и параболома, Он као да нам предочава онај најстрашнији, будући долазак, и показује се као Цар који седи на престолу славе. Оне, који буду милосрдни, поставиће Себи с десне стране, као оне што су чинили добра дела, а оне пак који не буду милосрдни поставиће са леве стране, прекоревашући их због шкртости и говорећи да су проклети јер су се и према Њему Самом показали као немилосрдни када нису притекли у помоћ сиромасима, и упутиће их у огањ вечни, припремљен ђаволу и ангелима његовим. Напротив, јавно прослављајући добротинитеље и показујући да је доброчинство, учињено сиромасима, доброчинство учињено Њему Самом, Он сведочи да су они благословени Оца Његовог и чини их наследницима Царства, припремљеног за њих од стварања света. То, дакле, говори Господ у Еванђељима, саветујући нас и побуђујући на оно прво милосрђе, односно на давање милостиње сиромасима.

6. А шта се каже о другом виду испољавања милосрђа, који се изражава у незлопамћењу и самилости према онима што су нас увредили? *Никоме не узвраћајте зло за зло... и побеђујте зло добрим* (Рим. 11; 17; 21), *не судите и неће вам се судити* (Мт. 7; 1. и Лк. 6; 37) и: *Ако опростите људима сагрешења њихова, опростиће и вама Отац ваш небески. Ако ли не опростите људима сагрешења њихова, ни Отац ваш неће опростити вама сагрешења ваша* (Мт. 6; 14-15). И као што се у погледу оног првог вида милосрђа користио поучним речима и убеђивао

самим делима, представљајући Себе као Пастира и Цара, тако и у случају незлопамћења и милосрђа према грешнима Он не само да је изрекао речи које смо претходно навели, него им је приложио и наменио и параболу која вам је данас прочитана из Еванђеља: *Царство је Божије, каже, слично човеку цару који хтеде да се прорачуна са слугама својим. И кад се поче рачунати, доведоше му једнога дужника од десет хиљада таланата* (Мт. 18; 23-24).

7. Он на овом месту "човеком царем" назива Свог Оца, као што у речима о свршетку света говори о Самоме Себи. Када пак каже да је Царство "слично човеку", то је стога што говори у виду параболе. Он Сам (наш Господ Исус Христос) није постао сличан човеку само у параболу, него је и уистину постао човек какви смо и ми. Јединствен је, уистину, престо и једно је Царство Оца и Сина, али будући да овим речима говори о добротинству према ближњем, каже *"гладан бејаш", "жедан бејаш"*, назива сиромаше браћом спомињући, осим тога, и остало што је било својствено Његовом оваплоћењу. Због тога касније и каже за Самога Себе да на престолу седи као Цар (в. Мт. 25; 32-46), будући да у параболу спомиње "јариће" и "овце" и говори о Самоме Себи као о Цару и Пастиру. Овде, међутим, спомињући слуге, разрачунавање и новац својствене царској ризници, говори да је Отац сео као Цар, тражећи обрачун и захтевајући дуг.

8. Због чега Он тамо каже: "Тада ће сести", "сабраће се" и "разлучиће" и "тада ће рећи Цар" (Мт. 25; 32-46), уколико се све то не односи на будуће време, док овде каже *"сличан је", "хтеде да се прорачуна" и "дovedоше му једнога дужника"* и, уопште, зашто све речи на овом месту означавају прошло време? Зато што се све што је тамо речено (у првом случају) односи на будући век, док се већина изреченог у параболу која нам је данас изложена углавном извршава овде. Када је, каже се, био приведен дужник који је дуговао десет хиљада таланата, није имао чиме да плати, због чега *заповеди господар његов да продаду њега и жену његову и децу и све што имаше, и да се наплати* (ст. 25). Када пак овај клањајући се паде пред њега и затражи да буде стрпљив, уверавајући га да ће вратити, Господар га је, смиловавши се, отпустио и опростио му дуг. Ништа од овога не припада будућем веку: нити одлагање, нити дужничково обећање, нити разрешење, нити пак опраштање дуга од стране Онога који све даје и који ће тада захтевати обрачун за све.

9. Ни то што је доведен дужник који је дуговао десет хиљада таланата када је цар започео да се прорачунава, не припада будућем веку, јер је тамо крај свему што овде има свој почетак. Наставак параболе такође се односи на садашњи век јер, каже се *"кад изађе слуга тај нађе једнога од својих другара који му беше дужан сто динара, и ухвати га и стаде давити говорећи: Дај ми што си дужан"* (ст. 28). Он се, међутим, нимало није смиловао на онога што је пао пред његове ноге, преклињао и обећавао, него га је одвео и бацио у тамницу док му не врати цео дуг. Какав исход, када је за њега наступило време! Зар и он сам није тада имао дуг према другарима! Какав захтев, каква одлука! *Паде другар пред ноге његове и мољаше га говорећи: Причекај ме, и све ћу ти вратити. А он не хтеде, него га одведе и баци у тамницу док не врати дуг* (ст. 29-30). У будућем веку неће,

међутим, бити могуће да трпимо насиље једних над другима, нити ћемо једни пред другима падати на колена и молити, јер ће тада бити само Један, пред Којим ће се савити свако колена и на небу и на земљи, и под земљом. Услед такве његове немилосрдности према другу, остали пријатељи се, каже, веома ожалостише и објаснише Господару шта се догодило. Он пак, разгневивши се и разобличивши немилосрдног слугу, предаде га мучитељима док не врати читав дуг.

10. Као што можемо да видимо, ово последње се збива још у садашњем веку, мада се у већој мери односи на будући, јер ће и тамо постојати јавно разобличавање, немилосрдна пресуда и бескрајно мучење, "док", каже, "не *врати све што му је дуговао*". То, међутим, не може да се догоди, јер ми Богу не можемо равномерно узвратити за све што смо Му дужни. Према томе, речи "*све што му је дуговао*" представљају вечно мучење. На који се начин, међутим, све што је речено у параболи испуњава и овде, као на пример царев престо, разобличење дужника а после разобличења захтевање пресуде, молба након пресуде, друга пресуда, као и све остало? Овај Божији храм стоји као неко друго небо међу освештаним завесама, као у наднебесним скинијама, и у њему је престо Господњи на којем седи Цар васељене, невидљиво се прорачунавајући са слугама Својим, тј. са свима нама који овде стојимо и молимо се.

11. Постоје многи, а један од њих сам и ја, који су разобличени оним божанским речима што се овде јавно певају и читају, не користећи по вољи Божијој те речи којих има безброј, односно веома много, а свака од њих је талант јер има тежину[1] и са собом носи велику осуду. Тако их је и Каин, за којег се мисли да је починио само један грех, односно братоубиство, у себи носио седам, односно мноштво, и сви су они били кажњени, као што је и записано. Ми не бивамо разобличени само због својих дугова, јер нас божанствене речи исто тако поучавају и о казна-ма предвиђеним за кривце. Поучивши се док боравимо у храму, ми се кајемо, падамо на колена, молимо и обећавамо да ћемо убудуће богоугодно живети, а затим добијамо опроштај остајући овде до краја и топло се молећи, јер се каже: *Вратите се к Мени и Ја ћу се вратити к вама и Нећу више спомињати грехе њихове и безакоња њихова* (Зах. 1; 3, Јевр. 8;1 2. и 10; 17).

12. Након тога излазимо из храма и сусрећемо оне што су нас увредили али остајемо сурови, немилосрдни и неумољиви према њима чак и ако више пута падају на колена и моле, иако њихова сагрешења према нама не вреде ни динара у поређењу са талантом наших (сагрешења) према Богу, боље речено, са мноштвом таланата наших сагрешења према Њему. Због тога се Бог, Који нас сажаљева када се кајемо и опрашта нам толики дуг, праведно гневи на нас видевши нашу немилосрдност и непопустљивост према саплеменицима и предаје нас неподношљивим патњама, како садашњим искушењима тако и будућим бесконачним мукама, према данашњој речи Саме Истине: *Тако ће и Отац Мој небески учинити вама ако не опростите сваки брату својему од срца својих сагрешења њихова* (Мт. 18; 35). Још је страшније то што ће истинске слуге Божије, односно свети ангели и свети људи којима се овде молимо надајући се да ће бити наши заступници и посредници пред Богом, разневити Бога против нас, уколико

овде не покажемо самилост према онима што су пред нама сагрешили. Као што смо из претходног научили, они са великом жалашћу обавештавају Господа о суровости и непопустљивости наше нарави. Исправно смо, дакле, на почетку рекли да Господ у овој параболу говори о Свом Оцу као о Цару и Судији будући да није рекао: "Немилосрднога ћу *Ja* предати мучењу, него *Отац мој небески*.

13. Страхујмо дакле, браћо, да свети тада не узнегодују против нас. Задрхтимо пред божанском пресудом, поштујмо Божију дуготрпељивост према нама која јој претходи, размишљајмо о величини нашег дуга пред Богом, а особито (о величини тог дуга) у поређењу са оним што други дугују нама. *Колико пута*, упитао је Петар Господа, *ако ми сагреши брат мој да му опростим? До седам ли пута*, а од Њега зачуо овакав одговор: *Не седам, него седамдесет пута седам* (Мт. 18; 21-22), иако је готово немогуће да брат толико пута сагреши према нама. Међутим, сагрешења свакога од нас у односу на Бога превазилазе чак и тај број. Ако само размотриш величину, ако само замислиш према коме је почињен тај грех, открићеш да је он неупоредив у поређењу са свим оним (сагрешењима учињеним према нама), чак и ако би се то догодило и у седамдесет пута седам прилика.

14. Будући да Богу дугујеш такве и толике таланте и тражиш да према теби буде дуготрпељив и да од Њега добијеш потпуни опроштај дугова, зар се нећеш радо одазвати када твој дужник и другар затражи од тебе да будеш стрпљив у погледу неколицине његових сребрњака (јер то означавају они динари)? Од тебе ће се, дакле, тада праведно тражити читав дуг. Зар онда неће бити праведно и да свега будеш лишен, да будеш осуђен због неразумности? Стога један од пророка и каже: *Како си чинио тако ће ти бити, плата ће ти се вратити на главу твоју* (Авд. 15). Нећемо, брате, очекивати ни разобличење, ни гнев, ни пресуду, него ћемо се, како каже апостол, *обући у милосрђе* (Кол. 3; 12) и показати сажаљење у мислима, речима и делима. Бићемо, како он учи, *један према другом благи и милостиви праштајући један другоме као што је и Бог у Христу опростио нама* (Еф. 4; 32), јер ће тако и сама благодат Христова постојано пребивати међу нама. Штавише, она ће нам бити залог будућих неизрецивих обећања.

15. За нас ће, ако то пожелимо, узрочник таквих добара бити наш клеветник. Ја га видим као лађу[2] натоварену небројеним благом помоћу које лако можемо вратити свој дуг од 10.000 таланата и добити залог богатстава будућих добара. У односу на душу, ја га (клеветника) замишљам као ону лађу коју смо недавно видели телесним очима у односу на овај град. Напали су варвари, извршили опсаду и спречили снабдевање са копна како би нас довели у крајњу опасност због недостатка хране а онда и заузели град. Појавила се, међутим, и пристала уз нашу обалу трговачка лађа са 1000 медимни (мера за жито, прим. прев) пшенице и поништила штету коју су нам нанели варвари, дајући нам изобилно неопходне намирнице и настављајући да нас и даље снабдева храном потребном за живот.

16. Тако и духовни и свирепији од свих варвара непријатељ невидљиво напада читав хришћански род, ускраћује души свако средство спасења, излаже је гладовању за врлинама и, будући да не чини ништа добро баца је у очајање, да би

тако овладао њоме и погубио је. Господ, Који се појавио по промислу Онога што хоће да се сви грешници спасу и што жели да они, што су пред нама сагрешили, задобију наше милосрђе и да оно, када се нађе у нама, учини неделатним свако ђаволско зло управљено против нас, чини Божанство милосрдним према нама, даје нам обиље побуда за самилост и спасење и унапред нас заручује са вечним животом.

17. Нека тај живот сви ми задобијемо благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Којем доликује свака слава, моћ, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и Свесветим и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Реч "талант" употребљава се у два значења, односно као мера за тежину и као новчана јединица (прим. изд.).
2. У оригиналном тексту: μυριοφόρος, велика товарна лађа, прим. прев.

37. Беседа

На свечасно Успење Пречисте Владичице наше Богородице и Приснодјеве Марије

1. Моју беседу данас чине љубав, жеља и дужност, али не само зато што услед љубави према вама и по дужности свештеничке службе желим да у ваш богољубиви слух унесем спасоносну реч и да њоме нахраним ваше душе, него и стога што ми и љубав и дужност налажу да, више него о било чему другом, уз похвале Цркве приповедам о величини Приснодјеве и Богомајке. Ова жеља, међутим није једнострука него, напротив, двострука, и она узноси, призива и подстиче, а неминовност дужности и приморава, иако реч не може да се приближи ономе што превазилази речи, као што ни око није у стању да нетремице гледа у сунце. Будући да се речима не може исказати оно што речи превазилази, по човекољубљу прослављених дозвољено нам је да им узносимо похвале, а како није допуштено додирнути недодирљиво, речима ћемо испунити дужност и љубав према Богомајци, колико је могуће, изразити похвалама.

2. Ако је пред Господом часна смрт преподобних Његових (в. Пс. 115; 6) и ако се праведника опомињемо похвалама, утолико нам још више доликује да Светој над светима, кроз Коју је наступило свако освећење светима, односно Приснодјеве и Богомајци, помен вршимо уз највеће похвале. Тако, уосталом, данас и поступамо празнујући свето Успење или Пресељење Оне Која је незнатно заостајала за ангелима, а све ангеле и архангеле, и све надземаљске силе што су над њима неупоредиво превазишла по својој блискости Богу сваке твари и по чудима, од века записаним и у Њој извршеним.

3. Због ње беху божанствена предсказања богонадахнутих пророка, чуда која су унапред указивала на будуће велико чудо васељене - на ову приснодевствену Богомајку: смене племена и догађаја који су припремали пут извршењу нове тајне везане за њу, заповести Духа што су на различите начине предизображавала будућу Истину, крај или, боље речено, почетак и корен потоњих чуда и дела, испуњење обећања Божијег Јоакиму и Ани, у то време најузвишенијим у врлини, да ће они, иако бездетни од младости, постати родитељи у дубокој старости и да ће родити Ону Која ће бесемено родити Сина, надвремено (безвремено) рођеног од Бога Оца пре свих векова, а такође и завет оних што су тако чудесно родили Ону Која ће још чудесније родити, да ће Даровану предати Дароватељу и, услед овог најузвишенијег завета, задивљујуће пресељење Богомајке, још од младенаштва, из родитељског дома у дом Божији, Њено чудесно пребивање у овој Светињи над светињама током вишегодишњег периода где јој је под надзором ангела била доношена неизрецива храна какву Адам није успео да окуси, јер тада не би отпао од живота као што није отпала ни Ова Пречиста, премда је била његовог рода и

његова кћи, како би се показало да се Она, незнатно уступајући захтевима природе као и њен Син, сада са земље преселила на небо.

4. После оне неизрециве хране, уследио је најтајанственији домострој зарука ове Дјеве а затим и загрљај, чудесни и надразумни, које се збило посредством Архангела што је слетео с висина, и Божије објаве и поздрава који су преобратили осуду Еве и Адама, исцелили проклетство што је било на њима и претворили га у благослов. Пожелевши тајанствену красоту ове Приснодјеве, Свецарје, према пророштву Давидовом, савио небеса, сишао и осенио је или, боље речено, у Њој се настанила ипостазирана сила Свевишњег, али не посредством примрака и огња, као у случају боговидиоца Мојсеја или као у случају пророка Илије, када је Он кроз буру и облак објавио Своје присуство, него је непосредно и без било какве завесе сила Свевишњег осенила свепречисту и девствену утробу, и између њих није било ничега, ни ваздуха, ни етра, нити било чега од чувствених твари или од оних што се налазе изнад њих: то није било осењивање, него непосредно сједињење.

5. Будући да у природи увек бива тако да оно што осењује утискује свој облик и сопствено обележје у оно што бива осењено, у њеној утроби није дошло само до сједињења него и до уобличења, и оно што се уобличило од једног и другог, тј. од силе Свевишњег и од оне пречисте и девствене утробе, био је оваплоћени Логос Божији. На тај начин се у њој неизрециво настанио и од ње потекао отелотворени Логос Божији, "на земљи се појавио и међу људима живео", обожујући нашу природу и дарујући нам, према речима божанственог апостола, *оно у што ангели желе завирити* (1. Петр. 1; 12). Ово је натприродна похвала и преславна слава ове Приснодјеве пред Којом уступа сваки ум и свака реч, макар они били и ангелски. И која би, опет, реч могла да искаже оно, што се збило после неизрецивог рођења? Будући сатрудница и саучесница у преузвишеном снисхођењу (умањењу) Логоса Божијег које је кроз Њу извршено, праведно се са Њим сапрославила и саузвисила, свагда увећавајући Своје величанство натприродним делима. Након што се од Ње оваплоћени вазнео на небеса Она се, величанственим делима која је од Њега у себи савршено поседовала а која превазилазе ум и реч, саподвизавала са Њим најпостојанијим и најразличитијим подвигом, молитвама и бригама за читав свет, саветујући и подстичући проповеднике Речи Божије по свим крајевима земаљским. Једино је она свима била подршка и утеха, онима који су је слушали и онима што су је видели, и на сваки начин је садејствовала проповедању Еванђеља, показујући тако умом и речима најузвишенији начин живота и подвижништва.

6. Због тога је и њена смрт животоносна, пресељење у небески и бесмртни живот. Помен те смрти је радосни празник и васељенска светковина, која не само да обнавља сећања на чудесна дела Богомајке, него томе придружује и сећање на опште и ново сабрање светих апостола, доведених од свих народа због овог свесветог погребца, на богооткривена славословља богонадахнутих (апостола), на ангелску стражу, хорско појање и служење око ње, на апостоле који су претходили, следили, садејствовали, супротстављали се, одбијали, штитили, који су помагали и свим силама се усаглашавали са свима што су величали ово животоначално и богопријемно тело, спасоносни лек нашег рода којим се поноси читава твар, на оне

што су војевали и скривеном руком се супротстављали Јудејима када су богоборачком руком и духом нападали и насртали на Самог Господа Саваота и Сина ове Приснодјеве Који је невидљиво присуствовао и одавао погребну почаст Мајци. Она је у Његове руке предала Свој богоносни дух, због којег је и Њено тело, сједињено с њим (духом), убрзо било пренето у вечноживо и небеско обитавалиште, као што је и праведно и што јој доликује од почетка па све до сада.

7. Од искона су многи задобили божанску благонаклоност, славу и силу, као што и Давид каже: *А мени су веома цењени пријатељи Твоји, Боже, и веома се укрепише почеци њихови. Избројаћу их, и већма од песка умножиће се* (Пс. 138; 17-18). *Многе кћери*, према Соломону, *стекоше богатство и многе сатворише силу. Она их је пак све превазишла и узвисила се над свима* (Прем. Сол. 31; 29; ова старозаветна књига није укључена у српски превод) и то тако, да се то ни исказати не може. Она је једина постала посредница између Бога и читавог људског рода, јер је Бога учинила Сином Човечијим, а људе синовима Божијим, земљу онебесила а род (људски) обожила, једина међу женама која је по природи и истовремено превазилазећи природу Мати Божија, која је својим неизрецивим рађањем постала Царица сваке земаљске и надземаљске твари. Тако је оне ниже од ње собом узвисила и на земљи показала послушање не толико земаљско колико небеско, поставши посвећењем Божанског Духа са небеса причасница превасходног достојанства и највеће силе, Царица узвишена над најузвишенијима и најблаженија у блаженом роду.

8. Имајући сада небеса за достојно обитавалиште као царски дворачак какав јој и доликује, у њега се данас са земље преселила и стала са десне стране Свечара, одевена у одећу позлаћену и украшену, по речима које је о Њој изрекао Пророк Псалмопојац (в. Пс. 45; 13). Израз "позлаћена одежа" подразумева њено богоозарено тело, а израз "украшена" најразличитије врлине. Она је сада једина која са богопрослављеним телом обитава уз Сина на небесима. И заиста, ни земља, ни гроб, ни смрт нису могли до краја да задрже животноначално и богопријемно тело, обитавалиште које је (Богу) било угодније од неба и неба над небесима. Ако се душа, у којој је обитавала Божија благодат, ослободивши се овдашњег узноси на небо а што је очигледно из многих доказа и у шта верујемо, како онда да и тело, које не само да је примило у себе Самог превечног и јединородног Сина Божијег, неисцрпни источник благодати, него Га је и родило, не буде са земље вазнето на небо? Зар ће Она Која је, будући тек трогодишњакиња и не носећи још у себи Наднебеског и не родивши Оваплоћеног, обитавала у Светињи над светињама, Која је након таквих и толиких дарова уистину постала преузвишена и надземаљска и по телу, постати земља изложена пропадљивости? Ко ће од оних, који то разборито испитују (истражују), сматрати да би такво нешто било разумно?

9. Због тога се, сасвим природно, тело које је родило богодоличном славом сапрославља са (од њега) рођеним и, сагласно пророчкој песми, након тродневног Васкрсења Христовог саваскрсава и Кивот светиње Његове (Пс. 131; 8: *Устани (васкрсни), Господе, у починак Твој, Ти и ковчег (кивот) светиње Твоје*). О Њеном васкрсењу из мртвих ученицима је посведочила плаштаница и погребне одежде које су једине остале у гробу и које су једине и пронашли они што су дошли да

траже (тело Владичице), слично као што се раније догодило са њеним Сином и Владиком. Није, међутим, било потребно да се Она још задржи на земљи, као што је то било потребно Њеном Сину и Богу, и стога је Она из гроба одмах вазнета у пренебеску област, одакле све до данас на земљу исијава најсјајнија и најбожанственија блистања и благодати, просветљујући са тог места васцелу земљу, због чега јој се сви верни клањају, диве јој се и прослављају је.

10. Како је Бог пожелео да установи образац свега доброг и да Свој лик отворено покаже и ангелима и људима, и Њу је уистину учинио свесавршеном. Сабравши у Њој све, што је поделио украшавајући све остале (појединачно), саздао је украс настао свеопштинсједињењем свих видљивих и невидљивих лепота или, боље речекр, показао је у Њој свеопште сједињење и најузвишенију лепоту свих божанских, ангелских и људских лепота, преузвишену лепоту што украшава оба света која је од земље потекла а сада се узнела на небо и Својим вазнесењем из гроба се чак и над њим (небом) узвисила, сједињујући доњи свет са горњим и све превазилазећи својим чудесним делима и, уколико је Она, као што је речено на почетку, нечим незнатним и заостајала за ангелима будући да је окусила смрт, овим је увеличано превасходство Богомајке над свима. Због тога се данас праведно сви сабирају и саучествују у овом слављу.

11. Доликовало је, дакле, да Она, што је у себи носила Онога Који све испуњава и Који је изнад свега, и сама све превазиђе, и да Својим врлинама и величином Свог достојанства буде изнад свега. Све што су од памтивека поседовали најплеменитији и што им је у довољној мери било раздјељено да би били најплеменитији, све што су појединачно поседовали сви богоугодници, како ангели тако и људи Она је, међутим, сама поседовала у свеукупности, сама све усавршила и свим тим неизрециво преизобивала, па је требало да поседује и нешто више од свих осталих, односно да после смрти постане бесмртна и да само Она телесно, заједно са Сином и Богом, обитава на небу. Од тог времена Она отуда излива најобилнију благодат на оне што је поштују и дарује способност да усходе ка Њој Која је сунце (у оригиналном тексту: δίσκος, што вероватно подразумева сунчев диск) тако великих благодати. Будући осим тога обдарена највећом добротом, никада не престаје да нам помаже и да нас изобилно дарује. Они, дакле, који погледају на такво средиште и источник сваког добра, признаће да Дјева усавршава у врлинама оне што врлински живе као што то чувственом светлошћу чини сунце онима што живе испод њега. Ако, међутим, неко пренесе свој духовни поглед на оно Сунце које је људима на чудесан начин засијало од ове Дјеве, поседујући по природи и превазилазећи природу оно, што је Она умножила по благодати, одмах ће се показати да је ова Дјева небо, и да је у односу на све божански облагодате и под небом и над њим задобила утолико блиставије наслеђе сваког добра уколико је небо веће од сунца, а сунце лучезарније од неба.

12. Која ће реч, Богомајко Дјево, моћи да изобрази Твоју богоблиставу лепоту, јер се она не може ограничити ни мислима ни речима, будући да превазилази и ум и речи? То је, међутим, могуће опевати јер си нам то човекољубиво допустила, будући да си обитавалиште свих благодатних дарова и пуноћа сваке лепоте и

доброте, одухотворена таблица и образ сваке племенитости и сваке блакости, као једина Која се удостојила да прими све благодатне дарове Духа, боље речено, једина у Чијој је утроби чудесно обитавао Онај у Којем је ризница свих благодати и Која је била Његова чудесна скинија. Сада си одавде смрћу прешла у бесмртност и праведно се са земље преселила на небо, како би у наднебеским скинијама заувек пребивала са Њим, надзирући отуда Своје наслеђе према свима Га умилоствљујући недреманим молитвама које Му упућујеш.

13. Уколико је међу свима који су се приближили Богу Она најближа, утолико је Богородица удостојена и већих почести него остали, при чему не мислим само на остале људе, него и на све ангелске чиновне. О највишим међу тим чиновима Исаија пише: *Серафими стајаху око Њега* (Ис. 6; 2, по Септуагинти, код Даничића: више Њега), док Давид каже: *Предста Царица с десне стране Теби* (Пс. 45; 9). Увиђате ли разлику у положају? На основу тога можете увидети и разлику у достојанству, јер се серафими налазе око Бога, док је у Његовој близини само Свечарица, Којој се и Сам Бог диви и узноси јој похвале, а небеским силама које Га окружују као да говори сагласно речима Песме над песмама: *Како си прекрасна, најближа моја* (ст. 6; 2, по Септуагинти), блиставија од светлости и цветнија од божанских вртова, преукрашенија него васцели видљиви и невидљиви свет! Она није само у Његовој близини него је, сасвим праведно, и са Његове десне стране. Тамо где је Христос сео на небесима, односно са десне стране Величине, предстала је и Она, възневши се данас са земље на небо, не само стога што она више од свега чезне за Њим као и Он за Њом, а што следи и по природним законима, него и зато што је Она уистину престо Његов, а тамо где седи Цар, тамо се и престо Његов налази.

14. Овај престо је и пророк Исаија видео усред оног херувимског збора и назвао га "високим и издигнутим", указујући на превасходство Мајке Божије над небеским силама. Због тога уводи и саме ангеле који због Ње прослављају Бога и говоре: *Благословена слава Господња сместа Његова* (Јез. 3; 12). Патријарх Јаков га је на тајанствен начин созерцавао: *Како је страшно место ово, редио је, овде је доиста кућа Божија, и ово су врата небеска* (1. Мојс. 28; 17). Давид, који у самој себи сједињује пуноћу спасених у свим временима, користи као различите струне или звуке оне што су се (потекавши) из разних народа овом Приснодјевом усагласили у јединственој вери, приступа свескладној песми у њену похвалу и каже: *Спомињаћу име Твоје у сваком нараштају и нараштају, тога ради народи ће Те исповедати и славити народи до века и у век века* (Пс. 44; 18).

15. Видите ли да васцела твар слави Мајку-Дјеву, и то не само у древна времена него у векове, и у векове векова? Отуда се може закључити да ни Она неће престати да у векове векова буде добротворитељка васцеле творевине, и то не говорим само у односу на нас, него и у односу на саме бестелесне и надземаљске чиновне, јер и они, заједно са нама, захваљујући Њој постају причасници и дотичу се Божанства, те недодирљиве природе. То је јасно показао Исаија, видевши да серафим није непосредно узео жар са жртвеника, него га је прихватио клештима којима се дотакао пророкових усана и тако га очистио. Ово виђење клешта исто је што и оно велико виђење какво је имао Мојсеј, односно виђење купине која је

горела а није сагоревала. Ко још не зна да су та купина и она клешта изображавали Девствену Мајку Која је неопалимо зачала Божански огањ, чијем је зачећу служио Архангел? Присајединивши се Њеним посредством људском роду, онај божански огањ је поништио грех света и очистио нас тим неизрецивим сједињењем. Она је, дакле, једина граница између створене и нестворене природе и нико не би приступио Богу уколико Њеним посредством не би био уистину озарен божанским блистањем као истинском светлошћу, јер се каже: *Бог је усред њега, неће се поколебати* (Пс. 45; 6).

16. Ако је узвраћање сагласно љубави према Богу, ако онога ко љуби Сина љубе и Син и Отац Његов, ако постане обитавалиште и Једног и Другог и ако Они, по обећању Господњем, тајанствено пребивају и налазе се у њему, ко Га је онда љубио више него Његова Мати, не само стога што је Он њен јединородни Син, него и стога што је једино Она безбрачно родила, тако да је та љубав била удвојена, јер није било супружника са којим би је поделила (љубав према Њему)? Са друге стране, ко би више волео Мајку него Јединорођени, од Ње једине неизрециво рођен у последња времена, као што је превечно рођен од јединог Оца? Како да Онај, Који је сишао да испуни Закон, осим Њеног доличног положаја, не преумножи и почаст каква Јој је по Закону припадала?

17. Како је посредством Ње једине дошао к нама, појавио се на земљи и видљиво живео међу људима Онај, Који је пре Ње био невидљив за све, тако ни и у будућем бесконачном веку никакво исхођење божанског просветљења, откривење божанских тајни нити било какав облик духовних дарова ни за кога неће бити могућ независно од Ње. Она пак, Која је прва примила најпотпунију пуноћу Онога Који испуњава васељену, свему одређује меру, разделяје свакоме по његовој могућности, сагласно и по мери његове чистоте, као ризничарка и управитељка богатства Божијег.

18. Како је вечни закон на небесима да мањи кроз веће бивају причасни Суштом Који се налази изван свих граница, а како је несравњиво од свих већа Дјева Мајка, кроз Њу ће постати причасници они што ће бити причасници Бога. Они, који познају Бога, препознаће је као место Несместивог, и они што буду прослављали Бога, непосредно ће, након Њега, прослављати Њу. Она је основа оних што су били пре Ње, заштитница оних што су дошли после Ње, и заступница вечних. Она је основа пророка, начало апостола, упориште мученика, потпора учитеља, слава земаљских и радост небеских, лепота васцеле творевине, почетак, извор и корен неизрецивих добара, врх и савршенство свега светога.

19. О, Дјево Божанствена и сада Небеска, како да опишем све Твоје особине? Како да прославим Тебе, Ризницу славе? И сам Твој помен осветио је оне што се Тебе опомињу, и самом приклоњеношћу Теби ум се очишћује и непосредно се уздиже ка божанској висини, Твојим посредством се просветљује душевно око, а дух се озарује настањивањем Божанског Духа. Ти си постала Управитељка и Свеукупност благодатних дарова, али не зато да би их задржала за Себе него да би сву васељену

испунила благодаћу, јер се управитељ неисцрпних ризница одређује зато да би их расподелио. Из ког би разлога иначе чувао богатство које се не умањује?

20. Обилно подари свим људима Својим и васцелом наслеђу Свом милост и Своје благодатне дарове, Владичице, и разреши окове који нас везују. Видиш каквим смо и коликим несрећама исцрпљени, и сопственим и туђим, и спољашњим и унутрашњим. Својом силом преобрати све то ка бољем: учини да они што су унутра (тј. унутар града) и саплеменици постану кротки једни према другима и одагнај оне што, слично дивљим зверима, нападају споља. Даруј нам своју помоћ и исцељење сразмерно нашим страдањима, расподељујући душама и телима обиље благодати довољно за све, и ако не будемо у стању да је обухватимо, учини нас способнима да је примимо и одмери тако да бисмо, Твојом благодаћу спасени и укрепљени, славили од Тебе оваплоћеног превечног Логоса, са безначалним Његовим Оцем и Живототворним Духом, сада и увек и у бесконачне векове. Амин.

38. Беседа

О томе да божанско Крштење није довољно за спасење,

уколико се човек не труди да испуни Божије заповести

1. Онај Који постоји пре свега постојећег и Који је, услед Своје доброте, васцело биће створио из небића, налази се у свему премда је изнад свега. Он је, дакле, био у свету и пре него што се јавио у телу, али Га свет није познао, зато што није хтео да Га позна. Познали су га они који су то хтели: такви су Му се и присајединили, а који Га нису познали отпали су. Тако је и Павле, хотећи, желећи и трудећи се да сазна зашто их је осудио наш Господ Исус Христос, о Јелинима писао следеће: *И како не марише да познају Бога, предаде их Богу покварени ум* (Рим. 1, 28). Такви су, дакле, били они који нису желели, нити су познали Бога, као и сви њима слични. А ко су били они који су Га познали и пре божанског оваплоћења? Њих је било много, а можда су пре свих и изнад свих Авраам, Исаак и Јаков, због чега их је Бог праведно и прихватио.

2. Бог није прихватио само њих, него и сав род који је од њих потекао, тако да су они почели да се називају "народ Божији" и потом су (о, неизрециве ли величине дара!) постали чак и Његови сродници (по телу). И заиста, пошто је требало је да се Он свету јави у телу, Он не само да је од њих примио тело, него је првенствено ради њих и дошао, како Сам Господ каже у Еванђељу: *Ја сам послан само изгубљеним овцама дома Израилјева* (Мт. 15,24). Видевши да су отпали од оне отачке побожности, врлине и богопознања, Он због њихових благочестивих отаца није допустио да буду презрени, него је приклонио небеса и сишао. Прихватио је људско обличје и као такав живео међу људима, говорећи и творећи божанске ствари. Он није само говорио и делао међу њима, него их је и богато даривао богодоличним добротинама: чистио је губаве, слепима враћао вид, крепио ослабљене (парализоване, одузете), усправљао грбавце, изгонио демоне из ђавоиманих. Једном речју, лечио је сваку болест, сваку слабост и безумље (тј. махнитост, *μανία*) и једном заповешћу враћао мртве у живот.

3. Они Га нису само одбацили, као своји свога, као Доброчинитеља Који је дошао к њима, него су Га, да укратко кажемо, као злочинца предали смрти (о, каквог безумља!), и то смрти на крсту. Предали су, дакле, Бога Који је дошао к њима и ради њих, и стога су праведно били напуштени и одбачени од Онога Који им је рекао: *Ето ће вам се оставити кућа ваша пуста* (Мт. 23, 38). Међутим, њихово одбацивање постало је помирење за свет и благодарећи њиховој непокорности ми смо били помиловани. Осим тога (о, дубино богатства, и премудрости и разума Божијег!), да се опет изразимо речима апостола: Бог *затвори све у непокорност, да све помилује* (Рим. 11, 32, 33).

4. Управо смо чули како еванђелиста Матеј благовести, говорећи: *А једанаест ученика отидоше у Галилеју, на гору куда им је заповедио Исус; и кад Га видеше, поклонилише Му се, а неки посумњаше.* Међутим, када је Господ пришао и разговарао с њима, онда су се и они утврдили (у вери), јер у наставку каже: *И приступивши Исус рече им говорећи: Даде Ми се свака власт на небу и на земљи. Идите, дакле, и научите све народе* (Мт. 28,16 и даље). Управо због тога смо нешто раније и навели оне речи апостола, да је одбацивање Јудејаца постала помирење за свет и да смо ми помиловани захваљујући њиховој непокорности. Онај, дакле, Који је раније рекао Својим ученицима: *На пут незнабожаца не идите, и у Град самарјански не улазите, него идите најпре изгубљеним овцама дома Израиљева* (Мт. 10, 5, 6), сада говори: *Идите и научите све народе.* И заиста, будући да смо раније ми били непокорни и да нисмо желели да познамо Бога Који је пребивао у свету и Којега је проповедао прекрасни поредак васцеле творевине, Господ се и Сам и посредством Својих Пророка праведно обраћао онима који су Га покорно упознавали (Јеврејима - прим. прев). Сада, пак, када су они постали непокорни, ништа није спречавало праведни суд Божији да и нама укаже милост и да посредством светих апостола и ми постанемо Његови ученици. Зато је одмах следило и оно: *Даде Ми се свака власт и на небу и на земљи,* јер нас је праведни суд Божији, који раније није допуштао да као непокорни будемо изједначени с покорнима, помиловао и призвао небеском.

5. А сада, пошто су и једни и други, једни раније, а други касније, пали у непокорност, Бог је по Својој власти, одређеном Његовим праведним судом, помиловао оне које је желео да помилује. Пожелео је пак да помилује нас који потичемо од незнабожаца или, боље речено - (пожелео је да помилује) све, јер је Он Бог свих. Зато је Бог пожелео да почетак Његове милости буде на нама, а не на онима који су све до сада остали непокорни. Међутим, ни од њих се није сасвим одвратио, јер су преко нас и за њих, ако би то пожелели, отворена врата спасења и Он с радошћу прихвата оне међу њима који прилазе нашој Цркви. Они се нису спотакли зато да би пали, него да бисмо се због њихових грешака спасли ми који смо раније били непокорни, не би ли то распламсало њихову ревност и привукло их сличном спасењу, уколико намерно не затворе очи и не запечате уши, због чега би им се десило да се, видевши, чувши и поверовавши, не спасу. Догодило се нешто слично ономе кад неко, имајући посуду из које навире уље, уреди тако да се оно излива на једну страну: тада јаки млаз неће истицати само према оној страни према којој је нагнут, него ће до врха напунити и други део. Будући да су га Јудејци одбацили, бездан божанског милосрђа у оном поклоњења достојном Телу приклонио се незнабошцима, пригрливши оне који су поверовали, не само међу незнабошцима, него и међу Јудејцима.

6. *Даде Ми се свака власт и на небу и на земљи.* Ово би се могло схватити тако као да се односи на човечанску природу (Богочовека), јер ову власт, силу, славу, наднебеску висину и достојанство које је као Бог имао од вечности, Он сада прима и као човек. Он затим каже: "Мени, Који Сам устао из мртвих, даде се свака власт на небу и на земљи. Смрт више не царује над телом, јер је његову смртност прогутао живот који је у Мени. Смрт више није последњи и коначни човеков удео,

јер је њу сменио бесмртни живот у Мени, и кроз Мене ће сви смртни прећи у живот. Смрт више неће задржавати у земљи тела смртних, јер ћу Ја Своје земаљско Тело поставити на небески престо и, царујући с њиме на небесима, поново ћу доћи и судићу васцелој земљи као Цар васељене. Оне који заслужују земљу оставићу у њој, а оне који буду праведни узнећу на небо заједно са њиховим телима и дароваћу им Царство небеско". *"Идите"*, каже, *"и научите све народе, крстећи их и учећи"* И то припада власти коју је Он примио, јер није рекао само *"учећи"*, него и *"научите све народе!"* Само учење је припадало апостолима који су испуњавали Његову заповест; међутим, придобијање ученика и њихово крштавање, и то из свих народа и племена сабраних у својој пуноћи, није само дело оних који поучавају, него и оних који слушају и, посебно, дело божанске благодати и силе Онога Који је то заповедио. Указујући на то, Павле је рекао: *Даде ми се благодат и послушност вере међу свим незнабошцима* (в. Рим. 1; 5. и Еф. 3; 8).

7. *Крстећи их у име Оца и Сина и Светог Духа.* Видите ли да се овде јасно исповеда једна природа и једно достојанство (једна, истоветна част) Три поклоњења достојне Личности? Њих Тројица имају једно име, од Њих бива једно освећење и једна је вера у Њих. У Еванђељима се често говори о Њима, али не довољно јасно. И у часу Крштења Господњег јасно је била показана троипостасност, али није сасвим јасна Њихова једна природа и једно достојанство (једна част). Сада Господ заповеда да се то свима проповеда и да се од самог почетка положи у срца верујућих, јер без овог основног догмата и вере у ову истину није могуће поставити темељ благочестивости (богопоштовања). Он не каже само *"крстећи их"*, него и *"учећи их да држе све што сам вам заповедио"*. Из овога се види да само крштење није довољно да човека начини учеником Еванђеља, него је потребно да он испуњава и све Божије заповести. Христос каже: *"Учећи их да држе"*, али не само неколико заповести, него *"све што сам вам заповедио"* Добро је, дакле, написао Јаков, брат Божији, говорећи: *Који сав закон одржи, а сагреши у једноме, крив је за све* (Јак. 2,10), јер свако ко падне у грех и не пожели да се, путем покајања, извуче из јаме, постаје преступник закона благодати. *Тако говорите, каже, и тако творите као они који ће законом слободе бити суђени* (ст. 12), јер је Христов закон - закон слободе, којим нас је Он посредством божанског крштења ослободио од закона греха и смрти.

8. Ако се, дакле, не постарамо да путем беспрекорних дела и речи у потпуности сачувамо дату нам слободу или пак да (услед греха) изгубљену слободу вратимо кроз покајање, бићемо осуђени оним истим законом који нас је ослободио, пошто нисмо сачували дату слободу. Зато божанствени Павле овако говори о самој себи: *Тако трчим, не као на непоуздано; тако се борим, не као онај који бије ветар. Него изнуравам тело своје и савлађујем га (покоравам), да проповедајући другима, не будем сам одбачен* (1. Кор. 9, 26, 27). Он и нас подстиче на сличну ревност: *Не знате ли, каже, да они што трче на тркалишту, трче сви, а један добија награду?* (ст. 24). Он ово није рекао у смислу да (само) један прима победнички венац спасења, него у смислу да награду прима само онај који се свом снагом залаже, без обзира да ли је то један човек или много људи. Ово је победничка награда више врсте, неисцрпна и довољна да се свима додели без умањивања.

9. Зато опет он, говорећи свима, додаје: *Тако трчите, да је добијете* (ст. 24). Указујући и на то како би требало трчати, каже: *А сваки који се бори, од свега се уздржава, нипошто се и никада не препуштајући било којем од забрањених задовољстава. Затим, као да су крштени сматрали и тврдили да на основу самог крштења, и без (добрих) дела могу бити угодни Богу, он помоћу праобраза узетих из Старог Завета показује и убеђује да нико не може угодити Богу уколико се, поред чврсте вере, не буде још и уздржавао од грешних страсти, речи и дела, јер каже: *А нећу да не знате, браћо, да оци наши сви под облаком беху, и сви кроз море прођоше, и сви се у Мојсеја крстише у облаку и мору; и сви исто јело духовно једоше, и сви исто пиће духовно пише, јер пијаху од духовне стене која их је следила, а стена беше Христос. Али већина од њих не беше по Божијој вољи* (1. Кор. 10; 1-5).*

10. Све су ово праобрази светих Тајни које се извршавају код нас: море је праобраз воде крштења; облак - божанственог Духа који са висина тајанствено осењује крштене, храна и пиће - Христовог Тела и Крви којима се, да тако кажемо, свакодневно причешћујемо. Зато је Павле и беживотно и безосећајно вештаство тј. ону стену назвао "духовном." Као што се "душевним" назива оно тело које од душе прима силу и способност делања, тако се и "духовним" назива оно тело које се натприродно налази под дејством божанског Духа. Пошто је она стена, налазећи се на чудесан начин под дејством Духа, садржала извор воде коју је обилно изливала из себе, Павле ју је праведно назвао "духовном", узимајући је, поред тога, као праобраз Тела Христовог, јер се и оно налази под дејством пуноће божанства која у њему обитава, а онима што с вером приступају преноси извор вечног живота.

11. Вратимо се нашој данашњој теми. Говорећи да су они људи били учесници у свим праобразно приказаним Тајнама, божанствени Павле додаје: *Али већина од њих не беше по Божијој вољи, јер бише побијени у пустињи. А ово бише примери нама, да не желимо зла као што они желеше* (1. Кор. 10; 5-6). Овим јасно казује да онима што су били склони порочним жељама ништа нису помогли праобрази светих Тајни, тако да нису могли да избегну да буду напуштени од Бога. Због тога се нису ни спасли уласком у Обећану земљу и погинули су изван ње. Исто тако ни нас, уколико више заволимо живот у гресима, ни божанствено крштење ни божанствене Тајне које за њим следе неће избавити од вечне осуде. Као што су се они лишили Обећане земље, тако ћемо се и ми, ако будемо живели без покајања и не покоравашући се Божијим заповестима, лишити небеског наслеђа. Зато Апостол, опет се обраћајући нама, додаје: *Браћо, не будимо непокорни, и нека не отврдну наша срца, као што се догодило онима у дан искушења у пустињи. А на које се, каже апостол, Он гневио четрдесет година? Није ли на оне који сагрешише, чије кости остадоше у пустињи? Којима ли се заклео да неће ући у починак Његов, ако не онима који беху непокорни? И видимо да не могоше ући због неверовања* (Јевр. 3; 17-19). *Нити да блудничимо, као што неки од њих блудничеше, и паде их двадесет и три хиљаде у један дан. Нити да кушамо Христа неверовањем у обећања која нам је дао и непокорношћу Његовим заповестима и наредбама, као што неки од њих кушаше, и од змија изгибоше. Нити ропћите као што неки од њих роптаху и изгибоше од истребитеља* (1. Кор. 10; 8-10).

12. И у наше време можемо видети она иста грешна дела и иста ужасна страдања, тако да можемо закључити да због наших грехова тешко страдамо и бивамо изложени истим опасностима као и они. Ко не види да се у наше време распламсала ватра користољубља и да се њен пламен високо уздиже, захвативши готово све: и свенародне порезе, и јавне тргове, и ратарске плодове, и трговачке односе? Тај пламен сада продире и у свештене установе, одваживши се да посегае чак и на празничне дане, које многи својом помамом за коришћу и славољубљем претварају у непразничне. По чему се људи који разним дошапт^ањима и преварама изазивају пометњу међу нашим суграђанима разликују од змије која је некад давно дошаптавала Еви, или од змија које уједају у пустињи? Колико се наших суграђана не задовољава законитим браком, па одбацује целомудреност и приклања се блуду и незаконитим односима?

13. Због тога и томе сличног многи наши суграђани су већ пострадали од мача или су постали жртве разбојника. То ће постати и други уколико се не покају. Ако неко овде и избегне онај долазећи (досл. будући) гнев, после смрти га свакако неће избећи, јер је он неизбежан за оне који су живели без покајања. Апостол каже: *Због тога долази гнев Божији на синове противљења* (Еф. 5; 6), како гнев садашњи, тако и гнев будући. Нека се, браћо, свако од нас одврати од својих грешних дела; немојмо чинити зло, и зло нас неће сустићи. Научимо се да творимо добро. Зла која смо чинили одбацимо од себе исповешћу и доличним покајањем. Ако не можемо потпуно да пребивамо у врлини, онда нашим смиривањем пред Богом, даровањем сиромасима од наших добара и незлобивим односом према онима који нас вређају привуцимо опроштај са небеса па ћемо тиме, по Божијем човекољубљу, попунити своје недостатке у добрим делима, да би Господ, сагласно Свом обећању, непрестано обитавао са нама јер је Он, заповедивши ученицима да крштавају и поучавају, додао: *И ево, Ја сам с вама у све дане до свршетка века.*

14. Они, дакле, који су то чули својим ушима и покоравали се Божијој вољи у свом веку, отишли су са овог света. Тако сада ово Христово обећање припада нама, који верујемо у Њега од рођења до смрти и који кроз дела пројављујемо ову веру да бисмо, имајући још овде са нама Господа, задобили и овдашња и будућа блага, у славу Његову и Његовог беспочетног Оца и савечнопостојећег Духа, сада и увек и у векове векова. Амин.

39. Беседа

Изговорена на молебану, одржаном поводом незапамћене и непрекидне

смртоносне епидемије која је харала у то време

1. Љубљени Христов Богослов, Јован, каже: *Ако нас срце наше не осуђује, смелост имамо пред Богом, и што год иштемо примамо од Њега, јер заповести Његове држимо и чинимо што је угодно Њему* (1. Јн. 3; 21-22). Носећи у себи савест која саму себе осуђује и следећи трагове својих рђавих жеља, одбацујемо заповести Божије и чинимо оно што је мрско пред Њим, свакога дана се опијамо и дане проводимо поред вина и у осматрању где ће бити пијанка а ноћи у душевној и телесној нечистоти, саживели смо са неправдом и користољубљем, радујемо се крађи и отимачини, живимо у међусобној зависти и мржњи, вређамо и клеветамо једни друге, омрзнули смо сваку врлину и учтивост и погрузили се у сваки вид греха. Како онда ми можемо имати одважности да од Бога нешто тражимо молитвама и псалмопојањем? Можемо ли се надати да ћемо од Њега добити оно што тражимо када се не саглашавамо са Његовом вољом, јер, како каже Псалмопојац, *грешнику рече Бог: Зашто ти казујеш законе Моје и узимаш завет Мој у уста своја? Јер ти си омрзао васпитање и речи Моје бацио си за леђа. Ако видиш допова помажеш му, и са прељубником удео свој имаш. Уста твоја умножише злобу, и језик твој плете лукавство; седећи клеветао си на брата свога и против сина матере твоје стављао си замку. То си чинио, а Ја ћутах, смислио си безаконје - да ћу ти бити сличан! Обличићу те, и метнућу пред лице твоје грехе твоје. Разумите ово који заборављате Бога, да вас не зграби, и неће бити избавитеља* (Пс. 49; 16-22), управо као што и нас сада отима смрт и нема никога ко ће нам помоћи.

2. Чак и ако нема сваки од нас све набројане видове греха, сви смо се ми приклонили једном или многим од њих и постали смо бескорисни. Уосталом, довољан је и један од тих грехова да од нас удаљи милост Божију и да привуче Његов гнев. Шта је Израилце учинило недостојним таблица које је начинио Сам Бог? Зар то није било пијанство? Мојсеј је ушао на гору, где је постио четрдесет дана и беседио са Богом о свом племену. Одатле је донео и нерукотворене таблице исписане прстом Божијим и сишао са горе, носећи поклон Израилцима. Међутим, још издалека је по буци и безумним крицима разумео да су пијани, и рекао: *Чујем вику оних што су пијани* (2. Мојс. 32; 18). Сматрајући их стога недостојним таблица начињених и исписаних самом руком Божијом, он је таблице разбио. Тада је против њих наоружао друге људе, чији ум није био помућен пијанством и који нису себи начинили бога пијанца (тј. златно теле). Уз помоћ тих људи побио је многе хиљаде и на тај начин умилостивио Бога трезних. Поново ушавши на гору, он је затим донео друге таблице, исписане на сличан начин, али не истоветне као

оне претходне, јер су биле начињене од земљаног вештаства. Видите ли да пијанство још од древних времена доноси смрт? Видите ли какве је осуде достојно и како оне што су му се предали чини недостојнима дарова Божијих и садашњег живота? Пијанство је оваплоћени демон, изопаченост помисли, одузетост тела, живот гори од смрти, разлог да се Бог одврати од нас. Још је веће зло што нас пијанство отуђује од живота који нам је Бог обећао, јер, каже апостол, *пијанице неће наследити Царство Божије* (1. Кор. 6; 10).

3. Шта да кажемо о блуду? Народ Божији је тада изашао из Египта потпуно ненаоружан, а прогонило их је мноштво наоружаних. Када су дошли до мора - једни бежећи а други прогонећи их, силом и по вољи Божијој, жезлом и руком Мојсејевом, оно се поделило и створило пролаз. Прогонитеље је потопило и мртве их избацило на суседну обалу. Тако се показало да су ненаоружани имали свеоружје, јер су скинули оружје са мртаца избачених на обалу. Шта се затим догодило? Побеђујући све који су им се супротстављали, пролазили су кроз места и земље, како настањена тако и ненастањена, која човек још не беше покорио. Када су пали у блуд, толико су ослабили да је у борби одмах погинуло 23 хиљаде људи. Због тога нам Павле говори: *Нити да блудничимо, као што неки од њих блудничеше и паде их у један дан двадесет три хиљаде*. Да Финес није ревновао и да једним ударцем није окончао с онима што су починили мрскост и што су блудничили, да није зауздео зло и умилоставио Бога, сви би они изгинули и читав народ би окусио гнев Божији због безакоња блуда. А ко не зна да је та богомрска страст присутна и међу нама? Нема, међутим, никога ко би у том смислу обуздао другога: ни отац сина, ни брат брата, ни пријатељ пријатеља, па се понегде дешава да их и потпомажу у томе, иако апостол каже: *С таквима заједно и да не једете* (1. Кор. 5; 11). Због тога смо сви ми достојни смрти и потпуне пропасти.

4. Ако је блуд достојан такве и толике осуде, колико је ње достојнија тешка кривица прељубништва које не руши само једног или двоје, него читаве домове, имања, рођачке везе и наследства, а превасходно чини да душе буду преиспуњене сваким злом и пороком! Завист је родитељка убиства, јер је услед ње човек на почетку стекао опит смрти, а Каин постао братоубица. Како онда да она (завист) не буде осуђена на смрт или на нешто што је горе од смрти? Колико тек крађа изазива гнев Божији против себе? У старини је само Ахар био крадљивац, а читава војска је била погођена док то нису испитали и каменовали онога међу њима који је починио тај грех.

5. Све је то написано ради наше поуке, да не бисмо падали у исте грехове и били изложени истим осудама или, боље речено, још тежим казнама. Будући да смо се удостојили већег Божијег старања (досл. посете), заслужили смо и теже ударце, уколико се не сачувамо од горенаведених и од Бога забрањених порока. *Ако је реч казана преко ангела потврђена, и сваки преступ и непослушност доби заслужену казну, како ћемо је ми избећи ако не маримо за тако велико спасење које отпоче проповедати Господ а потврдише га међу нама они који су чули, што и Бог посведочи знацима и чудесима, разним моћним делима и раздавањем Духа Светога по Својој вољи*, каже апостол (Јевр. 2; 2-4).

6. Ананија и Сапфира нису починили крађу туђе, него своје имовине, али су били погубљени због лажи која је увек повезана са крађом. Погубио их је Петар или, боље речено, Бог о Којем пророк Давид каже: *Погубићеш све који говоре лаж* (Пс. 5; 7). Павле је предао сатани блудника из Коринта и посаветовао Коринћане, написавши: *С таквима заједно и да не једете* (1. Кор. 5; 11). Према њему није показао љубав све до оног времена док овај, напустивши своје злодело, није на делу показао покајање. Шта Господ у Еванђељу говори користољупцу који, иако је земља донела обиље плодове, ништа од тога није дао сиромасима, него је проширио своје житнице? *Безумниче, ове ноћи тражиће душу твоју од тебе а оно што си припремио чије ће бити* (Лк. 12; 20)? Да неко не би помислио да се ова одлука односила на неко одређено лице, Он одмах затим додаје: *Тако бива ономе који себи тече блага а не богати се Богом* (ст. 21). Иако се тај богаташ није богатио захваљујући неправди - зар је било његове кривице у томе што је земља донела обиље плодова - он је злоупотребио оно што је Бог изобилно дао, и није се богатио у Богу тако што би и сиромасима дао да учествују у томе. Због тога је постао достојан смрти, не искористивши ништа од свог богатства. Многи од нас имају у својим домовима не само оно што су праведно стекли, него и оно што су уграбили од сиромаша. Они су заволели користољубље, а то је, према ап. Павлу, друго по реду идолопоклонство. Такви болују од среброљубља, узрока свакога зла. То се не односи само на наше старешине, него и на трговце, јер њихови тезгари наносе велику штету купцима: ни када могу не користе исправне ваге и правилне мере!

7. Због тога и томе сличног ми смо кажњени а бићемо кажњавани и убудуће. Ми тражимо да се ослободимо несреће, а кривицу због које смо кажњени само увећавамо. Хоћете ли да знате како је велико зло користољубље? То можете да видите на основу заразе од које сад страдамо. Крв је један од телесних елемената и када се њена количина несразмерно увелича, доноси смрт. И као што сакупљање вишка у телу разара тело, тако и користољубље разара и усмрћује душу протерујући из ње Божију благодат,^[1] која значи божанствени живот. Ова душевна смрт свагда претходи телесној, до које је дошло због Божијег напуштања човека. Услед греха и преступања божанске заповести смрт је на почетку ушла у свет; међутим, човек није умро непосредно после преступа, јер му је Бог дао време за покајање.

8. Бог је све људе могао да створи из небића, као што је створио архангеле, ангеле, начела, силе, власти, господства, херувиме, серафиме и најузвишеније престоле: Он би само замислио, а Његова замисао би одмах постала дело, и сви су они заједно постали. Тако је и целокупан људски род могао да створи у једном тренутку и исто тако је могао да га, у једном одређеном времену, путем смрти уклони (избрише) са земље, што је и учинио у време Потопа, сачувавши једино Ноја и његову децу ради постања другог покољења. Он то, међутим, због Свог човекољубља није учинио, него је устројио тако да сваки од нас, гледајући другог или, боље речено, многе друге, било да су то наши крвни сродници или не, разуме неминовност предстојеће смрти. Тај приказ ће вас подстаћи на покајање и бригу о ономе после смрти. Будући да сада види да живимо потпуно непокајани и без бриге о будућем, Бог праведно на нас наводи смрт, не допуштајући да живимо у злу и да истрајавамо у

греху. Смрт представља крајњу овдашњу казну за грешнике, као што смо сазнали из египатског помора.

9. Могуће је, дакле, да из начина на који смо праведно кажњени схватимо колико смо сагрешили пред Богом. Када кажњава човек, могуће је да и без основане кривице или због неког малог престопа кажњеник буде изложен великој осуди услед неразборитости или суровости оних што га кажњавају. Оно најузвишеније човекољубље (тј. човекољубље Божије) не може да се покрене на гнев и на навођење тако далекосежног, смртоносног ударца, уколико уистину нисмо починили велике грехе и након тога остали непокајани.

10. Познајмо, браћо, отуда, мноштво и величину наших грехова; нека се свако одврати од свог телесног умовања и нека се окрене ка Господу. Искрено се покајмо и напустимо своје рђаве навике и греховне склоности, да бисмо зауставили гнев Божији и преобратили га у милост. Излечимо наше зло, да нас то исто зло не би погубило. Нећемо подражавати оне што су погубљени у Потопу, него оне у Ниниви који су се спасли покајањем. Иако они тада нису могли да познају човекољубље Божије на основу многих примера, усрдно су вапили ка Богу, сви се одвратили од свог рђавог пута и неправедних дела, говорећи: *Ко зна, можда ће се раскајати Бог и повратити од љутог гнева Својег, да не изгинемо* (Јона 3; 9). Ми, међутим, познајемо човекољубље Божије и на основу многих других ствари, и на основу ових догађаја (са Ниневљанима), јер *Бог виде дела њихова, где се вратише са злого пута свога и раскаја се Бог од зла које рече да им учини, и не учини* (ст. 10). Тамо је био Јона који им је проповедао и претио, али их није позивао на покајање, нити им је обећавао састрадање (Божије). Јона се из Јудеје спустио у Јопију (Јафу), а одатле је, после три дана проведена у утроби кита, био избачен на морску обалу и послат да проповеда у Ниниви.

11. Овде је, међутим, много већи од Јоне, јер је превечни Логос Божији, чији је праобраз био Јона, сишао са небеса на земљу као што је Јона сишао у Јопију (Јафу) и, предавши се искушењима и страдањима као Јона таласима, кроз смрт сишао у најнижи део земље. Ту Га је ад прогутао као што је кит (прогутао) Јону, али је Он одатле у трећи дан васкрсао, обећавши покајанима Царство небеско, разјаснивши и проповедавши свима нама у чему се састоје дела покајања која ми, међутим, одбацујемо, и праведно бивамо предати страшној смрти.

12. Уистину је страшна смрт, било да се приближава, било да је очекивана, али је много страшније ако се не одвратимо од својих грехова, јер одатле нараста казна, после које ћемо бити предати бесконачним мукама. Нека их нико од нас не упозна на основу свог искуства! Ако нам овдашње недаће изгледају неподношљиво, иако су привремене и дотичу се само тела, какве су тек онда оне (недаће) које заједно са телом муче и душу и за које не можемо очекивати да ћемо се од њих избавити! Ми

ћемо се, браћо, покајати и обратити, и своје покајање показаћемо и речима и делима. Припашћемо Богу скрушенога срца, говорећи Му: *Господе, немој ме јарошћу Својом прекорити, нити ме гневом Твојим казнити* (Пс. 6; 1), него учини

са слугом Твојим по милости Твојој (Пс. 118; 124), а не онако како смо заслужили. Он је близу свакога који Га призива, уколико не вапи само устима него и умом, ако се и делима и начином живота обрати к Њему.

13. *Обратите Ми се и обратићу вам се*, каже Господ (Зах. 1; 3), и *безакоња ваших нећу се опомињати* (Иса. 43; 25). Ако усрдно и без освртања будемо бежали од сагрешења или ако исповешћу, покајањем и делима која ће се супротставити нашим прегрешењима умилостивимо Бога, ако Га делатним смирењем приклонимо ка нама, онда ћемо се, подржани Божијим човекољубљем које допуњује наше недостатке, избавити од овог Божијег гнева и од ове неправовремене смрти и потпуне пропасти, а у будућем веку задобити бесмртни живот, у славу Јединог Животодавца Христа, Којем доликује слава, сила, част и поклоњење са безначалним Његовим Оцем и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Св. Григорије Палама овде користи игру речи, јер у грчком језику иста именица, тј. "πλεονεξία", означава и противприродни вишак (нечега) и користољубље (прим. прев.).

40. Беседа

О свечасном Христовом Претечи и Крститељу Јовану

1. Уколико је *часна смрт преподобних* и ако се *помен праведника савршава са похвалама* (Приче Сол. 10; 7), зар онда утолико пре не би требало да се тако односимо према помену најузвишенијег међу преподобнима и праведнима, према Пророку и Претечи (Претходнику) Логоса Божијег Који се нас ради оваплотио а за којега је Логос, са Своје стране, објавио и посведочио да је он већи од свих пророка што су од века постојали, од свих преподобних и праведних? Будући да све што се односи на њега превазилази сваку људску реч и да је он примио сведочење и похвалу Сина Божијег, њему нису потребне наше похвале. Међутим, хоћемо ли због тога прећутати и пропустити да, колико је то у нашој моћи, изразимо своју похвалу ономе којега је Писмо именовало као глас најузвишеније Речи (Логоса)? Напротив, нека са управо због тога што је такво име и сведочанство добио од Свевладике Христа језик сваког верујућег покрене да га похвали колико год може, не зато што ћемо тиме нешто додати његовој слави (како бисмо ми то могли да учинимо?), него да бисмо вратили дуг, сваки својим устима а сви скупа заједничким, хвалећи и величајући чуда која се односе на њега.

2. Уистину, читав живот највећег међу оним што су рођени од жена представља чудо над чудима. Такав није био само живот Јована који је и пре свог рођења био пророк и који превасходи све пророке, него и оно што претходи његовом рођењу и што се збивало после његове смрти по много чему превасходи сва чудеса. Божанствена пророштва богонадахнутих пророка ? њему не називају га човеком него анђелом, блиставом и богоозареном светиљком, јутарњом звездом која претходи Сунцу Правде и гласом Самог Сина Божијег. Шта је, дакле, ближе и сродније Речи (Логосу) него што је глас?

3. Када се приближило његово зачеће, није човек, него је анђео долетео са небеса и разрешио неплодност Захарије и Јелисавете, објавивши им да ће они, који су неплодни од младости, у дубокој старости родити сина, узрочника велике радости, јер ће његово рођење бити спасоносно за све, *јер ће бити велики пред*

*Господом, и неће пити вина и сикера; и испуниће се Духа Светога још у утроби матере своје, и многе ће синове Израљеве обратити Господу Богу њиховоме, и он ће напред ићи пред Њиму духу и сили Илијиној, објављује арханђео (Лк. 1; 15-17): и он ће бити девственик као што је био и Илија, па чак и већи житељ пустиње него што је био он, и разобличаваће безаконе царе и царице, и ту такође учинити више него Илија. Међутим, посебно ће га превазићи по томе што ће бити Претеча Господњи јер ће, како каже арханђео, *напред ићи пред Њим.**

4. Пошто је сматрао да је ово што је објављено сасвим немогуће, Захарији се свезао језик. Будући да својеволјно није желео да проповеда о чудесном зачећу свога сина, све до оног времена док се на свету није појавио глас који је претходио речи Божијој Захарија је својим ћутањем, и противно својој вољи, громогласно ово објављивао. Пошто је зачет после таквих и толиких обећања, он је и пре свог рођења био помазан за пророка. Ту благодат је - каквог ли чуда ! - предао и својој мајци и, како каже Исаија, обукао се у ризу спасења и у одећу радости (Иса. 61; 10). Слично Илији, и он помазује пророка уместо себе (тј. своју мајку), али и по томе стоји испред и превасходи и једног и другог пророка, будући да је још био у мајчиној утроби и да је ово објавио као пред лицем Господњим. Након што се заметку уобличи удови, он може да их покреће, али још нема гласа, јер још не живи на ваздуху. И зато, када је пред Јелисавету стала Дјева, носећи у утроби Бога, Јован, такође у утроби, није остао неосетљив за Божије присуство и домострој, него Га је и одатле прославио, богословствујући језиком своје мајке, док је он сам заиграо у утроби - какво чудо! - и прославио Га. Будући у Духу Светом, он је у мајчиној утроби примио савршенство будућег века.

5. Како каже велики Павле, обзнањујући тајну вечног живота, *сеје се тело душевно, устаје тело духовно* (1. Кор. 15; 44), тј. тело које ће у будућем веку чудесно покретати и управљати Дух Божији. Тако је и Јован био засејан, и у мајчиној утроби уобличавало се тело душевно, али чудесним помазањем божанственог Духа у утроби открило се и тело духовно. Поигравајући и славећи, ону што га је носила у утроби учинио је пророчицом, јер је њеним устима благосиљао Бога и узнео хвалу Оној која Га је носила у утроби, Мајци Господњој о Којој објављује као о Дјеви и поздравља Плод што се налази у Њеној утроби, обзнањујући да је та утроба истовремено и бременита и девствена.

6. Није се догодило само то да он, према речима Писма, и пре познања зла изабере добро, него је, и пре познања света и будући још у утроби, Јован био изнад света. Када је родио сви су се обрадовали али и запрепастили чудима повезаним с њим. *Рука Господња, каже, беше с њим, и чудотворила је тада као што је то чинила и раније: развезао се језик његовог оца, свезан због тога што није поверовао у чудесно зачеће свога сина. Сада су се пак његова уста отворила, он се испунио Духом Светим и почео да пророкује: И ти, дете, зваћеш се пророк Вишњегга, јер ћеш ићи напред пред лицем Господњим да Му приправиш пут, да дадеш познање спасења народу Његову* (Лк. 1; 76-77). И као што се од самог зачећа ово божанствено дете од мајчине утробе показало као живо оруђе благодати, будући њоме покретано и испуњено Духом Светим, тако је, и када се родио, растао и крепио се Духом. Како га свет није био достојан, он је још од детињства живео у пустињи, водећи безметежан, безбрижан живот, без додира са ужурбаним светом, живот слободан од жалости и узвишенији од земних и телесних жеља које заводе тело и телесна чула. Живећи Богу и видевши једино Бога, наслађивао се једино у Богу. Он је, дакле, живео у неком усамљеном месту на земљи: *И бејашу у пустињи до дана док се не показа Израилу* (Лк. 1; 80).

7. Када је дошао тај дан "његовог показивања?" Када је наступило време за Крштење Господње, о којем је написано: *Ниједан није разуман, ниједан не тражи Бош, сви застранише, уједно неваљали посташе* (Пс. 13; 3). Онда, када смо сви ми били безбожни, Господ је, покренут Својим неизрецивим човекољубљем, нас ради сишао с небеса. Тада је, такође ради нас, и Јован изашао из пустиње, јер је требало да послужи Његовој човекољубивој вољи. Како за дубину тадашњег људског зла, тако и за неупоредиво снисхођење човекољубља Божијег, био је потребан неко ко ће на тај начин послужити, неко ко је достигао савршенство у свим врлинама. На тај начин, могао је к себи да привуче све који би га видели, као што се уистину и догодило. Захваљујући чуду, људи су се обратили ка њему као сасвим изузетном човеку који живи на начин какав превазилази човека. Његова проповед била је достојна његовог начина живота, јер је обећавао Царство небеско и претио неугасивим огњем, објављујући да је управо Христос - Царство небеско. *У Његовој руци је лопата, и очистиће гумно Своје, и скупиће пшеницу у житницу Своју а плеву ће сажећи огњем неугасивим* (Лк. 3; 17).

8. Не само речима, него и делима, он Га је свима показао када Га је крстио, указујући на Њега прстом и својим Га ученицима показавши, свима посведочивши да је Он Син Очев, Јагње Божије, Женик душа Који долази код њега и узима грехе света, чисти скверну и упоредо с тим дарује освећење. Пошто је на такав начин припремио Његов пут, сагласно Захаријином пророштву, и када је савршио све због чега је био послат и због чега је ишао испред Христа, када је на Јордану постао Његов Крститељ, он уступа Христу место и престаје да проповеда окупљеним људима, удаљује се од мноштва народа и предаје га Господу. Ирод, син оног Ирода који је побио витлејемску децу, није од оца наследио сву пуноћу власти јер је био само тетрарх (четворовласник). Међутим, у злу је чак и њега (оца) превазишао, јер је живео безаконно и у њему су Јудејци видели оличење сваког зла. Јован то није могао да прећути. Како и да прећути, када је он био глас Истине? Прекоревач га је, како због свих осталих грехова, тако и због Иродијаде, жене његовог брата, коју је овај преотео од њега и противзаконито се оженио с њом. *Не можеш ти имати жену брата својега*, говорио му је Јован (Мк. 6; 18). Ирод је пак, будући постиђен или, боље речено, не подносећи да буде постиђен, својим злоделима додао и затварање Јована у тамницу.

9. Што се тиче Филипа, и он је био тетрарх и владао је другим делом. После безумног убијања деце, њиховог оца Ирода обузела је неизлечива и неподношљива болест и несрећа, тако да је због прекомерних мука и болова окончао са собом. Тада је и ангео у Египту рекао Јосифу: *Узми Дете и Матер Његову и иди у земљу Израилеву, јер су помрли они који су тражили душу Детета* (Мт. 2; 20). Када је, дакле, Ирод тако жалосно окончао свој живот, тадашњи самодржац, цезар, поделио је земљу којом је овај владао и над два дела поставио је друге управитеље, а над преостала два је Иродове синове, Филипа и Ирода, поставио за тетрархе (четворовласнике). Због тога еванђелиста Лука и приповеда да је он (Ирод) тада био четворовласник над Галилејом, а његов брат над Итурејом и земљом Трахонитидом, када је Јоан, проповедајући крштење покајања, стигао на Јордан.

10. Тај нови Ирод, који је поседовао власт, свезао је и затворио Јована у тамницу зато што га је овај, како кажу Матеј и Марко, разобличавао због Иродијаде коју је Ирод узео за себе иако је била жена његовог брата. Лука каже да се то није догодило само због Иродијаде, него *због свих зала које учини Ирод, и додаде на све још и ово: затвори Јована у тамницу* (Лк. 3; 19). Зашто други еванђелисти кажу да је Јован разобличавао Ирода само због Иродијаде? Они то говоре зато што су за Јованово затварање у тамницу постојали и други разлози, или боље речено, сва дела изопаченог цара, чије разобличавање он није подносио. До усековања Јованове главе довео је једини разлог - прељуба и прељубница, која је дејствовала својим сплеткама и лукавствима и ово дело довела до краја. Она је негодовала против Јована који је разобличавао и удаљавао Ирода од незаконитог дела, због чега је желела да га убије: чинило јој се да на други начин неће моћи да избрише оптужбе против себе. Њен мрски грех није био усамљен, него двострук, и састојао се из многих чинилаца. Била је то прељуба, најсрамнији од свих грехова и то почињена ни са ким другим до са братом превареног мужа од којег је добила дете. Осим тога, њена кћер, која је рођена у том браку, била је жива, тако да, према Мојсејевом закону, Ирод није могао да се ожени са њом чак ни после смрти свога брата. Он је, међутим, за Филиповог живота и уз постојање његове (Филипове) кћери, оскрнавио брачну ложницу сопственог брата - и то не у тајности и као да са неким страхом извршава незаконит поступак - него је ту мрскост починио смело и бестидно.

11. Пошто се, дакле, свим срцем предао злу и није подносио разобличења, Ирод је Јована затворио у тамницу. Међутим, и само то затварање Јована у тамницу још је више осрамотило Ирода пред свима који су то видели или чули, као и пред онима који су тамницу посетили. Иродијада га је због тога прогонила, односно, у свом срцу носила је махниту мржњу против Јована и желела да га убије, иако није смела да се одважи на то. *Ирод се бојаше Јована*, каже Марко, *знајући га да је човек праведан и свет* (Мк. 6; 20). Бојао се Ирод Јована због узвишености његове врлине, али се Бога, од Којег потичу врлине у људима, није плашио. Он се, међутим, ни Јована није плашио зато што је Јован праведан и свет, него га се плашио због народа који га је, како каже Матеј, сматрао за пророка. Како саопштава Матеј, није само Иродијада желела да убије Јована, то је желео и Ирод, али су се плашили народа.

12. Оно што Марко каже да је Ирод радо слушао Јована требало би схватити у следећем смислу. Кад су у питању лекови, ми осећамо горчину али их ипак прихватамо јер сматрамо да ће нам они користити. Међутим, нешто супротно се догађа кад је реч о духовним поукама. Они који их не прихватају могу њима да се наслађују, јер су оне по својој природи угодне, али их не усвајају, јер виде да су оне препрека за њихове порочне жеље. Тако је могуће да је у почетку и Ирод радо слушао Јована и да га је чувао, како каже еванђелиста Марко, и да је, слушајући га, испунио много од тога. Злу је својствено да ненавиди оне који га прекоревају: тако је и Ирод, када се услед прекора код њега родила мржња према Јовану, презрео све то и постао једнодушан с прељубницом у њеној крвожедној жељи. Он је и сам пожелео да убије Јована, о чему говори Матеј, али се плашио народа. Ни народа се,

међутим, није плашио због неке побуне, него зато што је знао да ће га народ осудити, пошто су Јована сви сматрали за пророка. Он је знао за превасходство благодати и врлине у Јовану (а што ни од кога није било скривено) и, будући горд због славе и части коју су му многи исказивали, бојао се њихове осуде. Он је тражио њихове похвале, тако да је притворно исказивао тобожње послушање и страхопоштовање према Јовану.

13. Међутим, Иродијада је била мудра за творење зла, па га је ослободила тог страховања и подстакла на убиство, и то такво да ће Ирод, како је она претпостављала или, боље речено како га је она обмањивала, бити ослобођен осуде. Негодујући и одишући убиством, она је тражила прилику да пред многим сведоцима избегне повод за осуду и да, истовремено, своју махнитост против Пророка и Крститеља спроведе у дело. *И дође*, каже Марко, *дан погодан*, тј. дан погодан да се изведе злочин убиства, дан када је Ирод приређивао гозбу поводом свог рођендана и када се сав народ окупио. Сви су већ били за трпезом када је ушла њена кћи, коју је она смишљено послала, и та девојка је пред свима заплесала, угодивши свима па и Ироду. Како би и могло да се догоди да не угоди Ироду, када је била њена кћи коју је она представила и када је бестидно плесала? Тај бестидни плес је у тој мери очарао развратног цара да је он рекао девојци: *Што год заиштеш од мене даћу ти, макар било и пола царства моја*, и заклео се на то (Мк. 6; 23).

14. Та бестидна девојка је отишла код своје мајке и учитељице оних срамних скокова и извијања. Испричала јој је на шта се цар заклео и пожелела да је ова саветује шта да затражи. Одмах је добила њену (Иродијадину) поуку и ревносно се сагласила с њом, а затим се усрдно вратила цару и, не поцрвеневши, изрекла своју молбу: *Хоћу да ми одмах даш на тањиру главу Јована Крститеља* (Мк. 6; 25). Чинило се да је то бестидно затражила ова девојка, и тиме је прељубница, како је она мислила, ослобађала цара оптужбе за убиство Крститеља и Пророка. "Видиш ли", каже, "да због поштовања заклетве а не због мржње према праведнику морам да починим то убиство?!" *И ожалости се цар веома, али заклетве ради и гостију својих не хтеде јој одрећи* (ст. 26). Зато је послао људе у тамницу да одсеку главу Јовану, да је донесу и дају девојци.

15. Авај, колике несреће узрокује жудња за славом! Није могао да га убије због народа, а убио га је због гостију који су се окупили за трпезом! Није се ражалостио ни због чега другог осим због помисли да ће многи престати да га поштују. Цар је доспео у веома неугодан положај, јер ће га, ако погуби праведника, прекоревати због убиства. Ако га пак не погуби, показаће се да је нарушио заклетву. Заклетву је дао због гордости, тако да је страх да ће заклетву нарушити потицао од славољубља. Убијање у циљу ненарушавања заклетве такође се десило због славе, као што је и целом том гозбом провејавало славољубље. Према томе, Господ је прекрасно говорио у Еванђељу: *Како ви можете веровати када примате славу један од другог, а славу која је од јединога Бога не тражите* (Јн. 5; 44)? И Јудејци су, тражећи такву славу од људи, одбацили веру у Њега; одсекли су Главу свих пророка који су се појавили код њих, кад су убили испуњење пророка - Христа.

Таква су дела цара, над којим су царевале прељубница и плесачице. Он је тиме био очаран и тиме се наслађивао, ради тога је продао и издао царство, ради тога је дошао до таквог свршетка.

16. Од нечега сличног, браћо, страда и наш ум: он је од Бога постављен као цар и самодржац над страстима; међутим, кад се он сам њима наслађује, тада бива одведен у недолично ропство и извршава недоличне поступке. На тај начин сваки од оних, који су постали робови греха и страсти, будући мучен и разобличаван својом савешћу, у почетку као да је закључава - као што је учинио и Ирод када је затворио Јована - јер не жели да је слуша. После тога, неће да чује ни реч од онога што је написано ради противљења греху и што утврђује начин за сваку врлину. Када се пак нађе у рукама Иродијаде, тј. грехољубиве воље која се незаконито саживела с њим, тада и начело благодати, које му је прирођено, а при том мислим на савест, он потпуно умртвљује и у себи гуши њен глас, не верујући и противуречећи богонадахнутом Писму, ниподаштавајући реч Божију и противећи јој се као Ирод Јовану.

17. Међутим, нешто слично дешава се и противницима истинитог благочашћа. Будући постиђени Пророцима, Апостолима и Оцима које ми наводимо, они у почетку као да их затварају у књиге и кажу: "Пустите их нека леже тамо, нико то више не користи, нити се позива на њих." У томе они показују непослушност чак и Самом Господ, Који каже: *Испитујте Писма и тамо ћете пронаћи живот вечни* (в. Јн. 5; 39). После тога заједно са Иродијадом, тј. са својим славољубљем, доведеним до још горег стања, приносе те свештене речи као "на таџиру", убијајући их својим сопственим запажањима, на радост али истовремено и на пропаст оних што су сагласни са њима.

18. Ирод је, дакле, пример сваке порочности и безбожништва, а Јован стуб сваке врлине и благочашћа. Ирод је пуноћа греха, тврђава безбожништва, у потпуности телесни човек, који по телу живи и мисли. Јован је врх свих, од века богоносних Отаца, блистава ризница дарова Духа, симболично назван по божанственој благодати, обитавалиште сваког благочашћа и врлине. Данас нам се, дакле, нуде два изображења, потпуно супротна и непомирљива једно са другим. Први од њих повезан је с невеликом и краткотрајном радошћу, са почастима за оне што су изабрали такав начин живота који после тога бива замењен бесконачном и неподношљивом несрећом и патњом. Други пак, од оних што су му привржени захтева краткотрајни труд, али им после тога дарује неизрециву и божанствену славу и насладу, који су истински и вечни. Ако дакле, слично телесном Ироду, по телу живимо, ми ћемо и умрети, према речима апостола. Ако се пак дејствовањем божанственог Духа, саобразно Јовановој ревности, будемо супротстављали рђавим телесним жељама и делима, живећемо у векове.

19. Крајњи исход живота по Богу сада је са Христом скривен у Богу и није још у потпуности откривен. Када пак буде потпуно откривен, ми ћемо се уподобити Њему и постати наследници Божији и санаследници Христови, задобивши она вечна и непропадљива блага које ни око не виде, ни ухо не чу, ни у срце човеку не

дођоше, будући да она далеко превазилазе и вид и слух и мисли. За оне пак који живе по телу угодности не само да су пропадљиве и привремене, него су у тој мери безначајне и ништавне да се пореде са неким рошчићима и са храном за свиње.

20. Ако пак претпоставимо да су и она добра којима се ови (што живе по телу) наслађују вечна, ипак би им требало претпоставити она друга (добра), будући да су од свега превасходнија и изван сваког поређења. Ако би и једна и друга добра била велика и чудесна, опет би, с обзиром на то да су једна привремена а друга вечна, предност требало дати оним вечним. Будући пак да су она добра неупоредива и вечна, а ова непогодна и привремена, онда ћемо, браћо, ништавном и пролазном претпоставити постојана и неизрецива небеска блага као она која остају и никада не пропадају. Клонићемо се подражавања Ирода и потрудити се да, колико год то можемо, подражавамо Претечу благодати, а посебно ми који живимо монашки и чији се начин живота разликује од световних обичаја и ствари, приближавајући се пустињачком и отшелничком животу Пророка и Крститеља. Он је, као Пророк, прозрео да ће постојати монашки чин који ће, макар у извесној мери, пожелети да подражава њега који се није борио за истине благочашћа него за врлине и био обезглављен да бисмо ми научили да до смрти треба да се супротстављамо греху. Он је знао да ће примити мученички венац онај ко је врлински натерао страсти у бекство. Међутим, како је уобичајени грех мање зло од безбожништва, следи да је велико добро ако се због врлине живот изложи опасности. Зар онај, дакле, који је душу положио за нешто мање, не би пристао да је положи и у борби за нешто веће, односно за благочашће?

21. Због тога је Највећем међу свима рођенима од жена, Проповеднику покајања, Претечи и Крститељу нашег Спаситеља глава посечена због врлине. Он није био Претеча само Христу, него и Његовој Цркви, а посебно, браћо, нашем начину живота. Њега је родила неплодна Јелисавета а нас црква потекла од незнабожаца, о којој је написано: *Весели се, нероткињо која не рађаш, запевај и покликни ти која не трпиш мука од порођаја, јер пушта има више деце него ли она која има мужа* (Иса. 54; 1). После његовог рођења, прогонио га је Ирод, убица младенца, јер је желео да га погуби. Међутим, пустиња је била његово уточиште и просудио је да је она за њега радоснија него свет, због чега је ту и живео. И нас, после нашег духовног рођења, напада духовни Ирод, и он у нама прогони Христа.

22. Због тога се и ми удаљујемо од света и налазимо своја пристаништа - ове Богу посвећене манастире, места посвећена богомислију, и на тај начин бежимо од његових сурових копљоноша и мачевалаца, тј. од подстрекача страсти који, удаљујући човека од Бога, наносе духовну смрт. То је она смрт која у нас улази кроз наша "враташца", тј. кроз наша чула. Посредством њих, она је и на почетку ушла у наш људски род и збацила га са висине, лишивши бесмртности наше прародитеље. Ева је послушала зловни савет лукавога, погледала, окусила, појела и пропала, а затим обманула мужа и учинила га заједничарем у окушању и паду. Они нису могли да се супротставе једном једином искушењу и истог тренутка су свој слух препустили варљивим речима. Победио их је и сам изглед забрањеног плода, иако још нису познавали страсти и обитавали су на месту чистом од страсти. Зар

онда можемо ми, који се читавог живота крећемо по свету, да не претрпимо штету од разноликих, страсних слика и призора, од многоглагољивих и ништа мање срамних казивања и разговора, зар можемо, дакле, а да не повредимо и не нанесемо велику штету свом унутрашњем човеку? Не, то је немогуће!

23. Због тога су се и Оци, подражавајући Претечу благодати, одрекли света и побегли од живљења међу онима који су свету привржени. Неки од њих су заволели пустињу и касније у њу привукли и друге, који су дошли после њих. Неки су пак, живећи унутар свештених ограда, у њима установили заједнички духовни живот (општежиће) где и ми, на овај или онај начин, подражавамо дух њихове ревности и проводимо свој живот унутар тих свештених ограда (тј. у манастирима). Није, међутим, довољно само да живимо у њима, него и да наш живот буде саобразан оним Оцима, јер ни ти други рајеви, који су на земљи, нису лишени дрвета познања добра и зла, а није одсутан ни лукави руководитељ. Ми, међутим, будући поучени древним примерима, морамо обраћати пажњу само на добар и мудар савет и, колико то можемо, настојати да следимо оне који су га следили и некад и сад, подражавајући оне којима, како каже апостол, *гледамо на свршетак живота* (Јевр. 13; 7). И као што у пустињи постоје дивље звери и животиње, оне постоје и на тим освештаним местима. Требало би да страхујемо да се не уподобимо бесловесним животињама и да им постанемо слични, због чега ћемо, колико год то можемо, подражавати Јованов начин живота.

24. У чему ћемо га подражавати? Његова глава је увек била непокривена, што је знак непрестане молитве и обраћања Богу, пошто мушкарцу доликује да се, сагласно апостолским речима, моли непокривене главе (в. 1. Кор. 11) јер ће тако непокривеног лица гледати на одраз славе Божије. Према томе, своја лица су покрили они људи који су се привезали за свет који су се окружили или, боље речено, који су срасли са његовом душегубношћу, неспособни да, као ми, непрестано гледају славу Божију. Ми пак, који смо се прекрасно удаљили од света, удаљићемо се од њега и својим мислима, тако што ћемо химнама, псалмима и молитвама своје умове сјединити са Христом и учинити себе обитавалиштем Његовог светог имена, непрестано се опомињући Онога, због којег смо и отишли из света. Ако се, дакле, неко ради Њега удаљио од света и удобности које у њему постоје, он жели да се васцело сједини с Њим а што се постиже посредством непрестаног сећања на Њега, јер се таквим сећањем очишћује ум.

25. Очистимо, дакле, своје душевно око устремивши се ка Богу делима, речима и мислима, Ми немамо ништа што би нас привезивало за земљу, уколико пожелимо да се, колико то можемо, саобразимо начину Јовановог живота. Он је живео тако што није имао кров над главом, а ми ћемо се задовољити скромним обитавалиштем. Сваки од нас ће љубити ону келију коју је добио од настојатеља, помишљајући на то ко читавог свог живота није имао дом. Он се задовољавао плодовима са дрвећа и дивљим медом. У пустињи постоје биљке које расту саме од себе и чијим су се корењем хранили и они пустињски Оци који су дошли после Јована. Под плодовима овде подразумевам воће. Он се, дакле, хранио воћем, корењем биљака и дивљим медом. Имао је само једну одежду и кожни појас око

бедара, симболично тиме изображавајући да је у свом телу носио умртвљене страсти, а такође и да поседује благо нестицања (добровољног сиромаштва), поучавајући нас томе делима. Ми пак изобилујемо тако великом количином хране и одећом, имамо складишта препуна жита и вина, пекаре и оставе и, уопште, све што нам је неопходно за живот.

26. Заблагодаримо Дароватељу свих добара, Богу и Његовом Претечи, чијим нам се посредовањем све то дарује без нашег труда и извире нам као са источника. Прославимо га због тога и делима му узнесимо своју благодарност. Уколико се будемо задовољили овим заједничким манастирским наслеђем, нећемо бити далеко од Јовановог нестјажатељства и трпљења. Иако је он у свему недостижан будући да га је хранио Бог, и ми се хранимо даровима Божијим. Ако имамо своје личне ствари и новац, онда је то страшно и удаљује нас од заједнице са светима. Онај који се удаљио од света и истовремено поседује личну имовину, било да ју је отуда донео, било да ју је стекао, нипошто се није удаљио од света, чак и кад би био на Светој Гори, чак и кад би обитавао у оним манастирима који представљају небеска места. Он тиме скрнави и само оно место, вређа га и не допушта му да буде изнад света. Такав човек ће, наравно, бити осуђен због скрнављења светилишта Божијег. Зар није, међутим, и Крститељ Господњи и Претеча Његов, Јован, напустио пустињу и њену безметежност? Да, али је он био послат од Господа да би Његовом народу дао познање спасења и да би разобличио неверујуће, због чега му је, на данашњи дан, и одсечена глава. Није било потребе да он буде подложен оваквој телесној смрти, јер се она појавила као исход пресуде за Адамов преступ. Онај, који је извршио заповести Божије, није био њен дужник, јер је од мајчине утробе био послушан Богу. Међутим, према речима Господњим, светима доликује да своје душе положе за врлину и благочашће, и зато је и њему више доликовала насилна смрт, претрпљена ради добра. Зато је и Господ искусио такву смрт. Требало је, такође, да Јованова смрт претходи Христовој како би, сагласно пророштву које је о Јовану изрекао његов отац, *ишао напред пред лицем Господњим*, да би благовестио спасење и онима што су се налазили у адској тами, да би се и они присајединили и од Христа задобили блаженство и бесмртни живот.

27. Нека га и сви ми задобијемо молитвама онога који га је добио још од мајчине утробе и који га је проповедао онима што су на земљи и у земљи и делом, речима и молитвама Богу све управљао ка њему, у Самом Христу Господу нашем, Којем једином доликује вечна слава. Амин.

41. Беседа

На 14. недељно Еванђеље где се говори о свадби царевог сина

1. Најпре ћу вашој љубави поновити завршне речи приче Господње, коју смо данас прочитали из Еванђеља: *Много је званих, али је мало изабраних*. Ову мисао Господ истиче кроз целу причу зато да бисмо се ми трудили да будемо не само звани, него и изабрани. Онај ко је само зван, а не и изабран, не само да отпада од незалазне светлости, него се и изгони у таму најкрајњу, и везују му се и руке и ноге; ноге - зато што нису трчали ка Богу, а руке зато што нису чиниле богоугодна дела, и бива предат плачу и шкргуту зуба.

2. Можда ће неко одмах бити у недоумици: зашто је Господ казао да су "многи" позвани, а није казао "сви" су људи позвани. Ако нису сви позвани, не би било правично да они, који чак нису ни били позвани, буду лишени обећаних блага и подвргнути мукама којима Он прети. Можда би они и послушали и одазвали се, да их је неко позвао? Јасно је да би било неправично да буду одбачени ако нису чак ни били позвани. Није, међутим, истина да нису сви позвани, зато што је Господ, узносећи се на небо после васкрсења из мртвих, рекао Својим ученицима: *Идите по свему свету и проповедајте Еванђеље сваком створењу* (Мк. 16; 15); и: *Научите све народе крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа, учећи их да држе све што сам вам заповедио* (Мт. 28; 19-20). Да су ученици ову наредбу спровели у дело, с правом износи Павле: *Зар не чуше? Свакако (да чуше): по свој земљи отиде глас њихов, и до крајева васељене речи њихове* (Рим. 10; 18) тј. речи апостола. Значи, сви људи су били позвани и, следствено томе, они који нису приступили вери, правично ће бити подвргнути казни. Зашто, дакле, Господ није рекао "сви", него "многи" су звани? Зато што у овом случају Он говори о верујућима, због чега је тек после ове приче изговорио поменуте речи, јер ако се позвани одазове и крстивши се буде призван од Христа, али при томе не буде ходио достојно тога призивања, и ако, живећи у Христу не испуњава она обећања која је дао при крштењу, такав човек онда, иако је "зван", није "изабран".

3. Неки су, међутим, у недоумици или, боље речено, они који су прах и пепео оптужују Наднебеског, јучерашње окривљује Предвечнога: "Зашто је Бог", кажу, "звао оне за које је знао да ће одбити или да се неће одазвати? И зашто је уопште, знајући унапред за то, створио оне који ће бити предати на муке?" Не обазирјући се на то да *колико је небо изнад земље, толико су Моје мисли изнад ваших, говори Господ* (Иса. 55; 9), они траже од Бога да им положи рачуне и цењају се са Оним Који је изнад сваке мисли. Чиме се то ми људи разликујемо од мрава? Зар наша природа није сачињена од истог вештаства од којег и њихова, мислим на тело? Не хранимо ли се истим вештаством? Не живимо ли тамо где и они? Зар се не користимо истим способностима као и они? Зар нас мрави по нечему не

превазилазе? Они се више труде да прикупе храну, одлично знају шта им је од користи и боље се старају да припреме годишње залихе. Ми њих превазилазимо разумношћу душе; али, какво је то наше превасходство у поређењу са оним које Бог има у односу на нас?

4. Ако, дакле, ни сви мрави света, ако би се сабрали на једно место, не би могли да појме ни најмање наше дело или замисао премда их и не превазилазимо у свему, како бисмо ми могли проникнути у дела и ум Божији, када нас Бог бескрајно и бесконачно превазилази, и како бисмо без вере могли потпуно схватити последице догађаја? Као што велико светило на небу не би могло произвести дан, да његова светлост не превасходи наш вид, тако ни Творац наше природе, Бог, не би био Творац нашег спасења, када би нам био схватљив и када не би поседовао мудрост и доброту која превасходи наш разум.

5. Како не помисле они који оптужују Бога за то што је позвао и оне који се нису делима одазвали на Његов позив, да би они, уколико их не би позвао, Њега сматрали узрочником своје пропасти? Он их је зато и позвао, да нико не би могао рећи да је Он узрок нечије пропасти. А зашто је он уопште створио такве људе, који ће бити предати на муке? Он није створио људе за мучење, него за спасење, што је јасно из саме чињенице да их је позвао. Да је Он хтео некога да казни, не би позивао све да се спасу. Ако је пак Он, по Својој доброту, привео и призвао мене да се спасем, а ја самога себе приказао као рђавог, не би ли моје зло, док још и није било учињено, морало већ тада да победи и спута Његову вечну доброту, тако да ме Он унапред не би позивао на спасење?! Да ли би то било праведно?! Онај пак ко не поставља питање на овај начин него окривљује Творца, у суштини тврди да Бог није требало да ствара разумно биће; јер, чему разум, ако при том не би постојале слобода воље и самовласност да се врши избор? А како би неко могао имати самовласност и слободну вољу, ако не би могао, уколико жели, да буде и рђав? Ако се, пак, без слободе воље не може бити рђав, онда се, сва-како, без ње не може бити ни добар.

6. Дакле, онај ко каже да Бог није требало да ствара оне који ће бити кажњени, самим тим каже да није требало стварати ни оне који се спасавају, и уопште, разумно и самовласно биће (досл. природу); а ако је и све остало било створено ради овог разумног бића, онда овим такав човек као да каже да Бог није ни требало да буде Творац. Увиђате ли колико је то неумесно? Међутим, пошто је Бог створио људски род као разуман и обдарен слободном вољом, па су, користећи се на различите начине овим даром, једни постали рђави, а други благочестиви, зар би доброме Богу уистину одговарало да, зато што ће бити и рђавих, не приводи у биће и оне добре? Да ли би ико могао смислити нешто неправедније? Ако би и један једини човек на свету био добар, ни тада не би било праведно не саздати творевину, зато што је бољи један који твори вољу Господњу, него десетине хиљада безаконика. Хоћемо ли онима што испирају злато из златоносног песка рећи да не треба толике гомиле земље пребирати због зрнаца злата? Послушајмо шта би било када не би постојао избор: када не би било званих, не би било ни

изабраних, а како би ови били звани, ако не би били приведени у биће (ако уопште не би постојали)?

7. Скратимо, међутим, наше казивање и упитајмо оне што осуђују Онога Који жели да се сви спасу, шта радити са оним људима који не желе да се спасу? Будући да смо смртни, нама је нужно потребно да се хранимо. Дакле, пошто наш организам, ради опстанка, одабира храну и један њен део упија у себе, а други, непотребни, избацује напоље, хоћете ли због тог рђавог дела хране потпуно престати да једете, или ћете, због оног дела хране коју наш организам ради опстанка наше природе издваја и путем варења, упија и прилагођава себи, узимати храну? Нема потребе размишљати о овоме, јер ми самим делом одговарамо на ово питање, свакодневно се хранећи и уносећи у себе храну коју наш организам или прихвата или не прихвата. Због чега тако чинимо? Због тога што нам је урођена љубав према животу. Тако и Бог, по својственој Му благодати и добротољубљу, није ради оних који ће по сопственој вољи постати рђави допустио добрима да доспеју у биће, него је ради добрих створио и оне који ће постати рђави.

8. Зар не видите да лекари не допуштају да не гладују они болесници који због слабог желуца нису у стању да задрже храну, него је враћају натраг? Зашто их лекари присиљавају да једу? Зато да би организам колико било искористио храну, без обзира на то што највећи део хране остане неискоришћен. Зато се лекарско умеће правично назива човекољубивим. Тако добротољубље и човекољубље Божије постају још очигледнији: иако постоје људи који брину за своје спасење, мало их је у поређењу са мноштвом оних који се не спасавају. Бог је саздао сав људски род и, без обзира на то што ће мало људи бити изабрано, Он је по преизобиљу Свог човекољубља позвао све (људе).

9. *Царство небеско је, каже, као човек цар који начини свадбе сину своме. И посла слуге своје да зову званице на свадбу; и не хтедоше доћи.* Он овде "свадбом" назива сједињење Сина Божијег са људском природом и преко ње са и са Црквом. Говорећи да је тајна брака велика, Павле додаје: *А ја говорим о Христу и о Цркви* (Еф. 5; 32). На другом месту он нам овако говори: *Обручих вас мужу јединоме, да девојку чисту приведем Христу* (2. Кор. 11; 2). А зашто се каже да је Цар Небески, најузвишенији Отац, начинио Своме Сину "свадбе" (како стоји у оригиналном тексту, прим. прев.), а не "свадбу"? Зато што Женик чистих душа, Христос, тајанствено се сједињујући са сваком таквом душом, приређује Оцу "свадбену" радост због тога, јер и Он Сам каже: *Радост на небу бива због једног грешника који се каје* (Лк. 15; 7). Ова радост је, као што вели апостол, плод Духа Светог, Који путем преобраћања спаја и сједињује са Христом душе људи који живе у покајању и та радост обузима оне који живе у Богу, било на небу или на земљи. Зато на небу бива радост због једног грешника који се каје.

10. Дакле, ради овог неизрецивог, већ извршеног сједињења људске природе са Сином Божијим Који нам је даровао покајање, и због оне тајанствено прослављане радости Бога и Оца на небесима, биле су послате слуге: Јован, Претеча Господњи, Захарија, кога су Јудејци убили између храма и жртвеника, Симеон Богопримац, и

уопште сви они који су, пре спасоносног Страдања и Васкрсења, благовестили долазак Господа на земљу у телу, који се већ догодио. Значи, они су били послати да позову званице, тј. Јудејце (Јевреје), јер су они били призвани, будући да су и раније преко Пророка били позивани, но они нису хтели да дођу, тј. да поверују и постану причасници неизрециве заједнице и благодати, премда су и раније и сада често били позивани. *Тада поново*, каже Он, (о, неизрециве дуготрпељивости) *Цар посла друге слуге*, говорећи: *Ево сам обед Свој уготовио, јунци Моји и храњеници поклани су, и све је спремно: дођите на свадбе*. А они, чувши то, не маривши отидоше, неки на поља своја, а неки за трговином. Колико се од њих разликују они који, изговарајући се сакупљањем летине, или бербом грозња, или сређивањем послова, остављају свештена сабрања и не желе да слушају свештена псалмопојања и поуке? Други пак, вели Христос, ухватише слуге Његове, изружише их и побише. Нису далеко од њих ни они који се и сада не покуравају предстојатељима Цркве и предају их непријатељима. Ми ћемо, међутим, на основу приче и таквим људима принети као дар спасоносну сладост.

11. *Ево сам*, вели, *уготовио најбоље Своје, јунци Моји и храњеници поклани су, и све је спремно*. И заиста, оваплоћењем Господњим савршено је најбоље од дела Божијих. Све што је Бог пре овога домостројитељски учинио за нас било је прекрасно и добро и водило је истом циљу. Међутим, најбоље међу Његовим делима или, боље речено, изузетно и несравњиво најбоље јесте оваплоћење Господа нашег Исуса Христа, и особито његов циљ - спасоносно Страдање и Васкрсење. Јасно се види да је позивање (на свадбе Сина) уследило после Господњег васкрсења из мртвих, пошто је управо тада све постало припремљено за наше спасење: савршени домострој у телу Сина Божијег, божанско учење које је тада предато људима, деловање Богочовечанских енергија, претварање људи у заједничаре Богочовечанског Тела, велика и божанствена и спасоносна Жртва, устајање из мртвих после три дана, почетак вечног живота и божанске радости која га прати. *Јунци Моји и храњеници поклани су*, каже, јер је старозаветно тада било сједињено са новозаветним; и то (старозаветно) представљено је кроз приношење на жртву храњеника (животиња), јер је оно што се сада у Цркви за нас приноси као жртва - хлеб. Оно (старозаветно) представљено је приношењем јунаца на жртву, а благодарећи новој Жртви, оно је замењено жртвом достојнијом Бога.

12. Биле су, дакле, послате друге слуге, апостоли Господњи, да ово проповедају Јудејцима, јер је Владика још увек био дуготрпељив према њима. Међутим, када су чули проповед, једни су остали незаинтересовани, будући сасвим привезани за њиве и трговину, за земљу и земаљске ствари, а други, премда су разумели проповеднике, једне су вређали и злостављали, а друге каменовали, и све њих су, колико им је то било у власти, злостављали и убијали. Зато *разгневи се Цар*, каже (Христос у причи) *и пославши војску своју погуби крвнике оне, и град њихов запали*. Упркос страдањима претрпљеним од њих, Он још увек према њима показује дуготрпељивост и упућује им своје посланике да их призову на покајање, обећавајући им опроштај, благовестећи им да ће примити богате дарове и дајући им залог и зачетке (тих дарова) и поуздана јемства, али они не само што се нису покајали и са уважавањем то примили, него су узвратили тако што су благовеснике

срамотили и убијали. Зато је Цар правично после тога послао војнике који су их погубили и спалили њихов град. И ко не зна да се то збило над Јерусалимом, који је Он овде с правом назвао "градом крвника"?

13. Пошто су се они, много пута и раније и сада позивани, показали не само недостојнима позива, него и достојнима гнева Божијег и погубљења, то су, по Царевој заповести исте оне слуге, тј. апостоли Господњи, изишавши на путеве, сакупили све, каже (Спаситељ у продужетку приче), које год су нашли, и зле и добре, *и напуни се свадбена дворана гостима*. То су позвани међу незнабошцима, јер је у то време Јерусалим био једини "град Божији" и једини "дом Његов" био је Израил. Они који су били ван њега, а такви су тада били незнабошци, као да су лутали по путевима, и то многим и различитим, пошто су таква била и њихова учења (веровања). Каже се да су на путевима нашли и довели и зле и добре, сагласно унутарњем стању њихове воље, због чега су једни збиља постали изабрани и испољили нарав и начин живота сагласан са вером; други су се, пак, показали искључени из броја изабраних, проживевши живот срамотан и рђав и несагласан са вером.

14. То показује Христос излажући даље причу, говорећи да је Цар ушао *да види госте* тј. оне међу позванима који су дошли. То што је дошао да види и процени госте представља најаву суда који ће се збити у своје време. Дакле, *ушавши Цар, вели, угледа онде човека необучена у свадбено рухо*. Рухо духовног брака јесте врлина, и ако се неко још овде не одене у њу не само да ће бити недостојан оне брачне одаје него ће, осим тога, бити подвргнут оковима и неизрецивим мукама. Ако пак одежду сваке душе чини тело које је сједињено са њом, онај ко га не сачува и не очисти уздржањем, чистотом и целомудреношћу, показаће га као непотребно и недостојно оне непропадљиве брачне одаје и заслужено ће га избацити оданде. Цар је, разобличивши и постидевши овог човека необученог у одежду достојну звања, рекао слугама: *Свезавши му руке и ноге, узмите га*, тј. опколите га неизбежним мукама, удаљите га са скупа и из друштва радосних, *и баците га у таму најкрајњу: тамо ће бити плач и шкргут зуба*. С правом се везују руке и ноге онеме ко је већ у овом животу био везан оковима својих грехова и он, удаљивши се (тако) од Бога, бива бачен у таму најкрајњу, будући да у своме животу није творио дела светлости. Тамо ће, кажу, бити плач и шкргут зуба, јер тај мрак није само тама, него и огањ неугасиви, који је, уз то, испуњен и црвима који не спавају.

15. Тамо ће, дакле, бити плач и шкргут зуба због неподношљивих страдања што ће морити и душу и тело, због непрестаних вапаја, због бесконачног и бескорисног кајања. Објавивши то, Христос је додао: *"Јер су многи звани, али је мало изабраних"*, показујући тиме да ће не само један (онај) човек бити подвргнут тим ужасима, него и свако ко због својих дела носи у себи сличну гнусобу. На примеру овог једног човека Господ је показао какви су они рђави, који се налазе међу позванима, који су дошли и крстили се, а ипак свој живот нису изменили на боље нити покајањем скинули са себе скверну која се накупила услед рђавих наслада и страсти.

16. Свучимо, браћо, са себе хитон укаљан и подеран пијанством, презасићењем утробе и неумереношћу тела па се, уздржањем и целомудреношћу, обуцимо, као што каже Исаија, у *ризу спасења и одежду весеља* (Иса. 61; 10). Одложимо старог човека који пропада у варљивим похотама и обуцимо се у новог човека, сазданог по Богу, у светости и праведности (Еф. 4; 22-24); одбацимо сваку одежду (која је слика) начина живота заснованог на отимачини и користољубљу, јер је таква одежда мрска (недолична) пред очима Божијим и достојна осуде. Обуцимо се, као избрани Божији, у милосрђе, смирење, умереност, целомудреност и кроткост и потрудимо се у свему да, по савету апостола (2. Петр. 1; 10), утврдимо свој избор и призивање. Тако поступајући, нећемо се лишити обећаних будућих блага и саживота (заједнице) са онима што се вечно радују.

17. Нека ту радост сви задобијемо благодаћу и човекољубљем вечног и небеског Женика наших душа Христа, Којем са Оцем и Светим Духом приличи слава у векове векова. Амин.

42. Беседа

Беседа на спасоносно Рождество Пренепорочне Владичице наше

Богородице и Приснодјеве Марије

1. Свако је време погодно да се постави темељ спасоносном начину живота. Да би указао на то, велики Павле је рекао: *Већ је час да устанемо од сна, јер нам је сада спасење ближе него када поверовасмо... Одбацимо, дакле, дела таме и обуцимо се у оружје светлости, да ходимо поштенo као по дану* (Рим. 13; 11-13). Није, дакле, само неки одређен дан или час погодан за спасење, него се каже да је, након јављања Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа, свако време погодно за то. Као што са изласком чувственог сунца на земљи за људе настаје време телесног делања, будући да *Кад се сунце роди... тада излази човек на дело своје и на посао свој до вечера*, како каже Давид (Пс. 104; 22-23), тако је и од оног времена када нам је у телу заблистало Сунце правде, од Његовог јављања, свако време постало погодно за духовно делање. Онај исти пророк, након што је о доласку Господњем рекао: *Камен који одбацише зидари овај поста глава од угла, каже: Ово је дан који је створио Господ, обрадујмо се и узвеселимо се у њему* (Пс. 117; 22-24). Када се појави чувствено сунце, које бива заустављено (у оригиналу: прекинуто) током ноћи, *излази човек на дело своје и на посао свој до вечера*, док Сунце Правде, будући незалазно и, по речима апостола, *немајући изменљивости ни сенке промене* (Јак. 1; 17), допушта да време, погодно за духовно делање, непрекидно траје.

2. Уколико је потребно да се неко време окарактерише (опише) као погодније од осталих (времена), као што, на пример, постоји време сетве и време жетве, време сађења и време сабирања плодова, као што постоји време сваком другом делу, открићеш да се и за добра дела време различито усаглашава. Сада је јесен, и у њој првенство припада овом месецу (септембар), који рачунамо као први и као почетак године (у Византији је година почињала у септембру; у том месецу и сада почиње црквена Нова година, прим. прев.), јер је тада постављен почетак нашем спасењу, а што данас и прослављамо. Будући да је ова свештена свечаност и празник који данас славимо наш први благодатни призив и пресаздање (васпостављање), то је и дан са којим је све почело да бива ново, са којим је започело смењивање променљивог (привременог) закона непроменљивим (тј. трајним), слова духом а сенке истином.

3. Данас се, дакле, открио нови свет и чудесни рај, у којем се и из којег се родио нови Адам, да би старог Адама пресаздао и васцели свет обновио, (Адам) који неће бити обманут него ће, напротив, сам обманути обмањивача и даровати слободу онима што су услед демонске обмане постали робови греха. Данас је на земљи приуровљена зачуђујућа књига, али не књига која у себи носи писане речи (грч.

λόγῳν), него (књига) способна да у себи тајанствено носи Саму живу Реч (самог живог Логоса), и то не ону реч (λόγος) коју ветар носи него Реч небеску, не реч која је постала зато да би пропала него ону, која све што јој се приближи отима од пропадљивости, не реч насталу кретањем људског језика, него Реч превечно рођену од Бога Оца. Данас се показује одухотворена и нерукотворена скинија Божија, логосни (словесни) и духовни кивот Хлеба живота који нам је уистину послат са небеса (Јн. 6; 32-33). Данас, како каже Псалам, *истина изникну од земље*, истински небески украс благородства (племенитости) човечијег и *показа се правда са небеса* (Пс. 85; 11), Правда (тј. Христос, Логос) која је и самог началника и истинско начело неправде одагнала (досл. избацила), и будући неправедно осуђена и праведно осуђујући, свезала је силога у злу и сасуде његове преотела и пресаздала, показујући да су способни да у себи понесу праведност Божију. На тај начин су се вером у Њега (Логоса, Христа) оправдали заточеници греха, јер их је узео да би вечно са Њим живели, док је кнеза греха, свезавши га неразрешивим оковима, предао вечном и мрачном огњу. Данас, према пророчком предказању, изниче *"лоза (жезло) из корена Јесејевог* (Иса. 11; 1), и цвет што неће увенути поново призива нашу природу иако је увела и због тога отпала од неувењивог места наслађивања, (цвет) који води ка вечном цветању и дарује вечно цветање, узноси на небеса и уводи у рај. То је Жезло којим Велики Пастир управља словесно стадо ка вечним пашњацима. Када се наша природа ослони на ово Жезло, збацује са себе овешталост и старачку слабост и лако се креће према небу, оставивши испод себе земљу онима што су склони земном (доњем), будући да немају такву потпору.

4. Какав је тај нови свет, задивљујући рај, зачуђујућа књига, одухотворена скинија и кивот Божији, истина која је "изникла од земље", многоопевано "жезло Јесејево?" То је пре и након рађања Приснодевствена Дјева, чије рођење од нероткиње данас прослављамо. Јоаким и Ана, који су живели у браку и били непорочни пред Богом, Израиљцима су се, према закону, чинили достојнима прекора јер су били бездетни. Како у то време још није било наде на васкрсење, мислило се да је неопходно наслеђивање рађањем. Сада пак, када нам је Она, на данашњи дан рођена Дјева, девственим рађањем подарила вечност, није нам више неопходно наслеђивање кроз рађање деце. У то време су Израиљци бројно потомство сматрали за велику врлину, а бездетност (неплодност) за највећи порок, због чега су и оне праведнике, уместо да их хвале због врлине, презирали што немају деце. Будући ожалошћени њиховим презиром, ови праведници су се опомињали Авраама и Саре, као и других што су осетили дубоку жалост због немања деце, а затим су, имајући на уму лек који су они нашли као исцељење у тако великој жалости, одлучили да и сами са молбом притекну Богу. Целомудрени Јоаким је отишао у пустињу, тамо се настанио и подвизавао постом, узносећи Богу молитву да постане отац. Он није прекидао молитву нити се враћао отуда све док није добио уверење да ће његова прозба бити услишена. Будући једномислена са њим, Ана се затворила у оближњем врту, вапијући Господу са болом у срцу: "Услиши ме, Боже отаца мојих, и благослови ме као што си благословио и Сарину утробу". И Господ ју је услишио и благословио их, и дао им обећање. То обећање се данас (тј. на данашњи дан) и испунило, и Господ им је подарио чедо, чудесније од сваког претходног чуда, Родитељку Онога

што је све створио, Која је људски род обожила и земљу онебесила, Сина Божијег учинила (сином) човечијим а људе синовима Божијим, јер је у Себи бесемено зачала и као Оваплоћеног неизрециво родила Онога Који је све из небића привео у биће и пресаздао га у добробиће, не допуштајући да се распадне у небићу.

5. Из ког је разлога Она потекла од неплодне утробе? Да би родитеље ослободила бола и прекинула њихово понижење, а такође и да би унапред изобразила ослобађање од бола и проклетства прародитеља нашег рода које ће се кроз Њу извршити. Како би се природа одважила да оскрнави ону утробу, у којој је пребивала и из које је потекла једина жена која је обитавала у Светињи над светињама и једина жена која је постала обитавалиште Створитеља природе? Као што се ни пре ни после Ње није појавила Дјева Мајка и Мајка Божија и као што ни пре Ње ни после Ње нико није обитавао у Светињи над светињама, тако је доликовало да и унутар ове утробе ни пре ни после не буде зачет ниједан други плод. Како је требало да Дјева постане Мајка Божија и то из рода Давидовог и у време погодно за наше спасење, како се приближило време и како је требало припремити ову Дјеву, у роду Давидовом није се нашао нико узвишенији у врлини нити се неко показао племенитијим (благороднијим) по начину живота и роду (пореклу). Тога ради постадоше ови бездетни почаствованији од оних што су имали много деце, да би се свеврлинска Дјева родила од многоврлинских и свепречиста од изврских у целомудрености и да би целомудреност, сједињена са молитвом и подвигом дала плод, да би постала родитељка девствености и девственост која је по телу непорочно родила Онога, што је по божанству од девственог Оца рођен пре свих векова. О, каква је крила имала њихова молитва, и какву је одважност задобила пред Господом! О, колико су чиста била она срца ка да су узнела овакву молитву, која је нечему таквом претходила и такво нешто достигла! Требало је да се приуготови велико чудо над чудима и да природа постепено уступи пред благодаћу.

6. А ви, који представљате освештани призор и слушате моје речи, који сте моје у Христу словесно стадо и њива, принесите Мајци Божијој на дан Њеног рођенства дар творења врлина и њиховог увећања. Мушкарци и жене, старци и младићи, богати и сиромашни, старешине и потчињени и уопште, људи сваког рода, сваког узраста, сваког достојанства, умећа и наука, нека нико међу вама не буде без душевног рода и плода; нека нико не буде без љубави и непријемчив за духовно семе, него нека усрдно прихвати семе небеско, спасоносну реч, и нека са своје стране делом сатвори небески и богоугодни плод, нека нико не пропусти да постави почетак добром делању, нека нико своју веру у Христа не испољава само на речима, јер *неће сваки који ми говори: Господе, Господе, ући у Царство небеско, но који твори вољу Оца мојега који је на небесима* (Мт. 7;21) и: *Ниједан који је метнуо руку своју на плуг па се обазире назад није приправан за Царство Божије* (Лк. 9;62).

7. Девственице заветоване на монашки живот, као и све које чините добро, које сте из супружничтва приступиле саживоту са девственицама и, уопште, све које сте жудњом за покајањем изабрале тај начин живота, тражите све по Богу због Дјеве

Која се сада због нас роди и Онога, од девственог Оца рођеног пре свих векова, Којега је Она у времену девствено родила по телу, да бисте живеле само за Њу и од Ње Оваплоћеног Бога, мотриле само на Њега, само се Њиме наслађивале, да бисте се у нади радовале, у невољи биле трпељиве (в. Рим. 12; 12), предстојатељкама биле послушне (Јевр. 13; 17), служиле једна другој старајући се да међу вама буде мир, непрестано се у будности, молитви и душевном умиљењу посвећујући псалмима, химнама и духовним песмама (Еф. 5; 19), будући непорочне и девствене телом и душом, сваким чулом и умом, у свему показујући духовни и девствени начин мишљења и живљења. Тако ћете, како каже псалам, следити Богомајку и бити близу Ње, и ући у нерукотворени храм Цара небеског, у надземаљску и вечну непропадљиву ложницу.

8. А ви, који сте у браку, не препуштајте се у потпуности овом свету, јер се ради вас овај новостворени и уистину надземаљски украс, односно Богомајка, данас појави као плод брака. Ви, старци, покажите старачку мудрост и својим помислима, речима и делима не будите као незрели младићи, телесно мудрујући и живећи по телу. Ви, младићи, настојте да будете као такви старци, поштујте их и покоравате им се, и нека вам не буде непознато да је старост часна и да младост не заостаје за достојанственом старошћу. Ако то пак не знате, упитајте премудрог Соломона и од њега ћете чути да је *старост мудрост човекова, и старачко доба живот непорочан* (Прем. Сол. 4; 9). Они што су прекомерно сабирали од овог земаљског, непостојаног и пролазног, од онога што стално прелази од једног до другог, нека се потруде да њиховим раздавањем задобију вечни живот: *Нико не живи од имовине своје што је сувише богат* (Лк. 12; 15). Ви који оскудевате и у најнеопходнијем, обogaћујте се трпљењем и благодарењем Богу, да бисте били придружени блаженим сиромасима и наследили Царство небеско (Мт. 5; 3). Ви, старешине, *праведним судом судите* (Зах. 7; 9), не користите силу против својих подређених јер то није праведно, него покажите очинско расположење, имајући на уму да сте сродници и саслужитељи. Не противите се потчињености Цркви и њеном учењу, јер су то знаци добре воље. Потчињени, властима дугујете покорност само у ономе што не омета обећану наду у Царство небеско.

9. Сви заједно принесите сада Дјеви Коју данас славимо Њој најугоднији и најдоличнији дар, односно ваше освећење и непорочност тела, задобијено уздржањем и молитвом. Погледајте сви како су уједињени целомудреност, пост и молитва сједињена са умиљењем учинили да Јоаким и Ана постану родитељи сасуда Божијег, сасуда у тој мери изабраног не само да би у себи понео име Божије, каквим се касније показао Павле (Дела ап. 9; 15), него и Њега Самога, коме је и име величанствено (Пс. 8; 1). Ако се, дакле, осим осталих врлина, будемо посветили и молитвама, савесно обитавајући у храму Божијем, открићемо у нама похрањену чистоту срца, која у себи садржи и открива нам Бога (Мт. 5; 8). Ту чистоту и наклоност душе према Богу која од ње потиче Исаија назива духом спасења примљеним у утробу и каже: *Страх ради Твојега, Господе, у утробу примисмо, и порођајне муке осетисмо, и породисмо дух спасења Твојега, који сатворисмо на земљи* (Иса. 26; 18, по Септуагинти и црквенословенском преводу). Видите ли како неплодне и неродне душе задобијају велико потомство? Овим речима пророк

додаје и следеће: *Не падосмо, али падоше сви који живе на земљи* (исто), тј. они што леже у земаљским мислима и страстима.

10. Уколико, браћо, пожелимо да нам дом не буде земља него небо, да не паднемо на земљу и грех који по њој пузи, да се непрестано простиремо ка божанској висини, онда се плашимо Бога, удаљимо се од зла и обратимо Му се добрим делима, постарајмо се да путем уздржања и молитве уклонимо рђаве навике и да унутрашње помисли учинимо доличнијима, да, према речима пророка, сатворимо и породимо дух свог спасења, имајући за Помоћницу коју призивамо Ону Која је својим родитељима, ради молитве и богоугодног начина живота, била дарована на данашњи дан, Која је родитељску жалост преобратила (у радост), укинула прародитељско проклетство и прекинула болове прамајке и безболно у девствености родила Христа,

11. Којем доликује свака слава, част и поклоњење са беспочетним Његовим Оцем и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

43. Беседа

На Еванђелско читање по Матеју у 17. недељу, где се говори о Хананејки.

У њој се говори и о људској ништавности и о похвале достојном смирењу.

1. Да се "Господ противи гордима, а да смиренима даје благодат", мудро је говорио у својим Причама (3; 34) Соломон, син Давидов, док је то самим делима показала и превечна Мудрост најузвишенијег Оца (1. Кор. 1; 24), када је телесно обитавала у овом животу. Господ се успротивио фарисејима и књижевницима, који су се преуносили над Његовим ученицима и гордили законом Божијим рекавши: *Зашто и ви преступате заповест Божију за предање своје* (Мт. 15; 3), док је Хананејки, која је смирено приступила и молила, подарио милост. Та жена, будући идолопоклоница, од Господа је чула да их назива псима, па чак и последњима међу псима (с обзиром на то да је употребио реч "κυνάριον", псетанце), али са највећим самопрекореванем и смирењем каже: "Да, Господе" (Мт. 15; 26). Учитељи пак Израилјеви који су својом лицемерном побожношћу одбацили Бога, саблазнили су се када су чули да их Господ назива лицемерима. Господ им, дакле, није само праведно приговорио тим речима, него их је и напустио, што је био знак Његовог будућег напуштања читавог њиховог рода до којег ће касније доћи, сагласно оном што је прочитано у данашњем Еванђељу: *И изишавши оданде отиде у незнабожачке крајеве, тирске и сидонске. И гле, каже, жена Хананејка изиђе из оних крајева и повика му говорећи: Помилуј ме, Господе, сине Давидов, кћер моју много мучи ђаво* (Мт. 15; 21-22).

2. И заиста, Хананејка не само да је "изашла" из оних незнабожачких крајева, него је и поникла као освештани крин из долине, а речи њених уста одисале су миомирисом божанског Духа. Ако *нико не може рећи: Исус је Господ, осим Духом Светим* (1. Кор. 12;3), ко може посумњати да је Дух Божији покренуо Хананејкин језик, будући да Га (Исуса) назива сином Давидовим и Господом, и моли Га за милост као Онога Који има власт над демонима. Како вера, по речима, апостола Павла, бива "од проповеди" (досл. "од слушања", Рим. 10; 17), а глас о Христу, како сведочи Лука, *отиде... по свима околним местима* (Лк .4;37) он је, нашавши милозвучан сасуд, тј. Хананејку, у њој још снажније одјекнуо. Уверивши се, поверовавши и топло притекавши, она истовремено постаје гласна молитељка и весница која издалека вапи: *Кћер моју МНОГО мучи ђаво* (Мт. 15; 22), она није у стању да осети своју несрећу, док моје срце, које то осећа, пламти од бола и ја вапим Твојој милости. Ти си син Давидов, по Својој људској природи потекао од његовог семена а као превечни Бог Господ Сведржитељ, и по Твом допуштењу моју кћер прогони ђаво. Ако би се милостиво окренуо према нама, тај слуга Твога гнева напустио би је истог часа". Господ јој уопште није одговорио, желећи да њена вера и врлина постану још очигледније, као да ју је праведно управљао тако

да се појави међу незнабошцима, не само ради неверујућих Јевреја, него и ради незнабожаца, приведених кроз веру. Због тога је Господ, када су му ученици рекли *Отпусти је, јер виче за нама*, казао: *Ја сам послан само изгубљеним овцама дома Израилјева* (Мт. 15; 23-24), јер их, ради побожности њихових отаца, није презрео видевши да су отпали од отачке побожности и врлине тако да је, када Га је послао најузвишенији Отац, најпре дошао к њима.

3. *А жена приступивши*, каже, *поклони му се говорећи: Господе, помози ми* (Мт. 15; 25). Будући у даљини, вапијући је молила Господа јој се смилује. Тиме ништа није постигла јер се Он није ни осврнуо на њу. Када се приближила, пала је пред Његове ноге и поново га замолила за помоћ, а Он ју је (опет) оштро одбио. Ни у том случају није се обесхрабрила ова одважна и смела душа, него је презрела саму себе и, слушајући не само да је назива бесловесном животињом, него и животињом страшном и дивљом, јер су њени вапаји више личили на лавез него на реч достојну слушања, она се и сама са тим сложила и сама се унизила, али није престала да моли Христа.

4. Нека нас ова учитељица поучи како треба бити истрајан у молитви, како треба бити трпељив, смирен и скрушен. Чак и ако будемо недостојни, чак и ако будемо одбијени јер смо оскрнављени грехом, научимо да се не удаљујемо него да истрајемо у искреном мољењу и смирењу, и од Бога ћемо добити оно што тражимо. Господу, Који јој је казао: "Ти си жена из незнабожачког племена, боље речено, дрско, гнусно и нечисто псето, и *није добро узети хлеб од деце и бацати псима*", жена одговара "тако је", смиривши се и сама признавши сопствену ништавност и нечистоту. Сматрајући себе недостојном учешћа и сапричасности Хлебу који је дошао с Небеса (Јн. 6; 33), молила је да добије мрвице које из милосрђа падају са стола оних што за столом седе, "*јер и пси*" каже она, "*једу од мрва што падају са трпезе господара њихових*". Те речи ове жене беху уистину мудре, разборите и испуњене смирењем. Иако сам, каже, из незнабожачког племена и себе сматрам грешником Бог, услед Свог неизрецивог човекољубља и доброте, промишља и о незнабошцима као и о свим осталим грешницима".

5. Шта је учинио Онај, Који опрашта онима што откривају своје грехе и безакоње својих срца (в. Пс. 32; 5) како, поучавајући нас, каже Псалмопојац-Пророк? Он прихвата одбачену, очишћује оскрнављену, исцељује и освећује заједно са њеном кћерком и њену душу, похваљујући је и говорећи: *О жено, велика је вера твоја; нека ти буде како хоћеш* (Мт. 15; 28). Дао јој је велику моћ како између речи и исцељења не би било временског растојања: *И оздрави*, каже, *кћи њена од онога часа* (Мт. 15; 28). Марко приповеда да је Господ казао Хананејки: *За ову реч иди, изишао је демон из кћери твоје* (Мк. 7; 29), јер си толико презрела себе, смирила се у тој мери и, иако упорно одбијана, ниси изгубила наду нити те је обманула реч домостроја, него си схватила величину мог Човекољубља и до краја остала постојана, молећи смирено и са надом. И зато, као што смо рекли на почетку, *Бог смиренима даје благодат и који се понизи, узвисиће се* (Мт. 23; 12), *понизите се пред Господом, и узвисићете се* (Јк. 4; 10), али и: *Сваки који иште прима, и који тражи налази, и који куца отвориће му се* (Мт. 7; 8).

6. Оваква упорност ни у ком случају не може постојати без велике вере. Они, који то испитују, увидеће да је смирење увек сједињено и да заједно расте са вером у Христа. Када је на почетку, по речи Господњој, у своју мрежу ухватио мноштво риба и у потпуности поверовао, Петар је казао: *Изиђи од мене Господе, јер сам човек грешан* (Лк. 5; 8). А када је, опет, капетан у смирењу рекао: *Господе, нисам достојан да под кров мој уђеш*, Господ је онима што су ишли за Њим, рекао: *Заиста вам кажем, ни у Израилу толике вере не нађох* (Мт. 8; 8-10). На тај начин, само верујући поседују смирење, а смирени веру.

7. Ми ћемо, браћо, добровољно смиривати саме себе, и да бисмо испољили и нашу веру у Христа, и да би нас Он узвисио. Познајмо ништавност која нам је усађена и безумље наших помисли које се понекад у нама рађају по дејству демона да бисмо, као Хананејка, завапили Христу, приступили Му, поклонили се и неуморно се молили у смирењу. Тада ћемо задобити благодат коју Он дарује смиреноумнима и узнети се на божанску висину. Какав је, дакле, почетак постања свакога од нас? Није ли он сличан почетку постања бесловесних животиња? Штавише, он је још гори, јер оно (тј. постање животиња) не потиче од греха, док је у наш људски род брак уведен преступањем заповести. Због тога прихватамо препород у светом крштењу које "обрезује покровац рођења". Без обзира што по Божијем допуштењу (снисхођењу) брак не представља преступ, наша природа ипак у себи носи знаке дејствовања кривице, због чега и један наш свети богослов каже: "Ово наше ноћно, ропско и страшно" порекло (св. Григорије Богослов, 40. слово, 2), док Давид пре њега каже: *У безакоњима се зачех, и у гресима роди ме мати моја* (Пс. 50; 7).

8. Такво је, дакле, наше порекло. Међутим, какво је онда наше рођење? Зар оно није много горе од рођења бесловесних звери? "С мукама ћеш децу рађати", рекао је Бог Еви (1. Мојс. 3; 16) и то не само, како ја мислим, због материнских порођајних мука, него и због мука новорођених, како оних што ће затим уследити током читавог живота, тако и оних што се појављују од самог почетка, због чега младенци непрестано плачу, а што се не дешава другим живим бићима. Једино се нама, чим изађемо из мајчине утробе, открива страдалнички, многооплакани и, како се чини, јецаја достојан живот. Које живо биће, осим нас, чим се појави на свет бива стегнуто повојима и умотано у пелене и, на неки начин, као да га чувају у удубљеној колевци, приносе га и односе од материнских груди јер не може да хода само? Зар се јагње, лане и теле не крећу слободно одмах након рођења, зар не скачу око својих родитељки и сами им прилазе да би се наситили млеком? А ми, и када престанемо да се хранимо мајчиним млеком, ослобађамо се повоја и непокретности, али ни на који начин не престајемо да будемо неразумни, и тек кад се након многих година издигнемо из бездана безумља, достижемо разуман узраст. А шта се дешава онда? Да ли смо можда, испливавши из оне помрачености, просветљени светлошћу разума и као умна бића, истог часа постали бољи од животиња? Наравно да нисмо, јер утолико бивамо гори од њих уколико по последицама рођења и по закону природе још више патимо због онога што чинимо, и зато на њима нема осуде каква лежи на нама, нити ће бити изложене вечним пакленим мукама. Када се током времена уздигнемо из стања неразумности и постанемо господари разума, својевољно се утапамо у осуђујућој дубини

забрањених страсти, погружавајући главу у блато и дубоку мочвару, у страшну струју нечистоће, односно нашег најмучнијег живота, где бивамо рањени жаокама шкорпиона и змија и раскомадани зверским зубима, бивајући у тој мери неразумни да се чак и захваљујемо због рана и наслађујемо комадањем.

9. Према нама, слично змији, гмиже телесна похота, а ми нити бежимо од ње, нити је газимо тако што ћемо се обуздати и одвратити је уздржањем, молећи се Богу непрестано и смирено. Уместо тога, ми јој отварамо саму унутрашњост свога разума и, радујући се, авај, у себе настањујемо своју вечну смрт. Приближава нам се гнев, као неукротиви лав, а ми нити бежимо нити тражимо заштиту која ће прекинути тако велико зло, не тражимо дуготрпељивост и смирење. Уместо тога, ми убрзавамо његове кораке ревносно га пригрливши, тако да, будући безумни несретници, позивамо нашег убицу да у нама самима обитава као заповедник и управитељ. Среброљубље се свом снагом стара да нас одгурне у мочвару, а ми се не трудимо да олакшамо самима себи уздржањем и скромношћу, односно крилима која ће нас уздићи ка небу, него се, уместо тога, жудно привезујемо за овај терет што нас повија ка земљи, односно стремимо за новцем или богатим поседима колико год нам то снаге допуштају, прихватајући да се сурвамо и да будемо бачени у бездану дубину.

10. Добили смо ум као вођу и господара, а показали смо га као роба бесловесних страсти. За разлику од животиња, почаствовани смо разумом (логосом, речју), али смо, учинивши саме себе слугама таквих страсти, постали нечаснији од бесловесних животиња. Добили смо тело (аеоца), творевину руку Божијих, како би кроз наше обновљење у Богу могло постати духовно, али смо својим прихватањем земаљског и свој дух потчинили плоти (абр[^]), постајући на тај начин бешчаснији од оних тела без душе, саме себе осуђујући и будући једини достојни осуде. Она тела без душе остају таква каква су и била, а ми смо сами себе учинили још мрскијима тиме што смо одбацили свој призив и почаст претворили у обешчашћеност. Зар васпитач, блудничећи са васпитаницима, подржавајући и подстичући разврат код оних које треба да поучи, није далеко мрскији и гнуснији од необразованих који, међутим, нису развратни? Који се учитељ, чинећи лудости са ученицима и увећавајући њихово безумље, неће показати као неразумнији од неугога? Зар онај ко је добро изучио архитектуру, а затим се поново игра са децом правећи у песку оно што неки називају кулама, неће бити смешнији од нешколованих?

11. Човек на тај начин постаје безумнији од бесловесних, и бешчаснији од свих бешчасних и ништавних, јер се потчинио телу постајући још гори због оних страсти које је требало покорити и управити ка бољем. Он затим постаје горд и стиче високо мишљење о себи, као да је оним што изопачује природу постао бољи од других јер може да се препушта насладама, да над неким има преимућство, да некога тлачи или презире, да влада или да господари над другима, одакле и потичу раскош, богатство и славољубље о којима се неки брину.

12. Постоје, међутим, и они који су своју освештану дужност очували или изопачено васпоставили, подјармивши бесловесни, страствени део душе и доделивши свакој од тих душевних сила оно што јој одговара, и зато су неке од душевних нагона уразумили, неке суздржали а неке укротили мада то, наравно, нису постигли без Божије помоћи и благодати. Она (благодат) се даје смиреноумнима, као што се то много пута показало, а такође и на похвале достојном примеру Хананејке, који нас је данас поучио. Над животињама се узвисују и уистину показују као људи само смиреноумни, а не горди који и нису људи и по својој нарави гори су од бесловесних животиња, мада имају људску природу. Због тога и Соломон, искусивши све у животу и одбацивши као безвредно каже: *Бога се бој*, односно буди смирен пред Њим и заповести Његове чувај, јер је то задатак сваког човека (Књ. проп. 12; 13, по Септуагинти).

13. Када год, браћо, неко услед природног дара или дара који је добио споља постане склон охолости и надмености, нека на уму има следеће: његова вера у Бога слаби, лишава се благодати коју Он дарује и готово да губи достојанство да буде човек, постаје бешчаснији од бешчасних и бесловеснији од бесловесних животиња. Нека се стога убрзо поправи, обративши се путем покајања смирењу како би се у будућем веку нашао међу онима што их је Бог помиловао (в. Мт. 5; 7) и да као *веран и mudar* (Мт. 24; 45) буде похваљен и прослављен од Сина Божијег Који је ради нас умањио Своју славу, истинску, непроменљиву и вечну.

14. Ту славу нека и сви ми задобијемо благодаћу и човекољубљем Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа, Којем са Оцем и Светим Духом доликује слава у векове. Амин.

44. Беседа

Изговорена на дан спомена светог Апостола и Еванђелиста

и Христовог највољенијег ученика Јована Богослова;

у њој се говори и о љубави према Богу и ближњем

1. Данас празнујемо спомен на једног од изабраних апостола Христових и хвалимо га као оца свих призваних у Христу, боље речено, као патријарха оних *који се неродише од крви ни од жеље телесне ни од жеље мужевљеве не* *Го од Бош* (Јн. 1; 13). Као што је Јаков по телу родио дванаест патријараха од којих је потекло дванаест племена Израилевих (1. Мојс. 35; 22), тако је и Христос духовно родио дванаест посвећеника (в. Мт. 10; 2-4), јер је број несрећно отпалог (Јуде Искаротског, в. Мт. 27; 5 и Дела ап. 1; 16-20) попунио велики Павле на којег је Христос погледао са небеса (св. Григорије има у виду суштинско стање ствари, јер је са формалног гледишта ово место заузео Матеј, в. Дела ап. 1; 15-26, прим. изд). Не треба, међутим, да чуди ако се ова племена не показују као једнака им по броју, јер се духовно нераздељиво раздељује. Тако и тело опажа помоћу пет чула док се, истовремено, у души појављује, нераздељиво раздељено, јединствено осећање. И дванаест извора воде, где су се улогорили Израилци предвођени Мојсејем и угасили жеђ коју су осећали услед пешачења пустињом (2. Мојс. 15; 27), предизображавали су ову Дванаесторицу (апостола). Они су духовним орошавањем од жеге идолопоклоничког безумља избавили људски род, који је пре тога корачао непроходном пустињом безбожнштва. На исти начин је и оних дванаест каменова, које је Исус Навин поставио у Галгали као знак чудесног преласка преко Јордана (Ис. Нав. гл. 4; 1-9), предизображавало ову Дванаесторицу. Они нам служе као вечно знамење да је истински Исус обуздао бујицу греха која је преплавила читаву васељену, омогућивши онима што у Њега верују да непогрешиво прелазе путем живота, као што је онда омогућио Израилцима да, не поквасивши се, пређу Јордан.

2. Све то и слично томе, као и призвање Самог Христа, Јединородног Сина Божијег, заједничко је свим апостолима. Онај пак, чији помен данас празнујемо, није само призвани (в. Мт. 4; 21), него се убраја и међу изабране апостоле, будући да није изабран само међу читавим људским родом што живи под небом, него је и међу тим изабранима он изабран, као узвишени у узвишеном збору, односно међу осталим апостолима, будући у истом чину као изабрани Петар и Јаков. Зато га је Спаситељ, заједно са овом двојицом, издвојио од осталих и са њима ушао на Таворску гору. Овде је Јован слушао беседу Мојсеја и Илије са Христом, на божанствени начин сагледавао онај велики и натприродни призор - неизрециво блиставо сијање светлости Синовљевог божанства и зачуо глас Оца који се односио

само на Христа: *Ово је Син Мој љубљени Који је по Мојој вољи; Њега слушајте* (Мт. 17; 5). Тако Јован блажено постаде не само ученик Сина, него и Оца.

3. То му је, дакле, било заједничко са Петром и Јаковом, главним ученицима Спаситељевим, као што му је својство еванђелисте заједничко са осталима који су написали свештено Еванђеље, речи вечног живота, иако их у великој мери превазилази громогласношћу и узвишеношћу свог богословља. Која је реч способна да изрази оно чиме је једино он изобиловао? Он је једини међу апостолима, као и међу знаменитим људима који су живели пре и после њега, заслужио да буде назван девствеником јер је, како се чини, он једини током читавог живота очувао девственост и тела и душе, и ума и осећања. Девственост тела уистину очува само неколицина људи иако је готово свима позната, док девственост душе подразумева вољу која се не свезује ни са каквим злом. Такво наименовање, дакле, сведочи да је Јован био готово безгрешан, због чега је и назван љубљеним од стране Јединог по природи безгрешног, Христа (Јн. 13; 23,19; 26 и 21; 20), и једини је од свих добио такво наименовање.

4. Да ли би се, похвале ради, могло пронаћи нешто веће од тих његових наименовања? Међу свим осталим људима, не може се наћи нико не само већи и бољи, него и једнак овим (његовим наименовањима). Њима претходи и још нешто, од свега веће: он није само љубљени девственик, него и син Дјеве, штавише Дјеве Мајке и Богомајке, будући да је по благодати постао оно што је Христос био по природи (Јн. 19; 26). Ако је он једини имао исту Мајку као и Христос, онда је он једини постао брат Најузвишенијег од свих и Његов сродник, у свему се уподобивши Сину Божијем. Онај (Христос) је Син Љубљени (Мт. 3; 17 и 17; 5), а овај (Јован) љубљени Ученик (Јн. 19; 26), Онај је у недрима Очевином, а овај на грудима Исусовим (Јн. 1; 18. и 13; 23), Онај је девственик, а и овај такође, по Његовој благодати. Онај је Син Дјеве, а исто тако и овај. *Зтрме са неба Господ* (Пс. 17; 13), а и он (Јован) је Гром, због чега се више од осталих назива Громом и "Сином Грома" (Мк. 3; 17), громом најузвишенијим у богословствовању који је одјекнуо по свим крајевима земаљским, богословствујући о Логосу Очевој Који беше у почетку, беше у Бога и беше Бог, имајући у себи живот и светлост истиниту, просветљујући њоме сваког човека који долази на свет и кроз Којега је у почетку све постало (В. Јн. 1; 1-14).

5. Овај Гром је и од Бога послати сведок који нам је објавио присуство истинске светлости и показао Логосу Који је сишао с небеса и ради нас постао тело, најјасније нам изобразивши васцело Његово земаљско житије, односно речи, дела, страдања, Васкрсење после Крста и Вазнесење на небеса са којих је сишао. Све то чему је био очевидац он је, како каже, написао ради нас, да бисмо се спасли (Јн. 20; 31). Свим хришћанима упутио је подстицајну (убедљиву, саветодавну) посланицу, позивајући их на причасност Животу Вечном Који превечно беше у Оцу, а открио се нама. Будући особит међу призваним апостолима и назван љубљеним, он нас поучава најузвишенијој врлини, односно љубави (Рим. 13; 8-10 и Гал. 5; 14), говорећи да је Сам Бог љубав и да онај ко пребива у љубави пребива и у Богу; исто тако, у коме пребива Бог, у њему пребива и љубав (в. 1. Јн. 4; 8-16). Енергија

(дејство) те љубави у нама двојачко се пројављује, неразделиво се раздељујући на љубав према Богу и на љубав према ближњем и при том поучава да постоје једна захваљујући другој, називајући лажовом свакога ко сматра да је довољан један, али не и други вид љубави. Због тога је, каже, знак љубави према Богу очување Његових речи и заповести (в. 1. Јн. 2; 6 и 4; 12), како је учио и Сам Господ говорећи: *Ко има заповести Моје и држи их, то је онај који Ме љуби* (Јн. 14; 21), *Ово је заповест моја: да љубише једни друге* (Јн. 15; 12), *По томе ће сви познати да сте Моји ученици ако будете имали љубав међу собом* (Јн. 13; 34-35).

6. Видите ли како је љубав према Богу неразделива од љубави према ближњем? Због тога љубљени ученик и каже: *Ако ко рече: Љубим Бош, а мрзи брата својега, лажа је; јер који не љуби брата својега којега види, како може љубити Бош, којега није видео?* (1. Јн. 4; 20) и: *Онај који говори да у њему пребива, дужан је да као што Он поживи и сам тако живи* (1. Јн. 2; 6). А како је Он живео? Био је послушан Оцу Небеском, испуњавао је сваку правду, Сам је чинио добра дела природи, болесне исцељивао, покорне поучавао, непокорне кажњавао, ради покорних трпео увреду непокорних, плување незахвалника, ударце, поруге, бичевање и најзад срамну смрт, јер је за нас предао и Свој живот, од чега није веће ниједно дело љубави (Јн. 15; 13). Погледајмо сада како је љубљени ученик био ученик и на делу: он је у свему јасно следио Учитеља, у поукама, чудима и страдањима, свима чинећи добро и речима и делима, изводећи из таме на светлост, претварајући недостојне у достојне, па и сам страдајући ради њих. Он није само једну смрт поднео за сведочење о Исусу и ради наше користи или, другачије речено, због љубави према Богу и људима, него се током читавог свог живота предавао смрти. Колико је пута био изложен поругама, колико је пута био ударан, колико пута каменован, колико је пута изведен пред тираније и старешине да би као оптуженика испитивали овог истинског дароватеља побожности (најокрутнији међу тиранима, Домицијан, прогнао га је на Патмос) који се радовао и свуда проповедао учење благог Владике и Учитеља (в. Отк. 1; 9).

7. И сами уверени тим учењем и ми ћемо, браћо, колико год можемо, поступати онако како је поступао Христос и Његов љубљени Ученик, повинујући се својим очевима јер, каже, *послушан син иде у живот, а непослушан у погубељ* (парафразира Приче Сол. 13; 1). То се не односи само на телесне очеве него у далеко већој мери на очеве духовне, а кроз њих и на Најузвишенијег Оца, *од Кога сваки род на небесима и на земљи има своје име* (Гал. 3; 15). Та љубав, покорност и послушање које показујемо у односу на духовне очеве преноси се и на Бога док онај ко им не показује послушност вређа Самог Бога оца, као што је и Христос открио

говорећи: *Ко вас слуша Мене слуша, и ко се вас одриче, Мене се одриче, а ко се Мене одриче, одриче се Онога Који је Мене послао* (Јк. 10; 16). *Слушајте*

старешине своје и повинујте им се, јер они бдију над душама вашим пошто ће одговарати за њих, да би то с радошћу чинили а не с уздисањем, јер вам ово не би било од користи (Јевр. 13; 17), вапи велики проповедник Павле. Покажимо спремност да извршимо сваку правду и свако добро дело, и ако нешто пропустимо услед слабости својствене нашој природи, Господ је милостив и Он ће по Својој благодати допунити оно што недостаје по нашој слабости, прихватајући нас као оне који су до краја пребивали у добрим делима, нарочито уколико види да се смирујемо због оскудевања у савршеној врлини, уместо да се преуносимо тиме што је (врлину) творимо.

8. На све начине и колико год можеш чини добро ближњем. Ниси у стању да исцељујеш чудотворном речју? Можеш, међутим, да исцелиш речју утехе. Ако ти лично будеш служио њиховим потребама, онда ћеш за Служитеља у будућем веку (о, какво чудо!) имати самог Христа, сагласно Његовим речима: *Заиста вам кажем да ће се опасати, и посадиће их, и приступиће те ће им служити* (Лк. 12; 37). Ако, дакле, допустиш ближњем да заједничари у неопходним стварима које сам поседујеш, и сам ћеш постати заједничар (причасник) Божијег богатства и Царства Христовог, наситићеш се амвросијом као да си обукао, напојио и нахранио Њега Самог, и обући ћеш се у царску одежду бесмртности. Ти не поседујеш дар да поучаваш, да призиваш на врлину, не поседујеш моћ да разобличујеш, да одвраћаш од зла и да подстичеш на врлину? Буди онда учитељ самим својим делима, поставши добротинитељ и себи и ближњем. И то је начин да се разобличе безаконици. Нека такви кажу о теби: *Тешко нам је и да га гледамо, јер његови путеви не личе на наше путеве* (парафраза на Прем. Сол. 2; 15). Уколико ти, будући да им је то неподношљиво, буду упућивали увреде, измишљали оптужујуће клевете и стварали невоље, оста-ни спокојан како не би, уклонивши се или ослабивши, променио начин свог делања, него и за себе самог и за њих буди благотворан, гледајући, као на пример, на Христа и Његовог љубљеног Ученика. Прихвативши тај пример да би корачао правим путем Господњим, ходај по њему не базирајући се за собом. *Ако Мене гонише, и вас ће гонити*, рекао је Господ (Јн. 15; 20). Ако будеш тако поступао и трпео, свима ће бити очигледно да си прожет божанском љубављу.

9. Ако пак желиш да у себи видиш њене знаке, и то ће ти бити показано, уколико неуморно кренеш да их тражиш. Када те, док узносиш ум према Богу, не одвлачи ништа што је доле (тј. ништа земаљско), када неусиљено заборављаш на све и ни о чему не размишљаш, када се с радошћу наслађујеш сећањем на Бога и молитвом (упућеном) Њему, тада поуздано знај да те је дотакла љубав према Богу и зависно од тога колико си јој причастан, толико ће трајати и такво општење са Богом или, боље речено, сједињење с Њим. Када се, опет, са умиљењем и слатким болом у срцу молиш Господу како за самога себе, тако и за свакога човека, знаног и незнаног, непријатеља и пријатеља, који те је увредио и који то није учинио, тада знај да си искрено заволео ближњег. Та унутрашња расположења неће се, међутим, појавити уколико не будеш имао и видљива дела љубави. Ако не навикнеш да одбацујеш своју вољу и твориш вољу свог ближњег, како ћеш онда претрпети ако те нападне? Ако непријатности од људи не поднесеш племенито и стрпљиво, како ћеш онда успети да се молиш за непријатеља? Ако се не покориш Оном што каже:

Подајте милостињу од онога што је унутра и гле, све ће вам бити чисто (Лк. 11; 41), ако чуваш своју имовину и штедиш је за себе, ако је не трошиш на потребе ближњег, како ћеш онда за њима проливати сузе? "Онај ко има љубави", рекао је неки од пријатеља Божијих, "потрошио је свој новац, а онај што тврди да поседује и једно и друго тј. и љубав и новац, налази се у заблуди. Он је лишен или новца или љубави, другим речима, лишен је Бога", јер је Бог Љубав и Он нам објављује говорећи: *Не можете служити Богу и мамону* (Мт. 6; 24). Мамоном се назива све што нам је сувишно, било да је то злато, сребро или нешто друго. Показујући да онај, што стражари над вишком свог новца не може да се моли, каже: *Где је твоје благо, тамо је и ум твој (срце твоје, парафраза на Мт. 6; 21), а не у молитви.* О таквим људима Господ је рекао и следеће: *Приближава Ми се народ овај устима својим и уснама Ме поштује, а срце им је далеко од Мене. Но узалуд Ме поштују учећи наукама и заповестима људским* (Мт. 15; 8-9). Због тога и од Бога љубљени Гром (тј. Јован Богослов) вапи: *А који има богатства овога света и не помаже потребама брата својега, како онда љубав Божија борави у њему?* (парафраза на 1. Јн. 3; 17). Љубав према свету и љубав према Богу не могу истовремено боравити у једном истом човеку, јер је љубав према свету непријатељство према Богу. Због тога Он опет каже: *Не љубите света ни што је у свету* (1. Јн. 2; 15). А шта је то, "што је од света", ако не стицање новца од којег душа нема никакве користи, ако не телесне жудње, умишљеност, земаљске жеље? Све ове ствари нису од Бога и удаљују од Њега оне који то поседују, умртвљују душу коју су надвладале и чувају је у златној и сребрној гробници. То је горе од једноставне гробнице у којој обично чувамо свој прах будући да та земља, бачена преко нашег мртвог тела, скрива његов смрад чинећи га потпуно неприметним, док га (тело) златни или сребрни прах, нека то имућни имају на уму, чини још смраднијим и тај смрад допире до неба и небеских ангела, па и до Самог Бога на небесима и одбија милост и бригу Божију које отуда проистичу.

10. Због тога је наш љубљени Спаситељ Исус Христос и послао Свог љубљеног ученика да нас научи свакој истини, васкрсне из оних мртвих дела и подстакне на дела светлости, најубедљивије разјаснивши да је њен врхунац и дароватељка вечног живота љубав према Богу и ближњем. Како ћемо га, дакле, волети и поштовати? Зар не као онога који нам је открио сваку истину? Немојмо, браћо, чинити оно што је противно његовим поукама и немојмо привидом и језиком показивати љубав и веру, а делима безверје, што и сам забрањује говорећи: *Браћо, не љубимо речју ни језиком, него делом и истином* (1. Јн. 3; 18).

11. Ако и ми будемо љубили и поштовали онога којег је Бог волео више од свих осталих, делом и истином показаћемо своју љубав према њему, и нећемо бити само слушаоци његових речи, него и њихови извршитељи. На тај начин ћемо од њега задобити благовештен вечни живот и Царство, у Самом Цару векова, Христу, Којему доликује вечна слава на небу и на земљи, са беспочетним Његовим Оцем и савечно постојећим Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

45. Беседа

На друго недељно читање из Еванђеља по Луки где се каже:

И како хоћете да вама чине људи, чините тако и ви њима (Лука 6:31),

А у којој се говори и против зеленаша

1. Он Који је понаособ саздао срца њихова, Који познаје сва дела њихова (Пс. 32; 15), Који нам се јавио у телу и удостојио нас да буде наш Учитељ, сада пресаздава оно што је повређено и од нас тражи само оно што је, стварајући нас, на почетку положио у наше душе. Тада је на одговарајући начин и будућем учењу саздао почетак и ономе, што је на почетку створио на одговарајући начин предао будуће учење. Он не чини ништа друго осим што очишћује красоту творевине, помрачену услед њеног прихватања греха. То се, јасније него на било ком другом месту, показује у данашњем одломку из Еванђеља који смо прочитали и који нам је понуђен за тумачење: *И како хоћете да вама чине људи, чините тако и ви њима* (6; 31). Прекрасно је предсказао пророк Исаија, говорећи да ће Господ *реч сажету саздати по читавој земљи* (Иса. 10; 23). Господ је једном кратком изреком обухватио сваку врлину, сваку заповест и готово свако добро дело и хтење. Сагласно еванђелисти Матеју, Господ је изрекавши ово, додао: *То је Закон и пророци* (Мт. 7; 12). Тако је и на другом месту, све сјединивши у једну целину, рекао да на те две заповести које налажу љубав према Богу и према ближњем, *виси сав Закон и Пророци*- Сада је, међутим, све свео на једно: не само ону праведност која се садржи у Закону и Пророцима, него свако добро делање свих људи. Он је то сада поставио као закон, али не више само за један народ (тј. за Израелце), него за читаву васељену или, боље речено, за оне који Му се присаједињују (и потичу) из сваког народа под небом.

2. Он то није само обухватио, него је и показао да нам је усађена (прирођена) свака од заповести које нам је предао. То је оно исто што нам прописује и Јаков, брат Божији, говорећи: *Одбаците сваку нечистоту и остатак злобе и с кротошћу примите усађену (прирођену) реч која може спасити душе ваше* (Јак. 1; 21). То је Бог унапред разоткрио кроз пророка Јеремију, говорећи: *Заветоваћу им завет нови, дајући им законе Моје у умове (у мисли) њихове* (Јерем. 38; 31-33), јер оно што се вољом жели потиче од ума (тј. од мисли). Зато је сада показао да су у њима (умовима, мислима) записане све еванђелске заповести, због чега заповеда и поставља као закон да се живи сагласно са њима јер је, као добротољубив и човекољубив, у саму нашу природу положио познање о томе како треба делати.

3. Саветујући нас речима: *Како хоћете да вама чине људи, чините тако и ви њима*, Господ нам кроз ову сажету, главну изреку није показао само то да је свака

еванђелска заповест усађена у нас, него нам је показао и то да је ова заповест праведна, лака, корисна, свима достижна и сама по себи позната. Како то? Зар не знаш да је зло ако се гневиш на брата или ако га кудиш, посебно ако то чиниш без разлога? Зашто ти не желиш да будеш изложен таквом гневу и прекору, него одмах негодујеш против онога који се гневи на тебе и прекорева те и на сваки начин то избегаваш? Зато што је гнев рђав, незаконит и штетан. Тако се догађа и када неко страствено и радознано погледа твоју супругу или када било ко, а не само твој противник, говори лажи о теби. Једноставно речено, све оно што је забрањено еванђелским заповестима, неприхватљиво је и за нас саме. Шта да кажемо о оним грешним делима која су била забрањена и старим законом (тј. Старом Завету), као што је убиство, прељуба, лажна заклетва, неправда и томе слично? Шта да кажемо о врлинама које су противне овим греховима и о томе колико смо задовољни кад се оне извршавају у нашу корист? Увиђаш ли да ти и сам по себи знаш сваку од тих заповести и да је сматраш праведном и корисном? И не само то, него је не сматраш ни тешком: у противном, не би сматрао да је великог прекора достојан онај што се гневи на тебе, што те клевета или на неки други начин сплеткари против тебе, уколико би мислио да је том човеку веома тешко или чак сасвим немогуће да се уздржи од сваког од тих дела.

4. Нека се, дакле, не догоди да, подносећи зло од другог човека, било да те вређа, обмањује или да ти наноси штету, правилно судиш, а да онда, када сам вређаш ближњег, када му чиниш неправду или га обмањујеш, судиш другачије и не доносиш исту пресуду за иста дела. Напротив, буди непристрастан судија и оно што не желиш да трпиш од других немој ни сам чинити другима. Ако желиш да ти људи учине добро, учини га и ти њима. Тражиш ли нешто од другога, помоћ или нешто слично, да ли желиш да то добијеш и сматраш да је то за тебе корисно? Зашто да не? Међутим, када неко други нешто затражи од тебе, потруди се да покажеш да си сагласан са тим, добро размисли и спроведи у живот то што он од тебе тражи. Можда он од тебе тражи више него што имаш? Покажи му оно што имаш јер, ако би више имао, ти би више и дао: *Ако има ко добру вољу, мио је по ономе што има, а не по ономе што нема* (2. Кор. 8; 12). Хоћеш ли да те сви воле и да будеш достојан опроштаја, да ли сматраш ли да је тешко и неподношљиво носити осуду, посебно ако си се спотакао у нечему незнатном? Онда и ти воли све људе, опраштај им и клони се осуђивања као да у сваком човеку гледаш самога себе и на тај начин одлучуј, тако буди расположен према њему и тако поступај. *Јер је тако воља Божија, каже Петар, врховни међу апостолима, да добро чинећи ућуткујете незнање безумних људи* (1. Петр. 2; 15) тј. оних који нас узалудно ненавиде и који не желе да дају другима оно што желе да добију од других.

5. И заиста, како да не назовемо безумним онога човека који истој природи не жели исто и не доноси исти суд, када је сама природа положила у нас те истоветне судове и жеље? Жеља да нас сви воле и да од свих видимо добро, као и жеља да и сами узвратимо на исти начин природно се јавља у свима нама. Према томе, и жеља да чинимо добро, да свима будемо наклоњени и да сви буду наклоњени нама такође је усађена у нас, јер смо сви ми створени по образу Доброга. Грех, који је проникао у нас и умножио се, ни у коме од нас није потиснуо љубав према самима

себи, јер она за њега није опасна. Међутим, учинио је да се љубав према ближњима, као врх свих врлина, охлади, исквари и изопачи. Због тога је Онај, Који је обновио нашу природу и поново је призвао у благодат да буде Његов образ, дао законе који су, према пророчким речима, у нашим срцима, говорећи: *Како хоћете да вама чине људи, чините шако и ви њима и ако љубише оне који вас љубе, каква вам је плата? Јер и грешници љубе оне који њих љубе. И ако чините добро онима који вама чине добро, каква вам је хвала? Јер и грешници чине тако. И ако дајете у зајам онима од којих се надате да ћете добити, каква вам је хвала? Јер и грешници грешницима дају у зајам да добију опет онолико* (Лк. 6; 32-34).

6. Обухватајући овде истим називом и оне које није призвао и оне који не живе сагласно Његовом Еванђељу, тиме показује да нам ни најмање не користи ако се називамо хришћанима уколико се својим делима не разликујемо од незнабожаца. И као што је велики Павле казао Јудејцима: *Ако, дакле, необрезање чува заповести Закона, зар се неће његово необрезање рачунати за обрезање* (Римљ. 2; 26), тако и Христос сада нама говори кроз Еванђеље: "Вама, који сте Моји, нека буде благодат од Мене ако сачувате Моје заповести; ако творите дела која творе и грешници и ништа више од тога, ако љубите оне који вас љубе и чините добро онима који вама чине добро, онда вам то не даје никакву одважност преда Мном." Он то не говори с намером да људе одврати од тога да љубе оне који њих љубе, од творења добра онима који њима чине добро или од давања у зајам онима за које се надају да ће им вратити, него да би показао да свако од тих дела остаје без награде, јер своју награду добија овде, не доноси никакву корист души и не чисти је од скверне која се појавила услед греха. Ништа од тога, дакле, не доноси никакву корист, ни благодат души за вечну награду. Оно што овде није поменуто привлачи на себе велику осуду и доноси души велику штету, јер су они који на љубав према њима не одговарају љубављу и огорчују оне који их љубе гори од цариника и грешника. Утолико су, међутим, и од њих гори они људи који својим речима и делима узвраћају сасвим супротним (ономе што добијају од људи који их љубе и брину о њима). Такви су, наравно, и они што се буне против градских старешина који свакодневно прихватају немалу бригу о њима, они који не показују потребну оданост од Бога постављеним царевима, они што се не смирују под крепком руком Божијом, не потчињавају се Цркви Христовој и неразумно потхрањују махниту јарост против црквених предстојатеља који се брину о њима и желе им свако добро и корист, делајући за њих колико год им то њихове силе допуштају.

7. И они који не желе да дају зајам онима што обећавају да ће им на време вратити дату суму, који захтевају камату, и то високу, и не пристају да без ње дају ниједан једини новчић или сребрњак, такође су безаконици и то гори од осталих грешника, јер се не покоравају ни закону Старог, ни закону Новог Завета. Овај други, тј. Нови Завет, саветује нам да новац дајемо чак и онима за које се не можемо надати да ће нам вратити позајмљену суму. Стари Завет, опет, каже: *Новца немој давати за камату* (3. Мојс. 25; 37, 5. Мојс. 23; 19), похваљује онога који свој новац не даде на камату (Пс. 14; 5) сматрајући да треба бежати из оног града на чијим се трговима отворено врши лихварство (зеленаштво) и превара (в. Пс. 54.11). Видите ли да похлепни зеленаш не лишава славе само своју душу, него и читав град, привлачећи

на њега казну због заједничке неумерености, нечовечности и сваке неправде? Будући његов грађанин и обогативши се захваљујући њему (граду), он не користи богатство за добро заједнице, јер онима који немају не жели да даје на зајам, док онима који имају, али сасвим мало, даје уз камату, како би их брзо лишио и тог малог иметка који поседују. Због тога је пророк са зеленашством (лихварством) сјединио и превару, говорећи: *Удаљих се бежећи, и настаних се у пустињи... јер видех безакоње и свађу у граду... и не оскуде од тргова његових лихварство и превара* (Пс. 54; 8. 10. 12).

8. Према томе, зеленаш не настоји толико да се обогати новцем, колико гресима, и не погубљује само богатство дужника, него и сопствену душу. Камата је пород аспидин, који се гнезди у грудима среброљупца и, на неки начин, као да наговештава претеће црве који не спавају и које овај неће избећи у будућем веку. Када би ми неко од њих рекао: ако ми не допустиш да од њих узимам камату, задржаћу новац који поседујем и одбићу да дам зајам онима који су у оскудици, нека такав зна да у својим грудима чува аспидин пород, који ће за њега постати и пород оних црва који не спавају!

9. Због тога нас Господ удаљује од обиља таквих порока, саветује да љубимо непријатеље и да им чинимо добро, да дајемо у зајам и онима који немају да нам врате дуг, ништа не очекујући од њих, *и плата ће вам бити велика, и бићете синови Свевшињега, јер је Он благ према незахвалнима и злима* (Лк. 6; 35). Немој мислити, каже, да је онда када чиниш добро онима што ти чине зло и када дајеш онима што ти неће вратити (дуг), твоја имовина пропала, јер је сада време да се засеју добра дела, док време одговарајуће жетве припада будућем веку. Немој губити наду због разграничења времена између сетве и жетве, него знај да вишеструко сабираш своја добра, као што и онај, који чини зло, сабира своја зла. Оно што неко засеје овде, пожњеће тамо, али уз велики додатак.

10. Уколико се овде својим делима уподобиш Сину Божијем и покажеш да си у свему добар као што је и Он и свему добар, тамо ћеш се изобилно уподобити Њему, озарићеш се светлошћу славе Свевшињега и вечно ћеш пребивати са онима, међу којима је Христос Бог међу боговима (Пс. 81; 1), расподељујући награде вечног блаженства. Он је то и објавио, додавши: *Бићете синови Свевшињега, јер је Он благ према незахвалнима и злима*. Син Божији је управо због тога сишао на земљу, због тога је приклонио небеса и постао Син Човечији, све оно обзнанио и сатворио, нас ради страдао и умро, и васкрсао и опет се вазнео на небеса, да би нас учинио небескима, бесмртнима и синовима Божијим. Оно што Он сада тражи од нас, тј. да љубимо своје непријатеље, да дајемо у зајам онима који не могу да нам врате, не само да нам доликује да чинимо и да је нама корисно, као што смо већ говорили, него је и веома мало уколико се упореди са оним што Он дарује нама. Он је Самога Себе предао за нас који не само да ништа немамо да дамо у замену, него смо се раније и у многим својим делима показали као неблагодарни и зли. Он нас саветује да дајемо у зајам од свога вишка и да чинимо добра дела од онога што имамо. Међутим, шта је то и колико је тога? Међутим, управо ради тога, ништавнога, Он ће нам узвратити уподобљавањем Њему Самом, вишњим усиновљењем и небеским

наградама, говорећи: *Будите милостиви као и Отац ваш што је милостив* (Лк. 6; 36),

11. са Којим Њему и Светом Духу доликује слава у векове векова. Амин.

46. Беседа

На треће недељно читање из Еванђеља по Луки,

у којем се говори о Господњем васкрсењу сина наинске удовице,

а такође и о снисходљивости и састрадању једних према другима

1. Указујући на божанственост и свеопшту корист вере и обзнајујући њена дела, победничке награде, плодове и силу, велики Павле почиње од памтивека, од чега не постоји ништа старије и каже: *Вером сазнајемо да су светови саздани речју Божијом, тако да је видљиво постало од невидљивога* (Јевр. 11; 3), а завршава будућим свеопштим ("општесветским") васкрсењем и савршенством светих, од чега ништа није коначније. Набрајајући оне који су били чудесни по својој вери и који су је сами собом посведочили, каже и то да су вером *жене примиле своје мртве васкрсењем* (Јевр. 11; 35). То су Сарепћанка и Сунамка. Сарепћанкин син беше умро, а оживео га је пророк Илија, док је сина ове друге оживео пророк Јелисеј.

2. Свака од њих је својим делима пројавила силну веру. Сарепћанка је вером прихватила да ће се умножити њена храна, а што јој је обећао пророк Илија. Пре него што је нахранила децу, она је од прегршти брашна и мало уља најпре нахранила њега. Била је то једина храна коју је имала и после тога јој није преостало ништа него да заједно са децом умре од глади. Међутим, када се после Илијиног доласка њен син разболео и умро, јер *беше његова болест силна веома, тако да не остаде у њему дух његов*, она није одбацила пророка, није га прекоревала, нити се удаљила од богопоштовања којем ју је пророк научио, него је саму себе прекоревала и сматрала да су њени греси узрок ове несреће. И у свом највећем болу називала је Илију "човеком Божијим", прекоревала себе и говорила више убедљиво него прекорно: *Шта је теби до мене, човече Божији? Зар си дошао код мене да се опоменеш неправде моје и да умориш сина мојега* (ст. 18). Ти си светлост због своје причасности светлости, као служитељ Сунца Правде, каже она, и у твом присуству постали су видљиви моји невидљиви греси, који су умртливи мога сина. Видите ли веру ове жене из другог племена? Видите ли њено смирење? Зато је сасвим природно што је Бог на почетку њу изабрао, тако да се удостојила да постане праобраз призивања незнабожаца и њихове вере, а затим је примила и свог оживелог сина.

3. И на основу речи које је свом мужу изговорила о Јелисеју, и на основу онога што је припремила за примање пророка, али и на основу мудрољубља које је пројавила кад јој је умро син, Сунамка је пројавила своју веру. Тутке скривајући своју патњу, она је отрчала код пророка и довела га у свој дом, говорећи: *Жив је Господ и жива*

душа твоја, ако те оставим (2. Цар. 4; 30). Због такве њене вере, пророк је васкрсао њеног сина. Пошто ова велика чуда која су сатворили они пророци нису била већа од вере тих мајки чији су умрли синови васкрсли, Павле је то показао говорећи: *Неке су жене примиле своје мртве васкрсењем.*

4. Иако је пророцима садејствовала вера и богоугодност мајки, Илија је учинио и још нешто, јер је с вапајем повикао ка Богу и рекао: *Господе Боже мој, зар си и ову удовицу код које сам Јост тако увелико уморивши јој сина* (1. Цар. 17; 20-21). Јелисеј није само пригрлио умрлог дечака, обилазио око њега и до седам пута корачао напред - назад по одаји, него се, како је написано, и помолио Господу и на тај начин оживео Сунамкиног сина.

5. Сагласно еванђелском тексту који смо данас читали, наш Господ се сажалио над удовицом чијег су сина управо носили и, ништа не тражећи, нити се молећи, на само једну заповест предао је уплаканој мајци њеног сина-јединца, васкрслог из мртвих. Тиме је показао да је Он Господ над животом и смрћу (в. Лк. 7; 11). Ни од кога призван, иде Господ да сатвори ово велико чудо - васкрсење, и да пројави не само Своју живототворну силу, него и савршену доброте и милосрђе. Удовица из Сарепте је, како се чинило, прекоревала Илију и истовремено га подстицала да васкрсне њеног сина. Сунамка је припремила Јелисеја, који није унапред знао за несрећу која се догодила, говорећи му да се дете није пробудило. Господ међутим, све Сам зна и, ни од кога позван, одлази у град из којег су износили умрлог дечака.

6. *Износаше мртваца*, каже (Лк. 7; 12). Еванђелиста узгредно прекрасно говори и о томе, јер васкрсење удовичиног сина предизображава обнављање нашег ума. Изгубивши услед греха свог небеског Женика, и наша душа као да је обудовела, имајући сина - јединца, односно свој ум, који је био позлеђен жаоком греха и затим умро, лишен истинског живота. И он (ум) излази напоље, и на тај начин као да се још више удаљује од Бога, излази страстима које је одводе у ад и у дубину пропасти. Међутим, Господ је дошао код нас и већ се налази међу нама, Својим доласком у телу, и васкрсао је наш умрли ум. Тај Господњи долазак у телу није се догодио на почетку него касније, пред крај векова. Због тога еванђелиста није пропустио да каже: *Иђаше*, каже, *у град* Исус Који је требало да васкрсне умрлог сина наинске удовице и да плач преобрази у радост. Молим вас, браћо, да обратите пажњу на ово што је речено. Ако сваки од вас позна да се у њему самом налази мртвац, тј. његов умрли ум, и ако почне да плаче над својим гресима, ако се унизи због њих, код њега ће доћи Утешитељ да би му подарио живот и вечну утеху, јер је Он рекао: *Блажени који плачу, јер ће се утешити* (Мт. 5; 5).

7. *Иђаше Исус, и с Њим*, каже, *иђаху многи ученици Његови и мноштво народа.* Припремајући се да васкрсне сина удовице из Сарепте, Илија се усамио. И Јелисеј је, попевши се у собу где је лежао покојник, како се приповеда, *затворио врата за обоје*, тј. и за Сунамку и за његовог ученика, Пезију. Њима је била потребна усрдна молитва Богу а људи који се повуку у самоћу могу боље да усредсреде свој ум и да га у потпуности устреме ка Богу. С том намером су се удаљили и од њима најближих људи. Уз Господа, Који уистину има власт над животом и смрћу и није

имао потребе да се помоли за то да васкрсне дечака, нису били само Његови ученици него и мноштво народа међу којим су неки били од оних што су ишли за Њим, а неки од оних које је затекао поред изношеног (умрлог младића). У присуству свих, који су и видели и чули, Он је једном заповешћу васкрсао младића, учинивши то по Свом човекољубљу, да би све привукао спасоносној вери у Њега. *А када се приближаваху вратима града, приповеда Еванђеље, где, изношаху мртваца, што значи да је Он унапред знао и сам час изношења тела и дошао на време. Изношаху мртваца, јединца сина матере његове, и она беше удовица.*

8. Колико је ова околност (да је била удовица) увећавала мајчинску жалост, толико је послужила и као повод за незапамћени догађај. Видевши мајку, и то мајку-удовицу, која је све своје наде полагала у сина-јединца, а која га је сада била лишена превременом смрћу, како иде за одром и у очајању се удара у груди, Господ се, како је речено, *сажали на њу* (а како се не би сажалио кад

је Он Отац сиротих и Судија удовица?) *и рече* (тешећи је и, истовремено, проничући будућност): *Не плачи*. Он је знао шта намерава да учини; ова жена Га, међутим, није познавала и утолико пре није могла да зна шта ће учинити. Она услед тога ни веру није имала, нити је било шта од Њега тражила, али Свемогући Којем није било потребно садејство од стране верујућих *приступи и дотакну се носила* - да би показао да и Његово тело, као сједињено са божанством, поседује живототворну силу - *и рече: Момче, теби говорим, устани. И седе мртвац...* јер је безосећајни прах зачуо заповест Онога Који *непостојеће (небиће) призива као постојеће (биће)*, зачуо је Оног Који све носи речју силе Своје, чуо је глас, али не глас богоносног човека, него оваплоћеног (очовеченог) Бога. И не само да *седе мртвац*, него и *стаде говорити*. Тако се догодило и сину удовице из Сарепте, када се његова душа вратила у њега, када је дечак одмах повикао, како се о томе приповеда (1. Цар. 17; 22). Био је то доказ да његово васкрсење није било привидно.

9. На тај начин је Илија молитвом васкрсао једног мртваца; Јелисеј је затим за живота васкрсао другог умрлог, потврђујући и наговештавајући живототворну енергију Христову. Господ је, пре Крста, Својом заповешћу васкрсао три мртваца: овог удовичиног сина, кћер старешине синагоге и четвородневног Лазара. Будући распет на Крсту, Он је васкрсао многе, *и показаше се многима* (Мт. 27; 53). После Своје, нас ради поднете смрти на Крсту, Он је васкрсао и Самога Себе или, боље речено, устао је Тродневни и Он једини постао Началник вечног живота. Сви други, иако су васкрсли, опет су постали причасни овом нашем животу који је подложен смрти. Када је Христос устао из смрти, *смрт више не влада Њиме* (Римљ. 6; 9). Због тога је једино Господ *Првенац оних који су умрли* (1. Кор. 15; 20), тј. вернима који су се из овог живота преставили са надом у васкрсење. Он је, дакле, постао *Првенац оних који су умрли* и *Прворођени из мртвих* (Колош. 1; 18). И нама је одредио и обећао не овај наш, подложен смрти и пропадљиви живот, који није устројен на духовним начелима, него живот који нам је приуготовољен у надама, божанствен, бесмртан и вечан, јер је то дар какав доликује Богу. Будући да онима које је тада васкрсао није подарио такав живот (бесмртни и блажени, живот који

припада будућем веку), и да их је само вратио у овај живот, пресечен смрћу, Он им га није дао ради њих самих, него их је васкрсао због других, приводећи их вери која и јесте дароватељка вечног живота. И у овом случају Он младића није васкрсао ради њега самог, него ради његове мајке, над којом се *сажало*, како јасно приповеда еванђелиста. Зато га је, васкрсавши га, и предао њој.

10. Видите ли да Господ, сажаливши се на удовицу која је оплакивала свога сина, није употребио само речи утехе, него се и самим делом побринуо за њу? И ми ћемо, колико год то можемо, тако поступати, и нећемо само речима саосећати са страдалницима, него ћемо своје састрадавање пројавити и делима. Ако свим снагама пројавимо добротинство, и Бог ће, са Своје стране, нама узвратити добром. Погледајте при том каква су превасходства и предности у таквој размени: колико Бог превасходи човека, толико и Његова сила превасходи силу човечију а милост, која се остварује посредством те силе, ону (милост) коју ми указујемо људима. Ако би ко тражио бакрене оболе и заузврат давао златне статире, ко не би хтео да искористи такву размену? Сада нам се пак не предлаже да бакрењаке мењамо за злато, јер су и један и други метал готово подједнако вредни, него нам се предлаже да дамо оно што људи могу да учине да бисмо у замену добили оно што може да пружи Бог. Од нас се тражи да према људима покажемо човечност, што је наша природна дужност. И по самој својој природи дужни смо да састрадавамо једни са другима и да један другоме укажемо помоћ. И када за оне разнолике милости које смо видели од Бога Он од нас не тражи ништа друго осим да опростимо један другоме, да будемо дружељубиви и човекољубиви, говорећи нам: *Опраштајте, и опростиће вам се... дајте, и даће вам се* (Лк. 6; 37-38), како да онда, у случају да то околности од нас захтевају, на делу не покажемо, колико год то можемо, снисхођење и милост према оној браћи којима је то потребно?

11. Будући да од Бога нисмо само помиловани и да од Њега нисмо само добили толика добротинства да се она не могу ни набројати, а поред тога смо до Њега добили и јемство да ћемо за наше добро које учинимо браћи од Њега добити награду, зашто онда да се не трудимо да, колико год то можемо, чинимо добра дела? Зашто не бисмо, уколико је то потребно и своје животе положили један за другога и на тај начин подражавали Господа од Којег ћемо заузврат добити живот вечни? И то је наша дужност, ако не у односу на друге али, у сваком случају у односу на Онога Који је Свој живот предао за нас, не само за наше искупљење, него и као пример и поуку потврђену делима, неупоредиво превасходећи речи, дело и свако поимање. *Христос пострада за нас, остављајући вам пример да идете Његовим стопама* (1. Петр. 2; 21). Бићемо спремни, уколико то буде неопходно, да и своје душе положимо испуњавајући Његове заповести. На тај начин, бићемо причасни и вечном животу у Њему и Царству, вечно обитавајући уз Њега и сапрослављајући се са Њим. Видите ли овог Мироточивог, светог мученика, чији смо наступајући помен данас почели да претпразнујемо? Крв из његовог тела, која је добровољно проливена Христа ради, дала је непресушни и неисцрпни извор најразличитијих чуда, освећења за душу и тело, извор миомирисног и свештеног мира. Иако душа Великомученика, примивши вечну и непролазну славу, сада праведно с ангелима обитава на небесима, његово тело се

још није прославило заједно с њом. Међутим, оно што се сада догађа представља символ, праобраз и предзнамење божанствене и небеске славе која ће му се тек открити. Ако су пак символ и праобраз такви, шта онда да кажемо о оном будућем савршенству? Оно је, наравно, неизрециво и незамисливо.

12. Нека и ми, молитвама Мироточивог Мученика, као што смо овде причасни божанственом миру које од њега истиче, и тамо будемо посматрачи и причасници оне славе, благодаћу и човекољубљем прослављеног у Својим Мученицима Исуса Христа, Бога сваке твари, Којем доликује свака слава у бесконачне векове. Амин.

47. Беседа

На четврто недељно из Еванђеља по Луки, у којем се каже:

Изађе сејач да сеје семе своје (Лк. 8:5);

У њој се говори и о добрим делима која треба да сатворимо пре сејања

1. Наш Господ Исус Христос није Своје ученике одабрао ни међу мудрацима, ни међу онима племенитог рода, ни међу богатима и славнима, него међу рибарима и израђивачима шатора, сиромашним и необразованим, и тако свима нама показао да ни сиромаштво, ни необразовање, ни незнатно порекло, ни било шта друго није препрека за задобијање врлина, за познање божанских речи (учења) и тајни Духа. Напротив, ако и најсиромашнији и најнезнатнији човек покаже жељу и непоколебљиво се окрене ка добру, у стању је не само да позна божанска учења, него да, благодаћу Божијом, и сам постане учитељ. Оно што поставља препреке нашем познању и разумевању (поимању) духовног учења јесте наша лењост и свесрдна привезаност за привремене и житејске ствари, због којих не налазимо ни времена ни места за слушање, размишљање и подсећање на оно што смо чули (у цркви), нити пак за бригу о будућем и вечном.

2. То се најјасније показује у одломку из Еванђеља који смо данас прочитали. Пошто је Господ народу беседио кроз приче (параболе), оставши насамо са Њим ученици су Му пришли и затражили да их поучи какав је циљ и смисао приче коју је тада изговорио. Поред тога, упитали су Га зашто народу беседи у причама, које се не могу лако разумети. Господ им је на то рекао: *Вама је дано да знате тајне Царства Божијега, а осталима бива у причама, да гледајући не виде и слушајући не разумеју* (Лк. 8; 10).

3. Неко би одважно могао да Му каже: "Шта то значи, Владико? Ти си једини свима Предводник, једини Господар и Промислитељ о свима, једини заједнички Отац, једини заједнички Спаситељ, светлост оних што се налазе у тами незнања, светлост која *обасјава свакога човека који долази на свет* (Јн. 1; 9), а ево, сада обасјаваш само Своје изабране ученике док осталима говориш нејасно, да не би разумели и да се не би просветлили?" "Да", каже Он, "само сам по Мојој сопственој жељи створио у свету живог човека. У овај свет нисам дошао зато да бих уништио дело Својих руку које се искварило, него да бих га спасао (васпоставио). Међутим, Ја никога на то не присиљавам и уистину достојнима просветљења сматрам само оне који по својој слободној вољи и жељи траже да задобију спасоносно знање, јер *сваки који иште добија, и сваки који тражи налази, и сваки који куца отвара му се* (Лк. 11; 10). И поред тога, услед свог безмерног човекољубља Ја говорим и онима који нису такви, премда не јасно, да бих и њих покренуо и обратио да задобијају, да уче и да

на делу остваре оно што су тражили. Тако ће се и њима дати да познају тајне Царства Божијег. Вама је, међутим" каже, "који Ме насамо питате с великом усрдношћу, дато да их познате, да бисте познање претворили у дело. Знање није добро само по себи, него знање претворено у дело и дело засновано на знању. *Нису праведни пред Богом они који слушају закон, него ће се оправдати они који испуњавају закон* (Римљ. 2; 13).

4. Видите, дакле, браћо, да се услед нашег нерада и немара догађа да не можемо лако нити да прихватимо, нити да разумемо свештено знање. То сада вашој љубави говорим ја, који сам по само Богу познатим одлукама постављен за вашег учитеља. Уколико неко није у стању да у потпуности појми оно чему вас поучавам у цркви, нека дође и нека ме насамо пита. Добиће јасније објашњење, и оно што буде чуо спровешће у дело, у чему ће му садејствовати Сам Бог Који ми је због његовог усрдног тражења дао реч *када отворим уста своја* (Еф. 6; 19).

5. Размотримо сада ову причу од самог почетка. *Изађе сејач да сеје семе своје*. Благодат Духа је прекрасно устројила да се сада у цркви пред свима прочита ова прича, јер је управо сада време сетве и већина вас се брине како да у земљу засеје она семена која су из земље и изникла. Онај што у земљу сеје годишње плодове (тј. семена) - сеје оно што је трулежно (пропадљиво), јер да није иструлело (пропало), не би ни могло да донесе плодове. Он ће трулежно (пропадљиво) и пожњети и сабрати као плодове, а ови ће привремено подржати тело, које ће се и само ускоро распасти. Научимо се из ове приче каква су то духовна и непропадљива семена, када је време за њихово сејање, ко је Онај што их сеје и каква је то њива која може да их прими, да бисмо се потрудили не само са надом у жетву која ће нас привремено нахранити, него и да бисмо све учинили са надом у жетву која ће нам дати вечни живот. *Изађе*, каже, *сејач да сеје семе своје*. Ко је сејач? То је Сам Господ, Који је кроз Псалмопојца предсказао о Самоме Себи: *Отворићу у причама уста Своја* (Пс. 77; 2). Одакле је изашао Онај Који је свуда присутан? Куда је дошао Онај Који нигде није одсутан? Он опет говори за Самога Себе: *Изиђох од Оца и дошао сам на свет* (Јн. 16; 28). Изашао је од Оца а да се при том није поделио од Очинског наручја, и био је у свету Онај кроз Којега је свет постао (в. Јн. 1; 9). Сишао је са неба на земљу Онај Који испуњава и небо и земљу, јер "исхођење" (излазак) Сина Божијег и Његово снисхођење са небеса не означавају ништа друго до Његово јављање у телу и Његово самоумањење ("кенозис") са неизрециве висине божанства до граница људске природе.

6. *Изађе*, дакле, *сејач да сеје семе своје*. Реч учења, речи вечног живота, поуке бесмртности, обећање препорода, Еванђеље Царства небеског. То и јесу Његова семена, јер је Он за Самога Себе рекао: *Речи које вам Ја говорим дух су и живот су* (Јн. 6; 63), док је Петар за Њега рекао: *Ти имаш речи живота вечнога* (Јн. 6; 68). Једино Њему припада то семе и једино је Он Тај Који га непрестано сеје. Тиме показује да је Он Бог Који је изнад свега. Сваки учитељ, благовесник и проповедник благочашћа и благочестивог живота и сам сеје речи живота, реч еванђелског и небеског учења. Међутим, након што су по вољи Божијој послужили у свом веку, ови учитељи одлазе као да нису ни постојали. Реч спасења којој су

поучавали није њихова сопствена, него припада Богу Који им је и садејствовао "када отворе уста своја."

7. Као истинити Бог, Господ Исус Христос има ово семе вечног живота које Му припада и Он га свагда сеје, посредством природног закона који је положен у творевину, посредством закона који је дао Израиљцима, посредством пророчких речи и, касније, посредством Еванђеља благодати. Време за ову сетву је читав живот сваког човека, а то се посебно односи на време од доласка Христовог до свршетка света. Време за сетву припада очекиваном Другом доласку и јављању Господњем. Због тога и апостол каже: *Који оре, треба у нади да оре* (1. Кор. 9; 10) и: *Ко сеје дух, од Духа ће пожњети живот вечни* (Галат. 6; 8). И Пророк-Псалмопојац говори: *Који су сејали у сузама, пожњеће у радости* (Пс. 125; 5).

8. Господ је, дакле, изашао да *сеје семе Своје. Где?* У људска срца, јер су то њиве које примају духовна семена. Нека од њих су, међутим, слична путевима, пошто их газе и гуше лукаве помисли и страсти, односно њихови руководитељи, најлукавији демони. Друга су слична каменитој земљи, јер због малодушности (бојажљивости) и грубости не могу до краја да узгаје семена учења и да кроз њих донесу плодове за вечни живот. Нека су, опет, слична трновитој земљи, јер пажњу обраћају на имовину, богатство и на привремене насладе, као и на све што одатле настаје.

9. Будући да се у погледу људских срца примећују велике разлике, Он каже: *Изиће сејач да сеје семе своје, и кад сејаше, једно паде крај пута и погази се, и птице небеске позобаше га.* Каже, дакле, да једно паде покрај пута, односно, у срца која су изван правог пута Господњег. Због тога су га и погазили лукави демони који ходају по беспућима или поред њихових рђавих путева, зато су га и позобале и истребиле птице небеске, тј. лукави ваздушни демони. На тај начин, ови људи као да уопште нису ни чули реч Божију јер, како каже, *које је крај пута то су они који слушају, али потом долази ђаво и узима реч из срца њиховога, да не верују и да се не спасу* (Лк. 8; 12). Друго, каже, *паде на камен*, или, према речима еванђелисте Матеја, *на каменита места* (Мт. 13; 5), тј. у отврдло и скамењено срце, које не може да прими реч, да је чврсто задржи у себи и на неки начин укорени. Господ зато и каже: *Изникавши осуши се, јер немаше влаге;* оно је током кратког времена живело па чак и цветало (досл. одавало славу), а затим је, кад су се појавила нека искушења пропало, јер услед слабости воље није имало снаге да сазри. *А које је на камену,* говори Он, *то су они који када чују с радошћу примају реч; и ови корена немају, те за неко време верују а у време искушења отпадно* (ст. 13). *А друго паде усред трња,* тј. у срца која су потпуно привржена телесном, привременом и житејском, која су погружена у бриге које су с тим везане и у насладе које одатле проистичу. Она су срасла са тим трњем које гуши реч и не допушта јој да сазри. *А које у трње паде,* каже Господ, *то су они који чуше и, живећи у бригама и богатству и сластима овога живота, буду угушени и не донесу плода* (ст. 14).

10. Господ најпре искључује и одбацује оне што не обраћају пажњу на учење божанственог Духа, а то су они што су поред пута. Осим њих, то су и они што, премда обрате пажњу, учине то на кратко време и слични су каменитом месту, као

и они што, иако приме реч и задрже је у мислима, услед богатства, славе и насладе учине да она пропадне (то су они што се уподобљују трњу). Он затим кроз причу уводи и представља оне што заслужују да буду прослављени, говорећи: *А друго паде на земљу добру, и изникавши донесе стотруки род* (ст. 8), односно у душу која има добру и благу вољу, која ревностно прима а затим и задржава у себи реч учења, не допуштајући да се створи пролаз којим би приступили непријатељи њеног спасења. Она га постојано чува у трпљењу, придржавајући се онога што је чула ради одважног подношења искушења, усавшава га и клони се користољубивог, сладострасног и непостојаног начина живота, доносећи плод, како каже божанствени Марко, *по тридесет и по шездесет и по сто* (Мк. 4; 8).

11. Ово би могло да се упореди са положајем слуге, најамника и сина. И заиста, онај што уистину приступа Богу, због своје пређашње непокорности и непослушности у почетку бива као одговорни слуга. Када неко време проведе у положају слуге, он добија плату а затим, када узнатредује у љубави, постаје као син којем је врлина постала друга природа и који, може се рећи, без принуде исказује послушност небеском Оцу. Настојаћемо, браћо, да се домогнемо божанског усиновљења кроз љубав према Богу и одсецање свега земаљског, кроз непрестану молитву, псалмопојање и непомућену усредсређеност. Исто тако, можемо да будемо прибројани и најамницима Божијим, достигавши то тако што ћемо се кроз подвиге од свега уздржавати или ћемо пак тиме, што оплакујемо своја ранија сагрешења, бити придружени слугама Божијим. Онај који не припада ниједном од ово троје, налази се изван збора оних што се спасавају.

12. Онда, каже, *ово говорећи повика: Ко има уши да чује, нека чује* (ст. 15). То не значи да немају сви људи уши, него да их немају сви за слушање речи спасења. Будући да, према Питагиној изреци, "ум види и ум слуша", они који слушају умом и савешћу имају уши које ће чути. Ако је *добро разумевање свима који га творе* (Пс. 110; 10) и ако се реч препознаје по делу, онда уши да чују имају они који не само да једноставно слушају, него и бивају послушни и спроводе у дело оно што су чули.

13. Молим вас, браћо да и ми, као прво, савесно саслушамо шта Господ није рекао: Он није рекао да је изашао да оре словесну њиву, нити да је два-три пута пресече плугом, нити да ишчупа корење дивљег биља, нити пак да поравна тле, односно да није изашао зато да би обрадио наша срца и умове, него каже да је непосредно изашао да сеје. Зашто? Зато што је пре овог сејања потребно да ми обрадимо своје душе. Због тога је најпре Претеча Еванђеља благодати громким гласом саветовао: *Припремите пут Господњи, поравните стазе Његове* (Мт. 3; 3) и: *Покајте се, јер се приближило Царство небеско* (Мт. 3; 2). Припрема и почетак покајања јесте самопрекореваше, исповедање и уздржавање од зла. Осим тога, он прети онима што се нису припремили тако да донесу плодове достојне покајања, говорећи: *А већ и секира код корена дрвећу стоји; свако, дакле, дрво које не рађа добра рода сече се и у огањ баца* (Мт. 3; 10). Одсецање је Божија одлука за оне што греше без покајања, према којој ће ови бити одлучени како у овом, тако и у будућем животу и предати, авај, у неугасиву огњену геену.

14. Покајмо се, дакле, браћо, и покажимо плодове достојне покајања: разлучимо се сваки од свог зла, научимо се да говоримо и чинимо добро, припремимо се да прихватимо небеска семена, тј. речи живота. Уздржимо свој језик од зла. Од каквог зла? Од празнословља, од вређања и осуђивања, а своја уста од заклетви, лажи и празних разговора. Можда су управо то оне зле *птице небеске* које Господ помиње у овој причи и које прождиру и истребљују добро семе. Свака реч је, на неки начин, оно што лети по ваздуху. Рђава реч, коју уста износе из рђаве ризнице срца као из неког гнезда, лишава душу освећења. Због тога Господ на другом месту каже: *Не погани човека што улази у уста, него што излази из уста оно погани човека* (Мт. 15; 11). Нека, дакле, из твојих уста не изађе порочна реч, него она која је способна да поучи слушаоца.

15. Нека нико од вас не буде толико привезан за житејске ствари да се због њих на неки начин окамени и не буде у стању да отвори уши и срце за росу речи учења Духа. Зашто се догађа да земља, када прими кишу, постаје мека, влажна и плодна, док глина остаје подједнако тврда, сува и збијена? Зар не зато што се земља загрева сунчевим зрацима али је они не спаљују, због чега и има пукотине (поре) отворене за примање кише; глина, међутим, услед снажног додира са сунчевом топлотом у дубини има пукотине (поре) које су чврсто збијене и затворене тако да не могу да прихвате кишу, макар она била и најситнија. Тако се и свакоме, који је у власти телесних, земних и житејских ствари, окамени срце и одумре ум, услед чега и пре него што и сам постане земља, остаје неосетљив за учење Божије. Онај пак који, сагласно апостолском савету, *овај свет употребљава као да га не употребљава* (1. Кор. 7; 31), бива спреман и да трага за небеским и да савесно слуша о њему, као и да ревностно и усрдно дела њега ради. Такав човек неће бити спреман само да слуша, него и да сачува у себи учење које је чуо и да га претвори у дело. Он ће се тиме уподобити верном и разборитом слуги и блаженим ће га назвати Господ Који каже: *Свакога, дакле, који слуша ове речи Моје и извршије их упоредићу са човеком мудрим* (Мт. 7; 24).

16. Нека сваки који је отупео услед стомакоугађања и претераног пића, наслађивања и опијања, престане да то чини. У противном, узалудно ће примати небеско семе, реч учења, јер неће моћи да се покаже као земља плодна за Бога. Сви знате да онда када је много влаге на засејаним њивама, оне не могу да донесу плодове. Како онда може да донесе небески плод оно срце које је натопљено насладама и опијањем? Нека се онај, који је пао у било какву блудну нечистоћу, одврати и удаљи од ње и нека се очисти покајањем. *Зар онај који падне не устаје? Зар се онај што је зашао (заблудео) не враћа* (Јер. 8; 4)? Ако се неко ваља по том блату, како може да у себи сачува неоскрнављено божанствено миро и скупочени бисер, односно спасоносну реч? Бисер се не даје свињама и нико, ко је здравог разума, не меша миро са блатом. Ако би га неко излио и помешао са блатом или га пак усую у нечисту посуду, учинио би да то миро буде бескорисно и уништено. И мада божанско миро није подложно променама, оно ће се, поставши неупотребљиво, оштетити, а због тога ће пострадали онај што га није правилно употребио и удаљио се од греха. Нека се користољубац одрекне свог користољубља и нека од онога што има пружи онима што немају. Уколико то не

учини, неће избећи гнев Божији. Ако пак не избегне Божији гнев, како ће примити божанствено семе? Онима који су питали како да избегнемо гнев, Јован, Претеча Господњи, одговорио је следеће: *Који има две хаљине нека даде ономе који нема, и који има хране нека чини исто тако* (Лк. 3; 11).

17. Нека сваки од вас одбаци трње и коров греха које је узгајио у себи услед острашћеног и сластољубивог живота и нека из корена ишчупа грех. На тај начин ће обрадити самога себе и припремити се да прими спасоносно семе и да, када га прими, учини да оно узрасте и донесе плодове вечног живота. Због тог живота требало би да жртвујемо не само своје телесне пожуде, него, ако то буде потребно, и своје сопствене душе. Тако ћемо следити трагове Господње и бићемо причасници славе у Христу и Царства, у векове обитавајући уз Њега и сапрослављајући се с Њим.

18. Истинити сведок свега овога јесте и врховни међу мученицима, чудотворни и мироточиви Димитрије, чијој икони припадају и цареви и свештеници и с радошћу посећују његов гроб, јер је током живота и речима и страдањима следио стопе Господње. У празнику који предстоји он неће прихватити свакога који га буде хвалио у учествовао у слављу, него само онога који се (за празник) припремио покајањем. Како ће онај, који се удаљио од сваког вештаственог пристрашћа и, према речима апостола Павла, васцело се преобразио у *Христов миомир* (2. Кор. 2; 15), тако да је својим подвизима и своју гробницу учинио извором најмириснијег мира, допустити да га прославља и опева човек који одише острашћеним вештаством и на себи носи задах неисцељивих греховних рана? *Није прекрасна похвала мученицима у устима грешника* (Прем. Сир. 15; 9). Према томе, у ове претпразничне дане унапред се очистимо за наступајући главни празник Великомученика, да бисмо се, уз подсећање на његов подвиг, начин на који је у Христу живео пре подвига и на венце које је након подвига добио од Христа, духовно веселили и радовали заједно са њим, примајући то као залог саживота на небесима са онима што се вечно радују, чему се и ми надамо.

19. Нека сви ми задобијемо тај саживот молитвама нашег сународника, чувара нашега града и Великомученика, у славу Оца и Сина и Светога Духа, сада и увек и у векове векова. Амин.

48. Беседа

На читање из Еванђеља по Луки, у пету недељу, где се каже:

човек неки беше богат и облачаше се у скерлет и свиљу (Лк. 16:19)

и у којој се говори о богатима и сиромашнима

и о томе који се међу њима спасавају

1. Неке телесне потребе задовољавамо одговарајућим средствима, а друге уз помоћ других, којима за то узвраћамо оним што поседујемо. Наиме, један исти човек не може истовремено да буде и научник и земљоделац, и кројач, и ткач, и градитељ, и обућар, и лекар, и да при том буде упознат и са сваким другим умећем. Према томе, нико од нас не може сам да удовољи свим својим потребама, а како је све то неминовно потребно свакоме од нас, измишљен је новац, чијим посредством се вишак празни а недостатак допуњује. И заиста, земљоделац свој вишак предаје онима што се не баве земљоделством и када за њега узме новац, купује, на пример, кућу или тканине. Када прода обућу и добије довољно новца, обућар надокнађује недостатак у ономе што му је потребно. На тај начин се овим међусобним општењем устројава и наш живот. Услед тога се појављују насеља и градови, због тога је човек друштвено биће (досл. биће заједнице).

2. Сасвим је другачије кад су у питању духовне ствари и оно што се односи на врлину. На пример, онај који је целомудрен а неправедан не може да уступи нешто од своје целомудрености праведноме и да заузврат добије праведност. Истинољубив али нетрпељив не може од другог да добије ни најмање трпељивости, нити он сам може другоме да пренесе своју истинољубивост. Осим тога, овде не постоји никакво средство као што је новац којим би се израчунало оно што се размењује и тражила иста вредност. Због тога је, браћо, неопходно да се свако од нас подвизава у свакој врлини. Немогуће је да неко, ко није сатворио ниједну од њих (врлина), позајми од другог, као што није могуће ни да, немајући врлина, избегне осуду и казну. Због тога Давид и каже: *Брат неће избавити, хоће ли избавити човек* (Пс. 48; 8), што значи да нас нико неће избавити.

3. Међутим, човекољубље Господа Христа толико је велико да се то не може ни замислити! Он је учинио да се лако задобије оно што се иначе не може добити као замена за једнако вредну и истински вредну врлину душе. Тако је могуће да неко, према Господњем обећању и савету, од земаљских и ништавних телесних потреба, као што су храна, пиће, одећа, од злата и сребра које има (а све је то земља и прах и ништа није безначајније од тога!), преда свој вишак ономе што је стекао врлину (а такви увек оскудевају у ономе што служи телесним потребама!), да на тај начин

допуни недостатак у врлинама и избегне казну за то што их није (врлине) задобио. На то указује и велики Павле, пишући Коринћанима, где овакво давање назива заједницом са светима, а затим додаје: *Ваши сувишак да буде за њихов недостатак, да и њихов сувишак буде за ваши недостатак* (2. Кор. 8; 14). Господ пак каже: *Начините себи пријатеље богатством* (у оригиналном тексту: *мамоном неправедним да би вас кад осиромашите примили у вечна обитавалишта* (Лк. 16; 9), при чему под "богатством (мамоном) неправедним" подразумева вишак онога што служи телесним потребама, који не дајете онима који оскудевају.

4. Као што сам већ рекао, браћо, нама предстоји да се с успехом подвизавамо у свакој врлини, а ако нам нека од њих и буде недостајала, допунићемо тај недостатак давањем другима. Како каже пословица, биће то друга пловидба, посебно за нас који живимо у свету, чијим ћемо посредовањем задобити спасење својих душа. Ако пак будемо немарни према овој "другој пловидби", обузеће нас велики страх, неугасиви огањ и вечна оскудица. На ово је указао Господ, изложивши причу коју смо данас прочитали у цркви. *Човек неки беше богат и облачаше се у скерлет и свилу, и сјајно се веселаше сваки дан* (Лк. 16; 9). Васцела брига овог богаташа била је усмерена на облачење, украшавање и на скупочену одећу, на трпезу, пиће и раскош. *А беше неки сиромаш по имену Лазар, који лежахше пред вратима његовим гнојав. И жељаше да се насити мрвама које падаху са трпезе богатога; а још и пси долажаху и лизаху гној његов* (ст. 20-21).

5. Увиђате ли потпуну безосећајност оног богаташа према убогом Лазару? Он се сваког дана преједао, јер је његова трпеза била препуна разноврсне хране и скупочених ђаконија. Лазар је за то време чезнуо да се насити најједноставнијом храном, којом никада није био нахрањен. Онај је блистао, облачио се у скерлет и свилу, а своје телесно здравље користио је за улепшавање. Лазар је имао подеране рите, прљаве и смрадне, био је прекривен ранама из којих је текао гној. Онај је седео на узвишеном трону, окружен мноштвом слугу, док је Лазар, одбачен на земљу, лежао поред његових врата, где нико није дошао чак ни да би одагнао псе.

6. Због чега Господ сиромаша помиње по имену, док о богаташу говори као о безименом? Зато што бисмо, према еванђелској изреци, могли да кажемо да је име сиромаша записано на небесима (в. Лк. 10; 20), док је са богаташевим именом избрисано и пропало чак и сећање на њега, јер и Псалмопојац о таквима каже: *Нећу споменути имена њихова устима мојим* (Пс. 15; 4). Како би сваки богаташ могао ову параболу да примени на себе и да, сматрајући самога себе за њега, добије одатле подстицај за покајање, богаташ је остављен без имена, јер се на тај начин прича односи на сваког богаташа. Међутим, сваки сиромаш не би могао да самога себе сматра Лазаром, чак и ако страда слично њему, јер је потребно и да смирено подноси вољу Господњу. И због тога се сиромаш овде помиње по имену.

7. *А кад умре сиромаш, каже, однесоше га ангели у наручје Авраамово* (ст. 22). Уз надземаљске почасте сиромаша спроводе као борца да буде овенчан. Пошто нам је најпре указао на богаташа који се није спасавао, Господ одмах указује и на богаташа који се спасао, односно на Авраама. Он га, међутим, не помиње као

богаташа јер је (Авраам) имао нешто узвишеније од богатства, а то је врлина, пошто је према свима показивао очинску љубав и благонаклоност. Услед тога се и именује по ономе узвишенијем што је поседовао, а то је врлина, јер име "Авраам" у преводу (са јеврејског) значи "отац мноштва." Онај богаташ пак није поседовао ништа боље од земаљског и пролазног богатства, па се стога и помиње по њему. Није, међутим, богатство било то што га је лишило спасења, него његово сластољубље, немилосрдност и негостољубивост. Авраам је такође био богат, али због свог богољубља, милосрђа и гостољубља не само да је он сам задобио спасење, него је постао и место спасених. Због тога су Лазара, када је умро, ангели (а они су, према Павловим речима, *духови за служење онима који ће наследити спасење*, в. Јевр. 1; 14), пренели у наручје Авраамово; наручје Авраамово је земља живих, обитавалиште вечно радосних, свеукупност вечних добара.

8. *А умре и богаташ, и сахранише га.* Сасвим је могуће да Лазар после смрти није био ни сахрањен како доликује, јер није било никога ко би се за то побринуо. Због тога се у речима о њему нигде не помиње погреб. Овде је пак додато да богаташа, када је умро, *сахранише*. Помиње се то и стога да би се указало на раскош и богатство његовог погребља. Међутим, за овог богаташа гроб се, авај, претворио у врата пакла и мучења у преисподњој јер, каже, *сахранише богаташа, и у паклу, налазећи се у мукама, подиже очи своје и угледа издалека Авраама и Лазара у наручју његовом* (ст. 23). Некад је богаташ гледао Лазара одбаченог поред врата како се мучи од глади и ваља по земној прашини, немајући снаге ни да се покрене, али није на то обраћао пажњу. Сада пак, кад се он сам налазио доле и мучио се, без могућности да утекне од тих мука, подигао је очи и угледао Лазара горе, у скинијама починка, како спокојно обитава у наручју Авраамовом. Није сматрао да би требало да не обрати пажњу на њега: напротив, жели да он сам не буде непримећен од онога којег је раније презирао. Тамо, на земљи, где је било места за милост, он није питао за њу, нити ју је показивао, а тамо, где је немилосрдна правда, он узалудно тражи милост, јер, каже, *повика и рече: Оче Аврааме! Смилуј се на ме и пошаљи Лазара нека умочи у воду врх од прста својега да ми расхлади језик, јер се мучим у овоме пламену* (ст. 24). Своју прозбу ограничио је на нешто најмање, јер није имао одважности да тражи ништа више, пошто га је савест осуђивала.

9. *Повикао је*, што значи да је растојање међу њима било велико. Авраама је назвао оцем, и одатле знамо да је припадао оном народу који је поштовао Бога. Због тога не би требало ни да помислимо да се богаташ мучи зато што је био незнабожац. Међутим, као немилосрдног и сластољубивог, обузео га је неугасиви пламен огња, иако је по свом пореклу био сродник Авраамов. Он каже: *Смилуј се на ме и пошаљи Лазара*, онога на кога се он сам није смиловао када је страдао поред његових врата, због чега му се није ни обратио својом прозбом. Богаташ тражи кап воде да би мало оросио језик, али ни то не може да добије. Видите ли да се плата даје са додатком? Убоги Лазар некад није могао да се насити ни мрвама које су падале с богаташевог стола, а богаташ сада не само да је лишен насићивања и најједноставнијим јелима, него није удостојен ни капи воде, јер му, каже, *Авраам рече: Синко, сети се да си*

примио добра своја у животу своме, а тако и Лазар зла; сада пак он се теши, а ти се мучиш (ст. 25).

10. Авраам свакако жали богаташа који је у пламену и зато га састрадално и назива сином. Ја мислим да га не жали толико због мучења, колико због злобе која дејствује у њему. Богаташ, наиме, још није познао своја сагрешења, још није разумео да се праведно мучи. Он не каже: "Смилуј се на мене, јер сам ја сам распалио овај огањ и самоме себи сабрао ове недаће. Сада уместо музике, аплауза и бесрамних песама слушам крике и вапаје и страшни звук завијања огња који се распламсава нада мном. Уместо угодних мириса осећам смрад огња, уместо изобилља јела и пића којима се наслађивао, мој језик се сада сасвим сасушио од овог пламена а лишен сам чак и капи воде; уместо блудне топлине, сада је цело моје тело захваћено огњем." Он, међутим, не говори о томе, него се жали на своја страдања. Шта му на то одговара Авраам: "Дођи једном себи и признај да си праведно бачен у огањ. Сети се да си у животу примио своја добра. Оно што си ти сматрао за добро, шта си превасходно желео да задобијеш и о чему си бринуо, ти си и добио, тј. добио си привремена добра." То му каже зато што је привремено претпоставио вечном. "Лазар је", каже, "искусио томе сасвим противна зла, односно, телесно је страдао. Зато је он сада у вечном спокојству, јер је тада претрпео привремено зло, док се ти непрестано мучиш, јер си се тада привремено наслађивао и све си дао на задовољство."

11. Зашто му није рекао да је "узео" него да је "примио"? Да би показао да они, који се у овом животу предају наслади и раскалашности, изобилно поседујући новац за раскош и расипајући га, неће добити награду чак и ако учине понеко добро. Они су, уместо награде, имали овдашње благостање и насладу, док су они, исцрпљени сиромаштвом и болешћу, све то одважно подносили сматрајући телесно страдање као плату за своја сагрешења."

12. *Поврх свега тога, постављена је међу вама и нама провалија велика, да они који би хтели одовуд к вама прећи не могу, нити они отуда к нама прелазе* (ст. 26). Погледајте како ни сам Авраам, чак и кад би то хтео, не може да помогне тамошњим осуђеницима. "Провалију", каже, "која је између вас и нас нико не може да пређе тако да ни они, који то хоће, не могу да је пређу." *Нити они*, наставља, *отуда нама прелазе*. Изгледа да се неки од оних што се муче налазе још дубље у пламену, и да за њих Авраам каже: *они отуда*. Они, истовремено, страдају од најснажнијег огња, јер не могу чак ни да говоре. То су тврдице које су се у овом животу богатиле отимачином, за шта овај богаташ није био оптужен: он је осуђен као немилосрдан и сластољубив, а не као отимач и неправедан. Авраам му говори: "Будући да си насладу, раскош и оно привремено претпоставио уздржању, праведно су те сустигли невоља, туга и тескоба. Осим тога, према сиромасима ниси показао никакву саосећајност путем давања милостиње, неправедним богатством ниси стекао себи пријатеље, нити си од свог сувишка давао да попуниш њихов недостатак и остао си потпуно изван заједнице са светима. Одвојио си се од њих као што се зло одваја од врлине и зато је сада између нас, који смо живели у врлини и вас, који сте живели у злу, постављена велика и непрелазна провалија, тако да

никад не можемо да пређемо једни другима." Тиме се доказује бесконачност и непроменљивост како мучења грешника, тако и блаженства праведника.

13. Будући сасвим неразборит, богаташ се ни овим није уразумио, није одступио од своје злобе, нити је осудио самога себе, него је покушао и да се оправда. И као да му никада раније нико није говорио о том месту мучења, он каже: *Молим те пак, оче, да пошаљеш Лазара дому оца мојега. јер имам петорицу браће: нека им посведочи, да не би и они дошли на ово место мучења* (ст. 27-28). Тиме хоће да покаже да ни он сам не би чинио оно због чега је осуђен на мучење, да је било некога ко ће га упозорити. Авраам му одговара: *Имају Мојсеја и пророке, нека њих слушају, јер и Мојсеј, у име Господа, каже у песми: Огањ се разгорео у гневу Мојем, и гореће до најдубљега пакла* (5. Мојс. 32; 22). Сагласно с другим пророцима, и Исаија каже: *Заједно ће горети грешник и безаконик, и неће биши никога да угаси* (Иса. 1; 31). И када му је Авраам тако рекао, он опет приговара, говорећи: *Не, оче Аврааме, него ако им дође неко из мртвих, покајаће се* (ст. 30). Шта је Авраам на то одговорио? *Ако не слушају Мојсеја и пророке, ако неко и из мртвих устане, неће му поверовати* (ст. 31) и тиме као да му каже: "Пре него што си умро, ниси ни помишљао на Мојсејеве и пророчке речи. Чак и да си видео васкрслог мртваца, не би одустао од свог раскалашног живота и немилосрдности зато што си му поверовао. Сада пак, пошто си праведно затворен у паклени огањ, мучиш се немилосрдним и непрекидним патњама!

14. Имајући, браћо, Мојсеја и пророке, од којих нико није устао из мртвих, онај богаташ је сматрао да има неко оправдање. Ми, међутим, поред њих, слушамо и Онога што је нас ради устао из мртвих и Који каже: *Не сабирајте себи благо на земљи.. него сабирајте благо на небу* (Мт. 6; 19-10), *Који иште од тебе, подај му* (Мт. 5; 42) и: *Подајте милостињу од онога што је унутра* (Лк. 11; 41). Ако пак неко почне да једе и пије са пијанцима а према сиромасима буде суров и немилосрдан, доћи ће, каже, Господ у дан и час у који Га не очекује, расећи ће га и даће му удео са неверујућима (В. Мт. 24; 49-51).

15. Како немамо никаквог оправдања, будући да *нико не живи од имовине своје* (Лк. 12; 13), нека свако, ко има нечега у изобиљу, подари онима који немају, и тиме ће се придружити спасенима оца Авраама. Они пак који су у оскудици нека подражавају Лазареву трпељивост, трпљењем спасавајући своје душе (Лк. 21; 19) и смирено се опомињући Авраамовог наручја, одакле је удаљен сваки бол, жалост и јаук и где су божанствени и бесконачни радост, веселје и мир. Христос нам је кроз ову причу открио тамошње страдање да бисмо се овде поправили покајањем, избавили се од припремљених мука и удостојили се вечне радости. Ако се не поправимо покајањем, морамо страховати хоћемо ли тиме себи умножити мучење јер ће, каже, *онај слуга, који је знао вољу господара својега и није приправио нити учинио по вољи његовој, бити много бијен* (Лк. 12; 47).

16. Кад нам је Онај, Који је за нас страдао, био погребен и васкрсао, рекао ово и слично овоме, вазнео се на небеса. Показао нам је мноштво сведока Свога јављања и истинитости учења које је Он открио. Њима, наравно, припада, као веома

истакнут, у свему велики Димитрије, који своје сведочанство није проповедао само речима, него се до крви супротстављао неверујућима. Своје тело нам је показао као неразрушиви стуб, изображавајући нам и предочавајући страдања Спаситељева, док извором мира и чудима савршеним посредством тог тела објављује и васкрсење Распетог и силу Васкрслога. Како би се он (Димитрије), који је подражавао Његова страдања и умро за Њега, удостојио такве славе да се Он после Васкрсења није, како каже псалом, зацарио као Господ и као Јединородни од Оца, да се није *обукао у лепоту и препојасао свемоћном силом* (Пс. 92; 1)?

17. Имајући пред очима овог сведока истине одазовимо се богоугодним живљењем на призив Самоистине и приступимо да душом и телом прославимо најизврснијег међу Божијим угодницима, Димитрија. Нека нам он укрепи и душу и тело, и ум и срце, да бисмо имали на уму и жудели и на крају делима задобили блаженства, на небесима припремљена за оне што су овде богољубиво живели.

18. Нека се сви ми удостојимо тог блаженства благодаћу и човекољубљем Господа, Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа, Којем доликује слава, сила, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

49. Беседа

Која је посвећена светом великомученику и чудотворцу

Димитрију Мироточивом

1. Мени су веома цењени пријатељи Твоји, Боже, веома се укрепише почеци њихови (Пс. 138; 17), ускликује Давид, најбожанственији међу псалмопојцима који су од века постојали. У апостолском збору началници су они што су названи првоврховнима, међу пророцима они што су названи боговидиоцима, а у васцелом сабору преподобних они који су, сагласно обећању заједничког Спаситеља, названи Великима. Сагласно томе, и у збору Христових мученика началници су они што су названи великомученицима. Међу њима посебно сија и издваја се испред осталих онај којега данас посебно опевамо и прослављамо, наш сународник и заштитник нашег града, велико чудо васељене, велики украс Цркве, у свему извршни и чудотворни Димитрије Мироточиви. Ако је он међу мученицима исто што и велико светило међу звездама, имајући у себи реч вечног живота и будући озарен богосјајним лучама и друге озарујући, како онда да не буде причастан и пророчкој благодати? Ако је пак обасјан пророчком силом, зар ће га неко сматрати недостојним апостолског и учитељског служења и превасходства? Зар је онда он, будући украшен таквим даровима, лишен подвижништва преподобних и живота обасјаног њиховим примером? Наравно да није! Неке следећи, са неким се изједначајући, неке превасходећи а неке и по много чему превазилазећи, он је један међу малобројнима који су достигли савршенство, имајући у себи сабране све дарове, и, како ће касније уз помоћ Божију ово слово показати, удостојио се да пожање све оне похвале које свима (светима) доликују.

2. Шта да кажемо ми, који не можемо долично да говоримо ни о једном једином светитељу из било ког светитељског чина - да и не помињем збор или чин светитеља - и који облик беседе да употребимо, говорећи о ономе што је у светости свог једног живота на божанствени начин сјединио све божанствене дарове и у свему је узвишенији од сваке похвале? Међутим, љубав нас приморава да говоримо сразмерно својим снагама а време од нас захтева одговарајућу беседу. Уосталом, обавеза нам налаже да се речју дивимо величанству овог мученика које превазилази сваку реч. Пожелевши обећане почести и награде од Бога које су изнад сваке речи, он је, колико год му је то природа допуштала, од почетка до краја пројавио и одговарајући начин живота.

3. Он је готово од детињег узраста био чврсти и неразрушиви стуб свега доброг, жива статуа коју се покретала сваком врлином, обитавалиште и средиште божанских и људских благодатних дарова, жива књига која је говорила и поучавала о узвишеном. Он је био задивљујуће и чудесно јединство свих красота, заједничка

и свима корисна похвала свега доброг. Да се изразимо речима Светог Писма, био је палма која је процветала као праведник (Пс. 93; 19) и као маслина пуна плода у дому Божијем (Пс. 51; 10), дрво засађено крај извора вода Духа (Пс. 1; 3), с тим што оно дрво које помиње псалм даје плод у време своје, а он је у свако време имао и има доба за цветање и доба за доношење плодова. И као оно дрво које се помиње у псалму и чији лист, према Писму, никада не вене, тако и он непрестано са лишћем даје и цвет и плод свима који му с вером приступају.

4. Да бисмо изразили све у потпуности, употребићемо Соломонову изреку да онај *ко се за кратко усаврши, напуни много година* (Прем. Сол. 4; 13). Димитрије је био оно "жезло Аароново" и процветали изданак благочашћа, највољенији цвет, чудесан и богоугодан плод или, боље речено, жезло и божанствени скиптар Вечног Архијереја Христа. Ако тако желите, Димитрије је био вечноцветајућа и богоугодна палица Христа, Чији је праобраз био Аарон. И ако је он био праобраз Христов, онда је његово жезло, украшено истовремено и лишћем и цвећем, жезло које доноси плод и на божанствен начин чини да он дозри, било праобраз Димитрија, прекрасног и у свему савршеног жезла Христовог. Међутим, Димитрије се од оног Аароновог жезла разликује колико је могуће да се најбоље разликује од праобраза онај који касније учини својим свако добро, по својој племенитости и ваљаности нарави, делима и чудесима. У погледу несмањеног и непрестаног даровања изобилног потока милости свима онима што му приступају, он је сличан светлоносном дрвету које, као луча, увек доноси плодове и пружа прекрасне и божанствене дарове којима је он сам свагда испуњен као неко сунце што озарује сваким добротворством или као непресушни извор благодати или пак као неисцрпно море чуда и несагледиви бездан видљивих и невидљивих добара.

5. Ако покушамо да некога тако великог похвалимо само оним спољашњим, рећи ћемо да је место где је рођен на неки начин глава целе Тесалије и да је своје име симболично добило према сили коју је касније пројавило и делима. Томе ћемо додати и блиставост његових предака и славу родитеља. Међутим, иако је све то достојно дивљења, то би било бескорисно дело, јер нису они њему, него је он њима велика похвала. Како је Димитрије могао да се украси свим тим стварима кад је он сам украсио читаву васељену, а поред ње и вишњи свет? Шта је било његов украс? Непоклебива вера, безгранична благодат, божанствено и неутуђиво богатство богоугодних врлина које су сада похрањене у небеску ризницу, будући да је и сам постао допуна тамошњим ризницама највећих добара. Боље речено, он је са земље прешао на небо, и за живота и сада када је узет од земље, будући највећи додатак вечним красотама, јер је Димитрије васељенска и истовремено надсветовна красота.

6. Предсказујући о њему, Давид га велича и прославља: *Блажен човек који не иде на веће безбожних, и на пут грешника не стаде* (Пс. 1; 1). Уистину, његов ум никада није ни замислио нешто што није благочестиво, као што никада није ни урадио нешто што не би било богоугодно. Напротив, сачувавши у себи ненарушену благодат Божију коју је добио крштавањем у Христа, он је имао вољу која је била сагласна закону Господњем. Био је сличан некој књизи Божијој или некој таблици

исписаној прстом Божијим, принетој свима ради заједничке користи. Као што каже Исаија, пре него што је упознао зло он је изабрао добро и у самом цвету младости пригрлио је красоту девствености. Будући потпуно томе посвећен, све је чинио да буде девственик и телом и душом, да се на тај начин удостоји живљења на небесима и да, иако у телу, има место поред бесплотних на основу једнакости с њима. Његови савезници у томе биле су све врлине, а пре свих осталих тежња да задобије мудрост, како би знањем и чистотом за кратко време дошао до савршенства и у младалачком узрасту задобио похвале достојну старачку зрелост, јер је, према Соломону, *седина људима разборитост, а зрео узраст - живот неупрљан* (Прем. Сол. 4; 9).

7. Будући нежан младић који је прекрасно изгледао, не само према свом спољашњем лику него неупоредиво више према унутрашњем човеку, невидљивом за очи, којег види само срцевидац Бог. Указавши велику почаст тој духовној и невидљивој лепоти, Бог је благоволео да обитава у њему, да постане једнога духа са њим и да га учини савршено божанственим. И заиста, ако је у Давиду Бог нашао човека *по срцу Својему* (Дела ап. 13; 22), онда је у Димитрију, који још не беше достигао зрео узраст, пронашао *младића* по срцу Својему; нашао га је као неуморног посленика и извршиоца Својих заповести или, према речима апостола Павла, нашао је у њему *сасуд изабрани* да Његово Име изнесе пред незнабошце и царева (Дела ап. 9; 15). У њему је пронашао *огледало чисто* (Прем. Сол. 7; 26), које у себе прихвата и одражава надсветовну и неизрециву лепоту. Још чујем оне речи о њему које тајанствено оглашавају: *"Ово је чедо Моје које изабрах и које је по Мојој вољи. Положићу Духа Свога на Њега и огласиће суд незнабошцима* (в. Иса. 42; 1), *сабраће и разделиће праведне од неправедних и биће као уста Моја* (Јер. 15; 19), *рђаве ће постидети и разобличити и показаће да су спремљени за пропаст* (Римљ. 9; 22). Иако су ове речи написане о Христу, оне кроз Њега као да одговарају и свима онима што су живели у свему се угледајући на Његов пример.

8. Димитрије је, дакле, био учитељ а самим тим и апостол, мудрац, девственик и преподобни или, укратко речено, у свему прекрасан и свенепорочан, блистав по природи и усрдан по благодати. Да употребимо изреку која се односи на Јова Авситијског, Димитрију тада није било равног на земљи. Поред тога, њему, који је у свему био божанствен, чак ни Јов није био сличан иако му, како каже Писмо, у то време *није било равног међу људима*.

9. И као што је некада Јов био беспрекоран, праведан и благочестив, такав је касније био Димитрије. Јов, међутим, није имао славу девствености, која је од младости овенчала Димитрија као победника, показујући да је изнад природе и једнак ангелима који обитавају поред Бога. Јов је уистину поднео тешке ударце по телу, борећи се са противним злом, док се Димитрије у борби са злом противио до краја и до проливања крви.

10. Из Јовових расуђивања не може се видети да је поседовао образовање какво је, сједињено с благодаћу Духа, Димитрије поседовао као оклоп и неуништиви штит, као неимарско оруђе и земљоделачку мотику и рало или, ако хоћеш, као писарско

перо и рибарску мрежу или нешто томе слично. Обрађујући виноград Господњи и спуштајући у земљу небеска семена или речи вечног живота, није их записивао на каменим таблицама, него на живим таблицама срца (в. 2. Кор. 3; 3), достојним таквог записа. Мрежом речи обухватао је Солун, Атику и Ахају или, боље речено, он сада обухвата онолико области колико се разгласила слава о његовој мироточивости, о његовим чудима и изобиљу благодати у свему. Због његових божанствених расуђивања, Димитрију се и тада дивила читава васељена. Био је, како каже Павле, *миомир Христов*, како за оне што се спасавају, тако и за оне што пропадају. За једне је, међутим, био смртни мирис за смрт, а за друге живи мирис за живот (2. кор. 2; 15). За тај миомирис, као награда од Бога - за коју се не усуђујем да је назовем довољном - појавили су се изливање мира и чуда на гробу Великомученика. Намерно сам избегавао да кажем "довољна награда", јер би то значило да се она остварује у садашњем времену. Међутим, шта је та награда, чак и ако је она велика и чудесна, у поређењу с оним што му је Бог дао и приуговорио на небесима? Услед превасходства славе која следи, не прославља се, да употребим речи апостола Павла, *оно што се прослави* (в. 2. Кор. 3; 10). То, наравно, свима служи као доказ да је он још за живота био миомирис Христов и мирис за живот онима што су исказали послушност (Христовом учењу).

11. На тај начин је, с једне стране, обрађивао људске душе и ловио их, према Христовим речима упућеним Петру (в. Лк. 5; 10), а реч је била његово оруђе за прекрасно делање и спасоносни лов. С друге стране је Богу подизао храм од уистину драгог камења (в. 1. Петр. 2; 6) и опет му је као оруђе послужила одговарајућа реч. Када је објавио рат противницима Христовим, а посебно оним видљивим, кроз које су дејствовали и невидљиви непријатељи, опет је његово оружје била реч коју је божанствени Дух и надахњивао и покретао, и крепио и управљао и примењивао на корист. Тако се, према ономе што је написано о првом подвижнику у мученичком збору, архиђакону Стефану, нико није могао супротставити Димитријевој *мудрости и Духу којим говорише* (в. Дела ап. 6; 10).

12. И одежду војсковође, и прстен на његовој руци, и конзулску тогу у коју је био одевен Великомученик примивши тај чин од тадашњег цара, сматрам за симболе учитељског достојанства које је Мученику дао истинити Цар. Због тога је, убрзо после тога, божанствена благодат Божија кроз њих почела да твори чуда. У почетку је требало на сваки начин предухитрити обмањивача-ђавола, да не би пре времена припремио мученичку смрт и самим тим уништио плод вечне ризнице пре него што сасвим сазри и, када телом падне на земљу, не донесе обиље плодова због свог превременог пада. Међутим, када је сама Завист, тј. ђаво, прозрела значење оних симбола, није могла то да поднесе него је код слуга обмане побудила разјареност на противника обмане и они су га ухапсили и одвели код цара обмане, а то је био Максимијан. На тај начин Димитрије је изашао на поприште мучеништва, будући још од детињег узраста испуњен неизрецивим благодатним даровима, у свему mudar и праведан, апостол, девственик и свенепорочан. Ништа нећемо преувеличати ако кажемо да је био и љубљени Христов ученик, или слуга или најбољи и најближи пријатељ. Укратко речено, он је имао све што је Богу угодно - мисли, речи и дела.

13. Добро знам да бисте сви ви желели да знате како је свети ухваћен: где га је и како, будући да је био прогоњен, гомила ухапсила. У крипти храма Приснодјево Богородице налази се један трем који су некад називали "Уточиште." Према древном обичају, одатле сваке године започиње свечаност у част Великомученика. Изашавши одатле и идући у литији по великом друму, овде се и завршава свечаност и прослава овог празника. Када је светом владало незнабоштво, односно идолопоклонство, благочашће није имало никаква права. Мученик је боравио у овој подземној просторији и свима који су овде долазили преносио небеске поуке. Они што су од идолопоклонства бежали као од неке помахнитале буре притицали су њему, уистину тихој луци благочашћа, и без опасности исповедали хришћанску веру. На тај начин је божанствени мученик постао уточиште за све који су желели да постану благочестиви. Најзад, отуда је и ово место добило свој назив, "Уточиште."

14. Када је за то дознао Максимијан Херкулије,^[1] заповедио је да се пронађу заговорници благочашћа. Тада су дознали да Мученик овде поучава народ и, видевши мноштво окупљених људи како пажљиво слуша Димитријеве речи као да слушају сам глас Божији, још више су се разјарили, устремили на присутне хришћане који су настојали да заштите светога и растерали гомилу. Ухапсивши Мученика, повели су га широким друмом и извели пред Максимијана. Овај се у то време с највећом насладом предавао гледању убијања људи које је извршавао Лије (његов гладијатор). Не желећи да се лиши задовољства, Максимијан је заповедио да светога затворе у тамницу у којој је мученички окончано. Ми сваке године сликовито представљамо ове догађаје, полазећи одатле (из "Уточишта") у литији и појући похвалне песме Мученику, да бисмо на овом месту и завршили прославу, јер је и Мученик тако поступио. Док су га одводили да буде погубљен Христа ради, он је ишао као да га очекује прослава празника и највећа радост.

15. Зачетник зла, ђаво, свим силама је настојао да Димитрије што је могуће пре буде одвојен од људи. Он није могао да поднесе да Димитрије буде на земљи, да га виде и да говори људима, нити да се било шта чује о њему. Бог је желео да га представи свим Својим пророцима и Својим великомученицима и да, поред тога, не поседује само он мученичку благодат, него да је подари и другима. Будући да је благодат била тесно и блиско сједињена с њим, и он сам је убрзо постао извор благодати. Шта да додамо овоме, када нам време не допушта опширно излагање? Вама је познато одуговлачење тиранина и Димитријево заточеништво у тамници, где је био заједно са Нестором, као и пророштво Великомученика о Нестору, према којем ће овај надвладати Лија и затим и сам пострадати мученичком смрћу.

16. Када је пак она змија, зачетник зла, увидела да тиранин дуго одлаже извршење казне, а при том није могла да поднесе што је Димитрије, велики и пре своје мученичке смрти, још увек на земљи, претворила се у шкорпију и приближила Мученику, али не са намером да га обмане или превари, као што је некада учинила са прародитељима када је, претворивши се у змију, ђаво обмануо, истина, само Еву, али посредством ње и Адама. Ова змија је из искуства знала да Димитрија не може преварити, да је он довољно племенит, учен и опитан да изабере оно што је боље.

Она га, дакле, није напала у облику шкорпиона зато да би га преварила, него зато да би га смртно ранила и што је могуће пре убила, не би ли се на тај начин ослободила противника који поседује такву силу и врлину. Међутим, благодат и сила која је обитавала у Димитрију спречила је ово лукавство. Призивањем Бога и божанственим (крсним) знамењем које је изобразио својом руком Димитрије је погубио ово оруђе смрти, постидео лицемера који је на себе узео обличје шкорпиона и поништио његово дело. Тиме је показао да не би ни страдао да се није он сам добровољно изложио страдању, јер је био ограђен Христовом благодаћу и силом. Он се својевољно предао и био бачен у тамницу, будући ухваћен рукама гомиле и претрпевши злодела злочинаца, подражавајући тиме Онога Који је нас ради пострадао.

17. Када су му приступиле убице, копљоноше које су овамо дошле по царевој заповести, он им је изашао у сусрет раширених руку, као да је спреман да прими и последњи ударац или, боље речено, ударце који су погодили све делове његовог тела: утробу, кости, мишиће, обе стране ребара, при чему су неки делови били прободени копљима са спољашње, а неки са унутрашње стране. Он је на тај начин у себи удвостручио или, да тачније кажемо, умножио она страдања која су поднела Спаситељева ребра, допуњујући, како каже Павле, у *своје телу оно што је недостајало Христовим патњама* (Колош. 1; 24). Он је у тој мери жудео да буде погубљен и до те мере је желео да своју крв пролије за Христа, и то небројено много пута или, боље речено, непрестано, када би то било могуће, да је од Онога, Који је познавао преизобиље и безграничност његове љубави, у своје тело могао да прими извор мира. И када је већ истекла сва крв из његовог тела, то миро је почело одатле да се излива у славу Христа Којега је и својим животом и својом смрћу и после смрти не само прославио него Га непрестано прославља, и Којим је и он због тога и на земљи и на небу прослављен, прославља се и убудуће ће бити божанствено прослављан.

18. Приличило би да ја сада о њему кажем оно што божанствени Павле говори о Христу. И велики Димитрије је показао своју љубав према нама тако што је онда, кад смо још били незнабошци (идолопоклоници), у одговарајуће време умро за безбожнике. Све се то, наравно, савршило благодаћу Господа Којега је он и подражавао. Благодарехи њему (св. Димитрију), читав наш град се помирио са Богом. Где је она пуноћа незнабоштва (идолопоклонства) у којој су, можда, живели и наши непосредни преци? Где је страх у којем је тада живело благочашће, жудехи да се сакрије у подземним ходницима? Где су људи, који су својом махнитом разјареношћу против хришћана превазилазили свирепост звери? Након што је Димитрије самога себе предао за благочашће, сви они су нестали без трага, и наступило је свако добро. Уместо оних подземних ходника (катакомби) појавили су се величанствени и велелепни храмови који су и самим својим изгледом обраћали ка себи. Цареви који су више украшени благочашћем него царским пурпуром заједно с нама стоје и једнодушно опевају врлине Великомученика. Васцели народ, хвалећи се мучеништвом великог Димитрија, чврсто се придржава благочашћа. Великомученик није своју љубав излио само на наша срца, него и на наша тела, посредством мира које је ради нашег укрепљења источио из свога тела. Његов

миомирис је одагнао идолопоклонство из нашег града и показао га као град Божији или као други рај, ако не и као бољи од њега, с обзиром на то да се не напаја и не наслађује реком воде него реком мира, и то таквог мира од којег се, благодатним дејствовањем Духа, догађају чудесна исцељења и дејствовања силе, због чега бисмо великом Димитрију могли да упутимо речи које су у Песми над песмама записане о души, непорочно зарученој са Христом: *Мирис хаљина твојих преваходи сваки миомирис* (Песма 4; 11).

19. Под хаљинама његове мученичке душе можемо подразумевати његово тело, чији су образи, да опет употребимо речи из Песме, *као сасуди мира а прсти као љиљани из којих истиче миомирис* (Песма 5; 13). То се још више односи на прободена ребра, широко отворена копљима која, као сасуд, у себи садрже миро, али за разлику од љиљана не одају само миомирис, него из себе шире вечнотекући и непресушни извор, тако да не можемо да употребимо речи из псалма, према којима се *река Божија испуни водама* (Пс. 64; 10), него ћемо рећи да се извор Божији, а то и јесте тело мученика, испунио миром и чудесним исцељењима и, што је још чудесније, иако извире у бујицама, не губи ништа од своје пуноће. Чини ми се да је мученичка и божанствена душа, исходећи из тела, упутила Богу оне речи које у Песми над песмама говори душа, заручена са Богом. Које су то речи? *Устани, севере, и ходи, јуже, и дуни по врту мом да капљу мириси његови* (Песма 4; 18).

20. Он је на тај начин протерао и окончао зиму идолопоклонства која је у то време мучила град а која се појавила услед дувања северног ветра, доносећи нам духовну топлину благочашћа какво даје мирисни дах јужног ветра. Када овај ветар дуне са стране крме, он као да сам води лађу која жели да пресече море (овог живота), управљајући је ка истоку Сунца Правде. Тај ветар је врту врлина и благодати - а такво је управо тело Мученика - омогућио да излива миро и исцељења, пројављујући онолико извора, колико су рана на његовом телу начиниле копљоноше. Вучје чељусти, где је, према еванђелским речима, Господ послао Свог ученика Димитрија, својим уједима су отвориле изворе који стаду Христовом доносе највећу радост и мноштво добротинастава и при том многе вукове - ако не и све - преображавају у овце. Тако се догодило да врата паклена - а то су уста оних тирана који су изрицали смртне пресуде - не само да нису надвладала Цркву Христову, иако је била изложена многим ударцима, него су за страдалнике постала узрок не само небеске и вечне славе, него и славе на земљи.

21. Хоћете ли да знате шта захтева поука из Еванђеља Господњег које смо данас читали, поука коју је Он дао Својим ученицима кад их је послао међу вукове? *Будите мудри као змије и безазлени као голубови* (Мт. 10; 16). Змија чува саму себе али је зато погубна за друге, имајући нагон и силу за самоодржање и наношење зла другима, док је голуб незлобив и неопрезан. Према томе, Господ Својим ученицима саветује да не буду ни злонамерни као змије, али ни тако небрижни (неопрезни) као голубови, него да разборито сједине нагон за самоодржањем и незлобивост, да чувају своју врлину и благочашће и да, истовремено, њихова срца буду толико незлобива према онима што их вређају да се чак и моле за њих. На тај начин их је

снабдео lekovima za život ako ih na smrt uједу duhovne zmiје. И као што лекари узимају змијска тела, чисте их од отрова и мешају с неким средствима, а затим овим лече оне које су змије ујеле, тако и они који у време искушења сједине разборитост и змијски нагон за самоодржањем са незлобивошћу голуба не само да себе тиме постављају изнад штете какву им наносе змије, тј. замке које им поставља ђаво, него и оне што су их змије ујеле, а то су прелешћени, исцељују и поништавају штету коју су им змије причиниле, односно безбожништво и грех.

22. Такав је био и овај Великомученик Димитрије. Прошавши пут и очувавши веру, до крви је стајао на стражи благочашћа и толико био далеко од жеље да се освети прогонитељима да се чак и молио Господу за њих. Тиме је пресекао злобу једних а друге је изменио, тако да у овом граду није остало ни трага од идолопоклонства (безбожништва). Захваљујући његовом старању, разноликом добротинствима и непрестаним молитвама Богу, сам град се укрепио и остао онај исти из којег је потекао божанствени Мученик и у којем је примио насилну смрт.

23. Да бисмо му за то узвратили (а чиме бисмо достојно могли да му узвратимо?), савршавамо велику свечаност у његову част молећи се да и ми, његовим молитвама пред Богом, будемо удостојени вечног празника међу онима што обитавају на небесима. Нека сви ми то задобијемо благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Којем доликује слава, сила, част и поклоњење, заједно са беспочетним Његовим Оцем и Свесветим Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. У то време, Солун је био под влашћу Галерија Валерија Максимијана а не Хер-кулија (прим. изд.).

50. Беседа

На читање из Еванђеља по Луки, у шесту недељу, у којем се каже:

А кад Исус изађе на земљу срете Га неки човек из града

у коме бијаху демони дуго времена... (Лк 8:27-39)

1. Онај који је од Бога речи Божије слуша (Јн. 8; 47), каже Господ, односно послушан је заповестима Божијим, речи спроводи у дела, живи и дела по Христу, твори вољу Оца Небеског и постаје наследник Божији и санаследник Христов (в. Рим. 8;17). Онај пак ко је непослушан Богу, твори грехе и непокајано им се предаје, роб је греха (в. Јн. 8; 34), није од Бога (1. Јн. 3; 10) него је од лукавога (Мт. 5; 37) и, уподобљујући се оцу погибелји, природу добијену од Бога преиначује злом жељом. Због тога је Господ и рекао Јудејима: *Вама је отац ђаво и жеље свог оца хоћете да чините* (Јн. 8; 44).

2. Такви су, међутим, несрећнији од оних што су очигледно ђавоимани, иако их многи не примећују, јер ђавоимани кидају сопствено тело и телесно повређују оне које сусретну. Уподобљујући се кроз зле жеље и дела нашем непријатељу, зачетнику зла, уништавају сопствене душе, као и (душе) оних неопрезних који им се приближе. Они први (ђавоимани) у смртном часу заједно са телом збацују и демонску пакост, док непокајани грешници задржавају вечну и непоправљиву штету. Оне што их демони очигледно телесно муче сви сажаљевамо када их видимо, док убицу, среброљупца, гордељивца, бесрамника, непокорног и све њима сличне не само да не сажаљевамо него и ненавидимо. Ђавоимани су невољно допали страдања, док грехољупци својевољно привлаче зло и понекад у себи скривају најпогубнију и најзлоћуднију болест.

3. Имајући у виду да многи људи у нападима на душу и у садејствовању греху не могу да запазе ђаволску јарост, Бог је допустио да постоје и телесно ђавоимани, како бисмо отуда сви научили колико је страшно стање душе која је својим грешним делима постала његово обитавалиште. Када је јединородни Син Божији услед непрегледне пучине Свог човекољубља "приклонио небеса" (Пс. 143; 5), сишао је на земљу да би наше душе ослободио од тираније ђавола и одагнао демоне и од оних који су очигледно били ђавоимани по телу, па је и тим видно извршеним ослобађањем и исцељењем показао и потврдио у тајности извршено ослобођење и исцељење душе. Када је парализованом (одузетом) подарио и душевно исцељење, они који су то видели не само да га нису прославили него су и хулили. Он је исцелио телесно парализованог (одузетог) да би разумели, као што је рекао присутнима, *да власт има Син Човечији на земљи опраштати грехе* (Мт. 2; 6).

4. Он, дакле, удаљује демоне од ђавоиманих превасходно зато да бисмо познали да је то Онај Који их удаљује и од наших душа и дарује нам вечну слободу. И заиста, према данас прочитаном одломку из Еванђеља, *кад изађе на земљу, сретне Га неки човек из града у коме бијаху демони дуго времена, и у хаљине не облачаше се, и не живљаше у кући него у гробовима* (Лк. 8; 27). Каже се да изађе, али не и да је дошао на копно, како би се показало да је ту стигао након преласка, тек што је зауставио буру и ветрове и претњом умирио море. Када је са Својим ученицима испловио из Галилеје, рекао им је оно што претходно наводи Еванђелиста, тј. *Пређимо на другу страну* (Лк. 8; 22). То показује да је Он на основу предзнања и по Свом великом милосрђу, из сопствене побуде дошао у помоћ ономе, који је тако сурово и током дужег времена страдао од демона. Лука дакле каже да тај човек беше сам, али да у њему беше мноштво демона. Марко такође каже да човек беше сам, али *са духом нечистим* (Мк. 5; 2), док Матеј помиње два човека, која су живела заједно и да су их прогнали многи демони.

5. Разлог због којег неки Еванђелисти говоре о једном а други о многима, и демонима и ђавоиманима, откривају Лука и Марко. Онај један, којег Марко именује као нечистог духа, одговарајући касније Господу, каже: *Легион ми је име, јер нас је много* (Мк. 2; 9). Легион је савез и многобројни збор ангела или људи који се здружују и приступају једни другима, стремићи и упућујући се ка једном делу или циљу. Због тога су и ђавоимани, будући покретани и управљани овим здруженим мноштвом, и у гробовима и у горама непрестано живели један поред другог и уједињавали се, па се и они и зли духови који их муче час помињу као један, а час као мноштво.

6. Легион нечистих духова у том човеку не само да је сусрео Исуса, него је и пао пред Њим и узвикнуо из свег гласа: *Шта хоћеш од мене, Исусе, Сине Бога Вишињег? Молим Те, не мучи ме!* (Лк. 8; 28) јер, каже, Господ *заповеди духу нечистоме да изађе из човека* (Лк. 8; 29). Господ је, по Свом милосрђу, намерно допловио на ону обалу, где је живео ђавоимани и заповедио легиону нечистих духова да изађу из човека, али му није разјаснио куда да оде. Обузето недоумицом и плашећи се да ће их Господ већ сада предати будућој казни која им је припремљена у геени огњеној где ће обитавати у потпуној непокретности будући да ће се поништити свако њихово дејство, оно нечисто мноштво лукавих духова је било принуђено да Му приступи и да се поклати пред Њим, да употреби смирене и истините речи, сведочећи да је Он Син Бога Свевишњег, а уједно и лукаво претпостављајући да ће тим сведочењем, као неким ласкањем, променити мишљење Господа сваке твари.

7. Господ је допустио ово сведочење ради усавршавања оних што су се налазили у лађи јер су они, видевши чудесна дела на мору, у недоумици говорили један другоме: *Ко је Овај да и ветровима и води заповеда, и слушају Га* (Лк. 8; 25). Сада су дознали ко је Он, односно да је то Син Бога Свевишњег, јер и демон садејствује намери Божијој, иако то не чини драговољно нити има у виду ту намеру. Због тога неко од богоносних људи и каже да зло садејствује добру, али не из добрих побуда (св. Јован Златоусти, *Стагирију*). Желећи да присутнима покаже да тај

престрашени демон није сам, него да их је читаво мноштво, Господ га је упитао: Како ти је име? Он је на то одговорио: *Легион ми је име, јер нас је много (Мк. 5;9), односно, легион се састоји од готово шест хиљада демона.*

8. *И мољаху Га, каже, да им не заповеди да иду у бездан (Лк. 8; 31). Видиши ли да их је, као што смо претходно рекли, страх приморао да приступе, да Му се поклоне, и да у понашању и речима покажу истинитост и смирење? Запази и сведржитељску власт Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа, јер је демон о њему невољно посведочио и као о Господару бездана. А ко је тај што надзире бездан? Наравно, то је Онај што седи на висини, све обухвата и све окружује Својом бригом.*

9. *Обрати пажњу и на то, да ово мноштво демона нема моћ да оде било куда, уколико му то није допуштено или дозвољено. И зато су, када им је Господ наредио да изађу не заповедивши куда да оду, ужурбано потражили су уточиште у крду свиња које је пасло на гори не би ли у њега утекли. Ни над њим, међутим, они нису сами по себи имали власт, а утолико су је мање имали над људима или над неким другим бићима, јер је речено: А онде пасијаше на Гори велико крдо свиња, и мољаху Га да им допусти да у њих уђу. И допусти им. А пошто изађоше демони из човека уђоше у свиње; и јурну крдо са стрмени у језеро, и утопи се (Лк. 8; 32-33). Демони су, дакле, тражећи место куда ће утећи и имајући рђаву намеру, замолили да им се допусти да уђу у свиње, будући да их је Спаситељ истерао из људи, познавши да их он не изгони из једног или двојице, него да се кроз једнога они изгоне из сваког човека. Господ им је то допустио како бисмо из онога што се десило свињама познали да би они (демони) пожелели да и човека предају коначној пропасти, уколико претходно не би били невидљиво задржани Његовом силом.*

10. *А кад видеши свињари, каже, шта се догодило, побегоше и јавише по граду и по селима (Лк. 8; 34). Сада пак имајте на уму блудног сина, којега спомиње Еванђеље и који се спасао бекством од свиња, како бисте схватили ко су они што напасају те свиње или, боље речено, на кога они личе. Начин на који живе свиње, услед сваке нечистоте, указује на сваку рђаву страст. Свиње су у потпуности они што носе одежду од телесне нечистоте, а испред њих, као неки свињари, стоје они што се одликују сладострашћем и што су бригу и старање о телу претворили у удовољавање похоти (В. Рим. 13; 14).*

11. *Као што видите, ни време ни жамор гомиле не допуштају нам да уђемо у исцрпно објашњење каква је та обнаженост душе до које долази грехом, а на коју казује и овај ђавоимани, због чега он живи по горама и у гробовима (в. Мк. 5; 5), јер је речено: У хаљине не облачаше се, и не живљаше у кући него у гробовима, нити да разјаснимо какве су то вериге, окови и ланци које је он кидао и бежао.*

12. *Избегавајмо и ми, посебно монаси, општење и саживот са свињама на пољима, јер "зли разговори", према речи Соломоновој, "кваре добре обичаје" (то су заправо речи апостола Павла из 1. Кор. 15; 33, прим. изд.) и најчешће је свако или већ сличан, или се уподобљује онима међу којима живи. Каква је корист да се једном*

удаљимо од света и да нађемо уточиште у Богу посвећеним манастирским келијама, ако ћемо свакодневно из њих изlazити и опитити са светом? Реци ми како ћеш, уколико радо боравиш на трговима, избећи распламсавање страсти које душу води у смрт и тако човека разлучује од Бога? То је смрт што нам долази кроз оне прозоре у нама (Јер. 9; 21), односно кроз чула, због којих су и прародитељи отпали од бесмртности.

13. Сви се, дакле, клонимо, неки да будемо почаствовани међу злобнима, чак и ако би нам се учинило да многе превазилазимо пореклом, славом, телесном снагом и овоземаљским благом, а неки уподобљавања свињама, имајући на уму будуће језеро неугасивог огња у које ће, авај, неповратно упасти они што су послужили демонским нападима. Гледајући провалију у какву, након смрти, падају они што су се до краја свог живота уподобљавали свињама и уистину неповратно избегавајући злосмрадни живот греха, ми ћемо смирено и како доликује приступити источнику чудотворног мира који нам је Бог благодатно даровао и који се, као што видите, излива кроз кивот из моштију нашег саплеменика, мученика Христовог, а након што се, помазани њиме, освештамо и укрепимо, проповедаћемо по селима и градовима, и ма где да се затекнемо, о освећеној сили и дејству тог светог мира. Не мислим, међутим, да ћемо проповедати језиком и речима - јер ко још није чуо својим ушима за ово чудотворно изливање - него тако што ћемо се променити на боље, како би сви који нас виде рекли: Ово је измена деснице Вишињегга (Пс. 76; 11). У њој је изобразен и велики Димитрије и њоме се они, који му приступе, мењају у правцу све већег обожјења, и као што он има сажитеље на небу, ми смо имали ту срећу да на земљи будемо његови суграђани.

14. Нека се његовим заступаштвом сви удостојимо обећаних небеских насеља и сажитељства у њима са свима светима, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Којем доликује слава у векове. Амин.

51. Беседа

О томе да је непрекидно обраћање Богу путем молитве и псалмопојања

темељ и залог сваког добра и удаљавање и избављење

од сваког зла и сваке тешкоће

1. Размишљајући и расуђујући о мноштву и величини Божијих дарова, као и о томе да нико не поседује ништа чиме би му могао достојно узвратити, Давид каже: *Шта ћу узвратити Господу за све што ми је дао* (Пс. 115; 2). Очигледно је, међутим, да се обраћа непажљивима, јер пророк на овом месту не спомиње оне дарове који су постојали до човековог рођења него дарове који су човеку од Бога даровани после рођења. Какви су то дарови који су постојали и пре рођења, односно пре човековог стварања? Небо, земља, сав чувствени свет па и све надземаљско устројено је ради нас. Све оно што је постојало пре рођења сваког човека, што је ради нас створено из небића, било је човекољубиво приуговорљено. Због тога се непосредно даје сваком човеку који дође у овај свет, ради његовог опстанка и наслађивања, при чему то није награда или плата, него се уистину даје као дар умешног и штедрог Дародавца који даје савршене дарове. *Шта ли имаш што ниси примио*, каже Павле (1. Кор. 4; 7). *Ко њему (Богу) претходно даде, да му буде враћено* (Рим. 11; 35). Остављајући по страни све томе слично и тако велико, односно свет и све земаљско и надземаљско, (јер нисмо у стању да за све то узвратимо нашем Творцу) пророк (Давид) има у виду само оне дарове које смо од Бога добили након рођења и бива у недоумици како бисмо на то могли да узвратимо.

2. Какви су то дарови које смо добили након свог рођења и на које, како каже пророк, морамо да узвратимо? Када човек позна Онога Који га је привео у биће и све због њега створио, прославља Бога и узноси се према Њему својом вером и делима, а то и јесте нека врста узвраћања и давања Богу. Као непресушни и неисцрпни извор благодати, Бог вишеструко прославља оне који Њега прослављају и умножава првобитна добротинства за оне који их примају са доличном захвалношћу, што представља (узвратни) дар човеку. Они који то примају са своје стране узвраћају доличном захвалношћу, израженом речима и делима. На тај начин много пута долази до узајамних узвраћања људима од стране Бога, а Богу од стране људи који Му угађају. Тако се Авраам, по творевини познавши Творца и одавши Богу поштовање и славу, удостојио да чује божански глас и обећање: *Иди из земље своје и од рода својега и из дома оца својега у земљу коју ћу ти Ја показати. И учинићу од тебе велик народ, и благословићу те, и име твоје прославићу, и ти ћеш бити благослов. Благосиљаћу оне који тебе узблагосиљају, и проклећу оне који тебе успроклињу, и у теби ће бити благословена сва племена на земљи* (1. Мојс. 12; 1-3).

3. Те речи и то обећање били су дакле, награда којом је Бог узвратио Аврааму за прослављање које Авраам подарио Богу. Он је опет Богу узвратио послушањем на делу, због чега је поново од Њега чуо: *Угађај Ми и буди непорочан, и учинићу завет између Себе и тебе и семена твога и врло ћу те умножити* (1. Мојс. 17; 1-2, по Септуагинти). Која би реч сажето могла да обухвати узајамна давања каква су затим уследила, Аврамова узвраћања Богу кроз веру, речи и дела и Божија јављања Авраму, Његова обећања и добротина? Овде пршадају и она велика чудесна дела, и закон, и пророци, и царски род, па и Сам Христос, Цар над царевима и Господар над господарима. Они што то разматрају могли би приметити да се то не односи само на Авраама него на све оне који су угодили Богу, иако се остварује посредством других дела и сагласно времену и животу богоугодника.

4. Испитујући своје награде, Давид је сагледао оно што је било пре њега (јер је и то било због њега) и познао да су превагнула огромна добротина Божија као и да су Божија добротина према нама потпуна, док оно што ми дајемо Богу није ништа што би се са тим могли упоредити, због чега је ускликнуо: *Шта ћу узвратити Господу за све што мије дао* (Пс.115;2)? Не нашавши ништа друго да принесе Богу осим признања да је претходно од Њега примио милости и молбе да их прима и убудуће, он додаје следеће: *Чашу спасења примићу и име Господње призваћу* (Пс. 115; 4). То, међутим, није награда, уколико он задобија и моли да задобије, мада сам ништа не даје јер је од цара добио дар и ничице пао пред Њега, а затим моли и за други дар. Тиме он, међутим, не узвраћа цару за примљени дар. "Чашом спасења" он назива изливање благодарности Богу за своје спасење. Будући да је био пророк и да је предсказивао у Духу, да је предвиђао будућност и био близак ономе што је својствено благодати, за самога себе везује оно што се односи на нас, сматрајући се нашим праоцем по вери и каже: *Чашу спасења примићу и име Господње призваћу*. Тиме предсказује нашу божанствену причасност тајинственој чаши и заједницу са њом чиме задобијамо одважност пред Богом, а њеним посредством и спасење.

5. Ако за добротина Божија немамо чиме другим да узвратимо осим да поново призовемо Бога, чиме ћемо онда надокнадити када сагрешимо у односу на Њега и постанемо криви пред Њим? Ми, наравно, немамо ништа. Ако и учинимо нешто добро, што смо били дужни да чинимо и пре сагрешења, не преостаје нам ништа што би било довољно за враћање дуга. Тако нам ни за исцељење грехова који су у нама не преостаје ништа друго осим да прослављамо Његову неупоредиву дуготрпељивост и да призивамо Његово божанско милосрђе.

6. Због чега вам сада говорим о томе? Иако немамо ништа да принесемо Богу ни за она добра која нам је учинио, ни за оно чиме смо Га ражалостили, немарни смо и да Га славословимо и да Му се молимо. Сада видим цркву пуну сабраног народа, па се и сам испуњавам радошћу. Сећам се, међутим, протеклог времена, када је било доба сабирања лозе (то вам не говорим зато да бих вас прекоревао него зато да бих вас уразумио). Било је, кажем, доба сабирања лозе и црква Божија је у великој мери оскудевала у сабранима на приношење усрдног мољења и славословља Богу. Многи су тада преспавали читаве ноћи па и саме дане Господње овог периода (тј.

недеље, грч. *Κυριακή*, дан Господњи), која је због тога и названа по Господу да бисмо се у те дане, уздржавајући се од уживања, избегавајући житејске послове и не бавећи се ничим житејским, посветили молитвама Богу и славословљима. Како то да нам сваке године рађају плодови? Зар то није од Бога?

7. Када је пак наступило време сабирања и наслађивања, доликовало је да умножимо наша славословљења Бога. Ми смо их пак, поступајући рђаво и неправедно, умањили и запоставили. Због чега вам сада говорим о томе? Због тога што се многи и пре и после сабирања лозе буде за недељна јутарња богослужења, али међу онима што су се овде окупили, постоји и неколицина оних који, може се рећи, већи део времена посвећују међусобним разговорима него молитвама и славословљењу Бога. Многи већу пажњу поклањају трговини него (свештеним) речима, купопродаји него учењу богонадахнутог Писма и на тај начин храм постаје тржница а не "дом молитве", односно "дом Божији" постаје "дом трговине" (Јн. 2; 16) и ти људи, као што видите, брује око нас као неки трутови, сами не слушајући, а не допуштајући ни другима да слушају.

8. Услед чега они тако страдају? Отуда што сматрају да од молитви Богу, славословља, слушања божанског Писма и поуке (проповеди) немају никакве користи. Неки (кажем "неки" јер се то не односи на све и што би било неправедно), сматрају беспосличењем када не раде и мисле да су изгубили оно време које ће посветити молитви и славословљењу Бога. Као доказ да време нерада сматрају изгубљеним, служи чињеница да нас они напуштају чим наступе поменути радови који изгледају неодложни, као што је жетва, сабирање грожђа или нешто друго што нам се чини неопходним.

9. То, међутим, наноси толико штете и самој побожности, и животу по Христу и свему што је у вези са нашим телесним животом да се то не може ни исказати, јер они што сматрају да је време посвећено молитвама Богу изгубљено, који занемарују молитве и у потпуности се предају телесним делима не верују Ономе што је рекао: *Без Мене не можете чинити ништа* (Јн. 15; 5) и не знају да Господ живота и смрти такође има власт и над нашим здрављем и болестима, и као што нас је створио, тако се брине и о томе да нам обезбеди све што нам је потребно да бисмо живели, радили и уопште постојали. Како ће они што не верују у ствари које се тичу овога века поверовати у оне које се тичу века будућег? Ако немају чврсту веру у будућа и загробна обећања или претње, хоће ли показати ревност према врлини? Одговорите ми на то, јер свака врлина, која се не задобија ради Бога и ради будућих и посмртних обећања и претњи није врлина. Видите ли да није могуће задобити ни чврсту веру ни истинску врлину, уколико се васцелом душом не предамо славословљењу и молитвама Богу? И зашто се ограничавам на веру и врлину, када ни житејска дела не можемо ваљано да обављамо уколико усрдном молитвом не учествујемо у садејству Божијем?

10. Рећи ћете да је много оних који, иако не долазе често у цркву нити се посвећују њеним богослужењима и молитвама, не само да напредују у житејским стварима него чак и увећавају богатство и славу и уживају у добром здрављу. Будимо

опрезни, јер то не доноси никакву корист нашем животу него, напротив, отуда проистичу пометње и препреке. Не призивајући Бога приликом сваког дела и немајући Његово садејство, ми дајемо приступ лукавом. Његово приступање не само да скрнави наше понашање него исто тако доводи и до злосрећног завршетка. Због безначајних разлога и изговора он разјарује људе једне против других, тако да су неки постали жртве братоубилачког мача, а неки живе од крви својих саплеменика упрљавши вољу, душу па чак и саму руку која је пролила крв. Ум, који је отпао од Бога уподобљује се или зверском или демонском, а такође отпада и од закона природе, желећи оно што јој је туђе и не знајући за засићење у свом користољубљу. Он се у потпуности предаје телесним жудњама и не зна за меру у насладама. Хоће да га сви поштују, а самога себе обещчашћује својим делима, хоће да му ласкају, да се са њим саглашавају и садејствују његовој вољи, а ако то не постигне (како би то и могло да буде), испуњава се неукротивом јарошћу. Тај гнев и јарост према саплеменицима чине га сличним змији и човек постаје човекоубица, тако да се човекоубици - сатани уподобљује онај који је створен по образу и подобију Божијем.

11. Све ово зло има само један узрок, а то је удаљавање ума од страха Божијег и сећања на Бога, као и допуштање приступа садејству нашег непријатеља, који је зачетник зла. Ако пре свакога дела укрепимо душу славословљењем Бога и молитвама, у нама неће бити места за противника. Заједно са њим биће протеран и сав чопор зла који га окружује и своје душе украсићемо складом, целомудреношћу, праведношћу, кротошћу и смирењем и, међусобно повезани љубављу, живећемо мирним и непомућеним животом, имајући посред нас, услед непрестаног сабеседовања са Њим, Цара мира Христа.

12. Због тога нас свакога јутра, пре сваког дела, Божија Црква привлачи к себи ударањем свештених звона, јер свакодневно сабеседовање са Богом путем молитве и псламопојања умирује и мења све нападе (страсти), телесне нагоне обуздава, слаби наклоност ка користољубљу, лишава надмености, удаљује завист, обуздава гнев, искорењује злопамћење, уклања сваку горчину и свађу међу људима, доносећи сваки мир, законитост и благостање градовима и домовима, душама и телима, онима што су у браку и онима што су изабрали монаштво и уопште, оно је основа и укрепљење свих добара које удаљује и избавља од свакога зла и сваке тешкоће.

13. Шта је Јону, када се налазио у морском бездану и када га је прогутало кит, поново оживело и избацило на земљу? Зар то није учинила његова молитва? Послушај како он о томе уверава: *Заватих у невољи својој ка Господу и услиши ме, из утробе гробне повиках и Ти чу глас мој* (Јона 2; 3). Шта је Језекију од врата смрти вратило у живот, ако то опет није учинила његова молитва? О овоме сведочи Исаија који му објављује: *Чуо сам молитву твоју и видео сам сузе твоје, ево додаћу ти веку петнаест година* (Иса. 38; 5). Шта је Данила спасло из лавље јаме? Зар није осуђен да буде бачен у лављу јаму јер није прихватио да прекине своју непрестану молитву Богу (в. Дан. 6; 10-23)? Шта је тројицу младића у пећи сачувало у животу? Послушај шта они тамо кажу: *Учини нама по кроткости Својој*

и по мноштву милости Своје, и избави нас по чудесима Својим, и дај славу имену Твоме, Господе (Дан. 3; 42-43, в. Псалтир са девет библијских песама).

14. Напустивши ове древне људе, погледајмо оне који су се, по еванђељу благодати, избавили од великих невоља каквима су били обузети. Шта је кћер Јаира, старешине синагоге, као што смо данас слушали у Лукином благовештењу, поново вратило у живот (Лк. 8; 49-56)? Зар то није учинила његова молитва Господу? Шта је очистило губавце (Мт. 8; 2)? Зар то није опет била молитва? Шта је двојици слепих подарило светлост (Мт. 9; 27)? Зар двојици од њих народ није заповедио да ћуте а они су то, међутим, још више разгласили и зато и добили оно за шта су молили (Мт. 20; 30-34)? Шта је подарило здравље кћери Хананејке, која је према Закону била одбачена? Зар то није учинила њена упорна прозба Господу (Мт. 15; 22-28)? Оставимо по страни све друго и опоменимо се наших саплеменика, увенчаних на небесима, које побожно поштујемо: шта је чудеснога међу мученицима, Нестора, и пре светог мучеништва показало као другог Давида у борби против другог Голијата, Лија, када је он, јавно се помоливши ступио у борбу са Лијем и надвладао га, поразивши тако и гордост тиранина Херкулија? Зар то дело није говорила његова молитва великом светитељу Димитрију, а кроз њега, пре мучеништва, и молитва упућена Богу?

15. Ако, дакле, молитва ослобађа болести и очишћује губаве, ако даје вид (досл. светлост) слепима, ослобађа из лављих чељусти како на копну тако и на мору, спасава живот у огњу, од врата смртних узводи у живот и васкрсава мртве, показујући их увенчане на небесима, ако удаљује непријатеље, видљиве и невидљиве, дајући блиставе трофеје онима који су јој од срца притекли, зар онда није очигледно да ће нас, услед нашег запостављања молитве и немара према њој, надвладати велике невоље? *Иштите, каже, и даће вам се; тражите, и наћи ћете; куцајте, и отвориће вам се. Јер сваки који иште, прима; и који тражи налази, и који куца отвориће му се (Мт. 7; 7-8) и: Када дакле ви, говори Он, зли будући, умете даре добре давати деци својој, колико ће више Отац ваш небески дати добра онима који му ишту (Мт. 7; 11).* Може се, међутим, рећи да нема разумног, нити онога који тражи Бога (в. Пс. 13; 2), јер, када бисмо уистину познали ко је створио човека, ко нас је почаствовао Својим образом, ко нас је настанио у непропадљивом месту наслађивања, ко нас је, престареле, обешчашћене грехом и лишене места наслађивања, поново, кроз Самога Себе обновио, васпоставио и призвао пређашњој слави и вечном наслађивању, не бисмо васцели свој ум предавали вештаственом и привременом, него бисмо одмах пожурили и затражили оно што се не распада и не расипа.

16. Ми, међутим, сипамо воду у разбијени сасуд и сабирамо своје благо у поцепане вреће. Ти, дакле, немаш богатство? Не поседујеш благо? Ти га, међутим, желиш, а то је довољно да тобом овлада свако зло, јер *који хоће да се богате упадају у искушење и (ђаволску) замку (1. Тим. 6; 9),* како каже велики Павле. Ми ћемо, браћо, ватрено желети небеско (горње), и тражити небеско (горње), како бисмо и у садашњем веку нешкодљиво добили земаљско (доње) и наслађивали се њиме, и да

у будућем веку не бисмо пропустили будуће и небеско, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа,

17. Којем доликује свака слава, част и поклоњење, са беспочетним Његовим Оцем и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

52. Беседа

Изговорена на празник Ваведења Пресвете Владичице наше Богородице

и Приснодјеве Марије у Светињу над светињама

1. Ако се дрво познаје по плоду, и ако *свако добро дрво добар плод рађа* (Мт. 7;17), како онда да Мајка суште доброте и Родитељка вечне лепоте својом лепотом и добротом неупоредиво не превазиђе свако земаљско и надземаљско добро? Због тога је Сила која је све учинила прекрасним, савечни и непроменљиви образ доброте Најузвишенијег Оца, превечни, надсуштаствени и предобри Логос, по Свом неизрецивом човекољубљу и милосрђу према нама пожелео да се обуче у наш лик, да призове природу која је била повучена у адске дубине и да је престарелу обнови, да је узнесе у наднебеске висине Свог царства и божанства. Сјединивши се с њом по ипостаси, било је потребно да прими и тело, и то тело ново и истоветно нашем, како би нас обновио на основу наше природе. Била је, осим тога, потребна бременитост и рађање какво је својствено нама, прехрањивање након рађања и одговарајуће васпитање и зато, поставши ради нас у свему исти као ми, налази Слушкињу која у свему одговара и представља човечију природу непорочну од рођења, ову Приснодјеву којој данас приносимо похвале и чији улазак у Светињу над светињама прослављамо. Она је од века била од Бога предодређена за спасење и воспостављање нашег рода и изабрана међу свима, не само у смислу њиховог мноштва, него и међу онима од века изабранима, чудеснима и знаменитима по својој побожности и разборитости, као и по општекорисним и истовремено богољубивим особинама, речима и делима.

2. На самом почетку, против нас је устала духовна и злоначална змија, и бацила нас у адску дубину. Постојало је много разлога због којих је он устао против нас и поробио нашу природу, а то су завист, љубомора, мржња, неправедност, обмана и лукавство. Осим тога, он у себи носи смртоносну силу коју је сам први породило, будући да је први који се побунио против истинског живота. И заиста, он је на почетку позавидео Адаму видевши да обитава на месту чистог наслађивања, да се озарује боголиком славом и да се са земље узводи на небо, одакле је он сам био праведно избачен. Услед зависти, обузео га је још већи гнев, тако да је пожелео да га преда смрти. Завист није мајка само мржњи него и убиству које је у нас унео лукави проникнут лукавством, змија која је истински човекомрзац. Он је, без икаквог права, био обузет жудњом према тиранији над човеком желећи да уништи онога што је створен по образу и подобију Божијем. Како се није одважио да отворено нападне, искористио је обману и лукавство. Будући да се приближио у обличју видљиве змије, као пријатељ и саветник, а заправо био страшни и препредени непријатељ он је, авај, неприметно заузео погодан положај и својим

саветом, који се противио Богу, у човека, као неки отров, улио своју смртоносну силу.

3. Да је тада Адам, снажно се придржавајући Божије заповести, одбацио лукави непријатељски наговор, показао би се као победник над противником, био би узвишенији од смртоносне погибелји и свим силама би постидео махнитог и бедног нападача. Како му се он добровољно предао, што никако није смео да учини, био је поражен и постао је мрзак и, будући корен нашег рода, и нас је, као изданке, учинио смртнима. Стога се указала потреба да се исправи пораз и задобије победа, да се избаци смртоносни отров душе и тела и да опет будемо призвани у живот, и то у живот вечни и бестрасни. Нашем роду био је потребан нови корен, односно нови Адам, не само безгрешан него и онај којег ништа не може обманути, и непобедив, а осим тога, способан и да опрашта грехе и да кривце учини невинима, који није само жив него и животворан како би онима што су му блиски по човечанској природи, подарио живот и опроштење грехова, оживљујући не само оне који су живели после Њега, него и оне који су умрли пре Његовог доласка.

4. Због тога Павле, велика труба Духа Светога, каже: *Први човек Адам постаде душа жива, а последњи Адам дух који оживљује* (1. Кор. 15;45). Безгрешан, животворан и способан да опрашта грехе није нико осим Бога. Због тога је било неопходно да нови Адам не буде само човек него и Бог, да буде у правом смислу речи живот, мудрост, правда и љубав, милосрђе и свако друго добро како би обновљење и оживотворење старог Адама извршио у милости, премудрости и правди, супротно ономе што је користила духовна и злоначална змија, уносећи у нас старење и умирање.

5. Као што је у почетку човекоубица из зависти и мржње устао против нас, тако се и Животоначалник услед свог превеликог човекољубља и добротe покренуо због нас, јер је праведно пожелео да спасе своју творевину, а то је подразумевало да је у Самоме Себи пресазда и спасе, као што је злоначалник пожелео да погуби Божију творевину, а што је подразумевало да му се она у самој себи (својевољно) потчини и да њоме тирански завлада. Као што је онај остварио победу и човеков пад неправдом и обманом, лажима и лукавством, тако је и Ослободитељ правдом, премудрошћу и истином потпуно поразио злоначалника и обновио Своју творевину. Сада, међутим, није право време да се говори о премудрости овог Божијег домостроја.

6. Савршеној правди доликовало је да она природа која је својевољно поробљена и поражена својевољно задобије победу и одбаци ропство. Због тога је Бог благоволео да од нас прихвати нашу природу, чудесно се сједињујући с њом по ипостаси. Било је немогуће да се она узвишена и непојмљива чистота сједини са оскрнављеном природом. Богу је, уистину, немогуће само једно, а то је да се присаједини нечистом пре него што се оно очисти. Због тога је била неопходна непорочна и пречиста Дјева која би у утроби носила и родила Ревнитеља и Дароватеља чистоте, која је била предодређена, усавршила се и појавила, а тајна

везана за њу се савршено испунила, док су се многа чуда, што су се временом дешавала, слила у једно.

7. Због тога ми данас празнујемо оно што се извршавало са тим циљем, будући да на основу исхода особито поимамо величину догађаја који су водили тако великом завршетку, јер Онај који је (Сушти) од Бога, (Сушти) у Богу и (Сушти) Бог, Логос Божији и Син најузвишенијег Оца, сабеспочетни и савечни, постаде Син човечији, Син ове Приснодјеве, *Исус Христос, исти јуче и данас и у векове* (Јевр. 13;8), непроменљив по божанству, непорочан по човештву. *Једино Он*, како сведочи Исаија, *не почини неправде* (св. Григорије каже: "не сагреси", прим. прев.), *нити се нађе превара у устима Његовим* (Ис. 53;9). Осим тога, Он је једини Који није зачет у безакоњу нити је рођен у греху, како Давид у Псалмима сведочи о самој себи и сваком човеку како би, сагласно примљеном (тј. људској природи) био савршено чист и непорочан и како Му, по Самом Себи, не би биле потребне жртве очишћења. На тај начин је било могуће да, праведно се и истовремено премудро предајући кроз нас (нашу природу) и ради нас како очишћењу тако и страдању, прихвати и смрт и васкрсење. Он се рађа од Дјеве, јер телесна пожуда, будући независна од воље и непокорна закону духа, иако је неки и покоравају снагом духа и слабе целомудреношћу само ради рађања деце, на неки начин од самог рођења уноси осуду јер она јесте, назива се пропадљивошћу и рађа ради пропадљивости, и појављује се као страшно кретање човека који није очувао почаст какву је наша природа добила од Бога, него се затим уподобила животињама.

8. Услед тога Бог не само да је дошао међу људе него је и потекао од Дјеве непорочне и свете, боље речено, пренепорочне и пресвете, јер Дјева није била узвишенија само од плотске нечистоте него и од нечистих помисли које долазе од плоти. До њеног зачећа није дошло вољом плоти него силаском Светог Духа, што је побудило блавест (Арханђела) и веру (Приснодјеве) приликом очовечења Божијег које, будући задивљујуће и превазилазећи сваку реч, сваку реч надвладава, уместо да буде остварено сагласношћу и опитом страсне жеље. Она је дакле на тај начин зачала и родила јер је таква (телесна) жеља, услед молитве и њене духовне радости, била сасвим далеко од Пресвете Дјеве (будући да Дјева каже ангелу-блавеститељу: *Ево слушкиње Божије, нека ми буде по речи твојој*). Како би ради тога била пронађена најдостојнија Дјева, Бог је пре свих векова предодредио и међу свима од века изабранима одабрао ову Приснодјеву, коју данас прослављамо.

9. Погледајте одакле потиче такав избор. Међу Адамовом децом био је изабран прекрасни Сит, који се устројством особина, уздржањем чула и лепотом врлина појавио као одухотворено небо, био због тога од Бога изабран, и од тог избора требало је да се појави ова Дјева, богодолична кочија пренебеског Бога, која ће људе призвати на небеско усиновљење.

10. Из тог разлога је читаво племе Ситово названо "синовима Божијим", будући да је требало да се из тог племена Син Божији роди као Син Човечији. Стога и име "Сит" у преводу означава "устајање" или, боље речено, "васкрсење", а то је у правом смислу речи Сам Господ, који је верујућима у Њега обећао и даровао вечни

живот. И како је то одговарајући праобраз! Сит је, дакле, потекао од Еве која каже: *Бог ми даде другога сина за Авеља којег уби Каин* (Пост. 4;25). Син Дјеве, Христос, ради људске природе заменио је Адама којег, опет, услед зависти погуби началник и предводник зла. Сит није васкрсао Авеља јер је он био само праобраз васкрсења. Наш Господ Исус Христос васкрсао је Адама, зато што је Он Сам истински живот људи и васкрсење, чијом су се силом сви из племена Ситовог на основу наде удостојили усиновљења, јер су названи "синовима Божијим". То што су они на основу те наде били названи "синовима Божијим" открива се на основу првог који је био тако назван и наследио то изабрање. Био је то Енос, син Ситов који, сагласно ономе што пише Мојсеј, први поче да са надом призива име Господа Бога (Пост. 4;25 по Септуагинти). Отуда јасно видите да је он у складу са надом добио божанско именовање.

11. Сагласно Божијем предзнању, то изабрање је започело још са Адамовом децом, распростирући се све до оне која ће постати Мајка Божија, повремено се потврђивало међу његовим потомцима и дошло до цара и пророка Давида а затим и до наследника његовог жезла и племена. Када је време призвало на испуњење овог Божијег изабрања, Бог је одабрао Јоакима и Ану из дома и племена Давидовог. Били су бездетни и живели заједно у целомудрености, превазилазећи све у врлини и усходећи ка Давиду по племенитости рода и нарави. Њима, који су у молитви и подвигу преклињали Бога да их ослободи неплодности и обећавајући да ће Богу даровати дете које добију, Сам Бог обећава да ће то дете постати Мајка Божија и сада им се даје као њихово чедо, како би свеврлинско чедо било зачето од многоврлинских родитеља, и како би Пренепорочна потекла од сасвим целомудрених, а целомудреност, здружена са молитвом и подвигом дала плод, односно постала родитељка девствености, и то оне девствености која је непропадљиво по телу родила пре свих векова рођенога од девственог Оца. О, каква је крила имала њихова молитва, и какву је одважност задобила пред Господом!

12. Будући да су на тај начин добили оно за шта су се молили и спознали да се Божије обећање испунило на делу, и сами су се као богоугодни и богољубиви побринули да испуне обећање дато Богу. Чим су је одгајили, одвели су уистину освећену Богоотроковицу а сада девствену Богомајку у светињу Божију, код архијереја који се тамо налазио. Будући испуњена благодаћу и већ у том узрасту поседујући зрео ум, она је више од осталих била свесна онога шта се извршава у односу на њу и, колико је то могла, показала да није доведена него да сама и по слободној вољи приступа Богу, као да је сама по себи окриљена за освећену и божанску љубав, да је сама то желела и да је спознала своју достојност ваведена и обитавања у Светињи над светињама.

13. Због тога је и архијереј Божији, разумевши да у Дјевини обитава Божија благодат којом превазилази све остале, Њу удостојио веће почести него остале уводећи је у Светињу над светињама и уверавајући све тада присутне да са љубављу прихвате оно што се тада дешавало уз Божије садејство и по Његовој одлуци, будући да је посредством ангела овој Дјевини с небеса упуњена неизрецива храна. Та храна је

снажно укрепила њену природу, учинивши чистијом и узвишенијом и од бестелесних сила њу којој су служили и бестелесни духови. Она није само једанпут ушла у Светињу над светињама него је, будући од Бога прихваћена, заједно са Њим тамо обитавала током дужег периода, као знамење небеског које ће се захваљујући њој открити у одговарајуће време и бити даровано за вечно обитавалиште онима што поверују у њено преславно рађање.

14. Тако се, дакле, и из тог разлога изабрана пре свих векова показала као светија од светих и као она чије је тело чистије и божанственије и од духова очишћених врлином. Она није собом обухватила само обличје речи Божијих него и Самог уипостазираног и јединородног Логоса безначалног Оца, као нека ризница у коју ће Логос ступити у своје време, и то време је дошло, ради обogaћења и украшавања свега земаљског и надземаљског. Он је на тај начин прославио Своју Мајку и пре него што се од ње родио, као што је то учинио и после рођења. Ми пак, схватајући смисао спасења које се кроз њу извршава, узвратимо јој, колико год то можемо, благодарношћу и похвалама. И заиста, ако је разборита жена која се спомиње у Еванђељу, након што је саслушала неколицину спасоносних речи Господњих, стојећи међу мноштвом народа повисила глас да би прославила његову Мајку и заблагодарила јој, рекавши Христу: *Блажена утроба која Те је носила и дојке које си сисао* (Лк. 11;27), зар онда ми, који уз себе имамо све речи вечног живота, и не само речи него и чуда, и страдања кроз која је наша природа устала из гроба и вазнела се са земље на небо, а тиме и обећање бесмртног живота и непроменљивог спасења, нећемо непрестано прослављати и величати Мајку Началника нашег спасења и Дароватеља живота, празнујући њено зачеће и рођење, а сада и пресељење у Светињу над светињама?

15. Преселимо се и ми, браћо, са земље на небо и уздигнимо се од тела ка духу. Преусмеримо нашу чежњу од привременог ка постојаном, презримо телесна наслађивања која су замка за душу и брзо пролазе, пожелимо благодатне духовне дарове јер су непропадљиви, отргнимо свој живот и мисли од земаљског метежа и узнесимо их у небеска светилишта, у ону Светињу над светињама где сада обитава Богородица.

16. На тај начин ће уз богоугодну одважност и душекорисно за нас до ње допрети песмопојања и молитве које јој приносимо. Тако ћемо захваљујући њеном посредовању постати наследници и будућих и постојећих добара, благодаћу и човекољубљем Исуса Христа Господа нашег Који се ради нас од ње родио, и Њему доликује свака слава, част и поклоњење, са беспочетним Оцем и савечним и животворним Духом, сада и увек и у векове векова.

Амин.

53. Беседа

На Ваведење Пресвете Владичице наше Богородице и Приснодјеве Марије

у Светињу над светињама и о Њеном богоподобном животу на том есту

1. Када је у питању оно што превазилази људске снаге, било да је потребно подићи терет или повести реч, и људи узвишенији по телесној снази или красноречивости изједначиће се са слабима и приближиће им се по једном или другом, јер ништа неће постићи нити ће достићи циљ. Као што ће неко, покушавајући да руком досегне звезду, макар и био високог раста и могао да подигне руку више од осталих, бити далеко од оних етеричних висина готово исто онолико колико су од њих удаљени и они ниског раста, тако и у погледу онога што превазилази разум учени нису нимало узвишенији од оних потпуно неуких. И заиста, која ће беседа претрпети потпуни неуспех, ако не она која се покаже као далеко нижа од свог предмета? Они, што дају примере богова за које кажу да се самима себи моле да уравнотеже масу васељене (алузија на мит о Атласу, прим. изд.) или оних што измишљају бајке о боговима који се крећу ка небу (мит о Дедалу и Икару) толико су далеко од истине колико је и ова тема недоступна људском уму и речима, будући да својим предметом обухвата нешто надземаљско (надкосмичко, ὑπερκόσμιον), неприступачно земнима и приврженим земном, јер се присаједињује и прибројава ономе што је богоподобно и божанско.

2. У погледу највишег врха свих светих, односно Мајке Божије која сада, према речима Псалмопојца, ступа у *место чудесне скиније* и улази у Светињу над светињама, *уз глас радости и исповедања* (код Даничића: "уз певање и подвизивање"; Даничићев превод овог псалма на одређеним местима знатно одступа од текста у Септуагинти, прим. прев.) и богонадахнуте звуке оних који су је тада пратили и нас, који празнујемо сада (в. Пс. 42), у погледу ње, дакле, узвишеније и од светих на небесима, нико, ко би био појединачно издвојен од осталих, није у стању да је достојно прослави, нити би у томе успели и сви остали заједно које је спасао од ње рођени, чак и ако би било могуће да се сједине и постану једна уста. Васцела твар не може изразити славу каква доликује њој, будући да је постала Мајка Свестворитеља. Шта би њој, у поређењу са почастима какве јој указује њен Син, могле представљати наше похвале, чак и ако бисмо се сви сјединили у славословљењу? Зар то не би била најмања кап у поређењу са безданом неизрециве славе? Овај подухват превазилази моје снаге, и не сматрам да сам у стању да саставим похвално слово које би по врлини било равно чудесности Богомајке, уистину блажене и неупоредиво узвишеније од сваке твари.

3. Како бих, међутим, другачије могао да удовољим својој жељи, да испуним дужност или пак да исповедим (изразим) своју благодарност за њену безграничну

милост према мени, ако не тако што ћу је прослављати свом својом снагом? Жеља подстиче, а дужност, како заједничка тако и моја лична, обавезује. Претходном милошћу добија се и обећање будућег опроштаја. Тако је и човекољубље Приснодевствене Невесте постојано и, као нека душа, прониче све који су јој послушни, као да све садржи и све обухвата, налазећи се близу и свугде, будући у свима што је призивају присутна својом неуморном и делотворном молитвом од ње рођеном Богу, дајући нам све што је на корист уколико то и сами спознајемо учећи од толиких добара каква нам од ње бивају и на основу њих задобијамо још чвршћу веру.

4. Призивајући је том истом вером, и сам се надам да ће Она све до краја бити моја помоћница и спуштам се у море њених чудеса. Ради вас, који нас сада окружујете, као и ради потомака, нисам сматрао потребним да избегавам ово слово. Ви ћете, дакле, лако разумети и имаћете на уму ко говори, шта говори а такође и узвишеност наше теме. Осим тога, упоредо са свима заједно, и сваки од вас има потребу да Богородици исплете разнолика песмопојања и исплетите их тако да буду многобројна, јер смо сви обавезни да тај дуг принесемо Мајци Божијој, како сви заједно, тако и појединачно, носећи их у своје и у име других. Узнесите јој доличне похвале, а они умешнији (нека принесу) исто тако достојно појање. Чините то и учествујте сваког дана и часа у песмопојањима која су у њену част сачињена у све векове, образујући заједно богонадахнуто, складно и непрекинуто коло око овог небеског предворја.

5. Услиши ме, божанска војско, свештени призоре, саборе усаглашени небеским Духом, и скупа са мном саучествујте у овој беседи учинивши је заједничком, не само тиме што ћете пажљиво слушати и напрегнути свој ум, него и тиме што ћете ми помоћи искреним молитвама тако да Реч Очева, са висина додирнувши речи посвећене Његовој Мајци не допусти да се покаже да је моје слово (беседа) нескладно изговорено, него да зазвучи складно за ваш богољубиви слух. Онима што приступају таквим подвизима неопходна је обилна Божија помоћ, па су и они, који су их током векова сачинили као својственија и савршенија, могли то да учине само по вишњем надахнућу. Бог је у почетку положио у земљу сваку идеју чувственог и обдареног чувством и како ништа од тога није било способно да собом обухвати и бесмртни ум, створио је човека, способног да собом обухвати бесмртни ум (дух). Када је пак након тога, посматрао људски род, међу људима није нашао никога ко би био способан да собом обухвати Бога јер је, по речи апостолској, *од Њега и кроз Њега и ради Њега све* (Рим. 11;36). Он је затим, по Свом благовсхљењу, створио ову Приснодјеву која је, да тако кажемо, била Дворац за Њега Самог, способна да, услед своје савршене чистоте, обухвати собом пуноћу Божанства телесно, и не само да је обухвати него и да Га роди - највећег ли чуда! - и да буде саздатељка божанског сродства са свим људима, како са оним које беху пре ње, тако и са онима после ње.

6. Будући да између два, од века Богом изабрана рода, стоји Богородица и да се на неки начин појављује као одухотворена статуа свега лепог и изображење сваке оживотворене врлине, средиште и сабрање божанских и људских благодати и да

тако кажемо, као општекорисно надметање неба и земље, али и онога што превазилази њихове границе, јер је Она божанско начело Израилља по духу, односно христоимене (хришћанске) пуноте, будући да постаде Узрочница онога, Који је изнад сваког узрока и Она која је кроз Њега сав људски род узвисила (на небо) и све небеске спустила (на земљу), показавши дух уместо тела и учинивши их (људе) чедима Божијим. Своје претке, који су телом потицали од тела Израилјевог, Она је узвисила ка таквој слави да се ради ње називају "богоочевима". Да бисмо изговорили нешто што достојанству пренепорочне невесте више доликује од речи да се она налази између два изабрана рода, казаћемо да је Она посредница између Бога и читавог људског рода, јер је Бога учинила Сином Човечијим, а људе синовима Божијим. Једино је Она по природи Мајка Онога што превазилази сваку природу и својим неизрецивим рађањем постала је Царица сваке земаљске и надземаљске (космичке и надкосмичке, ἑγκόσμιου καὶ ὑπερκόσμιου) твари, јер је за Онога од ње рођенога речено: *Све кроз Њега постаде и без Њега ништа не постаде што је постало* (Јн. 1;3).

7. Символ њеног царског достојанства није опремање крунама, недодирљивим за све остале, нити је то драго камење, украси и изванредне тканине, нити пак разноврсне царске одежде, од земног начињене, измишљене за оне што не могу да се уздигну изнад земног и над којима више царује одежа него душа. Њени симболи (обележја) су неизрециве и надумне благодати, натприродне силе и енергије (дејства) које се уздижу и над висинама самих небеских светова, а то су: поздрави и указивања Божија којима су закони природе измењени набоље, долазак божанственог Духа, осењивање силом Свевишњег, најнатприродније сједињење зачећа и девствености, умањење (κένωσις) Бога Логоса, бременитост Приснодјеве и, чудо над чудима! - разрешење Детета од утробе и рађање Безбрачне које није поништило него сачувало обележја (символе, τὰ σύμβολα) девствености.

8. Ко би могао, да не кажем да проникне у дубину, него и да само загледа у истинско тајно светилиште, да приступи предворју Обитавалишта у којем је отпочинуо Онај што пребива у свему постојећем, Цар небески и Господар господара што даје силу васцелој природи? Која би беседа макар мало могла да јој се приближи по достојанству чак и ако бисмо оставили по страни приповедање о Њој Самој и говорили о догађајима око ње, тј. онима који су се десили пре и после неизрецивог рађања? Ко би могао изразити доношење неизрециве хране са небеса, руковођење са висина оних који су издалека требали да дођу на поклоњење, славословљење мноштва ангела који су небеско сјединили са земљом сабирајући их у потчињености овој васељенској Царици? Томе треба додати и оно што се дешавало пре и ради овога, као што су пророчанства, чуда која су загонетно наговештавала будуће велико Чудо, промишљања Духа које су на различите начине предизображавала будућу Истину, смене племена и догађаја који су припремали пут извршењу новог тајинства, испуњење обећања Божијег Јоакиму и Ани да ће они, иако бездетни од младости, у старости родити чедо, а затим и завет ових чудесних супружника Богу да Даровану предају Дароватељу. Сагласно том достојном и праведном завету, извршено је усхођење према Божијем храму заједно са Обећаном и преславно Ваведење ове надземаљске Царице у Светињу над

светињама, место предодређено само за Бога, где су само првосвештеници тога времена могли да уђу једном годишње. Ту је Девствена Мајка ушла као трогодишњакиња и у њему се ради нас подвизавала.

9. Ми због тога данас и празнујемо, будући да созерцавамо општекорисни подвиг њеног неупоредивог уздржања, натприродно снисхођење Бога на земљу, извршено њеним посредством, а затим и, захваљујући Њему, наше преславно усхођење на небо. Живећи тада у најпосвећенијем месту храма и *положивши у срце усхођење (ка Богу)* (Пс. 83;6 по Септуагинти), Богоотроковица је достигла само Небо и одатле к нама привукла небеског Владика. Будући да је, по Писму, *сва слава кћери царева изнутра* (по Септуагинти, код Даничића: *сва је украшена кћи царева изнутра* (Пс. 45;13), она неизрецивом лепотом непорочности превазилази све људе и Бог изабра да је припреми као златом блистајуће подобие присно сједињено са Њим, творевине са Творцем, и будући у човечијем облику - неизрециво је човекољубље Твоје, Владико! - створење си саобразио Свом достојанству Створитеља.

10. Видите ли од чега су саткане девствене круне, увиђате ли колико је општекорисна ова пурпурна одежа? Свецарујућа Дјева не началствује услед неке случајности над онима који су јој по природи једнаки али заостају за њом, осим по царском звању које јој не додаје ништа осим титуле и потчињује јој саплеменике по земним законима што допуштају да се цареви разликују од потчињених по високом положају, али не и по праведности. Она, међутим, и тиме превазилази све своје поданике и дарује им, уместо земаљског, небеско подаништво, показујући се као причасница највећег достојанства и превасходне силе и будући са небеса рукоположена (изабрана), постављена је да буде Царица узвишена над узвишенима и блаженија од блаженог рода која одасвуд блиста најсветлијим и најбожанственијим сјајем тела и душе. Желећи да постави образац свега лепога и да у њему и ангелима и људима јасно покаже Своју силу, Бог је поставио украс заједнички и видљивом и невидљивом свету, боље речено, пројавио је сједињење свих божанских и људских благодати и најузвишеније лепоте која украшава оба света. На тај начин је створио ову свелепоту (*πάγκαλη*), сјединивши у њој све оно чиме је појединачно украсио све остале, показујући задивљујући начин дејствовања само Њему својствене стваралачке силе каква уистину и доликује Матери Светлости.

11. Као што је првобитно на почетку дана расејао велику светлост, учинивши најпре да се светлост неограничено разлива, а затим показавши сунчев диск (Пост. 1;3), тако је и сада Своју приснодевствену родитељку показао као светиљку сваке божанске, неизрециве и врлинске светлости, добра које је раније било разливано у свима, а сада је превазилазећи сваки ум и сваку реч усредсређено у њој као у пројави свих врлина, у којима свакога превасходи. Оно што је свима од искона било довољно да буду најизврснији, односно, оно што је било подељено тако да буду најизврснији, чиме су сви, било да су то ангели или људи, божански облагодатањени сагласно својој мери, она сједињује и једина све испуњава, толико у свему преизобилујући да се речима не може описати. На оне што је поштују она

излива обиље благодати, дарујући им и да се уздигну ка њој као истинском (суштом) сунцу тако великих благодати. Поред тога, она их по својој доброти и штедро награђује. Нека се стога нико не клони овог приношења, милостиво и ради наше користи установљеног за све људе, као ни давања богатог прилога (мисли се на похвале и славословља, прим. изд).

12. Када пак неко погледа на њену сродност и потпору сваком добру, признаће да је Дјева онима што у врлини и врлином живе исто што и сунце онима што живе у чувственој светлости и испод сунца, и да је оно што се на почетку десило са стварањем сунца било предизображење оног неизрецивог што се касније морало догодити са њом. Ако неко пренесе своје духовне очи на Сунце које је људима чудесно од ње заблистало, које по природи поседује и превазилази оно што је њој присаједињено по благодати, ако дакле пренесе своје духовне очи, показаће му се да је небо Дјева која је, услед свих добара, задобила утолико боље наслеђе у односу на све божански облагодатаћене под небом и над небом, уколико је небо веће од сунца и сунце блиставије од неба.

13. Која ће реч, Богомајко Дјево, изразити твоју богоблиставу лепоту, јер је немогуће да се оно што се односи на тебе ограничи на расуђивања и речи? Опевати те можемо само уколико човекољубиво снисходиш ка нама, јер си ти обитавалиште свих благодати и пуноћа сваке лепоте и доброте, живо изображење врлине и сваке племенитости, будући једина удостојена свих дарова Духа, боље речено, једина која си у својој утроби чудесно носила Онога у Којем се налазе сва блага и постала Његова чудесна скинија. Због тога се бринуо о теби још од младенаштва и допустио да са Ним боравиш још од детињег узраста, да би те касније показао као непоколебиво пребивалиште Својих сопствених благодати из којих потекоше таква и толико чудесна дела.

14. Тако си и удостојена већих почести од оних какве се иначе указују људима, тако да си чудесно рођена, још чудесније руковођена и најчудесније и непојмљиво безбрачно родила. И само твоје рођење преукрашено је обећањима од Бога и од људи, односно од твојих родитеља (јер су добивши од Њега обећање о твом рођењу, прекрасно поступивши, тебе, обећану њима, обећали Њему), док је Он преукрасио тебе и читав свет припремио за надземаљска обећања која је требало да се испуне у одређено време. И заиста, Он је убрзо потом теби обећао и Самога Себе, од којег се и због којег се то обећање збило, као Онога што је у теби извршио обећања од века дата друговима Божијим и учинио да велика божанска виђења буду својеврсна тајинствена указања и неизрециви праобрази (идеје, *ἰδέας*). Ти си једина од свих дошла до савреног боговиђења (созерцања, *θεωρίας*), превазилазећи заједничку (тј. људску) природу својим сједињењем са Богом, не само услед неизрецивог рођења, него и услед заједничарења са Њим у свему прекрасном, захваљујући савреној чистоти која је томе претходила.

15. Доликовало је, дакле, да она која ће родити *најлепшег међу синовима људским* (Пс. 45;2) и сама у свему буде неупоредива због чега је, могло би се рећи, од самог детињства била обдарена чудесном лепотом Онога Који је требало да јој буде

савршено подобан, тако да Га на основу ове пројављене сличности у свему препознају као чедо Приснодјеве и да свако око које гледа исповеди Начало Онога што по телу нема оца. Зар би захтевима разума одговарало да Онај Који је цео овај свет Својом речју створио и украсио разноликим лепотама, њој, од које ће и сам потећи по људској природи, не преда и силу да и сама све изврсно чини, (силу) какву ће касније и сам преузети? Због тога је Онај што је пољске љиљане украсио лепше и од Соломонових царских одежди (в. Мт. 6;28) и Своје девствено одејаније од којег ће се обући по људској природи натприродно украсио и учинио да је сви са дивљењем гледају, да буде савршено божанско обитавалиште свих лепота и доброта заједно, као и сваке појединачно. Једина она од свих људи који су икада постојали ни у чему није имала никаквог недостатка него их све у свему превазилази онолико колико је небо далеко од земље, тако да то бива очигледно и нама који, слично посматрачима звезда, стојимо у даљини и брижљиво мотримо на све што се на њу односи.

16. И разум је морао приводити људски род Богу тако што ће, опажајући осећањима небо и земљу и све што се на њима налази као оно што припада чувственом свету и на основу тога преносећи ум на лепоту света невидљивог, људи прославити заједничког Творца свега, Бога. Отуда следи да је и Она коју сада подједнако прослављамо, као што је неко рекао, морала да се роди због тога да би се они што је виде подстакли на дивљење Творцу који ју је саздао као чудо над чудима, са свих страна обасјано лепотом, чудо што озарује небеска светила и умове. И то је праведно, јер ако је *сва је слава кћери царева изнутра* (ἔσωθεν) (Пс. 45;13), зар онда и све оно што постоји изван ње и што се о њој пева не мора да буде у једнакој мери усклађено и сродно са оним што је унутра?

17. Да бисмо схватили, обратимо пажњу на смисао каквом тежи Пророк-Псалмопојац: он није рекао да је "кћи царева сва украшена унутра" него "изнутра", тј. слично светлости која се изнутра излива на спољашње и свима који гледају као да указује на унутрашњу лепоту која у њој обитава услед потпуног одсуства страсти, пројављујући уистину девствену душу. Ако је целомудрени Јосиф (в. 1. Мојс. 39; 6) праведно назван "прекрасним", како онда да Свенепорочна не буде удостојена таквог именовања? Како да га не превазиђе савршеном лепотом онолико колико девственост превазилази целомудреност, и то девственост која се надмеће са бесплотнима, боље речено, онолико колико је врлина целомудрености и сва благодат, заједно са истинском девственошћу, настањена у једној души, превазишла његову врлину? Јосиф није у свим својим делима одговарао таквом наименовању или је, можда, "прекрасним" назван само по телесном обличју. Она има и душу која се може назвати сваким добром и у свенепорочном телу носи савршену лепоту. Та лепота је, истина, скривена унутар ње и онима, који је гледају она се пројављује споља, док је они, проникнути пророчким духом, спознају изнутра.

18. Не значи, међутим, да је зато што ће постати Мајка Божија, њена природа добила неке особите божанске благодати и природне дарове или да је задобила другачију природу (сматрам да би то више одговарало васпитачкој вештини) или да

је задобила било шта такво учећи од земаљских учитеља. Напротив, она је вођу, односно ум, у свему потчинила Богу потпуно превазилазећи земаљске поуке и на тај начин изобилно задобила горњу (небеску) премудрост. У оном узрасту када родитељи своју децу, која услед детињег узраста још немају сопствену вољу, потчињавају васпитачима и предају учитељима, она се, у најсветијим деловима храма, као у неком божанском дворцу, посвећује Богу, као неки божански одухотворени престо узвишенији од сваког престола земаљског и сав украшен врлинама, какав и доликује Цару који ће на њега сести.

19. Није било потребно да се ова одухотворена ложница Свецара појави пред свим очима, будући да и изреке (Светог Писма) потврђују да Бог обитава у неприступној светлости (1. Тим. 6;16), односно у светлости невидљивој. Како, дакле, није доликовало да Скинија у којој је Свевишњи боравио на земљи води начин живота какав би био свима видљив, Светиња над светињама или, према речима Давидовим, *скинија имена Божијег* (Пс. 73 ;7 по Септуагинти), била је уступљена Дјеви Матери још од њеног детињства. Где би иначе могла да борави истинска Светиња над светињама? На ком би другом месту било боље подићи истинску Скинију Божију? Зар није било потребно да у оној скинији која је служила као праобраз, буде постављена Скинија у којој је обитавао Створитељ свега постојећег, истински цар, Владика царујућих, обукавши се у чудесну и краљевску одежду изаткану за Творца и нестворену по својој природи, скинија која не блиста сјајем метала него је преиспуњена духовним благодатима. У овој скинији нису се налазила изображења бесплотних него је, напротив, у себи носила натприродна и неизрецива блистања (*ἀστράλας*, муње) духовне чистоте, боголику вољу, богоугодни сјај девствености, богодолично озарење свих добара или, сажето речено, истинско место Бога Који је све сјединио.

20. Очигледно да је због ње, која ће у будућности бити одухотворено место обитавања Божијег, Мојсеј, предвиђајући, сачинио ону скинију и припремио најсветије делове храма. Будући од Бога поучен ономе што ће се збити, Мојсеј их је по преимућству почаствовао најузвишенијим називима. Он је на тај начин унапред објавио да ће она још од самог детињства у свакој речи и делу све превазилазити својим достојанством. Богоотроковица Дјева није се само услед опрезности од самог почетка настанила у месту које јој је највише доликовало, обитавајући на месту које достојанством превазилази свако друго као што и она сама достојанством своје природе све превазишла, него је и посведочила о тајни која ће се у односу на њу збити. Ова Богоотроковица се настанила у место издвојено само за Бога и посвећено Његовом обитавању, којем су могли приступити Мојсеј, Аарон и њихови наследници, према својој достојности, приближавајући му се само у великим временским размацама и где им је поверено да непрекидно бораве само током кратких периода. Прихвативши то место да би у њему обитавала, али не током кратког периода, Богоотроковица је открила и свима који имају ум наговестила да је она будуће истинско светилиште и обитавалиште Божије, очистилиште неупоредиво боље од старозаветног, богоугодна ризница најузвишенијег савршенства тајни Духа.

21. Поред онога што је речено, додајмо да је она (у храму) пребивала у ћутању, достојно га оправдавши, јер је сасвим исправно одабрала тиховање и живот ван заједнице са другим људима. Она (старозаветна) Светиња над светињама била је неприступачна за погледе и затворена за људе, одвојена од свих мушкараца и жена преградама и завесама које се нису отварале ни за једног човека осим за законитог првосвештеника, па и то само једанпут годишње, када би улазио и приносио жртву Богу за себе и све оне изван храма. Како онда да ова Трпеза анђелског наслађивања, тле вечног цветања или боље речено, вечног клијања, очистилиште заједничко за читав људски род, у које је једном ушао богоначални и једини архијереј какав нам је био потребан, по речима апостола (Јевр. 7;26) и која је примирила и недељиво сјединила Бога са људима, како дакле да ова ризница не буде сачувана у најсветијим деловима храма, водећи начин живота скривен за све људе?

22. Ако, према речима апостола, свет није био достојан ни древних светитеља (в. Јевр. 11;38), како би онда био достојан ње која је узвишенија и од светих на небесима? Треба, међутим, да разумеш колико је превасходство ове Дјеве и из тога што су њима, који су бежали од обитавања међу људима, као уточиште, како каже исти апостол, служиле *пустиње, горе, пећинере и јаме земаљске* (Јевр. 11;38), док је њој за обитавалиште дата Светиња над светињама и Свенепорочној је било допуштено да тамо ступи без обзира на то што је била у незрелом узрасту, а показала се разумнијом од оних који су већ достигли разуман узраст, као што је раније већ показано у овом слову.

23. Даровану од Бога, а затим и даровану Богу и пре свог рођења (како је и могло бити другачије када се ради о оној која је пре свих векова предодређена да буде обитавалиште Створитеља векова?), ону, дакле, која је од Бога дарована као плод молитве и праведне прозбе (о, каква је крила имала њихова молитва! Какву је одважност задобила пред Богом! Како су беспрекорна била она срца када су узнела такву молитву, која се тако високо узнела и тако много задобила!), ову Дјеву су, као неко многоугодно приношење, родитељи уз молитву одвели Дароватељу (о, најузвишеније супружништво, пар од Бога изабрани да однегује и да Му подари обитавалиште угодније од небеса!) и тако је била приведена као пресвети изданак потекао од светог корена, изданак који је величином своје достојности од земље досегао до неба, изданак од којег ће ускоро израсти превечни и неувели цвет, изданак од којег ће понићи Онај од чије је једне речи поникла сва природа и оно изнад ње. Приведен је, дакле, овај изданак да би био засађен (како је Давид, радујући се, уз харфу рекао) *као маслина зелена у дому Господњем* (Пс. 52;8), као дрво које ће достићи врх тајни Божијих и донети неизрециви плод, дрво *усађено крај потока Духа* (Пс. 1;3).

24. Богомајку су родитељи привели Богу, иако још није била ни девојка ни девојчица него дете којему су они били веома потребни, јер је имала тек три године и била тек недавно отргнута од мајчиних груди и младеначке хране. Она је, међутим, онима што су је гледали чак и у том узрасту долично показала непогрешиви начин размишљања, јер су сви видели да она приступа са неизрецивом радошћу. Када је дошла до предворја светилишта, док су је племените

девојке из њеног рода, долично одевене, окруживале носећи бакље и тако је у величанственој поворци и савршеном реду пратиле ка унутрашњем делу (та еубоу) храма, видљиво је показала да боље од свих осећа шта се дешава и шта ће се тек десити. Будући величанствена и уздржана, показала је смирен дух и понашање како се не би могло рећи да иде испред осталих, а затим је, сјединивши тежњу са устројством, постепено убрзала корак и претекла групу девојака око ње, кренувши напред тако да су сви што су је пратили остали иза ње, и свима је било очигледно да се на Њу односи она изрека из Псалама: *Воде је к Цару девојке, њене другарице, воде је весело и радосно, улазе у двор Царев* (в. Пс. 45; 14-15).

25. Када јој је и првосвештеник пошао у сусрет и изрекао оно пророчанство о њој: *Чуј, кћери, погледај и обрати к мени ухо своје, заборави народ свој и дом оца својега, и цару ће омиљети лепота твоја* (Пс. 45;10-11), она је, након што је то чула, скромно иступила и попела се, и одмах све напустила, родитеље, хранитеље, вршњакиње, отишла од пратилаца и, потпуно сама, радосно приступила архијереју, погледавши га умиљато и благонаклоно, и тепањем потврдила своје савршено препуштање Богу.

26. Зар све то не изазива дивљење? Како је трогодишњакиња постала предмет старања Највишег промисла и сама по себи почела да разликује природу и Створитеља природе, да указује већу почаст узвишенијем, да Бога претпоставља очевим и мајчиним загрљајима, да Божији храм и његовог архијереја претпостави породичним нежностима сматрајући све то ништавним, постављајући Бога и Божије изнад свега и са радосћу му притичући? Због тога је дакле пророк Давид и рекао Богу: *Благост је и правда подножје престоу Твојему* (Пс. 89;14) и: *Благост и правда подупиру престо Његов* (Пс. 96;3 - по Септуагинти). Због тога је и она одухотворени Престо Божији, боље речено, то достојанство припада искључиво Њој (када се о невештаственим силама небеским говори као о Престолима, ова именица - престо - користи се у множини), јер је Она, много више него они Престоли, сатворила и показала велики суд и безграничну правду. Будући тако много прослављена, имала је ова Дјева ум најобдаренији расуђивањем, који се и пре одрастања, па према томе и пре зрелости, већ сада у свему показао непоколебљив.

27. Мада Мојсеј није поседовао такав дар расуђивања, његов језик је, иако беше спор, сасвим јасно објављивао (в. 2. Мојс. 4;10), носећи трагове огња за испитивање злата који се, кажу, упоређује са провером способности ума да расуђује. У односу на будућу одважност њене душе, постоји неколицина прекрасних симбола, али у погледу чудесности онога што се извршава (тј. Ваведења пресвете Богородице у храм) ни они, вероватно, не би били довољни. Какву вредност за дете има царска круна украшена златним листићима и драгим камењем у поређењу са мајчиним загрљајем, негом, топлином и одговарајућом бригом а које је Дјева, једина међу свима њеног узраста, добровољно презрела? А то, да је у том узрасту притекао Богу са незадрживом љубављу и да је непрекидно усамљено обитавао у светилишту храма као да на неки неизрецив начин врши свештенослужење, није се догодило и Мојсеју који је, будући већ одрастао и удаљивши се из фараонове свите (в. Изл.

2;15), обраћајући се људима у већој мери осећао страх него божанствену љубав, иако је касније, због творења врлине и подвига, због усхођења на гору, према Богу, био удостојен посвећења у праобразе ове Дјеве и да, садејствујући, изврши оно што је морало бити приуговорљено за Њу.

28. Оставивши пак њега доле, где се природно појављује заједно са слугама, узнесимо наше слово до оних који су, из својих сопствених побуда (*αὐτελαγγέλτους*), дошли до богопознања. Ми се дивимо Аврааму и прослављеном Мелхиседеку који су самовољно приступили Богу, али то се догодило онда када су они већ били у разумном узрасту и били у могућности да созерцавају овај велики доказ о постојању Бога, тј. овај велики свет, земљу и све што је на земљи, мешавину стихија (елемената), ово најузвишеније сазвучје, небо, ову велику границу која у својим оквирима има сабрано васцело вештаство, и мноштво звезда утврђених на њему, њихову разноликост и чудесан распоред, као и кретања звезда која нису праволинијска или противна једно другом, него хармонична, складна и сврховита и, у вези са тим кретањем, растојања међу њима, сабирања, скупљања и углове повезивања па отуда и многозначне положаје, како говоре они што сведоче о том делу, и све остало што постоји по закону природе и што од искона благовести Бога који је изнад свега тога.

29. Она пак, не могавши да види ништа од свега тога (јер јој то није дозвољавао њен узраст), спознаје Бога и радује се док је приводе к Њему, боље речено, она Му приступа по сопственој вољи и као окриљена за свештену и божанску љубав. Изврсно је тада увидео архијереј Божији да је то само у најређим случајевима током многих векова у прошлости достигла само неколицина изабраних, али да Дјева носи у себи још од самог детињства и да ће то поседовати током читавог свог живота, високо се уздигавши над свима, због чега ју је удостојио више од осталих људи и настанио у Светињу над светињама, убедивши тада све да се са љубављу сагласе са оним што се дешава уз садејство и помоћ Бога Који поступа на најправеднији начин, јер је Она требало да буде Његов изабрани сасуд, не као (старозаветни) кивот испуњен сенкама и праобразима него испуњен самом истином, којем није било намењено да изнесе име Божије пред царева и народе као што је то касније учинио Павле (Дела ап. 9; 10), него да у утроби понесе Њега Самог, Бога Којем је и име чудесно (Пс. 8; 1) и да то учини на такав начин да уместо Савла покаже прослављеног Павла, који не уступа ниједном од искона прослављеном човеку и удостојеног да га (име Божије) одважно пронесе.

30. Ако, дакле, неко на одговарајући начин обрати пажњу не само на почетак оних који су у било које време заблистали у врлини, него и на васцело поприште врлине оних подвижника, а такође и на коначне награде и небеске венце, откриће да они уступају пред почетком Богоотроковице који данас празнује цео људски род, опомињући се истовремено са неизрецивом радошћу њеног пресељења из људске заједнице у саму Светињу над Светињама. У давнини је и Енох био одвојен од људске заједнице, али због тога није био установљен свенародни празник. Након њега, и Илија се вазнео у огњеној кочији, али то није било основа тако великог свенародног празника нити је подразумевало неко божанско наслађивање, нити је

пак одјекнуло са неба за оне што живе на земљи. Након њих пресељена је трогодишња девојчица и ево, цео свет ликује и све се испуњава радошћу испунивши се божанским надахнућем. О, какво је то чудо? Какву моћ поседује ова девојчица, какво савршенство надахнућа, какво превасходство величине? Ко је та што је *победила свет* (Јн. 5; 4), обновила људски род и од њега удаљила жалост која је била јарам прародитељског проклетства и на земљи насадила чисту и божанствену радост, заједничку за све људе и понављану из године у годину, неувелу и свагда расцветалу, снажнију и од свеуништавајућег времена? Ми смо се, међутим, незнатно удаљили од теме.

31. Тако је пресељен Енох који је угоднио Богу. С друге стране, међутим, мора се узети у обзир да је њему било 365 година и да је он читав живот провео по својој вољи, док је Девојчици којој је посвећено ово слово било тек три године када је приступила делима што превазилазе природу и постала узрок радости на земљи, да би непосредно потом на небу укрепила славу која потиче са земље и све обухвата. И њега је, међутим, преселио Бог (Еноха). Значи ли то да га је преселио на небо? Нека је далеко таква мисао, јер Еванђеље каже: *Нико се није попео на небо осим Онај који сиђе с неба* и ради нас се роди од ове Пресвете Дјеве, *Коју је на небу* (Јн. 3;13). Ако је, дакле, и написано да је Еноха, који беше на земљи, Бог преселио на небо, то значи да је био пресељен на место мање значајно од онога што је сада постало наслеђе ове Дјеве, јер на земљи није постојало ништа освећеније него што је Светиња над светињама. Без обзира на такав његов (Енохов) значај, он није помогао људском роду, није поништио грехе, нити је потпомогао праведност, јер је у трећем покољењу након њега дошло од Потопа (Пост. 6 и 7). Сада пак на основу Ње и захваљујући Њој, дошло је до обнављања света и захваљујући Њој небо нам је отворило врата, не изливајући више на свако живо биће жестоку, страшну и погибелну кишу него росу Духа, заједничко наслађивање наших душа које превазилази ум, велику и неприступачну светлост (1. Тим. 6;16), *која просветљује свакога човека који дође у свет* (Јн. 1;9).

32. Ако пак неко укаже на то да се Дјева након тога вратила људима, нека зна да је тиме само увећао превасходство Дјеве. Као што је Јединородни Син Божији ради нас сишао са светих небеса, тако је и она из храмовне светиње отишла међу људе. Мада заручена за смртног женика, постала је Невеста неневесна бесмртнога Оца, не зато што је то њој самој било потребно, него да би нам сведочењем показала велико чудо неизрецивог Рођења и спасла верујуће. Као што сунце, које за нас повремено залази и креће се кружном путањом, чини да се нико не може спасти од његове топлоте, као што је и написано: *Издак му је крај неба, и ход му до краја његова*, тј. тамо одакле је и дошло (Пс. 19;6), тако се и Пренепорочна, одлазећи од људи и улазећи у Светињу над светињама, поново вратила међу људе да би, отворивши пританеј (старогрчка институција слична парламенту која је, у извесним случајевима, служила и као складиште хране), свакоме без изузетка дала дарове освећења, никога не лишвајући његовог удела чак ни у ономе што је у свету најскривеније, односно што је у светилишту храма.

33. Будући да се оно што нам се дешава због сунца брзо мења, потребно нам је да се оно непрестано враћа. Како су дарови Приснодјеве непропадљиви, било је потребно да (Сунце) само једном изађе и кроз њега она свакога бесконачно озарује, јер се ради нас неописиво уздигло оно Сунце *у којега нема изменљивости нити сенке промене* (Јк. 1; 17). Оставимо, дакле, по страни Енохово пресељење и пренесимо очи свог ума на узношење Илијино. Он је учинио и више него Енох јер је ученику (Јелисеју) оставио велики дар, свој плашт (кожух), којом је добио двоструку моћ да чудотвори (в. 2. Цар. 2). Оно, међутим, што се односи на Мајку-Дјеву, у великој мери превазилази и њега, јер се она на земљи појавила као чудо над чудима и као општекорисно знамење, веће од свих која су од века постојала, јер је Самом Сину Божијем у Својој утроби исткала Адамову одежду. Посредством ове поклоњења достојне одежде, нама се догодило оно што *кад би се редом написало, ни у сами свет не би стале написане књиге* (Јн. 21; 25), како каже највећи богослов међу еванђелистима.

34. Због чега ја у венац ове Дјеве не уплићем и надземаљски сјај него и даље говорим о онима што су заблистали на земљи? Заиста, будући да је она као Дјева требало да роди Онога Који по природи постоји изван граница свега постојећег, она је још од свог детињства по достојанству све превазилазила и била неупоредиво узвишенија и од надземаљских умова. Када је некоме од ангела било речено оно што је њој речено још док је била дете, односно: *Цару ће омиљети лепота твоја* (Пс. 45;11)? Зар они (ангели) не желе да завире у оно што нам је кроз њу даровано, као што је и написано (1. Петр. 1;12)? О тим најузвишенијим чиновначницима Исаија пише овако: *Серафими стајаху око Њега* (Ис. 6;2), док Давид о Њој каже: *С десне стране Ти стоји царица* (Пс. 45 ;9). Запажаш ли разлику у положају? Одатле изведи закључак и о различитости достојанства. И заиста, око Бога су серафими, док се покрај Њега налази само Свецарица, којој се и Сам Бог диви и узноси похвале, а небеским силама које Га окружују као да говори сагласно речима Песме над песмама: *Како си прекрасна, најближа моја* (6;2 по Септуагинти), светлија од светлости, цветнија од врта, преукрашенија од читавог света, видљивог и невидљивог. Она, међутим, није само у Његовој близини него, што је сасвим праведно, и са Његове десне стране. Тамо где Христос престољује на небесима, односно *са десне стране Величанства* (Јевр. 1;3), тамо и она предстоји, не само зато што она чезне за Њим као и Он за Њом, а што следи и из самих закона природе, него и зато што је она уистину Његов престо, а тамо где седи Цар тамо је и престо Његов.

35. Овај престо, окружен серафимима, видео је и Исаија и назвао га *високим и издигнутим* (Ис. 6;1), указујући тако на превасходство Мајке Божије у односу на небеске силе. Ако се највише устројство надземаљске јерархије по свом положају налази непосредно иза ње, онда оно у погледу достојанства нипошто не заузима "друго место". Оно би, у том случају, уколико се са њом упореди, било незнатно мање, а она незнатно од њих узвишенија, док их у стварности превазилази у много већој мери. Као што, на пример, после сунчевог диска немамо неко друго светило за које бисмо заиста могли указати као на "друго" по јачини светлости, осим пуног месеца иако је његово блистање знатно слабије, тако је, чини ми се, и у погледу

Мајке Божије, јер нема никога међу богоозаренима којег бисмо замислили као "другог" по достојанству, осим серафима. Брижљивим истраживачима биће, међутим, очигледно да се тешко може поставити питање достојанства и да би се такво поређење показало као поређење неке светиљке са јарко блиставим пламеном. Због тога пророк уводи и саме ангеле који због ње хвале Бога и говоре: *Благословена слава Господња с места његова* (Јез. 3;12). Давид је то изобразио на други начин: сједињујући у себи пуноћу спасених у свим временима, користи као различите струне или звуке оне што су се (потекавши) из разних народа овом Приснодјевом усагласили у јединственој вери, започиње свескладну песму и каже: *Учинићу да се не заборавља име твоје од колена на колена, потом ће те славити народи у векове векова* (Пс. 45;17).

36. Погледај како васцела творевина прославља Богомајку и то не само у прошлим временима, него у векове и у векове векова. Отуда дакле можемо разумети да она ни у векове неће престати да буде добротворитељка васцеле твари, не само у односу на нас, него и у односу на невештаствене и надземаљске чинове јер и они, исто као и ми, само захваљујући њој постају причасници и додирују недодирљиву природу Божију. То је јасно објавио Исаија, јер није видео да серафим непосредно подиже угаљ са жртвеника него да га узима клештима и на тај га начин приближава пророковим устима и очишћује их. Виђење ових клешта истоветно је са оним великим виђењем што се указало Мојсеју, односно са купином која је горела у пламену а није сагоревала. Ко још не зна да и она клешта и она купина изображавају Приснодјеву у којој се неопалимо зачео божански огањ чијем је зачећу саслуживао архангел, и да је, сједињујући се посредством ње са људским родом, тај огањ поништио грехе света и очистио нас тим неизрецивим сједињењем?

37. Она се на тај начин појављује као једина посредница између створене и нестворене природе и нико не би могао приступити Богу осим Њеним посредством и посредством од ње рођенога, нити би се без ње неки Божији дар могао дати људима и ангелима. Као што се ни у случају светиљке начињене на земљи од стакла или неког другог прозирног материјала, не може видети светлост или зрак који она испушта осим посредством саме те лампе, тако ни поглед на Бога, неприступачан за све, не би био могућ када не би било ове богоносне и уистину богоозарене светиљке, односно Приснодјеве, јер је речено: *Бог је у њој, неће се поколебати* (Пс. 45; 6 по Септуагинти).

38. Ако се узвраћањем остварује мера љубави према Богу, ако онога ко љуби Сина љубе и Син и Отац Његов, ако постане обитавалиште и једног и другог и ако они, по обећању Господњем, тајанствено пребивају и налазе се у Њему, ко Га је онда љубио више него Његова мати, не само стога што је Он њен јединородни Син, него и стога што је једино она безбрачно родила и та је љубав по природи била удвојена будући да није било супружника с којим би је поделила. С друге стране, ко би више волео Мајку него Јединорођени, од ње једине неизрециво рођен у последња времена, као што је превечно рођен од јединог Оца? Како да Онај Који је сишао да испуни Закон, осим њеног доличног положаја, не преумножи и почаст што јој је по Закону припадала? Ако је љубав Оца и Сина једна, а упоредо са њима иста је част и

јединство Пресветог Духа (какве су благодати Дјеве које превазилазе ум!), она у души носи нестворену Тројицу, чије је једно Лице бесемено зачала и, остајући Дјева, безболно родила.

39. Како је посредством ње једине дошао к нама, појавио се на земљи и живео међу људима Онај Који је пре ње био невидљив за све, тако и у будућем бесконачном веку никакво исхођење божанског просветљења, откривење божанских тајни нити било какав други облик духовних дарова ни за кога неће бити могућ независно од ње. Она пак која је примила најпотпунију пуноћу Онога Који испуњава васељену, свему одређује меру, раздељује свакоме по његовим могућностима, сагласно и по мери његове чистоте, као ризничарка и управитељка богатства Божијег. Према њој су са поверењем гледали најузвишенији херувимски чиновници, и утолико би више од свега били обузети већом чежњом према њој уколико су више стремили већем изливању светлости које се збива кроз њу, и задобијању неизрецивих и божанских благодатних дарова. На тај начин и све умне силе које су им подређене бивају причасне божанској љубави и богоначалном озарењу које се такође кроз њу збива, па им најзад бивамо причасни и ми и уопште, сви и свако, по мери бестрасне и божанске чежње ка овој уистину боголикој Дјеви и невештаственој и непрестаној љубави, по највишем и истинском стремљењу (према Њој), за чим ће уследити и стање чистоте и духовне озарености.

40. Вечни је закон на небесима да мањи кроз веће бивају причасни Суштом изван свих граница, а како је несравњиво од свих већа Дјева Мајка, кроз њу ће постати причасници они што ће бити причасници Бога. Они који познају Бога препознаће је као место несместивог, и они што буду прослављали Бога непосредно ће, након Њега, прослављати њу. Она је основа оних што су били пре ње, заштитница оних што су дошли после ње и заступница вечних. Она је тема пророка, начало апостола, упориште мученика, темељ учитеља, слава земаљских и радост небеских, лепота васцеле творевине, почетак, извор и корен неизрецивих добара, врх и савршенство свега доброга.

41. О, божанска Дјево, како ћу све то показати, како ћу испунити своју чежњу? Како да прославим Тебе, ризницу славе? И само сећање на Тебе освећује оне што се Тебе опомињу, и само стремљење ка Теби озарује ум, узносећи га ка божанској висини, тобом се просветљује духовно око, тобом се озарује дух силаском божанског Духа, јер си постала Управитељка и Свеукупност благодатних дарова не зато да би их сачувала само за себе, него да би се читава васељена испунила благодаћу. Управитељ неисцрпних ризница одређује се зато да би их распоредио. Зашто би иначе чували богатство које се не умањује? Стога нам, Владичице, изобилно подари та богатства и, уколико не будемо способни да их примимо, учини нас спремнима да их прихватимо и на тај начин их одмери, будући да се све предаде у Твоје руке.

42. Нека, дакле, и буде тако. Сматрам, међутим, да треба да се вратимо теми и да овим словом поставимо задатак да се, колико је могуће, приклонимо и осмотримо Светињу над светињама, да то изнесемо на видело, да прославимо и

исприповедамо. Нека, уз Божију помоћ, и буде тако. Слово (беседа) се, по својој природи, сусреће са недостатком сила и постоје многе и велике тешкоће које није у стању да превазиђе уколико са неба не дође Божија помоћ. Помолите се заједно сви ви, поклоници Приснодевствене Невесте, да она из небеског светилишта у којем сада обитава помогне овој беседи и нашем приступању у ложницу и заједничком уласку у брачну одају, где ћемо посматрати најскривенија светилишта храма, јер се кроз њу нама све отворило, како оно што је горе на небесима, тако и оно што је доле на земљи.

43. Погледајмо, дакле, како испуњење одговара праобразима, како из сенки настају обличја истине. У привремену Светињу над светињама ушла је вечна Светиња над светињама. Ушла је нерукотворена скинија Логоса, разумни и живи кивот хлеба живота који је ради нас уистину сишао с небеса, ушла је тамо где се налазио људским рукама начињени кивот у којем се чувао сасуд са маном, сачињеном од јутарње росе што је стваралачком и божанском вољом претворена у храну. Будући да је мана ниспослана с небеса, несавршени и непосвећени у истинске божанске тајне назвали су је "хлебом ангелским", док се онима што су спознали божанско и проникли у божанског Духа она показала као праобраз будуће истине која ће се испунити у овој Дјеви. Ушла је Књига живота, у којој нису била исписана обличја слова, него је само неизрециво Слово (Логос) Оца небеског носила у себи. Ушла је тамо где су се чувале таблице Завета, на којима су била изображена беживотна обличја слова. Ушао је вечноцветајући изданак, од којег је произашао неоскрнављени Цвет и подарио нам нетрулежност, ушла је тамо где се налазило жезло Аароново које је, будући суво, процветало (в. 4. Мојс. 17), предизображавајући бесемено рођење од Дјеве.

44. Читав храм беше начињен од злата и чистим златом беше обложен онај кивот (в. 2. Мојс. 25;11) и бљештави сјај блисташе око њега. Није ли, међутим, много блиставија лепота Дјеве коју је и Сам Бог заволео? Желите ли да са небеса видите знамења онога што је речено? Златна изображења ангела окруживала су кивот и осењивала га (в. 2. Мојс. 25; 19). Овај истински Кивот не окружују изображења него сами ангели и, што је још важније, они је не осењују него јој служе и доносе храну. Ми не можемо да говоримо о томе каква је била та храна, када нас зачуђује и знаменита мана или храна коју је добијао пророк Илија. И доказ за то долази одозго. Ману, која је створена по одлуци Божијој, са неба је донео ветар, расипајући је као снег. Опомињући се тога, Псалмопојац прославља ову одлуку Божију и каже: *Хлеба телског јеђаше човек* (Пс. 78;25), видевши у мани праобраз истинске небеске хране којом је храњена Приснодјева. Она (старозаветна) мана је сваког јутра била доношена ваздухом, док је ову свакога дана ангео доносио Дјеви, као савршену, тајанствену, њему својствену и сродну, и она је од мане узвишенија онолико колико је и ангео узвишенији од ваздуха. Илији је служио гавран, птица која мрзи децу и представља, како кажу, символ безосећајности према ближњем.

45. На тај начин је овај изасланик (ангео) био чисти символ ангелског начина живота какав је Приснодјева водила још у овом узрасту. Он ју је, наравно, и служио, али је није осењивао, обитавао је са њом за све то време и наговештавао

њену будућу величину. Њу, међутим, није осенио ни ангео ни архангео, ни херувим, ни серафим, него сама уипостазирана сила Свевишњега, а што је још важније, осењивање се није збило кроз вихор и облак (Јов 38;1) нити кроз мрак и огањ (Исл. 3;2-4), нити пак кроз лагани поветарац, као што се понекад догађало другима и у другачијим приликама, него је непосредно и без било каквог заклона сила Свевишњега осенила девствену утробу, и ништа није постојало између Осењујућег и Осењене, нити ваздух, нити етер, нити било шта од чувствених ствари или од оних што су изнад њих. То није било осењивање, него истинско сједињење. Будући да у природи увек бива тако да оно што осењује утискује своју форму и сопствени лик у оно што бива осењено, у њеној утроби није дошло само до сједињења него и до уобличења, и оно што се уобличило и од једног и од другог, тј. од силе Свевишњег и од оне пречисте и девствене утробе, био је оваплоћени Логос Божији. О, до какве нас је дубине тајинства довела ова беседа!

46. Изађимо, међутим, из ове дубине (јер није могуће да смртник или ограничени људски ум допре до њеног дна) и вратимо се теми. Дјева је, дакле, ушла у Светињу над светињама и одмах је, кроз лепоту видљивог, пренела очи свога ума на лепоту невидљиву, јер већ тада није налазила радост ни у чему земаљском. Она се уздигла изнад природних потреба и чувствених (овоземаљских) наслада. Неке ствари лепог изгледа сматрала је недостојним гледања, док је друге пријатне за јело сматрала достојним презира, због чега је била прва и једина која се показала као савршено недостижна за тиранију онога који нас је томе изложио. Од тог времена, она је показала знамење победе над њим и то не само тиме што се подвизавала током једног дана од јутра до вечери и не само у погледу плода једног дрвета, него током многих година и у погледу разноликих, боље речено, свих могућих задовољстава која су, као замку за душу, изумели кнежеви таме. Сва та задовољства је ова Богоотроковица, једина од свих, презрела још од младеначког узраста и праведно добила награду с небеса, односно храну коју јој је доносио ангео. Захваљујући таквој храни, укрепиле су се њене телесне снаге и она је (небеска храна) истовремено посведочила и о начину њеног живота достојног небеса. Боље би било да одмах кажем нешто најдоличније, што уједно одговара достојанству Приснодевствене Невесте: она се од самог почетка показала као Царица небеса и служили су јој небески умови.

47. На тај начин, она као да је живела у рају и на најузвишенијем месту на земљи, односно, као у небеским дворовима, јер је храмовно светилиште њихово обличје. Она је овде обитавала водећи живот подвижнички, непомућен, без бриге и ожалошћења, непричастан ниским страстима и узвишен над насладама које нису лишене бола, живећи само за Бога, виђена само од Бога, храњена само од Бога, чувана од Бога Који је кроз њу обитавао међу нама, и сама у потпуности мотрећи само на Бога и Богом се наслађујући и непрестано Му се посвећујући.

48. Суботом, када би се народ по обичају сабрао, она је са великом усрдношћу слушала изреке Мојсеја и других пророка, дознала је о Адаму и Еви и о свему што се на њих односи, о призивању из небића, о обитавању у рају и заповести која је дата у њему, о душегубном наговору лукавога и обмани што се у њему налазила, о

изгону из раја до којег је услед тога дошло, о лишавању непропадљивости замењене овим многоболним животом. Она је видела проклетство нашег живота које се распростире путем наслеђивања (кроз потомство), а временом се чак и увећава. Увидела је да се творевина Божија све више отуђује од свог Творца и да се све више зближава са злбником који је унижава (авај, како је лукави завладао над нама и колико је незасита његова махнитост! Колика је наша безосећајност и наше слепо стремљење ка земљи!) док истовремено нема никога ко би зауставио погубно свељудско стремљење и незадрживо кретање ка аду. Када је то Богоотроковица Дјева чула и разумела, сажалила се на оне који су истога рода као и она, размишљала какав би се лек могао пронаћи за такво страшно страдање и одлучила да се васцелим умом обрати Богу. Преузела је на себе обавезу да због нас присили Онога Којег ништа не може присилити и да га убрзо привуче к нама, како би Он Сам уклонио проклетство и зауставио ширење пожара који спаљује душу, ослабио противника, подарио благослов, распламсао тајинствену светлост, исцелио болест и са Собом сјединио Своју творевину.

49. Тако је благодатна Дјева на најдоличнији начин у себи помислила да је, ради васцеле приоде, преузела чудесан и неизрециви задатак. Тражећи начин на који ће уверљиво и уистину беседити са Богом пред Којим се по сопственој одлуци или, боље речено, по вољи Божијој, показала као заступница, марљиво је ревновала на свакој врлини, изучила оно што је речено у Закону и што се налазило у (усменом) предању, а такође и оно што је припадало најважнијим наукама како би, носећи све то у себи, испитала шта је најсвојственије Богу знајући да они који га поседују, користе то својство да би се уподобили Богу и избрисали вештаствена писмена. Схвативши да људи пре ње нису пројавили ништа што би поуздано указивало на то, она ствара најбољи и најсавршенији пут, изналази и упражњава најузвишеније созерцање и предаје га људима који су дошли после ње. То созерцање онолико превазилази созерцање о каквом се раније говорило колико и истина превазилази фантазију.

50. Нека се усрдно слуша о величини тајни, јер ћу казивати реч која ће допринети пуноћи свих христоимених (тј. хришћана), особито оних који су се одрекли овога света, и кроз ту реч (беседу) моћи ће да окусе она будућа блага, да стану упоредо са ангелима и задобију грађанство на небесима ако буду желели да, према својим снагама, ревнују Приснодевственој Невести, првој и јединој која се још од детињства ради света удаљила од света. Сваки вид врлине који се пре ње и могао наћи и који су предавали и отворено показивали горепоменути људи (Мојсеј и пророци), побољшавао је обичаје и уређивао живот у кући и граду, садржавајући у себи само ограничено творење врлине. Њен други део, узвишенији од наведеног, јесте, наравно, знање захваљујући којем изучавамо законе природе и созерцавамо, колико је могуће, и саму душу али и нераздељиву раздељивост вештаства, сагласност која у њему постоји упоредо са разликама у спољашњем виду и количини.

51. Ми богословствујемо и философирамо о потпуно невештаственим стварима које су "деца Хеладе" називала "првом философијом" (πρώτη φιλοσοφία). Били су

то, боље речено, оци и покровитељи науке (τέχνης, тачније: вештине) који ништа нису знали о превасходнијем виду созерцања (θεωρία), иако се у њиховом учењу налазио и део истине, будући да је одрицало могућност боговиђења и указивало на то да се општење са Богом ограничава на задобијање знања, јер није исто говорити о Богу и сусрести Бога. Овом првом су за изражавање потребне речи и вештина уколико неко није намеран само да поседује знање него и да га користи и пренесе. Потребне су му и све могуће врсте силогизама и неопходних доказа, а такође и примера (παράδειγματα), од којих су сви или бар већина усредсређени на оно што се види, чује или је тесно повезано са стварима овога света. И заиста, све би то могли задобити мудраци овога века, чак и ако нису потпуно чистог живота и душе. Није, међутим, могуће постати уистину близак Богу уколико се не очистимо и не иступимо из себе, боље речено изнад себе, оставивши чулима оно што се чулима опажа и уздигавши се изнад логичких судова и силогизама (λογισμο καὶ συλλογισμοί), изнад сваког знања и мисли, налазећи се у потпуности под дејством духовног чувства о којем је предсказивао Соломон назвавши га "божанственим чувством" (Приче Сол. 1;7 по Септугинти) и достижући незнање (αγνοία) које је изнад сваког знања, односно изнад сваког вида знамените философије уколико је знање њен искључиви циљ (дословно: њен удео, њено наслеђе).

52. Будући да се заступници нужно морају сусрести са онима којима долазе као заступници, Дјева је, дакле, трагајући за тим, задобила руководиоца у свештеном тиховању. Тиховање је мировање ума и света, заборав доњег (овоземаљског) и посвећење у горње (небеско), обраћање помисли ка бољем. Безмолвије је истинско делање, наступање истинског созерцања или, боље речено, боговиђења, тог јединог истинског показатеља (знака) здраве душе. Како се свака врлина показује као заштитни лек за болести душе и лукаве страсти које су се у њој укорениле услед лењости, созерцање се појављује као плод здраве душе, као завршетак и један вид обоготворења. Созерцањем се човек обожује (уподобљује Богу) и не достиже то путем разумске аналогије, на основу речи или видљивих ствари - нипошто не мислимо на нешто слично јер је људско и земаљско - него упражњавањем безмолвија. На тај начин се ослобађамо доњег (земаљског) и обраћамо Богу, као да обитавамо у горњим одајама живота, предавајући се дању и ноћу молитвама и мољењима и донекле се приближавајући оној недодирљивој и блаженој природи.

53. Они што су на тај начин очистили срце свештеним безмолвијем након што је са њим сједињена неизрецива светлост која превазилази чувства и ум, у себи као у огледалу, созерцавају Бога. Сажети доказ да свештено тиховање доноси велику корист и да сједињује са Богом оне што га следе представља ова Дјева која му се од младенаштва предала, једина од свих од детињства прихватила натприродни подвиг безмолвија и једина у утроби безбрачно носила Богочовека Логоса.

54. Зауоставимо опет ток ове беседе како би онима који имају уши постало разумљиво ово велико учење. Сматрам тај начин достојним похвале и корисним онима што слушају, јер им показује пут спасења. Уколико нешто од изреченог и буде тешко разумљиво, уколико не буде лако за поимање, не сматрам да га због тога треба избацити из свештеног двора, јер се нећемо уклонити са пута који води у

живот зато што је тај пут тесан и непроходан. Приђите, дакле, ви племенити, који не претпостављате земни прах тешко стеченом злату и, сабравши сваки свој ум у самоме себи слично онима што пролазећи уским путем привијају своје одежде, узвисите га одлучно ка величини мисли јер њену узвишеност не могу досегнути они што пузе по земљи. Када, међутим, узвисите свој ум над вештаственим и одлучите да следите богоподобни живот Богомајке у светилишту, желећи да ревнујете сваки према својим могућностима, убрзо ћете бити почаствовани даром бесмртног света да, будући очишћеног срца, созерцавате невидљиву природу.

55. Човек, дакле, представља читав велики свет у малом, сједињење свега, сабрање васцеле Божије творевине, због чега је и створен након свих осталих, као што и ми своје беседе завршавамо епилогом, јер би се овај свет могао сматрати записом самоипостасног Логоса. Сагласно премудрости онога што сједињује несмешиво, човек поседује ум и чувства и користи машту, мишљење и расуђивање као посреднике који уистину повезују крајности, као што и у четири чувствена елемента ("стихије", *τα στοιχεία*) света који нас окружује ваздух посредује између ватре и воде, вода између ваздуха и земље, и на тај начин се сједињују супротности и измирује непомирљиво, не губећи при том својства којима се супротстављају један другоме. Тако је свет велики својим обимом, тако је човек велики својим достојанством, и тиме узајамно одговарају један другоме, јер свет превазилази човека својом величином, а човек свет својим расуђивањем. Једно се показује као ризница у којој је похрањено друго, као што у великој кући једна драгоценост ствар у себи садржи неку далеко драгоценију или као што се у дворцу налази скупоцена и украшена царска одежда (не мислим на цара јер би то било неумесно). Дворац је саграђен од великих камених блокова, али јефтиних и широко распрострањених, док је одежда начињена од ситних, ретких и скупоцених каменчића.

56. Колико је узвишенији од неба ум, који је образ Божији, који спознаје Бога и једино је на земљи што, уколико зажели, може постати бог, поседујући при том и смирено тело! Колико се чувство разликује од земље, имајући могућност не само да разуме њене размере, величину и разноликост него и да се знањем приближи небеским сферама и разуме различита кретања, и спозна разнолика а можда и вишезначна сусретања и разилажења небеских тела, што је означило почетак небеских наука (досл. етеричних), да их тако назовем. Оно што је између неба и земље ниже је по достојанству од онога што се налази на граници између ума и чула и мада су по аналогији истоветни, по обиму који обухватају разликују се у великој мери.^[1] Чувство је, дакле, бесловесна сила, способност да се спознају и поимају чулни предмети када су присутни. Уобразиља има у њему (чувству) свој почетак, али њено поље деловања укључује и одсутне предмете који се спознају чулима. Да ли би се могло назвати умом оно што делује само по себи и што је пријемчиво (трпно) будући да није независно од посредника? Мњење које проистиче из уобразиље јесте неразумно закључивање, док оно које потиче од мишљења то није, јер има својства и једног и другог. Мишљење је у потпуности разумско и постепено напредује ка мњењу израженом речима. Све ове способности постоје и дејствују у првом органу психичког (душевног) духа (то уихисбу

тгуеица), у мозгу. Ум није орган него самостална суштина и дејствује сам по себи, мада снисходи ка мисаоно развијеном душевном животу.

57. Због чега сам то сада тумачио и разграничио? Због чега сам најпре набројао видове врлина [овај део текста је изгубљен, прим. прев.], а затим душевне силе? Зато што отуда потичу њихова семена и зато што од њих добијају своје биће. Како богомудра Дјева није могла да на основу њих (врлина) задобије плодове највеће блискости са Богом, испитала је душевне силе не би ли открила начин на који ће постићи сједињење са Богом. Тако је открила да су неке савршено неразумне и да у потпуности узносе ка Богу. Иако су повезани са разумом, менење и мишљење нису ослобођени сваке везе са чувственим, тј. са уобразиљом. Осим тога, они и дејствују посредством душевног (психичког) духа као органа, као што је након свега и апостол рекао: *Телесни* (у грчком оригиналу: ψυχικός, душевни) *човек не прима што је од Духа Божијег* (1. Кор. 2;14). Она је трагала за животом узвишенијим од овога, истински духовним и несмешивим са земним (доњим), натприродно стремећи Богу и надземаљском сједињењу са Њим и као што није могуће стремити ка чувственој светлости а не стремити ка сунцу, догодило се и у овом случају.

58. Открила је да је ради те свештене и божанске љубави створено и оно најузвишеније у нама, једина савршена и потпуно неразделива суштина, а она представља и мисаони развој на којем се заснивају науке, напредујући слично гмизавцима, бићима што се скупљају и раздвајају, раздељујући се и сједињујући као идеја идеје. Ум, дакле, снисходи према тим расуђивањима, а кроз њих и ка овом сложеном животу и у свему пројављује своје дејство. Он (ум), међутим, поседује и другачије, узвишеније дејство, чиме може да делује сам по себи будући да може и да мирује сам по себи, или након раздвајања од тела и телесног или пак док је још увек сједињен са њим, када уз помоћ Божије благодати може да се разлучи од овог разноврсног, многоликог и недостојног живота. Исто се дешава и са коњаником који уистину поседује неку далеко узвишенију енергију у управљању (кочијом или уздама). Он ту способност поседује и када пешачи, када је на коњу или на кочијама, али само уколико се у целини посвети бризи око управљања. Ако се, дакле, ум не обрати земном (доњем), моћи ће да задобије најбоље и најузвишеније делање, тј. оно које му је својствено по природи и којим се једино може сјединити са Богом иако је далеко теже од оног другог, јер је природно испреплетано са телом и измешано са многоликим знањем, као и многобројним и готово нераскидивим везама овог живота са земним.

59. Одбацивши, дакле, те везе на самом почетку живота, Пречиста се, како кажу, удаљила од људи. Будући да се уклонила од овог безаконог живота, обитавајући у светилишту изабрала је живот невидљив за друге људе и без заједничарења са њима. Пребивајући у храму, ослободила се свих вештаствених окова и одбацила све везе, истовремено се уздигавши изнад самилости према сопственом телу и сабравши ум у усредсређености на самога себе, пажњи и непрестаној молитви. Како је на тај начин у потпуности овладавала собом и уздигла се над разноликим мноштвом помисли и поставила нови и неизрециви пут ка небу, који ћу ја назвати духовним (умним) ћутањем. Предавши свој ум духовном ћутању, узлетела је изнад

сваке твари, боље од Мојсеја видела славу Божију и била посвећена у божанску благодат, која никако није подложна сили чувстава него представља задивљујуће и освештано виђење непорочних душа и умова. Будући причасна овом виђењу, Пречиста је, као што се каже у свештеним песмопојањима, постала "светлосни облак" уистину живе воде, блистање тајанственог дана и огњена кочија Логоса.

60. И заиста, без присуства божанске благодати, чак и ако би био духовно настројен, ум не би могао да види и да постане енергија (дејство) сама по себи, као што ни око не може да види без чувствене светлости. За преподобне, односно богоподобне, Он Сам јесте светлост и другога нема, и оно што је за чувствено сунце, за духовно је Бог. И као што око, када дејствује, и само постаје светлост, сједињује се са светлошћу и светлошћу посматра, најпре види саму ту светлост која се излива на све што се види. На тај начин и човек, постајући причасник божанске енергије (дејства) и изменивши се божанском изменом, и сам као да постаје светлост, постоји заједно са светлошћу и кроз светлост види оно што је без тако велике, неизрециве благодати за свакога невидљиво, постајући узвишенији не само од телесних чувстава него и свега што нам је познато, постигавши то, наравно, оним што превазилази телесна чувства. Они који су чистог срца видеће Бога, како каже истинско блаженство Господње (Мт. 5;8), а Господ је, према узвишеном богословствовању Јована, сина Грома, истинска светлост (Јн. 8;12, 9;5), и Он обитава и открива се онима што Га љубе и које Он љуби, према сопственом обећању које им је дао (Јн. 14;23). Он се очишћеном уму открива као у огледалу, будући да је Сам по Себи невидљив. Одражавајући се у огледалу, онај који се одражава остаје невидљив и савршено је немогуће да се истовремено види и онај чији се лик одражава и његов одраз у огледалу. Они који су се очистили у љубави Божијој, сада, дакле, виде Бога као у огледалу, а тада ће Га, каже, видети *лицем у лице* (1. Кор. 13;12).

61. Ко је, међутим, Бога волео више од Оне коју сада прослављамо? И кога је Бог више волео него њу? Које је створење чистије од ње, или је (по чистоти) једнако или блиско њој? И зато, будући да је најузвишенијим созерцањима достигла најузвишенија савршенства, једина се међу свим од памтивека постојећим људима сјединила са Богом и уподобила Богу, испунивши и окончавши ради нас онај натприродни задатак. Она није само задобила оно неизрециво узношење ума него га је и искористила ради свих нас и због велике одважности пред Богом извршила онај велики и више него велики подвиг. Она не само да је постала подобие Божије, него је и Бога учинила подобием човечијим, не само да Га је себи приклонила, него га је и бесемено носила и неизрециво родила, будући уобличена благодаћу Божијом (због чега ју је архангео назива благодатном), и по природи човечијој уобличивши Бога (због чега јој је и благовештено "радуј се").

62. Ко ће описати величину Твоју, Дјево? Ко ће испричати сву славу Твоју (Пс. 106;2), Богоотроковице? Ти си постала Богомајка, сјединила си ум са Богом а Бога са телом, учинила Бога сином човечијим и човека сином Божијим, помирила си свет са Оним што је свет створио, делима си нас поучила да људи до созерцања не долазе толико помоћу чула или чак мишљења (јер би тиме били тек незнатно бољи

од бесловесних) колико очишћењем ума и причасношћу божанској благодати којом се наслађујемо богоподобном лепотом, и то не у помислима него невештаственим додиривањем.

63. Ти си нам подарила да чувственим очима видимо Невидљивог у лику и обличју какво је и наше, да се приближимо Невештаственом и Недодирљивом Који је прихватио вештаство. Ти си Хранитеља ангела хранила храном каква је и наша. Кроз Њега, Хранитеља ангела, нахранила си и нас уистину небеском и пречистом храном. Учинила си људе једнаким ангелима, боље речено, удостојила си их и већих дарова јер си, зачевши дејством Светог Духа богочовечански лик и чудесно га родивши, учинила да људска природа буде сродна или, да тако кажемо, сједињена са Богом.

64. Из времена када је Побожни био цар,^[2] а он је тај надимак сигурно добио по својим делима, постоји прича да су они око њега умирали од жеђи. Тада је цар подигао своју праведну десницу говорећи: "Овом руком молим Тебе, Дароватеља живота, не допусти да буде жива одсечена", и истог часа на ведром небу су се појавили кишни облаци и спустио се снажан пљусак. Истинска царица побожних, Дјева, узвисила је у овом светилишту свој ум, уистину га одвојивши од свега доњег, боље речено, немајући никада ништа заједничко са тим (земним, доњим), и говорила Богу: "Овим Те умом молим, умом на који се није спустило ништа земно" и читаву земљу учинила небом. Она, међутим, није призивала облаке који су многим, због њихових молитава, бивали послушни, него је призивала Онога, Који сабира облаке са крајева земаљских, и не због радости привремене кише, него да би Га због нас учинила ризницом свих добара, као вечни извор што се излива будући неразлучив од Очевих недара, Логоса Који седи изнад небеских сводова и Који нам је отуда донео живу воду и даровао храну бесмртности учинивши оне што су јој причасни синовима Божијим, усиновљеним не само по називу него заједницом божанског Духа (какав неизрецив дар!), постајући телом и крвљу Божијом ближњи једни другима и Богу.

65. Очувајмо, дакле, сједињење са Богом и једних са другима које је Бог у нас положио законом љубави. Гледајмо увек према вишњем Родитељу. Оставимо земљу, јер више нисмо земаљски као први Адам, него небески, као други Адам, Господ. Узвисимо срца према Њему. Созерцавајмо ово велико виђење, односно нашу природу која савечнује невештаственом пламену божанства и, одбацивши кожно одећу у коју смо се обукли након преступа, станимо на свету земљу. Нека свако у себи покаже свету земљу путем врлина и непоколебивог стремљења ка Богу да бисмо, када се Бог појави у пламену, задобили одважност пред Њим, и притекавши к Њему заблистали и вечно блистали, у славу Његове најузвишеније светлости, тросунчаног и јединоначалног сјаја,

66. којем доликује свака слава, власт, част и поклоњење, сада и у бесконачне векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Претпоставља се да св. Григорије Палама овде мисли на небеска тела, тј. "светила" која по свом достојанству творевина Божијих заостају за човеком, јер је он непосредно створен по образу и подобију Божијем. И ова светила и човек истоветни су по томе што су творевине Божије, али се у великој мери разликују по свом изгледу и обиму - примедба у руском издању Беседа светог Григорија Паламе.
2. У питању је цар Марко Аурелије или његов поочим Antonin Pius, тј. Побожни (лат, грч. Ευσεβής). По неким верзијама, чудо се приписује молитви хришћана у Аурелијевој војсци, прим. изд.

54. Беседа

*У којој се говори о томе да се, након доласка Господњег,
увећала награда праведника али и кажњавање непокорних,
као и о различитим страстима и врлинама*

*(Изговорена поводом еванђелског читања по Луки у 10. недељу,
односно ону која претходи Недељи праотаца*

1. Древни закон је објавио да је Бог Творац и Владар небески и онима што су били под законом, открио оно што је тада било угодно пред Богом, али им није подарио небеско обећање, нити је покорнима обећао заједницу са Богом или вечно и небеско наслеђе. Када нам је Свецар Христос дошао у телу да би *грешнике позвао на покајање* (Мт. 9;13), обећао је велике награде послушнима и покајанима и онима, који делима покајања живе по Еванђељу Христовом и чувају заповести садржане у њима. Он, међутим није обећао велике награде, него и оне које их неупоредиво превазилазе, односно Царство небеско, незалазну светлост, небеско усиновљење, надземаљску скинију и живот божанствени и вечни, и нешто још веће од овога: *Ми смо наследници Божији и санаследници Христови* (Рим. 8;17), јер Господ каже: *Ја дођох да живот имају и да га имају у изобиљу* (Јн. 10;10). Те речи нису празан одјек нити су једноставно набрајање назива него објављивање поузданих ствари приуговорљених као награда за уистину верне и оне што живе по Христу.

2. Неопходно је, дакле, да они који намеравају да задобију истинске награде, претходно стварно прихвате подвиге и учине себе житељима небеских обитељи, пријемчивима и способнима да у себи носе блага која постоје у њима, јер би се могло десити доживе нешто уистину горе лишивши се истински бољега. И заиста, оправдано је и природно што су, до јављања Христовог, грешници заслуживали већу попустљивост, због чега су и заповести биле блаже. Сада пак непокајане грешнике очекује страшни суд и вечни пакао: неугасиви пламен, тама најкрајња, црв који не спава, очајни шкргут зуба, жалост, мука, тескоба и плач непрестани и неутешни, а осим тога или, боље речено, пре свега тога, вечна разлученост од Бога, што представља лишавање сваког добра и истинске радости.

3. Да су пре доласка еванђелског учења, преступници заповести Закона заслуживали већу попустљивост, док се после Закона Благодати очување еванђелских заповести од стране оних што намеравају да добију обећана блага захтева са већом строгошћу поучава нас и велики Павле: *Ако је реч казана преко*

анђела потврђена, и сваки преступ и непослушност доби заслужену казну. Како ћемо је ми избећи ако не маримо за тако велико спасење, које отпоче проповедати Господ, а потврдише Га међу нама они који су чули, што и Бог посведочи знацима и чудесима, разним моћним делима и раздавањем Духа Светога по својој вољи (Јевр. 2;2-4)? На другом месту каже: *Ако ми грешимо хотимице и после примљеног познања истине, ту више нема жртве за грехе, него само страшно очекивање суда и јарост огња који ће прогутати противнике* (Јевр. 10;26-27).

4. Нека те речи потврди и Сам Господ. Тугујући што се градови у којима су извршена многа Његова чуда нису покајали, Он каже: *Тешко теби, Хоразине! Тешко теби, Витсаудо* (Мт. 11:21) и додаје: *Земљи содомској биће лакше у дан Суда него теби* (ст. 24). Шта нам Он говори? *Ако не буде правда ваша већа него правда књижевника и фарисеја, нећете ући у Царство небеско* (Мт. 5;20), јер до доласка Господњег није било забрањено ни заклињати се именом Господњим, нити смо осуђивани за гнев и презир једних према другима, нити се пожудан поглед на туђу жену сматрао за прељубу, нити је пак задржавање сувишка и недавање милосрђа убогима значило добровољно робовање мамону. Сада пак нећемо дати одговор само за те преступе, него се захтева и искреност и чистота, не само од наших дела него и од наших речи, и не само од речи, него и од помисли. *Ако ли око твоје кварно буде, тј. Твоја унутрашња помисао, све ће тело твоје тамно бити* (Мт. 6;23). Господ је реч "око" употребио у једнини да би показао да тиме означава "ум", јер немамо једно телесно око.

5. То је изразио и закључком: *Све ће тело твоје тамно бити*, јер, будући да имамо два телесна ока, када не види једно од њих не значи да је читаво тело слепо. Он јасно показује да је реч о болесном стању душе захваћене греховним страстима, јер каже: *Ако је дакле светлост која је у теби* (тј. ум и разум) *тама* (тј. тело и чуло осећања), *колика је тек тама* (Мт. 6:23)!

6. Показујући у чему се састоји исцељење од таквог, потајно болесног стања душе, Он призива да се молимо Оцу Који је у тајности, да потајно дајемо милостињу (Мт. 6;1-6) и очишћујемо унутрашњост чаше (Мт. 23;26), тј. Свог унутрашњег човека. Тада ни оно што излази из наших уста неће бити нечисто (Мт. 5;18), нити ће осуђивати човека, него ће свака реч служити његовом сопственом освећењу и поучавању оних што га слушају. Осим тога, као потврда сумњичавима та реч имаће веродостојност и у самим делима што је на другом месту Господ рекао: *Нека ваша реч буде да, да; не, не, а што је више од "да " и "не ", од злога је* (Мт. 5;37).

7. Нека нико од вас, браћо, не потхрањује рђаве помисли у себи, које у највећој мери чине изопаченост, мржњу и злопамћење, док их правда, љубав и истина осуђују. Нека нико у светиљку свога срца не улива уместо јелеја блато, односно срамне помисли. Нека нико не сакупља благо на земљи, закопавајући и сахрањујући у њега свој ум. Нека нико, ако је спреман на заклетву, не износи споља, тј. устима оно што потиче од лукавога. Онај ко нешто такво носи у души и износи га споља, чини од себе обитавалиште, оруђе и слугу лукавога. Он не може бити слуга Божији, а утолико пре ни син и наследник Његовог обећаног небеског

Царства. И заиста, како би то Царство могао задобити онај ко не мисли, не говори и не дела оно што је воља благог Владике, него лукавог отпадника?

8. Нека онај што избегава да се заклиње не говори само "да" или "не", него нека при том говори и потпуну истину тако да дела буду сагласна речима, јер ће на тај начин, у складу са еванђелском заповешћу, "да бити "да", и "не" ће бити "не". Ако се реч не придржава истине и ако се дела супротстављају речима, онда ће "да" бити "не", а "не" ће бити "да", и то ће опет бити лаж која је од лукавога, јер лаж потиче од ђавола, и он је њен отац. Због тога се онај ко говори лаж зближава са њим и бива од њега усињен, немајући учешћа у Духу Истине и без могућности да буде тела Христовог. Због тога апостол у Посланици Ефесцима и каже: *Обнављајте се духом ума својега, и обуците се у новог човека, сазданог по Богу у праведности и светости истине. Зато одбацивши лаж говорите истину сваки са својим ближњим, јер смо удови један другоме* (Еф. 4:23-25).

9. Шта значе речи: *Обнављајте се духом ума својега, и обуците се у новог човека, сазданог по Богу у праведности и светости истине?* Бог, који је некада по Свом образу и подобију створио нашег праоца Адама, није у њега положио ништа лоше него је, заједно са душом, у њега удахнуо и благодат Божанственог Духа, која га је сачувала у обновљењу и одржала подобије (Божије)у њему. Адам је извршио највећу неправду не послушавши свога Створитеља и, покоривши се завидљивцу, сјединио се са преваром, прихватајући онога што је изобличио Божију заповест. Тада је лишен божанске благодати, због чега је постао стар и смртан уместо да буде млад и, изгубивши подобије Божије, подобије Створитеља, више није био у стању да рађа децу подобну Богу него је рађао децу подобну њему самом, остарелу и пропадљиву, јер је старење својствено пропадљивима.

10. Због тога се за нас рађа нови Адам, неподложен старости, *јер не учини неправде (греха) нити се нађе превара у устима његовим* (Ис. 53:9), Којега ми, будући сада богати, имамо као Оца и Прародитеља, као Оца будућег века и Началника вечног живота. Он је избрисао наш грех и уклонио нашу престарелост. То је Исус Христос, Син Божији, који се ради нас од Дјеве обукао у тело. Данас се унапред припремамо за прославу Његовог рождества, вршећи помен отаца који су живели до Закона и под Законом и у тим временима заблистали у врлини и богопоштовању. Њима су припадала предсказања, њима су дата обећања и од њих је по телу потекао Христос. Он се ради нас рађа од Дјеве да би нас пресаздао и да би нас путем божанственог крштења обновио и учинио способнима да поново примимо благодат божанског Духа Који у Њему обитава, обукавши се у правду и светост истине човека створеног од Бога. Он је то Сам извршио, посрамивши до краја лукавога који га је нападао на много начина, будући до краја праведно послушан Оцу и показавши Му послушање које узрокује васкрсење и истински живот.

11. Након што је све ово сам испунио, предао нам је да очувамо, јер се *Закон даде преко Мојсеја, а благодат и истина постаде кроз Исуса Христа* (Јн. 1:17). Ако то очувамо, у будућем веку примићемо и тело, ново и уздигнуто над трулежношћу.

Обнављајући се сада кроз једномислије и сједињење духом ума нашега, свакодневно у Њему напредујемо ка бољем. Када нас је Собом препородио, није нас одвојио од Себе јер нас није родио по телу него по духу, и као што је Он Сам по природи неразделиво рођен од Оца пре свих векова и пребива заједно са Оцем и Његовим Духом, жели да и ми, благодаћу рођени у последња времена, неразлучиво обитавамо један са другим и са Њим Самим. Показујући то у односу на Своје ученике, Господ је рекао Оцу: *Да сви једно буду, као Ти, Оче, што си у Мени и Ја у Теби, да и они у нама једно буду* (Јн. 17;21).

12. Због тога и Павле на другом месту каже: *Глава је наша Господ, а ми смо удови једни другима* (Рим. 12;5). Након што је то рекао, додаје: *Обуците се у новог човека... говорите истину сваки са својим ближњим; јер смо удови једни другоме* (Еф. 4; 24-25) Као што нам очи, које су део нас, не показују светлост као таму а таму као светлост, и као што нам ни језик, који је такође део нас, не говори да је слатко горко а горко слатко, него онако како уистину јесте и што наша чула преносе нашем разуму, тако нека ни нико од нас, призван од Христа и будући члан васцеле Цркве, не објављује ништа осим онога што сазна да одговара истини, а ако није тако, он је лажливац и непријатељ, а не члан и ближњи.

13. Слушали смо и шта Господ каже у погледу гнева: *А ја вам кажем да ће сваки који се гневи на брата свога ни за што бити крив суду, а ако ли ко каже брату своме: "Рака ", биће крив синедриону; а ко рече "Будало", биће крив паклу огњеноме* (Мт. 5;22). Иако нам се ти називи чине безначајним, они поткопавају и нарушавају велико дело љубави и дају место ђаволу. *Сунце да не зађе у шеву вашем, нити дајите места ђаволу*, каже апостол (Еф. 4; 26-27). Онај ко умножава и увећава гнев ожалошћујући брата и немарно се односећи према помирењу са њим, лишава се светлости љубави и испуњава оним што јој је противно, тј. мраком. На тај начин он даје место кнезу таме и постаје његово пребивалиште. Ако се, дакле, сада налази с њим на истом месту, са њим ће бити бачен и у пакао који је за њега припремљен јер ће бити осуђен и оптужен уколико заједно са мржњом према брату не истера и праузрок и руководиоца мржње.

14. Нека, дакле, браћо, свака раздражљивост, злоба, гнев, псовке и увреде, заједно са сваким злом, буду далеко од вас. Ако се онај који у гневу некога назове будалом сматра достојним тако велике осуде, шта онда рећи о оним погрдама и клеветама које изговарамо надвладани гневом? Потрудимо се, браћо, да примиримо ту страшну звер, односно гнев, и да зауздамо свој језик. Када их пак ослободимо, нећемо толико нашкодити онима које не видимо, колико ћемо нашкодити самима себи. Ако неко, покренут гневом, изговара ту забрањену реч називајући будалом онога којег би на темељу побожности требало сматрати братом, нека се уплаши Господње пресуде и нека се не препушта гневу. Уколико то и учини без гнева, нека ни на тај начин не употребљава тако недоличне речи, јер се каже: *Никаква рђава реч да не излази из уста ваших, него само добра за изграђивање онога што је потребно, да донесе благодат онима који слушају* (Еф. 4;29). *А блуд и свака нечистота и лакомство да се и не спомиње међу вама, као недолично, као што и доликују светима* (Еф. 5;3).

15. Шта значе речи: *Да се и не спомиње међу вама?* Он нас неће сматрати кривима уколико нас други буду тако називали, јер није у нашој власти да не страдамо због тога, и уопште није крив онај ко чује нешто рђаво. Он и на другом месту показује да није мрско када некога називају блудником, него када је неко уистину такав. *Ако је неко блудник... с таквима заједно и да не једете* (1. Кор. 5;11). Он овде не говори да треба да се бринемо да ли ће нас назвати таквима, него да језиком не изговарамо речи оних који подстичу на нечистоту, а затим закључује: *Не приличе вам ни срамотне ни луде речи или шале, што је год непристојно*. Светима, дакле, не приличи оно о чему је претходно говорио, јер када каже: *Свака нечистота... да се и не спомиње међу вама*, то значи исто што и "не треба ни да их изговарате" и додаје: *Као што и доликује светима* (Еф. 5;3). Он овде светима не назива оне који су, родивши се од људи, сада са ангелима, које прослављамо, који су савршено угодили Богу и прекрасним и богоугодним крајем окончали своје житије, него оне који су крштавањем у Христа посвећени Богу, јер ако је сасуд посвећен Богу свет, као и све што му се приноси, а посебно ако се приноси ради освећења, онда је утолико светији човек, принет Богу са светим заветима и кроз купељ препорођења, јер је отуда примио благодат Духа Светости.

16. Какви су то завети и обећања која смо дали да бисмо примили вишњу благодат Духа? Рећи ћу то укратко: то је одрицање од сатане и сједињење и прикључење Христу који каже да се подвизавамо како бисмо ушли кроз уска врата, *јер су широка врата и широк пут што воде у пропаст, и много их има који њиме иду. Јер су уска врата и тесан пут што воде у живот, и мало их је који га налазе* (Мт. 7;13-14). Нико ко је оптерећен бременим славе и гордости не може проћи кроз уска врата, нити то може неко ко је на себе положио блато похлепе и користољубља, нити пак онај ко је преплављен лагодношћу и страстима. Због тога хришћанима не доликују ни лакрдије ни смех, будући да изазивају отупелост душе, као што им не доликују ни неразумне речи јер су знак надмености, ни бесрамност у речима која подстиче и наговара на блуд, него, како закључује Павле, хришћанима доликује захваљивање Богу (в. Еф. 5;3).

17. Чини се да је реч недоследна самој себи, јер светима не доликују бесрамност и лакрдије него, напротив, захваљивање. Она је, у ствари сасвим доследна. Уколико он овде светима назива освећене благодаћу крштења у Христу, он онда непосредно говори о нама. Будући да смо примили тако велику благодат, не доликује да се бавимо нечим другим осим захваљивањем Дароватељу Који нам је поклатио овај велики дар, и не само да га је поклатио, него нам је дао и залог обећаног вечног наслеђа, уколико творењем добрих дела тај залог очувамо до краја.

18. Због тога Господ каже у еванђељима: *Пазите на себе да срца ваша не отежају преједањем и пијанством и бригама овога живота* (Лк. 21;34). *Ако ли тај рђави слуга рече у срцу своме: неће мој господар још задуго доћи* и почне да се свађа, и постане немаран према делима, *доћи ће господар тога слуге у дан када се не нада, и у час који не мисли, и расећи ће га напола* (тј. одсећи ће га од дароване благодати) *и даће му удео са лицемерима* (в. Мт. 24;48-51), тј. са лицемерима и онима који се називају хришћанима, мада то у стварности нису. Спознавши то, велики Павле

додаје и саветује говорећи: *Знајте ово, да ниједан блудник, или нечист, или лакомац, који је идолопоклоник, нема наслеђа у Царству Христа и Бога. Нико да вас не заварава празним речима, јер због тога долази гнев Божији на синове противљења. Не будише, дакле, саучесници њихови* (Еф. 5;5-7).

19. И ево, чини се да апостол говори и изражава нешто што је тешко, јер блудником и нечистим назива лакрдијаша и клеветника, одсецајући га од удела у Христу. Постављајући нам Закон, Господ је превазишао такав приговор, јер је жељу у души, која се јавља услед страсног погледа на жену, назвао прељубом (Мт. 5;27). Он је то учинио зато да бисмо, уклонивши нечистоћу и из сопствених помисли, на земљи водили ангелски живот. Ради тог циља Он је и сишао к нама, обитавајући на небу као Бог, да би нас, иако још обитавамо на земљи, путем ангелског начина живота узвео на небо. Због тога божански Павле опет каже: *Наш је живот на небесима... где као претеча за нас уђе Исус* (Јевр. 6;20).

20. Нека буде да, следећи Га богоугодним начином живота, а у будућем животу созерцањем узвишених, неизрецивих и вечних блага, у векове пребивамо заједно са светим ангелима и људима, славећи Га са Оцем и Духом, сада и увек и у бесконачне векове.

55. Беседа

Изговорена у Недељу праотаца.

У њој се говори о онима што су немарни за слушање учења,

Позивајући се на неповољне околности и телесне потребе (Лк. 14:16-24)

1. Након што се ради нас оваплотио од Дјеве, јединородни Син Божији је Својим животом у телу испунио и извршио Закон дат кроз Мојсеја и довео до испуњења Закон благодати. При том је онај древни Закон изменио у односу на Цркву и од тог времена се јеврејски род изгони из свештене Цркве да бисмо уместо њих ушли ми, изабрани међу незнабошцима, које је Господ сјединио са Самим Собом и Оцем, уврстивши нас међу сроднике, синове и браћу, па чак и Своје родитеље (о, какво неизрециво човекољубље!). *Ко изврши вољу Оца мојега Који је на небесима, тај је брат Мој и сестра и мати* (Мт. 12:50).

2. Ми, међутим, данас у Цркви празнујемо помен Праотаца, који су већином били Јевреји. Зашто то? Зато да бисмо сви знали да није нити неправедно нити неразумно нити пак недостојно Бога који је то учинио и извршио такву промену, будући да се догодило да су Јевреји изгнани, а незнабошци усиновљени. Како се, међутим, међу призваним незнабошцима само послушни убрајају у сроднике Христове, тако је и у вези са израиљским родом и са свима који су постојали од Адама до овог рода, а таквих је мноштво. Само су они били истински Израиљци који су и међу њима живели по вољи Божијој. Њима су припадала пророштва, кроз њих су се откривали праобрази, у њима су била обећања, и само су они истински Оци и Праоци, и то најпре оне која је у девствености по телу родила Христа, истинског Бога сваке твари, да би затим кроз Њега и нама постали оци и праоци. Ти Оци и Праоци нису били одлучени од Цркве Христове и данас их јавно славио јер су део пуноће светитеља. У Христу нема ни старог ни новог, *нема више Јудеја ни Јелина, нема више роба ни слободног, нема више мушког ни женског, јер сте сви ви један (човек) у Христу Исусу* (Гал. 3:29) и Јудејин није онај ко је по спољашњости такав. Обрезање није оно које се извршава јавно, него је Јудејин онај ко је Јудејин тајно, а истинско обрезање је обрезање срца у духу, а не у слову. Такво обрезае сви поседују и у њему сви сачињавају једно, било да су стари или нови, ако су угодили Богу пре Закона, у Закону или после Закона - у Еванђељу благодати.

3. Уколико неко пажљиво изучи Божији домострој о људском роду од почетка до краја, увидеће да је он сагласан и доследан самоме себи. Као што се сада изабрани од свакога народа преименују и називају по Христу и као што се неподобни удаљују, јер је *много званих, а мало изабраних*, по речима Господњим (Мт. 20:16), тако су и у време оних древних људи, као и у јудејском народу који је постојао

после њих, а такође и међу преименованима (тј. названим новим Израиљем) прихваћени само избрани, док се недолично мноштво избацује. Тако су и међу потомцима Ситовим, названим "синовима Божијим", били одбачени они које је обузела страст према "кћерима човечијим", како каже Писмо (Пост. 6;2). Непотребно мноштво налазило се и међу Јудејима, не само међу придошлицама који су живели међу њима, него и међу онима који су по корену (тј. пореклу) били Јудеји. Тако су се и непослушни родитељима Исав (Пост. 26;34-35 и 27;46), рођени брат Јакова који је први назван Израиљем (Пост. 32;28), и Авесалом који је насрнуо на живот свог оца, а био је син пророка и цара Давида што је владао у Израиљу непосредно након Саула, показали као туђи у овом освећеном роду.

4. Тако се, дакле, и међу нама сви називају по Христу, као што су се и сви они називали по Израиљу, али се само они који живе по Његовој вољи и творе Његове заповести и своје погрешке поправљају покајањем убрајају у род хришћански. Јуда Искариотски не само да је био међу избранима него и међу апостолима, и не само међу апостолима, него и међу Дванаесторицом, међу самим корифејима. Отуђивши се од сродства са Христом, он се удаљио од сваког назива којим се означава сродство. Због чега се то догодило? Зато што није ревновао за узвишено Царство небеско, нити је примао к срцу зачуђујућа дела и учење Спаситељево, будући да созерцавање знамења и дела Божијих приводи вери оне који желе да их виде. Слушање свештеног учења, заједно са истином у Богу, показује се у богоугодном начину живота. Уз помоћ ово двоје и презиром свега плотског и земног, своје мисли распростиремо ка нади, приуротовљеној на небу.

5. Он то, међутим, није желео, него је гледао на земљу и на крађу, на земне и ниске насладе и корист коју је одатле могао имати, пожелевши ствари које је више пута и сасвим одлучно забранио Отац, Владика и Учитељ свих. На тај начин он није био сродник и са-апостол Христу, него онима за које Господ говори: *Не тражите Ме што сте знамења видели, него што сте хлеба јели и наситили се* (Мт. 6;26). Као што су они што су видели знамења јели хлеб и слушали речи Самоипостасног Логоса који се нас ради оваплотио, касније вапили Пилату *Узми, узми, распни Га* (Јн. 19;15), тако га је и овај предао на смрт, иако је више него остали видео својим очима и опитом спознао величину и божанство Господа. Он је пак претрпео (о, неизрециве ли великодушности!) *до смрти, и то до смрти на крсту* (Фил. 2;8) у име победничког знамења над началником злобе, да би нас научио трпљењу и да би показао како нам користе искушења и жалости јер каже: *Господе, у невољи тражише Те* (Ис. 26;16), *подносићу гнев Господњи* (Мих. 7;9) и *казна Твоја поправља ме* (Пс. 17;35, по Септуагинти), тј. уздиже ме од бриге за тело и ствари телесне и уверава да мотрим само на Тебе.

6. Ако ни у време невоље не притекнеш Богу, ако се не поправиш Његовом казном, када ће онда за тебе доћи повољно време и шта ће од постојећег или онога што се збива помоћи твом поправљању? Неко ће пак упитати: "Зар телу није потребна храна и друге потребе?" Наравно, зашто да не. Ти, међутим, све то поседујеш добивши од Бога јер, као што каже апостол, *шта ли имаиш што ниси примио* (1. Кор. 4;7), и стога захвали Дародавцу, исказавши Му захвалност делима. Као што је

Он послушао твоју вољу и услишио твоју жељу, тако и ти приступи, послушај и познај у чему је Његова воља, послушај је и учини тако да би, као разборит човек био похваљен онај *који слуша речи Моје*, каже Господ, *и твори их, и упоредиће се са мудрим човеком* (Мт. 7;24). Ти Га, према томе, нећеш назвати штедрим Добročинитељем само због пролазних и овоземаљских ствари, него и због будућих непролазних и небеских, јер каже: *Добро, слуго добри и верни, у маломе си био веран, над многим ћу те поставити; ући у радост Господара својега* (Мт. 25;21). Ако у садашње време живиш у оскудици или се плашиш сиромаштва које ти прети, опет приступи Њему, опет Га умоли, опет Му покажи послушање. *Ослони се на Господа*, каже, *и чекај Га* (Пс. 37;7). Његов добри слуга познаје се по својим делима, јер Псалмопојац говори: *Ти им дајеш храну на време, отвараи руку Своју и насићујеш све живо по жељи* (Пс. 145;15-16). То је, дакле, Онај што каже: *Господ Бог твој иде с тобом, неће одступити од тебе, нити ће те оставити* (5. Мојс. 31;6), Онај што говори: *Слуге ће Моје јести, а ви ћете гладовати* док онима који то нису каже: *Ви ћете бити жедни* (Ис. 65;13).

7. Због чега подражаваш бесловесне животиње у ономе што ти шкоди, односно у попустљивости према утроби и неспособности да се уздигнеш од земаљских ствари, иако си створен као усправан, како би помишљао о вишњем и тражио вишње?

Због чега хоћеш да и сам будеш свезан као она згрчена жена коју је сатана свезао на 28. година, иако ова Реч (Логос) живота, која ју је ослободила, хоће и може лако да ослободи и тебе, само ако му притекнеш, ако га послушаш и покориш му се уместо да затвараш уши, стално бежиш и супротстављаш се?

8. Због чега подражаваш бесловесне у ономе што ти шкоди, не подражавајући их у ономе што ти је од користи? Послушај пророка који говори о томе да лавови, када им је потребна храна, ричу и траже је од Бога, и добијају је да би се заситили. *Лавови ричу за пленом, и траже од Бош хране себи* (Пс. 104;21). Говорећи о лавовима, он је разумнима оставио могућност да на основу њих изведу закључак и о свим осталим животињама. Ако, дакле, лав, који је међу свим зверима најпрождрљивији, најлукавији и најмоћнији не може уловити себи храну ако то Бог не дозвољава, шта онда рећи о другим, слабијим животињама? О томе на примеру птица говори и Сам Христос у Еванђељу: *Погледајте*, каже, *на птице небеске како не сеју, нити жању, ни сабирају у житнице, па Отац ваш небески храни их* (Мт. 6;26). И шта говорим: животиње на копну, летеће, морске, водоземце, када каже: *Када траву у пољу која данас јесте, а сутра се у пећ баца, која се не труди и не преде, Бог тако храни и тако прекрасно и величанствено одева, зар не брине много више о вама, маловерни* (парафраза на Мт. 6;28-33)?

9. Ви, дакле, браћо, *иштите најпре Царство Божије и правду његову* и не само да ћете до века неутуђиво бити наследници Царства Божијег, оправдани благодаћу Његовом, него ће вам се *и све ово додати* (Мт. 6;33). Ако пак не тражите првенствено Царство Божије и правду његову, него оно што храни и загрева ово

пролазно тело, онда ни то нећете добити и можда му (телу) нанети још веће зло, односно заслужити вечну осуду и нанети штету својој души.

10. То се показује и из онога што смо чули о Аврааму, односно *ти си примио добра своја у животу своје* (Лк. 16. 25). Јудејски народ је некада тражио да једе месо у пустињи и Бог им је дао небројено мноштво препелица. *И наједоше се и даде им што су желели, али их још и не прође жеља, још беше јело у устима њиховим, гнев се Божији подиже на њих, и помори најјаче међу њима, и младиће у Израиљу поби* (Пс. 78;29-31). Због чега се на многе од њих "подигао гнев Божији"? Зато што су без бојазни роптали и хулили на Бога и Мојсеја, који је по Богу био њихов предводник. Због чега је уништио и "изабране међу њима"? Зато што нису спречили гомилу да се приклони још већем злу. Такви су, дакле, они што су одлучени од свете Цркве и Божијег Царства, било да су из старог, било да су из новог народа Израиљевог. То показује и Господ у Еванђељима када каже: *А кажем вам да ће многи од истока и запада доћи и сеиће за трпезу с Авраамом, и Исаком, и Јаковом у Царству небескоме, а синови царства биће изгнани у таму најкрајњу* (Мт. 8;11-12).

11. Ко су ти "синови царства" који ће бити изгнани у "таму најкрајњу?" То су они што, мада исповедају веру, својим делима одбацују Бога, јер су мрски, непокорни и немарни за свако добро дело. Ко су пак они што ће са Авраамом, Исааком и Јаковом седети за трпезом у Царству небеском? То су они који уз праву веру следе Закон или учење Духа и који веру показују делима.

12. Онај ко хоће да им се придружи и избегне најкрајњу таму, да се удостоји незалазне светлости Божије и непрекидно векује са светима на небесима, нека свуче старога човека који се распада у варљивим похотама, а то су пијанчење, блуд, прељуба, нечистота, користољубље, среброљубље, мржња, гнев, клеветање и свака лукава страст. Нека се "обуче у дела новог човека" који се обнавља по образу Онога што га је створио, а то су љубав, братољубље, чистота, уздржање и сваки вид врлине. Тим врлинама ће се у нама настанити Христос, мирећи нас са самима собом и са другима, у славу Своју и беспочетног Оца и савечног и животворног Духа, сада и увек и у векове векова. Амин.

56. Беседа

О светим и страшним тајнама Христовим,

Изговорена четири дана пред Рођење Христово

1. Реч која садејствује нашем спасењу може да се упореди са семеном. Као што земљоделци најпре обрађују (досл. украшавају) земљу плугом па тек онда бацају семена, тако би требало да се и ми најпре украсимо и припремимо за примање небеског семена, односно речи духовног учења. Ми нисмо нежива и безосећајна земља коју ће други обрадити и припремити да прими семена, него смо земља одушевљена (жива), продуховљена и словесна. Зато би требало да се сами за то припремимо покајањем. Показаћу вам да су почетак покајања и украшавање душе следили и они што су дошли да се крсте код Јована, јер је речено: *Он их крштаваше у Јордану и исповедаху грехе своје* (Мт. 3; 6).

2. Исповедање грехова је, дакле, почетак овог украшавања, односно покајања и припреме, који показују да је човек примио у себе спасоносна семена, односно речи Божије које имају силу да спасу наше душе. Земљоделци због тога и ору (браздају) земљу, да би из недара земље ишчупали дивље корење и учинили је способном да прими наша семена и биљке. То исто чини и исповест приликом словесног (духовног) браздања срца: она из њега ископава и избацује тајне рђаве страсти и чини га спремним за примање свештених семена, за украшавање (обрађивање) и за доношење плода врлина. И као што је земља после Адамовог преступа постала родитељка корова, трња и осталих бескорисних трава, тако је и људско срце родитељ срамних и рђавих страсти и помисли, као и грехова који отуда проистичу.

3. Због тога је, браћо, потребно да сваки од вас има духовног оца, да му с вером (поверењем) приступи, да смирено стане испред њега и открије му рђаве страсти свога срца. Када примите духовно исцељење, из душе ћете са кореном избацити коров и трње греха, које је сваки од вас узгајио у себи услед острашћеног и сластољубивог живота. Тако ћете својим ушима допустити да слушају духовне поуке и покорити се ономе што ми проповедамо и предлажемо ради заједничке користи, а посредством опроштаја и благослова који ми дајемо измирићете се са Оним Који је, због незамисливог мора Свог човекољубља, приклонио небеса и сишао на земљу, полагајући у срца оних који су Му послушни речи живота и спасоносна семена. Нека зато нико од вас не одустане од овог почетка покајања, јер како ћете касније приступити и унапредовати ка бољем, ако не примите почетак врлина?

4. Изнад свега, потребно је да сви ви сада покажете ревност према томе: богоносни Оци дали су нам ових четрдесет дана да бисмо се унапред очистили, после чега

долази годишњи празник Рођења по телу нашег Господа, Бога и Спаса Исуса Христа, када је обичај да се сваки хришћанин причести Његовим Светим Телом и Крвљу, да се тиме сједини с Њим и да на божанствен начин постане један дух и једно тело са Њим. Уколико без исповести и покајања које за њом следи човек није достојан да у себе прими чак ни речи божанственог учења - а о чему смо већ говорили и говорићемо у наставку - како то да онда у себе прима Крв и Тело Христово, а да се претходно није очистио исповешћу и покајањем какво одговара његовим сагрешењима? Због тога и велики Павле сведочи и поучава: *Човек нека испитује себе, и тако од хлеба нека једе и од чаше нека пије. Јер који недостојно једе и пије, суд себи једе и пије, не разликујући тела Господњега* (1. Кор. 11; 27-28), тј. не разумевајући да ово Тело, које је без греха, неће прихватити да обитава у телу обремененом гресима.

5. Ако не допуштамо да према Христу пружа руке и да Му се моли онај који није чист од грехова, а такође ни онај који претходно није удаљио сваку мржњу и помисли везане са тим - а о чему такође говори Павле, рекавши: *Хоћу, дакле, да се мужеве моле на сваком месту, подижући свете руке без гнева и двоумљења* (1. Тим. 2; 8), ако немамо одважност пред Богом уколико не задобијемо чисту савест, као што каже Христов љубљени Богослов: *Ако нас срце наше не осуђује, смелост имамо пред Богом* (1. Јн. 3; 21), како ћемо онда у себе примити Бога и постати једно тело (постати са-телесни) са Њим, ако претходно, путем исповести, нисмо од себе удаљили грехе, ако давањем милостиње, чистотом и уздржањем, молитвом, скрушеношћу и осталим делима покајања нисмо очистили скверну која се услед грехова појавила у души? Бог не прима твој дар уколико нисте чисти и ти и твој дар: Он је то у старини показао тиме што није примио Каинов дар, него му је рекао: *Ако си право принео, ниси право поделио* (1. Мојс. 4; 7). Тако је према старом закону било недозвољено да се у храм доноси новац који је добијен као плата блуднице (в. 5. Мојс 23; 19). Он је касније кроз Еванђеље обзнанио: *Иди, те се најпре помири са братом својим, па онда приђи и донеси дар свој* (Мт. 5; 24). Зар ће онда Он теби, који се ниси очистио исповешћу и покајањем, дати Свој велики дар, тј. Своје тело? Шта кажеш? Бог не жели ни да се одлуке Његове објављују нечистим устима, како каже псалм: *А грешнику рече Бог: Зашто ти казујеш законе Моје и узимаш завет Моју уста своја* (Пс. 49; 16). Он, дакле, не допушта ни да се завет Његов узима у нечиста уста. Зар ће онда Своје Тело дати таквим устима?

6. Очистимо стога, браћо, и тело, и уста, и мисли, да бисмо с љубављу и чистом савешћу приступили. Ако кујунције, гвожђари и златари, када топе са бакром злато, сребро или нешто томе слично, намеравајући да сјајем скупоценог метала и бакру дају спољашњу блиставост, на почетку, током чишћења, скидају са бакра сваку нечистоћу, колико смо онда више ми, који намеравамо да се на најбољи начин позлатимо или да се, боље речено, обожимо, дужни да се очистимо од сваке нечистоте тела и духа? Ми не чинимо да само спољашњост буде света, као што је случај са позлаћеним бакром, него посвећујемо и васцелу унутрашњост. На тај начин ћемо приступити, када најпре са себе оперемо скверну која постоји у дубини душе, и на такав начин ћемо доћи до спасења.

7. Ако приступимо нечисте савести и не добивши, посредством исповести, отпуштање грехова од онога који је примио власт да их разрешује и свезује, ако, дакле, приступимо и пре него што се обратимо Богу, и пре што се поправимо према правилу благочашћа, онда то, наравно, чинимо себи на осуду и на вечно мучење, удаљујући од себе и сама Божија добротинства и Његово дуготрпљење према нама. *Такав гази Сина Божијега, и крв завета којом је освећен за несвету држи и Духа благодати врећа*, каже апостол (Јевр. 10; 29). Сасвим је разумљиво да онај који поцепа и или баци у блато царски пурпур буде кажњен. Исто тако, починио је једнако зло и онај који неки скуповени мирис проспе у блато или га затвори у смрадну посуду. Божанствени дарови, наравно, не трпе никакву штету, јер су они неподложни оштећењу. Међутим, они се невидљиво удаљавају од нас; уколико тај Дар претрпи губитак у том смислу што за нас бива бескористан, онда ће се то тражити од онога који га је недостојно примио.

8. Учинимо, дакле, себе путем покајања достојнима или, боље речено, делима покајања принесимо себе Ономе Који недостојног може да учини достојним. На тај начин приступимо с вером и непостидном надом, помишљајући не само на видљиво, него и на невидљиво. Овај Хлеб се појављује као нека завеса Божанства Које је скривено унутра. Откривајући то, божанствени Павле каже: *Обновио нам је пут нови и живи, који нам је Он отворио завесом, тојест Телом Својим* (Јевр. 10; 20). Посредством ње се наше живљење узноси на небеса, јер тамо обитава овај Хлеб и ми улазимо у истинску Светињу над светињама, благодарећи жртви Тела Христовог, принетој у непорочности. *Приступајмо, браћо, истинитим срцем и у пуној вери* (Јевр. 10; 22).

9. Свето Причешће се назива Тајном зато што оно није само то што ми видимо, него и нешто духовно и несхватљиво, јер Господ управо о томе говори: *Дух је оно што оживљава, а тело не користи ништа* (Јн. 6; 63). Ако гледаш само оно што је видљиво, онда никакву корист ниси задобио. Ако пак гледаш на дух, тј. ако Хлеб који је пред тобом посматраш на духовни начин, онда ћеш се, када се причестиш, и оживотворити. Он није *јело које пролази, него јело које остаје за живот вечни* (Јн. 6; 27), Хлеб истинити који је сишао с небеса, жив и који даје живот свету (в. Јн. 6; 33). Онај који не окуси од Њега, неће ни живети. Онај који га окуси живеће у векове, и не само да ће васкрснути, него ће и избећи вечне муке и задобити вечно царство. Господ о том Хлебу није Својим ученицима говорио само у време Тајне вечере, него је и јавно, поучавајући у синагоги, предобјавио о томе: *Хлеб који ћу Ја дати Тело је Моје које ћу Ја дати за живот света* (Јн. 6; 51) и: *Ако не једете Тело Сина Човечијега и не пијете Његову крв, немате живота у себи. Који једе Тело Моје и пије Моју Крв има живот вечни* (Јн. 1; 53-54). О, какво чудо, о, каква величина љубави коју је Бог изобилно излио на нас! Препородио нас је Духом, а ми смо постали једнога духа са Њим, као што каже Павле: *Ко се сједини с Господом, један је дух с Њиме* (1. Кор. 6; 17).

10. Да бисмо били једно с Њим не само по духу, него и по телу, да бисмо били тело од Његовог Тела и кост од Његове Кости, Он нам је, посредством овог Хлеба, подарио да се сјединимо с Њим. Свака љубав достиже своје испуњење у

сједињењу, а свој почетак има у сличности. Због тога и постоји она стара изрека: "Где је сличност, тамо је и љубав."^[1] Љубав брачног савеза има у том погледу нешто више него остали видови љубави. *Због тога ће оставити човек оца својега и матер, и прилепиће се жени својој, и биће двоје једно тело* (Мт. 19; 5). *Тајна је ово велика, а ја Говори о Христу и о Цркви*, каже божанствени Павле. Овде се каже "прилепиће се" и "биће једно тело", али не и један дух. Ми не само да се повезујемо ("прилепљујемо"), него се кроз причешћивање овом божанственим Хлебом и сједињујемо са Христом, постајући једно тело, али и један дух са Њим. Видиш ли да се превасходна величина ове љубави према нама збива и испољава кроз предају Хлеба и ове Чаше? Због тога, како се каже у псалму, *жртву и принос ниси хтео, а тело си ми припремио* (Пс. 39; 7).

11. О, како је то разнолика и несхватљива заједница! Христос је постао наш брат, *имајући са нама заједницу у крви и месу* (Јевр. 2; 14) и самим тим нам се уподобивши. Задобио нас је као истинске слуге и искупио нас Својом Крвљу. Учинио нас је Својим пријатељима и удостојио нас откривања ових Његових Тајни. Свезавши нас и заручивши нас са Собом као женик невесту, кроз причешћивање овом крвљу постао је једног тела са нама. Међутим, због божанственог Крштења у Њега Он је постао и наш Отац, и храни нас Својим грудима као што љубвеобилна мајка храни одојчад и, што још више задивљује, Он нас уместо млеком храни Својом крвљу, али и Својим Телом и не само Телом, него и духом. Благодност коју нам је дао никад се не умањује и узводи нас ка већој љубави и даје нам њено испуњење, али не само тиме што ћемо Га видети, него и тиме што ће Га свако од нас додирнути и наслађивати се Њиме, укоренити Га у срце и задржати у себи, у својој души. Приђите, каже, једите Тело Моје и пијте Моју крв, ви који желите да имате живот вечни, да на тај начин не бисте били само по образу Божијем, него и да бисте постали богови и вечни и небески цареви који сте се обукли у Мене, Цара и Бога, страшног за демоне, чудесног за ангеле, љубљени синови небеског Оца, вечноживи украси синова људских, угодна обитељи најузвишеније Тројице.

12. Ако је само праобраз овог Тела оправдао Авраама (1. Мојс. 14; 23), ако је само праобраз ове Крви сачувао у животу прворођену децу Израилеву у Египту, ако је само праобраз ове Крви освештао древну Божију скинију (2. Мојс 12; 23), ако су се праобраз ове Крви и сама Светиња над светињама очистили, освештали и открили као место Божијег имена на земљи и дали свештенике, првосвештенике и помазанике Божије, ако је, дакле, све то учинио праобраз, шта онда не би савршила сама Истина? Ако без праобраза ове Крви Аарон није улазио у Светињу над светињама, онда ће и нама небеса бити неприступачна уколико се не причестимо овом Истином. Без тога нећемо задобити обитељ на небесима, нити ћемо ми сами постати обитељ Бога небеског, ни жртва жива, света и угодна Богу, јер смо само због ње (Крви Христове) добили приступ на небо. *Каква је корист у крви мојој када будем силазио у пропаст*, каже цар и пророк Давид (Пс. 29; 20).

13. Крв Божију мешамо са нашом крвљу зато да бисмо уништили пропадљивост која постоји у њој (нашој крви), јер се у овој, Крви Божијој, садржи велика и неописива корист. Она нас, уместо старима, чини новима, и уместо привременим -

вечнима. Она нас чини бесмртнима и вечноцветајућима, као *дрво засађено крај извора вода* (Пс. 1; 3) божанственог Духа, одакле се сабира плод за вечни живот. Тако је из раја потекао извор, али он је био видљив (вештаствен досл. чувствен), и он је лице земље напојио видљивим (вештаственим, досл. чувственим) водама (в. 1. Мојс. 2; 10). Од ове свете Трпезе коју нам је, да се изразим речима псалма, приуговорио Христос *наспротив непријатељима нашим* (Пс. 22; 5), демонима и страстима, појавио се духовни извор који напаја наше душе, усходи на небеса и обраћа очи ангела ка Лепоти у којој се види богатство премудрости Божије, побуђујући их да пожеле да проникну у оно што нам је подарила ова Крв. Приступајући Тајнама, ми постајемо царски пурпур или, боље речено, царско Тело и Крв, преображавамо се у синове Божије (о, какво чудо!), постајемо учесници божанског блистања које се тајанствено излива на нас, и озарења које нас чини помазаницима Божијим и даје нам силу, сагласно обећању Христовом (в. Мт. 13; 43), да приликом Другог доласка Оца нашега заблистамо као сунце, само ако скверна, која се налази у души оног што приступа св. Причешћу, не засени то блистање.

14. Због свега тога, немојмо се само унапред чистити и на тај начин приступати, него и после тога, кад добијемо овај божанствени дар, пазимо на себе и покажимо велику будност (опрезност), да бисмо били изнад страсти и обзнанили врлине Онога Који је благоволео да обитава у нама због онога што смо пројавили на основу подобја са Њим. Самима себи дајмо одговор: с ким се то сједињујемо и чега смо се удостојили, и, задививши се превасходном величином дара и величином Његове љубави према нама, устројимо своја дела речи и мисли сагласно *благот и угодној и савршеној вољи Божијој* (Римљ. 12; 2). То је Крв Новог Завета која је утврдила и сам Нови Завет, тј. Еванђеље Христово, *јер је завештање пуноважно тек после смрти* (Јевр. 6; 19). Причешћујући се Крвљу Завета Христовог, пазимо да га својим поступцима не учинимо непостојаним за нас, како нас услед тога не би сустигла казна и вечно мучење као оне што Крв Завета Којом су се освештали нису сматрали за светињу (в. Јевр. 10; 29). И као што велико обећање припада онима који сачувају светињу добијену кроз св. Причешће - а то обећање је Царство небеско - тако и велика казна очекује оне који су, након примања дара, учинили себе бескориснима. Ако су, каже апостол, они који су се одrekli Мојсејевог закона сагласно овом закону немилосрдно били кажњавани смрћу, утолико ће тежој казни бити изложен онај који Крв Завета није сматрао за светињу и тиме увредио ову велику благодат (в. Јевр. 10; 28-29)..

15. Молим вас, браћо, да благодат Божију у себи сачувамо неумањеном, у потпуности се предавши послушању и испуњењу светих заповести и на делу приносећи себе Богу, јер је и Он Себе дао за нас. Сам Отац је због нас дао Свог јединородног Сина, а Сам Син Божији је дао Себе. Зар ми, са своје стране, нећемо дати саме себе, али не за Њега него за себе саме? Како ћемо, међутим, ми дати себе Христу, Који је Себе предао за нас? Ако у себи утврдимо љубав према Њему и једних према другима, ако се, ради Њега а пред самима собом и другима смиримо под крепку руку Божију, *не мислећи гордо него се смирено понашајући* (Римљ. 12;

16), ако, колико је то могуће, распнемо тело *са страстима и жељама* (Гал. 5; 24), ако умремо за грех и живимо у врлини.

16. Овоме нас учи само распето Тело Христово које нам се нуди као храна, јер, хранећи се Њим, истовремено учимо да учествујемо у Његовим врлинама и страдањима, да бисмо и вечно обитавали и царевали с Њим. И то је он предобјавио кроз пророка Давида, говорећи: *Жртва хвале прославиће Ме, и тамо је пут којим ћу му показати спасење Божије* (Пс. 49; 23), јер се као помен онога што је Он учинио због нас савршава ова Жртва хвале у славу и похвалу Његову. И као што само Тело и крв Христова уистину лежи пред нама, она (Крв) исто тако говори Богу и Оцу, далеко снажније него крв Авељева, јер је она крв вапила Богу против брата, а ова крв вапи за нас које је Господ толико удостојио да је постао наш Брат, умилостивљујући Га за нас и помиливши нас са најузвишенијим Оцем; она говори и нама, јасно нам показујући пут љубави, зато што је и Он Сам због љубави према нама умањио (унизио) Самога Себе до нас (тј. до наше природе) и душу Своју положио за нас, показујући нам пут смирења: *Јер у смирењу суд се његов узе: као овца на заклање вођен би* (Иса. 53; 7-8), указујући нам на пут послушања зато што је и Он био послушан Оцу, и то до крста и смрти; пут који кроз умртвљавање страсти води у живот вечни.

17. Он Сам је био мртав - а ево, живи у векове и дарује живот онима који су се путем вере и врлине привезали за Њега, прослављајући их и Сам од њих будући прослављан, са беспочетним Његовим Оцем и пресветим и благим и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Аристотел, Никомахова етика.

57. Беседа

Изговорена на Недељу Праотаца, где се говори о родослову по телу

Господа нашег Исуса Христа и о Приснодјевци Богородици,

Која Га је у девствености родила

1. Давид је указао да наш Господ Исус Христос нема родослов по божанству. То исто каже и Исаија, а после њих и апостоли. Како би уопште и могао да има родослов Онај Који од почетка јесте, Који је у Бога, Који је Бог и Логос и Син Божији, немајући оца који би пре Њега постојао, а имајући, заједно са Оцем, Име које је изнад сваког имена и речи? Родослов води кроз главне у роду (племену) и кроз различита лична имена. Не постоји, међутим, ништа старије од Имена Божијег, и то се може рећи и за Оца, и за Сина, и за Духа Светога Који су једно и ни по чему се не разликују.

2. Неизрецив је, дакле, Христов родослов по божанству, али се зато Његов родослов може пратити по Његовој људској природи, јер нас је Син Божији удостојио да, ради човековог спасења, прихвати порекло од људи и да постане Син Човечији. Тај Његов родослов изложила су истовремено двојица еванђелиста, Матеј и Лука. Матеј, међутим, сагласно данашњем читању из његовог Еванђеља, почиње од предака, али не помиње никога пре Авраама а затим, почевши од њега, долази до Јосифа. Према Божијем домостроју, Његова заручница постала је Богородица Дјева Која је потицала из његовог племена. На тај начин, њено порекло ни по чему није заостајало за његовим. Лука пак не почиње од предака него од најближих (сродника) и, идући у прошлост, не заустаља се код Авраама, него, набрајајући даље, не застаје чак ни код Адама, тако да је и Бога убројао међу Христове прародитеље по људској природи. Мислим да је тиме желео да покаже како човек није био само творевина Божија, него и Његов син по духу којег је тада (на почетку, приликом стварања), кроз животоначално удах-нуће Бог дао човеку заједно са душом. Дух је човеку дат као залог: ако га се буде придржавао и очувао заповести, могао би да буде причасник и савршенијег јединства са Богом, због чега би вечно живео са Богом и задобио бесмртност.

3. Следећи зловни савет преступшка, човек је прекршио Божију заповест и показао се недостојним тога. Био је лишен залога и осујетио је Божији циљ. Међутим, како је благодат Божија непроменљива а намера истинита, врши се избор међу онима што су потекли од Адама, да би после дугог времена био пронађен одговарајући сасуд за ово божанско усиновљење и благодат, који ће у потпуности служити Божијој вољи. Појавио се сасуд достојан да се у њему ипостасно сједини божанска и људска природа, који није само високо поставио нашу људску природу, него је и

поправио читав људски род. Као такав свети сасуд показала се Богоотроковица и Богомајка Дјева, због чега ју је архангео и на звао "благодатном" као уистину изабрану међу изабранима, као непорочни и беспрекорни сасуд, достојан да у себе смести богочовечанску ипостас и да јој садејствује. Бог ју је, дакле, превечно предодредио за Себе и од века је одабрао, удостојивши је превасходне благодати и учинивши је и пре Њеног чудесног рађања најсветијом међу светима. Зато је и благоволео да Она обитава у Светињи над светињама, како би од самог свог детињства и Она обитавала уз Њега. Није ју једноставно изабрао међу многима, него међу свим од века изабранима, славнима и знаменитима по свом благочашћу, разборитости, богољубивости, општекорисним особинама, речима и делима.

4. Обратите пажњу на то одакле потиче овај избор. Међу Адамовом децом, Бог је изабрао чудесног Сита који је по својој прекрасној нарави, уздржаности чула и красотом врлина представљао оживљено (о-душевљено) небо. Бог га је због тога изабрао и од тог изабрања требало је да потекне ова Дјева, истинско Небо и богодолжна Кочија наднебеског Бога, да призове људе ка бесмртном усиновљењу. Услед тога се читав род Ситов назива "синовима Божијим". Осим тога, име "Сит" означава устајање или, боље речено, васкрсење, које је, у правом смислу, Господ, јер онима што верују у Њега обећава и дарује бесмртни живот.

5. Погледајте како праобрази одговарају један другом: Сит је Еви, како она каже, био *уместо Авеља, којег уби Каин* због зависти (1. Мојс. 4; 25). Тако је и Син Дјеве, Христос, за васцели људски род био *уместо Адама*, којег је због зависти умртвио зачетник и родитељ зла. Сит, наравно, није васкрсао Адама, пошто је он био само праобраз васкрсења. Наш Господ, Исус Христос, васкрсао је и Адама, јер је Он истински живот и васкрсење људи, Чијом су се силом сви који су потекли од Сита због наде удостојили божанског усиновљења, па су и названи "синовима Божијим". Да су они управо на основу те наде били названи синовима Божијим јасно се види и на основу првог који је био тако назван и који је наследио то изабрање. Био је то Ситов син Енос који је, према Мојсеју, *први са надом призивао име Божије* (1. Мојс. 4; 26).

6. Да ли јасно увиђате да је он на основу наде добио божанствено именовање? Ако се у Септуагинти каже да је овај "први с надом призивао име Господње", то се ни по чему не разликује од других (превода Старог Завета). Енос је живео богоугодније него било ко други у то време, први после Сита и зато је примио ову наду од Бога, са њом Га је призивао и по њој је био назван. Међу Адамовом децом, Бог је изабрао Сита и зато Лука води до њега родослов читавог племена из којег је Христос потекао по телу. Као што смо рекли, међу Ситовом децом изабрањем је дато првенство Еносу који је показао да врлина не остаје ненаграђена и да овај свет, подложен смрти, није достојно обитавалиште за оне што су угодили Богу. Пошто је он (Енос) угодио Богу, био је премештен са земље. И опет, међу онима што су потекли од њега, изабрања се удостојио Ламех чији је син, али већ после Потопа, отац васцелог људског рода. Био је то Ноје, који се такође удостојио да буде изабран, јер се пронашло да једино он, заједно са својим домом, живи целомудрено у време кад су *синови Божији узимали за жене кћери људске*, како

приповеда Мојсеј. Ти синови Божији потицали су од Сита, али су као недостојни били одбачени и с презиром протерани из оног племена ове Мајке-Дјеве. Они у потпуности беху лишени Духа Божијег, Који ће касније сићи на Дјеву, сагласно речима архангела-благовесника: *Дух Свети доћи ће на тебе и сила Вишњега осениће Те* (Лк. 1; 35), Који је предустројио и оно што јој је претходило, са небеса одабирајући и очишћујући родовски (племенски) низ, прихватајући оне достојне или оне који ће бити очеви знаменитих синова, а оне недостојне потпуно одбацујући.

7. Због тога је Бог и рекао о онима који су одбачени у та времена: *Неће Дух Мој обитавати у овим људима, јер су тело* (1. Мојс. 6; 9). Иако Дјева потиче од Адамовог тела и семена, а од Ње по телу потиче Христос, то племе је на много начина Дух Свети прочишћавао са небеса, када се у њему (роду, племену) савршавало изабрање по достојанству. Због тога је и Ноје, који беше *праведан и савршен у свом роду*, како о њему говори Писмо, био удостојен овог изабрања.

8. Размотрите колико Дух Свети свима који имају ум јасно показује да је васцело богонадахнуто Писмо било написано ради Богородице Дјеве. Започевши њен племенски низ од Адама и проводећи га кроз Сита, Ноја и Авраама, а затим кроз Давида и Зоровавеља и прецизно помињући оне који су живели у њихово време и после њих, доводи племе до оног времена када се појавила Богородица Дјева. Родослове других племена или уопште не започиње, или пак, ако их и започиње, убрзо их прекида и препушта пучини заборава, помињући углавном Богородичине претке и оне који су или сами по себи или својим делима предизображавали Христа Који ће потећи од Дјеве.

9. Видите ли да је овај Ноје јасан праобраз Онога Који ће се у будућности родити од Дјеве, и ради Којега је и савршено ово изабрање? И Ноје је био спаситељ племена, али не васцелог људског рода, него само своје породице, која се у целини спасла због њега. Тако је и Христос Спаситељ људског рода, али не васцелог уопште, него васцелог Његовог дома, односно Цркве, али не и оних непокорних. Нојево име, када се преведе, значи "починак." Ко је, међутим, истински Починак, ако не Од Дјеве Рођени, Који каже: *Ходите к Мени путем покајања сви који сте уморни и натоварени, и наћи ћете покој душама вашим* (Мт. 11; 28), јер вам дарујем слободу, починак и живот вечни.

10. Када је Ламех свог сина назвао Ноје, као да је у њему видео Христа, Који ће се касније родити из његовог племена и Који је постао Починак за све благочестиве од памтивека. То име јасно пророкује о Христу, јер је речено: *И даде му име Ноје, говорећи: Овај ће нас одморити од дела наших и од тегабе руку наших, и од земље коју прокле Господ Бог наш* (1. Мојс. 5; 29). Те речи се нису односиле на Потоп који ће се десити, јер је Ламехова смрт претходила Потопу. Међутим, како Ламех каже: *Овај ће нас одморити*, он и самога себе чини учесником прореченог починка. У то време, помисли људских срца још нису биле *свагда зле* (в. 1. Мојс. 6; 5), због чега је дошло до свеопште пропасти на земљи и свих који су на земљи живели. На кога су се онда односиле речи: *Овај ће нас одморити?* Он, међутим, додаје и ово: *Од*

земље коју прокле Господ Бог наш. Ко нас је одморио од ове земље? Зар то није Онај Који је отворио небеса и тамо узнео нашу природу, показавши нам и речју и делом узлазни пут ка небу и призвавши нас да њиме корачамо? Ако је и Потоп био праобраз починка, онда је он значио уништење и пресецање греха, а не олакшање и починак за грешнике.

11. На тај начин и из тог разлога дошло је до Нојевог изабрања. Међу његовом децом и за Богородичино племе изабран је Сим. Иако је и Јафет био угодан оцу, само је Сим од оца зачуо: *Нека је благословен Бог Симов* (1. Мојс. 9; 26), јер ће из његовог племена потећи Бог. Од њега је потекао Авраам, који је преименован и изабран међу свим потомцима Ситовим да се из његовог племена роди Мајка и Дјева. Бог га је изабрао и дао му оно велико обећање да ће се у њему благословити сва племена на земљи (1. Мојс. 12; 3). Како каже Павле, Христос Бог Који се родио од Дјеве је његово семе по телу. Шта да кажемо о Авраамовим боговиђењима, о божанским знамењима и божанским обећањима која су предизобразила и предобјавила оно што се односи на Приснодјеву-Богородицу и на неизрециво Рођење? Да бисмо укратко поменули и остале - јер нам време не допушта да одуговлачимо, ређи ћемо да је међу онима, рођеним од Авраама, био изабран Исаак, а међу његовим синовима Јаков. Међу Јаковљевим синовима изабрано је Јудино племе, одакле је потекао Јесејев корен. Из тог корена поникао је Давид, псалмопојац, пророк и цар, о којем Бог каже: *Семе његово остаће до века и престо његов као сунце преда Мног, и као месец уређен до века, и Сведок је веран на небу* (Пс. 88; 37-38).

12. Ко је тај сведок? Свакако, Онај Који седи на небеском престолу и о Којем, опет, Псалмопојац на другом месту каже: *Нека буде име Његово благословено у векове, пре сунца пребиваће име Његово, и благословиће се у Њему сва племена земаљска* (Пс. 71; 17). Овде се пројављује двоструки родословни низ блаженог племена Богородичиног и Јосифовог, који је био Њен заручник, јер су обоје, и он и Она, сагласно закону, потицали из истог племена и отаџбине. Почевши одавде, родословни низ се удвостручује, и у њему се преплићу како рођена (природна, телесна), тако и деца по закону, и низ се често спаја у једно. Често се, међутим, овај низ дели на двоје, па на чудесан начин једно исто дете има два оца који су при том браћа: то значи да је један од њих отац по закону који га није природно родио, док је други отац по природи, будући да је дете од њега рођено, али га је уступио бездетном брату, да кроз њега и он добије потомство. На тај начин, дете које је рођено кроз оба оца води порекло од Давида. Неко би могао да запази да је ово племе двојако: царско племе се често повезивало са свештеничким. Тако је, на пример, Зоровавел, који припада божанственом низу Богородичиног племена, кроз Натаново покољење прибројан свештеницима, а посредством оних рођених од Соломона, који је после Давида наследио царство, води своје порекло од Давида. Из тог разлога се код еванђелиста разликују родослови Господа Исуса Христа по телу: један од њих прати порекло од природних, а други од отаца по закону и доводи га до праотаца. Један од њих (Матеј) помиње само оне који су припадали царском племену, док други (Лука) помиње и оне из левитског.

13. Будући да је био изабран да буде међу праоцима Богомајке, и Зоровавелј је био праобраз Христов, удостојивши се великих пророштава и дела. Рођен је у заробљеништву, али је због својих врлина и учености изазвао дивљење миђанског и персијског цара Кира. И Јевреје и незнабошце поучавао је сили Истине, ослободио је свој народ из ропства и обновио храм Божији, као што је касније учинио Христос. Господ, међутим, није обновио неживи, него живи и словесни храм, тј. нашу природу, избавивши је не од видљивог и недавног, него од духовног и древног ропства. Осим тога, Он своје следбенике није превео у другу земљу, него их је са земље превео на небо. Овај Зоровавелј је праотац како Пресвете Дјеве, тако и заручника Јосифа. Међутим, он је праотац Дјеве само по рођењу, док је Јосифу праотац и по рођењу и по закону, јер је Јосиф имао два оца: Илија (према Луки) и Јакова (према Матеју). Илије и Јаков били су браћа и потицали су од Зоровавелја. Када је Илије умро не оставивши потомство, онда је овај Јаков, према закону, оставио Илију потомство са Илијевом супругом, тј. Јосифа.

14. Све су то биле праслике и праобрази великих тајни, јер је било неопходно да се царско племе на много начина повеже са свештеничким и састави Христов родослов по телу, јер је Христос на много начина вечни Цар и Архијереј. Са тим је сагласно и оно што закон прописује да усиновљена деца буду у истом положају као и синови и да их очеви воле подједнако као рођене синове, ако не и више од њих. На основу овога, закон уређује и друге родбинске односе. Било је то предизображење и јасан праобраз Христовог усиновљења (нас) по духу и закону благодати, као и успостављања родбинских веза, јер Он Сам каже у Еванђељу: *Ко изврши вољу Оца Мојега Који је на небесима, тај је брат Мој, и сестра, и мати* (Мт. 12; 50).

15. Видите ли да се порекло Христово и сродство са Њим не успоставља по закону природе, него по благодати и закону који се на њој заснива? Он је неупоредиво бољи од Мојсејевог закона, јер синови, који су призвани овим (Мојсејевим) законом, нису рођени од Бога нити су превазишли природу. Међутим, синови који су задобијени посредством закона благодати родили су се од Бога, узвисили су се над природом, усинио их је Авраам и постали су блискији од оних што се називају природним (крвним) синовима. Како каже Павле, сви који су у Христа крстили, у Христа су се обукли (Галат. 3; 27). Они који су по природи деца других родитеља натприродно се рађају од Христа Који је утолико превазишао природу, уколико се и Он Сам бесемено оваплотио од Духа Светога и Приснодјеве Марије, а онима што у Њега верују дао силу и власт да буду чеда Божија, која се *не родише од крви, ни од жеље телесне, ни од жеље мужевљеве, него од Бога* (Јн. 1; 13).

16. Зашто, кажу, онима што су се родили од Бога није дао да буду чеда Божија, него им је дао силу и власт да то постану? Зато што, гледајући према крају и према оном васпостављању, тј. савршенству будућег века, исти еванђелиста каже у својој посланици: *Још се не откри шта ћемо бити.., а када се открије, бићемо слични Њему* (1. Јн. 3; 2). Тада ћемо и ми бити чеда Божија која виде и осећају блистање Божије, озарени сјајем славе Христове и блистајући заједно с Њим, какви су били Мојсеј и Илија када су заједно с Њим у слави заблистали на Таворској гори јер ће,

каже, *праведници тада засијати као сунце у царству Оца свога* (Мт. 13; 43). Сада нам је кроз благодат светог крштења дата сила и власт за то. Као што је новорођенче од родитеља добило силу да постане одрастао човек и наследник куће и иметка, али то наследство још не поседује због свог малолетства и неће га ни поседовати уколико га смрт уграби пре овог времена, тако ће и онај који је силом крштавања у Христа препорођен у Духу, примио силу да постане син Божији и санаследник Христов, сигурно и неминовно задобити божанско и бесмртно усиновљење и наследство у будућем веку, уколико га не буде лишен због духовне смрти, односно греха. Телесна смрт ће у будућем веку бити поништена, док ће духовна смрт имати власт над онима што су је још овде привели себи.

17. Према томе, требало би да сваки крштени, уколико жели да добије очекивано вечно блаженство и спасење, живи изван сваког греха. То откривају Петар и Павле, најузвишенији у узвишеном збору светих апостола. Тако је Павле о Христу рекао: *Што је умро, греху је умро једном за свагда, а што живи, Богу живи* (Римљ. 6; 10) а затим додао: *Тако и ми треба да будемо мртви греху а живи Богу* (ст. 11). Петар, опет, каже: *Када, дакле, Христос пострада за нас телом, и ви се том мисли наоружајте, јер ко пострада телом престао је да греши. Да остало време живота у телу не живи више по жељама човечијим, него по вољи Божијој* (1. Петр. 4; 1). Ако је Господ због нас живео на земљи и тај живот нам оставио као пример - а живео је безгрешно - онда је нужно да и ми, подражавајући Њега, живимо безгрешно. Ако је Авраамовој деци по телу рекао: *Да сте деца Авраамова, чинили бистедела Авраамова* (Јн. 8; 39), онда ће утолико пре рећи нама, који по телу нисмо у сродству са Њим: "Да сте Моја деца, зар не бисте чинили моја дела?" Према томе, онај који после божанственог крштења, после споразума који је у себи склопио са Богом и божанствене благодати која отуда проистиче, не следи Христов начин живота, него чини преступе и вређа Доброчинитеља, мора у потпуности бити лишен божанског усиновљења и вечног наследства.

18. Ко ће, о, Христе Царе, достојно прославити величину Твог човекољубља? Оно што Теби није било потребно и оно што Ти ниси савршио - а ја мислим на покајање, које није потребно Оном што је безгрешан - подарио си нама као посредника, када сагрешимо и после благодати. Оно значи да се, зажаливши због сагрешења, опет обраћамо Њему и начину живота какав је по Његовој вољи. Ако починиш чак и смртни грех, али се душом одвратиш од њега и одрекнеш га се, обрати се Господу делима и истином, буди одважан и имај велику наду, јер Он те неће лишити вечног живота и спасења. И заиста, ако дете по телу умре, његови родитељи га неће васкрснути. Међутим, онај који је рођен у Христу, чак и ако падне у смртне грехове, нека притекне Њему, своме Оцу Који и мртве васкрсава, и поново ће оживети и задобити божанско усиновљење, и неће бити лишен саживота са праведницима.

19. Нека то наследство сви ми задобијемо у славу Његову и беспочетног Оца и живототворног Духа, сада и увек и у бесконачне векове. Амин.

58. Беседа

Изговорена на спасоносно Рођење по телу

Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа

1. Данас је празник девственог рођења, и беседа ће се неминовно узвисити саобразно величини славља и продрети у тајинство, онолико колико нам је могуће и допуштено и колико нам то дозвољава време, како бисмо и ми пројавили нешто од силе која се у њему садржи. И ви браћо, молим вас, напрегните и узвисите свој ум, као да се блиставо просветљује божанским небеским сјајем, тако да схватите најчистију светлост богопознања, јер видим да се данас небо и земља изједначују у части, да се све доње (земно) узвисује ка оностраним и бива једнако вредно као и горње (небеско) што снисходи ка њему. Ако, дакле, постоји неко небо небеса и ако постоје неке горње воде које прекривају небеса, ако постоји неко место, положај или надземаљски поредак, ипак нема ничега чудеснијег и достојнијег почасту него што су пећина и јасле, купељ и пелене Младенца, јер од свега, што је Бог створио, нема ничега што би било корисније и божанственије од Рођења Христовог, које данас празнујемо.

2. Превечни, безгранични и свемогући Логос данас се телесно рађа у пећини немајући ни уточиште, ни кров, ни дом, и као Младенац полаже се у јасле, гледа се очима, додирује рукама и повија у пелене. Овде није реч ? томе да је духовно суштаство у стварању претходило суштаству какво раније није постојало, или ? телу које је постало и убрзо потом било одбачено, или пак о томе да су тело и дух сједињени у једно како би образовали једно разумно живо суштаство, него ? томе да су се посредством Ума (Духа) Бог и тело несливено сјединили да би образовали једну Богочовечанску ипостас што је проникла у девствену утробу у којој је и од које се, благовољењем Оца и садејствовањем Светог Духа, постао надипостасни Логос. Он се сада раздваја од утробе и рађа као Младенац, али очувавши неповређенима знамења девствености своје Мајке, бестрасно (безболно) се рађајући као што је бестрасно и зачет, будући да се Родитељка показала узвишенијом како од страсне насладе приликом зачећа, тако и од порођајних болова приликом рађања. Као што каже Исаија: *Она се породила пре него што осети болове* (Иса. 66; 7), она је, избегавши патњу, превечног Логоса родила по телу, и не само да је недокучиво Његово божанство, него је и начин Његовог сједињења са телом непојмљив, као што и Његово бесконачно снисхођење и божанствена и неизрецива узвишеност превазилазе сваки ум и сваку реч, будући да се Он не може упоредити са творевином. Ако и по телу погледаш на Онога Који је данас рођен од безбрачне Дјеве, опет ћеш увидети да се ни то не може упоредити јер је Он, како каже Псалмопојац, *најлепши међу синовима људским* (Пс. 45;2). Он није рекао

"лепши" него једноставно "најлепши", како не би поредио оне који се не могу поредити, односно обичне људи са природом која је сједињена са Богом.

3. Тога ради помаза Те, Боже, Бог Твој уљем (јелејем) радости више него причаснике (код Даничића: "другове") Твоје (Пс. 45; 7), каже у наставку Псалмопојац. Он је савршени Бог и савршени човек. Тај Бог је и помазани и Онај Који помазује, јер се каже: *Помаза Те Боже, Бол Твој*, јер Бог Отац помазује Логоса као Човека и помазује га савечним и јединосуштним Духом, јер управо то и јесте "јелеј радости"; због тога је Он и Бог, и Божанско Помазање, и Помазани. Ако се, дакле, Он и помазује као Човек, Он, као Бог, у себи има источник помазања. Због тога је, божанствено видевши све помазане од Бога, он (псалмопојац Давид) посматрао и указао на њих као на Његове причаснике, јер је једино Богу својствено да не буде причастан, него да други буду причасни Њему Самом и да има причаснике који се радују у Духу. Такав је, дакле, Онај што се данас рађа у убогој пећини и који је од нас прослављен као Младенац у јаслама.

4. Када је Онај Који је све из небића привео у биће, на земљи као и на небу, погледао на Своја разумна створења што су непотребно тежила нечему већем (в. Пост. 3;5), подарио им је Самога Себе од чега нема ничега већег, ничега томе једнаког нити томе приближног, предавши Себе онима што желе да Му буду причасни, како бисмо убудуће без опасности стремили ка бољем, док смо се на почетку услед тога изложили највећој опасности, и да при том сваки од нас, тежећи да постане Бог, не само не буде кажњен, него и да достигне то што жели. Он на чудесан начин уклања повод за пад какав је постојао "од почетка", а то је била разлика у превасодству и ништавности која се запажала у живим бићима, одакле је проистекла завист и подмуклост, као и отворено или прикривено непријатељство. Не желећи да буде нижи ни од једног ангела и да се по превасодству изједначи са Творцем, началник зла је први, без иједног претходника, доживео страشان пад. Затим је, обузет завишћу и нападајући подмуклошћу, и Адама повукао на дно ада, услед исте такве жудње, учинивши тај пад тешко излечивим, тако да је ради његовог (човековог) призива био неопходан чудесни долазак Божији који се данас и извршио, док је онај једном завек самоме себи починио неисцељив пад, али не тако што је нечему постао причастан него постајући самозло (зло само по себи) и пуноћа зла, приносећи себе онима што желе да буду причасници зла.

5. Благоволећи да данас поништи узрок гордости која погубљује Његову разумну творевину, Бог јој се (творевини) у потпуности уподобљује. Будући да је по природи и достојанству Он истоветан Самоме Себи, чини да и творевина по благодати буде самој себи истоветна и једнака по достојанству. А на који начин се све то извршава? Тако што Сами од Бога Бог Логос, неизрециво се умањивши, снисходи са Своје висине у људску крајност нераскидиво је сједињујући са Собом, миривши се и осиромашивши саобразно нама, учинивши доње (земалско) горњим (небеским) или, боље речено, спојивши једно са другим и сједињујући божанску природу са људском и тако свима указујући на смирење као на пут што води ка

горњем (небеском), постављајући данас Самога Себе као узор и људима и светим ангелима.

6. Услед тога данас и ангели задобише непоколебивост, јер на делу од Владике научише да се пут ка узвишености и уподобљавања Њему не састоји у гордости него у смирењу. Услед тога људима постаје лако да се поправе, спознајући да је смирење пут призива. Услед тога је злоначалник, будући сама гордост, постиђен и потпуно поражен, иако је раније изгледало да је постојан и да сам по себи нешто представља. Тако је чежњом за већим покорио и поразио друге, уздајући се у њихово прекомерно безумље, док данас онима, које је раније злобно обмануо, уистину личи на играчку. И сада, када се родио Христос, њега газе они што су некад били под његовим ногама, који се сада не горде као што их је овај погубитељ наговарао, него следе смирене, што им је делима показао Сам Спаситељ, и путем смирења задобијају надземаљску узвишеност.

7. Због тога се Бог, који седи на херувимима (в. Јез. 1;25), данас налази на земљи као Младенац. Иако невидљив и за шестокриле серафиме, који не само да нису у стању да нетремице созерцавају Његову природу него ни Његов сјај и славу због чега крилима засењују очи (Ис. 6;1), сада бива виђен чулима и открива се телесним очима, јер постаде тело. Онај, што свему поставља границе и којег ништа не ограничава, обухваћен је на брзину начињеним и малим јаслама. Онај што све садржи и све обухвата, био је повијен у мале пелене и спутан обичним повојима. Онај који поседује непресушне ризнице богатства добровољно излаже себе таквом сиромаштву да се њега није нашло места чак ни у гостионици. Због тога и улази у пећину и ту бива рођен Онај што је надвремено (безвременно), бестрасно и безначално рођен од Оца. Онај Који је исте природе као и Најузвишенији Отац није се Својим рођењем (каког ли чуда!) само обукао у унижену природу, нити се само изложио највећем сиромаштву рађајући се у убогој пећини него је, будући још у утроби, примио и крајњу осуду какву наша природа носи још од самог почетка, убрајајући се и уписујући међу слуге (в. Лк. 2;4-6) Онај Који је господар васцеле твари, ни на који начин не чинећи служење (ропство) нечаснијим од господарења, боље речено, показујући да су слуге часније од тадашњег господара, уколико разумеју величину благодати и бивају јој покорни. јер се онај који је тада био земаљски господар, није придружио Цару небеском, али су то учинили сви његови потчињени. Њима се није прибројао онај што је тада господарио на земљи, него Господар небески.

8. На једном месту Давид, који је богоотац због данас Рођеног од његовог рода, ускликује Богу: *Руке Твоје створиле су ме и начиниле ме; уразуми ме, и научићу се заповестима Твојим* (Пс.119;73). Због чега он то каже? Зато што само Створитељ може подарити истинско сазнање. Када човек спозна и постане свестан оне части коју је наша природа примила од Бога јер ју је по Свом образу створио Својим рукама, када схвати Његово човекољубље, он ће Му притећи, послушати и научити Његове заповести. Колико ће више то учинити ако спозна, према својим могућностима, ову велику тајну нашег стварања и призива? Када је Својом руком од земље створио нашу природу и од Себе у њу удахнуо живот, Онај Који је све

остало створио једном речју, дозволио јој је да се управља по сопственим помислима, јер је створена као разумна и са слободном вољом. Будући усамљена и обманута наговором лукавога, није била у стању да се одупре насртају и очува оно што јој је својствено и посрнула је према ономе, што јој је противно. Услед тога, Он Својом руком не само да је чудесно васпоставља него је и задржава, не само тако што је Сам подиже и спречава да падне, него и тако што се неизрециво облачи у њу и нераздељиво сједињује са њом тако што се од жене рађа као човек и истовремено Бог, како би узвисио ону исту природу коју је Он створио у прародитељима и примајући је од Дјеве како би створио новог човека.

9. И заиста, уколико би Он потицао од семена, онда не би био нови човек. Имајући удела у старом човеку и наслеђујући његову кривицу, не би у Себе могао примити пуноћу непропадљивог Божанства и постати извор неоскудног освећења, тако да преизобиљем силе није опрао само нечистоту прародитеља насталу услед греха, него ју је поседовао довољно и за освећење потомака. Као што за стално напајање великог града не би била довољна вода сакупљена у посудама, него је потребно да град има сопствени извор воде и у том случају никада неће бити принуђен да се због жеђи преда непријатељу, тако ни за стално освећење свих не би могао бити довољан ни човек ни свети ангео који су причасношћу задобили њима својствену благодат, него је било неопходно да твар сама у себи поседује извор како би они који му приступају и пију са њега остали непобедиви за слабости и недостатке које су се у њој (твари) укорениле. Због тога није дошао ни ангео ни човек, него Сам Господ Исус Христос и спасао нас, постајући ради нас човек остајући при том и непроменљиви Бог. Градећи сада Нови Јерусалим и подижући Себи храм од одухотвореног камења, сабирајући нас у освештану и васељенску Цркву, Он у њеном темељу, а то је Сам Христос (в. Еф. 2;20), утврђује непресушни извор благодати. Због тога се пуноћа живота, господарска и вечнопостојећа, свемудра и свемоћна природа сједињује са оном природом која је услед непромишљености била обманута, услед немоћи била поробљена од лукавога, док је због лишености божанског живота била бачена у адске дубине, како би у њу унела мудрост, силу, слободу и безгранични живот.

10. Осврните се на непосредна знамења овог неизрецивог сједињења и корист која отуда проистиче, а затим и на она посредна. Звезда је следила мудраце и заустављала се онда када се и они зауставе, а када се они крећу, и она напредује заједно са њима, боље речено, она их сама подстиче и позива на пут као њихова предводница и путеводитељка. Она им је била путеводитељка када су се кретали, када су одмарали своја тела и она сама се заустављала и остајала на свом месту, јер би се, у случају да их напусти, узнемирили помисливши да је престала да их води, као што су се и узнемирили када се, по доласку у Јерусалим, сакрила од њих (В. Мт. 2;2-9).

11. Зашто са она сакрила када су стигли (у Јерусалим)? Зато, да распитивања (мудраца) не би изазвало сумњу у ове гласнике Христа Који се тада родио по телу. Будући да су тражили да од Јудеја дознају где ће се, по свештеним пророштвима, родити Христос, опет им се открила божанствена звезда, поучивши и нас да не

тражимо више од Јудеја оно што се налази у Закону и код Пророка него да следимо небеско учење како не бисмо отпали од вишне благодати и изливања светлости. Када су изашли одатле (из Јерусалима), звезда их је обрадовала јер се поново појавила и пошла испред њих *док не дође и не стаде одозго где беше дете* (Мт. 2; 9), а затим су се сви заједно поклонили земаљском и небеском Младенцу. Она је, уистину, најпре њих привела као дар за дан рождества Богу Који се родио на земљи, а захваљујући њима и Асирце, као што каже Исаија: *У то ће време Израилъ бити трећи с Мисирцима и Асирцима, и биће благослов посред земље* (Иса. 19; 24), што се, као што видите, управо сада збива. И заиста, поклоњење мудраца непосредно је сменило Његово бекство у Египат, којим је истерао идоле (из Египта), а након повратка одатле Он је, међу Израилем, изабрао народ достојан старања Божијег.

12. То је, дакле, јасно наговестио Исаија. Они исти мудраци су пали на колена приносећи злато, тамјан и смирну (Мт. 2; 11) Ономе, који нам је Својом смрћу, чији символ беше смирна, подарио божански живот предизображен тамјаном, као и божанско озарење и Царство, а њега је изображавало злато принето Началнику вечне славе. Због Онога што је данас рођен, пастири и ангели чине заједнички хор, појући Му исту песму и заједничку мелодију, не зато што су ангели узели у руке пастирске фруле, него зато што су пастири били обасјани анђелском светлошћу и обрели се усред војске небеске, научивши се од ангела песми небеској или, боље речено, истовремено земаљској и небеској, јер благовесте: *Слава на небесима Богу, и на земљи мир* (Лк. 2; 14). Онај, што обитава на висини и господари небеским висинама, сада за свој престо има земљу и на њој се прославља исто онако, као што Га тамо прослављају ангели и светитељи Његови.

13. Шта је, међутим, било узрок овог заједничког славословља ангела и људи, и каква је то блага вест, многоопевана и толико радосна и за ангеле и за људе? *Не бојте се, каже, јер вам ево јављам радост велику која ће бити свему народу* (Лк. 2; 10). Шта је то дакле било, и каква је та васељенска радост? Послушај до краја песму благовесника и сазнаћеш, јер каже: *Мир, међу људима добра воља*, јер је Бог, Који се разгневио на људски род и предао га страшном проклетству, дошао у телу да би им донео Свој мир и помирио га са најузвишенијим Оцем. "Гле", каже, "није се родио нама, ангелима, јер се на земљи сада види Онај Којем ми кличемо на небесима, него вама, људима, односно, ради вас и као и ви сами роди се Спаситељ, Христос Господ, у граду Давидовом".

14. Шта, дакле, жели тај мир присаједињен Божијем благовољењу (доброј вољи). *Мир, каже, међу људима добра воља*. И раније су се много пута показивали примери мира према људима, јер је и Мојсеју Бог *говорио... као што говори човек с пријатељем својим* (2. Мојс. 33; 11), па се и Давид нашао у Његовом срцу (в. Пс. 89; 20). Он је и читавом роду јудејском подарио симболе мира, будући да је због њих сишао на гору (Хорив) и обратио им се кроз огањ и помрчину (в. 5. Мојс. 4; 10-11), али не показујући благовољење, јер је благовољење сама по себи угодна, претходећа и савршена воља Божија. Савршена и претходећа воља Божија није добротинство према одређеним људима или према једном племену, јер то није

савршенство. Иако је Бог многе називао синовима, само је један био "по Његовој вољи" (Мт. 3; 17), као што је и много пута даривао Свој мир, али је само један онај мир са којим је сједињено и Његово благовољење и који се кроз оваплоћење Господа нашег Исуса Христа као савршен и непроменљив дарује сваком народу и свакоме ко га жели.

15. Тај мир, браћо, сачувајмо колико год је могуће и за саме себе јер смо га примили као наслеђе од данас рођеног нашег Спаситеља, који нам је даровао духа усиновљења, услед чега постајемо наследници Божији и санаследници Христови (в. Рим. 8; 17). Будимо, дакле, у миру са Богом, извршавајући оно што је Њему угодно (в. Филипљ. 4; 18), будући целомудрени и говорећи истину, творећи правду, *истрајно и једнодушно на молитви и мољењу* (Дела ап. 1; 14), *певајући и појући Господу у срцу своје* (Еф. 5; 19), а не само уснама. Будимо у миру и са самима собом, потчињавајући тело духу, по савести прихватајући начин живота и имајући у себи доличан и непорочан поредак помисли, јер ћемо на тај начин окончати истински унутрашњи раздор што постоји у нама. Будимо у миру и једни са другима: *Подносећи један другога и испраштајући један другога ако ко има тужбу на кош; као што Христос опрости вама, тако и ви* (Кол. 3; 13), показујући једни према другима милосрђе које проистиче из љубави као што је и Христос, само из љубави према нама, помиловао нас и ради нас сишао к нама. На тај начин ћемо, уз Његову помоћ и благодат призвани из греховног пада и високо уздигнути врлинама, имати *живљење на небесима* (Филипљ. 3; 20), на основу чега са надом очекујемо ослобађање од пропадљивости (Рим. 8; 21) и наслађивање небеским и вечним добрима, као чеда небеског Оца.

16. Нека сви ми задобијемо то ослобођење и наслађивање будућим доласком и јављањем у слави Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа, Којему доликује слава у векове. Амин.

59. Беседа

О чину светог Крштења, о покајању и ономе шта о њему каже св. Јован Крститељ

(изговорена уочи празника Богојављења)

1. Покајање је почетак, средина и крај хришћанског начина живота, због чега се захтева и потребно је да оно постоји и пре, и током, и после светог Крштења. Покајање се од нас тражи због светог Крштења, јер је оно свечано обећање да ћемо пред Богом стајати чисте савести, као што је и споразум и обавеза да ћемо живети богоугодно и богољубиво. Када поверујемо, ми се сједињујемо са благим и преблагим Христом, удаљујемо се од злобног и свезлобног непријатеља и обећавамо да ћемо свим силама чувати благодотворне Божије заповести, да ћемо се уздржавати од сваке рђаве мисли и дела. Дакле, када нас упитају, одговарамо или сами или посредством кумова, као што се догађа на крштењу новорођенчади (младенаца, мале деце) да смо оно, у шта смо поверовали, примили у душу и да смо му у мислима дали обећање. И како се, према речима апостола, *срцем верује за праведност а устима исповеда за спасење* (Римљ. 10; 10), ако сатворимо добро исповедање устима, примићемо спасење кроз купељ препорођења.

2. Будући да је ову божанствену купељ и све што је са њом повезано већина примила у детињем узрасту када не можемо да разумемо силу тајинства, дозволите да сада, кад то од нас захтева и наступајући празник, укратко откријемо свима вама у чему се састоји његов значај. Мислим да корист није мала, посебно за пажљиве слушаоце, ако се подсетимо и испитамо шта се свештено савршава у божанственом крштењу. Ако пак, захваљујући подсећању на то, познамо шта смо од оних примљених обавеза касније занемарили а чему нисмо чак ни почетак поставили, покајање ће нам омогућити да то исправимо.

3. Када епископ поучи онога што жели да се крсти, најпре он сам треба да ликује, подражавајући добротољубивог Владику, и да мисаоно узнесе благодарење Богу, једином Дароватељу и Узрочнику сваког добра. Он затим сазива цркву која му је на располагању, односно оне што садејствују спасењу онога који приступа светом крштењу и прослављају тај догађај заједно са њим. Затим би требало да заједно са јерејима стане крај Часне Трпезе и да јавно узнесе благодарење.^[1] Када изађе одатле, јавно пита онога који се крштава: шта жели када је дошао у цркву? Овај одговара - сам или посредством кума, ако је у питању дете - да жели да уз његову помоћ и посредовање постане Божији и да прими св. Тајну. Епископ му онда говори: "Пошто желиш да приступиш истинитом, савршеном и безгрешном Богу, требало би да и твоје приступање буде сагласно са тим, а такође и обавеза коју примаш и твој будући живот". Другим речима, доликује да то буде истинито,

целовито и беспрекорно. Кад му на тај начин укаже у чему се састоји начин живота сагласан Еванђељу Христовом, поново га пита: да ли је он уистину спреман да живи на такав начин? Када овај потврди, епископ га знаменује, тј. осењује крсним знамењем и налаже свештеницима да га удостоје да и његово име унесу у списак (православних хришћана). Тако га укључује међу оне што се спасавају, као онога што је пригрлио живототворни начин живота.

4. Епископ се затим поново моли Богу и заповеда оном што се крштава да са себе скине сву одећу. Онда га okreће лицем према западу, да би и тим покретом одбацио, дунуо и одрекао се сатане. То одрицање путем питања (које епископ упућује оном што се крштава) савршава се три пута. Скидање одеће означава одбацивање старог човека и његовог безбожног живота. То, што гледа на запад, означава да је и самим покретом руку одбачено приклањање мрачном греху. Он то дувањем и показује: издишући и одбацујући, он као да ђавола избацује напоље као његово власништво или као наклоњеност њему. Трократним исповедањем одрицања означава чврсто и најпотпуније притицање од противника ка Богу. Кад се то заврши, епископ налаже оном што се крштава да се окрене ка истоку и да се, испруживши руке, сједини са Христом. То чини путем трократног испитивања. Гледање на исток означава да човек који бежи од зла гледа према божанственој светлости. Подизање руку означава молитву која је задобила одважност. То што крштавани три пута исповеда своју одлучност да буде присаједињен Христу означава непоколебивост његовог обећања Богу.

5. Тада њега, који се удаљио од зла и свим силама приступио свесавршеном Добру, епископ три пута у виду крсног знамења помазује светим јелејем по челу а осталим свештеницима препушта помазивање целог тела. То помазање означава припрему онога што се крштава за свете подвиге и на основу тога, следећи трагове Првог Који је сведочио пред Понтијем Пилатом, односно Христа, тајанствено умире заједно с Њим, постајући мртав за грех. Символ те смрти је божанствено Крштење. После светог помазања, без оклевања га приводе светој купели да би се унапред освештао разноликим и свештеним дејствима и молитвеним призивањима. Јереј га затим крштава, три пута га погрузивши у воду и приликом сваког погружавања призива једну од три поклоњења достојне Ипостаси.

6. Вода поседује својство очишћења, али не и када је у питању душа. За онога који се погружава у њу она поседују особину да опере нечистоћу, али не и скверну која се појавила услед греха. Да би јој се даровала и таква својства, у њу се погружава нас ради крштени Исцелитељ душа и Отац духова, Христос, Који је на Себе узео грехе света и Чије крштење данас претпразнујемо. Он је заједно са Собом, у воду унео и благодат Пресветог Духа коју је привукао са небеса да би се затим за оне који се крштавају у Њега и који се погружавају у воду, у њој налазио и Он Сам и Његов Дух Који им се неизрециво преноси, а Којег они усвајају и испуњавају се очишћујућом благодаћу која просветљује словесна бића. То је управо оно што говори божанствени Павле: *Ви који се у Христа крстите, у Христа се обукосте* (Гал, 3; 27).

7. Три погружавања у воду означавају спасоносно призивање животоначалне Тројице, али изображавају и троидневно погребење Господње. За погружењем следи исти број излазака из воде, јер другачије ни три погружења не би могла да се саврше. Ови изласци у истој мери изображавају васкрсење (или устајање) троделне душе из греха и узвођење свих троје у непропадљивост: духа, душе и тела. На тај начин, у божанственом Крштењу може се видети и смрт и живот, и погребење и васкрсење, по узору на Господа Који *једном умре, а ако живи, Богу живи* (Римљ. 6;10), а што каже и Он Сам: *Долази кнез овога света и у Мени нема ништа* (Јн. 14; 30). Тако би требало да буде и са нама, који смо се крстили у Његову смрт. Пошто смо кроз божанствено крштење умрли за грех, требало би да посредством врлина живимо Богу и да кнез мрака, када буде дошао и тражио, у нама не нађе ништа што би њему било угодно. И као што после устајања из мртвих Христос *више не умире и смрт више не влада Њиме* (Римљ. 6; 9), доликовало би да се и ми, након што смо из греховног пада устали посредством божанственог Крштења, постарамо да грех више нема власт над нама. *Или зар не знате да сви који се у Христа Исуса крстисмо у смрт се Његову крстисмо? Тако се с Њим погребосмо кроз крштење у смрт, да би, као што Христос устаде славом Очевом, тако и ми ходили у новом животу* (Римљ. 6; 3-4).

8. Када крштенога обуче у светлу одежду, помаже га божанственим миром и причести Христовим Телом и крвљу, епископ га отпушта и проглашава за чедо Светлости које је тиме постало једно тело са Христом и причасник божанственог Духа. Ми се препорађамо и постајемо синови Божији, небески уместо земаљски, и вечни уместо привремених. Након што је Бог у наша срца тајанствено усадио небеску благодат и печат усиновљења, помазањем овим божанственим миром означио нас је и запечатио Свесветим Духом у дан искупљења, али само ако ми до краја непоколебиво сачувамо ово исповедање и обећања испунимо делима. Ако нешто и не учинимо, то ћемо надокнадити покајањем. Због тога се и после божанственог крштења од нас траже дела покајања. Ако њега нема, онда речи које смо упутили Богу не само да нам неће помоћи, него ће нам бити на осуду. *Боље је да не обећаваши, него да обећаш па да не испуниш* (Књ. проп. 5; 4) или, како каже првоврховни међу апостолима, *боље би им било да не познаше пут правде, неголи кад Га познаше што се вратише од предате им свете заповести. Њима се догодило оно што вели истинита пословица: нас се враћа на своју бљувотину и свиња се окупала па се у блату ваља* (2. Петр. 2; 21-22). Други апостол каже: *Покажи ми веру твоју из дела твојих* (Јак. 2; 18) и: *Ко је веран? Нека добрим животом покаже веру своју* (в. Јак. 3; 13). Сам Господ каже: *А што Ме зовете: Господе, Господе, а не извршујете што говорим* (Лк. 6; 46). Будући да је Бог жив и истинит, и од нас захтева истинита обећања и веру живу а не мртву, јер је *вера без дела мртва* (Јак. 2; 26).

9. Пошто је покајање почетак и крај хришћанског начина живота, Претеча и Крститељ Господњи је, постављајући темељ животу у Христу проповедао и говорио: *Покајте се, јер се приближило Царство небеско* (Мт. 3; 3). И сам Господ, Савршенство свега прекрасног, у Својим проповедима говорио је то исто. Покајање се састоји у томе да омрзнемо грех и да заволимо врлину, да се клонимо зла и да

чинимо добро. Овоме претходи самоосуђивање (самопрекоровање) због сопствених сагрешења, кајање пред Богом и стремљење ка Њему скрушеног срца и погружавањем у пучину Његове милости. При том ћемо се сматрати недостојнима да се убројимо међу синове Божије, као што је и блудни син, покајавши се, рекао: *Госпoде, нисам више достојан назвати се сином Твојим; прими ме као једног од најамника својих* (Лк. 15; 19).

10. Због тога и Претеча и Крститељ Господњи, представљајући људима Царство небеско, сведочи да се оно приближило да би људи, услед величине божанственог и небеског Царства, себе сматрали недостојнима и да би сами себе прекоревали, а што и јесте почетак спасења и полазиште за обраћање ка Богу. Међутим, он прети секиром и одлучно тврди да она лежи код корена дрвета и сваког тренутка прети да ће га посећи. То посецање и јесте пресуда Божија за оне који правдају сами себе и греше без икаквог кајања. Они су, сагласно тој пресуди, отргнути и из садашњег и из будућег живота и бацају се у мрачну и неугасиву геену. Зато и Крститељ прети неугасивим пламеном који ће ови наследити после одсецања и кроз то им објављује сву страхоту гнева Божијег, како би тиме отрезнио онај безосећајни народ, а такође и потоње људе који су им слични.

11. Претеча Господњи није подстицао само на почетак покајања који се изражава у удаљавању од зла и у корисној скрушености срца, него је тражио и плодове достојне покајања. Какви су то плодови? То је превасходно исповест, а што су и чинили они који су у то време долазили код св. Јована Крститеља: *Тада излажаху к њему... и оних крштаваше у Јордану, и исповедаху грехе своје* (Мт. 3; 5-6). Поред тога, ту су праведност, давање милостиње, умереност, љубав, истина: *Никога да не зостављате и никога да не опадате... Који има две хаљине нека да онеме који нема; и који има хране нека чини исто тако* (Лк. 3; 11-14). *Свака долина нека се испуни и свака гора и сваки брег нека се слегну* (Лк. 3; 5). Шта жели да каже речима: *Свака долина нека се испуни и сваки брег нека се слегне!* Оно исто што Господ јасно обзнањује: *Сваки који себе узвисује понизиће се, а који себе понизује узвисиће се* (Лк. 18; 14). *И што је криво нека буде право, и неравнине на путевима нека буду глатке. И свако ће тело видети спасење Божије*, каже Јован Крститељ (Лк. 3; 5-6). Кривине су лажи, преваре и клевете, а "неравнине на путевима" гнев, мржња, завист и злопамћење, односно, све оно што се може исправити и избрисати делима покајања. На тај начин ће "свако тело", тј. сваки човек из сваког народа и племена, када се исправи и поправи покајањем, "видети спасење Божије."

12. Говорећи вам ово, браћо, много се жалостим у души када упоредим да ми, који смо удостојени много чега божанственим крштењем у Христа, нисмо испунили ни оно што је Јован захтевао од оних који су долазили да се крсте, иако се крштење које је тада давао Јован толико разликује од крштења које даје Господ колико благодат Духа Божијег превасходи воду. Указујући на то, Господ је рекао: *Јован је крстио водом, а ви ћете се крстити Духом Светим* (Дела ап. 1; 5). Јован је крстио с намером да људи поверују у Оног Који ће доћи. Господ је преобразио Јованово крштење и у то крштење унео вечнотекући извор благодати који потиче од Њега. У време када је Јован овоме поучавао оне што су долазили код њега, на Јордан је

дошао и Исус из Назарета Галилејског да би га Јован крстио. Он није дошао дванаестог дана после Свог рођења, како ми сада прослављамо овај празник, са циљем да се током године опоменемо свега што је, према божанственом домостроју, учињено ради нас, него је, како приповеда Лука, дошао онда кад Му је било већ тридесет година. Појавио се као један у мноштву народа, ни по чему се не разликујући, у простоти, крајњем смирењу и неприметности.

13. Јован је, међутим, био прозорљив па Га је препознао и објавио народу: *Међу вама стоји Кога ви не знате. То је Онај што долази за мном* (Јн. 1; 26-27), по рођењу у телу и по јављању народу. *Који преда мном би* као Бог, Логос Божији и Божији Син, Који се од Оца родио пре свих векова, а сада у Себи носи пуноћу божанства телесно и Којем *Ја нисам достојан одрешити ремена на обући Његовој*. Шта би друго била "обућа" Бога Логоса ако не тело у које се ради нас обукао? *Ремен на обући* - то је начин сједињења божанства и тела, који је толико неизрецив да ни онај, од којег нико није већи међу рођенима од жена, није довољан да истражи ову тајну. *Он ће вас*, каже, *крстити Духом Светим и огњем* (Лк. 3; 16), тј. огњем који или просветљује или кажњава, зависно од заслуга свакога човека који добија оно што одговара његовом душевном стању. Сви смо ми Његова словесна њива. Он има *лопату у рукама* каква одговара овој њиви, тј. силе које Му служе и ангеле, који служе будућем суду и раздвајају кукољ од жита. Под речју "рука" подразумевај "власт." *И очистиће*, каже, *гумно Своје*, тј. читав овај свет, *и сабраће жито*, тј. оне што су донели обиље плодова праведности, *и сабраће га у житницу Своју*, тј. у небеске обитељи, *а кукољ ће спалити огњем неугасивим* (Мт. 3; 12). Ако је огањ неугасив, а вештаство за спаљивање неисцрпно, он тиме указује на вечност казне.

14. Управо је то Јован говорио народу и пре Господњег доласка на Јордан и у Његовом присуству. Видевши да се Он приклонио, приклонио се и он сам, *и брањаше Му говорећи: Ти треба мене да крстиш, а Ти ли долазиш мени* (Мт. 3; 14), јер и ја сам рођен од старог семена, наследио сам онај грехопад и скверну која је из њега потекла, и мени самом је потребно да од Тебе добијем очишћење, а Ти, Који си се бесемено оваплотио од свете Дјеве и Који си, као Бог, једини безгрешан, Ти, Господару, долазиш код мене? Господар пак одговара слуги: *Остави сада*. Додао је "сада", јер је после крштења Господњег оно место постало духовна купељ, а заједно с Јованом обухвата и све остале, извирући од оног божанственог Тела као са извора, благодат Божија која обухвата све достојне и на божанствен начин просветљује и искупљује од прародитељског греха.

15. Управо то је Јован обзнанио после овог догађаја: *Ово је Онај за Кога рекох: Који за мном долази већи је од мене, јер пре мене беше. И од пуноће Његове ми сви примисмо, и благодат на благодат* (Јн. 1; 15-16). *Остави сада*, говори Исус, *јер тако нам треба*, тј. Мени, и то је Господња заповест Јовану: *Испунити сваку правду* (Мт. 3; 15), односно, да ниједну од Божијих заповести не оставим неиспуњену. Људска природа ће се на тај начин савршено оправдати и испунити се, на још очигледнији начин, божанственом и вечном благодаћу. Због тога отворено

примам од тебе крштење, како бих на људску природу привукао дух усиновљења са небеса.

16. Када је чуо заповест Господњу: *Остави*, Јован више ништа није имао да приговори и допустио је Господу да се крсти. Ми ћемо о томе говорити касније, јер то припада главном дану, празнику Богојављења.

17. Будући да овај Дух и долази и одлази по Својој вољи јер поседује исту силу као Отац и Син, и пребива у онима који живе у покајању, не напуштајући ни оне што су сагрешили - као што смо видели код Давида, али одступа од оних што су сагрешили и при том не осећају покајање, као што смо видели код Саула, нека се и сви ми током живота, делима речима и мислима придржавамо покајања, и нека Он свагда обитава у нама, уразумљујући нас, тешећи и дарујући нам најузвишеније спасење, сада и увек и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Или можда: да одслужи св. Литургију (прим. прев.).

60. Беседа

Изговорена на свети празник Богојављења

и обухвата откривење тајне Христовог Крштења

1. Јуче, када смо се сабрали у цркви и заједно прославили претпразновање Богојављења, објаснио сам што је било неопходно, говорећи вашој љубави о ономе што се односи на крштење у Христу којег смо се удостојили. Оно се појављује као богопознање и обавеза према Богу, као вера и познање истине која је у Богу, сагласност и обавезивање делима, речима и богоугодним начином живота који се извршавају кроз свештене симболе. Поучавајући о овоме, додали смо да они свештени симболи, као и обавезе према Богу које смо кроз њих и заједно са њима прихватили речима, не само да неће користити човеку него ће га и изложити казни уколико се не преобразе у дела. Затим смо разјаснили учење Јована Пророка, Претече и Крститеља упућено мноштву народа, које само у себи садржи суштину његовог крштења, јер крштење, као што смо рекли, значи богопознање. Претеча и Крститељ Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа уводи нас својим учењем у познање Бога и указује на превечног Свевладику, Судију живима и мртвима Који Својом влашћу уводи достојне у вечна обитавалишта а осуђене баца у геену, сведочећи да је Он Господ Ангела и убрајајући самога себе међу Његове најпонижније слуге.

2. Будући да крштење није само богопознање него и обавезивање на преобраћање и богоугодна дела, Христов Претеча и Крститељ није само водио ка познању Христа него је проповедао и покајање, тражећи плодове достојне покајања односно праведност, милосрђе, скромност, љубав и истину. Он указује и на то да преузете обавезе, уколико их не буду пратила дела, неће бити од користи него ће, напротив, осудити човека, због чега прети секиром и показује неугасиви огањ: *Свако каже, дрво које не рађа добра рода, сече се и у огањ баца* (Мт. 3;10). Ми смо, осим тога, вашој љубави протумачили и речи што их је Самом Господу, када је дошао на крштење, изрекао Крститељ колебајући се, избегавајући и одбијајући да то учини, готово тражећи да Он (Господ) њега крсти. Ми смо, међутим, тумачили и речи које је Господ упутио њему као речи Господара који заповеда слуги и истовремено му се обраћа као пријатељу и сроднику по телу, откривајући тајну и показујући оправдане разлоге (Свог крштења). Тада смо у нашој беседи дошли до места када Јован пристаје да крсти Господа. Преостало је да саслушамо данашње еванђелско читање, које каже: *И кртивши се, Исус изиђе одмах из воде; и гле, отворише му се небеса, и виде Духа Божијега где силази као голуб и долази на Њега. И гле, глас са небеса који говори: Ово је Син Мој љубљени који је по Мојој вољи* (Мт. 3;16-17).

3. Велика је и узвишена, браћо, тајна крштења Христовог која је садржана у ових неколико речи. Тешко ју је разматрати, тешко протумачити и ништа мање тешко схватити; али, како је она изузетно важно за спасење ми ћемо се, послушавши Онога што је заповедио да истражујемо Писма (в. Јн. 5;39), одважити да, колико је могуће, истражимо ову тајну. У почетку, након што је Бог рекао: *Да начинимо човека по својему образу и подобију* (Пост. 1;26), стварајући у Адаму нашу природу, откривајући и дајући човеку живоначалног Духа удахнувши га у њега, упоредо је открио и тројичност ипостаси стваралачког Божанства, док су све остале творевине саздане једном речју Логоса и Оца који говори. Тако је и сада, при пресаздавању наше природе у Христу, откривши се из пренебеских висина и силазећи на Њега док се крштавао у Јордану, Дух Свети открио и тајну најузвишеније и свемогуће Тројице.

4. Због чега се тајна Пресвете Тројице показује приликом саздавања и пресаздавања човека? Не само због тога што је он (човек) Њен једини посвећеник и поклоник на земљи, него и зато што је једино он саздан по Њеном образу. И заиста, чувствене и бесловесне животиње поседују само живототворни дух, али он није способан да постоји сам по себи, при чему уопште не поседују ни ум (*νοῦς*) ни разум, тј. реч (*λόγος*). Бића која су у потпуности изнад чувственог, тј. архангели и ангели, као умна и словесна (разумна) будући да поседују ум и разум (реч, логос), не поседују живототворни дух с обзиром да немају тело које би тај дух оживотворавао. Будући дакле да човек поседује ум, разум (реч) и животворни дух који оживотворава тело, једино је он образ троипостасне природе. Како се при пресаздавању наше природе на Јордану открила најузвишенија и свемогућа Тројица као неки прволик у односу на образ наше душе, они који се после Христа крштавају у Христа три пута се погружавају у воду, док је Јован крштавао једним погружавањем. Означавајући то, еванђелист Матеј каже: *И крстивши се, Христос одмах изиђе из воде* (Мт. 3;16).

5. *И гле*, каже, односно, у време док још није сасвим изашао из воде, док је тек излазио из ње, *отворише му се небеса* (Мт. 3; 16). Молим вас, браћо, да сада усредсредите своју мисао и да са пажњом изоштрите ум како бисте схватили силу тајне крштавања у Христа. Христов силазак у воду и Његово погружавање у њу док се крштавао предизображавало је Његов силазак у ад, а излазак из воде Његово васкрсење из мртвих.

6. Разумљиво и доследно томе, Њему су се, истог часа када се уздигао из воде, отворила небеса. Због нас је сишао у ад и био у преисподњој (у подземљу), а излазећи отуда због Себе, али и због нас отворио све не само земаљско и везано за земљу него и највише небо, где се затим и телом вазнео и *где као претеча за нас уђе* (Јевр. 6; 20). Као што је тајанственим хлебом и пехаром наговестио Своје спасоносно страдање, а онда ту тајну предао верујућима да је извршавају ради свог спасења, тако је и Његов силазак у ад и излазак одатле предизобразило Његово крштење, које је такође предао верујућима да га извршавају ради свог спасења. Препуштајући Самоме Себи мучење и патњу, нама је од самог почетка подарио заједничарење у Његовим страдањима, али без бола, учинивши да се, по речи

апостола, саобразимо подобију смрти Његове да бисмо се правовремено удостојили и обећаног васкрсења (В. Рим. 6; 8).

7. Будући да је, као и ми, имао душу и тело које је од нас и ради нас примио, телом је претрпео страдања, смрт и погреб, док је устајањем из гроба показао бесмртност тога тела. Предао нам је да као спомен на те догађаје приносимо бескрвну жртву и да као њен плод задобијемо спасење. Душом је сишао у ад и изашао одатле, допустивши свима да буду причасници вечне светлости и живота, а као образац тога предао нам је извршење божанског крштења. Ми на тај начин задобијамо плодове спасења и једног и другог тајинства, и обожења и примања истинског семена живота, како душом тако и телом. И заиста, од ово двоје зависи васцело наше спасење, јер је у те две тајне усредсређен целокупни богочовечански домострој.

8. *Отворише Му се небеса.* Није рекао "небо", него "небеса", односно сва (небеса), све што је горе, да не би, не видећи ништа од онога што припада горњем свету и што се налази изнад нас, помислио да је Ономе што се сада крштава нешто надређено или да је узвишеније од Њега. Потребно је, дакле, да схватиш и спознаш да постоји само једна природа и владичанство које од бесконачности наднебеског круга досеже до средишта и граница свега, тј. све испуњава и ничему не препушта да буде изван Њега, све спасоносно садржава и обухвата и над свим се распростире, али се неизрециво спознаје у Три узајамно повезана Лица. *Отворише Му се,* дакле, *небеса* како би се јасно показало да је то Онај што је пре неба постојао, штавише, Онај Који је био пре сваког бића, Који је од Бога, Који је Бог, Логос и Син Божији, да Отац није пре Њега постао и да заједно са Оцем носи име *које је изнад сваког имена* (Фил. 2;9) и изнад сваке речи. Када се разлучи и разабере између свих појава, земаљских и надземаљских, и Њега и Оца на небесима, једино се Он показује као сједињен са Оцем и Духом, јер је заједно са њима постојао и пре стварања света.

9. *Отворише Му се небеса,* док Марко каже: *Раздвојише се* (расцепише се), будући да говори: *Излазећи из воде раздвојише му се небеса* (Мк. 1;10, у српском преводу: "виде небеса где се отварају"). Због чега један еванђелиста каже "отворише се", а други "раздвојише се"? Зато да пажњи разборитих слушалаца не би промакло да ово тајинство има двојако значење. И заиста, изразом "отворише се" показује нам да су небеса претходно била затворена услед нашег сагрешења и непослушности Богу, јер су се, као што је записано, небеса затворила након што је Адам сагрешио пред Богом и од Њега зачуо: *Земља си и у земљу ћеш се вратити.* Разумљиво је, дакле, што су се небеса отворила Христу, Који је у свему показао послушност, па је и сам рекао Јовану: *Да се испуни свака правда,* а што се извршило и овим крштењем.

10. Као што каже сам Претеча Господњи, *Бог Духа не даје на меру, јер Отац љуби Сина и све је дао Њему у руке* (Јн. 3; 34-35), постаје очигледно да је Христос и телесно примио васцелу неизмерну и бесконачну силу и енергију (дејство) Духа. Небеса су показала на делу да целокупна твар није у стању да обухвати сву ову

силу и енергију (дејство) Духа Божијег и зато су се та небеса раздвојила када су се откриле ове силе и енергија Божијег Духа и када су прешле у ову Богоипостасну плот. Прекрасно је, дакле, неко рекао о Богу: *Ни небеса нису чиста пред очима његовим* (Јов 15; 15), називајући небом ангеле који су на небесима, архангеле, многооке херувиме, шестокриле серафиме и васцело надсветско (надземалско) јестество. Према томе, праведно је што ни небо, тј. ангели који су на њему нису чисти пред Богом небеса, јер и она највиша и владајућа јерархија, тј. они што се непрестано очишћују и озарују, уступа пред савршенијом чистотом. Једино природа као наша у Христу, будући богоипостасна и обожена, преизобилно поседује најсавршенију чистоту и способна је да собом обухвати васцело блистање и лучезарност или, другачије речено, силу и дејство Божијег Духа. Због тога се, дакле, небеса нису само отворила него су и сами ангели устукнули пред таквим силаском Духа Светога на Њега.

11. *И крстивши се Исус изиђе одмах из воде, и гле, отворише Му се небеса* (Мт. 3; 16). Лука каже да се небо отворило док се Христос молио: *Када се Исус крстио, док се он мољаше Богу, отвори се небо* (Лк. 3; 21). И док се крштавао, и док је силазио у воду и док је излазио из ње, Он се молио, делима поучавајући да не треба да се моли само свештеник и извршитељ тајинства него и онај над којим се тајинство извршава, чак и ако је извршилац тајинства савршенији у врлини или ако упућује усрднију молитву. Кроз њега се на крштаваног спушта благодат, а када је пак крштавани савршенији од извршитеља тајинства и када се усрдније моли, Дароватељ милости (о, како неизрецива благодат!) не одбија да, захваљујући њему, и извршитеља учини причасником благодати, а што се очигледно догодило и са Јованом и што је касније и сам отворено посведочио говорећи: *Од пуноће Његове ми сви примисмо* (Јн. 1; 16).

12. Због чега су се само Исусу, док се молио, отворила небеса, а не и некоме пре Њега? Шта кажеш? Будући још увек у утроби, Јован је схватио богочовечански домострој уипостазираног Логоса Божијег и не само да је заиграо од радости божанског Духа у мајчиној утроби, него је и ону што га је носила (тј. мајку, Јелисавету) учинио причасником благодати. Када је пак разрешен од утробе, разрешио је и очева уста, јер је овај по заповести ангела био кажњен онемелашћу. Онај који је одрастао у пустињи, већи од свих рођених од жена и превасходећи све пророке од века није се, међутим, сматрао достојним да одреши ремење не Христовим сандалама (ма шта да то ремење значи), и ко би онда међу онима што пред њим уступају по достојанству, био достојан да се отвори небо, боље речено, наднебеске сфере? Да би, упоредивши га са свима, спознао узвишеност превасходства Онога Који се сада крштава, размисли и о овоме: на који начин су се Њему, као што је написано, "отворила небеса?" Нама се на делу показало да се нису небеса, него и недра Небеског Оца отворила за Њега, јер отуда долазе Дух и глас који сведочи о синовском сродству. Будући његов весник, небеса су се отворила као нека васељенска уста и не само ангелима који су на небу него и свим људима на земљи благовестила да Син Божији по Својој природи, сили и владичанству поседује исту част над свим као и Небески Отац и Дух Који од Њега исходи и производи.

13. Праведно је, дакле, што су се само Њему, док се молио, отворила небеса, будући да и запечаћену књигу - што можда у Јовановом Откровењу означава небо које је раније било затворено за нас - нико, ни на небу, ни на земљи, ни под земљом, није могао нити да отвори нити да прочита. *Победио је, и отвориће књигу и прочитаће је Лав који је из племена Јудина* (парафраза на Отк. 5; 5). О томе ко је овај Лав, потекао из племена Јудиног, поучио нас је патријарх Јаков говорећи: *Лавићу Јудин! С плена си се вратио, сине мој, спусти се и леже као лав, као љути лав; ко ће Га пробудити? Палица владалачка неће се одвојити од Јуде нити од ногу његових онај који поставља законе, докле не дође онај ком припада, и њему ће се покоравати народи* (Пост. 49; 9-10), Онај Који је сада очигледно отворио све наднебеско једини је прочитао речи Промисла што постоје од века, ризнице премудрости скривене у недрима Очевим, недоступне дубине и тајне Духа.

14. *И крстивши се Исус изиђе одмах из воде; и гле, отворише Му се небеса.* Видите ли да свето крштење представља врата неба и да тамо уводи оне што се крштавају? Због тога и не каже једноставно "отворише се" него "отворише Му се" и све што се извршавало на Њему, извршавало се ради нас. Ради нас се, дакле, кроз Њега отворише небеса и та врата која је Он широко отворио очекују наш пролазак. Пре свих осталих о томе сведочи први страсотерпец (πρωταγωνιστής) и мученик Стефан. Приклонивши колена он се помолио и, погледавши на небо, видео оно што нико није видео пре крштења Христовог, јер *погледа на небо и виде Исуса у слави Божијој* (парафраза на ДАп. 7; 55). Он није видео само неизрециву славу и наднебеско место, него и Највољенијег у слави Очевој, услед чега је он први после Христа блажено созерцавао оно што нико пре Христа није видео и у шта се ни сама војинства ангелска не усуђују да проникну (в. 1. Петр. 1; 12). Будући да га је привукао возљубљени, Исус је желео да овај ђакон буде први на небу и далеко узвишенији него службени (ангелски) духови, јер је био први мученик за истину. Нама се, дакле, кроз Њега отворише небеса и Он је кроз Самога Себе очистио и нас, јер Њему Самом није било потребно ни очишћење ни отварање небеса.

15. Јован је видео све што се догодило да би касније могао рећи онима што су га упитали: *Ја видех и посведочих да је Овај Христос Син Божији.* Јован је, дакле, видео Духа Божијег где силази у виду голуба и остаје на Њему (Јн. 1; 32). И обличје голуба сведочи о чистоти Онога на Којега се спустио, будући да та птица не слеће на нечиста и злосмрадна места, а сведочи и глас Очев са небеса. *И гле,* каже, *упоредо са голубом зачуо се и глас са небеса који говори: Ово је Син Мој љубљени који је по Мојој вољи* (Мт. 3; 17), Овај, Којега сада показује Мој Дух, сишавши и остајући на Њему као на мом савечном Сину. И заиста, користећи се савечним, једносустним и наднебеским Духом као прстом, Отац истовремено оглашава и показује са небеса да је са Њим сједињен, свима јасно откривајући и објављујући да је Онај, Којега је у то време Јован крштавао у Јордану, Син Његов љубљени.

16. Дух се није појавио само као прст којим је Отац показивао, него је и сишао на Онога на Којега је Отац указивао и као да га је додирнуо, и не само то, него је и остао на Њему јер, каже, *Јован посведочи говорећи: Видео сам Духа Иде силази као голуб са неба и остаде на Њему* (Јн. 1; 32). И није само остао на Њему, него и у

Њему (сведок је онај што говори *од пуноће Његове ми сви примисмо*, ст. 16), па је и пре овог видљивог силаска обитавао у Њему невидљиво. О томе сведоче и бестелесни и небески ангели, од којих је један (архангео Гаврило) рекао Оној што Га је у девствености зачала: *Дух Свети доћи ће на тебе* (Лк. 1; 35), а такође и ангео који је Јосифу за Њу рекао: *Оно што се у њој зачело од Духа је Светога* (Мт. 1; 20). Тиме, дакле, није објављено само сједињење него и нека узајамна повезаност, натприродна и истовремено бесконачна, савршена и јасна, чиме нам се Он открива као један Бог у три ипостаси и свемогућем божанству, као што је тада и Он Сам благоволео да се открије, Отац наднебески, Син једносуштни и Дух Свети Који од Оца исходи и у Сину почива, несмешиво са њима сједињен и нераздељиво различит. Постоје Двојица која сведоче, док је Један о којем сведоче; они сведоче о Свом божанству и о међусобном јединству и различитости, о божанству чијим су се превасходећим владичанством раздвојила сва небеса истовремено, о јединству на основу најпотпунијег и бесконачног сједињења и склада, а о разликовању на основу различитости и узајамне повезаности ипостасних имена.

17. Узвисује се том достојанству и наша природа коју је Он примио будући да постаде нераздељива од Сина Божијег, тако да и после Његовог очовечења постоје три поклоњења достојне и озарујуће ипостаси у које верујемо и у које се крштавамо, свлачећи у божанском крштењу старог човека и одевајући се у Христа, новог Адама, Који је у Себи обновио нашу окривљену природу, будући да је благоволео да је прими од девичанске крви и да је Собом оправда, а затим је све оне који се од Њега родише у духу ослободио оног прародитељског проклетства и осуде.

18. Шта затим? Зар то, што Јединородни Син Божији од нас није примио ипостас него природу коју је обновио сјединивши се с њом по Својој ипостаси, значи да није свакога од нас, као поједине личности, Он учинио причасником Своје благодати и да сваки од нас појединачно не добија од Њега опроштај својих личних грехова? Зар је могуће да тако поступи Онај, Који *хоће да се сви људи спасу* (1. Тим. 2; 4), Који ради свих *сави небеса и сиђе* (Пс. 18; 9), Који нам је делима, речима и страдањима показао пут спасења, узнео се на небеса и тамо привео оне што га следе? Природу коју је од нас и ради нас примио Он је и обновио, показавши је као освећену, оправдану и у свему послушну Оцу, сјединивши се с њом по ипостаси и кроз њу све то сатворивши и пострадавши. Он је обновио не само природу, него и ипостас свакога од нас верујућих и подарио нам опроштај грехова путем божанственог крштења, путем испуњавања Његових заповести, путем покајања који је даровао посрнулима и путем причешћивања Његовим телом и крвљу.

19. Отац је, објављујући са небеса за Онога Који се крштава по телу *Ово је Син мој љубљени који је по мојој вољи* тиме показао да је све остало што је било откривено кроз пророке, законе, обећања и усиновљење, било несавршено и да није било нити изречено, нити извршено по вољи Божијој, него да је за циљ имало оно што се данас извршава. И шта кажем: закон, који је дат кроз пророке, обећања, усиновљење, када је и стварање света од самог почетка имало свој циљ у Њему, Који се на земљи крштава као Син Човечији, док са неба бива посведочен као

једини љубљени Син Божији, за Којега је и Којим је све било саздано, као што каже апостол (в. Кол. 1; 16).

20. Према томе, ради Њега је на почетку у биће призван човек саздан по образу Божијем, како би касније собом обухватио Праобраз; закон који је Бог дао у рају био је због Њега, јер га Законодавац не би ни давао уколико не би био савршено испуњен. И оно што је након тога Бог објавио и извршио било је, могло би се рећи, учињено ради Њега, а неко би још и изврсно могао додати да је ради Њега било и све надземаљско, при чему мислим да су ангелска суштаства и чиновни, другачије речено тамошњи поредак, били од почетка устремљени ка том циљу, односно ка богочовечанском домостроју (икономији) којему су и служили од почетка до краја. Будући да је "благовољење" непосредна, блага и савршена воља Божија, Он је једини у Којем је Његово благовољење (тј. Који је по Очевој вољи), у Којем почива Отац, и Који савршено угађа Оцу као *дивни саветник, ангео Његовог великог савета* (Ис. 9; 6, по Септуагинти), Који је и Сам послушан Оцу и говори од Оца, и покорнима дарује живот вечни,

21. и нека га сви ми задобијемо у Самом Цару векова Христу, Којему доликује свака слава, част и поклоњење, заједно са беспочетним Оцем и Пресветим и благим и животворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

61. Беседа

Изговорена у 12. недељу на Еванђеље по Луки,

Чија је тема чудесно исцељење десеторице губавих.

У њој се говори и о миру са Богом, са самима собом и другим људима.

1. Сви елементи старог закона били су симболи, обраци и сенке. Због тога је тај закон губу сматрао грешном, мрском и одбојном, а нечистима називао губаве, оболеле од течења семена и, уопште, све који су били у додиру са њима или у близини сваког мртвог тела (4. Мојс. 19; 11), загонетно указујући на нечистоту оних који греше пред Богом, али и оних који им садејствују или опште са њима. Тако овде губави наговештавају варљиве, лукаве, раздражљиве и злопамтиве људе и као што губа чини кожу тела храпавом и пегавом тако и превара, лукавство, гнев и јарост чине разумни део душе нечистим и грубим. На тај начин је закон под "губавима" подразумевао оне страсти душе које су далеко теже од губе, под "оболелима од течења семена" развратника, док оне који се приближавају мртвацу, односно заједничаре или опште са грешницима, овај Закон назива нечистима.

2. Када се услед неизрециве пучине свог милосрђа Господ јавио на земљи као човек да би исцелио наше душевне болести и уклонио грехе света, исцелио је и оне болести које је Закон називао нечистима и ако неко сматра да су ово истинска нечистота и грешност, нека призна Бога који је људе од њих избавио, а ако пак добро схвати да су ово симболи истинске нечистоте и грешности, онда ће и на основу онога што је извршио Христос у погледу тих симбола у Њему препознати онога, Који је способен да опрости и очисти грехе света. Могли бисмо, како ја то разумем, навести и друго, лепо и истинито, како нам је Господ и саветовао да тражимо духовно (јер каже: *Иитише најпре царство Божије и правду његову*) и када тражимо оно што је душекорисно и спасоносно, Он обећава да ће нам дати и телесно говорећи: *Ово ће вам се све до-дати* (Мт. 6; 33). Тако је Он по Свом благовољењу савио небеса и сишао међу нас да би очистио наше грехе, додајући томе и даровање исцељења хромима, враћања вида слепима и очишћења губавима и уопште је, као богат милосрђем, исцелио сваку нашу телесну болест и слабост.

3. Као што је данас приповедао еванђелиста Лука, *кад Он иђаше у Јерусалим... и кад улажаше у једно село, среташе Га десет губавих људи који стадоше издалека* (Лк. 17; 12). Еванђелиста је изванредно рекао "кад "улажаше" уместо "када је ушао", "среташе Га десет губавих људи", јер су губавци као нечисти били истерани из градова и насеља и обитавали су у њиховој околини, не мешајући се са здравима. *Подигаше глас*, тј. повикаше услед великог растојања, говорећи: *Исусе, Учитељу, помилуј нас!* Погледај на наше страдање, погледај на нашу срамоту,

погледај на нашу наказност, нашу одвратност и неприродну боју јер је таква губа. Погледај на изопаченост природе, на одвраћање људи од нас, на нашу неутешну усамљеност и, показавши милосрђе, подари нам исцељење. *Исусе, учитељу, помилуј нас!* Чини се да је вапај губавих био достојан сажаљења, али то није био глас истински верујућег и свесног човека, јер Га они називају Учитељем, што није било уобичајено да се каже онима који самовласно господаре и владају.

С друге стране, мољење људи који су се одважили да затраже исцељење било би неразумно ако Онај, Који је способан да их очисти, и то са таквог растојања, није Бог.

4. Будући да онима што су окруживали Господа по Закону није било дозвољено да опште са губавима, Господ им се (губавима) смислио и очистио их од губе како би их учењем и чудима привео вери и тако уклонио препреку њиховом општењу и саживоту са људима као и њиховом (моралном) напредовању. Рекавши им: *Идите и покажите се свештеницима. И догоди се, док одлажаху, да се очистише* (Лк. 17; 14), Онај Који над свим влада силом Своје речи заповедио им је да послушно оду и очистио их је док су се удаљавали. Као што Господар закона, ради нас чувајући Закон, није позвао губавце да Му приђу нити им је допустио да Му се приближе, тако их је, и након што се сажалио на њихове вапаје и подарио им исцељење, послао свештеницима, поново поступајући по Закону, јер је Закон прописивао да онај ко се очисти од губе не сведочи сам о томе, него да то потврде и свештеници којима ће предочити сваки део свог тела и од њих добити уверење да се могу сматрати очишћенима (3. Мојс. 13; 6).

5. С обзиром на то да губа наговештава грех, показивање свештеницима обавезно указује на то да нико од оних што су сагрешили пред Богом, чак и уколико су се удаљили од греха, чак и уколико су их заменили делима покајања, не може од Њега добити опроштај и бити придружен недужнима ако не приступи ономе, коме је Бог дао власт да отпушта грехе и не покаже му кроз исповест своју губаву душу и док му он не потврди да је ослобођен грехова. Он је, дакле, извршавајући ради нас и симболичне радње Закона, послао губавце код свештеника ради провере, устројивши истовремено и нешто више, јер је то чудо било погодно да и свештенике ослободи неверја. Тако је некада и Мојсејева сестра Марија оболела од губе, али сада није погодно време да говоримо о разлогу због којег се то догодило. Осећајући бол због тога, Мојсеј се молио Богу за исцељење своје сестре и био услышен, али тек након седам дана (В. 4. Мојс. 12; 15).

6. Обратите пажњу на то, о коликом превасходству Христовом над Мојсејем говори ово чудо. Када Му је губавац рекао: *Госпode, ако хоћеш, можеш ме очистити*, Он одговара: *Хоћу, очисти се* (Мт. 8; 2-3). Он га је, дакле, истог часа ослободио од губе. Овде пак десеторици губавих, који су издалека молили за очишћење, није чак ништа ни рекао него се само сагласио са њиховом молбом и исцелио их. Зар свима разумнима није отуда јасно да је управо Он Онај Којем се молио Мојсеј и преклињао Га да, као Бог, исцели Марију? Они губавци су, након очишћења од болести, били упућени свештеницима како би и ови из тог чуда познали силу

Христову и научили од губавих да су по вољи Онога Који има такву моћ дошли да испуне Закон, да би разумели да су по вољи Његовој примили Закон који је дат кроз Мојсеја и тако поверовали у јединог Бога Који је и у Закону и у благодати, а онда, видевши очишћене губавце, и сами задобили савршенију веру у Њега. Требало је да Он тако поступи чак и ако би они неразумно учинили оно што је супротно томе. Ако би дакле и поступили насупрот томе, Христос не би изоставио ништа што би их могло привести спасењу, јер су Његово трпљење и човекољубље неисцрпни и несавладиви, јер Његова великодушност није могла бити надвладана њиховом злобом.

7. У време док су губави ишли к свештеницима и успут видели да су исцељени, *један од њих, видевши да је излечен, врати се славећи Бога из свега гласа. И паде ничице пред ноге Његове и заблагодари му. И тај беше Самарјанин* (Лк. 17; 165-16). Прекрасно је рекао Пророк-Псалмопојац о тадашњем јудејском народу: *Нема никога разумног, нема никога да тражи Бога, сви су зашли, сви се покварили* (в. Пс. 14; 2-3). Ако, дакле, деветорица, који су од Христа примили тако велико добротинство и видели тако велико чудо какво се на њима извршило, нису разумели да је Исус Бог, нити су се вратили да би га пронашли, да би га прославили и заблагодарили, шта се онда може мислити о осталима? Самарјанин, који је пореклом Асирац јер они отуда потичу, једини је од оне десеторице губавих што, разумевши чудо и добивши тражено добротинство, познаје у Исусу Христу Бога и сазрева за веру. Он се вратио да искаже своју захвалност и веру и све је то пропратио одговарајућим поступцима, односно пред свима је пао пред ноге свог Добротинитеља и прославио Га као истинитог Бога Који му је подарио очишћење. Господ је, међутим, пред свима што су ту стајали, упитао: *Зар се не очистиле десеторица? А где су деветорица? Не нађе се ниједан да прослави Бога* (ст. 17-18), иако их је зато и исцелио, односно да би добили слободу делања и општења са Његовим следбеницима, а затим достигли и исцељење душе и прославили Исцелитеља душа и тела. Они, међутим, нису дошли да би прославили Бога.

8. Каква несрећа! Из овога можемо видети да и ми од тога страдамо. Христос нас је очистио од оног првог проклетства које је на нама лежало као губа, будући чак погубније и мрскије него свака губа, јер је болест са тела прешла и на душу. Иако смо очишћени Христом, добивши од Њега нашу природу исто онако чисту каква је била и у почетку, нисмо Му се присајединили прослављајући Га врлинским животом него се опет, услед проклетих и незаконних дела, удаљујемо од Њега, као што каже Давид: *Безбожници неће изаћи пред очи Твоје* (Пс. 5; 5). И као што се некада обратио Адаму када се овај лишио божанствене славе, упитавши: *Адаме, где си* (в. Пост. 3; 9), Господ је, готово оплакујући и жалећи што су такви, као што ће касније жалити и нас који смо им слични, упитао: *А где су деветорица? Како се не нађе ниједан други да се врати и даде славу Богу, него само овај иноплеменик* (ст. 18). Рекавши *само овај иноплеменик*, Он је показао њихову незахвалност и окорелост срца јудејског народа, и док су незнабошци били спремни за преобраћање, Израиљци су били сасвим равнодушни према спасењу. Због тога Господ овом Самарјанину дарује и душевно спасење које предизображава спасење незнабожаца кроз веру и каже: *Устани и иди. Вера твоја спасла те је* (ст. 19). За

оне пак што се нису вратили, будући прекорени самим својим ћутањем, показао је да су изгубили спасење душе.

9. Ова десеторица губаваца подсећају на васцели људски род. Сви смо ми оболели од губе будући да смо се сви потчинили греху, као што каже божанствени Павле: *Сви сагрешише и лишени су славе Божије, а оправдавају се даром, благодаћу Његовом* (Рим. 3; 23-24). Сви смо, дакле, на тај начин оболели од губе. Господ је сишао с небеса и, примивши нашу природу, ослободио је осуде за грех. Јудеји су се, међутим, показали незахвалнима према таквом добротинству. Они незнабошци, који су се обратили од свог неразумног пута и зла на какво су навикли, прославили су Бога не само исповедајући спасење и оглашавајући велику милост Онога Који, услед Свог великог човекољубља ради нас снисходи до нас (тј. до наше природе), него и покоравашући се Његовим заповестима и живећи по њима, због чега ходе у миру, тј. налазе се у миру са самима собом, једни са другима и са Богом. Будући, дакле, у миру са Богом и чинећи што је Њему угодно, бићемо целомудрени, живети у истини и творити правду, *једнодушни на молитви и мољењу* (Д Ап. 1; 14), *певајући и појући Господу у срцу своје* (Еф. 5; 19), а не само устима. Будући у миру са самима собом, покоравашемо тело духу, по савести одабирати начин живота и носити унутар нас устројен и племенит поредак помисли, а будући у миру са другима, *подносећи један другога, и испраштајући један другоме ако ко има тужбу на кога, као што Христос опрости нама* (Кол. 3; 13), показујући једни према другима милосрђе које проистиче из узајамне љубави, као што је и Христос само из љубави према нама нас помиловао и нас ради сишао к нама.

10. Молим вас, браћо, да и ми имамо такав мир међу собом и да га покажемо делима, врлинама и богоугодним животом. Ради тог мира смо и ми дошли међу вас, у Цркву Божију, одређени да будемо служитељи Његовог наслеђа и благодати. Ми вам, пре свега, благовестимо мир, сагласно заповести Самог Спаситеља која нам је дата кроз апостоле (в. Јн. 14; 27 и Мк. 9; 50). Сабирајући тим миром, ми једни другима сабирамо одсечене удове и избацујемо из ваше душе болест и слабост која се појавила услед мржње.

11. Ми са вама сачињавамо једну целину у Христу и ради Христа молим вас, онако као што би вас Он кроз нас молио: помирите се са Богом. Познајте своје узајамно сродство, не само душевно него и телесно, јер ћете на тај начин постати синови и наследници мира, односно Бога. Он је уистину наш мир који је и једне и друге саставио у једно, разрушио ограду и на Крсту уништио непријатељство, уселивши мир у наша срца (в. Еф. 2; 14-17). Целокупно дело Његовог доласка исказује се у помирењу ради којег је приклонио небеса и сишао на земљу, због чега је и Давид рекао: *Процветаће у дане његове праведник и свуда мир докле тече месеид* (Пс. 72; 7). У другом псалму Давид такође говори о Њему: *Он изриче мир народу својему и светица својим, и онима који се обраћају срцем к Њему* (Пс. 85; 8). Песма ангела која се зачула у време Његовог Рождества такође показује да је сишао с небеса како би нам донео мир: *Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добра воља* (Лк. 2; 14). Након што је извршио спасоносни домострој, Он оставља мир као наслеђе онима који су Му блиски и каже: *Мир вам остављам, мир Свој дајем вам*

(Јн. 14; 27), као и: *Мир имајте међу собом* (Мк. 9; 50) или: *По томе ће сви познати да сте Моји ученици ако будете имали љубав међу собом* (Јн. 13; 35). Последња молитва коју нам је дао усходећи ка Оцу утврђује нас у узајамној љубави: *Дај им, каже, да сви једно буду* (Јн. 17; 21).

12. Не отпадајмо, дакле, од Очинске молитве, не лишавајмо се наслеђа небеског Оца, нити печата и знамења које имамо у односу на Њега, како не бисмо били лишени усиновљења и благослова и престали да будемо Његови ученици, како не бисмо изгубили обећани вечни живот и били одсечени од духовне брачне ложнице Мироначалника Оца Који је, не желећи да се то догоди, послао мир Својим ученицима, апостолима и васцелом свету. Због тога су и они у својим беседама и списима мир стављали на прво место, изговарајући у облику увода: *Благодат вам и мир од Бога*. И ми, као извршитељи њиховог служења, блавестимо вама овај мир и заједно са Павлом говоримо: *Старајте се да имате мир са свима и светост, без које нико неће видети Господа* (Јевр. 12; 14). Нека нико од нас не отпадне од гледања лица Господњег и славе која се отуда излива него да сви, помиливши се и сабравши у једно захваљујући узајамном миру у Богу, у љубави и једнодушно имамо међу собом, сагласно слатком обећању, Господа нашег Исуса Христа Који нам олакшава терет садашњег живота и Који ће нам у одговарајуће време подарити вечни живот, славу и Царство.

13. Нека се тога сви удостојимо благодаћу и човекољубљем Началника и Дароватеља мира, Бога и Оца нашега и Господа Исуса Христа, Којему доликује слава, сила, част и поклоњење, заједно са безначалним Оцем и животворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

62. Беседа

Изговорена поводом читања из еванђеља по Луки, у 15. недељу,

чија је тема исправљање и спасавање цариника Закхеја, а такође и среброљубље

1. Када је недавно еванђелиста Лука проповедао о исцељењу губавих, а затим о слепима по телу, то су била наша полазишта за духовну беседу вашој љубави. Данас ће наша тема бити слепи по души који је живео у Јерихону, Закхеј, и његово духовни вид. Било је то велико чудо, ништа мање од онога који се догодило оним другим (тј. слепима по телу), јер је и он имао помрачене унутрашње, тј. очи срца, као што су они слепи имали помрачене очи на лицу. Како приповеда Еванђеље, ни он никако није могао да види Исуса. Тог духовног слепила се ослободио и прогледао на једну једину реч Онога Који је на почетку једном једином речју поставио светлост и обасјао васцелу чулну (видљиву) творевину. И као што се некада, док Бог још није рекао: *Нека буде светлост* тама уздизала над безданом, тако је и сада, пре него што је Господ рекао Закхеју: *Данас Ми ваља бити у дому твоме* (Лк. 19; 5), страшни мрак среброљубља лежао на његовој души и притискао је. Његове мисли су, заједно са златом, биле затворене на мрачна места, где среброљупци скривају злато и сребро, *а где је ваше благо, тамо ће бити и срце ваше*, каже Господ (Мт. 6; 21).

2. Размотримо на почетку шта о њему каже еванђелска повест. *У време оно уђе Исус у Јерихон*. Које је то "оно време?" Оно, када је очистио губавце, даровао вид слепима, када се, због њиховог казивања, заједно са мноштвом других и Закхеју пробудила жеља да Га види. Према томе, *Исус, ушавши у Јерихон, пролажаше кроз њега* (Лк. 19; 2). И не само кроз Јерихон, него и кроз Јудеју и Галилеју и кроз читаву земљу уопште. Он је пролазио, јер није овамо дошао зато да би ту телесно остао, иако је, према Свом благовољењу, од нас примио наше тело, него да би прошао кроз нашу земљу и вратио се на небо одакле је и сишао, узносећи са Собом и нашу природу и постављајући је изнад сваког поглаварства (началства) и власти. Међутим, ради користи од учења Он је, идући, пролазио свим местима Палестине. Као што је на почетку васцелу дневну светлост сабрао у један диск и поставио сунце да буде цар дана, Он му није допустио да стоји на једном месту, него је учинио тако да оно обилази свет. Тако је и у Свом телу сабрао пуноћи божанства и показао се као Цар целог света, цар уистину земаљски и небески, видљиви и невидљиви, страشان и свагдапостојећи, и није Себи допустио да буде на једном месту, него је благоволео да обилази земљу док не саврши спасење, непоколебиво и ненарушиво, посред земље, као што је објавио Давид, говорећи: *Бог је цар наш пре векова, учини спасење посред земље* (Пс. 73; 12), јер је, обилазећи земљу, Господ савршио спасење. И док сунце не пролази читавим небом него само средишњим делом осе, тако и Сунце Правде, Христос, обилазећи средишњи део

васељене - колико је то било потребно - пролази тим местима ове области и на тај начин, идући, пролази и кроз Јерихон.

3. *И гле, човек звани именован Закхеј, и он беше старешина цариника, и беше богат. И тражаше да види Исуса ко је Он, а не могаше од народа, јер беше малога раста* (Лк. 19; 3). И не само да је био малога раста, него је био и далеко од Исуса. Да је био у Његовој близини, он, иако малог раста, не би био лишен гледања Његовог лица. Ја мислим да га је божанствена сила Исусова на неизрецив начин привлачила и подстицала да Га следи. Он је тежио Христу, јер је имао добру нарав и душу пријемчиву за врлину. Због тога је ватрено желео и тежио да види Исуса. То му, међутим, није допуштала божанствена сила, као човеку који се предао стварима које су противне Христовом начину живота, односно, служби цариника и богатству. Мислим да еванђелиста изражава и неко чуђење везано за њега, јер је рекао: *И гле, човек звани именован Закхеј*, као да самим тим каже да је био у мрежама зла. *Он беше старешина цариника, и беше богат.* Израз "човек звани" употребљава се за изузетне и људе достојне да се помену. То што при том помиње име тог човека говори у корист оваквом тумачењу, јер није припадао оним људима за које Давид каже: *Нећу споменути имена њихова устима мојим* (Пс. 15; 4). То што еванђелиста сведочи да он није био само цариник, него старешина цариника и услед тога богат човек, показује да се истицао својом злобом. Како је Закхеј био ниског раста и није могао да види Исуса, каже да се *попе на дивљу смокву да Га види, јер је требало поред ње да прође* (ст. 4). Погледај колико је силна његова жеља и на основу тога закључи о начину на који је поступио: иако није могао да се пробије кроз гомилу, он се није повукао или, боље речено, повукао и побегао, али не од своје жеље, него од гомиле, него се, *потрчавши напред*, попео на дивљу смокву која је расла поред пута, да би одатле видео Жељенога.

4. Он је на тај начин поступио мудро и богољубиво, покренут силом тежњом и трчећи по путу, уздижући се на крилима велике жеље и успињући се на дрво. Шта је урадио Исус, уипостазирана Премудрост беспочетног Оца, Који кроз Соломона каже: *Ја љубим оне који Мене љубе, и који Мене љубе проналазе благодат* (Приче Сол. 8; 17)? Он је предухитрио Закхеја, и најпре је Он њега видео, обратио му се и рекао да ће доћи у његов дом. Еванђелиста каже: *А кад дође Исус на оно место* (очигледно на оно место где је дивља смоква на својим гранама носила Закхеја сличног, због своје богонадахнуте жеље, неком небеском плоду), *погледавши горе виде га и рече му: Закхеју, сићи брзо, јер Ми данас ваља бити у дому твоме* (ст. 5). Чини ми се да Исуса, Који је скромно корачао и ни по чему се није издвајао из гомиле, није било лако ни препознати међу мноштвом оних који Га никада раније нису видели. Међутим, чак и са узвишења је било тешко видети Његово лице, јер је Он к Себи привлачио безброј људи. Због тога је Онај Који види људска срца, и Који је познавао жељу Закхејевог срца, погледао горе, обратио се и по имену позвао онога, кога никада раније није видео телесним очима, да би се човекољубиво представио његовом (Закхејевом) погледу, да би Га овај препознао и да би му показао да није само Онај Који је љубљен, него и Онај Који љуби. Још му каже да пожури и да иде кући, да би испунио и добио плод свог богољубља од Онога Који преизобилно дарује све што тражимо или о чему размишљамо.

5. *И сиђе брзо, и прими Га радујући се* (ст. 6). Ако је Закхеј, пре него што ће видети Исуса, трчао да би Га видео и све учинио да би то постигао, како да онда, након што Га је видео, чуо и добио тако милосрдно обећање, не покаже бригу и ужурбаност? Будући, дакле, да је обећање које му је дао Спаситељ испуњено на делу, Закхеј се обрадовао и постао једно са Љубљеним, поставши и сам извор великих милости. Они што су то гледали али нису разумели, *негодаваху говорећи: Како уће да гостује код грешнога човека* (ст. 7)?

6. Цариник, међутим, показујући усрдност поред Онога Који не само да је телом сишао до нас, него је, према Свом неисказаном човекољубљу, и наше увреде прихватио, *стаде и рече Исусу*. Овај израз "стаде" означава непоколебивост воље, одлучне и истовремено смирене; он је стао, и одважно приморао да заћуте сви који су га прекоревали и рекао Исусу: *Госпode, ево пола имања свога даћу сиромасима, а ако кога нечим оштетих, вратићу четвороструко* (ст. 8). Тиме се показао као праведан и поништио је прекоре оних што су негодовали на Господа, говорећи да гостује код грешног човека. Ако би ономе којега је оштетио вратио четвороструко, како је то захтевао Закон (в. 2. Мојс. 22), тиме би се удаљио од зла. Ако би половину свог имања дао сиромасима, учинио би добро дело и сви би видели да се очистио. Због тога је и Господ рекао фарисејима: *Подајте милостињу од онога што је унутра и, где, све ће вам бити чисто* (Лк. 11; 41). Сада пак, будући да је таквим његовим (Закхејевим) делима пред целим народом потврдио Своју праведност и тиме се одбранио од оних што су негодовали против Њега, каже: *Данас дође спасење дому овоме, јер је и Закхеј син Авраамов* (ст. 9), јер је сада постао веран, праведан, гостољубив и сиротољубив, *јер Син Човечији дође да потражи и спасе изгубљено* (ст. 10), непосредно говорећи онима који су негодовали против Њега: "Дошао сам да се одморим код грешника, али сам то учинио зато да бих га изменио и спасао, да уместо среброљупца постане богољубац, уместо неправедног праведан, уместо негостољубивог гостољубив, уместо безосећајног милостив, и ви видите да се то и догодило."

7. Погледајте сада сви Закхеја: колико је он заволео Христа и колико Га је тражио, колико је био љубљен од Господа, призван и близак Христу. Ако је, дакле, неко цариник или старешина цариника, ако, самим тим, ради рђав посао и неправедно сабира себи богатство, нека такав подражава онај пут ка спасењу којим је прошао овај старешина цариника и нека племенито раздаје и подели све што је сабрао на недоличан начин. Ако је некеме отета имовина или на овај или онај начин живи у сиромаштву, нека се радује и нека благодари, јер је богат спасоносним сиромаштвом. Боље речено, нека га сам учини спасоносним тиме што ће благодарити Богу за своје сиромаштво којем је притекао и богати цариник, радосно се спасавајући, а што сте сада и чули о њему. На томе се завршава ово еванђелско приповедање.

8. Узносећи ваше мисли према узвишенијем смислу, усмерите своју пажњу на следеће. Будући да име "Закхеј" у преводу означава "оправданог", мени се на основу тога чини да су се фарисеји, који су се представљали као праведници, у суштини понашали као царшшци. Као што Господ каже у Еванђељу, они *су јели*

удовичке куће и лажно се дуго молили (Мт. 23; 14). Када, дакле, неко од таквих људи пожели да позна истину, он тражи да је види и позна, као што је и Закхеј тражио Исуса, јер је Он истина. Будући немоћни, (духовно) мали и несавршен, такав човек, по примеру Закхеја, који је био ниског, малог раста, узноси своје мисли на дивљу смокву, тј. на прецизност Закона и јудејских обичаја, мислећи да ће ту пронаћи созерцатељну и делатну истину. Видевши тај добар циљ и његову љубав према истини, Господ тада као да пролази поред пута Законом прописаног начина живота, открива му Се и обраћа призивом. Господ му заповеда да сиђе са смокве, тј. да напусти Закон који не доноси никакав плод и да се побрине за благодат и онај начин живота на какав указује Еванђеље, јер посредством њега у себе може да прими Бога и да задобије спасење, показавши послушање Ономе Који поучава и призива.

9. Тако је, на пример, учинио апостол Натанаил, први којег је Христос видео док је био под смоквом, тј. док је живео под сенком Закона, или пак као велики Павле који је, као што сам пише, *по правди Закона био беспрекоран* (Филипљ. 3; 16). Ако, дакле, на такав начин покаже да је послушан Логосу Који призива и поучава, онда ће у правом смислу постати Закхеј, остављајући половину претходно прихваћених учења духовно убогим Јудејцима, а овде спадају: начин размишљања, обрезане, суботовање, погружавања, кржаве жртве и, једном речју, све што је својствено празном слову. На основу речи Закона, а и свог уздизања, он доказује да је Исус Христос, Јединородни Син Божији, и ако је некада некога од верних увредио, називајући га неверним или ако је таквome без страха начинио неко зло, он му то многоструко надокнађује, служећи мноштву верних и мноштво неверних приводећи ка вери у Христа. На овај начин смо укратко изложили и алегоријско значење ове повести.

10. Еванђелско приповедање каже да је Закхеј раније био среброљубив јер је, благодарећи својој служби цариника, сабрао злато и богатство које је задржавао за себе. После тога је, међутим, постао сиротољубив или, боље речено, и сам је својевољно постао сиромашан и убог: једно је дао, а друго надокнадио. Хоћемо ли похвалити врлину или покудити зло, јер нам време не допушта да учинимо и једно и друго? Међутим, како је ова беседа упућена овде присутнима, међу којима не познајем никога ко би био добровољно сиромашан, допустите ми да укратко и сразмерно времену говорим о среброљубљу. Разобличимо ону штету која нам од њега долази и ослободимо се и ви и ја од њега. Среброљубље је узрок сваког зла: користољубља, тврдичлука, раскалашности, каменосрдности, вероломства, мржње према људима, отимачине, неправде, похлепе, зеленаштва, преваре, лажи, кршења заклетве, и свих томе сличних порока. Због среброљубља долази до пљачке храмова, отимачине на путевима и, може се рећи, до сваког облика лоповлука. Због среброљубља не постоје само пљачкаши на путевима, разбојници и гусари, него и у градским срединама постоје лоповске теразије и нетачне мере, фалсификовани новац, нарушавање граница, супарништво међу суседима. Среброљубље је људе поделило на сталече и раздвојило пријатеље, прекинуло све родбинске везе. Због среброљубља се догађало да људи издају своју државу и своју војску. Због њега су неправедне судије издавале закон, а сведоци истину али је, пре свега, сваки од њих

издао своју душу. На тај начин, среброљубље је, према речима божанственог апостола, *корен свију зала, којему неки предавши се застранише од вере и навукосе на себе муке многе* (1. Тим. 6; 10).

11. Пажљиво се замислите над овим апостолским речима. Он не каже да су се богати удаљили од вере, него каже да они што желе да се обогате падају у искушења и у ђаволске мреже. Не говорите дакле, "већина од нас је сиромашна, зашто онда о среброљубљу причаш нама који готово да и немамо новаца?" Говорим то зато, што због жеље (за новцем) у души имамо болест и потребно нам је исцељење. Ако пак кажеш да не болујеш од те болести, докажи ми то и на делу, не тражећи да се ослободиш сиромаштва, него постављајући га изнад сваког богатства, радуј му се и благодари Богу јер ти је сатворио лакши пут ка спасењу. Ако је неко богат, нека чује да је богатоме тешко да уђе у царство небеско. Нека зна да је и Авраам био богат, али да се спасао зато што је био гостољубив и сиротољубив, а не среброљубив. Јов је био искушан и богатством и сиромаштвом, али је, будући богат, самоме себи говорио: *Не сматрах злато за своју силу, и не радовах се великом богатству* (Јов 31; 24).

12. Према томе, зло је страст према богатству од које, ако пажљиво размотрите, подједнако страдају и богати и сиромашни. Често се догађа да рђаво богатство иде упоредо са још горим сапутником, а то су гордост и преузношење због богатства. Због тога у Посланици Тимотеју божанствени Павле пише: *Богатима овога света саветуј да се не преузносе, нити да се уздају у богатство несигурно, него у Бога живого* (1. Тим. 6; 17), зато што смирење у људима сведочи о познању истине. Онај који се горди богатством које је овоземаљскије од свих наших дела и онај који се узда у њега, уистину је безуман и веома сличан оним богатацима које је Господ представио ради поређења. Један, од њих, пред чијим је вратима лежао Лазар, због своје надмености није га чак ни погледао. Други је, беседећи са својом душом о оним добрима која је требало да придода оним већ сакупљеним, сву своју наду полагао на своје богатство. Због тога је оног првог обузео неугасиви огањ, док су од оног другог затражили душу. Видите ли какав је крај оних што су били привржени богатству? Давид каже: *Богатство ако стичете, не прилажите му срце* (Пс. 61; 11) а Соломон: *Пада онај што се узда у своје богатство* (Приче Сол. 11; 28). На другом месту, он жудњу за иметком назива адом и пропашћу, говорећи: *Ад и пропаст не могу да се засите, а такође ни очи неразумних* (Приче Сол. 27; 20). Господ пак каже: *Тешко богатима, тешко ситима* (в. Лк. 6; 24).

13. Ми се, браћо, богатимо добрим делима. Оним богатством које поседујемо наситимо утробе сиромашних, да бисмо се удостојили и обећане плате и благослова и наследили Царство небеско, које нека сви ми задобијемо благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Којем доликује слава, сила, величина и величанство, са безначалним Његовим Оцем и живототворним Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

63. Беседа

У којој се говори о онима који јадикују због невоља што нам се дешавају

1. Зло по природи, односно грех, потиче од нас самих, док се злу које је везано за наша чувства а то су несреће и болести, може догодити да њиме управља сам Бог као Исцелитељ, Који његовим посредством зауставља и исцељује истинско зло, свестрано бринући да грешни буду уистину исцељени. Када је, међутим, болест у њима неизлечива, Он их лишава и самога живота ради спасења других људи. Уколико, дакле, тако стоје ствари и ако смо, учинивши себе достојнима осуде, ми сами узрочници својих несрећа, Он се и на тај начин појављује као наш Добročинитељ и Спаситељ и као Уништитељ стварног зла. Дешава се понекад да Он пред одважне постави подвиг да би се изложили злу, али не злу које је такво по својој природи. Бог, међутим, није створио болест, иако биће које је Он створио може бити изложено болести. Ни грех није потекао од Бога, иако се разумна душа коју је Он саздао сама по себи приклонила греху. Она је била почаствована даром слободне воље (самовласношћу) и животом какав сама изабере јер би узалуд била разумна када при том не би била тиме почаствована. Имајући, дакле, слободну вољу, неусловљену било каквом нужношћу, она би, да се налазила уз Бога и била сједињена са њим у љубави, сачувала свој блажени живот, какав јој је својствен по природи. Како се, међутим, приклонила ниским телесним насладама, као да је презасићена свештеном блискошћу са Богом, лишила добра по природи и постала болесна од зла по природи тј. болесна од греха, сама је себи створила смрт својим добровољним отпадањем од живота.

2. Будући, дакле, да смо готово сви ми такви и да нам је потребна општекорисна поука и савет, ми ћемо вам се, превасходно на основу речи Божије, сада обратити беседом како бисмо, познавши да је грех узрок васељенске навале зла, одбацили своју сопствену грехољубиву вољу и окренули се свему ономе што је угодно Богу и умилостивили га врлинским делима, а Његов гнев против нас преобразили у милосрђе. Он Сам нам сведочи и говори кроз Мојсеја: *Ако добро узаслушаш глас Господа Бога својега, и учиниш шта је право у очима Његовим, и ако пригнеш ухо к заповедима Његовим... ниједне болести коју сам пустио на Мисир нећу пустити на тебе, јер сам ја Господ, лекар твој* (2. Мојс. 15; 26).

3. *Ако уживите по мојим уредбама и заповести моје уздржите и учините, приступиће вам свако добро јер ћу дати мир земљи, те ћете спавати и неће бити никога да вас плаши, учинићу те ће нестати зле звери из земље, и мач неће прелазити преко ваше земље. Него ћете терати непријатеље своје, и падаће пред вама од мача. Вас ће петорица терати стотину, а вас стотина тераће десет тисућа, и падаће непријатељи ваши пред вама од мача... и јешићете жито старо, од много година, и изасипаћете старо када дође ново... И ходићу међу вама, и бићу*

вам Бог, и ви ћете бити мој народ, јер Ја сам Господ Бог ваш Који ово обећава. Ако ли Ме не узаслушате, и не учините све ове заповести, ако поврнете уредбе Моје и души вашој омрзну закони Моји да не творите све заповести Моје, и раскинете завет Мој, и Ја ћу вама учинити ово: пустићу на вас страх, суху болест и врућицу, која ће вам очи искварити и душу увелити, и залуду ћете сејати семе своје, јер ће појести непријатељи ваши. И окренућу лице Своје насупрот вама, и сећи ће вас непријатељи ваши, и који мрзе на вас биће вам господари, и бежаћете кад вас нико не тера. Ако Ме ни тада не станете слушати, караћу вас још седам пута више за грехе ваше. Потрћу понос силе ваше, и учинићу да небо над вама буде као возжђе и земља ваша као мјед (бакар). Снага ће се ваша трошити узалуд, јер земља ваша неће рађати рода својега, и дрвета по земљи неће рађати рода својега. Ако Ми узидете насупрот и не хтедете слушати Ме, додаћу вам седам пута више мука према гресима вашим. Пустићу на вас звери пољске које ће вам децу изјести и стоку потрти и вас умалити, и опустеће путеви ваши. Ако се ни од тога не поправите... пустићу на вас мач који ће осветити Мој завет; а кад се слежете у градове своје тада ћу пустити помор међу вас и бићете предани у руке непријатељу... и јешћете и нећете се наситити. Ако Ме ни тако не станете слушати него Ми узидете насупрот, и Ја ћу с гневом ићи вама насупрот, и седам пута већма караћу вас за грехе ваше. И јешћете месо од синова својих и месо од кћери својих јешћете... и обратићу градове ваше у пустош, и разорићу светиње ваше, и нећу више мирисати мириса вашег. И опустићу земљу да ће јој се чудити непријатељи ваши који ће живети у њој. А вас ћу расејати по народима (незнабошцима), и учинићу да вас гоне голим мачем... А који остану метнућу страх у срца њихова у земљама непријатеља њихових, те ће их шинити лист кад шушине заљубави се, и они ће бежати као испред мача, и падаће и нико их неће терати... и изгинућете међу народима (незнабошцима), и прождреће вас земља непријатеља ваших (4. Мојс. 26; 3-38).

4. Видиш ли докле се распростире гнев Господњи, иако је Он милостив и жалостив, спор на гнев и обилан милосрђем (Јоил 2; 13. и Јона 4; 2). То се, међутим, односи на покајане и оне што су се одвратили од свог лукавства, јер Господ каже: *Вратите се к Мени и Ја ћу се вратити вама* (Зах. 1; 3). *Ако се обратиш ка Господу Богу свом и послушаиш глас Његов, Господ је Бог твој милостив Бог, неће те оставити ни истребити, и наћи ћеш Господа Бога, свог Помоћника, ако Га потражиш свим свим срцем својим и свом душом својом када будеш у невољи* (5. Мојс. 4; 29-30), ако се у невољи покориш Његовим одлукама. Ти, међутим, не страдаш само због тога него и зато што си заповести Господње презрео и наредбе Његова ниси сачувао, због чега си и препуштен неизлечивим недаћама. И у жалости својој заиста преклињи за избављење од зла, обећавајући да ћеш очувати заповести и покажи да си обећање испунио на делу да би и сам као одговор добио делатну помоћ Божију. Какве су, међутим, заповести Божије? То су непоколебива побожност и љубав према Њему, очување нашег тела у непорочности и целомудрености, узајамна љубав и одсуство жеље за оним што припада ближњем, нечињење зла него, напротив, чињење добрих дела колико год се може и да се, једноставно, чини ближњима оно, што бисмо желели да видимо да други чине нама.

5. Обрати, међутим, ако желиш, пажњу и на изреку о онима што преступају заповести Господње: *Они Ме раздражише на ревност оним што није Бог... и Ја ћу њих раздражити на ревност оним који није народ, народом лудим разљутићу их* (Закон пон. 32; 21) *Ја сам Господ Бог твој, Бог ревнитељ, Који на синовима и на синовима синова походом безакоња отаца њихових до трећега и до четвртога колена оних који мрзе на Мене* (Закон пон. 5; 9), *Ко опсује оца својега или матер своју да се погуби* (3. Мојс. 20; 9), а исто се односи и на сина који с правом противуречи оцу, *јер ко би имао сина самовољна и непокорна, који не слуша оца својега ни матере своје... нека га доведу к старешинама Града својега... и кажу: Овај син наш самовољан је и непокоран, не слуша нас, изјелица је и пијаница. Тада сви људи онога места нека га заспу камењем да погине, и тако извади зло из себе* (5. Мојс. 21; 18-21).

6. А шта рећи о онима што преступају заповести везане за целомудреност? Зар нису били кажњавани смрћу? *Да не буде блуднице између кћери Израиљевих, нити блудника међу синовима Израиљевим* (5. Мојс. 23; 17). *Оскрнавише се, каже, људи блудом... и изгубе их од те погибије двадесет четири тисуће* (4. Мојс. 25; 9) и да Финес, син Елеазаров, није тада ревновао по Богу и једним ударцем копља погубио блудника и ону што је с њим блудничила, сви би тада изгинули, недужни исто као и криви, јер се нису осветили за безакоње и устали у одбрану закона Божијег.

Због тога Бог и говори Мојсеју: *Финес одврати гнев мој од синова Израиљевих отворивши ревност за Ме међу њима* (ст. 11). Ако се блуд забрањује и ако се толико строго прекоревача, шта ће онда претрпети прељубници? Они, наравно, неће бити ослобођени казне. Због тога и божански Закон каже: *Ако се ко ухвати где лежи са женом удатом, нека се погубе обоје... Тако извади зло из Израиља* (5. Мојс. 22; 22).

7. То се, рећи ћеш, односи на древни Закон, и какве везе има са нама, људима Новог завета? Ти онда ниси слушао речи Законодавца и Владике Христа, Који каже: *Не мислите да сам дошао да укинем Закон или Пророке; нисам дошао да укинем него да испуним* (Мт. 5; 17). Ако је већ тако, онда ће бити погубљен и препуштен непријатељима онај што је срамно побеђен и све ће страхоте претрпети онај који је услед смртног греха изложен смртној пресуди и другим казнама које му прете. Постоји јединствен лек, који је створила мудрост и благодат јединородног Сина Божијег и Спаситеља Христа, а састоји се у томе што ћемо путем покајања умртвити себе за грех и на тај начин вратити дуг пресудама записаним у Закону, што ћемо се путем врлина обући у новог човека у Христу и тако се ослободити пресуда Закона, живећи у Христу Који је Себе предао као искупљење за нас. Уосталом, када Нови завет не би уистину забрањивао грех, онда би се, будући оптужен оним пресудама које са собом доносе смрт, ти могао позвати на њега, желећи да оправдаш себе. Нови завет, међутим, није забранио само грешно дело него и оно што је далеко мање од греха, а то су зачеци самога греха, а оне које им се препуштају осуђује на вечну смрт као и оне који су уистину починили грех. Тако Христос каже: *Чули сте како је казано старима: не убиј, јер ко убије, биће крив*

суду. *А ја вам кажем да ће сваки који се гневи на брата свога ни за што, бити крив суду* (Мт. 5; 21-22).

8. Видиш ли да је Он и неправедан гнев изједначио са убиством, изложивши и једно и другој подједнакој осуди? Онај ко у тој мери увреди свога брата да га назове будалом, биће крив "паклу огњеноме" (ст. 22), а затим додаје: *Чули сте како је казано старима: не чини прељубу. А Ја вам кажем да сваки који погледа жену са жељом за њом, већ је починио прељубу са њом у срцу своје* (ст. 27-28). Видиш ли да је и овде изједначио блуд са прељубом, јер није свака жена удата. И не само блуд, него и онога што је само помишљу и страсним погледом подстакао страст назива прељубником и каже да је извршио прељубу, јер је Он судија жеља и помисли срца и познаје дух (ум) који је у нама, будући да га је саздао као својственог Њему Самом, да буде сличан неком духовном месецу и мањем светилу, способном да у себе смести духовну лучу божанствене и најузвишеније Светлости.

9. Како још безумље нису починили они који претварају сасуд божанске светлости у обитавалице срамне и уистину мрачне насладе, због чега богостворени Божији храм, услед потчињавања страсти, постаје обитавалице и храм демонски? Како да се то не назове најсрамнијим од свих грехова, односно прељубом? Ако смо сви обручени јединоме Мужу, једином Женику-Христу, како каже Павле (2. Кор. 11; 2) и ако смо постали једнога духа са Њим, сјединивши се разумом душе (са разумним, умним делом душе) са Његовим Божанством и поставши удови Његови који су невидљиво срасли са Њим, зар ти се онда не чини да је прељубник и да заслужује такав назив онај ко је пристајањем на блуд оскрнавио то сједињење, боље речено, зар није и гори од прељубника онај ко је разорио бестрасно божанско сједињење са Богом? А шта нам је заповедио у погледу заклетве? Зар нам Он то није забранио као да је кривоклетство и зар није јасно наговестио да је заклињање дело лукавога?

10. Због чега, међутим, појединачно говорим о свему томе, када све могу обухватити једном изреком? *Ако не буде правда ваша већа него правда књижевника и фарисеја* (тј. оних што су испуњавали стари закон), *нећете ући у Царство небеско* (Мт. 5; 20). Ми пак, од којих се тражи више него од њих, у погледу дела не само да се не можемо упоредити са њима него им нисмо чак ни блиски. Тако смо научени да се уздржавамо чак и у погледу супружника, *јер је, каже, остало мало времена, и од сада и они који имају жене да буду као да их немају... јер пролази обличје овога света* (1. Кор. 7; 29). Иако смо то чули и поверовали, не само да се не уздржавамо од сопствених жена него чезнемо и за туђим женама. Имајући заповест да се не кунемо ни у једну једину влас косе (*Ни главом својом не куну се, јер не можеш ни длаку једну учинити црном или белом*, Мт. 5; 36), ми се и незадрхтавши кунемо Најузвишенијом главом сваке твари, Самим Богом и Божијим светињама, али је наша неизмерна дрскост, авај, дотле дошла да се кунемо и највећим знамењем спасоносног страдања, божанственом крвљу Бога над боговима која је једном у вековима изливена за живот света (авај, сунце, како не зађеш због нас, као што си зашло због оних богоубица?), потписујући се њоме уместо мастилом на папиру како би потврдили заклетву, а све

је то Истински Владика назвао делима лукавога и отуда произилази да, авај, поступамо као сатрудници лукавога који би да заустави Његову моћ.

11. Ако смо такви у погледу Божанства, како ћемо онда поступати једни према другима? Зар се нећемо понашати као према иноплеменицима и непријатељима? Авај мени, шта да чиним? Како да прикажем ту свенародну и свеопшту несрећу? Може се рећи да се ничим другим не можемо похвалити него тиме да истребљујемо једне друге и што силни наносе штету слабима. Бескорисно је о томе говорити! Може се рећи да је читав свет постао бојно поље за битку једних против других, па чак иако бисмо ускоро објавили примирје, опет бисмо ми, који имамо моћ, још више тлачили убоге и наметали још веће порезе онима који живе од свог рада. Који се војник задовољава својом платом? Који од кнежева не посеже за туђом имовином? Чуvari паса и свињари, као дивљи вепрови и крвожедни пси на делиће кидају иметак незаштићених. Због тога убоги вапију пред свима вама: пред онима који су на власти, пред онима непосредно иза њих, пред онима у војној служби, пред њиховом послугом, не подносећи немилосрдне и човеконенависне скупљаче пореза и непрестано угњетавање и неправду од стране најјачих на вашој земљи. Сада је дотле дошло да је и до монаха дотекла неправда која све преплављује.

12. После тога се чудимо зашто нас је Бог напустио? Како то да смо постали предмет непријатељског изругивања? Како то да су нас надвладали сви народи и да нас нападају да би нас немилосрдно пљачкали? Требало би се, међутим, чудити преобилу милосрђа Божијег. Како то да на нас није послао огањ са небеса, као што се десило Кореју и онима са њим? Како то да нас није живе послао у ад, растворивши због нас земљу и откривши бездан и провалију, као што се десило Датану и Авирону и читавом оном скупу? Како то да нас није у потпуности предао свеопштој погибелји, као што се дешавало незнабожачким народима? Ми смо, заиста, били незнатно кажњавани за наше грехе.

13. Уколико нас Он, дакле, милостиво кажњава, очекујући наше обраћање, зар се сада, након што смо тако пострадали, нећемо и сами уразумити и обратити к Њему? Одбацивши дела таме, свим силама postanimo причасни делима Светлости. Љубимо једни друге и делима покажимо да је наша љубав нелицемерна, како би и љубав Божија пребивала у вама, прослављана делима међу свим народима који су наши непријатељи. Ако нико од нас не пожели имовину ближњег, удаљићемо се од сваке неправде и задобити Божију правду која ће нам помоћи да безбожнике бацимо под наше ноге и присвојимо њихове поседе. Уздржимо се од најстрашнијих заклетви којима мислимо да утврдимо своја дела, јер тиме запостављамо Божију заповест, због чега непрестано трпимо недаће и сами од себе удаљујемо Божију заштиту. Ако будемо обуздали склоност ка заклинању, онда ће Сам Бог бити међу нама укрепивши сваки наш подухват. Променимо начин свог живота и учинимо га побожним и целомудреним да би нас Отац непорочности, Бог, љубио као Своја чеда и уздигао нас изнад сваког бешчашћа и трулежности, у свему нам помажући и војујући са непријатељима нашим. Ускладимо свако своје дело, реч и мисао са угађањем Богу и тако ћемо се очишћени приклонити и заплакати пред Господом Богом нашим, преклињући за опроштај грехова.

14. Тада ће нас Он, обративши се к нама, очистити од сваког греха, убелеће нас да будемо белји од снега (в. Пс. 51; 7), учинити нас блиставијима од злата и прославиће нас са Собом у бесконачне векове. Он нам је на многе начине показао Своје човекољубље: кроз параболу о блудном сину (Лк. 15; 12), кроз сажаљење према смиреном царинику (Лк. 19; 1), кроз бригу о заблуделој овци какви смо и ми сами (Мт. 18; 12). Делима је показао неописивост Свог састрадања (самилости), као што је учинио на примеру разбојника који је са Њим распет, али се са Њим и зацарио (Лк. 23; 43), на примеру цара Манасије који је живео као највећи безаконик, али се у последњем тренутку покајао и био услишен (1. Цар. 21), на примеру оних милости које је показао према Ниневљанима, опростивши им због тродневног покајања мноштво грехова које се сакупило током многих година. Он Сам је (какве ли милости!), због нас приклонио небеса, сишао и због нас постао проповедник покајања, показавши нам делима и речима како бисмо се и сами тога придржавали, а онима који желе да послушно томе следе није обећао само ослобађање од сваког зла, него и небеско и вечно Царство.

15. Нека се сви удостојимо тог Царства извршавајући дела покајања уз помоћ Устројитеља покајања, Христа, Којему доликује слава у векове векова. Амин.